ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1-2
SAMEDI - DIMANCHE
1er.2 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 230 եւրօ — վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար. 270 եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում)
247 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.103 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 80e ANNEE — N° 21.103

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Վստահելի Դերակատարը

Կարգադրելի հարցերու տէր բոլոր ժողովուրդներուն նման մենք ալ անհրաժեշտօրէն պէտք ունինք լուծումի պործը առանձնելիք տարբին: Ամէն որ հաւատաւոր ու հետեւողական աշխատանքով պիտի նուաիրուի բարդ, երկարատեւ, յաճախ ապերախտ առաքելութեան մը, ուր նեղնալով դատին մեծութեան ու բարդութեան համապատասխան մտաւոր ու հոգեկան ամրութիւնը· յատկապէս առաջինը: Ներկայի աշխարհին քաղաքական մարզին մէջ խօսք ունենալու, մանաւանդ լսելի ըլլալու համար, ճառերէն, սրտառմլիկ կոչերէն տարբեր բան պէտք է· պէտք է դարուն, մտայնութեան լեզուով խօսիլ գիտնալ, որպէսզի նուիրումը, ջանքը, յարատեւութիւնը արդիւնք տան նպատակի ճամբուն վրայ:

Ո՞ր հատուածն է որ պէտք է խմբէ այս յատկանիշները: Բնականաբար, ամէնէն ճիշդ հասցէն է երիտասարդութիւնը: Այն որ ունի եռանդ ու անհամբերութիւն, մեր պարագային՝ մօտ դարէ մը ի վեր քաչքչուող դատը ճիշդ եղրակացութեան հասցնելու եւ փակելու: Մանաւանդ որ այսօրուան Ֆրանսահայ երիտասարդը առնուազն երկու սերունդ ետ ձգած է դաղթականի հոգեվիճակը, բարդոյթները, դժուարութիւնները: Ճիշդ է որ Ցբրանսահայ ալ մեծ հայրիկներու, մեծ մայրիկներու ապաստան դառած երկիրը չէ այսօր: Մարդկային իրաւունքներու, տեղացիի – օտարի – եկուորի ըմբռնումները, վերաբերումները հիմնովին փոխուած են, ծաւալելով երկխօսութեան օրէ օր ընդլայնող դեռնին վրայ:

Ներկայի Ֆրանսահայ երիտասարդը որ ուսումով, ընկերային չրջանակով, մասնագիտական յաջողութիւններով ունի երկրին միջինէն վեր մակարդակը, քաղաքական խօսակից է, իր դատին պաշտպան, ի հարկին հարցատէր, պահանջատէր: Գիտէ «ինչու»ները հիմնաւորել ու դպրոցէն, հասարակարանէն առածը ճառագեղնել հայկականին:

Այսուհանդերձ, կարելի՞ է րսել անվարան թէ մեր երիտասարդը ամբողջութեամբ թօթափած է ամբոխավարակարնին, լոզունգայինին աւելորդ բեռը: Բաներ որոնք եթէ երբէկ խանդավառելու ձեւեր էին, այսօր չատ ակնհերեւ կերպով կը ծառային անդիտութիւններ, մակերեսայնութիւններ քօղարկելու: Եւ հարցումին պատասխանը չեչտակի դրական մը չէ դժբախտաբար, տակաւին:

Ու այս միտանալումը կ'առընչուի երեւոյթի մը որ քանի մը լոզունգի, կոչականներու, վերամբարձ խօսքերու խժաձայնութեան ետին աւելի կարեւոր մարդ մը կը բանայ: Աւիկա նոյն տարբին մասնագիտական մակարդակին, համարձակութեան, խօսքի ազատութեան քով երբեմն յայտնուող հայկական պաչարին անբաւարար, խախուտ, մակերեսային բնոյթն է: Եւ այս թղթածրարին առաջին դլուխը լեզուին առընչուածն է:

Կայ անչուշտ ընդհանրացումը անկարելի ընող զանգուածը որ ամբողջովին օտար չէ հայերէնին: Կը խօսի, կը կարդայ, նոյնիսկ կայ դրել չանացողներու եւ յաջողածներու դաս մը: Բայց կայ կարեւոր թիւ մը որ այն տպաւորութիւնը կը գործէ թէ եթէ նոյնիսկ հայերէնի իմացութիւնը աւելորդ չէ հրեն համար, ամէնէն դժուար բաներէն մէկն է այդ լեզուին տիրանալը: Եւ լսել որ պատասխանատու դիրքերու վրայ գանուողներ կան այս խումբին պատկանող:

Այսօր երբ այժմէականութիւնը կը յուշէ թէ պատմական անկիւնադարձի մը չատ մօտը կը գտնուինք ու երիտասարդութիւնը բաւական կարեւոր փաստեր տուած է իր յանձնառութեան, լեզուին հետ մտերմութեան պակասը ամէնն առենէ աւելի վախցնող բնոյթով կը յայտնուի: Առանց անոր պիտի բաւե՞ն մնացեալ ձեռքերումները որպէսզի մեր երթը յանկարծ չտատանի, չտուժէ: Հասկնալի է որ լեզուին իմացութիւնը միայն լեզուն դործածելու կարողութեամբ չի սահմանափակուիր, կ'ըլլայ ամբողջ մտայնութեան մը, մօտեցումներու, դատելու, պատճառաբանելու, պաշտպանելու առանցքը:

Անկարելի՞ն ուղել է արդեօք մաղթել որ այս պակասին տէր երիտասարդութեան խումբը իր բազմատան պարտաւորութիւններուն, խճողուած ժամանակացոյցին քով քիչ մը աւելի տարբեր տրամադրութեամբ անդրադառնայ հարցին ու գտնէ դարմանի ճարը:

Որպէսզի ինք ըլլայ աւելի ինքնավստահ, աւելի խիպա, իսկ մենք աւելի ապահով եւ յուսալի:

Ա. Թ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՐԱՒ - ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՍԻԱ

ՅԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆՈՒԵԿՇԻՒՐԸ՝ 140 ՀԱԶԱՐ ՄԵՌԵԱԼ

ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Դեկտեմբեր 31ին, մեռեալներու պաշտօնական թիւը հասած էր 140 հազարի, մինչ օժանդակութեան տզեղ մրցակցութիւն մը սկսած էր, նաեւ բանավէճ մը: Արդարեւ, հաստատուած էր որ կարելի էր հազարաւոր կեանքեր փրկել, քանի Հայոյայի կեդրոնը ահազանդ հնչեցուցած էր ցունամիի (ծովի խուժումը), բայց կարեւորութիւն չէր տրուած: Կան սակայն մանր, ինչպէս Ֆրանսայի մը որ Ֆուքէթէն հեռաձայնով լուր առած է եւ անմիջապէս պարպել տուած ծովափը, ուր ոչ մէկ զոհ կայ: Միւս կողմէ, բաւած է որ ԱՄՆ քննադատեն եւ դատապարտեն Ֆրանսան իր կծծիութեան համար, որպէսզի մրցակցութիւն մը ծայր տայ: Մնաց որ, Դեկտ. 30ին, ոչ մէկ օժանդակութիւն հասած էր եւ ծախսողները միայն ոչ կառավարական կազմակերպութիւններն էին, ինչպէս վկայեց տոքթ. Ռիւֆէն (հեռատեսիլ, Ֆրանս 2, Դեկտ. 30, ժամը 20ին): Նուիրատու երկիրները զեկոյցներ կը հրապարակեն ծանուցանելու համար թէ մեծ գումարներ կը տրամադրեն, որոնց երեսը տեսնող չկայ: Պերնար Քուչնէր գոհ է այս մրցակցութենէն, որ չատ օգտակար կը գտնէ, թէեւ կը խորհի որ Պուշը չէ որ օժանդակութեան համախմբումի մը գլուխը պէտք է անցնի, այլ ՄԱԿ-ը (Լիպերասիոն, Դեկտ. 31): Ֆրանսական դեռնի վրայ մեռեալներու թիւը 117 է, բայց 96 հոգի անհետացած են եւ 560 ուրիշ զբօսաշրջիկէ ալ լուր չկայ, կան նաեւ 244 վիրաւորներ: Փարիզի քաղաքապետ ալ որոշած է սեւ չղարչով ծածկել Շան զ'Էլիզէի ծառերը որպէս սուգի մանակցութիւն, բայց հրավառութիւնը չէ ընդհատած նոյն դիչերը (Դեկտ. 31): Բանակալեճ մըն ալ կայ տեղացիներուն եւ արեւմտեան չրջանակներուն միջեւ: Տեղացիները կ'ուզեն ժամ առաջ այրել բոլոր դիակները համաճարակի առաջքն առնելու համար, բայց այն երկիրները որոնց քաղաքացիները ընտանեկան գոհեր ունին, կ'ուզեն որ դիակները պահուին որպէսզի ժամանակ տրուի ինքնութիւնները ճշդելու: Թայլանտացիները կամ դրացի երկիրները միջոց չունին սակայն դիակները պահպանելու: Թայլանտի իշխանութիւնները ապահովութիւն տուած են արեւմտեան ազգութիւններուն որ զբօսաշրջիկներու դիակները պիտի պահպանուին: Մեռեալներէն եւ վիրաւորներէն զատ, անօթեւաններու թիւն ալ հինգ միլիոնի չուրջ է: Լրատուութեան աճապարանքին մէջ, նման աղէտներու ատեն, ամէն տեսակ անհեթեթութիւն կարելի է լսել, նաեւ ապրանելի խորհրդածութիւններ: Այսպէս, երբ հարցում կ'ըլլար թէ աղէտը ծանր կրնայ կչռել ապահովագրութեան ընկերութիւններու վրայ, լրագրողը պատասխանեց թէ հաւանական չէ, քանի գոհերը աղքատներն են եւ ապահովագրութեան ընկերութիւններու չեն կրցած դիմել...:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒԿՐԱՆԻՈՑ Գերագոյն Ատեանը մերժած է պարտեալ թեկնածուին՝ Իանկովիչի բողոքը ինչ կը վերաբերի նախագահական ընտրութեան արդիւնքներուն: Զորս բողոք ներկայացուած էր, երկուքը յապաղումով եւ մերժուած էին այդ պատճառաւ, միւս երկուքն ալ լաւ չեն չարադրուած, յստակ չեն: Իանուկովիչ որ մերժած է հրաժարիլ վարչապետի իր պաշտօնէն, այլ միջոցներու պիտի դիմէ:

ՖԻԿԱՌՕ, Դեկտեմբեր 31ին, էջէ էջ, ներկայացուցած է դէմքերը անոնց որոնք դեր խաղացին 2004ին աչխարհի մէջ: Ցանկը կը սկսի Պուշով, կը հետեւին Իուչչենկօ, Ռ.-Թ. Էրտողան որ կրցած է ինքզինք պարտադրել որպէս «տարբերն Եւրոպացին»: Թերթը կը դրէ սակայն թէ 25երու դուռը բանալ Թուրքիոյ առջեւ չի նշանակեր որ վիճարկումը վերջ գտած է եւ հարցը սպառած է: Էրտողան ճարպիկ բայց բարդ անձի մը տպաւորութիւնը ձգած է: Դեռ չատ խոչընդոտներ կը մնան: Միւս դէմքերուն են, ըստ Ֆիկարոյի, Խոսէ Լուիս Ռոտրիկէզ Զափաթերօ, Սարքոզի, Հոլանտ եւլն. եւլն.:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ գազինօները բաց կը մնային Դեկտեմբեր 31ի գիչերը, քանի նախորդ օրն իսկ աչխատաւորները համաձայնութեան եկան եւ գործադուլէն հրաժարեցան, ձեռք ձգելով 3էն 4%ի յաւելում մը: Հինգի վրայ չորս սենտիքաներ ստորագրած էին համաձայնագիրը:

ՊՈՒԷՆՈՍ-ԱՅՐԷՍի մէջ, Դեկտեմբեր 30էն 31ի գիչերը բենգալեան հուրի նետուելուն հետեւանքով գիչերաբոյն մը կրակ առած է, որու պատճառաւ 174 մեռեալ կար եւ աւելի քան 300 վիրաւոր առջին հաչուեկշռի մը համաձայն:

ԶՈՐՍ ՊԱՂԵՍՏԻՆՑիՆԵՐ սպաննուած են Խան Եունէսի գաղթականներին մէջ, Գազայի հարաւը, ինչ որ ինքնի կը բարձրացնէ մեռած պաղեստինցիներու թիւը չաբթուան սկիզբէն ի վեր, գոհ իսրայէլեան զործողութիւններու: Քաղաքական ներքին ճակատի վրայ, վերջին խոչընդոտը վերցած է չնորհիւ համաձայնութեան մը ըստ որուն Աչխատաւորական կուսակցութեան դեկավարը՝ Շիմոն Փերէս Բ. վարչապետ պիտի նկատուի: Այս պաչտօնը աւելի պատուակալ բնոյթ ունի, բայց խորհրդանչական գեռնի վրայ Փերէս, 81 տարեկան, կրնայ ներկայանալ որպէս կառավարութեան թիւ 2ը:

ՄԱՄՈՒԼ

«LE MONDE 2»

(Դեկտեմբեր 31)

ԱՆԻ՝ ԵՒՐՈՊԱՑի ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԴՈՒՌԸ

Օրաթերթին չաբաթական յաւելուածը պատկերազարդ ութ էջնոց թղթածրար մը յատկացուցած է Անի քաղաքին զոր կը կոչէ «Անանցանելի սահման մը Թուրքիոյ եւ Հայաստանի միջեւ»: Գրութեան հեղինակն է Նիքոլա Պուսիէ, լուսանկարիչը՝ Էրիք Պուվէ:

Պատմական նչումներէ զատ նիւթ եղած են Հայաստանէն վրաստանի ճամբով հոն այցելող խումբերը, Յեղասպանութեան երկու ժողովուրդներուն մօտ դարու մը անհաչտութեան մէջ կատարած դերը, չրջանի ներկայի քիւրտ բնակիչները, հայկական ճարտարապետական կոթողներու վիճակը, եւլն.: Կ'անդրադառնանք առանձին:

ժած է պարտեալ թեկնածուին՝ Իանկովիչի բողոքը ինչ կը վերաբերի նախագահական ընտրութեան արդիւնքներուն: Զորս բողոք ներկայացուած էր, երկուքը յապաղումով եւ մերժուած էին այդ պատճառաւ, միւս երկուքն ալ լաւ չեն չարադրուած, յստակ չեն: Իանուկովիչ որ մերժած է հրաժարիլ վարչապետի իր պաչտօնէն, այլ միջոցներու պիտի դիմէ:

ՖԻԿԱՌՕ, Դեկտեմբեր 31ին, էջէ էջ, ներկայացուցած է դէմքերը անոնց որոնք դեր խաղացին 2004ին աչխարհի մէջ: Ցանկը կը սկսի Պուշով, կը հետեւին Իուչչենկօ, Ռ.-Թ. Էրտողան որ կրցած է ինքզինք պարտադրել որպէս «տարբերն Եւրոպացին»: Թերթը կը դրէ սակայն թէ 25երու դուռը բանալ Թուրքիոյ առջեւ չի նշանակեր որ վիճարկումը վերջ գտած է եւ հարցը սպառած է: Էրտողան ճարպիկ բայց բարդ անձի մը տպաւորութիւնը ձգած է: Դեռ չատ խոչընդոտներ կը մնան: Միւս դէմքերուն են, ըստ Ֆիկարոյի, Խոսէ Լուիս Ռոտրիկէզ Զափաթերօ, Սարքոզի, Հոլանտ եւլն. եւլն.:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ գազինօները բաց կը մնային Դեկտեմբեր 31ի գիչերը, քանի նախորդ օրն իսկ աչխատաւորները համաձայնութեան եկան եւ գործադուլէն հրաժարեցան, ձեռք ձգելով 3էն 4%ի յաւելում մը: Հինգի վրայ չորս սենտիքաներ ստորագրած էին համաձայնագիրը:

ՊՈՒԷՆՈՍ-ԱՅՐԷՍի մէջ, Դեկտեմբեր 30էն 31ի գիչերը բենգալեան հուրի նետուելուն հետեւանքով գիչերաբոյն մը կրակ առած է, որու պատճառաւ 174 մեռեալ կար եւ աւելի քան 300 վիրաւոր առջին հաչուեկշռի մը համաձայն:

ԶՈՐՍ ՊԱՂԵՍՏԻՆՑիՆԵՐ սպաննուած են Խան Եունէսի գաղթականներին մէջ, Գազայի հարաւը, ինչ որ ինքնի կը բարձրացնէ մեռած պաղեստինցիներու թիւը չաբթուան սկիզբէն ի վեր, գոհ իսրայէլեան զործողութիւններու: Քաղաքական ներքին ճակատի վրայ, վերջին խոչընդոտը վերցած է չնորհիւ համաձայնութեան մը ըստ որուն Աչխատաւորական կուսակցութեան դեկավարը՝ Շիմոն Փերէս Բ. վարչապետ պիտի նկատուի: Այս պաչտօնը աւելի պատուակալ բնոյթ ունի, բայց խորհրդանչական գեռնի վրայ Փերէս, 81 տարեկան, կրնայ ներկայանալ որպէս կառավարութեան թիւ 2ը:

Ո՞ՒՐ ԵՆ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ

Մռնտ (Դեկտ. 31) վիճարկումի իր էջին մէջ Թրքանպատ երկու գրութիւն հրատարակած է «աչխարհագրական» դասեր տուող անոնց որոնք «տպիտութեամբ» կ'առարկեն թէ Թուրքիոյ միայն 5%ը Եւրոպա է:

Առաջին գրութիւնը, որ խորագրուած է «Ո՞րն է այդ աչխարհագրութիւնը որ Թուրքիան կ'արտաքսէ Եւրոպայէն» ստորագրած են էրիք Կլոն աչխարհագրագէտ Լիլլի համալսարանը եւ Փաթրիք Փուէ Նոյնպէս աչխարհագրագէտ Լիլլէն: Ցօդուածին սկիզբէն կը ծաղրեն այն անձերը (Պարնիէ, Կօտէն, Մաոըլէն, որ Վիլիէ) որոնք Թուրքիոյ տեղ չեն տար Եւրոպայի մէջ, օգնութեան կանչելով Մ. Ռոքարը որ ըսած է թէ ոչ աչխարհագրութիւնը, ոչ կրօնքը կը բաւեն հարցը լուծելու: Ու եզրակար դաս մը կը տրուի եզրակացնելու համար որ աչխարհագրութեան օգտագործումը քաղաքական մեր պատասխանատուներուն կողմէ ժթ. դարու անցեալի տեսիլքի կարզապահութենէն ժառանգուած հեռանկար մըն է:

Աչխարհագրութեան ուրիչ փրոֆէսէօր մըն ալ՝ Ռոլան Ժ.-Լ. Պրըթոն, երկրորդ յօդուածով մը կ'ուզէ փաստել որ Եւրոպայի սահմանագրուելը Վոսփորն է...

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ

2005 2005

ՏԱՅՔ-ԲԱՐՋՐ ՀԱՅՔ

Հ. ԾԱՐՈՒԹԻՒՆ ԳԶՏԻԿԵԱՆ

(Վրացակա՞ն թէ հայկական...)

44.– ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՍՈՎՈՒՆ ԿԱՐՆՈՑ (1813)

Ցոմանս եղբարց առհարկեցայ
Նուաստս Ցովհաննէս նօտար ծառայ
Զբանս ի կարճոյ գրել փութացայ,
Զերդ պիս յիշման տիր բաղձացայ:

1883ին «Բազմավէպ»ի 118րդ էջին մէջ լոյս տեսած է այս երկարաշունչ քերթուածը որ կը խօսի Կարինի մէջ 1813ին տեղի ունեցած սովի մը մասին, վերյիշեալ Ցովհաննէսէն որուն մասին չկրցայ որեւէ յատկեալ տեղեկութիւն քաղել:

Ուզեցի հատուածաբար մէկ քերթուածէն գաղափար մը տալու համար Հայկական բարձրաւանդակին մասին, բնութեան քմահաճոյքներուն ենթակայ խեղճ բնակչութեան վիճակին մասին այդ տարիներուն:

Այս բարելի քաղաք Կարին
Շինեալ վաղուց յաւուրս հին
Զեռամբ Կարէն Թագաւորին
Հայկեան տոհմիս մեր արքային.

Ցետոյ գոյիւք քարձր հրամանին
Թէոդոսի մեծ արքային
Նորոգի սա եւ բերդ սորին
Իբրու պատրեւ մերոյ ազգին...

Վերակացուք չինման սորին
Մեր երջանիկ սուրբ հարքն էին
Մովսէս ընտրեալ Խորենացին
Ընդ գերխաստ Անյաղթ Դաւթին.

Որք օրհնութեամբ Ըզհիմն արկին
Ժամերգութեամբ յար պաշտօնին
Մատուցմամբ սուրբ պատարագին
Խորհրդաւոր զսա կառուցին.

Եւ չրջակայ վիճակ սորին
Բաւեն եւ այլքն որ ըստ կարգին
Ցոյժ բարելի եւ չէն պատմին
Եւ ընչաւէր բնակիչք նորին

Գիւղք սորին չատ գոլով ասին
Բարելի յոյժ արդիւնային
Արգասաբեր, առատային
Եւ գիւղականք ցնծուն ի նմին:...

Բայց եւ քանզի ազգ մարդկային
Մինչ բարուքեան միջի լինին
Ցայնժամ Թոզուն զկամս Արարչին
Եւ հետեւին կամաց չարին:

Բայց յատկապէս յայս մեր կողմին
Բազմօրեայ Շարժք դիպեալ լինին
Քաղաքին եւ Թեմիդ սորին
Եւ այն կարի յոյժ ահագին:

Որ յերերմանէ այն չարժին
Անթիւ չինուածք գըլխեալ իջին
Կործանեցան Թնդմամբ ուժգին
Քակտեցան վանք եւս ընդ նոսին.

Եւ բիւրք բիւրուց ներքոյ մնացին
Մարդ անասուն ի միասին,
Մեռան կորեան կսկըծադին
Տեառց ողբն ու լայ զօդս լըցին:..

Ի անկանիլ միչտ ժանտախտին
Ցերկար տեւելն յոյժ սատակին
Ցորմէ անճանչ կոտորածին
Լնանիլ վայրաց ողբոց գուժին:...

Բատ գուչակման նոյն նչանին
Անկաւ ժանտախտ
կողմն այս երկրին
Եւ տատակացաւ տիր խստագին
Մինչ եօթն ամիս տեւեաց ի սմին

Անդք արտորայք թողորովին
Բոյսք եւ կանանչքըն հողային
Տիր չորացան ամենեւին
Ցոտ անասնոց ոչ գտանէին:...

Իբրեւ պղինչ եղեւ երկին
Եւ իբր երկաթ դարձաւ դետին
Մարդ անասուն նըւաղէին
Ջուրք աղբերաց պակասէին:...

Շրջտան տու աղիքն տաւարին
Ցանթից գասպաց խըխըճէին
Ջարիւն տարեալ եկեալ կերին
Հայ, Թուրք աղքատք զայս առնէին:...
Ջկայր փողոց, ուր ոչ կային
Եւ ոչ չուկայ յորում չէին
Հիւանդք աղքատք, նուաղեալք նոցին
Եւ մեռելոց անկեալ մարմին:...

Տնանկ աղքատաց զայն բաչխէին
Ըստ կանոնի ամաականին: ... եւլն...

45.– Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ ԿԱՐԻՆԻ ՄԷՋ

1845ի Մայիսի վերջին օրերուն Սարգիսեան Բաբերդէն կ'անցնի Կարին ուր վեց ամիս պիտի մնայ ամբողջ շրջանը մանրամասն ուսումնասիրելու համար, որ իր կոթողային գիրքին 63 – 224 էջերը կը բռնէ:

«Կարին հասնելուն կը տեսնէ թէ չկան ճեռակրական զբաղանքներ· կը շրջի ամբողջ քաղաքը, մերձակայ վանքերը ու կը նկարագրէ մի առ մի: Կը սքանչանայ յատկապէս Հայոց նորաչէն Աստուածածնին կոչուած եկեղեցիին վրայ, որ "Ահեղ մեծութեամբ գերազանցէ յոյժ քան զամենայն եկեղեցիս Տաճկաստանի զոր ցայսվայր տեսեալ եմ· բովանդակ փառաչէն ի կոփածոյ վիմաց եւ քան սիւնք ի նմա· երկայնութիւն եկեղեցւոյն 36 մեթր եւ լայնութիւն 26": Կարինի ազգային գերեզմանատունը մերկացած կը գտնէ իր տապանաքարերէն, որոնք "ծախեալ են ի չինութիւն մեծակառոյց եկեղեցւոյն... մինչեւ չը մնալոյ ի նոցանէ եւ ոչ մի...": Կարինի մէջ կը հանդիպի Անդրէաս կեսարիոյ Եպիսկոպոսի "Մեկնութիւն յայտնութեան Ցովհաննու" ճեռագիրին ինչպէս նաեւ "Մեկնութիւն Մատթէի" զորած Արիստակէս Վարդապետէ... կը յայտնի գնել ու ղրկել Ս. Ղազար» (*):

Սարգիսեան ի միջի այլոց կը խօսի էրզրումի փոշոտ փողոցներուն, պարտէզներու չգոյութեան, երկար եւ ցուրտ ձմեռներուն որուն հետեւանքով տուները հաստ ոլմեր ունին եւ ընդհանրապէս հողէ են: «Հողայատակք են նոյնպէս տանիքն եւ յարն սակս սովորեցին հնարել զայդ ամենայն ի տոկալ կարասցեն ձմերային սաստկութեան...»: Ցուրտը ոչ միայն ազդած է ճարտարապետութեան, այլ բըրնակիչներու սովորութիւններուն վրայ ալ· անոնց զուարճութիւնը, կ'ըսէ, կը կայանայ նուագարաններուն մէջ· «ի կրպակս գաֆէի եւ ի տունս նուագածուք բազում են ի Հայոց եւ ի Տաճկաց, եւ նուագարանքն սազ, քեմենչէ եւ սանթուռ, օտարականի մը համար մեծ նորութիւն են» կ'ըսէ: Իսկ երգերու բառերը հասարակ ածացուածքներ են· նոր բան չեն պարունակեր: Եթէ արեւական ոգիով լսուին խօսքերը առաջին անգամ, զարմանալի չեն, բայց ներկաներուն համար մեծապէս ախորժելի, նոյնիսկ մեծ ծիծաղ կը յառաջացնեն եւ ազնիւ, անմահ կը հռչակուի նուագողը կամ այն դիւցազնը որուն մասին է երգը (էջ 77):

46.– ԿԱՐԻՆԻ ԲՈՇԱՆԵՐԸ

Կարինի բոչաներու մասին Հ. Ն. Սարգիսեան նուիրած է ամբողջ էջ մը, հետաքրքրական տեղեկութիւններ հաղորդելով եւ լեզուական բաղդատութիւններ կատարելով: Քանի կը խօսի էրզրումի մասին, ուր մի քանի օրեր մնացի չրջանի հայկական հետքեր որոնելու, հայկական հեռաւոր հետք մըն ալ Կարինի բոչաներու մէջ գտայ· անոնց լեզուն որ «յոյժ աղքատ է» կ'ըսէ եւ «հայերէնիւ խառն». բոչաներու չհանդիպեցայ անշուշտ: Հաւանաբար քաղաքի յատուկ մէկ թաղամասի մէջ կ'ապրին եւ վատահաբար անոնք ալ բոնի իսլամացած ըլլալու են, քանի Սարգիսեան կը գրէ թէ քրիստոնեայ են եւ կանոնաւոր կերպով կը հետեւին ուխտադնացութիւններուն եւ ծոմապահութիւններուն, խորհուրդներուն կը մերձենան եւ հայ քրիստոնեաներէն չատ չեն տարբերիր (էջ 82):

Մօտաւորապէս նոյն բաները կը գրէ Վահան Վրդ. Պարտիզակցին(**) խօսելով Հայաստանի մէջ ցրուած բոչաներու մասին.

«Սոքա տեսակ-տեսակ անուններ ունին Լորիկ, Մարըպ, Գնչու, Զինկեանէ եւլն., Սոքա միշտ կը թափառին եւ կազմութիւնին ի սկզբան խառն ազգէ է... թէեւ տեղ տեղ բոչայք մերոց հետ կը պատեհին քրիստոնէաբար կը վարուին, մինչ զի կը մկրտուին, կը հաղորդուին եւ կը խոստովանին, պաղի կը վճարեն, յուխտ կը գնան մեր կէսկէսներու նման» (էջ 40):

Ցեղասպանութիւնը անցեալ, պատմութիւն, մշակոյթ ունեցողներուն համար միայն մարդկային կորուստ չէ որ տասնամեակներու ընթացքին կրնայ տակաւ հատատարակչութիւնը վերագտնել· ոչընչացումն է անոր գոյութեան իրաւունքին այս երկրիս վրայ: Հայկական լեռնաշխարհին ազգագրական կազմը տակնուվրայ եղաւ մէկ օրէն միւսը. անոր դարաւոր ցեղային, մշակութային, լեզուական միաձոյլ պարիսպը քանդուելուն՝ օտար յորձանք մը խուժեց ներս եւ հիմա կը ներկայանայ որպէս անժամանակ դարերէ բնակիչ այդ հայկական լեռնաշխարհին...: Ո՞վ գիտէ որ նախաբարական տուները ծածկուած են քրտացած այն ցեղախումբերուն որ տարօրինակօրէն նախարարական տուները կը յիչեցնեն. Մանըքցիք, Մանդկիկիք, Սասնցիք, Ռուչկանցիք, Սըլիվանցիք, Սիւնացիք, Մըմըքցիք, Սիբէկցիք, Հազարցիք, Պատըլցիք, Բեսեան... եւ այլն որոնք տարածուած են պատմական Աղձնիքի եւ Ծուփաց երկրին մէջ եւ հայկական հին սովորութիւններ պահած են: Տէրսիմի գաւառին մէջ մինչեւ այսօր կ'ապրին քրիստոնեայ Հայեր թայց թողորովին քրտախօս, Սեբաստիոյ եւ Մալաթիայի մէջ թրքախօս, Տըրապիզոնի նահանգին մէջ հայախօս բայց իսլամացած եւ ինչո՞ւ զարմանալ երբ մարդաբանական պաշտօնական հրատարակութիւնները թաքմամիլլոն թիւերու կը հասցնեն կեդրոնական եւ արեւելեան Անատոլուի մէջ հայկական ցեղաբանական ընտանիքին պատկանող անհատերը:

(Շար. 22)

(*) Հ. Սահակ Ձեմճեմեան, «Հ. Ն. Սարգիսեանի ուղեւորութիւնը», Ս. Ղազար 1974, էջ 34:

(**) «Խօսք զՀայրենեաց», Կ. Պոլիս, 1879:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՕՒԹՆԵՐ

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ՀԱՅ ՀԻՆ ԳԱՂԹՕԱՁԱՒԻՆ ԱՆՇՔԱՅՈՒՄԸ

(Բ. եւ վերջին Մաս)

ՀՈԼԱՆՏԱ՝
ԱՆԿԱԽ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Հոլանտա, Ֆրանսական կայսրութեան կազմին մէջ, հետզհետէ սկսաւ Ֆրանսական նահանգի վերածուիլ եւ գլխաւոր բոլոր պաշտօնները Ֆրանսացիներու ձեռքերուն մէջ կեդրոնացուեցան: Հոլանտացիք զինուորական ծառայութեան կոչուեցան Ֆրանսական բանակին մէջ եւ դրծօն մասնակցութիւն բերին Նափոլէոնի 1812ի Ռուսիա ներխուժումին: Բայց երբ Ֆրանսական բանակը սկսաւ ծանր պարտութիւններ կրել, Հոլանտացիք սկսան պատրաստուիլ իրենց անկախութիւնը վերահաստատելու համար եւ որոշուեցաւ, որ Օրանի իշխան Ուիլլեմ Ե.ի (որ մահացած էր 1806ին) զաւակը՝ Ուիլլեմ դառնայ Հոլանտայի դեկավար: Հոլանտայի անկախութեան վերահաստատման պայքարին առաջնորդը դարձաւ Կիյոպէրթ Ֆարէլ Վան Հոկէնտորփ:

Հոլանտացիք Հոկէնտորփի գլխաւորութեամբ 1813ի աշնան ապստամբութեան դրօշ պարզեցին եւ մէկը միւսին ետեւէն իշխանութեան մարմինները սկսան առնել Ֆրանսացիներու ձեռքէն: Նոյեմբերին Ֆրանսական ուժեր հարկադրաբար տեղի տուին եւ ստիպուած քաշուեցան Հոլանտական հողերէն: Նոյեմբեր 30ին Ուիլլեմ իշխան վերադարձաւ Անգլիայէն եւ Հոլանտայի իշխան հռչակուեցաւ, որմէ ետք, 1814ին ան հրովարտակով մը հաստատեց Օրանի տան ժառանգական իշխանութեան իրաւունքը:

Ուիլլեմ իշխան (ծնած՝ 1772ին) ընտանիքին հետ Անգլիա ապաստանած էր 1795ին, երբ Ֆրանսա գրաւեց Հոլանտան, այնուհետեւ աստրիական բանակին մէջ ծառայութեան մտած էր Ֆրանսացիներուն դէմ պայքարելու համար եւ 1809ին Փրուսիա փոխադրուած էր, ուր մնացած էր մինչեւ 1812 եւ յետոյ կրկին Անգլիա հաստատուած էր:

Վիէննայի 1814–1815ի Գոնկրէսին որոշումով 1815ին հռչակուեցաւ Հոլանտայի թագաւորութիւնը, որ կ'ընդգրկէր նաեւ Պելժիան եւ Լիւքսանպուրկը· Հոլանտայի վերադարձուեցաւ նաեւ Հոլանտական Հնդկաստանը (Ինտոնեզիա): Ուիլլեմ իշխան հռչակուեցաւ թագաւոր՝ Ուիլլեմ Ա. անունով:

Ուիլլեմ Ա. տնտեսական մեծ բարեփոխումներու ձեռնարկեց, 1822ին դրամատուն բացաւ, իսկ 1824ին Հոլանտայի Առեւտրական Ընկերութիւնը հաստատեց: Այս բոլորը նպաստեցին տնտեսութեան արագ վերելքին եւ առեւտուրի վերականգնման:

ՀԱՏՈՒԿԵՆՏ ՀԱՅԵՐ ԱՄՍԹԵՐՏԱՄԻ ՄԷՋ

Այս ժամանակ Ամսթերտամի մէջ հին դաղութէն մնացած էին հատուկենտ անհատներ, եւ հակառակ տնտեսութեան վերելքին՝ նոր դաղթականները չհաստատուեցան հոն: 1826ի տուեալներով, Ամսթերտամի մէջ կը բնակէին երեք Հայեր· Ալեքսան եւ Միքայէլ Մասեհեան եղբայրները (կը կոչուէին Ալեքսաներ, Միքայէլ տի Մասէ) եւ Ստեփան Գաբրիէլեան (Սթեֆան տի Կապրիէլ): Մասեհեաններուն վերաբերեալ այնուհետեւ յիշատակութիւն չէ պահուած, իսկ Ստեփան Գաբրիէլեան մահացաւ 1835ին:

Ամսթերտամէն քիչ մը հեռու, Ամսթէլ գետի ափին գտնուող Ուտէ Քերք (հին եկեղեցի) քաղաքին մէջ կը բնակէին փոքրաթիւ Հայեր· Ուտէ Քերքի համայնքը եւս անչքացաւ եւ պատմութեան անցաւ:

ՊԵԼԺԻՈՑ ԱՆԶԱՏՈՒՄԸ ՀՈԼԱՆՏԱՅԷՆ

Հոլանտա, հազիւ տնտեսապէս քիչ մը բարելաւուած, քաղաքական տագնապի մը մատնուեցաւ, երբ Պելժիացիք մերժեցին հիւսիսի հետ միացումը, որովհետեւ առնոնք հիւսիսցիներուն հաւասար ներկայացուցչութիւն չունէին Ծորհրդարանին եւ կառավարութեան մէջ, կային կրօնական հակադրութիւններ մեծամասնութեամբ քաղաքական հիւսիսցիներուն եւ հարաւի կաթոլիկ Ֆլամանդներուն ու ուալոններուն միջեւ:

Փարիզի 1830 Յուլիսի յեղափոխութեան պայմանները տակ, յայտրդ ամիս Պելժիացիք ապստամբութեան դրօշ պարզեցին: Ուիլլեմ Ա. փորձեց զինու ղօրութեամբ ճզմել ապստամբութիւնը, բայց չյաջողեցաւ, եւ Պելժիացիք անկախութիւն հռչակեցին:

ՍՏԵՓԱՆ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ՝
ԱՄՍԹԵՐՏԱՄԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻՆ
ՎԵՐՋԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Այս ժամանակ Ամսթերտամի մէջ մնացած էր միայն մէկ Հայ՝ Ստեփան Գաբրիէլեան. բնիկ զմիւռնիացի, իր կեանքին վերջին տարիները ան կը զբաղէր եկեղեցւոյ հոգատարութեամբ, որ արդէն դադրած էր գործելէ: Ան իր սեփականութիւնը կը նկատէր եկեղեցին եւ անոր ամբողջ ստացուածքը, այն հիմամբ, որ անոնք կը պատկանէին հայ դաղութին, որուն միակ ժառանգորդն էր ինք: Ան կրտակ պատրաստեց, որ յետ մահու իր արբին՝ Քրիսթին Պիրմէր իրաւունք ունէր եկեղեցիի չէնքին մէջ բնակելու եւ անոր եկամուտով ապրելու, որ տարեկան մօտաւորապէս երկու հարիւր Ֆլորին էր, եւ ոչ ոք, ո՛չ Զմիւռնիոյ առաջնորդը եւ ոչ ալ Հայոց կաթողիկոսը իրաւունք ունէին խառնուելու այս գործին մէջ:

Ստեփան Գաբրիէլեան մահացաւ 1835ին. եւ երբ պատրաստուած կոտակին լուրը հասաւ Զմիւռնիա, առաջնորդ Թադէոս Եպիսկ. բողոքեց՝ ըսելով, որ ոեւէ անհատ իրաւունք չունէր սեփականացնելու եկեղեցին, եւ թէ Ամսթերտամի եկեղեցին Զմիւռնիոյ թեմի կապուած ըլլալով՝ անոր առաջնորդին իրաւասութեան տակ կը դտնուի: Այս հիմամբ ալ առաջնորդին փոխանորդը՝ հոլանտացի փաստաբան Ինկելպէրտս դատ բացաւ եւ տիրացաւ եկեղեցիին:

ԱՍՊԵՏ ՄԱՆՃԻԿԵԱՆ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ԱԹԷՆՔԻ հայ կաթողիկէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ ժողովրդապետութեան կազմակերպութեամբ, Դեկտ. 13-ին, տեղի ունեցած է դասախօսական եւ նոր ժողովրդապետի՝ Ռաֆայէլ Քհնյ. Շէֆիլքեանի ծանօթացման երեկոյթ մը: Ժողովրդապետը ներկայացուցած է Հայաստանի Քրիստոնէացման 1700 ամեակի առիթով, Յովհաննէս Պօղոս Բ.ի կողմէ որպէս Հայ Եկեղեցւոյ հանդէպ համակրանքի ապացոյցութիւն Ս. Պետրոսի առաքելոց Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի արձանի զետեղման նախաձեռնութիւնը: Հայ կաթողիկէ խորհուրդին կողմէ բացումը կատարած է տիկին Ալիս Ֆուրունճեան, որ հրաւիրած է Ռաֆայէլ քահանան ներկայացնելու իր նիւթը: Ան բացատրած է որ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի արձանին զետեղումը տեղի պիտի ունենայ Հոկտեմբեր 19ին եւ իր դասախօսութիւնը ներկայացուցած է հիմնուելով երեք հիմնական չնորհներու վրայ: Ա.յսպէս, 2001 Հոկտեմբերին կը հաստատուի արձանին զետեղման որոշումը և պատրաստութիւնը կը յանձնուի վիպերիզաբնակ արձանագործ Մաչիկ Գաղանճեանի, որ կը պատկանի հայ կաթողիկէ ժողովրդապետութեան եւ զանազան ատիճաններով իր ձիւրքն ու տաղանդը ի տպաս դրած է հայ եկեղեցւոյ ծառայութեան: Երեք չնորհներէն առաջինն է, ըսած է դասախօսը, որ արձանը պատրաստուած է Քարարէ չրջանի քարահանքէն հանուած սպիտակ մարմարով, որ Մէքքէ Անճելօն գործած է իր նշանաւոր գործերուն համար, որոնց կարգին՝ Փիէթեան: Բ. չնորհն է Ս. Գր. Լուսաւորիչի արձանը զետեղել Ս. Պետրոսի տաճարին ապահին պատին խորշի մը մէջ: Երրորդ չնորհն է որ արձանը իր ալ ձեռքին մէջ կառչած սիրտ ունենայ հայկական խաչ մը եւ ձախ ձեռքին մէջ ալ գրկած պիտի ըլլայ Աստուածաչունչը: Իր եզրափակիչ խօսքին մէջ, դասախօսը դիտել տուած է որ 2005 թուականը հայ ազգին համար պիտի ըլլայ երեւելի եւ պատմական տարի մը, իր պատմութեան էջերուն մէջ, որովհետեւ անոր առջեւ կայ այլ կարեւոր մարտահրաւէր մը՝ Ապրիլեան ոճրագործման 90 ամեակը: Երեկոյթը վակուած է հիւրասիրութեամբ:

***

ՆԻԱ ՋՄԻՈՒՆիի «Էմթիա» արահին մէջ, Դեկտ. 18ին, յունահայոց առաջնորդը՝ Տէր Ներսէս Ծ. Վրդ. Տողրամաճեան, հատաքոյթ մը կազմակերպած էր, նուիրուած հայ ընտանիքին եւ որուն ներկայ եղած են հայ եկեղեցիին ներս պատկուած 120 զոյգեր: Հատաքոյթը ձեւով մը, չաքտնակութիւնը կազմած է նոյեմբերին տեղի ունեցած երիտասարդներու հետ հանդիպումին (տես «Ճառաջ» Նոյ. 23) եւ երկրորդ քայլը եղած է զաղութին հետ ծանօթացման: Երեկոյթին քաջալերը կատարած է առաջնորդը, որ յունարէն, ապա հայերէն, բացատրած է զոյգերուն երեկոյթին նշանակութիւնը: Անդրադարձած է որ Սրամ. Ս. Կաթողիկոսը 2004ը հռչակած էր «Հայ ընտանիքի տարի»: Այդ որոշումը կոչուար պատուելու հայ ընտանիքին դերը եւ իր նշանակութիւնը հայ ազգին գոյատեւման դիմով: Իր խօսքին մէջ, դասախօսը երեք կէտեր մատնանչած է, առաջին չեչտը դնելով ընտանիքի կարեւորութեան վրայ, զոյն նկատելով հիմնական կառոյց մը, երկրորդ չեչտը նկատելով ընտանիքի պարզուած դասախարակութեան վրայ եւ երրորդն ալ ընտանիքը նկատելով որպէս հայրենիքի մարմնացում: Իր խօսքը փակած է մաղթելով որ համաչխարհայնացման կլանչիչ պայմաններուն տակ, կարելի ըլլայ պահպանել ընտանեկան սրբութիւնները վերստաւնալով մեր ակունքները:

***

ՊԼՅՐՈՒԹի մէջ, Դեկտեմբեր 15ին, իր մահկանացուն կնքած է Սոնա Ահարոնեան, բազմավաստակ մանկավարժ, արուեստագիտուհի եւ զաչնակահարուհի, տիրին Գերսամ Ահարոնեանի: Ամբողջ կեանքի երկայնքին մնայուն ներկայութիւն մը ունեցած է հայ թէ ազգ արուեստասէր չրջանակներու մէջ:

***

ԳՈՔինիՈՑ (Ճունաստան) հայկ. ծերանոցին մէջ, Դեկտ. 2ին, երեկոյթ մը կազմակերպուած էր հաճելի ժամեր ապահովելու համար բնակիչներուն: Ներկայ եղած է յունահայոց առաջնորդ՝ Խորէն Ծ. Վրդ. Տողրամաճեան: Ներկաները հիւրասիրուած են թէյով եւ անուչեղէններով: Բարի գալուստի խօսքը արտասանած է Տիկին Սոնա Սպարթալեան եւ ներկայացուցած է երկու երիտասարդ եւ խոստմնալից արուեստագիտուհիներ, մին՝ Հայաստանէն Աստղիկ Վարդանեանը (ջութակահարուհի), միւսը՝ Քրիստին Թոփալեան (դաչնակահար), յունահայ: Գեղարուեստական յայտագրէն ետք, առաջնորդը խօսք առնելով իր գնահատանքը արտայայտած է, չնորհաւորած է երկու արուեստագիտուհիները, ապա չեչտը դրած է ծերանոցին կարեւորութեան վրայ, որ կը պատկանի ամբողջ Հայութեան անխտիր:

***

ՄՈՆՐԷԱԼի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մայր եկեղեցւոյ օծման 34րդ տարեդարձը տօնուած է զանազան ձեռնարկներով Դեկտ. 10, 11 եւ 12ի չաբաթավերջին: Դեկտեմբեր 11ին, դասախօսութիւն մը տուած է փրոֆ. Խորէն Պալեան նիւթ ունենալով Մոմսէս Խորենացի իբր չաբանագէտ: Փրոֆ. Պալեան Լիբանանէն զաղթած է Հայաստան ներգաղթի օրերուն եւ հոն չուրջ վաթսուն տարի մխրճուած է Հայ եկեղեցիի չաբականներու ուսումնասիրութեան մէջ: Հայաստանի ամէն մէկ վանքէն ու վանականէն, երաժչտական կանոններէն եւ եղանակներէն ինչ ձեռագիր որ ձեռքն անցած է թաղդատած ու գոց սորված է ու կը մեկնաբանէ երկու հազար չարականներ ու տաղեր: Դեկտ. 12ին, Գանատայի Հայոց առաջնորդ Բագրատ Եպիսկ. Գալուստեան պատարագի ընթացքին ոգեկոչած է երջանկայիչատակ Վազգէն Կաթողիկոսը անոր վախճանման 10րդ տարելիցին առթիւ: Կարդացած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կոնդակը ուղղուած վերապատուելի Մանուէլ Ճինպաչեանի, որ պարզեւատրուած է Ս. Սահակ-Ս. Մեսրոպ չքանչանով: Տոքթ. Ճինպաչեան աստուածաբանութեան դասախօս է Մըք կիլ համալսարանը: Ցաւարտ պատարագի ներկաները հաւաքուած են Մարի Մանուկեան սրահը, ուր տեղի ունեցած է ճաչ մը: Խօսք առած է վերապատուելի Ճինպաչեան, որ իր չնորհակալութիւնը յայտնած է: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը: Խօսք առած է նաեւ Վազգէն Քհնյ. Պօյաճեան, որ հրաւիրած է Առաջնորդը կարգ մը հաստատելութիւններու յանձնելու գնահատագիրներ:

***

ԹՈՐՈՆԹՈՑի, ապա Մոնրէալի մէջ, Նոյեմբեր 27, 28ին եւ Դեկտ. 3, 6ին չորս ներկայացումներ տուած են Հայաստանի դերասանները ղեկավարութեամբ ժողովրդական դերասան Երուանդ Ղազանչեանի: Փառատօնը կազմակերպած էին միասնաբար Հ.Բ.Ը.Մ.Միութիւնը, Մոնրէալի Եդիպտահայերու Ընկերակցութիւնը եւ Պոլսահայ Մշակութային Միութիւնը:

«ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՉԱՐՉԱՐԱՆՔՆԵՐԸ» ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԱԾ ԹԷԼ ԱՎԻՎԻ ՄԷՋ

Մէկ կիսգլխի այնքան ազմուկ յարուցանած ժապաւէնը «Քրիստոսի չարչարանքները» երբեմն անատոլբերութեամբ, երբեմն զգուանքով դիմաւորուած է իրայէլացիներու կողմէ, յատկապէս արեան տարապայման առատութեամբ գործածուած տեսարաններուն դէմ: Մինչդեռ նոյն ժապաւէնը հրէական բազմաթիւ կազմակերպութիւններու կողմէ հակահրէական նկատուած էր, քանի որ Պիղատոսէն աւելի Հրեաները պատասխանատու կու տար Քրիստոսի խաչելութեան:

Սինեմաթէքին տնօրէնը ըսած է թէ կ'ուզէին անպայման որ Իսրայէլացիները դիտեն այդ ֆիլմը, յարգած ըլլալու համար արտայայտութեան ազատութիւնը:

Ցայտնապէս ձանձրացած աւելի քան երկու ժամ Քրիստոսի չարչարանքը դիտելէն, սրահը ծիծաղի նոպայի մը բռնուած է երբ լսած է Մարիամն ու Մագդալինացին մարմնաւորողներու երբայերէն աղօթելը: Իսկ արամերէնն ու լատիներէնն մասերը ամբողջովին անտարբեր ձգած են դիտողները:

Այս վերջիններէն չատեր ըսած են թէ ամբողջովին զզուելի ու ապուշ ժապաւէն մըն էր ու արամերէնի գործածութիւնը ոչինչով օգնեց հետաքրքրելու: Ուրիշներ վտանգաւոր նկատած են զայն, ըսելով որ կրնայ ազդել զգայուն հոգիներու: Եւ եթէ նոյնիսկ Հրեաները ըսպաննեցին Քիստոսը, այդքան ալ կարեւոր չէ, Հրեաներն ալ կրնան զիրար սպաննել ի վերջոյ. հարցը հոն է որ որոշ քրիստոնեաներ հոն ներկայացուածը որպէս բացարձակ ճշմարտութիւն կ'ընկալեն:

Ժապաւէնին ցուցադրութենէն առաջ վիճարկում մը տեղի ունեցած է: Նիւթ եղած է աւելի աստուածաբանական լրջութեան բացակայութիւնը, քան Հրեաներու որպէս տիրապետող ներկայացումը: Այնքան որ Թէլ Ավիվի համալսարանին աստուածաբանութեան դասախօսներէն մէկը ըսած է. «Աստուածաբանական ոչ մէկ արբիւր չարչարանքի նման արարք կը նկարագրէ: Այդ ժապաւէնին մէջ ոչ մարդ Քիստոսը գոյ, ոչ ալ հաւատացեալ Քիստոսը, այլ միայն համպուրգեր մը»:

Երուսաղէմի համալսարանին մէջ կրօնքներու պատմութեան դասախօս մըն ալ հակահրեայ ըլլալուն չափ հակաքրիստոնէական գտած է ժապաւէնը: Իր կարծիքով Մ. Կիպսըն նիւթ բնտրած է բրտութիւնն ու նահատակութիւնը:

ՔԱՂՀԱՆ

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՁԱՄԲԱՆ

(ՎԷՊ՝ ՊԻՋՃԵԱՆ ԱՄԻՐԱՑԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

ՄՐԱ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.
ՊԻՋՃԵԱՆ ՊԱԼԱՏԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Զ.
ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿ

Ժողովին ներկայ էին լուսաւորչականներէն Պօղոս Նախտրդ Պատրիարք, Պիզճեան ամիրա, իսկ կաթողիկիներէն մօտ քսան կրօնական եւ աչխահական:

Պատրիարքը առանց նախաբանի անցաւ նիւթին.

- Սիրելի ազգակիցներ, ձեզ ծանօթ է մեր հոս հաւաքուելուն պատճառը: Ես պաչտօնի գալէ վերջ առաջին գործս ըրի ձեզ համար փոխանորդութիւն մը ստեղծել եւ ձեր կրօնական գործերը մեր գործերէն անջատել:

«Ուզեցի լայնախոհ ըլլալ, նախապէս պատահած աղէտներուն կրկնութեան արգելք ըլլալու համար: Գիտէի նաեւ թէ թնկըրեաններու անախորժ ընթացքով հաղիւ թէ վրկուեցանք նոր աղէտէ մը: Թնկըրեանի ծանօթ աղերսապրէն եւ աքսորներէն վերջ վեհափառ Սուլթանը ֆէրման մը ղրկած է մեզի: Բաւական առեն անցնելով հանդերձ մենք այդ ֆէրմանին դոր-ծադրութեան չմօտեցանք: Մինչեւ որ Սուլթանը իր սիրելի Պէզճեան ամիրային հարցուցեր է թէ ի՛նչ ըրինք իր հրամաններուն գործադրութեան համար: Վերջին քաղաքական դէպքերը մեզ կը ստիպեն աւելի պզտոյզ ըլլալ: Չիմա որ Սուլթանը ինք հարցուցեր է, մենք ստիպուած ենք բացատրութիւն մը տալ: Ահա թէ ինչո՛ւ ձեզ հոս հրաւիրեցինք:

Կաթողիկ վարդապետ Անտոն Մխրիճան հարցուց.

- Սրբազան, ի՞նչ է արդեօք կայսերական ֆէրմանին բովանդակութիւնը:

Պատրիարքը հարմայեց փոխանորդին բերել ֆէրմանը, որպէսզի միասնաբար կարդան ու քննեն:

Սուլթանը իր ֆէրմանով կը պահանջէր գաւառացի կաթոլիկները իրենց ծննդավայրը ղրկել հոն քնակելու համար, Անատոլու աքսորել այն բոլոր կաթոլիկ Հայերը, որոնք չեն ուզեր Պատրիարքարանի իշխանութեան ենթարկուիլ, կաթոլիկ Հայերը Բերայի, Ղալաթիոյ, Վոսփորի պէս լատին եկեղեցի գտնուած թաղերէն հեռացնել:

– Բայց Սուլթանին ղրած պայմանները չատ խիստ են, ըսաւ Վիչէն Սապըղ:

Ցաւութիւն Պէզճեան վճռաբար պատասխանեց.

– Հրամանը վճռական է եւ Սուլթանը կրնայ զայրանալ եթէ իր հրահանգը չըգործադրուի: Շատ ծանրակչիռ օրեր կ'ապրինք եւ անդարմանելի սխալ մը գործած կրնանք ըլլալ, եթէ զայրացնենք մեր վեհապետը: Մենք այս բոլորը չենք ուզեր, բայց ուրիչ կերպ չարժիլ կարելի չէ: Ցիչեցէք Տիւզեանները, յիչեցէք Սապայեան ամիրան, յիչեցէք Թնկըրեաները եւ ձեզ ուղեցոյց ընտրեցէք խոհեմութիւնը:

Կաթոլիկ պատուիրակները նոյն օրը առանց եզրակացութեան յանգելու հրաժեչտ առին:

Գագազ անոնց մեկնելէն վերջ մօտեցաւ Պատրիարքին.

– Սրբազան, ըսաւ, եթէ չգործադրէք կայսերական հրամանը, որեւէ պատասխանատուութիւն չեմ ընդունիր: Ազգին գլխուն գալիք փորձանքներուն պատասխանատուն դուք կ'ըլլաք:

Պատրիարքը յուզուեցաւ:

– Ամիրա, դիտես թէ ինծի համար ո՛ր աստիճան դժուար է նման հրամաններու դործադրութիւնը: Բայց աւելի մեծ կ'ըլլայ պատասխանատուութիւնս, եթէ ազգիս գլխուն վտանգ մը գայ: Վաղն իսկ կայսերական հրամաններու դործադրութեան կը լծուիմ:

– Ես ալ վաղը լուր պիտի տամ Սուլթանին որ սկսած էք իր հրամաններուն դործադրութեան:

Արդարեւ Պատրիարքը յաջորդ օրն իսկ դործի սկսաւ: Հայ կաթոլիկները Պատրիարքարանի հրամանով կը հեռացուէին Բերայէ եւ Ղալաթիոյ թաղերէն, որովհետեւ այդ տեղերը լատին եկեղեցիներ կային: Անատոլուցի կաթոլիկները սկսան Անատոլու ղրկուիլ: Քառասունմէկ մարդ բաղկացած Անատոլու ղրկուեցան Պանտըրմա:

Այս ընթացքը պատճառ եղաւ որ բազմաթիւ բարեկեցիկ կաթոլիկներ Եւրոպա զաղթեն եւ հոն հաստատուին դէթ որոշ ժամանակի մը համար:

Ասիկա Օսմանեան կայսրութեան մէջ կաթոլիկներու դէմ վերջին հալածանքը եղաւ: Այս հալածանքը սակայն Հայոց Պատրիարքարանին գործը չէր: Ընդհակառակը Պատրիարքարանը միչտ ջանաց մեղմել պալատին խիստ հրամանները եւ գործադրութիւնը կարելի եղած չափով ձգձգել:

Կարապետ Պատրիարք միչտ կը ջանար կաթոլիկ Հայերու հետ համերաչխ ապրիլ: Երբեք չօգտագործեց պալատին Պատրիարքը Հայոց միակ պետ ճանչնալը, այլ ընդհակառակը միչտ տրամադիր եղաւ անոնց գիջումներ ընելով համերաչխութիւն ստեղծելու: Ամէնէն վերջ անջատ փոխանորդ մը ունենալու ծրագրով ջանաց անոնց ազատութիւնը իրենց վերադարձնել:

Եթէ Թնկըրեաններու վնասակար ձեռնարկը չըլլար, կաթոլիկներու դէմ ձեռք առնուած վերջին միջոցներուն ալ դիմել պէտք պիտի չըլլար: Բայց քանի որ կար կայսերական հրաման մը, կը մնար ատոր գործադրութեան մէջ քաղաքականութիւն ընել:

ԳԼՈՒԽ Է.
ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Պիզճեան ամիրայի վախը իրականացաւ:

Ցունաստանի անկախութեան կռիւներուն առթիւ մանաւանդ Ռուսերուն բռնած ընթացքը այլեւս անկարելի կը դարձընէր Օսմանեան կայսրութեան համար փոխադարձ միջոցներու չդիմել: Ռուսերը Նավարինի մէջ Օսմանեան նաւատորմին մեծ մասը ընկղմած էին: Սրեւելեան նահանջներէ տեւական յարձակումներ կը գործէին, Պեսարապիոյ ուղղութեամբ ճնչում կը բանեցնէին:

(Շար. 66)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Բաֆֆի Պալըգճեան 100 եւրօ կը նուիրէ «Յառաջ»ին իր մօր՝ Հռիփսիմէ Պալըգճեանի մահուան հինգերորդ տարելիցին ի յիշատակ (2000, Յունուար 1)։

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Վահան Քէվիէնէկեան (Լիոն) մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մեծ մայրիկին (իր զաւակներուն եւ թոռներուն կողմէ)։

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կաղանդ Պապան կու գայ Քալ Նազարին հետ իր նուէրներու տոպրակով, այցելելու Տէսինի եւ շրջակայքի մանուկները՝ կիրակի, Յունուար 9, ժամը 16·30-ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը։ Նաեւ Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տունը եւ Կապոյտ Խաչուհիները ձեղ պիտի հիւրասիրեն համեղ կարկանդակներով եւ զովացուցիչներով։

Բոլորդ հրաւիրուած էք։ Մուտքը ազատ է։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏՕՆ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5
(Ճրագալոյց Սուրբ Ծննդեան)

«ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆ»
ՄԻՕՐԵԱՑ ԴՊՐՈՑԻ
ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ
եւ
ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ՎԱՐԺԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ
կազմակերպած են
ՏՕՆԱԾԱՌԻ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
Պատարագէն վերջ, Մշակոյթի Կեդրոնի «Ա. Ջրբաչեան» սրահը կը ժամանէ
ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ՝
բաշխելու համար նուէրներ համայնքի բոլոր մանուկներուն։

Կը հրաւիրուին բոլոր մանուկները մասնակցելու Ծննդեան սոյն տօնախմբութեան։

Կը խնդրուի յայտնել թիւը այն մանուկներուն, որոնք պիտի ուզեն, ծնողներուն հետ միասնաբար դիմաւորել Հայ Կաղանդ Պապան։

Ծնողնե՛ր, մանուկնե՛ր,
եկէ՛ք բազմութեամբ՝
միասին տօնելու Սուրբ Ծնունդը։

ԾՆՆԴԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5։ Ճրագալոյց Ծննդեան։
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 15ին,
Ճրագալոյցի պատարագ՝ ժամը 16ին։
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6։ Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԳՂԱՇԵԱՆ
կաթողիկոսական Պատուիրակ Եւրոպայի Առաջնորդ Հայոց Փարիզի
Պատարագի աւարտին Ջրօրհնէք կը կատարուի։

Կարեւորութեամբ կը նշենք որ պետական տնօրինութեամբ՝ բոլոր Հայերը (դպրոցական, աշակերտ, պաշտօնեայ, աշխատաւոր եւ ուրիշներ) այսօր կրնա՛ն, ինչպէս Վարդանանքին եւ Ապրիլ 24-ին, բացակայիլ իրենց զբաղումներէն՝ իրենց կրօնական պարտաւորութիւններուն համար։

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7։ Ք. օր Ծննդեան։
Յիշատակ Մեռելոց
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին։
Պատարագի աւարտին Հոգեհանգիստ կը կատարուի «վասն համօրէն ննջեցելոց»։

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5։ Ճրագալոյց Ծննդեան։
Երեկոյեան ժամերգութիւն՝
ժամը 16·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 17·30ին։
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6։ Ծնունդ
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին,
Ջրօրհնէք՝ ժամը 12ին։
ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7։ Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին։
Պատարագէն ետք Հոգեհանգիստ «վասն համօրէն ննջեցելոց»։

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5։ Ճրագալոյց Ծննդեան։
Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 16ին,
Ճրագալոյցի պատարագ՝ ժամը 17ին։
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6։ Տօն Ծնընդեան եւ Աստուածայայտնութեան
Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 9·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին։
Պատարագի աւարտին Ջրօրհնէք կը կատարուի։
ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7։ Յիշատակ Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Պատարագի աւարտին Հոգեհանգիստ կը կատարուի «վասն համօրէն ննջեցելոց»։

ՎԱՐԱԳԱՅՑ Ս. ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5։ Ճրագալոյց Ծննդեան։
Ժամերգութիւն՝ ժամը 17ին,
Պատարագ՝ ժամը 18·15ին։
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6։ Ծնունդ
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 11ին։
Ցաւարտ պատարագի Ջրօրհնէք կը կատարուի,

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ԼԻՒՆ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5։ Ճրագալոյց Ծննդեան։
Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 16ին,
Ընթերցուածք՝ ժամը 16·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 17ին։
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ԲՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6։ Տօն Ծնընդեան եւ Աստուածայայտնութեան
Առաւօտեան ժամերգութիւն՝
ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Պատարագի աւարտին Ջրօրհնէք կը կատարուի։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ
Հայրապետական Պատուիրակի Փոխանորդ Լիոնի եւ Ռոն-Ալփի Հայոց
Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյս Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի։
ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7։ Յիշատակ Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ԲՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՑԼ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5։ Ճրագալոյց Ծննդեան։
Ընթերցուածք՝ ժամը 16ին,
Պատարագ՝ ժամը 17ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6։ Տօն Ծնընդեան եւ Աստուածայայտնութեան
Առաւօտեան ժամերգութիւն՝
ժամը 8·30ին,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 9·45ին։
Պատարագի աւարտին Ջրօրհնէք կը կատարուի։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Պատարագը կ'երգէ Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Խաչիկ Եղլմազեանի։
ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7։ Յիշատակ Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԷ ՁԵՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴԸ

La Croix Bleue des Arméniens de France vous présente ses meilleurs vœux

LE PERE NOEL

vous attend nombreux à
L'ARBRE DE NOEL
DE L'ECOLE
TEBROTZASSERE
Le Dimanche 9 janvier à partir de 12h
A la Salle des Fêtes «Thierry le Luron»
9 Bd. du Midi 93340 LE RAINCY

APRES MIDI ANIME PAR
RAFFI
SPECTACLE DES ENFANTS
CHORALE DE L'ECOLE
SPECTACLE SURPRISE
BUFFET — TOMBOLA
DISTRIBUTION DES CADEAUX PAR LE PERE NOEL

Renseignements à l'Ecole Tebrotzassère : 01. 43. 81. 01. 72
Accès autoroute A3 : Sortie Villemomble Le Raincy
Gare de Villemomble Le Raincy RER (Eole)
Ligne Paris Chelles
Salle à 200 mètres

ENTREE GRATUITE

ՈՐԲԱԹՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 4
MARDI
4 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՓԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 230 եւրօ — Վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար. 270 եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում)
247 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·104 — Fondateur SCHAVARCH KISSAKIAN — 80e ANNEE — N° 21·104

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՐԱՒ - ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՍԻԱ

ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵԾ Է ԲԱՑՁ, ՄԻՇՏ ՑԵՂԸ ՉԻ ՀԱՍՆԻՐ

ՄԵՌԵԱԼՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԹԻՒԸ՝ ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 145 ՀԱԶԱՐ

Աղէտեալ շրջաններու ի նպաստ օժանդակութեան ծաւալը համաչխարհային բնոյթ ունի, բայց հաղորդակցութիւնները դժուար են, օգնականները չատ քիչ են եւ խճողուած: Յունուար 3ին, 2 միլիառ տոլար հաւաքուած էր եւ մասնակցողներն էին Ճափոն, ԱՄՆ, Համաչխարհային Դրամատունը, Մեծն-Բրիտանիա, Իտալիա, Շուէտ, Սպանիա, Գանատա, Ֆըրանսա, Չինաստան, Դանիա, Աւստրալիա: Յունուար 3ին, մեռեալներու թիւը աւելի քան 145 հազար էր, բայց այս թիւն ալ վերջնական չէր, քանի ամէն կողմ դիակներ կրնային յայտնաբերուիլ, չատեր կորսուած էին նաեւ ծովուն կամ ջուրերուն տակ: Հրաշքով ազատածներ կան եւ բազմաթիւ որբեր: Ֆրանսական ճակատի վրայ ալ թիւերը վերջնական բլլնոյթ չունին, բայց հաւանական է որ մեռեալներու թիւը աւելի քան 150 է, բայց մեծ է թիւը անհետացողներուն:

Թայլանտի մէջ, մեռեալներու կէսէն աւելին արեւմտեան զբօսաշրջիկներ են: Մեռեալներու ընդհանուր թիւը 8·000 կը նկատուի: Կան նաեւ 99 Ֆրանսացի, 660 Իտալացի, 1·000 Գերմանացի, 387 Դանիացի, 462 Նորվեկիացի եւ 2·915 Շուէտացի, որոնցմէ ոչ մէկ լուր կայ: Բազմաթիւ որբեր ալ 4էն 20 տարեկան Ֆըրանսա փոխադրուած են: Արտաքին նախարարութեան ենթանախարարին՝ Ռընօ Միւզլիէի համար նման կացութեան մը առջեւ համաչխարհային ՍԱՄԻԻ մը անհրաժեշտ է: Կը հաստատէ որ մարդասիրական պատմական աննախընթաց զօրակոչ մը կայ եւ պէտք է կարենալ կարգաւորել:

Ասօ Լաքի մէջ ալ Ֆրանսացի զինուորական ոստիկաններ կը չանան մեռեալներուն ինքնութիւնը ճշդել, որքան որ կարելի է: Դրախտային վայրէն ոչինչ մնացած է եւ երբեմն, հոս ու հոն, փըլլուած անձեր դիակներու մէջ հարազատներ կը փնտռեն:

Սրի Լանքայի մէջ, վերապրողները դժգոհ են որ ոչ ոք իրենցմով կը զբաղի: Մէկը նոյնիսկ կ'ըսէ թէ ամէն բան կը բերուի իրենց, բայց սուտ է, ոչինչ ունին: Կառավարութիւնն ալ չօգներ:

Հնդկաստանի մէջ, Մեռանի օդակայանը ի վիճակի չէ ընդունելու բոլոր օդանաւները: Մնաց որ եթէ օգնութիւնը արագօրէն չհասնի վերապրողներն ալ կրնան մեռնիլ, սովէն կամ խմելիք ջուրի չզոյութենէն:

ՇԻՐԱՔԻ ԱՄԱՆՈՐԵԱՆ ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐԸ

ԻՐ ԳԼԽԱՒՈՐ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆ Է ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Դեկտեմբեր 31ին, Շիրաքի տարեկան աւանդական մաղթանքները տարբեր բլլնոյթ ունեցան, գոնէ սկիզբը, քանի նախագահը չէր կրնար չոգեկոչել այն անհնախընթաց աղէտը, որ քանի մը օր առաջ տակնուվրայ ըրած էր հարաւ-արեւելեան Ասիան:

Իր ելոյթին սկիզբն իսկ Շիրաք չեշտեց· «Միբելի հայրենակիցներ, բոլորս ալ ցընցուած ենք այն սարսափելի աղէտին պատճառաւ որ մահ, սարսափ եւ աւեր ցանեց Հնդկական ովկիանոսին մէջ: Այս իրիկուն մտածումներս կ'երթան բոլոր զոհերուն, ընտանիքներուն եւ մեր հայրենակիցներուն հարազատներուն որոնց կեանքը խորտակուեցաւ Դեկտեմբեր 26ին»: Ու նախագահը իր ելոյթը չարունակեց կոչ ընելով լայն օժանդակութեան մը համար ու նաեւ յայտնեց որ Ֆրանսա եւ Եւրոպա արտակարգ միջոցներու կը դիմեն, մասնաւորաբար յետագայում մը պարտքին վրայ, թոյլ տալու համար աւերուած շրջաններու վերակառուցումը:

Այս խօսքերէն ետք, Շիրաք անցաւ իր բուն նիւթին որ Եւրոպայի Սահմանադրութեան հանրաքուէն է: Քալ դիտակից է որ ժողովուրդին մեծամասնութեան համար Սահմանադրութեան տրուած դրական պատասխան մը կը նշանակէ դուռը ամբողջովին բանալ Թուրքիոյ առջեւ: Իր դլխաւոր մտահոգութիւնն էր համոզել որ այդպէս չէ: Այդ մասին արտայայտուելով, նախ կը նկարագրէ Եւրոպան: Եւրոպա մը որ առաջին կարգի վրայ է պայքարելու համար ազականութեան դէմ եւ բնութեան փճացումին: Եւրոպա մը որ իր բոլոր զաւակներուն լաւագոյն պայմանները պիտի ապահովէ աշխատանքի եւ բարգաւաճման: 2005ին, այդ Եւրոպայի ապագան Ֆրանսացիներուն ձեռքն է: Հանրաքուէն տեղի կ'ունենայ նախքան ամառը եւ դերիչխան ժողովուրդը ի՛նք է որ կ'որոշէ իր ճակատագիրը: Անհրաժեշտ է ուրեմն, Շիրաքի համար, դրական պատասխան տալ այդ հանրաքուէին: Ծանօթ է որ հակառակ պարագային Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի ապագան խնդրոյ առարկայ կը դառնայ: Այլ խօսքով, ծանօթ է որ եթէ որեւէ երկիր ո՛չ պատասխանէ Սահմանադրութեան, Եւրոպայի ապագան, բայց նաեւ ներկան տակնուվրայ կ'ըլլան: Հարկ կ'ըլլայ ամէն բան ծայրէն սկսիլ: Շիրաքի բուն վախն է եւ Թուրքիոյ անդամակցութեան հարցը չի կրնար դեր չխաղալ այդ ուղղութեամբ: Քիչ չեն անոնք որոնք «ո՛չ»ին կողմնակից են եւ այդ թիւն ալ կրնայ օրէ օր մեծնալ:

Նախագահը, ապա, կառավարութեան դրական աշխատանքը գովաբանեց, հաստատեց որ Ռաֆարէն պիտի չարունակէ եւ զարգացնէ իր ճիգերը: Միշտ կողմնակից է եւրամուտի տուրքերու նուազումին, նաեւ այլ տուրքերու:

*
**

Փարիզ, այդ ամանորեան գիշերը ուզած էր մասնակցիլ ասիական սուդին եւ այդ նպատակաւ Պ. Տըլանոյէ սեւ չղարշներ կախել տուած էր Շան զ'Էլիզէի 400 ծառերուն եւ Գոնգորտի հրապարակի 80 աւտանակներուն, բայց չէր ընծած հրաւառութիւնը: Ժոզէ-Ալէն Ֆրլոն դիտել կու տար Մռնտի (Յունուար 2/3) մէջ որ խղճալի խորհրդանիշներ են քանի հոն հաւաքուած 400 հազար անձերը հրճուանքով ոտնած են Ամանորը, չամփանեը ալ խմած եւ երբ հարցում ըլլար անցորդներու, որոնք չէին կրկ տեսած այդ «սուպը», որ լաւագոյնն էր այդ ծախքերուն դոմարը յանձնել աղէտեալներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱԹՐԻՔ ՏԻՎԷՃԵԱՆ, ճարտարարուեստի պատուիրակ նախարարը բոլորովին դէմ է էլեկտրականութեան սակերու յաւելման, մինչ անօրէնը 7,5%ի յաւելում պահանջած է երեք տարիներու վրայ: Էլեկտրականութիւնը կը պատրաստուի «պատմական» տարի մը ապրելու, երբ Բ. վեցամսեայի դրամագլուխը պիտի բացուի հրապարակին վրայ: Ժուռնալ տիւ Տիմանշի մէջ է (Յունուար 2) որ Տէվէճեան դատը պաշտպանած է սպառողներու, պատճառաբանելով որ գործածողները պէտք չէ վճարեն էլեկտրականութեան սխալները: Ինք պէտք է ստանձնէ իր վերակառուցման պատասխանատուութիւնը:

ՊԱՂՏԱՏԻ ՀԻՒՍԻՍԸ՝ Պալատի մէջ, Յունուար 2ին, անճնասպանական կառքի մը պայթումէն 40 հոգի մեռած է, որոնց 18ը ազգային պահակազօրքի անդամներ: Կառքին մէջ երկու քամիքազներ կային մեծաքանակ պայթուցիկներով: Ամէնէն մահացու ոճրափորձն է իրագործուած ապահովութեան ուժերուն դէմ, չորս ամիսէ ի վեր:

ՈՒԿՐԱՆԻՈՑ վարչապետը՝ Իանուկովիչ իր հրաժարականը տուաւ, հակառակ անոր որ վճռած էր «սկզբունքով» վարչապետի իր աթոռէն չքաշուիլ: Ցաղթական նախագահն ալ՝ Վիկտոր Իուչչենկօ ժողովուրդին ուղղած է իր խօսքը կողքին ունենալով վրաստանի նախագահը՝ Սահակաշվիլին: Ինչ կը վերաբերի նախագահ Կուչմայի, հրաւիրած է Ուկրանացիները որ ընդունին ժողովրդավար ընտրութիւնը: 2005ին, Ուկրանիա կ'ունենայ նոր նախագահ մը եւ այդ անձը պէտք է ունենայ ժողովուրդին զօրակցութիւնը:

Ֆր. ՊԱՅՐՈՒ իր դիրքը զգալի կերպով բարելաւած է եւ հարցախոյզներու մէջ յառաջդիմութիւն արձանագրած է, Ֆըրանսացիներու 41%ին համակրութիւնը շահելով: Ֆիկարօ-Մակագինի հարցախոյզին համաձայն, Ֆրանսացիները կ'ուզեն որ «կարեւոր դեր կը խաղայ գալիք ամիսներուն»: Պայրու այս բարելաւումը կը պարտի գլխաւորաբար Թուրքիոյ հանդէպ իր մերժողական դիրքին: Օրէ օր Թուրքիոյ դէմ մեծամասնութիւնը աւելի կը ծաւալի: Իւ. Էմ. Փէ·ի 2/3րդը եւ իւ. Տէ. Էֆ·ի 90%ը դէմ են Թուրքիոյ անդամակցութեան: Այս վերջին կուսակցութեան մէկ երեսփոխանին՝ Ժան-Լուի Պուլանժէի համաձայն Սահմանադրութեան եւ Թուրքիոյ անդամակցութեան հարցերը իրարու կապուած են: «Քաղաքական դեռնի վրայ, ամէն ոք դիտէ որ «այո»ի յաղթանակը պիտի նշանակէ Պեռութեան ղեկավարին եւրոպական ամբողջ քաղաքականութեան հաւանութիւնը, ներառեալ Թուրքիան» կը դրէ Ժ.-Լ. Պուլանժ (Ֆիկարօ, Դեկտ. 28): Նոյն կարծիքը չունի Պայրու, որ բացարձակապէս դէմ ըլլալով Թուրքիոյ անդամակցութեան, տրամադիր է «այո՛» ըսելու Սահմանադրութեան հանրաքուէին:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ, մանկական հիւանդութեանց մասնագէտ բժիշկները 24 ժամեան գործադուլի մը դիմեցին Յունուար 3ին: Կը պահանջեն որ իրենց սակերը վերաբժեւորուին եւ ժողովուրդն ալ տեղեակ ըլլայ որ իրենց ճիւղը անհետացման սպառնալիքի տակ է:

ՏԻՑԱՐՊՂՔԻՐԻ մէջ, Թուրք բանակը երկու Քիւրտեր սպաննած է բախումի մը ընթացքին, Յունուար 2ին:

ՓՐՈՋՔԸ, դեղ մը որ չատ տարածած է ջղային դրութիւններու խանդարման պարագաներուն համար, ծանր հետեւանքներ ունի ըստ Պրիթիշ Մետիքըլ Ճըրնըլի որ Յունուար 1ի իր թիւին մէջ փաստաթուղթերը հրատարակած է այդ ուղղութեամբ: Ըստ այդ փաստաթուղթերուն, դեղը կը մղէ բիրտ հակազդեցութիւններու կամ անճնասպանական տրամադրութիւններու: Թերթը կ'ըսէ թէ դեղը արտադրող ամերիկեան տարրալուծարանը ընթացք չէ տուած այս հաստատումներուն եւ լուրն ալ չէ հաղորդած համապատասխան վարչութեան որ արտօնութիւններ կու տայ դեղին վաճառքին համար:

ՔՈՒԿԻՑԹի միակ չիի նախարարը (Տեղեկատուութեան) Մ.-Ա. ապու ալ-Հասան հրաժարած է: Շրջանկ մը ի վեր ընդդիմադիր սիւննիները կը քննադատէին իր ընթացքը քարոյական դեռնի վրայ: Վերջերս արտօնած էր փուի երաժշտութեան նուագահանդէս մը Ռամազանի վերջին օրուան տօնին:

ՍԻԼՎԻՕ ՊԷՐԼՈՒՍՔՈՆԻ թեթեւօրէն վիրաւորուած է Յունուար 1ին, երբ Հռոմի Փիացցա Նաւոնայէն կ'անցնէր: Անցորդ մը լուսանկարչական գործիքին ետոտանին նետած է պլլուսն: 28 տարեկան Իտալացիին արդարացումն է «այդպէս ըրի, որովհետեւ կ'ատեմ պինքը»: Պէրլուսքոնի վիրաւորուած է ականջէն եւ փոքր ուռեցք մը ունի վիզին, բայց անմիջապէս ըսած է «Թուքօ վա պէնէ» (ամէն ինչ լաւ է):

ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՆՈՐՈՎԻ ՃԱՀԱՐԿՈՒՄԸ

Ադրբեջանի ղեկավարութիւնը որ ամէն առիթով կը փորձէ Ղարաբաղէն գաղթած իր բնակչութիւնը չահարկել, Թուրքիոյ Եւրոպայի անդամակցութեան առթիւ ալ կրկնած է նոյն ընթացքը: Այդ անդամակցութեան առընչութեամբ Թուրքիոյ Հայաստանի սահմանը բանալու հեռանկարին հակադրելով ադրբեջանցի պատասխանատուները յայտարարութիւններ ըրած են Թուրք մամուլին:

Ադրբեջան տասը տարիէ ի վեր այդ պաղթականները բնակեցուցած է վարնաքաղաքի մը մէջ ու կը գործածէ որպէս հակահայ քարոզչութեան միջոց: Այս անգամ ալ կրկնուած է «մէկ միլիոն» գաղթականի պնդումը, առանց այդ խնդիրին լուծումին Հայաստանի հետ սահմանը չբանալու պահանջը:

Թուրք լրագրողները Հանդիպում ունեցած են երկրին Մորհրդարանի նախագահին, այլ պատասխանատուներու հետ. բոլորն ալ ըսած են թէ այնքան ատեն որ Հայերը չեն նահանջեր իրենց գրաւած հողերէն, Անգարա պիտի չբանայ Հայաստանի հետ սահմանը:

Լրատուութեան մէջ ինքնահերքումի պարագայ մըն ալ ուշագրաւ է: Թուրք լրագրողները գրած են թէ այցելած են «երեք վրանաքաղաքներէն թիւ 14ը ուր 5·794 հոգի կ'ապրի»...Անոր բնակիչները ամիսը հինգական քլ· ալիւր եւ տասնական տոլար կը ստանան ու անհամբեր կը սպասեն տուն վերադարձի օրուան:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐՆԱՑ ՀՄԱՑԻՉ ՉՆԿԱՏԵԼ

Եւրոպական Միութեան հետ ներդաշնակման Թրքական յանձնաժողովին նախագահը Ե. Եաղըշ յայտարարած է թէ Թուրքիա կրնայ կարելին պիտի ընէն, սակայն ամէն գնով Եւրոպայի անդամակցելու հարց գոյութիւն չունի: Իր կարծիքով կարծուածին չափ ժխտական բան պիտի չըլլայ եթէ բանակցութիւններու աւարտին Թուրքիոյ անդամակցութիւնը մերժուի: Երկիրը այդ ընթացքին Եւրոպայի չափանիշները Թուրացուցած պիտի ըլլայ, ինչ որ արդէն դրական ձեռքբերում է: Այս տրամաբանութեամբ Եաղըշ բացատրած է թէ առանց անդամակցութեան ապահովութեան բանակցութեան Թուական տրուիլը պէտք չէ ծանրակշիռ նկատել:

Ատկէ զատ ան ըսած է· «Քաղաքակրթութեան մէջ երբեմն մէկ չարաթը յաւերժականութեան չափ երկար կը թուի· տեսնենք 15 տարի ետք Եւրոպական Միութիւնը եւ աշխարհը ի՛նչ կացութեան մէջ պիտի ըլլան: Այսօրուընէ խուճապի մատնուիլ սխալ է: Ո՞վ կրնայ ըսել թէ այդ ընթացքին աւարտին Թուրքիա Եւրոպական Միութիւնը նոյնքան հմայիչ կը գտնէ: Թերեւս ալ ժխտական կ'ըլլայ այս հարցումին պատասխանը»:

«ԾԱՆՐ ԶՔԵԶ»

ՄԵՆՔ՝ ՀԱՅԵՐՍ

ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Եգիպտոսում եմ սկսել կեանքս եւ մինչեւ Հայաստան գալս անդադար երազել եմ զայն առարկել հայրենիքում:

40 տարեկանիս 1962ին Եգիպտոսից հեռանալու եւ մինչեւ Լենինականում մեր նոր բնակարանը հասնելու պատմութիւնը մի քանի օրերու տեւողութիւն ունի ընդամէնը: Բայց ամէն մէկ րոպէն այնքան բացառիկ էր, նոր եւ անսովոր ու տպաւորիչ, որ հնարաւոր չէ մոռանալ: Ուզում եմ այդ յուզումնալից ապրումներից մի պահը առանձնացնել:

Պատմելիքս կրնայ չատ անհետաքրքրական, անմեղսական թուալ ընթերցողիս, իրականին մէջ՝ ժողովուրդիս բարոյական ըսեմ թէ մտաւորական վիճակի մէկ բացայայտումն էր ինծի համար, անսպասելի, լրիւ խորթ, իմ գիտցած հայ մարդուն անյարիր: Պահին, աւելի ճիշդ, խօսակցութեան իրական նշանակութիւնը պիտի գիտակցէի ժամանակի ընթացքին: Երեւի հիւանդագին չափերի հասնող տարիներու մտասեւեռումս՝ ամէն գնով Հայաստանում ապրելու, ինձ հասցրել էր այնպիսի հոգեվիճակի, որ հայրենիքի մասին որեւէ յոռի լուր ընդունում էի իբրեւ վիրաւորանք իմ անձի հանդէպ: Հայրենիքիս երեւակայական պատկերին վրայ ամենափոքր բիծն անգամ անհանդուրժելի էր: Ձեմ կարծում, որ ընթերցողներու համակրանքը կրնամ չահել այս քանները գրելով: Եթէ կասկածելի չերեւամ՝ էլի գոհ եմ:

Մեզի ընկերացողները մեզ առաջնորդեցին մեր նոր բնակարանը, որուն չինարարութիւնը, ըսին, աւարտուել էր ընդամէնը մի օր առաջ: Բակին ալ կպրապատուած էր, մաքուր սեւ գոյնով: Ուրիշ գոյն կարուղի չկայ կարծեմ: Բնական է, երբ բնակարան մտնք, սկսանք գննել մեր նոր կացարանը: Հինգ յարկանի վարդագոյն տուֆակերտ չինքը նոր-նոր պէտք էր ըլլար: Բայց տեսնում էինք, որ նորի տեսք չունէր: Երբ պարզապէս դիտում էի նոր բնակարանս, չկարողացայ ինձ զսպել եւ մեզի ընկերացող պատասխանատուին հարցրի՝ այդ պատուհանը հո՞յ արհեստաւորի սարքածն է: Անմիջապէս կատրուկ պատասխան հակահարուած ստացայ, որ չէնքը մեր հարազատ հայրենի կառավարութիւնը կառուցել է մեզ համար, եթէ պակասութիւններ նկատում ենք, մենք ալ մեր հերթին ձեռներս ծալած չնստինք, անմիջապէս գործի անցնինք եւ բան մըն ալ մենք անենք՝ թերութիւնները վերացնենք, ինչ է եղել որ, հայրենի պետութիւնը համարեա ձրի մեզի տուն էր տալիս: Ճիշդ էր ասում: Բայց ինձ տանջող հարցը իմ հայրենակցիս չէր հետաքրքրում, նոյնիսկ երեւի մտքի ծայրից էլ չէր անցնի իմ մտահոգութիւնը: Իմ գիտցածովս եղեռնից պրծած մեր հայրենակիցները, որոնք ցրուեցին աշխարհով մէկ, որքան որ ալ ախպար ըլլային, գոնէ մի բան դիտէին, որ եթէ մի գործ ունես, օրինակ՝ եթէ արհեստաւոր ես, պարտաւոր ես լաւ, անթերի սարքել պատուհանը, թէ ոչ՝ ոչ ոք քեզի սարքելու համար պատուհան չի պատուիրի, conscience professionnelle ըսուած բան մը կար, որ է նոր հայերէնով «արհեստավարժի խիղճ»: Ինչ կապ ունէին ձրի տունը եւ վատ աստղաձագործի սարքած պատուհանը, որ ամէն օր մեր սեռտոզութիւնն էր վիրաւորելու: Սա իմ առաջին օրուայ տխուր ապրումս էր: Եթէ 1915 թուականէն վերջ նախճիրէն փրկուած Հայերը ցրուեցան աշխարհով մէկ, եթէ կարողացան իրենց չկորցնել եւ յաջողեցան իրենց հիւրընկալ երկիրներու մէջ իրենց կեանքը կազմակերպել եւ արժանանալ հիւրընկալներու յարգանքին, իրենց մասնագիտական վարպետութեան եւ պարկեշտութեան չնորհիւ էր միայն: Ցետոյ ես պիտի իմանայի, որ մեր հմտարեղ ճարտարապետ Ալեքսանդր Թամանեանի նախագծած ամենակատարեալ կառոյցներէն որեւէ մէկը չի կառուցուել մինչեւ վերջ իր նախագծով եւ իր ուզածի պէս, իսկ եթէ այսօր Հայաստան ըսած երկիր մը կայ, մանաւանդ իր անզուգական երեւան մայրաքաղաքով, եւ մանաւանդ իր կառավարական տունով եւ Օփերայի չէնքով, որոնք մեր ազգային հպարտութիւններն են իրաւամբ, դա եղել է Ալեքսանդր Թամանեան անունով մի տաղանդի չնորհիւ:

Տարիներու ընթացքին ես հասկցայ, ցաւ ի սիրտ, որ եթէ երեւան քաղաքի գլխաւոր յատակագիծը, այն, ինչ որ Թամանեանն է նախագծել, իր նախագծած կառոյցները, որոնք մէկմէկ յուշարձաններ են, եթէ հայ ժողովուրդին հանճարի խորհրդանիշեր են, ապա այդ նոյն կառոյցները ամենատխուր վկայութիւններն են մեր կիսատ-պռատութեան, մեր անբարեխղճութեան, անլուրջութեան, գործ մը մինչեւ աւարտին հասցնելու մեր անկարողութեան: Եթէ մենք չկարողանանք բուժուել խարեբայութեան հիւանդութենէն, ուրեմն պիտի խաչ քաշենք Հայաստանի վրայ: Թամանեանի նախագծած Երեւանի գլխաւոր յատակագիծը իր նախագծած չէնքերուն կատարեալ իրականացումը պիտի ըլլար, այն հիմքը, որուն վրայ պիտի բարձրանար մեր նոր պետականութիւնը: Եթէ մի օր մեր ժողովուրդը եւ պետութիւնը գիտակցին, որ Թամանեանի նախագծած կառոյցները պէտք է բերուին այն վիճակին, ինչ որ Թամանեանի փափաքն էր, կը նշանակի որ մենք ժողովուրդ ենք, հա՛յ ժողովուրդ: Առայժմ քաղաքը, մեղմ ասած, աւարտուածի մասնաւոր է:

Մի ուրիշ տխուր դէպքի ալ ականատես եղայ, որը չեմ մոռանալու: Կեանքիս վերջաւորութեան համոզուեցայ, որ կեղծը, սուտն է իրականը: Ճշմարտութիւն կայ, բայց մարդ արարածը ստերով եւ խաբէութեամբ է լաւ գործում: Առանց սուտի ապրիլը անկարելի է: Ինչ կայ որ, բոլորը իրար խաբում են: Բայց կարելի է առանց խաբելու ապրիլ: Անշուշտ, ըսածս վերաբերում է որոշ մարդկանց:

Ահաւասիկ իմ ներկայութեան պատահած դէպք հայրենիքում: Հաստատուելէս տարիներ անց: Մի նշանաւոր, կարծեմ ամենանշանաւոր պղինձարտէր վարպետի արուեստանոցում մի ճախճախոցի եկայ Մոսկուայից՝ ընդունելու համար պղինձեայ մի գեղեցիկ սկահակ, զոր տեսել էր Մոսկուայում եւ պատմանատորուածութիւն կար: Մարդը նկել էր իր ուզածը վերցնելու եւ վճարելու: Վարպետը բերաւ իր ստեղծագործութիւնը եւ յանձնեց ճափոնացի պատուիրատուին: Ճափոնացին վերցուց պղնձեայ գեղեցիկ գործը, դննեց, յետոյ գրպանէն հանեց լուսանկար մը, համեմատեց իրեն առաջարկուած նմոյշի հետ եւ ըսաւ, որ իրեն ներկայացուածը Մոսկուայում ցուցադրուածը չէ, նման է, բայց նոյնը չէ, ահաւասիկ իր ուզածին լուսանկարը: Եւ պարզեցաւ, որ մեր հայ մեծ վարպետը խարեբայ է: Ճափոնացին, որ Մոսկուայից վեր էր կացել հազարաւոր քիլոմեթրեր կըտրել-անցել իր ապրանքի համար, ձեռնունայն վերադարձաւ Մոսկուա, երեւի մըտածելով, որ Հայերը խաբեբայ են: Ես եմ, որ երեւի այդպէս եմ մտածում: Երեւի Ճափոնացին այդ ժամանակ գիտէր, որ աշխարհը աւելի չատ բնակուած է խարդախներով: Ես նկատեցի, որ մեր մեծանուն վարպետը բոլորովին չկարմըրեց: Ինչ էր եղել որ:

Ամէնէն առաջ գիրքերը նկատի ունենանք: Մեր ապրուբէնը կը բաղկանայ 36 տառերէ, որոնց հնչումները աչխարհի գրեթէ բոլոր լեզուներու հնչումականին համակարգին կը յարմարին: Մեր գիրերուն խրախուսիչը առանձին ձայնի մը խորհրդանիշն է: Օրինակ՝ չ ի, կամ ց հնչելու համար պէտք չունինք անգլերէնի կամ ֆրանսերէնի պէս sh, ch, kh, կամ ts քովէքով թերելու: Ասոր համար է որ Հայը իր ապրած երկիրներուն լեզուները լաւ գիտէ. կը հնչէ, կը խօսի ու կը գրէ ենթեանն աւելի լաւ քան բնիկը: Ասոր համար է որ Հայ տարրը բազմալեզու է. հազիւ տարրական ուսում ստացած հայն իսկ նուազագոյնը երեք լեզու գիտէ. հայերէնը, տեղական լեզուն եւ անգլերէն կամ ֆրանսերէն. յաճախ նաեւ թրքերէն որ Մեծ Եղեռնէն վերապրած մեր ծնողներու ժառանգը եղաւ մեզի, եւ որ սակայն, նոր սերունդին կորմէ մոռցուելու վրայ է: Մէկ գիր մէկ ձայնի փոխարէն եւ գրեթէ ամբողջական հնչումնականին պրուեթեամբ օժտուած մեր ապրուբէնը բացառիկ է համաչխարհային լեզուներու ընտանիքին մէջ, որ հիմնուած է չուրջ տասնեակ մը տարբեր ապրուբէններու վրայ: Ասկինգն, մարդկութեան աւելի քան 200 տարբեր ազգերը մեծ մասամբ չունին իրենց սեփական այբուբենները: Ասոնք կամ կը գործածեն ուրիշներու գրերը, կամ ալ ունին գրեր որոնք կատարեալ չեն, ինչպէս Հնդկաստանի եւ Արեւելքի ազգերուն գրերը: Ասոնք ալ ունին իրենց գրերը, բայց անոնք ալ կատարեալ չեն: Ասոնք ալ ունին իրենց գրերը, բայց անոնք ալ կատարեալ չեն: Ասոնք ալ ունին իրենց գրերը, բայց անոնք ալ կատարեալ չեն:

Ամէնէն աւելի կատարեալ գիրերը ունին Հայերը, Վրացիները եւ Եթովպացիները

բուքինը եւ կը գործածեն լատինատառ կամ այլ այբուբէններ: Մինչ յաւերժ վերախոստովարտ պիտի մնանք ե. դարու Ոսկեդարեան մատենագրականութեան որ Մեսրոպ Մաշտոցի գլխաւորութեամբ հայ ժողովուրդը ժառեց իր գոյապահպանման հզօրագոյն զէնքով:

Երկրորդ առաւելութիւնը խօսքի մասերու եւ բայերու տեղափոխութեան ազատութիւնն է: Հայերէնն լեզուի ճկունութիւնը իւրացուցած է եւ քիչ լեզուներու տրուած է ունենալ այդ առաւելութիւնը: Նախօրօք ճշդեմ որ բաղդատութիւններն ու դատողութիւնները հիմնուած են, մասնաւորաբար ինծի ծանօթ անգլերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներու վրայ: Օրինակ՝ ես հաց ուտել կը սիրեմ, կամ՝ կը սիրեմ հաց ուտել (առանց անձնական դերանուն եսի), կամ, կը սիրեմ հաց ուտել ես, կամ հաց ուտել կը սիրեմ ես: Խօսքի մասերը տեղափոխելով չորս ձեւով նոյն բանը ըսինք: Մինչդեռ անգլերէնով պիտի ըսենք.– I like to eat bread, եւ վերջ: Ոչ մէկ փոփոխութիւն կրնանք ընել եւ նոյնիսկ «ես» անձնական դերանունը չենք կրնար վերցնել:

Երրորդ առաւելութիւնը բայերու խոնարհման մէջ կը կայանայ: Հայերէնի մէջ բայերը կրնանք խոնարհել առանց անոնց կից անձնական դերանուններ գործածելու: Այսպէս՝ կը սիրեմ, կը սիրես, կը սիրէ, կը սիրենք, կը սիրէք, կը սիրեն: Կրնանք նաեւ ես կը սիրեմ, դուն կը սիրես գրել եւ երկու ձեւերն ալ նոյնքան ճիշդ են: Բայց անգլերէնի պարագային բայերը չենք կրնար խոնարհել առանց անձնական դերանուններու: Ես կը սիրեմ - I like ձեւին մէջ կրնանք եսը կրճատել, բայց I-ը ոչ, որովհետեւ առանց անձնական դերանունին like-ը ո՛ր դէմքին կը պատկանի, չենք գիտեր. եզակի կամ յոգնակի բոլոր դէմքերուն համար ալ բայը նոյնը կը մնայ like, like, like:

Մեր լեզուին չորրորդ առաւելութիւնը հոլովումն է բաղդատաբար անգլերէնին եւ ֆրանսերէնին: Այս երկու լեզուներն ալ հոլովում չունին, եւ այդ պակասը կը լրացնեն բառերուն կցուած նախադրութիւններով կամ յետադրութիւններով:

Առաւելութիւն մըն է նաեւ մեր լեզուին մէջ գոյականներուն կամ բայերուն իգական կամ արական սեռ չունենալը: Թէեւ անգլերէնն ալ զերծ է այս բարդութենէն, սակայն ֆրանսերէնի պարագային, գոյականը, ածականը կամ բայը պէտք է համապատասխանեն անոնց սեռին ու թիւին: Օրինակ՝ Il fait **beau** temps (աղտոր է օդը), որովհետեւ temps բառը արական է: Կամ, c'est une **belle** vue (գեղեցիկ տեսարան է), որովհետեւ vue բառը իգական է: Իսկ յոգնակիի պարագային ածականները պէտք է գործածուին յոգնակի ձեւով:

Բայց եւ այնպէս, հայերէն լեզուի առաւելութիւնները՝ ճկունութիւնը, ճչդերութիւնն ու գեղեցկութիւնը ցոյց տալէ յետոյ, կը մնայ չոր իրականութիւնը, ըստ որուն գոյն գործածող հազիւ տասը միլիոն ժողովուրդ կայ աշխարհի վրայ, մինչ անգլերէնը գործած է համաչխարհային լեզու: Անշուշտ, կարելի չէ անտեսել նաեւ աւելի քան միլիառնոց չինական աշխարհը, մէկ միլիառնոց Հնդկաստանը, կամ չուրջ կէս միլիառի հասնող ռուսախօս ժողովուրդները, սակայն, այդ բոլորը իրարու հետ հաղորդակցելու համար կամայ-ակամայ, անգլերէնը կը գործածեն: Կար ժամանակ, 1948ին Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան հիմնադրման շրջանին, երբ անգլերէնը համաշխարհային լեզու չէր, եւ ՄԱԿ-ի բազմազգ ժողովուրդներուն համար անգլերէնի կողքին ռուսերէնը, չինարէնը, ֆրանսերէնը, սպաներէնն եւ արաբերէնը ընդունուած պաշտօնական լեզուներ էին: ՄԱԿ-ի խորհրդակցութիւններուն ընթացքին այս լեզուներէն որեւէ մէկը կը գործածուէր ըստ խօսողին նախապատրաստութեան, եւ անոր խօսքը բոլշեւիկեան թարգմանութեամբ յատուկ գործիքներու միջոցաւ կ'ունկընդրուէր ժողովականներէն: Ի հարկէ, բարդ ու ծախսալից ձեւ մըն էր ասիկա, զոր աւելի գործնական միջոցով մը փոխարինելը երկար խորհրդակցութիւններու նիւթ եղաւ. նաեւ, ի միջի այլոց, հայերէնը իբրեւ համամարդկային լեզու որդեգրելու հարցը, կամ, միջոզդային նոր լեզու մը ստեղծելը՝ էսպէրանթօն, որ հիմնուած պիտի ըլլար լատիներէնի վրայ առաւելաբար: Սակայն այս առաջարկները մերժուեցան, պահպանելով բազմալեզու հին դրութիւնը, մինչեւ որ անգլերէնը հետզհետէ տիրապետող համաշխարհային լեզու դարձաւ: Այս երեւոյթին պատճառը ոչ թէ անգլերէնն լեզուին ենթադրաբար ունեցած առաւելութիւններն են, այլ՝ անգլեամերիկեան աշխարհին տնտեսական, գիտնուորական ու քաղաքական ուժն ու ճնշումը:

Ձակատագրի բերումով աշխարհի չորս կողմը ցրուած հայութիւնը պարտի բազմալեզու ըլլալ, առաջին առթիւ տիրապետելով ապրած երկրի լեզուին, եւ ապա պարտադրաբար անգլերէնին, առանց երբեք մոռնալու իր աւազ պարտականութիւնը՝ ամէն բանէ առաջ մայրենի լեզուն սորվելու, գործածելու եւ գայն յաւերժ ապրեցնելու: Լեզուն որ իր տարածին ու բառային հարստութեամբ եւ չարահիւսական ճկունութեամբ աշխարհի լեզուներուն մէջ եզակի նմոյշ մըն է, որ մերն է, մեր մայրենին, մեր գոյապահպանման հզօրագոյն զէնքը եւ մեր հպարտութեան աղբիւրը:

Ահա թէ ինչո՛ւ կը սիրեմ հայերէնը:

Հ. Ն.

Մոնրէալ

ՈՂՋԱԿԷՋԻՆ ՋԱՐԱՇԱՀՈՒԹԻՒՆԸ ՔՆՆԱԴԱՏՈՂԻՆ ԴԱՏԸ

Էրիք Հազան տնօրէնն է այն հրատարակչութեան որուն դէմ դատ բացած է «Առանց սահմանի փաստաբաններ»ու ընկերակցութեան նախագահը Ռ. Կոլոնաթէլ, թարգմանած ու հրատարակած ըլլալուն համար Նորման Ֆինքլշթայնի «Ողջակէզի ճարտարապետը»: Այդ հատորը բուռն վէճերու դուռ բացած էր, որոշ թիւ մը հրեայ անձեր եւ խումբեր ամբաստանելով որ կը չարաշահէն իրենց ժողովուրդին տառապանքը, ծառայեցնելով նեւթական եւ քաղաքական նպատակներու:

Է. Հազան ամբաստանած էր ցեղային առաւելութեան հրահրումով եւ ցեղային բնոյթի անուանարկութեամբ: Դատը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 3ին Փարիզի մէկ առեւտրին առջեւ: Լոնտոնի «Ազ Հայաթ»ը անգրադառնալով դատին դրած է թէ Հազան հիանալի պաշտպանողական մը ըրած է. պատասխանելով հարցումին թէ դիտաւորի՞ւ էր որ ժխտողները, քննապատնէները եւ ամէն կարգի հակահրեաները իւրացուցած էին իր հատորը, ան ըսած է որ հարկ է յիշել թէ ճշմարտութեան հաստատումին անհրաժեշտ քանի՛ հատորներ պատմութեան ընթացքին չարաչար գործածուած են անխոստովանելի նպատակներով: Նորնիակ եթէ Ֆինքլշթայն ոչ մէկ կերպով կրնայ համեմատուիլ մեծ մտածողներու, ինչպէս՝ հրեայ փիլիսոփայ Հ. Արէնտի հետ որ ինքն ալ հակահրէութեամբ ամբաստանուած էր «Այխմանը Երուսաղէմի մէջ» (1961) դիրքին պատճառով, գրաքննութեան եւ խրտչեցնելու նոյն սկզբունքը խնդրոյ առարկայ էր երկու պարագային ալ: Հազան իր կարգին հարց տրուած է թէ պէ՞տք է օրինակ արգիլել Նեցչէի գործը որ ոչ մէկուն հակահրէութեան նշոյլն իսկ չունէր, այլեւ կը զգուշացնէր այդ վտանգին դէմ, այն պատրուակով որ նացիականներու կողմէ ինք իսկ գործուած էր ու իր իմաստը չարափոխուած:

Դատը առիթ մըն ալ եղած է անդրադառնալու թէ արտաքին աշխարհին մէջ որքա՛ն մեծ է թիւը անոնց որոնք կ'անդիմանան կամ կը նախընտրեն անդիմանալ թէ քանի՛ հրեայ մտաւորականներ կը պայքարին Իսրայէլի խտրականութեան քաղաքականութեան անպատիժ մնալուն եւ կոպտութեան դէմ:

«Ազ Հայաթ»ի արար յօդուածագիրը Տոմինիք Խոսէ կ'ըսէ թէ ո՛չ Շարոն, ոչ Է. Վիզէլ մեծնաչնորհը ունին հրէական ինքնութեան: Ու ապա անհեթեթ դատը պէտք է ծառայէր այս կէտը յիշեցնելու: Ասոր կը թուէ Հազանի դատին հինգ վկանեղուն ինքնութիւնը. հինգն ալ համալսարանի դասախօս են, զանազան ճիւղերու մէջ: Ոչպէս նմոյշ կուտայ անոնցմէ Մ. Սիպոնիի վկայութիւնէն հատուածներ: Ան կ'ըսէ թէ կեանքին մէջ առաջին անգամ որ պէտք Հրեայ քաղաքական կեցուածք արտայայտած է, աստղագրելով հանրագրուեթիւն մը (2001) երբ ԳՐԻՖ-ը (Ֆրանսայի Հրեաններու խորհուրդ) հրապարակային կոչ ուղղած է Ֆրանսայի բոլոր հրեաններուն որ առանց այլեւայլի թիկունք կանգ պետ Շարոնի. «Կէօպէլսի նման քարոզչութեան: Կը յիշէ նոյն խորհուրդին նախագահին յանձնարարականն ալ վարչապետ Շարոնի. «Կէօպէլսի նման քարոզչութեան նախապատրաստութիւն մը հիմնել» ու...

Այնուհետեւ յիշեցնելով թէ պաղեստինեան բանաստեղծները իսրայէլացի պինուրակներու կողմէ նշուած թիւ մը կը կրեն իրենց թեւին վրայ, Սիպոնի հարց կուտայ թէ ընդամէնը վաթսունամեայ (1942-2002) մէջ ի՞նչպէս մոռցած են անցեալը: Կը յիշէ նաեւ Իսրայէլի նախկին նախարարի մը, Ալոնիի հետեւեալ արտայայտութիւնը. «Մենք կազի սենեակներ չունինք, ոչ ալ մարդակիզումի փուռներ, բայց ժողովուրդ մը բնաջնջելու համար միակ մեթոտ մը գոյութիւն չունի»:

Է. Հազանի գատին վճիռը պիտի արձակուի Յունուարի ընթացքին:

ՔԱՂՀԱՆ

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԹՈՒՏ

■

Հարաւային Իտալիայի մի փոքրիկ պանդոկում յամախորդը պատուիրում է տապակած ադաւնի:

Որոշ ժամանակ անց մատուցողը բերում է պատուէրը.

- Այս ադաւնին ջահէ՞լ է, - հարցնում է յամախորդը:

- Դէ, ի հարկէ, ջահէլ է:

- Իսկ դուք դպրոց գնացե՞լ էք:

- Ես ,ի հարկէ գնացել եմ:

- Այդ դէպքում կարդացէք, թէ ինչ է գրած ադաւնու ոտքին կապած թղթի վրայ:

Մատուցողն ակնոցները դնում է ու կարդում.

«Շտապում եմ կարիպալտուն օդնութեամն»:

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲԱՆ

(ՎԱՊ՝ ՊԷՋՃԵԱՆ ԱՄԻՐԱՑԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

ԱՐԱ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.
ՊԷՋՃԵԱՆ ԳԱԼԱՏԱԿԱՆ ԱՆԶՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Է.
ԳԱՏԵՐԱԶՄ

Սուլթան Մահմուտ այս տեղեկութիւնները առնելէ վերջ իր մօտ հրաւիրեց նախարարները:

- Կացութիւնը ծանօթ է բոլորիդ, ըսաւ, ամէն ինչ ըրի պատերազմի մը արգելք ըլլալու համար, բայց այլեւս Ռուսիոյ հետ պատերազմը անխուսափելի է:

- Իրաւունք ունիք վեհափառ տէր, պատասխանեցին նախարարները:

- Ուրեմն անմիջապէս պատրաստութեան սկսեցէք:

Երբ նախարարները մեկնեցան, Սուլթանը իր մօտ հրաւիրեց Ցարութիւն ամիրա Պէզճեանը:

- Արթին, ըսաւ ելբր ան ներս կը մտնէր, ռուսերուն դէմ պատերազմ յայտարարելու որոշում տուի: Ի՞նչ կ'ըսես:

- Երանի թէ կարելի ըլլար պատերազմ չյայտարարել վեհափառ տէր: Մեր երկիրը շատ յոգնած է ներքին պայքարներով, գեռ խաղաղութեան երկար շրջանի մը պէտք ունէր: Բայց քանի որ վեհափառ Սուլթանը արդէն իսկ տուած է որոշումը, բոլորիս կ'իյնայ իր կարելիէն աւելին ընել յաղթանակը ապահովելու համար:

Պատերազմը յայտարարուեցաւ 18 Դեկտեմբեր 1827ին բայց ձմեռուան հետեւանքով որեւէ պինուորական գործողութիւն տեղի չունեցաւ: Գարնան հետ սակայն բոլոր ճակատներուն վրայ ռուսական բանակները սկսան յառաջանալ: Պետերսպիւրկէն իշնող թանակը չուտով հասաւ Սիլիստրէ, ուր գտաւ իրական դիմադրութիւն մը եւ ամբողջ քսանհինգ օր չկրցաւ գրաւել Սիլիստրէն: Սիլիստրէի անկումէն վերջ ռուս բանակը արշաւօրէն եկաւ Կէլիպօլու, յետոյ Սիլիվրի...: Սուլթանապուլի անկումը կրնար ժամերու խնդիր ըլլալ:

Մայրաքաղաքը մեծ յուզումի մէջ էր: Տխուր լուրեր կը հասնէին նաեւ միւս ճակատներէն:

Սուլթան Մահմուտ յուսահատ էր ու դժբախտ: Գաղտագողի իր կարգին կ'աղերսէր տեսիլներով Սուլթանին վիշտը:

- Վեհափառ տէր, մեր ներկիրը յոգնած էր ներքին խնդիրներով եւ մեր բանակը պատրաստ չէր այս տեսակ պատերազմի մը: Վնասին ուր տեղէն ալ գտանենք չհակ է մեղի համար: Պէտք է ժամ առնել հաշտութիւն մը ապահովենք, որովհետեւ որքան չուտ պինադարձ ըլլայ, այնքան աւելի շատ զանգ կրնանք փրկել թշնամիին ձեռքէն:

Սուլթանը դէմքը տասը երկու ձեռքերուն մէջ եւ կը հեծկլտար երեսը գարձած պատուհանին: Քիչ մը համրագրուելէ վերջ ըսաւ.

- Ես ի՞նչպէս կրնամ հաշտութիւն խընդրել Արթին, ես հաղրազատը եսաւուզներու, Ֆաթիհներու, ես պատմութեան ի՞նչ երեսով պիտի նայիմ եթէ հաշտութիւն խնդրեմ:

- Վեհափառ քաջ եղէք:

- Քեզմէ զատ ոչ ոքի քով պիտի լայն Արթին, վատահ եմ միայն քու անկեղծութեանդ վրայ: Եթէ քու խորհուրդովդ չարժէի նաեւ այս խնդիրին մէջ, դուն պատերազմին արգելք պիտի ըլլայիր:

- Բայց այսօր հաշտութեան մասին պէտք խորհինք տէր իմ եւ վեհափառ:

- Գիտեմ, գիտեմ բայց ի՞նչպէս:

Պէզճեան իր կարգին յուզուած էր:

- Վեհափառ, կարելիա պիտի ընեմ:

- Դնա Արթին, գնա ինչ որ կրնաս ըրէ, մի մոռնար որ իմ անուանս եւ պատիւս պիտի փրկես: Դուն իմ փրկարար հրեշտակս եղած ես միշտ: Թող Աստուած հետդ ըլլայ:

Ցարութիւն Պէզճեան լսած էր որ Անգլիա եւ Ֆրանսա մտահոգուած էին ռուսական յառաջխաղացումէն եւ կը ծրագրէին կանգնել զայն: Անմիջապէս նեղկայացաւ անգլիացի դեսպանին:

- Կառավարութիւնս արդէն իսկ ձեռնարկներ ընելու վրայ է, բայց հիմա որ Սուլթանը մեզ հետ համաձայն է հաշտութեան մասին, կրնանք աւելի փութացնել մեր ձեռնարկը: Ֆրանսական եւ բրուսիական դեսպաններն ալ միջամտութեան խօսք կ'ընէին. գնա նաեւ անոնց եւ համոզէ որ իրենց միջամտութիւնը փութացնեն, թէ ընդունիս զնեսպանը Ցարութիւն Պէզճեանի:

Պէզճեան ոտքի ելաւ մեկնելու համար: Դեսպան Լօրտ Պրոյտ բռնեց թարեկամին՝ Գաղտագի ձեռքը եւ ըսաւ.

- Դուն հոգ մի ըներ, ուրածդ պիտի ընեմ: Թոյլ չպիտի տանք որ Սուլթանը ինք հաշտութիւն խնդրելով նուաստանայ, այլ մենք ծանուցագիր տալով զինադադար պիտի առաջարկենք, որպէսզի գաղբի ռուսական յառաջխաղացումը, որ բնոյթ ունի ուժերու հաստատակեցութիւնը խախտելու:

- Կրնա՞մ Սուլթանին հաւատալ տալ:

- Հարկաւ, ըսաւ Լօրտ Պրոյտ, հիմա կը գրեմ եւ չուտով պաշտօնական ձեռնարկները կ'ըլլան, քանի որ ամէն ինչ պատրաստ է արդէն:

Գաղտագ պրկատ փութաց եւ անմիջապէս ընդունուեցաւ ուկնդրութեան:

Սուլթանը որ պատուհանին դուրս լսած իր աւտրտութեան կը դիտէր Մարմարայի կապոյտ ջուրերը, Գաղտագի գալուստը լսելով դարձաւ եւ շիտակ անոր մօտը գընաց:

Գաղտագի տրամադիր դէմքը իր սեւ մտածումները սկսած էր ցրել:

- Նորէն ի՞նչ հնարք գտար պիս փրկելու համար, ըսէ, չուտ:

- Դուք հաշտութիւն չպիտի խնդրէք տէր իմ:

- Արթին, դուն խենթեցա՞ր: Տասներկու տարիներէ ի վեր ռուսական բանակը երկրանկայուն շատակ նախկօրս գրաւած այս գեղեցիկ քաղաքը կը հասնի:

(Շար. 67)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

*Հայց· Առաքելական եկեղեցւոյ Կրնա*կան Ընկերակցութեան Վարչական Խորհուրդը եկեղեցւոյ պայծառութեան եւ Ս· Յովհաննէս-Մկրտիչ տաճարին 100-ամեակին առթիւ, չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները·-

Ալէքսանդր Տէր Ավանէսով 2·000 Եւրօ, Ալէքսանդր Պօղոսին 50, Տիկին Մարժոլէն Աբգարեան-Հորովիզ 500, Տիկին Ժանէթ Թոքաթլեան 30, Պ· Զերոբ Մամէլեան 150, Ալէքսանդր Տէր Ավանէսով 1·000, Լուսին եւ Աստղիկ Պարսամեան 50, Պ· Փասքալ Ալլահվէրտեան՝ իր հօր յիշատակին 40, Տիկին Լ· Նարկիզեան՝ Ժան Սարաֆեանի յիշատակին 40, Տիկին Նուարդ Պոյաճեան 16, Պ· Գալուստ Սանկիւրճեան՝ Աննա Անդրէասեանի յիշատակին 100, նոյն առթիւ Պ· Խաչիկ Մալաթեալի 50 եւ Պ· Վարուժան Քրիսեան 50, Տիկին Մուսայեան 500, Տիկին Իսկար Շահվէրտլեան 150, Օր· Ռընէ Մուսայեան 100, Պ· Խտուար Պալեան 1·000, Օ· Ժոսլին Զաքմաքճեան 200, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Առաքելեան 22,87:

(Շար·)

CONCERT

Vahan MARDIROSSIAN

—Pianiste—

VENDREDI 7 JANVIER
à 20 heures 30

Salle «Jean Renoir»
31 rue du Général Leclerc
(à 50 m. de la gare)
BOIS - COLOMBES

— parking sur place —

Billets en vente à la Mairie :

01. 41. 19. 83. 00

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կաղանդ Պապան կու գայ Քալ Նազարին հետ իր նուէրներու տոպրակով, այցելելու Տէսինի եւ չրջակայքի մանուկները՝ Կիրակի, Յունուար 9, ժամը 16·30-ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը: Նաեւ Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տունը եւ Կապոյտ Խաչուհիները ձեզ պիտի հիւրասիրեն համեղ կարկանդակներով եւ գովացուցիչներով:

Բոլորդ հրաւիրուած էք: Մուտքը ազատ է:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏՕՆ

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5
(Ձրագալոյց Սուրբ Ծննդեան)

«ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆ»
ՄԻՕՐԵԱՑ ԴՊՐՈՑԻ
ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ
եւ
ՄԱՐՍԷյԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ՎԱՐԶԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ
կազմակերպած են
ՏՕՆԱԾԱՌԻ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Պատարագէն վերջ, Մշակոյթի Կեդրոնի «Ա· Զրբաչեան» սրահը կը ժամանէ

ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ՝

բաշխելու համար նուէրներ համայնքի բոլոր մանուկներուն:

Կը հրաւիրուին բոլոր մանուկները մասնակցելու Ծննդեան սոյն տօնախմբութեան:

Կը խնդրուի յայտնել թիւը այն մանուկներուն, որոնք պիտի ուզեն, ծնողներուն հետ միասնաբար ղիմաւորել Հայ Կաղանդ Պապան:

Ծնողնե՛ր, մանուկնե՛ր,
եկէ՛ք բազմութեամբ՝
միասին տօնելու Սուրբ Ծնունդը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ընթացիկ ապրուստ սակագինը

ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թ·Վ·Ա· (տե՛ս· փակագիծի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱՅ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին Վարչութեան:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԾՆՆԴԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5: Ձրագալոյց Ծննդեան:

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 15ին,
Ձրագալոյցի պատարագ՝ ժամը 16ին:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6: Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԱՐՔ· ՆԱԳԱՇԵԱՆ
կաթողիկոսական Պատուիրակ Եւրոպայի Առաջնորդ Հայոց Փարիզի

Պատարագի աւարտին Զրօրհնէք կը կատարուի:

Կարեւորութեամբ կը նշենք որ պետական տնօրինութեամբ՝ բոլոր Հայերը (դպրոցական, աշակերտ, պաշտօնեայ, աշխատաւոր եւ ուրիշներ) այսօր կրնա՛ն, ինչպէս վարդանանքին եւ Ապրիլ 24-ին, բացակայիլ իրենց զբաղումներէն՝ իրենց կրօնական պարտաւորութիւններուն համար:

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7: Բ· օր Ծննդեան: Յիշատակ Մեռելոց

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին:
Պատարագի աւարտին Հոգեհանգիստ կը կատարուի «վասն համօրէն ննջեցելոց»:

Ս· ՓՕԼՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱՒԱՆՈՎԻ

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5: Ձրագալոյց Ծննդեան:

Երեկոյեան ժամերգութիւն՝
ժամը 16·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 17·30ին:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6: Ծնունդ
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին,
Ձրօրհնէք՝ ժամը 12ին:

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7: Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին:
Պատարագէն ետք Հոգեհանգիստ «վասն համօրէն ննջեցելոց»:

Ս· ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5: Ձրագալոյց Ծննդեան:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 16ին,
Ձրագալոյցի պատարագ՝ ժամը 17ին:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6: Տօն Ծնընդեան եւ Աստուածայայտնութեան

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 9·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին:
Պատարագի աւարտին Զրօրհնէք կը կատարուի:

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7: Յիշատակ Մեռելոց

Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Պատարագի աւարտին Հոգեհանգիստ կը կատարուի «վասն համօրէն ննջեցելոց»:

ՎԱՐԱԳԱՑ Ս· ԽԱՉ ԱՐՆՏԻՎԻԼ

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5: Ձրագալոյց Ծննդեան:

Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 16ին,
Ընթերցուածք՝ ժամը 16·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 17ին:
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա· ՔՀՆԾ· ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6: Տօն Ծնընդեան եւ Աստուածայայտնութեան

Առաւօտեան ժամերգութիւն՝
ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Պատարագի աւարտին Զրօրհնէք կը կատարուի:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ· ՋԱՔԱՐԵԱՆ
Հայրապետական Պատուիրակի Փոխանորդ Լիոնի եւ Ռոն-Ալփի Հայոց

Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյս Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Պ· Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7: Յիշատակ Մեռելոց

Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա· ՔՀՆԾ· ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷԼ

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5: Ձրագալոյց Ծննդեան:

Ընթերցուածք՝ ժամը 16ին,
Պատարագ՝ ժամը 17ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ· ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6: Տօն Ծնընդեան եւ Աստուածայայտնութեան

Առաւօտեան ժամերգութիւն՝
ժամը 8·30ին,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 9·45ին:
Պատարագի աւարտին Զրօրհնէք կը կատարուի:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ· ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Պատարագը կ'երգէ Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ· Խաչիկ Եղլմազեանի:

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7: Յիշատակ Մեռելոց

Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ· ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

ԱԷՆ ԼՈՒ - ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6: Ծնունդ
Պատարագ ժամը 10ին:
Ճաշարան պատարագի Զրօրհնէք:
Կը պատարագէ Հոգեւոր Հովիւ՝
ՇԱՀԱՆ Ա· ՔՀՆԾ· ՏԻՏԻԵԱՆ

LE PERE NOEL

vous attend nombreux à
L'ARBRE DE NOEL
DE L'ECOLE
TEBROTZASSERE
Le Dimanche 9 janvier à partir de 12h
A la Salle des Fêtes «Thierry le Luron»
9 Bd. du Midi 93340 LE RAINCY

APRES MIDI ANIME PAR
RAFFI
SPECTACLE DES ENFANTS
CHORALE DE L'ECOLE
SPECTACLE SURPRISE
BUFFET — TOMBOLA
DISTRIBUTION DES CADEAUX PAR LE PERE NOEL

Renseignements à l'Ecole Tebrotzassère : 01. 43. 81. 01. 72
Accès autoroute A3 : Sortie Villemomble Le Raincy
Gare de Villemomble Le Raincy RER (Eole)
Ligne Paris Chelles
Salle à 200 mètres

ENTREE GRATUITE

CABINET TERZIYAN

Toutes Assurances Toutes Compagnies

MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS
AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE
MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION

13, rue Lamartine, 75009 PARIS
Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +

présente ses meilleurs vœux pour l'année 2005
et souhaite une bonne Fête de Noël

Թէրզեան ապահովագրական գրասենեակը
յաւագոյն մաղթանքներով կը շնորհաւորէ
Ձեր Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը

ՀԱՅԱԳԻՐ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884-1957)

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5
MERCREDI
5 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 230 եւրօ — Վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար· 270 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
247 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·105 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 80e ANNEE — N° 21·105

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՀԱՐԱՒ - ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՍԻԱ

ԱՂԷՏԷՆ ԵՏՔ

ԳԼԽԱՒՈՐ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆ ԵՒՐՈՊԱՆ Է

Ցունուար 4ին, մեռեալներու նոր թիւ մը կը տրուէր, որ նաեւ վերջնական չէր: Դեռ չարաթներու երկայնքին դիակներ կրնային յայտնաբերուիլ քանի անհետացածներու հետքը չկայ տակաւին: Ջրբանական ճակատի վրայ, օրինակ, հարիւրաւոր է անհետացածներու թիւը: Գրեթէ նոյնն է ղրացի երկիրներու պարագան: Գերմանիա թէեւ հերքած է 3·200 անհետացածներու թիւը զոր հաղորդած էր Տի Վելթ օրաթերթը, բայց հաստատած է որ մեռեալներու թիւը 1·000է աւելի է: Մեծն Բրիտանիա կը խորհի որ չուրջ 200 մեռեալ ունի եւ աւելի քան 150 անհետացածներ: Մտահոգ են նաեւ Հիւսիսային Եւրոպայի երկիրները, գլխաւորաբար Նորվեկիա եւ Շուէտ: Այս վերջին երկրին վարչապետին համաձայն աւելի քան 1·000 մեռեալ կայ, նաեւ 2·300 անհետացած անձեր: Այս վերջին թիւը խորապէս ազդած է ժողովուրդին վրայ:

Այս երկրաչարժին եւ անոր հետեւանք ցունամիին գլխաւոր եւ յատկանշական երեւոյթն այն է որ երբեք այսքան երկիրներ խնդրոյ առարկայ չեն եղած: Արդարեւ ցնցուեցան Հնդկաստան, Ինտոնեզիա, Սրի Լանքա, Մալտիվ, Թայլանտ, Մալեզիա, Անտաման կղզիները, Սումաթրա եւ նոյնիսկ աւելի հեռաւոր վայրեր: Ցաւկանչական է նաեւ զոհերու պարագան, քանի զբօսաշրջութիւնը պատճառ եղած է որ աշխարհի ամէն կողմէն զոհեր ըլլան, մանաւանդ Եւրոպայէն:

Համաշխարհային օժանդակութիւնը մեծ է, բայց դժուար կը հասնի ճիշդ ուր որ պէտք է: Կարդ մը կազմակերպութիւններ դրամ չեն ուզեր այլեւս (Առանց Սահմանի բժիշկներ) մինչ ընդհանուր ձեւով պլխաւոր պահանջը դրամն է: Եւ այդ ուղղութեամբ, ամէն կողմ դօրակոչ կայ վաճառատուներէն սկսեալ եւ մէկ Եւրոյէն իսկ: Այս գիտնի վրայ ալ մրցակցութիւն կայ խաղերու, վաճառումներու, հեռաձայնի թիւերու, եւլն· եւլն·: Մնաց որ ՄԱԿ-ի ընդհ· քարտուղարը՝ Քոֆի Անան յայտարարած է, Ցունուար 3ին, որ վախն ունի որ խոստացուած բոլոր դրամարկները չյանձնուին: Շեշտած է «եթէ անցեալը յիշեմ, այո՛, մտահոգ եմ: Հասած ենք երկու միլիառ տոլարի, բայց չատ հաւանական է, որ ի վերջոյ, նման գումար մը չստանանք»: Քոֆի Անան կ'ակնարկէր Պամի (Իրան) երկրաչարժին 2003 Դեկտեմբերին, երբ խոստացուած գումարներուն միայն չնչին մէկ մասը յանձնուած էր ըստ պարսկական աղբիւրներու: Ճիշդ է որ տգեղ ցուցամոլութիւն մըն ալ կայ նուիրատուներու մէջ, տեսակ մը աճուրդ մէկը միւսէն աւելի տալու, դոնէ խօսքով, մինչ ոչ մէկ ապահովութիւն կայ որ այդ գումարները կը վճարուին, ապա, ո՞ւր կ'երթան:

***

Վայրեր կան, ուր օժանդակութիւնը քնաւ տեղը չի հասնիր, ինչպէս Սոմալի, ուր 176 մեռեալ կար, բայց ՄԱԿ-ը չէր հասներ վերապրողներուն որովհետեւ ոչ մէկ կառոյց մնացած էր 14 տարուան քաղաքացիական պատերազմէն ետք:

***

Հնդկաստան, ծանօթ է, մերժած էր որեւէ օժանդակութիւն, նոյնիսկ բժշկական: Կարելի չէ եղած օգնել Անտամանի եւ Նիքոպարի կղզիներու աղէտեալներուն, այդ չրջանը (500 կղզիներ) կը գտնուին ղինուորական օդակայաններ:

***

Դեռ կան նաեւ այլանելի եւ տգեղ պարագաներ: 12 տարուայ չուէտացի մանուկ մը հաւանաբար առեւանգուած է Թայլանտի մէկ հիւանդանոցէն, ըստ չուէտական էֆսփրէսէն Թերթին: Արդարեւ, ոչ կառավարական «Սէյվ Թը Չիլտրըն» կազմակերպութեան չուէտական ճիւղին համաձայն, առանձին մնացած երախաները կ'առեւանգուին մանկամոլներու կողմէ: Այլ աղբիւրներու համաձայն ալ, գաղթականներու կիներ եւ մանուկներ բռնաբարուած են: 40 տարեկան Անգլիացի մըն ալ, Լոնտոնի մէկ դատարանին առջեւ խոստովանած է որ հեղինակն է 35 չինծու լուրերու համացանցի վրայ, ուր կը հաղորդէր անհետացած անձերու մասին Ասիոյ մէջ: Ընդունած է որ յանցաւոր է: Տեղւոյն վրայ ալ աղէտի տեսերիզներ կը ծախուին, անձերու կողմէ որոնք նկարահանած են ինչ որ կրցած են եւ առեւտուրի վերածած...:

***

Ցունուար 3ին, Շիրաք նոր կոչ մը ըրած է ժանդակութեան, յայտարարելով «Այսօր դէմ յանդիման ենք օժանդակութեան փոխադրութեան դժուարութիւններուն եւ համաճարակի վտանգին, որ ծագած է կառոյցներու անկազմակերպ վիճակէն»: Նոյն օրը, նախագահը մէկ վայրկեան լռութիւն պահած էր ի յարգանս զոհերուն, Էլիզէի բակին մէջ, ժամը 12ին:

***

Տնտեսութեան նոր նախարարը Հերվէ կէմար հարցազրոյցի մը մէջ (Ցունուար 4) կ'ընդգծէ որ առաջին նուիրատուն Եւրոպան է: Միութիւնը կը բերէ 43 միլիոն եւրոյի օժանդակութիւն մը, իսկ Ֆրանսական օգնութիւնը հասած է 85 միլիոն եւրոյի ընդհանուր ձեւով (ժամն տ'Արքի մարդասիրական օժանդակութիւն եւ անհատական նուէրներ):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔի Պաշտպանութեան նախարարը՝ Հազիմ ալ-Շաալան յայտարարած է Ցունուար 3ին, որ հարկ է յետաձգել Ցունուար 30ին նախատեսուած ընտրութիւնները: Ըստ իրեն «ամէնէն ապահով եւ յարմար ձեւն է, որպէսզի բոլոր կողմերը եւ իրաքեան ընկերութեան ամբողջութիւնը մասնակցին քուէարկութեան որոշուած օրը»: Պուշ, անմիջապէս ո՛չ ըսած է եւ կրկնած որ այդ ընտրութիւնները տեղի պէտք է ունենան Ցունուար 30ին: Սկզբունքով, այդ օրը Իրաքցիները ապագայ Ազգ· ժողովի մը 275 անդամները պէտք է ընտրեն: Այդ ժողովը երթեակ դեր պիտի ունենայ.- Նշանակել դործադիր մարմինը, քուէարկել սահմադրական օրէնքները եւ Սահմանադրութիւնը չարադրել: Այս վերջինը, հանրաքուէով, ժողովուրդին պիտի ենթարկուի Հոկտ· 15ին: Նախարարը կը դնէ որ բրտութեան այս մթնոլորտին մէջ կարելի չէ ընտրութիւն կատարել: Ցունուար 1էն 3, 70 հոգի զոհ դացած էին ոճրափորձերու, Ցունուար 4ի առաւօտուն ալ Պաղտատի քաղաքապետը բռնանուած էր փողոցին մէջ:

ՇԻՐԱՔ մաղթանքներու այս ամսուան երկայնքին, ամէն առիթ կ'օգտագործէ «ապաքաղաքականացնելու» համար Եւրոպական Սահմանադրութիւնը: Իրեն համար, 2005ը՝ «Սահմանադրութեան տարի»ն է եւ Շիրաք ընկերվարականներուն պէտք ունի ապահովելու համար դրական պատասխան մը: Նախ, հարկ է որ փոփոխութիւններ կրէ Ֆրանսայի Սահ-

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

«ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՅՈՒՆԱՄԻ»ԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏ ԳՅՆՈՒԵԼՈՒ ԿՈՉ

Թուրք մամուլի ամէնէն ծանօթ լրագրողներէն Մ·-Ա· Պիրանտ «Պատրա՛ստ, հայկական ցունամին կը հասնի» խորագիրով էջ մը ստորագրած է Ցունուար 4ին («Հիւրրիյէթ»):

Առաջին տողէն կ'ըսէ թէ գրութեան թիրախն է այն զանգուածը որ տակաւին ամբողջովին չէ գիտակցած, տեղեակ չէ այս տարուան ընթացքին պատահելիքներուն: Կը գրէ, որպէսզի պատրաստութիւնը չյապաղի: «Ցունամիի ամեհի կոհակ մը ճամբան է ես հիմակուընչ կը կարծեմ լսել ծովուն բացէն հասնող տրտոմը· օդը կը մթնէ ու ծովափի չուրերը կը քաչուին» կ'ըսէ: Ապա կը բացատրէ որ ցունամի կոչածը «հայկական Սփիւռքին երկրաչարժն է որ մօտ ատենէն պիտի հարուածէ Թուրքիոյ ափերը»: Եթէ կանխագուշակական մէկնոյներու չդիմեն, երկիրը դէմ յանդիման պիտի մնայ Հարաւարեւելեան Ասիոյ աղէտին նման աղէտի մը:

Հայկական Սփիւռքը վճռած է ցեղասպանութեան 90ամեակի առիթը չփախցընել ու ամբողջ աշխարհին յայտարարել 1915ին պատահածը, որպէս ցեղասպանութիւն: Թուրքիա տարիներէ ի վեր անզօր մնացած է ժխտելու այդ պնդումը ու այսօր յատկապէս արեւմտեան աշխարհը լայն չափով իւրացուցած է զայն: Հիմա վերջին հարուածին ժամն է, ըստ Մ·-Ա· Պիրանտի: Ատիկա կը նշանակէ հետեւեալը· հայկական Սփիւռքը քարոզչական ծաւալումն աշխատանքով պիտի ջանայ որ ցեղասպանութիւնը ճանչնան նաեւ այն Ժողովրդարանները որոնք մինչեւ այսօր այդ քայլը չեն առած: Այդ կերպով տասը տարի ետքի, 2015ի հիմերը այսօրւընէ պիտի հաստատուին· այդ թուականին մինչ Թուրքիա Եւրոպայի հետ բանակցութիւններու աւարտին ու անդամակցութեան փուլին հասած պիտի ըլլայ, իր դէմը պիտի գտնէ ցեղասպանութիւնը ամէն դնով ընդունելու պարտաւորութիւնը:

Թերթը անջատ գրութեամբ մը ըսելէ ետք թէ ճանաչումի քարոզչութեան գլխաւոր թիրախները ՄԱԿ-ն ու ԱՄՆ-ու Դոնկրէսն են, հարկաւոր կը նկատէ հիմնովին փոխել Թրքական ներկայի քաղաքականութիւնը:

«Ամէն առիթով պնդել, երդումներ ընել թէ "մենք ցեղասպանութիւն գործած չենք" բաւարար չէ· վաղը պիտի պարտաւորուինք յապաղումին դինը վճարել» կը գրէ Թերթը, միաւ ճար նկատելով խնդիրը դնել դիտնականներէ, հետազոտողներէ բաղկացած միջազգային խումբի մը առջեւ: Վստահ է թէ Հայերը պիտի խուսափին ատկէ: Կարեւոր է գիրենք սեղան նստեցնելու ձեւը գտնել ու ժամանակ չտալ: Այդ միջոցին Թուրքիա Հայաստանի հետ առեւտրական յարաբերութիւնները կը զարգացնէ, սահմանը կը բանայ ու կրնայ միջազգային առեւանգներու ուղղուած ընթացք ունենալ, ըստ Թերթին:

Ու երկինքէն կ'իյնայ երեք կարմրուկ խնձոր...

մանադրութիւնը, որու վերանայումը պիտի քննուի երկու Ժողովներուն (Ազգային Ժողով եւ Ծերակոյտ) կողմէ Ցունուար 25էն 27 եւ Փետրուարին: Պէտք է նոյն ձեւով ընդունուի երկու Ժողովներուն կողմէ, նախքան Վէրսայլի Համագումարը (երկու Ժողովներուն) վերջնապէս ընդունուելու համար: Պարտադիր

(Շար·ը Դ· էջ)

ՖԻԼԻՓ ՏԸ ՎԻԼԻԷի ԵՐԵՔ «ՈՉ»ԵՐԸ

Երեքշաբթի, Ցունուար 4ի առաւօտուն Ֆիլիփ տը Վիլիէ, Վանտէի ծանօթ սուվրէնիթաքը, հիւրն էր Ֆրանս-ինֆոյի, իր վերջին հատորին հրատարակութեան առթիւ:

Այդ հատորին խորագիրն է «Les turqueries de mamamouchi»: Ցիշենք, որ մամամուշի (որ արաբերէն կը նշանակէ ոչ մէկ բանի տակ է) Մոլիէռի կողմէ «Պուրժուա ժանթիյոմ»ի մէջ հնարուած թրքական մեծարանք մըն է: Նախադասութիւնն է·- «Ձեզի կ'ուզէ մամամուշի ընել, ինչ որ իր երկրին մէկ մեծ մեծարանքն է»:

Ծանօթ է որ Ֆիլիփ տը Վիլիէ դէմ է ոչ միայն Թուրքիոյ անդամակցութեան այլեւ Սահմանադրութեան, որու դէմ 3 «ոչ»եր ունի·- ո՛չ թրքական Եւրոպայի մը, ո՛չ գործազրկութեան, ո՛չ հակաժողովրդավարութեան:

Ֆ· տը Վիլիէի առարկութիւնները յստակ են եւ կը պնդէ որ Թուրքիոյ անդամակցութիւնը եւ Սահմանադրութիւնը կապուած են, քանի Սահմանադրութիւնը կը նախատեսէ որ որոշումները որուն ոչ թէ Պետութեանց մեծամասնութեամբ, այլ՝ բնակչութիւններու: Ուրեմն, երբ Թուրքիա մուտք գործէ, որոշումներու 75%ը իրմէ կախում կ'ունենան: Երբ որոշում տրուի Պրիւսէլի համաձայն Եւրոպական Սահմանադրութեան, խնդրոյ առարկայ երկրին սահմանադրութիւնը չի գործեր, կը գործէ Պրիւսէլի որոշումը:

***

Ֆիկառոյի մէջ (Ցունուար 4) լրագրող Ժիլ Մարթէն Շօֆիէ յօդուած մը ստորագրած է «Վիճարկում եւ կարծիքներ» էջին մէջ, խորագրուած՝ «Պոլիս, Եւրոպայի մայրաքաղաք»: Հոն կը չեշտէ ի մէջ այլոց·- «Պատմութիւնը եւ մշակոյթը վրճռական են·· մեր ճակատագիրը եւ մեր քաղաքակրթութիւնը փրկուեցան Վոսփորի ափերուն վրայ»:

Կը մնայ աւելցնել՝ եօ գոմէնթ:

ՊԱՏԳԵՐ ՄԸ «ԵՒՐՈՊԱՑԻ» ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ

Դեկտեմբեր 30ի մեր թիւով տեղեկացուցած էինք թէ Պոլսոյ Պաքըրգիւղի Թաղին մէջ Տատեան վարժարանին հետեւի փողոցին տրուած էր արքունի վառոդապետ Ցովհաննէս պէյ Տատեանի անունը: Կատարուածը նախընթաց մըն էր որ պէտք էր ապացոյց նկատուէր Թուրքիոյ կողմէ եւրոպական բարքերու իւրացումին:

Հաղիւ չորս օր ետք արձանագրուեցաւ հերքումը: Այդ բարքեր ը տակաւին բաւական երկար ճամբայ ունէին մինչեւ Թուրքիա... «Մարմարա» (Ցունուար 3) կը տեղեկացնէր·

«Տատեան վարժարանի պատէին վրայ կասկածելի ծրար մը կախուած էր երէկ, ինչ որ ռումբի կասկած ստեղծեց: Ռումբի մասնագէտներ յատուկ տարազով եկան եւ պայթեցուցին ծրարը, որուն մէջ ատուգուեցաւ որ պայթուցիկ չըկար: Միւս կողմէ սակայն, ծրարին քով կախուած էր ցուցատախտակ մը, ուր գրուած էր հետեւեալը. «Հայ ժագլինը հաշիւ պիտի տայ»:

Ոստիկանութիւնը դրաւեց այս սպառնական ցուցատախտակը եւ այժմ քննութիւն կը կատարուի թէ որո՛ւ կողմէ կատարուած է այս արարքը:

Ցայտնի է որ այս արարքը կատարուած է իրրեւ բողոք անցեալ օր հետեւի փողոցին նոր անուանակոչութեան: Արդարեւ, Տատեան անունը սրբուեր է, եւ անոր տեղ «Պոզբուրթ» գրուեր է անձանօթ գործիչներու ձեռամբ»:

«ԾԱՆՕՐ ԶԳԵՑՔ»

ՄԵՆՔ՝ ՀԱՅԵՐՍ

ՑԱԿՈԲ ՑԱԿՈՐԵԱՆ

Մեր Արամ անունով «յանդուգն պատանին» չէ, որ «թռչող մարզաձողի վրայից» Չէնով Օհանի ձէնով պատգամում է՝ «Ուր որ երթաս, պռոա Հայաստան», դու պակաս չես որեւէ անգլո-սաքսոնից, դեռ տեղ կայ, որ դու իրանցից բարձր ես: Ես չմոռնամ նաեւ, որ 42 տարի է հայրենիքիս մէջ եմ, տակաւին չէ պատահած, որ հայրենակիցս մի բան հարցնեմ եւ ըսէ, որ կը ներես, եղբայր, այդ բանը չեմ գիտեր: Ինչէ՞ է ասել «չեմ գիտեր», ամօթ չէ՞, եթէ չի գիտեր գոնէ կրնա՞յ բան մը բարել, չէ՞, ինչ կայ որ: Կայ ուրիշ մի բան էլ, անէծք մը, որ կարծէք օրինաչափութիւն է դարձել, որ մեր բոլոր մտաւորականները, մեր արուեստագէտները կեանքից պէտք է հեռանան ամէն ժամանակ, մեռնին երիտասարդ, հիւանդ, սպաննուեն կամ խանդարուեն, որ չկարողանան իրենց գործը աւարտին հասցրնել, ապրիլ այնքան մինչեւ գահաժառանգը չափահաս դառնայ: Սրա վրայ եթէ աւելցնենք երկրաշարժը, որ երկու սերունդ մէկ գալիս է կործանելու մեր տունը, կարծեմ պատկերը կ'ամբողջանայ: Ինչու զարմանալ, որ մէկ տասնամեակէ ի վեր մեր տիրացած անկախութեան ընթացքին չկարողացանք որեւէ բան ստեղծել, կամ եթէ ստեղծեցինք՝ անմիջապէս սկսանք քանդել: Ինչպէ՞ս կարելի էր, ժողովուրդ, քո առաջին զեկավարներդ այնպէս վարկաբեկել եւ ոչնչացնել, որ հետքը չմնայ: Պարզ չէ՞, որ յաջորդներուն ալ պիտի վարկաբեկես եւ ոչնչացնես, եւ դուն ուզում ես պետութի՞ւն ունենալ: Երեւի ոչ էլ ուզում ես:

Երկու նկարիչները, որոնց մասին ուզում եմ գրել, արդէն համաշխարհային ճանաչում ունեցող նկարիչներ են: Կորքին իրբեւ ամերիկացի նկարիչ փնտրուած հիւրն է աշխարհի ամենահեղինակաւոր թանգարաններուն եւ իր հեղինակութիւնը տարուէ տարի աճում է: Վարպետ Սարեանը ժամանակակից, մանաւանդ արեւմտեան արուեստաբանութեան, ծանօթ է որպէս մեր ժամանակներու մեծագոյն ամենահնքնատիպ նկարիչներէն մէկը եւ պատահական չէ, որ ինքը միակ նկարիչն էր Սովետական Միութիւնում ապրող, որ արժանացաւ աշխարհի ժամանակակից ամենահեղինակաւոր պատկերասրահում ցուցադրուելու՝ Փարիզի Փոնփիտու կենտրոնում: Ձիշդ է, որ իր ստեղծագործութիւնները հիմնականում Հայաստանում են, բայց Սարեանի տեղը ի. դարի մեծագոյն նկարիչների շարքում է: Այնպէս որ, ես կերպարուեստի պատմաբան, արուեստաբան ալ չեմ, բայց իրբեւ նկարիչ որոշ չափով ծանօթ եմ երկու նկարիչներուն ստեղծագործութեան եւ մանաւանդ գրում եմ հայ մարդու զգայնութեամբ եւ զգացումներով: Իմ կարծիքներս կրնան ըլլալ վիճելի եւ որոշ չափով ալ գրգռիչ, բայց այս յօդուածը չեմ կարծում, որ արուեստաբանութիւնը հարըստացնելու է, մանաւանդ որ բնաւ յատկնութիւն չունիմ, որ մտածեմ, թէ այդ մեծագոյն նկարիչները սպասում են իմ գնահատականին: Բայց համոզուած եմ, որ երկու վարպետներու թողած ժառանգութիւնը կրնայ տակաւին հետազօտողներ ունենալ, մանաւանդ Սարեանի թողած ժառանգութիւնը: Շատ հետաքրքրական եւ հարուստ նիւթ է, որ սովետական ռեժիմի պայմաններու մէջ, սովետական արուեստաբանական մտածողական կաշկանդուածութեան պատճառով բաւարար չափով չի գնահատուել, ուշադրութիւն չի գրաւել: Յօսքը կոչումներու, մրցանակներու կամ պատուներու մասին չէ: Սարեանը արժանանում էր պատուներու մարդկանց կողմից, որոնք ոչ իր գործը հասկանում էին, ոչ ալ սիրում: Հաւատում եմ, որ ներկայ եւ ապագայ հայ արուեստաբանները նորովի պիտի արժեւորեն մեր պատմութեան բոլոր ժամանակներու մեծագոյն վարպետի թողած անգնահատելի ժառանգութիւնը:

Վերջին տասնամեակներուն, վերջին տարիներուն մանաւանդ, Արշիլ Կորքի անունը շատ է հոլովւում Հայաստանի արուեստաէրներու շրջանակում: Մանաւանդ իր նամակները՝ գրած իր քրոջ՝ նկարչուհի Վարդուհիին, շատ հետաքրքրական եւ յուզիչ են: Նաեւ իր նկարներուն անոմանները: Իր խօսքերը, որոնք յիշեցում են, յուզում են մանաւանդ հայրենի մտաւորականութիւնը, որը չոմնենալով բաւական զարգացում, կրթութիւն, յաճախ ի վիճակի չէ շատ խորանալու հարցի մը մէջ, անհրաժեշտութիւն ալ չի զգում, բան չկայ, ասում են, այսպէս ալ կ'ըլլայ: Յօդուածներ են գրուում, նոյնիսկ թատերգութիւններ: Աթոմ Եղոյեանի կեղծ ֆիլմի տհաճ հերոսներէն մէկն էր եւ շրջունակում է իրեն հանդէպ հետաքրքրութիւնը մեծնալ մանաւանդ հայ նոր սերունդի նկարիչներու շրջանում: Ոչ մի հայ նկարիչ այնպէս չի գրաւում եւ ազդում երիտասարդ հայ նկարիչներուն վրայ, ինչպէս Արշիլ Կորքին: Ես ալ ահասիկ ուզում եմ գրել Կորքիին մասին, ընդունելով, որ յատկապէս իր ստեղծագործութիւնը ուսումնասիրելու համար յատուկ ժամանակ չեմ յատկացուցած: Կարդացած եմ իր նամակները անգլերէնէ թարգմանուած, տեսած եմ մի քանի բնօրինակներ իր գործերէն, եւ դիտած եմ մի քանի գիրքերու մէջ իր ստեղծագործութեան արտատպումները: Նաեւ պէտք է խոստովանիմ, ցաւ ի սիրտ, որ գրողական արժանիքներ չունիմ, կրթութիւն չունիմ եւ չունիմ գրելու ոճ մը, որ թոյլ է տայ ուրիշներուն կազմելու սքանչելի շարահիւսումներ հայերէն բառերու, որոնք ինձ հիացնում են, բայց չեմ ընկալում գրողին միտքը կամ ըսածը, որովհետեւ այդ տեսակ գրելաձեւը նաեւ շատ յարմար է գրելու նիւթի մը մասին, երբ գրողը ուզէ կամ չուզէ, իր բառերը անզօր են: Այս պարագային «վերացական» ըսած նկարչութիւնը նկատի ունիմ:

Չեմ գիտեր, Կորքին արուեստաբաններու կողմից դասո՞մ է նկարչութեան հանճարներու շարքին: Դժբախտաբար ես իր մասին գրուած ուսումնասիրութիւնները քիչ եմ կարդացել, ծանօթ մեծ չեն այդ յօդուածները: Բայց գրուած են Կորքին սիրող, իր գործը ուսումնասիրած, գիտուն մարդկանց կողմից: Արժէ յիշել նրանց անունները՝ Գ. Քէօսէեան, Ա. Պէրճիքլեան, Փ. Պալաքեան, որոնք սքանչելի գրողներ են, բայց ես դժուարանում եմ իրենց գրուածքներով պատկերացնել, թէ ինչի մասին են գրում: Կարդացել եմ յուշերի պատառիկներ: Եթէ ես կրկնելու եմ արդէն ըսուածները իր մասին, դա անում եմ անծանօթ ըլլալով իր մասին կարծիքներու մեծ մասին: Նախ ասեմ, ըստ իս, որ Ոստանիկ Մանուկ Ադոյեանը հանճարեղ է, բայց հանճար չէ: Հանճարը իր ուսուցիչներն են. իր պարագային իր առաջին ուսուցիչը, զոր ինքը ընտրած է, եւ վերջինը: Առաջին Գլօստ Մոնէն՝ «տպաւորապաշտութեան» հայրը, երկրորդը Վասիլի Քանտինսքիին՝ վերացական արուեստի ստեղծողը: Առաջինը նկարչութեան համար նոր ճանապարհի բացողն է, երկրորդը՝ այդ ճանապարհը աւարտողը: Այդ «ճանապարհհայինութեան» մասնակցել են մի քանի ուրիշ մեծ վարպետներ, ինչու չէ, նաեւ հանճարներ. «պատկեր մը կը յաջորդէ ուրիշի մը, իմաստութիւն մը կը յառաջացնէ ուրիշ մը», - ինքն է ասողը: Բայց այդ մասին չատ խորանալու կարիք չկայ այս փոքր յօդուածին մէջ:

Ոստանիկ Մանուկ Ադոյեանը, նոր անունով ներկայացող Արշիլ Կորքին չէր կարող հանճար ըլլայ, որովհետեւ իրբեւ հայ չէր կարող ստեղծել վերացական մտածողութիւնը, բայց իրբեւ հայ կարող էր դառնալ վերացական նկարիչ: Ըսեմ, որ նրանից առաջ Միրօն, Մոնտրիանը, Մալեւիչը, Մաթթան ալ հանճարեղ հետեւողներն են մանաւանդ: Նրանք հարի ծառին ճամած ճիւղեր են: Այսօր այդ ծառը չարունակում է ճիւղաւորուել:

Ոստանիկ Ադոյեանի հանճարեղութիւնը հաստատուում է հէնց սկզբից, երբ աշխարհին ամենանօթ պատանին, զարհուրելի փորձութիւններ անցընելէ յետոյ, հասնում է Միթացեալ Նահանգներ, արուեստի տենդով վառուելով իրեն համար վարպետներ է փնտռում, որոնք այդ տարիներին չկային Միացեալ Նահանգներում: Այն իր ուսուցիչները գտաւ հազարաւոր քիլոմեթրեր իրենից հեռու Եւրոպայում, եւ ահաւասիկ չեմ կարծում, որ պատահականութիւն է, որ պատանի Ոստանիկը սկսելու համար իրեն համար իր առողջ բնազդով նոր ժամանակներու նոր կարչութեան ռահվիրան է ընտրում ուսուցիչ՝ «տպաւորապաշտութեան» հայր Գլօտ Մոնէն, որ զինք առաջնորդելու էր անխուսափելիօրէն դէպի իր վերջին վարպետին՝ Վասիլի Քանտինսքիին: Այդ ժամանակ նա էր իրական վերջինը: Արդէն դրանից յետոյ ինքը ուրիշ վարպետի կարիքը չունէր: Իր վարպետը իր մէջն էր, իր հոգին էր պարզել ժառանգած իր նախնիներէն, նախահայրերէն իր հետ աշխարհ եկած ոգին, որը զինք տարբերում էր իր ընկեր նկարիչներից, դա էր, որ սկզբից իրեն դէմ էր գրգռում իր չրջապատը: Դա էր, որ վերջապէս զինք պաշտպանեց եւ ստիպեց ընդունելի դառնալ իր չրջապատին, աւելի քան ընդունելի, ընդմիմելի տեսակ մը իր գերազանցութիւնը: Դա էր իր հանճարին համայքը:

Անցնելով ըսելիքիս յաջորդ աստիճանին, ընթերցողներուս կ'ուզեմ տեղեկացնել, որ վերացական նկարչութիւնը այդպէս կոչուում է, որովհետեւ այդ նկարչութենէն մարդկութեան սկզբից նկարչութեան մէջ հաստատուած մարդ արարածը վռնտեց: Մարդուն հետ՝ նաեւ իր չրջապատի աչխարհը: Ըսել է՝ այն բոլոր բաները, որոնց մարդ արարածը իր ծագումէն ի վեր անուններ տուած էր: Եթէ նկարին մէջ մարդը չկայ, ուրեմն պէտք չեն նաեւ իր զգացումները՝ ինչպէ՞ս կարելի է նկարել մարդու զգացումները նկարին մէջ առանց մարդուն կերպարին, ինչպէ՞ս կրնայ նկարել մայր առանց կնոջ, ինչպէ՞ս կրնայ նկարել հայրենիքը առանց բնանկարի, սէրը, ատելութիւնը, դաժանութիւնը, քնքշութիւնը, կիրքը, րնկերութիւնը եւ այլն, եւ այլն, առանց մարդու կերպարին: Չմոռնանք, որ Միացեալ Նահանգներ կազմուած է բնակիչներից, որոնք կամաւոր կամ ակամայ հրաժարած են, հեռացած են իրենց հայրենիքէն: Դա մի քնակավայր է, որ կարելի չէ կոչել հայրենիք: Հայրենիքը նշանակում է անցեալի յուշեր, պատմութիւն, նախնիներ: Ի՞նչ իմաստ ունի հեռանալ հայրենիքէդ եւ հա՛ յիշել հայրենիքը, ինչի՞ համար յիշել եւ որքա՞ն ժամանակ:

Ուրանալ բառը ընթերցողներուս դիւրազգածութիւնը չգրգռէ: Իմ ժողովուրդիս պատմութիւնը անակնկալ մի չրջադարձ է այս պահուն: Մեր պատմութեան մէջ յիշուում է՝ իրենց հաւատը առերես ուրացողներ: Առերես ուրացան, որպէսզի կարողանային դուրս գալ թշնամիին չրջապատումէն, մէյ մը հասնին հայրենիք, հոն արդէն իրենց վրայէն դէն կը գցեն իրենց «մեղքը»: Ուրանալուն չամենայն դէպս ընկերանում է մեղքը քաւելու յոյսը: Ներողութիւն, վերջ ի վերջոյ Ռուսաստան կամ Ամերիկա հաստատուողը, իր երախան ամերիկեան կամ ռուսական դպրոց ուղարկողը ուրացող չէ հապա ի՞նչ է: Հայրենիքը լքողներէն չատերից չե՞նք լսել. «Մի հատ ինքզինքս գտնեմ, հարըստանամ, անուն հանեմ, ես գիտեմ ինչ կ'ընեմ, առաջինը հայրենիք, Հայաստան կ'երթամ, սա կ'ընեմ, նա կ'ընեմ»:

Արշիլ Կորքիի նկարներուն մէջ փնտռել իր հայերէն խօսքերը, որոնք մեզ յուզում եւ կապում են իրեն հետ, հնարաւոր չէ: Որովհետեւ հայերէն բառերով իր արտայտած զգացումները հնարաւոր չէ նկարել «վերացական» նկարչութեամբ: Անշուշտ չատ Հայեր, որոնք հետաքրքրուած են Արշիլ Կորքիի կեանքով, գիտեն իր ապրումներու մասին, իր տանջանքներու, իր հայրենաբաղձութեան, իր կարօտներու մասին, իր խօսքերից իրապէս չեն կարող «հասկնալ» Արշիլ Կորքիի նկարչութիւնը: Իր խօսքերով ինքը Հայ է, իսկ իր նկարչութեամբ չի կրնար ըլլալ, հակառակ որ ինքը տոհմական Հայ է: Ցանձին Արշիլ Կորքիի ոչ միայն տեսնում ենք իր ապրումները, այլեւ իր ճակատագիրը բաժնող «Եղեռնի դարի» չատ հայրենակիցներու ապրումները, օտարութեան մէջ ապրող, օտարութեանը դժուարութեամբ յարմարուող. նոր երկիր, օտար լեզու, նոր յարաբերութիւններ (չաճախ դաժան): Մարդիկ յիշում են իրենց կորցրած տունը, պարտէզը, եկեղեցին, հարազատները աքսորի դժոխային ճանապարհին: Կորքիի ապրումները այսօր ալ յուզում են չատերիս, բայց նաեւ Արշիլ Կորքիի խօսքերը չաճախ նման են կիսագիտակից վիճակի մէջ եղող Տելֆեան պատգամախօսի անկապակից զառանցանքի վիճակի մէջ ըսուած խօսքերուն: Կարդացէք իր նկարներու անունները. «Ամենք կ'ուզեն գրաւել իմ կղզիս», «Հոգեվարք», «Նչանաուք», «Ճառախօսները», «Մօրս ասեղնագործ գոլշոցը կը ծաւալի կեանքիս մէջ», «Մովահէնները», «Իարի յեսմիջօրէ», «Տիկնին Լինքըն», «Լեարդը աքլորի կատարն է», «Հրապուրողի մը օրագիրը», «Մերկը», «Զրվէժ», «Մէկ տարեկան կաթնախոտ», «Ծաղկալից Ջրաղացին Ջուրը», «Կանկառին տերեւը բու մըն է», «Ածխացած սիրելիներ», «Անհասանելին»:

Ինչ որ է, ինչպէս ուզէք հասկցէք: Կ'ուզեմ համակրանքով յիշել, որ ինքը իրրեւ իսկական Հայ նաեւ սիրում է փշչել, գունաւորել իր պատմածը, մեծագոյն գունանկարիչ է, փչելու հաճոյքին երեւի նա չի կարող դիմադրել: Բայց ինչ որ ասում են, ամենափոքր չափով անգամ ատուեր չի գցում իր պարկեչտութեան վրայ: Ինչպէ՞ս ապատեղ չյիշեմ մեր մէկ ուրիշ հանճարեղ գունանկարիչ Մինասին, որի նման համայիչ պատմողի ես չեմ պատահել: Ձիշում եմ ինչպէս իր հետ պատահած քաներ պատմում էր: Իր բերնէն կախուած հիացած լսել եմ: Աւեն մը վերջ նորից լսել եմ նոյն պատմութիւնը գրեթէ ամբողջութեամբ նոր տարբերակով, նորից համոյուած: Վստահ եմ, որ ոչ մի անգամ ճա չէր պատմելու իր կեանքի յուշը նոյն ձեւով, քանի անգամ ալ որ պատմէր (ափսոս որ չունինք իր պատումներու արձանագրութիւնները), պլուխգործոցներ էին, հաւատացէք: Ցանթազիան ալ երեւի աստուածատուր է: Այստեղ նաեւ նչեմ Մինասի մի ուրիշ տարօրինակութիւնը, որ անհասկնալի է: Ինչո՞ւ, երբ թուում էր, թէ նկարը հիանալի աւարտուած է (եւ ներկայ եղել եմ իր նկարելուն), մէկ էլ նկարի մի անկիւնից փոխանակ արդէն աւարտուած նկարը ըստորագրելու, սկսում էր գոյները փոխել եւ մէկից միւս գոյնը անցնելով եւ փոխելով, մէկ էլ նախկին նկարից բան չէր մնում եւ ահաւասիկ մի նոր գլուխգործոց՝ պատրաստ ստորագրուելու համար: Բայց Մինասին ո՞վ կարող էր կանգնեցնել, երբ նկարում էր, եւ նորից մի տիղից սկսում էր գոյները փոխել եւ վերջում՝ նորից մի գլուխգործոց: Երեւի մի լուրջ հոգեվերլուծող կարող է բացատրել արուեստագէտի այս անհասկնալի վարքագիծը: Ամէն մի կտաւի վրայ բազմաթիւ նկարներ, գլուխգործոցներ կային, եթէ հնարաւոր ըլլար այդ տարբեր չերտերը իրարից անջատել: Ահաւասիկ հանճարի մի ուրիշ տարօրինակութիւն: Երեւի իրեն համար նկարելի պահն էր կարեւորը: Իրեն նեղելի էր ամէն բան: Ինչ ասեմ:

(Շար. 2)

ԳԻՏԱԿԱՆ - ԱՁԺՄԷԱԿԱՆ

2005 ՏԱՐԻՆ ԱՅՆՇԹԱՅՆԻ ՏԱՐԻ՞

2005 տարին գիտական մարզի մէջ բնապիտութեան տարին պիտի անուանուի: Ինչ կարելի է տօնել այս ոլորտին մէջ: Ընտրութիւնը չատ ալ դիւրին չէ, տրուած ըլլալով որ բնագիտութեան ոլորտին մէջ, անցնող դարաշրջանին իրագործուած նորոյթներն ու զարգացումները յեղափոխական բնոյթ ունէին: Աչատհանդերձ, Այնչթայնի անունը անժխտելիօրէն ինք պիտի կը պարտադրէր 100 տարի առաջ, արդարեւ 1905ին է որ Ալպէր անունով երիտասարդ մը մէկը միւսին յաջորդող 3 գիտական յօդուածներու հրատարակութեամբ իր գլուխը կը դնէր յաւէտ, գիտութեան աչխարհին վրայ: Այս յօդուածներէն մէկը որ նչանաւոր յարաբերականութեան տեսութեան մասին էր, հիմնադիրը յեղաշրջեց մեր տարածութեան եւ ժամանակի ըմբռնումը: Երկրորդը՝ կը մեկնաբանէր լուսաէլեկտրական երեւոյթը որ արդիւնք է լուսային չողարձակման արտադրած էլեկտրական հոսանքին: Այս վերջինը մեզի կը ներկայնայ «Ֆոթոն» կոչուած աժանիւթի մասնիկներու ձեւով: Իսկ երրորդ յօդուածը կը բացատրէր «Պրաունեան» չարժումը իբրեւ հետեւանք

մոլեգինները թախտամին, ինչ որ քանի մը տարի յետոյ պիտի ծառայէր անժխտելի ապացոյցը թերները հիւպէներուս գոյութեան:

Պէտք է մատնանշել նաեւ, որ Ալֆրէտ Նին 1905ին իրագործած այս աշխատութիւնները մինչեւ 1955 իր մահուան թուականը, առաւելապէս նախանիւթի ծառայեցին այսօրուան քննպիտութեան հիմը կազմելու առումով: «Քլինոզական» տեսութիւնն մինչեւ տակաւին մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւնը, ըստերեան ճարտարագործութիւնը քննադատութիւնն մինչեւ անգամ հետազօտութիւնը այն մարդոցմն են որոնց վրայ Ալֆրէտ դիտումը անջնջելի է: Այս բացառիկ գիտնականը որ մեծ նոյն ժամանակ նուիրուած քաղաքացի մը եղաւ գաղափարախօսական խմաստով, այլեւս մեր առօրեային մաս կազմող անթիւ հնարքներուն մէջ իր հետքը թողած է ինչպէս կոմպիւտերային ծանրոմով ելեկտրականութեան արտադրութիւն, խտասալիկները եւ թուային տեսերիզներ (dvd-digital video disc), GPS ընկալուչներ եւլն:

Վաղը թերեւս իր որոշ յղացումները պիտի իրագործուին հիւպէական լազերներու, կամ քվանտական համակարգիչներու ոլորտին մէջ: Ալֆրէտ իր մահուընէն 50 տարի վերջ, աւելի քան ևրոպէք, մեզի հետ է:

ԺԱՄԱՆԱԿԻ՞ ԹԷ ԴՐԱՄԻ ԿՈՐՈՒՍՏ

«Ժամանակը դրամ է»: Մի քաջեալ Նահանգներու անկախութեան յայտարարութեան հեղինակներէն Պենիժամին Ֆրանքլընի այս նշանաւոր նախադասութիւնը բազմաթիւ մեկնութիւններու տեղի կուտայ: Նախ եւ առաջ ան կը նշանակէ թէ ժամանակը, ինչպէս դրամը պէտք չէ մըսխսի եւ իւրաքանչիւրը պէտք է տեղին գործածել: Աւելի գործնական տեսանկիւնէ դիտուած, այս նախադասութիւնը լուռելեայն կ'իմացնէ թէ ժամանակը դրամական արժէք մը կրնայ ունենալ, ինչպէս օրինակ մէկ ժամուան աշխատութեան փոխարժէքը: Եթէ վերջին հաստատումը կը թուի իր ճշդրիտ իմաստը ունենալ, Ուսինկթընի եւ Փենսիլվանիոյ համալսարաններուն զուգահեռաբար տարած մէկ ուսումնասիրութիւնը ցոյց կու տայ որ ժամանակի արժէքին ըմբռնումը երկդիմի է: Պրպտողները հաստատած են թէ նուազ դժուարութեան կը բախինք դրամական գումարի մը արժէքը ըմբռնելու՝ իր ներկայացուցած իմաստին ուղղութեամբ, քան՝ ժամանակահատուածի մը արժէքին ըմբռնումը:

Այս եզրակացութեան յանգելու համար, առեւտրային չուկայի մասնագէտները 160 անձերու առաջարկած են զօրութենական (վիրթիւէլ) կացութիւններ, ըստ որոնց իրենց նախընտրութեան կը յանձնուէր «վճարել» ծառայութիւն մը, կամ ապրանք մը, կամ ուղղակի որոշ դրամական գումարով, կամ իրենց ժամանակին որոշ մէկ բաժինը յատկացնելով: Մասնակիցները եւ փորձագէտները նախապէս համաձայնած էին որ 4 ժամուան համակարգչային տուեալներու արձանագրութեան աշխատութիւնը 45 եւրոյի համարժէք էր: Նաեւ կեցութեան վերաքննութեան առարկայ փորձի ենթարկուած անձերը պարտէին ճշդրտօրէն պատասխանել հարցախոյզի մը:

Պատրաստուած կացութիւններէն մէկուն համաձայն, որ օրինակ կ'առաջարկէր առանձնել դերը անձի մը որ վարեկամի մը ընկերակցութեամբ ճաշարան կ'երթայ ընթրելու համար: Առաջին պարագային վճարումը պէտք է հատուցուի հնչեան դրամով, երկրորդ պարագային փորձի ենթարկուած անձերը ճաշարանը ընթրելու իրենց իրաւունքը կը գնեն, պարզապէս հրամցնելով իրենց ժամանակը: Երկու կարելի կացութիւն կը ներկայանայ հետեւեալ կերպ. կամ երեկոն յաջողութիւն մըն է (ճաշին որակը աքսանչելի, ծառայութիւնը անթերի, սեղանին դիրքը լաւ ընտրուած եւլն.) կամ այս վերջինը ձախողած է: Որմէ յետոյ, հարցաքննուած անձերը պարտին արժեւորել իրենց գոհացումի կամ դժգոհութեան աստիճանը՝ ըստ ընտրուած եղանակին. այսինքն դրամով կամ ժամանակով վճարուած ըլլալով:

Թէ կացութիւնը ճաշարանի երեկոյ մը ըլլայ կամ զոյգ մը կօշիկի գնումը, հարցախոյզի արդիւնքները նոյնը եղած են. հարցաքննուած անձերը կը նախընտրեն կորանցնել իրենց ժամանակը, քան՝ իրենց դրամը: Հակազարձօրէն՝ կը նախընտրեն աւելին ունենալ իրենց դրամին իբր վոխարժէք, քան՝ իրենց վատնած ժամանակին: Այսպէս, այն անձերը որոնք դրամով վճարումով աւարտած են իրենց երեկոն, աւելի գոհացում գտած են, քան անոնք որոնք վճարած են երեկոն տրամադրելով իրենց ժամանակը: Նոյնպէս ճախորդ երեկոյի մը ժխտական ազդեցութիւնը կը թեթեւնայ եթէ փոխանցումի առարկան ժամանակն է: Նոյն հոգեբանութիւնը կը կրկնուի տարբեր դոյավիճակներու համար: Զոր օրինակ, ցախտախտող փորձող անձեր աւելի դիւրութեամբ մեծ գումարներ վատնդելու հետամուտ են եթէ փոխարժէքը ժամանակով պէտք է վճարուի:

Այս երեւոյթին բացատրութիւնը այն է թէ, մարդոց միջեւ տեղի ունեցած առուծախերուն մեծամասնութիւնը տեղի կ'ունենայ դրամի փոխանակումով, հետեւաբար վարժութիւն է նկատել դրամը փոխանակումի առարկայ, քայց ո՛չ ժամանակը: Ուրիշ չափանիշ մըն ալ կը զանազանէ ժամանակը դրամէն. կարելի է խնայել դրամը բայց ոչ ժամանակը: Մինչդեռ նոյն դիւրութեամբ կարելի է կորանցնել իր ժամանակը, ինչպէս իր դրամը:

ԱՆՐՈՒՆԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Անքնութեան տարբերակները բազմաթիւ են: Ջանանք զանազանել առանձին առանձին:

Ամէնէն յաճախ պատահածներէն մէկը «կեղծ անքնութիւն»ն է: Ենթական այն տպաւորութիւնը ունի թէ չէ քնացած, մինչդեռ դրեթէ թարմ տրամադրութեամբ կ'արթննայ առաւօտուն: Ցաճախ հետեւեալ ձեւով կ'արտայայտուի. «երեք գիշեր է աչքերս չեմ փակած», առանց իսկ յայտնաբերելու նմանօրինակ փիզիքական վիճակ: Մինչդեռ փորձեցէք անքուն մնալ երեք գիշեր յաջորդաբար, լաւագոյնս արժեւորելու համար վերոյիշեալ նախազգաստութեան ըղձութիւնը: Ուրեմն այս անձերը պարզապէս իրենց քունին մասին սխալ ըմբռնում կամ արժեւորում ունին: Պէտք է համոզել զիրենք որ կը քնանան գրեթէ բնականոն կերպով, թէ իրենց արթուն մնացած պահերը երկարատեւ չեն, նոյնիսկ եթէ յաճախակի ըլլան:

Անքնութիւնըոր արտաքին պատճառի մը հետեւանք է, ինչպէս անկողինը բաժնող անձնին խռկալը, անհանգիստ մահճակալ, աղմուկ, ապականած օդ ,եւլն.: Հոս ալ «կեղծ անքնութեան» դէմ յանդիման ենք քայց ենթական գիտակից է պատճառներուն, թէեւ ջանք չի թափեր կամ չի յաջողիր կանխել զանոնք:

Պատահական անքնութիւնը. հակառակութիւն մը, սաստիկ յուզում մը կամ պարզապէս ճամբորդութեան մը վաղորդայնին պատահած անքնութիւնը ոը ընդհանրապէս երկարատեւ չէ: Սակայն եթէ երբեմն երկարատեւ թնոյթ ստանայ պարզապէս չկարենալ քնանալու վախն է բուն իսկ պատճառը: Թերեւս քնարեր դեղահատ մը քանի մը օրէն կրնայ կանոնաւորել խանգարուած քունը:

Անքնութիւն հետեւանք հիւանդութեան. ցաւ, առատամիզութիւն, չնչարգելութիւն, սրտի անբաւարարութիւն եւլն.: Վերոյիշեալ արտաքին պատճառներուն հետեւանքը անքնութեան երեւոյթին մէկ տարբերակն է:

Անքնութիւն՝ որուն պատճառը կենսաբանական դրութեան խանգարումն է. այս կարգի անքնութեանց մաս կը կազմեն, անոնք որոնք հետեւանք են. –

- դիչերային աշխատանքի, հետեւաբար փոփոխական աշխատաժամերու,
- անկողին մտնելու ուշացումի (ինչպէս առտուան ժամը երկուքէն վերջ անկողին մտնել, մանաւանդ երիտասարդներուն մօտ),
- շատ կանուխ անկողին մտնելու. մանաւանդ ծերերու մօտ որոնք կը փափաքին քնանալ օրը 12 ժամ, մինչդեռ իրենց տարիքին համար վեց կամ եօթը ժամ քունը բաւարար է:

Քունի ընթացքին չնչարգելութեան պատճառած անքնութիւնը. մանաւանդ խռկացողներու մօտ յաճախ պատահած երեւոյթ որու համաձայն խռչափողին խցումին կը յաջորդէ չնչառութեան դադար մը որ դիչերային զարթնումներու տեղի կու տայ: Այս կարգի զարթնումները անգիտակից են եւ ենթական յոգնած կ'արթննայ առաւօտները: Կողակիցին վկայութիւնը էական է: Դարմանումը մանրայատուկ է:

Անձկութեան պատճառած անքնութիւնը. յաճախադէպ երեւոյթ որուն գլխաւոր յատկանիշը քնանալու ժամանակամիջոցին անքնական երկարութիւնն է: Գիչերուան երկրորդ կէսին, առտուան մօտ քունի ընդմիջումի ձեւով կը ներկայանայ: Նոյնիսկ առանց յաւելեալ բացայայտ նըշանի, գաղտնի յառաջացող հոգեկան անձկութեան մասին պէտք է մտածել եւ երկարաձգուելու պարագային անպայման դիմել մասնագէտի մը:

Դեղագիտական ծագում ունեցող անքնութիւն.

- սուրճի, թէյի, ոգելից ըմպելիի, քոքա-քոլայի եւ անֆեթամիններու չափազանցուած սպառումը,
- քորթիզոն, էօսթրոժէն եւ թիրոքսինի նման դեղերու գործածութիւնը,
- Քնաբեր դեղերու մոլին դարձած անձեր որոնք չեն յաջողիր ձերբազատիլ անոնցմէ, ինչ որ յաճախադէպ երեւոյթի վերածուած է:

Հոգեկան հիւանդութեան պատճառած անքնութիւնը, յարակից ախտանիչները կասկածի տեղի չեն տար:

Դարմանումի եղանակներ

Կախոամ ունի պատճառէն եւ ինչպէս կը տեսնուի վերոյիշեալ պարագաներու բացայայտումէն, քնաբեր դեղերու յանձնարարութիւնը հազուադէպ է: Ամէն պարագայի մէջ, ասոնց գործածութիւնը առժամեայ բնոյթ պէտք է ունենայ: Սակայն եւ այնպէս ներկայ իրականութիւնը բոլորովին տարբեր է, քանի որ Ֆրանսայի մէջ այս դեղերէն ամենածանօթ մակնիշին վաճառքը 1 միլիոն տուփէն աւելի է: Ինչ է պատճառը այս անբնական սպառումին: Ընկերային հիւանդութի՞ւն, արտասովոր պահա՞նջք թմրեցուցիչ նիւթերու, հիւանդներու անգիտակցութի՞ւնը թէ բժշկական գաստն անտարբերութիւնը: Շատ հաւանաբար ամէն մէկէն մէկմէկ քիչ:

Քաղեց՝ ՍՈՒՐԻՆ ՇԷՐԻՔ

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲԱՆ

(ՎԷՊ՝ ՎԷՋՃԵԱՆ ԱՄԻՐԱՑԻ ԿԵԱՆՔԷն)

ՒՐԱ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.

ՎԷՋՃԵԱՆ ՎԱԼԱՏԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Է.

ՎԱՏԵՐԱՋՄ

- Վեհափառ տէր, արդէն իսկ անգլիական, բրուսիական ու Ֆրանսական դեսպաններուն թելադրութեամբ իրենց կառավարութիւնները Ռուսիոյ մօտ միլամլաուութիւն ըրած են, որպէսզի զինուորական գործողութիւնները դադրին եւ զինադադար հռչակուի:

Սուլթան Մահմուտի դէմքը ճառագայթեց: Լայն չունչ մը առաւ: Կարծես ծանր հիւանդութենէ մը ազատած էր: Կարծես զինքը մահուընէ ազատող բժիչկը Գազագ ամիրան էր: Անոր մօտեցաւ, երջանկութիւն ցոլացնող աչքերը ուղղեց իր հայ խորհրդականին եւ մեղմ ձայնով մը ըսաւ.

- Թոյլ տուր Աբթին որ օգտուելով մեր առանձնութենէն մոռնամ պաշտօնական նութիւնը, մոռնամ վեհապետ մը ըլլալս եւ եղբօր մը սիրով գրկեմ եւ համբուրեմ քեզ:

Երբ Օսմանեան կայսրութեան վեհապետը կը համբուրէր զինքը, Ցարութիւն Պէզճեան զգաց որ ենիչէրիները բնաջնջող վեհապետին աչքերէն երկու կաթիլ ուրախութեան արցունք կ'իյնային իր դէմքին վրայ:

Զինադադարի լուրը չուտով տարածուեցաւ, խանդավառելով ժողովուրդը:

Երկու օր վերջ Բրուսիոյ դեսպանին գլխաւորութեամբ Թրքական պատուիրակութիւն մը փութաց Խիրնէ բանակցութիւններու սկսելու համար: Քառասնօրեան բանակցութենէ վերջ, պատրաստուեցաւ Խիրնէի դաշնագիրը, որ Օսմանեան կայսրութեան չատ նպաստաւոր չըլլալով հանդերձ, վտանգաւոր կացութիւն մը վերջնականապէս դարմանած կ'ըլլար:

Երբ պատուիրակութիւնը դաշնագրին պայմանները ճշդեց եւ Սուլթանին յղեց առ ի վաւերացում, Սուլթան Մահմուտ չատ գոհ չմնաց:

- Բայց վեհափառ տէր, երկընտրանք չկայ: Անգլիական, Ֆրանսական եւ միւս կառավարութիւններն ալ ընդունեցան պայմանները: Հիմա պէտք է ընդունիլ զանոնք: Օր մը երբ զօրանանք եւ նոր կայսրութիւն մը ստեղծուի, այն ատեն մեր իրաւունքները կը պահանջենք:

- Աբթին, այդպէս կ'ըսես, բայց գիտե՞ս մինչ պայմանները:

- Վեհափառ տէր, չեմ գիտեր, հաւանարար չատ ծանր են, բայց քանի որ մեր պաշտպաններն ալ համամիտ են որ ընդունինք զանոնք, խնդիր չի մնար:

- Բաւական հողեր կը կտրեն Ռուսերը իրենց:

- Օր մը Աստուծոյ օգնութեամբ ետ կ'առնենք:

- Մեր մարտանաւերուն մեծ ծովը ելքը կ'արգիլուի:

- Օր մը կը փոխուի այդ պայմանը:

- Օտար երկիրներէն իւրաքանչիւրը Իսթանպուլի մէջ մարտանաւ մը պիտի պահէ:

- Եւ ի՞նչ է այդ մարտանաւերուն վնասը: Ընդհակառակը, վեհափառ տէր, անոնք ուժերու հաւասարակչռութիւն մը պիտի ապահովեն:

- Ցունաստանի անկախութիւնը ճանչցայ եւ ընդունեցայ յարգել պաշտամունքի ազատութիւնը հողերուս վրայ:

Սուլթան Մահմուտ պահ մը լռեց:

- Բայց Աբթին, չարունակեց, Ռուսիա պայման մը առաջարկեց եւ դրուեցաւ դաշնագրին վրայ: Ռուս բանակներուն գրաւած եւ յետոյ քաչուած վայրերու քնակիչները եթէ փափաքին տասնութ ամսուայ ընթացքին պիտի կարենան ազատօրէն Ռուսիա գաղթել: Նախարարներս ըսին որ ասիկա առաւելապէս քրիստոնեաներուն համար դրուած է եւ Հայերը պիտի ըլլան գաղթողները: Եթէ այդպէս ըլլայ մեծ ցաւ պիտի զգամ:

- Վեհափառ տէր, Հայերը ձեզ հաւատարիմ են:

Սուլթանը կարծես չէր լսեր: Կ'ուզէր ներսի վիչտը թափել Պէզճեանի: Առանց լսելու անոր ըսածը, կը չարունակէր խօսիլ աչքերը գամուած հորիզոնին:

- Սիլիստրէի եւ Կարինի մէջ ռուսական բանակներ տարի մը պիտի մնան: Դրամական խոշոր հատուցում մը պիտի վճարենք: Ըսէ Աբթին, ինչպէ՞ս կրնամ ընդունիլ այս դաշնագիրը:

Պէզճեան տխուր չեչտով մը ըսաւ.

- Ծանր են պայմանները, մինչեւ իսկ չատ ծանր: Բայց ծանր է նաեւ կացութիւնը: Ռուսական բանակները եկած են Իսթանպուլի դռները եւ որպէսզի զանոնք ետ դարձնենք, պէտք է այսօր ընդունիլ այս պայմանները, որքան ալ որ ծանր ըլլան անոնք:

(Շար. 68)

ՔԱՂԱՔԱՑԻ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՀԱՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ Կը ՆՈՒԱԳԷ

Ցունուար 7ին, Պուա-Գոլոմպի «Փան Ռընուար» սրահին մէջ Շուպէրթի, Պրահմսի ու Փրոքոֆիէվի գործերէն յայտագրով մը հանդէս կու գայ գնահատած երիտասարդ դաշնակահար Վահան Մարտիրոսեան: Ծնած է 1975ին Հայաստան, 18 տարեկանին ընդունուած է Փարիզի Սզդ. Բարձրագոյն երաժշտանոցը: Լուրջ ուշադրութեան արժանացած է իր արտակարգ տաղանդով, համեմատուած՝ Ռիխթէրի, Քէմփֆի, Արրաուի նման մեծերու հետ:

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՑ

ԳՈՒՏ

■

Ամերիկացի գբօսաշրջիկները ծովի վրայ նաւարկում են կոնտոլներով:

- Սա Հռո՞մն է, թէ Վենետիկը, – հարցնում է տիկին Սմիթն իր ամուսնուն:

Ամուսինը նայում է չրջագայութեան ծրագրին.

- Այսօր Հինգշաբթի է, ասում է նա, – ուրեմն սա Վենետիկն է:

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՑ

ԳՈՒՏ

■

Ամերիկացի գբօսաշրջիկները ծովի վրայ նաւարկում են կոնտոլներով:

- Սա Հռո՞մն է, թէ Վենետիկը, – հարցնում է տիկին Սմիթն իր ամուսնուն:

Ամուսինը նայում է չրջագայութեան ծրագրին.

- Այսօր Հինգշաբթի է, ասում է նա, – ուրեմն սա Վենետիկն է:

(Շար. Ա. էջէն)

կը դարձնէ Թուրքիոյ անդամակցութեան վերաբերող հանրաքուէն։ Կ'ամրապնդէ Միութեան առանձնաշնորհումները Եւրոպական կառոյցին մասին։

ՊԷՐԼՈՒՍՔՈՆիի վրայ յարձակում գործող Իտալացին (Փիացա Նովանա, Յունուար 1ին) ազատ արձակուած է երեք օրուան ձերբակալութենէ մը եւք դատական հսկողութեան տակ։ Դատավարութիւնը տեղի կ'ունենայ յետագային։ Այը չատ դժգոհ է գատաւորութիւնէն այս որոշումէն, առարկելով որ նման արարք մը ծանրակշիռ բնոյթ ունի։

ԹՈՒՐՔԻԱ, 2004ին, գինեբու 9,32%ի չափով մը արձանագրած է, այսինքն նախատեսուածէն (12%) նուազ։

ՇԱԻԻԼԻ ՏՕՆԱԾԱՌԸ

Կիրակի, Յունուար 9, ժամը 15ին
Շաւիլի «Աթրիում»ը
Փարվի Ռոպէր Շուման, Շաւիլ
Գեղարուեստական յայտագիր «Լեւոն Շանթ» դպրոցի աշակերտութեան կողմէ եւ «Նայած սիրով» երգչախումբին։
Կաղանդ Պապայի ժամանումով։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայց. Առաքելական եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչական Խորհուրդը եկեղեցւոյ պայծառութեան եւ Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ տաճարին 100-ամեակին առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.-

Տէր եւ Տիկին Ժան Գանոզա՝ Ալիս Լասթիֆամիի մկրտութեան առթիւ 100 Եւրօ, Տիկին Յովակիմ Ադամեան 600, Տէր եւ Տիկին Ռաուլ Գազանճեան 200, Տէր եւ Տիկին Լեւոն եւ Մարի Զարգաւթճեան՝ Մայր եկեղեցւոյ 100ամեակին առթիւ 1·000, նոյն առիթով Տէր եւ Տիկին Ժան Մխիթարեան 458, Տիկին Մարկըրիթ Թեւանեան 50, Տէր եւ Տիկին Մանուէլ Քիւրտօղլեան 1·000, Պ. Ժորժ Ասատուրեան 300, Կանիվէ-Զօպանեան 200, Տիկին Սիմոն Թաչճեան 200։

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կաղանդ Պապան կու գայ Քալ Նազարին հետ իր նուէրներու տոպրակով, այցելելու Տէսինի եւ չրջակայքի մանուկները՝ Կիրակի, Յունուար 9, ժամը 16·30ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը։ Նաեւ Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տունը եւ Կապոյտ Խաչուհիները ձեղ պիտի հիւրասիրեն համեղ կարկանդակներով եւ գովասպուհիներով։

Բոլորդ հրաւիրուած էք։ Մուտքը ազատ է։

Լուսանկարչատուն

Գ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ
ՊԱՍԹԻԷՆԻ ԴԵՐՈՎ

Կիրակի, Յունուար 9, ժամը 11ին Փարիզի Շաթըլէ թատրոնին մէջ կը ներկայացուի Մոցարթի մէկ արարնոց «Պասթիէն եւ Պասթիէննն» օփերան։ Պասթիէնի դերը կը մատնձնէ Գարլ Ղազարոսեան։

CONCERT

Vahan MARDIROSSIAN

— Pianiste —

VENDREDI 7 JANVIER
à 20 heures 30

Salle «Jean Renoir»
31 rue du Général Leclerc
(à 50 m. de la gare)
BOIS - COLOMBES

— parking sur place —

Billets en vente à la Mairie :

01. 41. 19. 83. 00

«ԾԱՌԱՋ»Ի ընթացիկ ապրուստ սակագինը

ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանուխ	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը)։

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անդամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին։

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան։

ՓՆՆԴԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5։ Ճրագալոյց Ծննդեան։

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 15ին,
Ճրագալոյցի պատարագ՝ ժամը 16ին։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6։ Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ
Կաթողիկոսական Պատուիրակ Եւրոպայի Առաջնորդ Հայոց Փարիզի

Պատարագի աւարտին Ջրօրհնէք կը կատարուի։

Կարեւորութեամբ կը նշենք որ պետական տնօրինութեամբ՝ բոլոր Հայերը (դպրոցական, աշակերտ, պաշտօնեայ, աշխատաւոր եւ ուրիշներ) այսօր կրնա՛ն, ինչպէս վարդանանցին եւ Ապրիլ 24-ին, բացակայիլ իրենց գրազումներէն՝ իրենց կրօնական պարտաւորութիւններուն համար։

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7։ Բ. օր Ծննդեան։ Յիշատակ Մեռելոց

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին։

Պատարագի աւարտին Հոգեհանգիստ կը կատարուի «վասն համօրէն ննջեցելոց»։

Ս. ՓՕԼՈՍ-ՓԵՏՐՈՍ ԱՃԱՌՎԱԼ

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5։ Ճրագալոյց Ծննդեան։

Երեկոյեան ժամերգութիւն՝
ժամը 16·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 17·30ին։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6։ Ծնունդ
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին,
Ջրօրհնէք՝ ժամը 12ին։

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7։ Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին։
Պատարագէն ետք Հոգեհանգիստ «վասն համօրէն ննջեցելոց»։

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՒԻ

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5։ Ճրագալոյց Ծննդեան։

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 16ին,
Ճրագալոյցի պատարագ՝ ժամը 17ին։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6։ Տօն Ծնընդեան եւ Աստուածայայտնութեան

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 9·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին։
Պատարագի աւարտին Ջրօրհնէք կը կատարուի։

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7։ Յիշատակ Մեռելոց

Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Պատարագի աւարտին Հոգեհանգիստ կը կատարուի «վասն համօրէն ննջեցելոց»։

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՐՄՈՒՎԻԼ

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5։ Ճրագալոյց
Ժամերգութիւն՝ ժամը 17ին,
Պատարագ՝ ժամը 18·15ին։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6։ Ծնունդ
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 11ին։
Ցաւարտ պատարագի Ջրօրհնէք կը կատարուի,

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5։ Ճրագալոյց
Ընթերցուածք՝ ժամը 17ին,
Ճրագալոյցի պատարագ՝ ժամը 18ին։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6։ Ծնունդ
Ծննդեան պատարագ՝ ժամը 10ին,
Ջրօրհնէք՝ ժամը 12ին։

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ԼԻՄՆ

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5։ Ճրագալոյց Ծննդեան։

Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 16ին,
Ընթերցուածք՝ ժամը 16·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 17ին։
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆԱ. ՀԻՒԻՄԵԱՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6։ Տօն Ծնընդեան եւ Աստուածայայտնութեան

Առաւօտեան ժամերգութիւն՝
ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Պատարագի աւարտին Ջրօրհնէք կը կատարուի։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ
Հայրապետական Պատուիրակի Փոխանորդ Լիոնի եւ Ռոն-Ալփի Հայոց

Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյս Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի։

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7։ Յիշատակ Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆԱ. ՀԻՒԻՄԵԱՆ

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷԼ

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5։ Ճրագալոյց Ծննդեան։

Ընթերցուածք՝ ժամը 16ին,
Պատարագ՝ ժամը 17ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6։ Տօն Ծնընդեան եւ Աստուածայայտնութեան

Առաւօտեան ժամերգութիւն՝
ժամը 8·30ին,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 9·45ին։
Պատարագի աւարտին Ջրօրհնէք կը կատարուի։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

Պատարագը կ'երգէ Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Խաչիկ Եղլմազեանի։

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7։ Յիշատակ Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

ԱԷՆ ԼՈՒ - ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6։ Ծնունդ
Պատարագ ժամը 10ին։
Ցաւարտ պատարագի Ջրօրհնէք։
Կը պատարագէ Հոգեւոր Հովիւ՝
ՇԱՀԱՆ Ա. ՔՀՆԱ. ՏԷՏԷԵԱՆ

LE PERE NOEL

vous attend nombreux à
L'ARBRE DE NOEL
DE L'ECOLE
TEBROTZASSERE
Le Dimanche 9 janvier à partir de 12h
A la Salle des Fêtes «Thierry le Luron»
9 Bd. du Midi 93340 LE RAINCY

APRES MIDI ANIME PAR
RAFFI
SPECTACLE DES ENFANTS
CHORALE DE L'ECOLE
SPECTACLE SURPRISE
BUFFET — TOMBOLA
DISTRIBUTION DES CADEAUX PAR LE PERE NOEL

Renseignements à l'Ecole Tebrotzassère : 01. 43. 81. 01. 72
Accès autoroute A3 : Sortie Villemomble Le Raincy
Gare de Villemomble Le Raincy RER (Eole)
Ligne Paris Chelles
Salle à 200 mètres

ENTREE GRATUITE

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6
JEUDI
6 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 230 եւրօ — Վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար· 270 եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում)
247 եւրօ (Ընտրական առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·106 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 80e ANNEE — N° 21·106

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԺԻՒՔԱՐԻ «ՈՉ»Ը ԹՈՒՐՔԻՈՑ

Լիպերասիոն (Յունուար 5) յօդուածով մը դիտել կու տայ որ Ժիսքար տ'Էսթէնի դիրքը հակասական բնոյթ ունի, քանի Թուրքիոյ անդամակցութեան դէմ իր վճռական կեցուածքը կրնայ պատճառ ըլլալ որ Սահմանադրութեան հանրաքուէն բացասական արդիւնք տայ:

Քանիցս չէ ծածկած իր այդ դիրքը: Անցեալ Ուրբաթ (Դեկտ· 31) եւ կրկին Յունուար 4ին, անդամ մը եւս ծանրացած է այդ նիւթին վրայ, Սահմանադրական Խորհուրդի իր պաշտօնակիցները ըղդգդրդռելու դիտով: Ըստ Ժիսքարի, հարկ է որ Ֆրանսայի դիրքը յստականայ Թուրքիոյ անդամակցութեան նկատմամբ: Ժիսքար կ'ուզէ որ տրամաբանական միակ դիրքը կայանայ նպաստաւոր դիրքի մը մէջ Սահմանադրութեան նկատմամբ եւ մերժողական՝ Թուրքիոյ անդամակցութեան: Դէմ ըլլալ Սահմանադրութեան, կ'ըսէ, կը նշանակէ որ Եւրոպա չի կրնար գործել ներկայ պայմաններուն մէջ: Կ'աւելցնէ.- «Մի՛ն Եւրոպան, զոր կ'ուզենք իր ծոցը չի կրնար ընդունիլ ոչ եւրոպական երկիր մը»: Դեռ կը չեչտէ, ինչ որ ծանօթ է, Եւրոպական Միութեան հիմնադիրներէն մէկը -Ֆրանսա- 50% նուազ ձայն կ'ունենայ քուէարկութեանատեն քան նոր մուտք գործողը, այսինքն՝ Թուրքիա:

Ժիսքարի այս ընթացքը կրնայ զօրակոչի ենթարկել Թուրքիոյ անդամակցութեան հակառակորդները դիրենք մղելով նոյն դիրքը բռնելու Սահմանադրութեան դէմ: Իր դիրքը ունի նաեւ այն անձը որ իրեն յաջորդած է Իւ. Տէ. Էֆ·ի ղեկավարութեան՝ Պայրու: Այս վերջինը չատ խիստ է Թուրքիոյ անդամակցութեան դէմ, բայց կողմնակից է Սահմանադրութեան, մինչ իր մէկ մտերիմը՝ Ժան-Լուի Պուլանժ (եւրոպացի երեսփոխան) չատ աւելի վերապահ դիրք ունի ինչ կը վերաբերի Սահմանադրութեան հանրաքուէին: Ժիսքար եւ Պայրու չեն վարանիր խօսելու երկու նիւթերուն մասին եւ Ժիսքարի մօտ մարդիկ կը դանեն որ ըսածը տրամաբանական է: Իր ելոյթը (Ժիսքարի) ճիշդ է, կ'ըսեն, կը խորհի որ թրքական հարցը կրնայ ապակառնել հիմնարկներու վիճակումը եւ այդ պատճառաւ է որ յստակացում կը պահանջէ: Բայց, անկարելի չէ մտածել որ նաեւ յետին միտքեր ունի: Ի՞նչ են այդ յետին մտքերը· նեղ կացութեան մատնել իր հին թշնամին՝ Շիրաքը: Անոնց համար որոնք զինք լաւ կը ճանչնան, Ժիսքարի «այո՛, բայց»ը չի զարմացներ: Այո՛ կ'ըսէ Եւրոպայի, բայց ո՛չ նախագահին, նոյնիսկ եթէ մասամբ անպատասխանատու է: Մեծ գնահատանք մը չունի Շիրաքի նկատմամբ եւ այս վերջինին թրքասիրութիւնը ծայր աստիճան կը ջղայնացնէ զինքը: Երկուշաբթի (Յունուար 3) չէ զացած իսկ Էլիզէ, մարթանքներու աւանդական արարողութեան: Այս գետնին վրայ, բացարձակապէս համամիտ է Պայրուի հետ, որ նաեւ քարեր կը նետէ Շիրաքի: Իւ. Տէ. Էֆ·ին հմար եթէ Սահմանադրութեան հանրաքուէն բացասական արդիւնք տայ, Շիրաք միայն ինքզինքին դէմ կրնայ բարկանալ: Իւ. Տէ. Էֆ·ի երեսփոխան (Եւրոպական Խորհրդարան) Մարիէլ տը Սարնէզ որ Պայրուի աչ բազուկն է, չի ծածկեր որ Շիրաք «էշրակին հետ խաղայ», ինք է որ այս վտանգաւոր դիրքը ստեղծեց, երբ որոշեց այս յիմարապատում ժամանակ ցոյցը որ կը նշանակէ ամէն բան նոյն ատեն լուծել:

ԵՐԱԽԱՆԵՐԸ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ ԵՆ

ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ՍՏԵՂԾԱԾ ԲԱՆԱՎԷՃԸ

Որբերը չատ չատ են եւ իրենց կացութիւնը խիստ մտահոգիչ է: ԻՒՆԻՍԷՖ-Ը դիտել կու տայ որ չատ է թիւը այն որբերուն, որոնք չհատատակութեան, առեւանգումի կամ մանկամոլներու ձեռքը կ'անցնին եւ հարկ է զգոյշ ըլլալ: Բազմաթիւ երախաներ իրենց ծնողքը կը փնտռեն եւ ամէն խաղի կրնան դալ: Օժանդակութիւնն ալ չատ դանդաղ կերպով կ'ընթանայ: Մեռելաներու թիւը 146 հազարի հասած էր Յունուար 5ին, բայց հարկ է հաշիլ վերապրողներուն եւ պայմաններըը չատ բարդ են: Ամէն կողմ աւեր է եւ կառոյց չկայ: ԱՄՆ մեծաբանակ գինուորական յատելեալ օժանդակութիւն մը զրկած են նեցուկ ըլլալու համար օդանաւատար Ապրահամ Լինքըլն նաւուն: Ֆրանսա ալ Ժան տ'Առքը ճամբայ հանած է որ Յունուար 14ի չուրջ Սումաթրա պիտի հասնի:

Բայց, ինչպէս ըսինք, հակառակ ազէտին հսկայ ընոյթին, տգեղ եւ այպանելի երեւոյթներն ալ չեն պակսիր: Գլխաւորը ծնած է Առանց Սահմանի Բժիշկներու դիրքէն: Անոնք յայտարարեցին որ այլեւս զրամի պէտք չունին, ապա արդարացուցին իրենց որոշումը ճչդելով թէ արդէն 40 միլիոն Եւրօ ստացած են եւ կը բաւէ իրենց: Պատասխանատուն՝ Փիէր Սալինեոն կ'ըսէ թէ պարկեշտութեան հարց է, նախընտրելի է այլ կերպով օժանդակել, իրենք միայն ատիպողական բժշկութեամբ կը զբաղին, գործ չունին վերաշինութեան եւ այլ պահանջներու հետ:

*
**

Շորեքշաբթի, Յունուար 5, ժամը ճիշդ 12ին, Ֆրանսայի մէջ երեք վայրկեան լռութիւն որոշուած էր ի յարգանս զոհերուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇԻՐԱՔ կը չարունակէ մաղթանքներու աւանդական արարողութիւնները և Յունուար 4ին, կ'ընդունէր գործատիրութեան, սենտիքաներու եւ կազմակերպութիւններու ղեկավարները: Անգամ մը եւս կըրկնեց որ Ֆրանսա պարտի յարձակողական ըլլալ, չարունակել գործունէութիւնը յարաբաեւութեամբ եւ վճռականօրէն: Կը հաւատայ ապին եւ 45 վայրկեան տեւող իր ելոյթին մէջ ոգեկոչած է տնտեսական եւ ընկերային յետագայ ծրագիրները: 2006ի համար կը խոստանայ որ եկամուտի տուրքերը պիտի նուազին, կ'ուզէ որ կիներ ու այրերը նոյն աշխատավարձը ստանան, նոյն աշխատանքին համար դալիք հինդ տարիներու ընթացքին: Ամէն պարագայի մէջ, իրեն համար չատ վտանգաւոր տարի մըն է, գլխաւորաբար Սահմանադրութեան հանրաքուէին համար:

ԴԱՋԱՅԻ հիւանդը, Պէյթ Լեհէմ գիւղին մէջ, Յունուար 4ին, իսրայէլեան ուժերը 7 պաղեստինցի գիւղացի սպանած են, որոնց մէջ 11 տարուս մանչուկ մը, վեց ուրիշներ ալ վիրաւորուած են, մինչ Մահմուտ Ապպաս իր ընտրապայքարը կը չարունակէ եւ կը ստիպուէր աւելի խիստ ոճ գործածել ու մատնանչել «ահոնական թշնամին»: Արաֆաթի յաջորդին ընտրութիւնը տեղի կ'ունենայ Յունուար 9ին, կիրակի,

ՈՒԿՐԱՆԻՈՑ ռուսամէտ թեկնածուին՝ Վ. Իանուկովիչի պարտութիւնը նոր հարցերու դուռ կը բանայ կրօնական գետնի վրայ, քանի Մոսկուայի եւ բոլոր Ռուսաստաններու Պատրիարքը կը վարէ նաեւ Ուկրանիոյ օրթոտոքսութիւնը: Ալեքսիս Բ. զօրավիդ էր Իանուկովիչի եւ այսօր իր դէմ ունի 42 միլիոն Ուկրանացիներուն 12 միլիոնը: Ծանօթ է ամէն օրթոտոքսի, որ Ռուսաստանի քրիստոնէացումը տեղի ունեցած է Կիեւ 988ին իշխան Վլադիմիրի նախաձեռնութեամբ, որ քրիստոնեայ դարձած է աւետարանիչներու կողմէ՝ Կիւրեղ (որ իր անունը տրած է այբուբենին) և Մեթոտ, Պոլսէն եկած: Ուրեմն, սլաւական օրթոտոքսութեան պատմական սիրտը Կիեւ կը դանըւի, երբ դեռ Ռուսաստան գոյութիւն իսկ չունէր: «Նարնջագոյն յեղափոխութիւնը» ցնցած է սլաւական ամբողջ օրթոտոքսութիւնը: Կիեւի առաջնորդը Մոսկուայի Պատրիարքին դեկավարութեան տակ է եւ չատապով էր Իանուկովիչի: Ներկայիս, Ուկրանիոյ կրօնական գետնին վրայ, յաղթական թեկնածուն «Ուկրանական եկեղեցին» է, որ 1992էն իզած էր Մոսկուայի հետ եւ ինքզինք հռչակած «ինքնագլուխ»: Ան ունի արդէն վեց միլիոն հաւատացեալ, որոնք Մոսկուայի ձեռքէն եկեղեցիներ առած են արդէն, բայց գինք ղեկավարողը բանադրուած է եւ ինքնակոչ «Պատրիարքն է Կիեւի»: Ծանր անցեալ մը ունի, ամուսնացած է, զաւակ ունի եւ ՔՒ. կէ. Պէ·ին հետ գործակցած: Տագնապէն ազատելու համար, դէտերը կը փափաքին որ Պոլսոյ Տիեզերական Պատրիարքը միջամտէ: Բայց, վախ կայ որ բանավէճ ծագի Ալեքսիս Բ·ի հետ:

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Շտապօգնութեան վարչութենէն Ն· Դրիզորեան յայտնած է թէ Հայաստան իր կարողութեան չափով պիտի մասնակցի հարաւարեւելեան Ասիոյ աղէտալներուն: Մասնակցութիւն պիտի բերէ ՀՕՄ-ն ալ որուն ատենապետուհին Ալվարդ Պետրոսեան բսած է· «Այդ օգնութիւնը այնքան աննչան չէ որ ամչնանք, բայց այնքան չատ ալ չէ որ պարծենանք»:

ԹՈՒՐՔ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԻՍՐԱՑԷԼ ԱՑՑԸ

Թուրքիոյ Արտաքին գործերու նախարարը Ա· Կիւլ եռօրեայ այց մը կատարած է Իսրայէլ, գլխաւոր նպատակ ունենալով մեղմացնել վարչապետ Թ· Էրտողանի «ահաբեկիչ երկիր» վերաբերումով առեղծուած լարումը: Թուրք մամուլը անդրադառնալով այցին, Յունուար 5ին կը զրէր թէ այնքան ալ վայլուն արդիւնք չէ տրուած ան:

Իսրայէլի իշխանութեան բարձրադոյն ներկայացուցիչները -նախագահը, վարչապետը, Արտաքին գործերու նախարարը- ծանրացած են Պաղեստինի ու Սուրիոյ վրայ ազդեցութիւն թանեցնելու եւ ահաբեկչութեան այդ երկիրներուն տուած նեցուկին արդելք ըլլալու անհրաժեշտութեան վրայ: Իսկ Ա· Կիւլ քանիցս կըրկնելէ ետք թէ այլեւս անցեալին մէջ մըննացած բան է Իսրայէլի ուղղուած «ահաբեկիչ երկիր» որակումը, ջանացած է ընչտը դնել առեւտուրի ծաւալները մեծցընելու կարեւորութեան վրայ:

Արարողակարդի հարցեր ալ ծագած են այցին ընթացքին· Ա· Կիւլ մերժած է իրեն տրամադրուած ինքնաչարժին վրայ թրքական դրօշը ալ դետեղել, այն առարկութեամբ որ Երուսաղէմի կարդավիճակը տակաւին վիճելի է ու Իսրայէլ դերիչխան չէ հոն: Մերժած է նաեւ Ողջակէզի թանդարանը մուտքին հրէական գլխանոցը (քիփա) դնել:

ԱՊՐԻԼ 24-ԻՆ ԾԱՂԻԿ ՄԸ

Ծանօթ հրատարակիչ ու հրապարակագիր Ռ· Զարաքօլու «Խօզկիւր Փալիթիքա»յի (Յունուար 5) մէջ կը թելադրէ որ յառաջիկայ Ապրիլ 24ին ամէն մարդ ծաղիկ մը ունենայ ձեռքը: Կը յիչեցնէ թէ 2005ը Հայկական Ցեղասպանութեան 90-ամեակն է, իսկ 2015ին հարիւրամեակը, ապա կը չարունակէ· «Ինչ անուն ալ տրուի, այլեւս ոչ ոք կրնայ ուրանալ թէ այդ թուականին մարդկային ողբերդութիւն մը ապրուեցաւ:

Միայն պատրուակ կը դանենք: Կ'ըսենք թէ մենք չէինք, անոնք ըրին: Երբ քիչ մը ջղայնանանք, տրուած պատիժին արժանի կը նկատենք զիրենք եւ վերջապէս եթէ չատ զայրանանք «թող չատ չբարկացնեն մեզ, կրկին դէշ բաներ կրնան պատահիլ» սպառնալիքը կ'ուղղենք:

Ոմանք թիւերով կը խաղան, կարծես թէ թիւերուն նուազ կամ բարձր ըլլալը բան կը փոխէ ողբերդութեան մէջ: Արդեօք պիտի սպասենք որ հարիւր տարին լրանա՞յ որպէսզի այս ամօթը զգանք մեր խիղճերուն մէջ, դեռ պիտի չարունակե՞նք ուրացումի եւ սուտերու էջեր արտադրել:

Մեր մարդկային պարտականութիւնը կատարելով, Հայերուն մեծ բան մը պիտի չչահեցնենք: Անոնց սերունդները արդէն լեցուն են այս յաւով:

Աւիկա մեզի մեր մարդկութիւնը պիտի յիչեցնէ: Միաժամանակ, մեր զիմացիներուն սրտին տաելութիւնը պիտի սրբէ եւ անոնց ալ պիտի յիչեցնէ թէ մարդ են:

Հիմա դիւրին է կարգ մը պատրուակներ ստեղծել, այս միջոցին չդիմելու համար: Բայց առնուազն մեր երկրին մէջ ժողովրդավարութիւնն ու մարդկային իրաւունքները պաշտպանող խմբակները պէտք է առանց պաշտօնական դիրքորոշումին սպասելու, կատարեն այն պարտականութիւնը, որ կը վիճակի իրենց: Թուրք, Քիւրտ, Չէրքէզ, Արաբ, ամէն մարդ· այլապէս չատ դիւրին է պաշտօնականութենէ սպասել եւ թաքնուիլ պաշտօնականութեան ցոյց տուած դժկամութեան ետին: Մարդկային այս յանցանքէն մաքրագործուելու համար ամէն մարդ պէտք է կատարէ այն պարտականութիւնը, որ իրեն կը վիճակի:

Այո՛, այս աչխարհագրութիւնը այսպիսի անդորրութեան մը պէտք ունի: Այս պատճառաւ ալ այս տարի Ապրիլ 24ին ծաղիկ մը առէք ձեր ձեռքը: Անպայման պիտի դանէք այդ ծաղիկը դնելու տեղ մը եւ պիտի ըսէք· «Ձեր ցաւը մե՛ր ալ ցաւն է»:

Եթէ չկարենաք դանել մէկը կամ տեղ մը այդ ծաղիկին համար, այն ատեն ծաղիկը նետեցէք Սեւ ծով, գետերուն մէջ, նետեցէք Գրզըլտէրէ (կարմիր առուակ), կամ այն գետերուն մէջ, որոնք գանըտէրէ (արիւնոտ առուակ) կը կոչուին:

Անոնք ձեզ պիտի լսեն: Թերեւս առաջին անգամ ըլլալով, անդորրութիւն մը պիտի դանեն: Դուք ալ պիտի զգաք նոյն անդորրութիւնը»:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԻ ՄԸ ՄԱՍԻՆ

«ՀԲԸՄ-Ի ՆԻՒԹԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԱԻԵԼԻ ԼԱՒ Է, ՔԱՆ ԵՐԲԵՒԷ»

ՏՈՔԹ. ՆՈՒՐԻԼ ՊԷՅԼԷՐԵԱՆ

«Կը փափաքիմ որ Մելգոնեան կրթական հաստատութիւնները տեւեն դարէ դար...»

Կարապետ Մելգոնեան

Նոյեմբեր 15, 2004-ի թիւով «Ազդակ» չաթնամաթերթը կ'արտատպէր Հայաստանի «Ազդ» օրաթերթի թղթակիցին հարցազրոյցը ՀԲԸՄ-ի կեդրոնական վարչութեան փոխ նախագահ Տօքթ. Արշաւիր Կէօնճեանի հետ, ուր Տօքթ. Կէօնճեան կ'արտատայտէր խորհրդին մէջ չակերտուած իր չատ նշանակալից խօսքը:

Մեզի խորունկ հրճուանք պատճառեց այդ հարատեւիացումը, կրկնե դլխաւոր պատճառներով:

Նախ, որովհետեւ անցեալ տարեշրջանին ՀԲԸՄ-ը ստացեր է 15 միլիոն տոլար նոր նուիրատուութիւն, որ ենթադրաբար պիտի գործածուի հայնպատակ նը. պատակներու: Այս առթիւ, կը յուսանք որ ՀԲԸՄ-ը իր նուիրատուները համոզած է որ այդ դումարներու օգտագործման ձեւն ու եղանակը ձգուի ՀԲԸՄ-ի, քան թէ նը. վիրատուին փափաքած ձեւով գործածուելու, որպէսզի օր մը, ՀԲԸՄ-ի վարչականները չվճռեն նուիրատուին փափաքը ժխտելու կամ այլ պատրուակներ ստեղծելով այդ գումարները իւրացնել փորձելու կացութիւն մը, որ մեզ կ'առաջնորդէ մեր երկրորդ պատճառին:

Հիմա որ «ՀԲԸՄ-ի նիւթական վիճակը աւելի լաւ է քան երբեք», կը խորհինք որ ատենը եկած է որ ՀԲԸՄ-ը պաշտօնապէս հրաժարի Մելգոնեան եղբայրներու կը. տակը մոխիրի վերածելու իր ծրագրէն:

1925-ի հաւակոդմանի համաձայնութեամբ հնգուած կարապետ Մելգոնեանի, Պոլսոյ Պատրիարքարանի եւ ՀԲԸՄ-ի մի. ջեւ, Մելգոնեան կրթական Հաստատութիւնը յանձնուեցաւ ՀԲԸՄ-ի, որպէսզի վերջինս իրագործէ Մելգոնեաններու ե. րազը:

Իսկ ի՞նչ էր այդ երազը:

Բարերար Կարապետ Մելգոնեանի իսկ բառերով՝ «Կը փափաքիմ որ Մելգոնեան կրթական այս հաստատութիւնները տեւեն դարէ դար եւ ըլլան լուսաւորութեան վառարաններ, տալու համար հայ ազգին, հայ հայրենիքին եւ մարդկութեան օգտակար եւ պարկեշտ նկարագրով անդամներ»:

Որեւէ բանիմաց անձ, ոք կը կարդայ նուիրատուին այս խօսքերը լրիւ կը հասկընայ թէ ինչ ըսել կ'ուզէ Կարապետ Մելգոնեան, երբ կ'ըսէ թէ կը փափաքի որ իր հիմնած հաստատութիւնը տեւէ դարէ դար: Եւ արդէն դիտենք որ բարերարը կը թողու Ժառանգ մը, որու տակոսին փոխ. մէկ բաժինը կը բաւէր մատակարարելու հաստատութիւնը:

Վերջերս այլեւս ակնյայտ դարձած էր ոք ՀԲԸՄ-ը որոշած էր արտասահմանի մէջ իր կրթական գործունէութիւնը պակասեցնել: Ուստի, ժամանակը եկած է, որ ինչպէս 1924-ին՝ Պոլսոյ Պատրիարքարանը ընդունեց, որ ինք կարող չէր Մելգոնեանի կտակը իրագործելու, զայն փոխանցեց ՀԲԸՄ-ի, որպէսզի ՀԲԸՄ-ը իրագործէ Մելգոնեանի ծրագիրը. այսօր ալ ՀԲԸՄ-ը քաջութիւնը եւ պարկեշտութիւնը պարտի ունենալ ընդունելու, որ ինք այլեւս կարող չէ Մելգոնեանի համաձայնութիւնը եւ փափաքը իրագործելու եւ զայն յանձնէ այդ պատասխանատուութիւնը վրան առնելու տրամադիր խնամատար մարմնի մը, ինչպէս նախատեսուած է բարերարին կողմէ, 1925ի համաձայնութեան մէջ:

Թէեւ մեր այսօրուայ խորհրդածութեան առանցքին մէջ չէինար, սակայն մի քանի բառով ալ անդրադառնանք Տօքթ. Կէօնճեանի կողմէ յայտնուած «բուն պատճառներ»ուն, որոնք կը մղեն ՀԲԸՄ-ը վաճառելու Մելգոնեանը:

Սփիւռահայութեան դէպի Արեւմուտք տեղափոխման պատճառաւ, Մելգոնեանը

«ԾԱՆՒՐ ԶՔԵԶ»

ՄԵՆՔ՝ ՀԱՅԵՐՍ

ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Վերադառնամ Աբրիլ Կորքուն. նա իր նկարներով ո՞ւմ պէտք էր դուբ զար՝ Ամերիկացիներո՞ւն, թէ Հայերուն: Մի անգամ նա «մտաւորական» մի Հայու նուիրել է իր գծագրութիւններէն, մարդը վերցրել է եւ փողոց դուբս գալով ճղել ու աղբանոց է դցել նուէրը: Երեւի յետագային որքան անգամ գլուխը պատին է խփել՝ հաշուելով, թէ որքան տոլարներ է աղբանոց դցել: Բնական է՝ իր արուեստի գնահատականը նա պէտք է յուսար Ամերիկացիներից, որոնցից մէկին էր արդէն: Թէ՞ ակամայ իր ողբմելի «հայրենակիցներից»: 500·000·000ից մի մարդ գէշ-աղէկ հայերէն է սովորում եւ գալիս Հայաստան: Մեր ինքնասիրութիւնը կորցրած՝ չենք իմանում «քանի՛ երկրպագութիւն» անենք իր առաջ, երբ մենք 100·000ներով կարող ենք իրենց անգլերէն լեզուի դաս տալ: Երեւանում Ամերիկեան համալսարան է բացուել, մեր հայ երիտասարդութիւնը կարծեմ ուրախութեամբ գնում է այնտեղ սորվելու: Ամերիկացիները դրա համար մեզի չնորհակալութի՛ւն են յայտնում: Ցաճախ էլ լսում ենք՝ հայերէնը ո՞ւմ է պէտք, դա էլ լեզո՞ւ է, որ մարդ խօսի, մանաւանդ երգէ: Այստեղ է, որ ակամայ յիշեցի մեր դրականութեան աստղին, որուն ի՞նչպէս «ցաւը չառնիս», որուն ամէն մէկ բառը սուր դաշոյն է. նա չի՞ ասել, որ էլի ինչ էլ որ լինի, հայ ազգին ամենամօտ ազգը ախպարներն են: Է՛հ, ճիշդ է ասում, 60 տարի չկարողացանք ախպարները հայ դարձնել: Էլ Սիբիր աքսորել, էլ «ախպար» ըսել, չմոռնամ յետոյ եկողներուն առաջիններուն հետ չվիճելու համար «ախմախ», հիմա Միացեալ Նահանգներ, Ռուսաստան այս երկու մի՛լիոնին գացողներու ի՞նչ անունով կոչենք:

Շատ հեռացայ Կորքիէն, բայց չեմ մոռցած: Այստեղ է ահաւասիկ, երբ եբեան է գալիս Կորքիի իրական կապը իր հայրենակիցներու հետ, հայ ժողովրդի պատմութեան հետ, Սփիւռք կոչուած հայութեան հետ: Ակամայ իր հայութենէն հեռացած, գիտակցօրէն կամ անգիտակցօրէն իր հայութիւնը ուրացած, դէպի կորուստը դնացող ժողովուրդին ողբերգութեան երգիչն է ինքը: Աբրիլ Կորքին հայութեան մեծամասնութիւնը կազմող եւ կորսուելու դատապարտուած ժողովուրդին ամենախիակական, հարազատ ներկայացուցիչն է, մեր հանճարեղ արուեստագէտը: Իր նկարչութիւնը Սփիւռքում մեռնող հայ ժողովուրդի կարապի երգն է: Ինչպէս իր ծնող ժողովուրդը օտարութեան մէջ դատապարտուած է կորրոտի, բայց կորչելուց առաջ իրենից մի բան է թողնում մարդկութեան. օտար հողի վրայ Հայու յաղթութիւնը, հերոսութիւնն ու մահը նոյն ժամանակ են գալիս: Դարերու ընթացքին քի՛չ հարստութիւն եւ արժէքներ են ստեղծել Հայերը, որոնք ժառանգ են մնացել օտարին: Ես Աբրիլ Կորքիի նկարչութեան մասին չեմ խօսելու, աւելի ճիշդը՝ վերլուծելու. դա, գոնում են, որ անհնար է, որովհետեւ մէկ նախադասութեամբ անկարելի է ոչ միայն իր ստեղծագործութիւնը, այլեւ որեւէ «վերացական» նկարիչի, սկսելով Հանճարեղ Քանտինսքիի գործէն: «Վերացական» նկարչութեան բովանդակութիւնը պարզ է, նպատակը՝ ստեղծել «գեղեցկութիւն»: Որպէսզի միտքս պարզ ըլլայ, այս նկարչութիւնը ինծի ներկայանում է իբրեւ մի գեղեցիկ, երբեւիցէ եղած ամենագեղեցիկ կին, որ մեզ կարող է հմայել եւ գժուեցնել, բայց այդ գեղեցիկ կինը խուլ եւ համր է: Անչուշտ, մի պատասխան կայ, կարող ես լսել՝ «ի՞նչ է, գեղեցկութիւնը բաւական չէ՞»:

Աբրիլ Կորքիի մասին գրածս առաջին մասն է, կայ երկրորդ մասը, որ դրում եմ որոշ ապրումներով, երեւի յօդուածիս հիմնական նպատակը՝ ընթերցողիս ներկայացնելու իմ տեսակէտս մի նկարի մասին: Ես զգում եմ մի բան, բայց կարծես թէ պէտք ունիմ հոգեվերլուծողի մը, հոգեբանի մը օգնութեան: Ինչ որ է, յամենայն դէպս չունիմ օգնական: Պիտի խօսեմ այդ նկարի մասին, որ քացառիկ է Ա. Կորքիին ստեղծագործութիւններուն մէջ: Եթէ ուրիշներ ալ արտայայտել են նոյն մտքերը կամ տպաւորութիւնները, ինչ որ ես ունեցել եմ այդ նկարէն, չեմ գիտեր, յամենայն դէպս տեղեակ չեմ: Այդ նկարը կապ չունի իր սկսած եւ իր հանճարին լրումին հասցնող նկարչութեան հետ: Շեղում մըն է, բայց Կորքին իր ընտրած ճամբայէն չեղուողը չէ: Նա իր նկարչական համոզումներուն համար պատրաստ է կեանքը վրայ տալու: Նա պէտք է հասնի իր նպատակին: Եւ սակայն նա նըկարեց մի նկար (մի քանի տարբերակով), որ բացարձակապէս կապ չունի իր դաւանած գեղագիտութեան հետ: Դա լուսանկարի վրայից նկարուած մի նկար է, որ բացարձակ կապ չունի «վերացական» նկարչութեան հետ: Այդ նկարը իր տեսակէտներուն, իր նկարչութեան արդիւնքը չէ տարակուսանքի պահ մը: Այդ նկարը Աբրիլ Կորքի արուեստագէտին հետ կապ չունի: Այդ նկարը միակ նկարն է, որ հայկական է, հայ նկարիչի գործ, հայ մարդու հոգեվիճակի եւ հոգիի ծընունդ: Այդ նկարը մերն է, միւս բոլոր նկարները թող նուէր ըլլան ուրիշներուն: Այդ նկարը միայն Հայը կրնայ հասկնալ: Դա օտարութեան մէջ ապրող Հայու համար է: Դրա մէջ է «Եղեռնի դարի» պատմութիւնը: Դա մի աքանչելի մեծ նկար է, զոր տեսել եմ Նիւ Եորքի «Ուիթնիի»ի պատկերասրահում: Ընդհանրապէս մարդիկ այս նկարին մասին խօսելիս ասում են՝ Աբրիլ Կորքին է իր մօրը հետ, կամ արուեստագէտն է իր մօր հետ: Իրականութեան մէջ նկարում կինոջ կողքին կանգնած երախան Աբրիլ Կորքի՛ չէ, այլ 8 տարեկան Ոստանիկ Մանուկ Ադոյեանը: Ի՞նչու է նկարել այդ նկարը. կարծում եմ, որ անգիտակցի արտայայտութիւն է: Երբ մարդ դժուարութեան մը մէջ է, վտանգուած է, յուսահատութեան եզրին է, նոյնիսկ չափահաս մարդը կրնայ օգնութեան կանչել Աստուած, բայց չատ բնական կերպով մարդ իր մօրն է յիշում, «մամա ջան» է կանչում, որուն փէչին կպած մի ժամանակ ապահովութեան մէջ էր ապրում: Ապահովութի՛ւն, որ ամէն ապրող էակի ամենաչատ փափաքած բանն է: Գրեթէ պատանի Ոստանիկ Ադոյեանը սոսկամահ եղած իր սիրելի մայրը քրոջը հետ յանձնելէ վերջ Հայաստանի հողին, դալիս է մի նոր երկիր, ուր ոչ մի կապ ունի իր մինչ այդ ապրած երկիրներուն հետ: Ամէն ինչ օտար է, թէեւ տեսած է կեանքի դժուարութիւններ, թէեւ չատ անգամ արդէն չփուսած է մահուան հետ, բայց հիմա «ապահովութեան մէջ պէտք է որ իր գոյութիւնը պաշտպանի»: Երկիրը հարուստ է, հզօր եւ «զարգացած» եւ զարգացող, բայց իր ապագան անորոշ է: Ո՞ւր է տանելու նոր կեանքը դինք: Եւ մինչեւ կեանքին վերջը Կորքին չէ ունեցած հանգիստ կեանք մը՝ նիւթական ու մարդկային յարաբերութիւններու դժուարութիւններ, իր արուեստին մէջ իր նպատակներուն հասնելու համար դաժան պայքար ինք իր հետ, իր շրջապատին հետ: Եղել է ժամանակ, երբ Կորքին յայտարարել է, որ պատրաստ է 25 տոլարի դիմաց գիջելու իր արուեստանոցում պրոնուող որեւէ նկար, որոնք այսօր գնահատում են միլիոնաւոր տոլարներով: Միայն 1945 թուում պրում է, որ հասել է նիւթական ապահովութեան: Տը Քունինքը ասում է, որ մենք՝ Եւրոպայից եկած նորեկներս, աւելի պաշտպանուած ըլլալու համար, փոխեցինք մեր անունները, տեղացիներու աչքին պակաս կասկածելի ըլլալու համար: Կորքին չաճախ զգացած պէտք է որ ըլլայ իր մինակութիւնը, իր անօգնականութիւնը: Ահաւասիկ իրեւ արդիւնք՝ այս հոգեկան վիճակներու ես մտածում եմ, որ Կորքին ուզեցել է նկարել այդ նկարը: Ուշադրութեան, օգնութեան, պաշտպանութեան կարիք ունի Կորքի: Մարդկանց մեծ մասին յատուկ մի վիճակ: Ես այսպէս եմ բացատրում կամ այսպէս եմ մտածում այդ նկարի ըստեղծման պատճառը: Նա մանուկ է, որ ուզում է իր մօրը փէչին կպնել, նա մօրը պաշտպանութեան կարիքը ունի: Կայ եւս մի կարեւոր հանգամանք, որ պէտք ունի բացատրութեան: Ինչո՞ւ Կորքին, որուն համար բնաւ դժուար չէր լուսանկարը մինչեւ վերջ ընդունել իբրեւ մեկնակէտ, չէր կարող կատարելապէս աւարտել նըկարը: Նկարին «աւարտուած» մասերը դծագրութեան, գոյներու առումով անթերի են, նկարը կատարեալ է եւ ամբողջական: Մտածողութեան հակասութիւններ չկան. արուեստագէտը ազատօրէն չի վարուում լուսանկարի հետ, չի ուզում որեւէ ձեւով պահել այն, որ ինքը լուսանկարից է արել նկարը, եւ այստեղ է առեղծուածը, որ ես ուզում եմ պարզել: Ինչո՞ւ նկարիչը ամբողջ մարմինի մասերը նկարել է «իրական» լուսանկարի իրականութեամբ, բայց ձեռքերը ծածկել է սպիտակ բիծով, որ բացի նկարին ընդհանուր ներդաշնակութիւնը խանգարելուց, ուրիշ դեր չունի նկարին մէջ: Ինչո՞ւ այս «յարձակողականը» նկարին հանդէպ: Նկարիչն հանդէպ է, թէ կարծում եմ, իրեն հանդէպ: Ցաճախ պատահում է, որ մարդ յուսահատութեան մը պահուն, ձախորդութեան մը պահուն, քարկուքեան մը պահուն իր չրջապատին վնաս հասցնի, թանկագին իրեր չարդելով կամ ինքզինքն իր մարմնին մնաս մը պատճառելով, իր մարմինը խեղելով: Իսկ ի՞նչ է պատահել Կորքիի հետ այս պարագային. չի՞ որ կամայ թէ ակամայ չեղուած է իր նկարչական սկզբունքներէն: Ինքը, որ այդքան խստապահանջ է իր նկարչութեան սկզբունքները պաշտպանելիս, «վերացականութեան» ձգտող նկարիչը յանկարծ յուսանկարից նկա՞ր է նկարում. տեսակ մը իր սկզբունքներուն հանդէպ «սրբապղծութի՛ւն»: Ինքը լրեն չի ներում իր արարքը, ինքը պէտք է մաքուր մնայ իր սկզբունքներու հետ, պէտք չէ, որ որեւէ ձեւով ուրիշները կասկածին իր անկեղծութեան, որ ոեւէ մէկը մտածէ, որ ինքը դաւաճանում է իր դաւանած արուեստի սկզբունքներուն: Կարծէք՝ ուզում է ասել իր նկարը դիտողներուն՝ սա բուն իր գործը չէ, սա պահ մըն է: Սա իր ըզգըուանքներով տրուած չէ: Ես չեմ խաբում ոեւէ մէկը, ահաւասիկ ես փճացնում եմ իմ նկարս: Նոյնիսկ կրնար դանակը վերցնել եւ նկարը կտոր-կտոր անել: Բայց ի՞նչպէս իր մօրը վրայ դանակ բարձրացնէր:

Շարունակութիւնն ալ պատմեմ: Կորքին հազիւ քառորդ դար ապրեց իբրեւ նըկարիչ, 25 տարի. կեանքը ի՞նչ է, ոչի՛նչ բան է: Ամէն մէկդ տեսէք ձեր ապրած կեանքը, չե՞նք ասում՝ այդ ե՞րբ էր, որ 20 տարեկան էի, ինչպէս չուտ է անցնում կեանքը: Բայց 25 տարի Կորքիի ապրած կեանքին կէսն էր, այդ 25 տարիները գեբադոյն յարուածութեան եւ ջրտնջոյն աչխատանքի տարիներ էին պտնելու համար իր ուզածը, բացայայտելու համար իր հոգին, եւ Կորքին հասնում է իր նպատակին. արդէն դիտի իր ուզածը, արդէն կարող է վստահօրէն ներկայացնել իր ուզածը: Հպարտ գլխով: Պոկուել է գետնից, արդէն «սաւառնելու է իբրեւ արծիւ»: Ուզում է, որ իր անունը յիշուի դարէ դար. եւ այս անգամ էլ, ով ան՛էծք, Թուրքին կիսատ թողածը հիւանդութիւնն է անում: Հիւանդութիւնը թռիչքի պահին հարուածում է թաքուն:

Ահաւասիկ «Եղեռնի դարու» մանաւանդ հայ մտաւորականի ճակատագիրը, ահաւասիկ Կորքիին պատմութիւնը՝ չփակուող վէրքի է նման մեր գիտակցութեան մէջ: Բայց ինք հերոս մըն է, որ զոհուած ժամանակը ոչ թէ պատկած, այլ կանգնած էր ուի-ուղիղ: Աբրիլ Կորքին ամենահետզհետէ է, որ հայ ժողովուրդը նուիրել է Միացեալ Նահանգներուն, որուն համար Ամերիկացիները աւելի լաւ է չնորհակալ ըլլան ոչ թէ Հայերուս, այլ իրենց սիրելի... Թուրքերուն:

(Շար. 3 եւ վերջ)

«Ա. գ գ»

կոչսնցուցեր է աշակերտներու բնական հոսքը…:

Իրա՞ւ:

Այսօր Կիպրոսը լրիւ ա՛զատ է Եւրոպական Մի՛ութեան եւ Մելգոնեան կրթական Հաստատութիւնը Եւրոպական Մի՛ութեան մէջ միակ հայկական երկրորդական վարժարանն է: Եւրոպական Միութեան զանազան երկիրներու մէջ այսօր կը բնակին կէս միլիոն Հայեր: Կրնաք ա՛ռը վրայ աւելցնել նաեւ նուազագոյնը մէկ միլիոն Հայեր Ռուսիոյ եւ Ուկրաինոյ մէջ եւ քառորդ միլիոն Հայեր՝ Միջին Արեւելքի զանազան երկիրներուն մէջ, ինչպէս Պուլկարիա, Թուրքիա, Լիբանան, Սուրիա, եւայլն, մինչեւ Եթովպիա:

Ուստի, Մելգոնեանի դերը չատ աւելի կարեւոր է այսօր քան անցեալին, երբ կային բազմաթիւ հայկական երկրորդական վարժարաններ մի քանի երկիրներու մէջ, ուր հայութիւն կեդրոնացած էր, բայց այսօր կայ միայն ու միայն Մելգոնեանը, որ հայեցի դաստիարակութիւն կրնայ տալ համբերու կեդրոն մըն է բովանդակ Եւրոպական Միութեան մէջ եւ կրնայ ծառայել մօտ երկու միլիոն հայութեան:

Իրր թէ Մելգոնեանի աշակերտներու թէ՛ քանակը, թէ՛ որակը անկում կրած է…

Ճառակ է որ վերջին 50-60 տարիներու ընթացքին Մելգոնեանի աշակերտներու թիւը եղած է 200էն 220ի միջեւ: ՀԲՄ-ն է որ միշտ որոշած է աշակերտութեան թիւը: Նկատի ունենալով որ որեւէ լուրջ ճիգ չէ թափուած աշակերտներու թիւը աւելցնելու, հրաշքի համազօր պէտք է համարիլ որ Մելգոնեանը միշտ ունեցեր է 200է աւելի աշակերտ: Տարակոյս չունինք որ քիչ մը աշխատանքով աշակերտութեան թիւը կարելի էր 400ի բարձրացնել:

Գալով ուսման որակի հարցին, նկատի ունենալով որ Մելգոնեանի շրջանաւարտներ յաջողութեամբ կ'անցընեն անգլիական համալսարաններու մուտքի քննութիւնները եւ դժուարութիւն չեն ունենար իրենց ուսումը շարունակելու ամէնուրեք, ուրեմն իրաւունք չենք ունենար քննադատելու ուսման մակարդակը: Հետաքրքրական է որ այս օրերս, երբ Մելգոնեանի ուսման մակարդակի մասին կը խօսուի, երկու մելգոնեանցի սաներ բացառիկ յաջողութիւններ կ'արձանագրեն անգլիական GCE քննութիւններու մէջ, խլելով համաշխարհային չափանիշով մրցանակներ…:

Ցաւենայն դէպս, վարժարանի մը ուսման մակարդակը կ'որոշուի իր խնամատար մարմնին կողմէ. ուրեմն, եթէ որեւէ քննադատութիւն ունինք, այդ պէտք է ուղղուի միայն ու միայն ՀԲՄ-ի:

Վերեւ յիշուած Մելգոնեանի «ենթադրեալ» թերութիւնները քանիցս կրկնուած են Մելգոնեանը փակել ուզողներու կողմէ եւ բազմաթիւ առիթներով ալ անոնք ձայնկուած են բանիմաց անձերու կողմէ զանազան հրատարակութիւններու մէջ: Կը վստահանք որ այդ անհեթեթ կամ անհիմն զրպարտները տակաւին կը կրկնուին, առանց նկատի առնելու որ ժողովուրդը այլեւս կը գիտակցի իրողութեան եւ ինքզինք նախատուած կը զգայ երբ նոյն վարկաբեկուած զրպարտները առաջ կը քչուին կրկին ու կրկին:

Ն. Գ.

Թորոնթօ
«Նոր Օր» Դեկտ. 25

ՀԱՅԱՕՏԱՆԵԱՆ ՃԱՊԱՏՈՒՄ

■

Մի մարդ զանգահարում է «Պայծառատես: Ծառայութիւններ» յայտարարութեամբ.

- Ալլօ, կարո՞ղ եմ այցելել ձեզ հինգշաբթի օրը:

- Ոչ, չե՛ք կարող:

- Ինչո՞ւ:

– Որովհետեւ չորեքշաբթի օրը ձեր ոտքը կը կոտրուի:

***

Նամակ Պուշկին.

«Ճարգելի նախագահ Պուշ

Ուսամս Պէն Լատէնը գտնուում է գոքանչիս տանը (որը թալիսպանի անդամ է 1996 թուականից): Ներկայումս ես կատաղի մարտեր եմ մղում նրանց դէմ: Խնդրում եմ աջակցութիւն ցուցաբերել՝ օդից ռմբակոծութեան միջոցով»:

***

Երկու պատանի զրուցում են.

- Լսիր դու հօրդ մասնաճիւղում ես:

- Իսկ ինչ է, քո կարծիքով նա կազի պալո՞ն է:

***

Ինչո՞ւ էք չարունակ փնթփնթում: Ձեզ ինչ է, դուր չե՞ն գալիս մեր իշխանութիւնները:

– Աստուած մի՛ արասցէ: Իշխանութիւնների հետ իմ տարաձայնութիւնները միայն ազգրարային հարցով են. նրանք ուզում են, որ ես հողը մոնեմ, իսկ ես՝ որ նրանք:

ԱՆԻ՝
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԴՈՒՌԸ

Ցեղասպանութեան նիւթը այն կարմիր թելն է որ մէկ ծայրէն միւսը կ'անցնի Ն. Պուրսիէի գրութեան մէջ: Նախ երիտասարդ հայ ուսանող Տիգրանն է որ Վրաստանի ճամբով այցի գացած է Անի ու կ'ըսէ թէ Թուրքերը կը փանային սահմանը եթէ մենք ընտրէինք ներկայի սահմանապիծը. անոնք կը վախնան հողային պահանջքի հեռանկարէն: Ու կ'աւելցնէ «Իայց մենք կ'ուզենք ետ առնել այս հողը»:

Իրմէ ետք խօսքը կը տրուի տեղացի ուսուցչական Ալիճանին: Անոր մտահոգութիւնը, պահանջքը բոլորովին այլ բնոյթի լարերու վրայ կը պտտկին. սահմանին փակ պահուիլը կեղծատորութեան արարք է. ապրանքը Հայաստան կ'անցնի, Վրաստանի ճամբով, Պոլիսէն ու Տրապիզոնէն թռիչք կայ դէպի Երեւան: «Իսկ մենք հոս միակն ենք որ կը տառապի Անգարայի պարտադրած շրջափակումին պատճառով», կ'ըսէ ան: Իմնչ լաւ պիտի ըլլար կացութիւնը, եթէ հայկական ապրուռքը ապրքան իւղ չըեցնէր կրակին վրայ: Փիչ անդին զօրանոցի մը պատին վրայ կայ «Սահմանը այդ վայրն է որ ժողովուրդին պատիւը կը պահպանէ» արձանագրութիւնը. Ալիճան կը հակադրէ. «իսկ պատիւը կը կորսուի երբ ժողովուրդը անօթի է»:

Լրագրողը կը հանդիպի Կարսի քաղաքապետին. Ն. Ալիեւ-Յօղլու մօրը կողմէ քիւրտ, ջերմ պաշտպան մըն է Թուրքիոյ Եւրոպա մուտքին. կը հաւատայ Հայերու հետ երկխօսութեան, կարճ ատենէն սահմանին բացումին: Երբ Ֆրանսացին ու Գերմանացին կրցած են հաշտուիլ հակառակ պատմութեան, Հայն ու Թուրքը ինչո՛ւ պիտի չկարենան: Անոր ալ մտահոգութիւնը սահմանին բացումն է, չուկայի կեդրոնութեան բարելաւման տրամաբանական ճար: Ամէն առիթով չմոռնար Անգարայի իր բարեկամներուն հասկցնելու թէ պէտք է վերջ տան չըլսափակումին: Այդ նպատակով հանրագրութեան մըն ալ ձեռնարկած է, ապահովելով 50 հազար ստորագրութիւն:

Գարունէն ի վեր Անիի ճամբուն վրայի զինուորական կէտերը վերցուած են, ինչպէս լուսանկարելու արգելքը: Սեպտեմբեր, ըին մշակութային հանդիպումներ տեղի ունեցած են Հայաստանէն, Վրաստանէն, Ադրբեջանէն եկած խումբերոյ:

Հակառակ քաղաքապետին չանքերուն, կարը երկրին 81 քաղաքներուն 71րդ դիրքին վրայ է տնտեսական կացութեամբ: Գրեթէ երկու հոգիէն մէկը աշխատանք չունի: Մինչեւ իսկ կարճը ապեմատեան չըրջանաւարէն կու գայ երբ վայրը պանրագործութեան համբաւի տէր է:

Ի. Փարլաք պատմաբան է, ազատ-հասարճակ խօսող մը. «Սելճուքեան եւ օսմանեան շրջաններուն հայկական կոթողները քանդումի ասպարէզ չեն եղած: Հանրապետութեան օրով սկսած են քանդումները: Պետութիւնը աչք փակած է, մարդիկն ալ իւրացուցած են Ռուսերէն, Հայերէն պարպուած տուները:

Ինչ կը վերաբերի ցեղասպանութեան, բուսական անկաշկանդ խօսակցութեան նիւթ կ'ըլլայ: «Պէտք է մարդ պատրաստ պահուի ընդունելու համար իր հարազատ պատմութիւնը, ինչպէս ըրին Ֆրանսացիներն ու Գերմանացիները» կ'ըսէ երիտասարդ դերասան մը. իսկ քիւրտ ուսանող մը կ'աւելցնէ. «Անշուշտ կ'ընդունինք որ կոտորածներ եղան, բայց ծեները կ'ըսեն թէ բազմաթիւ Թուրքեր Հայերու կողմէ սպանուեցան: Համաշխարհանն ալ կարգ մը դասախօսներ կը չնայեն յաւերժացնել պատմութիւնը թէ բնակչութիւնը միայն Հայերը եկած են եւ կը պահնջեն որ ուսանողները այդ ուղղութեամբ հետազօտեն»:

Գրութիւնը կ'աւարտի 110 տարեկան Ապտուրրահմանին ափսոսանքով. «Աստուած մեզի գլուխ-գործոց մը տուաւ, բայց մենք չկրցանք հասկնալ» կ'ըսէ ան որ ամէնէն տարեց է չրջանին: Ցիշողութիւնը կ'ներկայի մինչեւ ցարական օրերը երբ չրջակայ գիւղերէն Հայեր կ'ներթային եկեղեցին մէջ աղօթելու: Կը յիշէ բլուրի մը տակի գերեզմանատունն ալ որմէ ոչ մէկ հետք կայ այսօր, ինչպէս եկեղեցիէն:

Ցօդուածին առընթեր հայերէնով յատրանքութիւններու ամփոփ ժամանակագրութեան մէջ ալ կ'ըսուի թէ Թուրք իշխանութիւնները կ'ընդունին կոտորածները որոնք տեղի ունեցած են օսմանեան օրով, բայց կտրականապէս կը մերժեն անոնց ցեղասպանական նկարագիրը:

«Ամերիկա կը վախնայ որ ընդունելով իր յանցանքը, դուռ կը բանայ Հայերու հողային եւ նիւթական հատուցումի պահանջներուն» կ'ըսուի հոն:

«Լը Մոնտ»
Դեկտեմբեր 31

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲԱՆ

(ՎԱԽՋ ՊԼՋՃԵԱՆ ԱՄԻՐԱՑԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

ԱՐԱ. ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Ը.
ՊԼՋՃԵԱՆ ՊԱԼԱՏԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Է.
ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Սուլթանը որ գտած էր պաղպրիւնու թիւնը ընդունեց դաշնագիրը:

- Արթիւր, ընդունեցի ծանր պայմանները, իսկ հիմա մեզ կը մնայ խորհիլ դարմանումի մասին: Նիւթական հատուցումը ինչպէս պիտի ապահովենք, օտար մարտանաւերը մայրաքաղաքէն ինչպէս պիտի հեռացնենք, Սիլիստրի եւ Կարինի ռուսական բանակներու վերաստարձը ինչպէս պիտի ապահովենք:

- Աստուած մեծ է տէր իմ, լսաւ Ցարոսթիւն Պէզճեան:

- Թող Աստուծոյ կամքա ըլլայ:

ԳԼՈՒԽ Ը.
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐԿՆՈՒԹԻՒՆ Է

Հայրը միշտ թափառական ժողովուրդ մը եղաւ այն օրէն որ կորնցուց իր պետականակութիւնը: Շուտով խնդրավառելու համար միշտ առաջեց եւ յարձակելու համար միշտ անհեռատես պատճիկամներու հետեւանքով ստիպուեցաւ իր բոյնը ձգել ու հեռանալ: Իր երեսակայութեան մէջ հիւսուած ներազները նպաստաւոր եւ անցողական դէպքով մը իրականացած կարծելով խանդավառուեցաւ եւ յետոյ երազներուն փլուզումին ականատես ըլլալով լացաւ ու տառապեցաւ: Բազմաթիւ են այս ճշմարտութիւնը հաստատող դէպքեր հայ գաղթականներու մօտաւոր անցեալի պատմութեան մէջ:

Էտիրնէի դաշնագրին եօթերորդ յօդուածը կէտ նպատակի ունէր հայերը:

*Ռուսական բանակները գրաւած էին արեւելեան նահանգները: Այդ տեղերու հայերը, տկարով Կարսէն մինչեւ Պէյազիտ, ակնկալով Տրապիզոնէն մինչեւ Կիւմիւշհանէ եւ Կարին, հաւատացած էին թէ ռուսական գրաւման բանակները պիտի մնան իրենց տեղը եւ ըստ այնմ սկսած էին մըշակել իրենց յարաբերութիւնը մէկ կողմէ գրաւման բանակներուն եւ միւս կողմէ տեղւոյն ժողովուրդին հետ: Այլ խօսքով հայերը սկսած էին բարւոք յարաբերութիւն մշակել գրաւման բանակներու հետ. Այս չի նշանակեր թէ թուրքերուն դէմ թշնամութեան սկսած էին: Այդ օրերուն դեռ հայկական հարց մը գոյութիւն չունէր: Հայերը վախցած էին ռուս գրաւման ուժերու գործակցութեան հրապէրը մերժելու: Ամենց թշնամութեան առարկայ չէին ուզեր ըլլալ: Այս էր կացութիւնը երբ առորագրուեցաւ Էտիրնէի դաշնագիր

Տէր եւ Տիկին Թերար Մոնէ,
Տէր եւ Տիկին Ժապ Գրիգորեան,
Տէր եւ Տիկին Ֆրէտէրիք Նաճուկեան
զաւակները
Յասմիկ, Ֆիլիփ, Սրա, Ժուլիէթ, Հելէն եւ Անն
թոռները
Վէհնան, Գլարա, Մարիան
ծոռները
ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծհօր, տատին՝

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 1ի առաւօտուն:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երկուշաբթի, Յունուար 10, ժամը 15ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին
15 rue Jean-Goujon 75008 Paris
ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Շաւիլի դերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

Փոխան ծաղիկի նուէրները կարելի է ընել Ֆրանսայի «Հայաստան» Հիմնադրամին՝

Fonds Arménien de France
B. P. 12, 75660 Paris Cedex 14
Յուղարկաւորութենէն ետք հաւաքուիլ
82 rue Morizet
92100 Boulogne Billancourt
«ՅԱՌԱՋ». - Մեր ցաւակցութիւնները Մանուկեան եւ Մոնէ ընտանիքներուն:

Date à retenir

Retenez bien la date du 5 mars !

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «Astrig» d'Arnouville-lès-Gonesse organise, au profit de son école hebdomadaire,

une **SOIREE CABARET** animée par

MARTIN YORGANTZ
et son orchestre,

avec la présentation de jeunes talents arméniens et la prestation de **Catharina DARBINYAN,** à l'Espace «Charles Aznavour» à Arnouville.

Cette soirée aura lieu sous la présidence d'honneur d'**André MANOUKIAN.**
Contact : Mireille GUEMDJIAN :
☎ **01. 39. 90. 63. 89**

«ՅԱՌԱՋ»Ի ընթացիկ ապրուստ սակագինը

ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ

	€	
Մահագդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանուտ	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ապրելու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս· վաճառքի մէջ ընդհանուր դումարը):

Այս դիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ապրելու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահագդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին վարչութեան:

CBAF-Solidarité-Asie
COMMUNIQUE

La tragédie qui ravage aujourd'hui l'Asie du Sud nous a tous bouleversés.

La détresse qui frappe les populations de cette région ne peut laisser aucun Arménien insensible.

Un élan de solidarité internationale s'est mis en place auquel nous devons, nous Arméniens, nous associer collectivement.

C'est pourquoi, la Croix Bleue des Arméniens de France lance une collecte nationale dont le montant sera versé au nom de tous les Arméniens de France à l'UNICEF.

Les objectifs de cette organisation rejoignent les priorités qui ont toujours été les nôtres «l'aide à l'enfance».

Envoyez vos dons en libellant vos chèques à :

CBAF — SOLIDARITE ASIE
17 rue Bleue 75009 PARIS
Merci pour votre générosité.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կաղանդ Պապան կու գայ Քալ Նազարին հետ իր նուէրներու տոպրակով, այցելելու Տէսինի եւ շրջակայքի մանուկները՝ Կիրակի, Յունուար 9, ժամը 16·30ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը: Նաեւ Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տունը եւ Կապոյտ Խաչուհիները ձեզ պիտի հիւրասիրեն համեղ կարկանդակներով եւ զովացուցիչներով:

Բոլորդ հրաւիրուած էք: Մուտքը ազատ է:

ՇԱՒԻԼԻ ՏՕՆԱԾԱՌԸ

Կիրակի, Յունուար 9, ժամը 15ին
Շաւիլի «Աբրիոմ»ը
Փարվի Ռոպէր Շուման, Շաւիլ
Գեղարուեստական յայտագիրը «Լեւոն Շանթ» դպրոցի աշակերտութեան կողմէ եւ «Նայած սիրով» երգչախումբին:
Կաղանդ Պապայի ժամանում:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայց· Առաքելական եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչական Մարհուրդը եկեղեցւոյ պայծառութեան եւ Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ տաճարին 100-ամեակին առթիւ, չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.-

Պ. Ժան Մալճեան 100 Եւրօ, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Կէվրէկեան 100, Տիկին Ռոզէթ Տէրվիշեան 100, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Տիւզեան 100, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Կայծակեան 50, Պ. Արման Զօրլու 200, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Ալթունեան 200, Օր. Լիւսէթ Ալթունեան 100, Պարոն Գալեան 20, Տէր եւ Տիկին Արման Սահակեան 100, Տէր եւ Տիկին Խաչար Շահվէրտիլեան 200, Օր. Անի Գանճեան 500, Պ. Յորճ Գալփաքեան 100, Օր. Ժապլին Քանարեան «Ղոզաց՝ Լեւոն եւ Պերճուհի Քանարեանի յիշատակին 40, Պ. Ալէքսանդր Տէր-Սահակով 1·000, Տէր եւ Տիկին Բաֆֆի եւ Ալիս Գրաճեան 500, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Ռաչօ 50, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Զրբաչեան 1·000, Մաւրոմատթիս ընկերութիւն 1·000, Տիկին Փօլէթ Մոսմճեան 400:

(Շար·)

les Coupons d'Alsace

21, av. d'Helvétie
25203 MONTBÉLIARD
Tél. 03 81 94 38 10

Z.I. Les Arbletiers
25400 AUDINCOURT
Tél. 03 81 35 51 93

65, avenue Jean Jaures
90000 BELFORT
Tél. 03 84 21 62 66

ԾՆՆԴԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒԹ

Ս. ՅՈՒԼՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 5: Ճրագալոյց Ծննդեան:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 15ին,
Ճրագալոյցի պատարագ՝ ժամը 16ին:
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6: Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԴԻՒՑ ԱՐՔ. ՆԱԳՇԱՇԵԱՆ
Կաթողիկոսական Պատուիրակ Եւրոպայի Առաջնորդ Հայոց Փարիզի
Պատարագի աւարտին Զրօրհնէք կը կատարուի:

Կարեւորութեամբ կը նշենք որ պետական տնօրինութեամբ՝ բոլոր Հայերը (դպրոցական, աշակերտ, պաշտօնեայ, աշխատաւոր եւ ուրիշներ) այսօր կրնա՛ն, ինչպէս վարդանանցին եւ Ապրիլ 24-ին, բացակայիլ իրենց զբաղումներէն՝ իրենց կրօնական պարտաւորութիւններուն համար:

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7: Բ. օր Ծննդեան: Յիշատակ Մեռելոց
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին:
Պատարագի աւարտին Հոգեհանգիստ կը կատարուի «վասն համօրէն ննջեցելոց»:

Ս. ՓՕԼՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6: Ծնունդ
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին,
Զրօրհնէք՝ ժամը 12ին:
ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7: Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին:
Պատարագէն ետք Հոգեհանգիստ «վասն համօրէն ննջեցելոց»:

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՒԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6: Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան
Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 9·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին:
Պատարագի աւարտին Զրօրհնէք կը կատարուի:
ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7: Ցիշատակ Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Պատարագի աւարտին Հոգեհանգիստ կը կատարուի «վասն համօրէն ննջեցելոց»:

ՎԱՐԱԳԱՑ Ս. ԽԱՉ ԱՐՆՏՈՒՎԻԼ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6: Ծնունդ
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 11ին:
Ցաւարտ պատարագի Զրօրհնէք կը կատարուի,

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6: Ծնունդ
Ծննդեան պատարագ՝ ժամը 10ին,
Զրօրհնէք՝ ժամը 12ին:

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆԾ. ՀԻՒՒՄԵԱՆ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6: Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան
Առաւօտեան ժամերգութիւն՝
ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Պատարագի աւարտին Զրօրհնէք կը կատարուի:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ
Հայրապետական Պատուիրակի Փոխանորդ Լիոնի եւ Ռոն-Ալփի Հայոց
Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյ Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:
ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7: Ցիշատակ Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆԾ. ՀԻՒՒՄԵԱՆ

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷԼ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6: Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան
Առաւօտեան ժամերգութիւն՝
ժամը 8·30ին,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 9·45ին:
Պատարագի աւարտին Զրօրհնէք կը կատարուի:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Պատարագը կ'երգէ Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Խաչիկ Եղլմազեանի:
ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7: Ցիշատակ Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

ԱԷՆ ԼՈՒ - ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 6: Ծնունդ
Պատարագ ժամը 10ին:
Ցաւարտ պատարագի Զրօրհնէք:
Կը պատարագէ Հոգեւոր Հովիւ՝
ՇԱՀԱՆ Ա. ՔՀՆԾ. ՏԻՏԻԵԱՆ

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

LE PERE NOEL

vous attend nombreux à
L'ARBRE DE NOEL
DE L'ECOLE
TEBROTZASSERE
Le Dimanche 9 janvier à partir de 12h
A la Salle des Fêtes «Thierry le Luron»
9 Bd. du Midi 93340 LE RAINCY

APRES MIDI ANIME PAR
RAFFI
SPECTACLE DES ENFANTS
CHORALE DE L'ECOLE
SPECTACLE SURPRISE
BUFFET — TOMBOLA
DISTRIBUTION DES CADEAUX PAR LE PERE NOEL

Renseignements à l'Ecole Tebrotzassère : 01. 43. 81. 01. 72
Accès autoroute A3 : Sortie Villemomble Le Raincy
Gare de Villemomble Le Raincy RER (Eole)
Ligne Paris Chelles
Salle à 200 mètres

ENTREE GRATUITE

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 7
VENDREDI
7 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 230 եւրօ — Վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար. 270 եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում)
247 եւրօ (Ներքին առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.107 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 80e ANNEE — N° 21.107

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՀԱՐԱՒ - ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՍԻԱ

ՁԱՓԱՐԹԱՑԻ ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԸ

977 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋ ԿԱՅ

*Այլեւս հաստատուած է որ ցունամիի գլխաւոր զոհը Ինտոնեզիան է, որ առանձին 100 հազար մեռեալ ունեցած է առայժմ: Եւ անոր մայրաքաղաքին մէջ է, որ Յունուար 6ին հաւաքուած են 25 պետութիւններու զեկավարներ եւ միջազգային պատասխանատուներ, նուիրուած հարաւ-ասիական աղէտին: Ժողովին հրաւէրը եկած էր նախագահ Սիսիլօ Պամպանկ Եուսոյունոյէն, որ ամէնէն տուժած այս երկրին նախագահն է: Քոֆի Անան, բացման պահուն իսկ յայտարարած է որ 977 միլիոն տոլարի անմիջական օժանդակութեան մը կարիքը կայ: Ժողովին մասնակցողները, բոլորն ալ նոյն հակազդեցութիւնն ունին՝ երբեք չէին տեսած նման աղէտ մը, ոչ այլ երկրաշարժերու, ոչ ռմբակոծութիւններու առեն: Բայց եւ այնպէս ինչ դրամ ալ հաւաքուի, դժուար է տեղը հասցնել եւ օգտակար ըլլալ ուր որ պէտք է: Այսօր 5 միլիոն է կարիքաւոր վերապրողներու թիւը, աղէտեալները որոնք ոչ տուն ունին, ոչ ուտելիք: Ամէնէն աւելի կը պակսի նաեւ ջուրը: Դեռ կան 50 հազար որբեր, որոնք վտանգուած են: Ցաճախ կ'իյնան մաֆիոզոներու ձեռքը: Քոյր էմմանիւէլ կոչ մը ըրած էր առջի օր որ մարմին մը ստեղծուի դիւրացնելու համար մանուկներու որդեգրումը, բայց այդ նախաձեռնութիւնը չատ քննադատուեցաւ: Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը չատ վերապահ է եւ յայտարարած է «պէտք չէ ամօթալնել, յարգենք այս երկիրները, ուշադիր ըլլանք բոլոր չհատուկութիւններուն»: Ամէնէն աւելի այս վերջին հարցն է որ կը մտահոգէ: Զանազան անձեր ներկայացած են հիւանդանոցները, մասնաւորաբար Պոնտա Ասեհի, իրենք զիրենք ներկայացնելով որպէս ծնողք եւ երախաները չեն ճանչնար զիրենք որպէս այդ: Նաւ մըն ալ տեսնուեր է որ մանուկներ կը փոխադրէր: Մնաց որ որեւէ որդեգրում առնուազն մէկ տարիի կը կարօտի, հարկ է վարչական ձեւակերպութիւնները ընել թոյլ տալու համար որ կարելի ըլլայ երախան որդեգրել: Այդ չրջանին մէջ, արդէն երախաներու մեծ չհատակութիւն մը կար: Կառոյցներ տէր կ'ըլլային մանուկներու, զանոնք պոռնկութեան կամ տնային աշխատանքներու մղելու համար: Դեկտեմբեր 26ի երկրաշարժը աւելի մեծ առիթ մը ըստեղծած է այդ ուղղութեամբ: Զոհերուն մէջ ալ մեծ է մեռած կամ անհետացած երախաներու թիւը: Շուարած ծնողներ հոս ու հոն կը թափառին կորսուած զաւակները փնտռելով: ԻՒՆԻՍԻՖ-ի բանբերը կ'ըսէ թէ տուժած երկիրներուն բնակչութեան 40%ը 18 տարեկանէն վար է, ուրեմն զոհերուն մեծամասնութիւնը կը կազմեն: Պարզուած իրականութիւնը ահաւոր է: Հայր ու մայր բաժնուած աղէտին ընթացքին, որոնց ամէն մէկը զաւակ կամ կողակից կը փնտռէ: Կան մայրեր որոնք մէկ-երկու զաւակ փրկած են լքելով միւսները պարտադրաբար: Այս պայմաններուն մէջ, օժանդակ կազմակերպութիւններն ալ հազարումէկ դժուարութեանց կը բախին: Կայ նաեւ զոհերուն ինքնութեան հաստատումը: Մակ-ի զաղթականայ բաժանմունքը վճռած է վեց ամիսներու երկայնքին զբաղիլ Ինտոնեզիոյ եւ Սրի Լանքայի վերապրողներով: Այդ գործողութիւնը 56 միլիոն տոլար պիտի արժէ:

ԱՄՆ կ'ուզէն բարելաւել իրենց վիճակը մահմետական աշխարհին առջեւ (Ինտոնեզիա աշխարհի մահմետական մեծագոյն երկիրն է) եւ 13 հազար Ամերիկացի զբրկած են տեղւոյն վրայ: Գոլին Փաուըլ իսկ չրջանները այցելելով յոյս ունի որ ժողովուրդները պիտի կարենան հաստատել «ամերիկեան առաստաձեռնութիւնը»: Ինք ալ կը հաստատէ որ չատ բան տեսած է կեանքին մէջ (ներառեալ փոթորիկներ, մրրիկներ, Վիէթնամ), բայց նման բան չէ տեսած:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ Արտաքին գործերու նախարարը Ա. Կիւլ Իսրայէլ այցին ընթացքին հանդիպում ունեցած է գործարար չրջանակներու հետ ալ: Անոնք իրեն յայտնած են թէ Եւրոպական Միութեան Անկարայի բանակցութեան թուականը տալը իսրայէլացի գործի մարդիկը պիտի մղէ աւելցընելու իրենց ներդրումները Թուրքիոյ մէջ: Յայտնած են նաեւ թէ Իսրայէլի կառավարութիւնը Կիպրոսի հարցին մէջ ալ նչանակալից քայլ մը առած է, պաշտօնապէս վաւերացնելով կղզիին Թրքական զօրիին մէջ Իսրայէլացիներու ընելիք ներդրումները: Ա. Կիւլ թելադրած է որ գործի մարդիկը ճնշում բանեցնեն իրենց զեկավարութեան վրայ, որպէսզի Իսրայէլէն ուղղակի թռիչք կատարուի Կիպրոսի Թրքական օդակայանը:

ԻՐԱՔԻ մէջ կացութիւնը չի բարելաւուիր եւ ամէն նոր ոճրափորձի առեն խընդրոյ առարկայ կ'ըլլայ Յունուար 30ի ընտրութիւնը: Վարչապետ Ալաուի կը պնդէ որ Թուականը անփոփոխ պիտի մընայ, հակառակ կարգ մը բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու կարծիքին: Տեղահանուածներու եւ Գաղթականներու նախարարը յայտարարած է Յունուար 5ին որ կացութիւնը «անհանդուրժելի» է ընտրութեան համար: Վերջին 48 ժամուան ընթացքին (Յունուար 4-5) 48 հոգի սպանուած է, ներառեալ իրաքեան կարեւոր կուսակցութեան՝ Իսլամական Կուսակցութեան մէկ կարեւոր զեկավարը: Սիւննի կարեւորագոյն կուսակցութիւնն է: Ընտրութեան կապակցութեամբ, թէր կամ դէմ եղողները նոյն պատճառաբանութիւններն ունին՝ երկրէն քչել Ամերիկացիները: Սպառնալիքներ ալ կան՝ «եթէ քուէարկես, մեռած ես»:

ՍԱՐՔՈԶԻ, որ առենէ մը ի վեր լուռ կը մնայ, պիտի արտայայտուի Յունուար 13ին, մաղթանքներու օրուան առթիւ, որու մասուլի ասուլիսի բնոյթ պիտի տայ: ԻՒ. ԷՄ. Փէ.ի նախագահը Ուրբաթ եւ Շաբաթ (Յունուար 7 եւ 8) Գերմանիա կ'երթայ, ուր հրաւիրուած է աչի (Սէ. Տէ. ԻՒ. եւ Սէ. ԷՄ. ԻՒ.) կուսակցութիւններու կողմէ, որոնք իր կուսակցութեան պէս, դէմ են Թուրքիոյ անդամակցութեան: Ժաք Շիրաք փափաք յայտնած է որ այդ հարցը այլեւս «չապականէ» Սահմանադրութեան վերաբերող ուշադրութիւնը: Բայց եւ այնպէս, կուսակցութեան ընդհանուր պատուիրակ քարտուղարը՝ Պրիս Հորթեֆէօ յայտարարած է որ ԻՒ. ԷՄ. Փէ.ի Ազգ. Խորհուրդը Եւրոպայի մասին պիտի խօսի Մարտ 6ին, առանց խուսափելու թրքական հարցէն:

ՓԻՆՈՇԷ ձերբակալուած է եւ տունէն չի կրնար չարժիլ դատական հսկողութեան տակ ըլլալով: Իր փաստաբանները կըրնան դիմել առժամեայ ազատութեան պահանջով:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ծայրայեղ երեք կազմակերպութիւններ, անտեսելով Մահմուտ Ապպասի կոչերը, Յունուար 5ին յարձակումներ գործած են Իսրայէլացիներու դէմ եւ 12 զինուորներ վիրաւորած են: Անկէ առաջ ալ Իսրայէլացիք երկու Պաղեստինցի սպաննած էին: Շարոն զգուչացուցած է Պաղեստինցիները, չեշտելով թէ «եթէ Պաղեստինցիք չարունակեն ինչ որ կ'ընեն ներկայիս, կը խորհիմ որ ազգային ոչ մէկ հեռանկարի կը հասնին»:

ՄԱՄՈՒԼ

«ACTUALITE JUIVE»
(23 décembre)

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հրէական պարբերականը երկու հարցազրոյց հրատարակած է երկու երեսփոխաններու հետ (Ազգ. Ժողով եւ Եւրոպական Խորհրդարան) որոնք հակոտնեայ տեսակէտներ ունին Թուրքիոյ անդամակցութեան մասին:

Փիէր Լըլուչ ծանօթ է հայ գաղութին, Թուրքիայէն վերջ այցելեց նաեւ Ղարաբաղ: Կողմնակից է Թուրքիոյ անդամակցութեան եւ ճիգ կը թափէ պաշտպանելու համար չպաշտպանուելիք դատ մը, որ իրը ըրած է: Ինչ կը վերաբերի Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչման, կ'ըսէ թէ չատ լաւ կը հասկնայ անոնք որոնք կ'ուզէին որ այդ ճանաչումը նախապայման մը ըլլայ, բայց կը խորհի որ «յիշողութեան աչխատանքի ճամբան Թուրքիոյ ժողովրդավարացումէն կ'անցնի: Իրեն համար առիկա պայմաններէն մէկն է Թուրքիոյ մուտքին եւ պէտք է վերնայ նաեւ չրջափակումը: Կ'ըսէ թէ եթէ սահմանը բացուի, ինչ որ կենսական կը նկատէ, Հայաստանի աճին նպաստաւոր կ'ըլլայ:

Թուրքիոյ մէջ Հայերու հանդիպած է որոնք բոլորն ալ ըսեր են «պէտք է որ Թուրքիա Եւրոպական Միութիւն մտնէ» (այս մասին գրեցինք ատենին եւ շատ բնական է որ Թուրքիոյ Հայերը այդպէս մտածեն: Տարօրինակը այն է որ Լըլուչ չհասկնայ որ Թուրքիոյ Հայերը եւ Ֆրանսայի Հայերը տարբեր մտածեն այդ մասին): Կիպրոսի հարցն ալ պէտք է լուծուի կ'ըսէ և իր համոզումն այն է որ «որովհետեւ Թուրքիա մահմետական է, կը մաղթեմ որ մուտք գործէ Միութեան մէջ»:

*Փաթրիք Կօպէր չատ վերապահ է հարցին նկատմամբ: Իր առարկութիւնները կը վերաբերին մարդկային իրաւունքներուն, Հայոց Ցեղասպանութեան, Կիպրոսի: Կը ցաւի որ Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչումը տեղ չէ գտած Գովընհակըրի համաձայնութեանց մէջ որպէս նախապայման, մինչ կը յիշէ որ Եւրոպական Խորհրդարանը ճանչցած էր 1987ին, չեչտելով.. «Պայման մը պիտի ըլլայ յետագայ բանակցութիւններուն համար»: Կօպէր կ'անդրադառնայ նաեւ այն ծանրութեան, զոր Թուրքիա կ'ունենայ Եւրոպա մուտք գործելէն ետք եւ ուրեմն տրուելիք որոշումներուն վրայ: Այն հարցումին որ կը վերաբերի ԻՒ. ԷՄ. Փէ.ի եւ Շիրաքի տարակարծութեան այդ մուտքին մասին, Փ. Կօպէր կը խորհի որ ԻՒ. ԷՄ. Փէ.ի անդամները ստիպուած չեն հլու-հնազանդ հետեւելու նախագահին: Կը զարմանայ նաեւ որ Շիրաք՝ այնքան բծախնդիր մարդկային իրաւունքներու հարցին կապակցութեամբ, չէ բողոքած եւ սեղանին չէ զարկած որպէսզի Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչումը նախապայման ըլլայ: Երբ կը խօսուէր Եւրոպական ընտրութիւններու մասին, մարդիկ «կ'արթննային» երբ Թուրքիոյ հարցը կը ծագէր: Այդ նիւթը ոչ ոք անտարբեր կը թողու:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՓԱՐՈՁԱԿԱՆ ԱՐՇԱԻԸ ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊՆԴՈՒԻՄԻՆ ԴԷՄ

*Թուրք ծանօթ լրագրող Մ.-Ա. Պիրանտ որ վերջերս «Հայկական ցունամի»ի մը դէմ զգուչացուցած էր («Յառաջ», Յունուար 5) իր երկրին իչխանութիւնները, Հեռատեսիլի «Սի. էն. էն Թիւրք» կայանէն ալ յայտարիր մը ներկայացուցած է նոյն նիւթով: Հոն հրաւիրուած է Թրքական պատմութեան հիմնարկին հայկական հետազօտութիւններու բաժնին անօրէնը Հիքմէթ Խօզոէմիր. ան ըսած է թէ ոչ մէկ այն Թուրքիա, ամէն մարդ պէտք է իր պատմութեան հետ առերեսումի ձեռնարկէ: Ապա կրկնած է թէ օսմանեան զեկավարութիւնը կազմակերպուած, ընդդէմ կուն ցեղասպանութիւն չէ կատարած: Ըսած է. «Թէ՛ իրենք, թէ՛ մենք հարուածեցինք: Մենք մեր վրայ վստահութիւն ունինք, նաեւ բաւարար փաստ: Հայկական Հարցին մէջ մրցումը տակաւին չէ սկսած: Այս հանգրուանը վերջինը պիտի ըլլայ: Շատ զօրաւոր հակազդեցութիւն մը պիտի ունենանք գիտական մարզին մէջ»:

***

Նոյն լրագրողը անդրադառնալով այդ յայտարիրին, կը դրէր թէ («Հիւրրիյէթ», Յունուար 6) Թուրք պատմութեան հիմնարկը 2001ին ձեռնարկած պատրաստութիւնները աւարտած է, փետրուարին հրապարակ պիտի հանէ չորս հատորներ որոնք «հայկական բոլոր պնդումներուն մէկ առ մէկ կը պատասխանեն»: Առիկա լրագրողը կը մեկնաբանէ հետեւեալ ձեւով. «Յայտնի կ'ըլլայ որ Թուրքիա այլեւս քաղաքավարութիւնը մէկդի պիտի ձգէ ու ձայնը բարձրացնէ»:

«Ձայն բարձրացնել»ու կեցուածքը, կ'ըսէ թէ պիտի ընդդիմէ նաեւ Ս. Թեհլիրեանի 1921ի Պէրլինի դատավարութեան վերաբացումը, նոյնիսկ եթէ առիկա միայն խորհրդանչական իմաստ ներկայացնէ: Նպատակն է փաստել թէ այդ դատավարութեան գործածուած կարեւոր վաւերաթուղթ մը կեղծ էր:

Թուրքիոյ հակադարձութեան ծրագրին մէջ կայ Հայերու առպարէզ կարդալու, զիրենք վիճարկումներու, հեռատեսիլի յայտարիրներու հրաւիրելու որոշում:

Բոլոր ատոնք ըսելէ ետք Մ.-Ա. Պիրանտ հարց կու տայ թէ Թուրքիա ի՞նչպէս պիտի յաջողի կիրարկութեան դնել նման ծրագիր, երբ տասնամեակներէ ի վեր չէ կրցած միջազգային հանրային կարծիքին իր տեսակէտը պարտադրել: Ան կը վախնայ որ ազդեցիկ ըլլալու պայմանները ապահովել կարելի չըլլար ու անգամ մը եւս Թուրքիա կը մատնուի «ինք ըսող, ինք լսող»ի դիրքին: Եզրակացութիւնը հետեւեալն է. «Պարտաւոր ենք խաղալ խաղ մը ուր ոչ մէկ վրէպ տեղ կրնայ ունենալ»:

ԻՐԱՔ ՉՕՐՔ ՈՒՂԱՐԿԵ՞Լ ԹԷ ՉՈՒՂԱՐԿԵԼ ԱՅԴ ՉԷ ՀԱՐՑԸ

Իրաք Հայաստանեան զօրախումբ ուղարկելու նիւթը վերջին չրջանին տեղի տուաւ թեր ու դէմ կարծիքներու բախումին, պատճառաբանութիւններու, ապրդարացումներու: Այդ բոլորը զարկեցուցին ոչ միայն Հայաստանի, այլև Սփիւռքի չրջանակներն ալ -հուսակցութիւններ, հանրային կարծիք, մամուլ: Յայտնի է թէ Սփիւռքը գրեթէ ամբողջութեամբ դէմ էր այդ ուղարկումին, իսկ պաշտօնական Երեւանը՝ թեր: Այս վերջին կեցուածքը արտայայտուեցաւ Նորվեգարանի Դեկտ. 24ի նիստին որուն օրակարգին վրայ էր նիւթը: Ու յայտարարուեցաւ թէ երեսփոխաններու մեծամասնութիւնը կողմնակից գտնուած էր Իրաք հայ զինուոր ղրկելու:

Երբ կ'ըսուի վէճ, վիճարկում Հայաստանի ու Սփիւռքի միջեւ, ի՛նչ նիւթի մասին ալ ըլլան անոնք, գոնէ քանորմով երկու ան հաւասար խօսակիցներ ղէմ-յանդիման կը բերեն: Հայաստանը քնականաբար կը ներկայանայ որպէս պետական կառոյց, մինչ Սփիւռքը միայն իր թիւով ու քաղաքական կազմակերպութիւններով կրնայ նկրտիլ խօսակիցի հանգամանքին: Եւ որովհետեւ խօսակից չի նշանակեր անպայման զօրակից, գաղափարակից, երեւան նման որոշումներու պարագային նոյնիսկ երբ կը լսէ Սփիւռքին ձայնը, ըսածը, կը վճռէ քնականաբար միայն պետութեան կշիռքով:

Իրաքի պարագային ալ այդպէս եղաւ. Սփիւռքը, ղլխաւորութեամբ Իրաքի համայնքին, պնդեց, խնդրեց, ղուշացուց թէ սխալ է եւ կեանք Իրաքի խառնարանին մէջ զինուորական ներկայութիւն ունենալէ: Շեշտուեցաւ թէ որքա՛ն անպատեհ է այդ քայլը երկրին մէջ ուր ներխուժողութեան հետ ամէն գործակցութիւն թիրախ կ'ըլլայ ամէնէն վայրագ, ամէնէն սատիկ հակազդեցութիւններու: Լրատուները ամէն օր կը հաղորդեն գործակից Իրաքցիներու, արեւմտեան զինուորներուն դէմ գործուած արարքներուն լուրերը: Այդ հատուածները, գաղտնիք չէ որ ինչպէ՛ս կ'արժեւորեն «Հայկական զօրաբաժին» մը ներկայութիւնը: Տեղւոյն համայնքը ի՞նչպէս կարենայ բացատրել, համոզել այդ մարդիկը որ չի բաժներ Հայաստանի գործնապէս յարումը զրաւող ուժերուն: Արդէն ահաբեկչութեան, խափանարարութեան թիրախ դարձած հայկական եկեղեցիներու քանդուած պատկերը պերճախօս պատասխան է հարցականին: Եւ ըսել որ այդ բոլորէն անդին կայ հայեւարարական ատան դական դարձած բարեկամութիւն մը ուրուն արմատները կ'ներկարին մինչեւ 1915:

Հարցը խորհրդարանին օրակարգին գալէ առաջ Սահմանադրական ատեանը եղ րակացուց իր քննութիւնը. Իրաք զօրաբաժին ղրկելու համաձայնութիւնը յարիր էր Հայաստանի սահմանադրութեան: Այդ փուլին, նիւթին մասին արտայայտուած ղեկավար երկու ղէմքերու -վարչապետին, պաշտպանութեան նախարարին խօսքերը այժմադանդ պատն ներեւոյթեան մամուլին մէջ: Առաջինը՝ Անդրանիկ Մարգարեան կ'ըսէր թէ «Իրաք զօրք ուղարկելը անհրաժեշտութիւնից բխող քայլ է»: Թէ ի՛նչ բաներով կը բացատրուի այդ անհրաժեշտութիւնը, Ա. Մարգարեան աւելին չէր ըսած: Յաւելեալ միակ բանը «կամաւորութեան» սկզբունքին կէրպակումն էր: Հայաստան զօրակոչով հաւաքուած խումբ մը զինուոր չէ որ պիտի ուղարկէը, այլ՝ կամաւորներ միայն: Ոչ ոք հակառակ իր կամքին Իրաք պիտի ղրկուէը(«Հայկական ժամանակ» Դեկտ. 9):

Նոյն օրուան «Հայոց աշխարհ»ը եւս խօսեցուցած է քաղաքագէտ մէկը: Ան պաշտպանութեան նախարար Սերժ Սարգսեանն է: Անոր ալ ըսածին մէջ խոշոր տարօրինակութիւնը: Կ'ըսէ թէ 94 երկիր մասնակից է «Իրաքի վերականգնումի աշխատանքին: Հայկական խումբն ալ այդ նպատակով հոն պիտի գտնուի: Մօտ տասնեակ մը հայ զինուորներ պիտի մասնակցին միայն պաշտպանական եւ մարդասիրական աշխատանքներու: Նաեւ պարզան կայ որ ա-

դըրբէջանական ստորաբաժանումին հետ նոյն գործին չէ ծուխին»:

Ս. Սարգսեան կը մերժէ տեսակէտը թէ զօրաբաժին ուղարկելով Հայաստան փաստը կու տայ արեւմտեան կողմնորոշումին ու մէկդի կը դնէ Ռուսաստանը: Կը թելադրէ Իրաքի մէջ զօրք ունեցած 94 երկիրներուն ցանկը աչքէ անցընել, տեսնելու համար որ Ռուսաստան ալ մաս կը կազմէ ատոր: Երբ հարցը կ'առընչուի տրուած որոշումով իրաքահայ համայնքին ենթարկուելիք վտանգին, նախարարը իր կարգին հարց կու տայ. «Եթէ զօրք չուղարկենք, դա երաշխի՞ք է որ համայնքին կարող են շատ աւելի լաւ վերաբերուել»: Ապա կը կրկնէ իր համոզումը. «Եթէ Հայաստանը չմիանայ, դուրս մնայ այդ գործընթացներից, որոնց մասնակցում են աշխարհի 94 երկրներ, պարզապէս անհասկանալի կը լինի»:

Դեկտ. 24-ին խորհրդարանը վաւերացնելէ ետք ուղարկումի որոշումը, նոյն նախարարը պատասխանած է լրագրողներու հարցումներուն: Հոն նախորդ հարցազրոյցին աւելի բաներ մը կ'ըսէ 46 հայ զինուորականի ուղարկումէն եղած ակնկալութիւններուն մասին: «Ակնկալում եմ մեր անվտանգութեան ամրապնդում, սահմանների ապաշրջափակում: Հաւասարաչափ վերաբերմունք Հարաւային Կովկասի երկրների նկատմամբ, այն բոլոր միջազգային կազմակերպութիւններից, երկրը. ներից, ովքեր կողմ են աշխարհում կայունութեան, խաղաղութեան հաստատմանը»:

Այս քանի մը կէտէ բաղկացած պատասխանը մոռնալ կու տայ որ առանց յղուած կէտերէն նշուած անուններէ («երկիրներ, կազմակերպութիւններ») կրնան խոստումներ տրուած, կամ սպառնալիքներ ուղղուած ըլլալ Հայաստանի ղեկավարութեան. խոստումներ, օրինակ, սահմանի բացումի, Ղարաբաղի հարցին կարգաւորման առընչութեամբ: Անկարելի բան չէ ի վերջոյ. ԱՄՆ օրէ օր աստիճանաբար տկարացող իրենց վարկը բարձրացնելու համար եթէ պէտք ունին նոյնիսկ 46 հայ զինուորականի ներկայութեան, ամենայն դիւրութեամբ կրնան, օրինակ, Թուրքիոյ հետ սահմանը բանալ տալու խոստում ըրած ըլլալ: Աւելորդ է հարց տալ թէ ապահովութիւն կա՞յ Թուրքիոյ հնազանդութեան. խորքին մէջ մեծ բան չի փոխուիր. սահմանին բացումը, ինչպէս քանիցս յայտնի դարձաւ, աւելի օգտակար պիտի ըլլայ Թուրքիոյ արեւելեան չուկային: Սակէ զատ, ԱՄՆ միշտ կըրնան խոստացողի դիրքին մէջ մնալ, առանց վրդովելու. կը բաւէ որ յիշեցնեն թէ խոստումին հաւատացողն է պատասխանատուն:

Գրողներ եղան այս վէճին առթիւ թէ Հայաստան - Սփիւռք չահերու լուրջ հակադրութիւն մը խնդրոյ առարկայ է այսօր: Երբ այս մասին հարցում կ'ուղղուի Ս. Սարգսեանի, կը պատասխանէ այդ մասնանշումը արդարացնող ոճով. «կարծում եմ այս բայլից Սփիւռքի համայնքների հիմնական մասը չի տուժի: Կարող են որոշակի վտանգներ առաջանալ Իրաքում եղած հայութեան նկատմամբ: Բայց համոզուած եմ, որ եթէ մենք չհամաձայնենք մասնակցել այդ գործընթացին, վտանգը շատ աւելի մեծ կը լինի»:

Որքա՛ն մակերեսային պատասխան, չէ՞: «Կարծում եմ»ով քաղաքական այնքան ծանրակշիռ որոշում բացատրել: Իսկ աւելի ծանրակշիռը՝ «կարող են որոշակի վտանգներ առաջանալ Իրաքի հայութեան նկատմամբ, բայց եթէ չհամաձայնենք մասնակցել, վտանգը շատ աւելի մեծ կը լինի»: Ո՛չ Իրաքի հայութեան նկատմամբ «որոշակի վտանգներ»ը բացատրութիւն ունին, ոչ ալ «շատ աւելի մեծ վտանգ»ը:

Ս. Սարգսեան այդ ուղարկումին ծախքի մասն ալ կարեւոր չի նկատեր: «Թիկունքային, բժշկական, կենցաղային տեղակայման խնդիրները լուծուելու են ի հաշիւ ԱՄՆ-ի հրամանատարութեան եւ լեհական զօրաբաժնի միջոցների: Մենք վնասելու ենք աշխատավարձ»: Հայաստանին վիճակելիք գումարը նախարարը չի կարծեր որ կը գերազանցէ 600 հազար տոլարը, ինչ որ «մեծ ծախս չէ»:

Միակ «մխիթարական»ը այն է որ զօրախումբ ուղարկելու ճշդրիտ թուական որոշուած չէ, թէեւ Յունուար 5էն մեկնողները պատրաստ էին: Զափազա՞նց լաւատեսութիւն կ'ըլլայ երազել որ մինչ այդ Իրաքի պատերազմը աւարտի, կամ Ուաշինկթընի վարկը այնքան ցած մակարդակի իջած կ'ըլլայ որ Հայաստանեան զօրաբաժինն ալ անկարող ըլլայ փըրկել զիրենք:

Կանաչեանի երկարաչունչ գործը, զուտ

ԲԱՐՍԵՂ ԿԱՆԱՉԵԱՆ՝ ՅՕՐԻՆՈՂ

ՊԵՏՐՈՍ ԱԼԱՀԱՑՈՑԵԱՆ

ԽՄԲ.- Նոյեմբեր 27ին, Փարիզի Թրիւնիթէի եկեղեցւոյ մէջ, Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբի 80ամեակին եւ Կարպիս Ափրիկեանի խմբավարութեան 50-ամեակին առթիւ տրուած համերգին, առաջին ունկնդրութեամբ ներկայացուեցաւ նաեւ Կանաչեան-Ափրիկեանի «Աբեղան»: Յայտագրին մէջ, դժբախտաբար, չէր յիշուած իսկ բնագրին հեղինակին, այսինքն՝ Լևոն Շանթի անունը: Որպէս նիւթ պատմութեան համար եւ գոհացում տալու շատերու հետաքրքրութեան, Պէյրութի Ազեկան պարբերականի 1968ի թիւ 3-4էն կ'արտատպենք Պետրոս Ալահայտոյեանի Բ. Կանաչեանի մասին յօդուածին «Աբեղայինի» նուիրուած հատուածը, որ լուսաբանութիւններ կու տայ գործին անցեալին մասին:

***

1938ի ամառը Կանաչեան կը գրէ «Աբեղայ» երեք արարնոց օփերան՝ Լ. Շանթի «Հին Աստուածներ»էն պատրաստած թատերագրքոյկին վրայ (լիպրէթօ): Կանաչեան ինքն իր ձեռքով գայն պատրաստած է, բոլոր տրամը կեդրոնացնելով Աբեղայի անձին վրայ: Դերակատարներն են Աբեղան՝ սոսկ (թէնոր), Սեդան՝ զիլ (սոփրանօ), Իշխանը՝ թաւ (պարիթոն), Քըրմապետը՝ բամբ (պաս). խմբական դերերը կատարողներն են միքմանուշները, զօրականները, աղջիկները եւ վերջապէս քրմուհին, Գ. արարի իր նշանաւոր պարով:

Նշանակութեան տեսակէտէ՝ ան կը ներկայացնէ Աբեղայի ներաշխարհը: Երեք արարները կը պատկերացնեն երեք տեսարանները, այդ ներաշխարհը պարզող երեք զանազան ապրումներու: Աբեղան կ'աղօթէ իր խուցին մէջ եւ սաղմոսերգութեանց ընդմէջէն, երեւակայութեամբ կ'ապրի այդ երեք տեսիլները: Գ. արարի վերջաւորութեան գայն կրկին կը գտնենք իր խուցին առաջ՝ սպառած վիճակի մէջ, իր «հին եւ միշտ նոր» աստուածներուն երկրպագելէ վերջ:

Այս օփերան, իր ամբողջութեան մէջ ներկայացուած է 1939ին Պէյրութի Կոման Թէաթրին մէջ:

Առաջին ձեռագիր մը գայն կը ներկայացնէ անկատար վիճակի մէջ, երդ-դաշնակ ձեւի տակ: Երկրորդ ձեռագիր մը՝ աւելի կատարեալ, սակայն ոչ շատ տարբեր առաջինէն, կրկին երդ-դաշնակ ձեւի տակ, այժմ կը գտնուի Երեւանի Թանգարանը: Այս վերջինին մէջ նշանակուած են բեմական մանրամասնութիւններ, ինչպէս նաեւ նուագախումբի գործիքային բաժանումները: Ըստ Տիկին Կանաչեանի՝ Գ. ձեռագիր մըն ալ պէտք է գոյութիւն ունեցած ըլլայ, ամբողջ օփերան իր վերջնական ներկայացուելիք ձեւին տակ: Կանաչեան մատիտով եւ մելանով շատ մր տեղեր փոփոխութիւններ մտցուցած է 1939ի ներկայացումէն վերջ, ինչպէս նաեւ ուրիշ մասերու հիմնական վերամշակումը ծրագրած է կատարել, բայց, չաւ ի սիրտ, չէ կրցած գայն իրագործել: Հաւանական է որ չատ չանցած «Աբեղան» բեմադրուի Հայրենիքի մէջ, մեկնելով Երեւանի ձեռագրէն կատարուելիք իրագործումէ:

Կանաչեանի երկարաչունչ գործը, զուտ մեղեդիական կամ խաղցերգական յղացում: Քաղցրահնչիւն մենակատարներու եւ զուգերգներու անվերջ չարան մըն է, ունկընդիրը միօրինակութեան վարժեցնող: Երգերու կազմութիւնն ալ կրկնութիւններու վրայ հիմնուած է եւ այդ կրկնութիւնները անդամ իրար կը նմանին: Բացարձակ կրաւորական երաժշտութիւն մը՝ պայմանադրական չարահիւսութեամբ զարգացող: Ոչ մէկ ակնթարթ Աբեղան կը գտնուի տրամաթիք զսպուած վայրկեաններու մէջ, եւ կամ տեսիլներու մղձաւանջին անձնատուր: Ան ինքնահամ մտամոլորումի մը ենթակայ է, գրեթէ իր մուրազին հասած սիրահարի մը պէս. հեշտանքով առլցուն՝ կ'ելոյթ սիրային իր բաւաքիները: Կանաչեանի երաժշտութիւնը կատարելապէս կը համապատասխանէ Ժան-Ժազ Ռուսոյի սահմանած երաժշտութեան, «art de combiner les sons d'une manière agréable à l'oreille»:

Բ. արարին, Աբեղան, հետեւելով Սեդայի տեսիլքին, ինքզինք կը գտնէ չաստուածներու տաճարին մէջ(: Հազիւ թէ հարց կու տայ «ի՞նչ չէնք է աս»՝ նեբսէն կը լսէ աղջիկներու ծիծաղն ու երգը, «կեցցե՛ն քաջերը, ապրին քաջերը... անպակաս ըլլայ կեանքին կռիւը»: Աղջիկները բեմ կը մտնեն. Աբեղան կը պահուտի. աղջիկներուն կը յաջորդեն պատերազմէն յաղթական վերադարձող զօրականները եւ Աբեղան ներկայ կ'ըլլայ, ծածուկ, բազմասկան կերուխումի՝ իբրեւ պատրաստութիւն Բաղինի արարողութեան: Լիպրէթօն սերտօրէն կը հետեւի Լ. Շանթի նկարագրութեան: Իշխանը՝ Սեդայի հայրը, կը յորդորէ կռուողները, «Կռիւը կեանքն է աշխարհի, սէրը վայելքն է աշխարհի»: Կը յաջորդեն աւանդական ճօները, մէկը վա-

հագնին՝ կռուի եւ կեանքի ասածուն, իսկ մյուսը Աստղիկին՝ սիրոյ աստուածուհիին: Զօրականները եւ աղջիկները իբրեւ բովին կը մասնակցին երջանկութեամբ հարթած, գինիի թասերը փարձրացուցած: Ահա հոս է որ, նուագախումբի վեց չափնոց հրաւէրէն ետք, Աբեղան դուրս կը խուժէ իր թաքստոցէն. «Տուէ՛ք թաս մ'ալ ինծի, ես ալ կ'ուզեմ խմել»: Ընդհանուր զարմանքը տեղի կու տայ ընդհանուր արհամարհանքի. Իշխանէն՝ եւոք զօրականներն են որ զայն «մուրացկաններու սեղանը» կը ղրկեն, ղրկելէ ետք «վայելքի եղջիւր»էն: Ի զուր Աբեղան կը յիշեցնէ իշխանին թէ ազատարարն է իր աղջկան: Իշխանը զայն դուրս կը վռնտէ, ըսելով. «Սուր չունեցողին հոս տեղ չկայ»: Աբեղայի ներկայութիւնը ընդհանուր մոռացութեան կ'ենթարկուի եւ տեղի կ'ունենայ բագինի արարողութիւնը, որուն ան ակամայ ներկայ կը դառնուի: Այս լուսական երկար արարը վերջ կը գտնէ զօրականի մը եւ Աբեղայի ընդհարումով, որու ընթացքին մեր հերոսը կը յաջողի գինեթափ ընել եւ ղրաւել անոր տեղը: Ընդհանուր ընդունելութեան մէջ ան կը պահանջէ նոր թաս մը գինիով լեցուն եւ կեանքի կոուին ու Աստղիկին վերցնելէ վերջ իր եղջիւրը, վերջին ճօնը կը մատուցանէ Սեղային: Վարագոյրը կ'իջնէ երբ բոլորը պատրաստ են երկրպագութեան արարողութեան:

Բ. արարին ձեռագրէն չատ մը տեղեր ընդգծուած են հատ մելանով եւ կամ չրջանակի մէջ առնուած են: Կանաչեան մոռգրած է այդ մասերը հիմնովին վերամչակել: Վերջնական չին նաեւ կարդ մը տողեր, ուր, սկզբնական սեւ մելանին վրայ կամ քովը, տարբեր գոյնի մատիտներով ցուցմունքներ եղած են եւ կամ նոթեր աւելցած են:

Եթէ Ա. արարը քաղցրերգական անուանեցինք, այս արարը բայլերգային կամ մարտերգային կրնանք կոչել: Իշխանը, Ա. եւ Բ. զօրականները, աղջիկներու երդչախումբը, Աբեղան ինքը նոյն մեծաչուք, պերճափայլ տճը ունին: Մինչեւ Քրմապետն է որ, արարի սկիզբին, հակառակ նոյնանման մոթիֆներէ կազմուած իր մեներգին, ունի պարզ բայց խորունկ ներկայութիւն մը: Նախամուտի զուտ դրծիքային երաժշտութիւնը արդէն իսկ պոռոտախօսութեան մը տպաւորութիւնը կը ձգէ. զօրագունդի մը տողանցքին համար գրուած է կարծես: Իրականութեան մէջ այնքան ալ օփերայի նիւթ չէ հեթանոսական ամբարտաւանութեամբ յագեցած գինուորական այս խառնիճաղանճը: Աբեղան իր թաքստոցէն չուտ պէտք է դուրս ելլէ՝ ունկնդիրին ձանձրանալէն չատ առաջ: Քննենք ամենատրամաբանական վայրկեանը՝ Աբեղային եւ Իշխանին հանդիպումը. ինչո՞ւ արդեօք նուագախումբը կը մարի յանկարծ բառական փոթորկալից թաւալումէ մը ետք եւ հարցական դաշնակներ կը հնչեցնէ, երբ Աբեղան ներս կը խուժէ. չէ՞ որ եկեղեցական մը չէ ան այլեւս: Կասկածի եւ «վինել թէ չվինե՞»ու երկընտրանքներէն անդին անցած է: Ընդհակառակը, ան աւելի յաղթական է քան 1000 իշխաններ հաւաքարար, քանի որ ներքին կերպարանափոխութեան մը ենթարկուած է, որքան որ ալ ամբողջ օփերան երազ մը ներկայացնէ: Ուրիշ բան. երբ Աբեղան «Տուէ՛ք թաս մ'ալ ինծի» կը պոռայ՝ Իշխանը երաժշտականօրէն նոյն լեզուն կը գործածէ իր պատասխանին մէջ «Դուն հոս ի՞նչ գործ ունիս, սեւազգեստ»: Որքան որ ալ անվախ գինուորական՝ ան չփոթանքի վայրկեան մը պէտք է ունենայ. մինչդեռ հոս ակնյապէս կը պատասխանէ որ կարծես թէ կը սպասէր Աբեղային դէմ գալուն: Տրամադիք ներքին- անհատական եւ արտաքին–չարժամդումի կորիզներ հոս եւս գոյութիւն չունին: Գործը չատ հեռու է իրապաշտութենէ եւ չատ յաճախ կորսըւած է պարմանադրական խաբուսիկ աւերտրանութիւններու մէջ: Ոչ մէկ վայրկեան, մեղեդիացումէ քայլերգացումի անցնող Աբեղան, երաժշտական տեսակէտէ, ճչդրիտ ներաչխարհ կը ներկայացնէ քաղութեան, մոլորումի, մղձաւանջի, սիրոյ արբեցողութեան: Ան միչտ նոյն թուլամորթ սալոնի պարոնն է՝ սիրահարուած, բռնագրօսիկ ակտերու ակամայ դերակատար:

Գ. արարը համեմատաբար յաջող գործողութիւն մըն է. ոչ միայն տրամաթիւ տեսակէտէ աւելի իրական է, այլ երաժըշտական ստեղծագործական տեսակէտէ՝ աւելի ամբողջական: Հոս կը ներկայանայ մեհեանի տեսարանը՝ երկրպագութիւնը չաստուածներու խորանին առջեւ: Աբեղան հեթանոսական արեւի առաջ կը դանուի բոլորի կողքին: Եկեղեցականութեան ազդարարութեան միջոցին, երբ բոլորը ծնրադիր կ'ընդառաջեն հրամանին՝ Աբեղան կը մնայ անյարչար. Իշխանին, Քրմապետին եւ խումբին իրերայաջորդ յորդորանքները, «երկրպագէ չուարած», ոչ մէկ ազդեցութիւն ունենալ վրայ, մինչեւ որ Սեղային ձայնը գինք կ'առաջնորդէ երկրպագելու եւ Աբեղան կ'երկրպագէ: Օփերայի վերջաւորութեան կրկին կը լսուին Ա. արարին սկիզբի սաղմոսասացներու «Ոչ է խաղաղութիւն ասկերաց...»ը մինչ Աբեղան զգեստուած է յատակին վրայ:

Վերտիի նախերգանքները յիչեցնող նախանուագով մը կը սկսի Գ. արարը, ուր լսուող երեք զանազան մոթիֆները յետագային դործածուած են ապարողութեան ընթացքին, իրենց բնոյթին համեմատ: Այս վերջին արարը կը պարունակէ պարագլխերկ մը (լայք–մոթիվ), որ ծնունդ կու տայ միւս բոլոր քներըներուն եւ կ'երանգաւորէ ամբողջութիւնը՝ անոր միութիւն չնորհելով: Ընդհանուրը աւելի հարուստ է երաժշտականութեամբ եւ օրկանական կապով. երաժշտական մտքերը իրարու միացած են զուտ նուագախմբային կցորդներով: Իշխանը եւ խումբը երկրորդական դերեր ունին: Աբեղան վերջապէս տղամարդ մըն է հոս, իր առանձնութեան փոթորիկին մէջ եւ երբ յաղթականօրէն կը պարտուի Սեղային կանչէն, անոր յուզումը մեզի ալ կը փոխանցուի: Ան իսկապէս կը տառապի եւ կը համոզէ մեզ իր ներկայութեամբ:

Գ. արարը կը պարունակէ նչանաւոր «Քրմուհիին պարը», որուն ներկայ կը գտնուին Իշխանը եւ Աբեղան՝ երկրպագումի գործողութենէն առաջ: Նմանութեան եղր մը կարելի է գտնել ասոր եւ Կունոյի «Ֆոսթ» օփերայի այն տեսարանին միջեւ, ուր Ֆոսթ Մեֆիսթոյի կողմէ կ'առաջնորդուի ներկայ գտնուելու «la nuit de Walpurgis»ի հեթանոսական պտրտախաղին: Քրմուհիին պարը, զուտ երաժշտական տեսակէտէ, յաջողագոյն մասն է ամբողջ օփերային եւ կարելի է առանձին ներկայացնել յարմար նուագախմբաւորումէ եւ քիչ մը զարգացումի աչխատանքէ ետք: Ինչպէս միչտ՝ կրկնութիւնները չատ են եւ միօրինակ, սակայն մոթիֆները ինքնայատուկ են եւ կենդանի:

Կանաչեանի «Աբեղա»ն արեւմտեան տ. ճով գրուած օփերա մըն է եւ ազդուած է ֆրանսական վիպապաչտ չրջանի պայմանադրական յատակագծի վրայ բարգացող նոյնօրինակ բեմերգութիւններէ: Ցաւալի է որ հեղինակը ժամանակ կամ միջոց չէ ունեցած, ներկայացումի թուականէն մինչեւ իր մահը, զայն կրկին աչխատասիրելու եւ վերաներտելու: Մինչ այդ Կանաչեան զգացած է որ իր հանճարը ուրիչ մարզի համար ստեղծուած է. ան իր արեւը թափած է «Տալիլօ»ներու եւ «Հօյ Նար»ներու ակօսներուն մէջ:

Պ. Ա.

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՏԻԹՐՈՑԹի Հայ Կեդրոնին մէջ, Դեկտեմբեր 11ին տեղի ունեցած է Հ.Ց.Դ. Ամերիկայի 108րդ չրջանային ժողովին եզրափակիչ ճաչը, կազմակերպութեամբ տեղւոյն Հ.Ց.Դ. «Ազատամարտ» կոմիտէին: Օրուան հանդիսավարը եղած է կոմիտէին ատենապետը՝ Մայքըլ Ցակոբեան, որ թարի գալուստի իր խօսքէն ետք, բեմ հրաւիրած է Արեւելեան չրջանի կեդր. կոմիտէի ատենապետ Զօհրապ Թազեանը: Ան իր խօսքին մէջ չեչտած է որ «տասնամեակներ երազեցինք ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստանի մը իրականութիւնը, թէեւ դուրս մնացած էինք հայրենիքէն, Սփիւռքի տարածքին գոյատեւելու համար բացինք դպրոցներ, կազմակերպեցինք ձեռնարկներ, երգեցինք մեր երգերը եւ սերունդներ պատրաստեցինք այն պայծառ օրերուն համար որ մեր երազը դառնար իրականութիւն, ուր նենգալու ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստանը, իր պատմական սահմաններուն մէջ ապահով ապրող, բարգաւաճ ու հզօր: Երազը, թէեւ ոչ ամբողջութեամբ, իրականացաւ. 13 տարի առաջ խորհրդային կարգերու փլուզումով վերանկախացաւ Հայաստանը»: Իրեն յաջորդած է Վիգէն Յովսէփեան, Բիւրոյի անդամ, որ նոր վերաղարձած էր Հայաստանէն եւ համառօտ դիծերու մէջ փոխանցած է իր մտածումներն ու մտահոգութիւնները հայրենիքի չարք մը հարցերու մասին: Երեկոյթը փակուած է յեղափոխական երգերով:

*
**

ՔՍԱՆԹԻի (Ցունաստան) «Կարօ եւ Աչխէն Մորալեան» սրահին մէջ, Դեկտ. 5-ին բացումը կատարուած է Հ. Կապոյտ Խաչի «Արաքս» մանաճխւղի տօնակատարին: Պազարին հասոյթին մեծ մասը կը տրամադրուի Հայաստանի Ախուրեանի չրջանի «Մօր եւ մանկան» առողջական կեդրոնի կարիքներուն:

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲԱՆ

(ՎԷՊ ՊԷՋՃԵԱՆ ԱՄԻՐԱՑԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

ՍՐԲ. ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.

ՊԷՋՃԵԱՆ ԳԱԼԱՏԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻԻՆ

ԳԼՈՒԽ Ը.

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐԿՆՈՒԹԻՒՆ Է

Ժողովուրդը վախցած ու յուզուած էր: Կարնոյ առաջնորդ Կարապետ եպիսկոպոս եւ Կարսի առաջնորդ Ստեփան եպիսկոպոս կը թելադրէին ժողովուրդին զաղթել: Թուրքերը հաւատիք կու տային թէ միչտ սիրով պիտի ապրիմ հայուն հետ, բայց վախը առաւել զօրաւոր է քան ամէն հաւատիք: Այս պայտաններուն տակ Բարթողիմէոս վարդապետին համար կատարելիք ոչ մէկ գործ կը մնար:

- Հայր սուրբ, դուն Իսթանպուլէն կու գաս, ի՞նչ կիտես այս տեղի կացութիւնը եւ մարդիկը, ինչո՞ւ կ'ուզես պատասխանատուութեան տակ մտնել, կ'ըսէին:

Արդարեւ այս պրկուած կացութեան առջեւ պէտք չեղաւ տասնուեօթ ամիս սպասելու: Շատ կարճ ժամանակի մը մէկ կարիճի երեք հազար տուն հայկն հազիւ քանի մը տուն մնացին: Կարապետ եպիսկոպոս գաղթը կազդարտրելէ վերջ ինք մեկնեցաւ, ամայութիւնը ձգելով Բարթողիմէոս վարդապետին: Այսպէս աւելի քան հարիւր հազար հայեր մեկնեցան Թուրքիայէն դէպի Ռուսիա: Ատոնց կազքին մեկնեցան նաեւ հինգ հազար կաթոլիկ եւ յոյն: Ռուս կառավարութիւնը գաղթականներուն ամէն դիւրութիւն ցոյց տուաւ, դրամատունեցիներ մէկ վարկ բանալով փոխատուութիւն ըրաւ:

Էմիրնեի գաչնագիրը երաչխաւորեց նաեւ քրիստոնեայ տարրին պաչտամունքի ազատութիւնը: Այսպէսով հայ կաթոլիկները Հայոց Պատրիարքարանի օրինական իրաւասութենէն ելան եւ անջատ համայնք մը կազմելով անցեալի աղէտներուն վերջ մը դրուած եղաւ: Աքտրեալ հայ կաթոլիկ կրօնաւորները վերադարձան Իսթանպուլ եւ իրենց կրօնապետ ընտրեցին Նուրիճան վարդապետը, որ չուտով եպիսկոպոսացաւ:

Գ.

ՀԱՅՈՒՅՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

Ռուսական կառավարութիւնը ըստ էութիւնէ զաչնագրին խոչոր վնասուց հատուկները պիտի մնային իրենց դիրքերուն վրայ եւ պիտի չքաչուէին ետ: Սուլթանն Մահմուտ մտահոգ էր: Իր սեղանատրն էր ան նչուչտ Գաղազ Ախթիմը, այսինքն իր եմատական նախարարը: Այնոր վրայ մեծ յոյս դրած էր: Նախարարաց խորհուրդին նիստին կանչեց նաեւ Ցարութիւն պէզճեանը:

- Ինչպէ՞ս պիտի վճարուին պատերազմական հատուցումները, հարցուց վեհապետը մտահոգ:

Նախարարները չմորած իրար կը նայէին: Պետական գանձը թափուր էր: Բացառիկ հատոյթ մը գտնել կարելի չէր: Պէզճեան չէր խօսեր, ուրիշներ անդամ չէր նախարարաց խորհուրդին: Բայց Սուլթանին վերջին յոյսը իր հայ խորհրդականն էր: Ուստի պահ մը խզեց լռութիւնը:

- Ախթին, կը տեսնես որ երկիրս մեծ տագնապի մը առջեւ է եւ նախարարներս ելք մը չեն գտած: Ասկէ տարիներ առաջ ալ դուն գտած էիր պետական գանձին պէտք եղած դրամը: Ունի՞ս արդեօք ծրագիր մը:

Ցարութիւն ամիրա պէզճեան ոտքի ելաւ:

- Վեհափառ տէր, ըսաւ հանդարտ ու ինքնավստահ, ձեր բարձր արտօնութեամբ առաջին մասնավճարը փոխարէն վճարելու ծրագիր մը ունիմ:

- Ի՞նչ, հարցուց Սուլթանը աչքերը ուրախութեամբ փայլելով:

- Կ'առաջարկեմ նոր դրամ մը տպել արծաթի եւ պղինձի խառնուրդ մեթելիք մը, եւ զայն պարտադրիչ կերպով փոխել չերջաբերութեան մէջ գտնուող ոսկիներուն հետ: Արծաթ եւ պղինձ չատ ունինք, կըրնանք անմիջապէս գործի սկսիլ: Իսկ պատերազմական հատուցումներու մէկ մասնավճարները կրնանք օտար պետութիւններէ փոխառութիւն կնքելով վճարել եւ ես կրնամ գլուխ հանել այդ փոխառութիւնը, որովհետեւ մանաւանդ Անգլիա տրամադիր է տալու, ռուսական գրաման թաչարճակ վէրջ մը տալու համար:

- Հապա եթէ չկարողանանք այդ փոխառութիւնները օրը օրին իրագործել...:

- Ես խօսած եմ վեհափառ տէր եւ ամէն ինչ կարգին է, ըսաւ Ցարութիւն պէզճեան յաղթականի:

Սուլթանին դէմքին վրայ հանդարտութիւն մը երեւցաւ, հին օրերու երջանկութիւնը ցոլաց եւ բոլոր նախարարները նախանձեցնելու առաքինան ջանացումեց գինքը:

- Ախթին, այս քանի անգամ է գիս կը փրկես դժուարութենէ եւ կը յաջողցնես գործեր, որոնք նախապարտնեալս չեն կրնար իրականացնել:

Ցետոյ նախարարներուն դառնալով ըսաւ.

- Ընելիք մը ունի՞ք:

Մեծ եպարքոս Մէհմէտ Բէչիտ փաչա սկսած էր նախանձիլ հայ Ամիրային: Սուլթանին անոր հանդէպ ունեցած սէրը եւ համարումը գինքը կը նեղէր: Հետեւաբար Սուլթանին հարցումը յարմար պատրուակ մը նկատելով ուզեց դիտողութիւն ընել Պէզճեանի ծրագրին:

- Վեհափառ տէր, Պէզճեանի նոր մեթելիք տպելով ոսկիով փոխանակելու գաղափարը ճիշդ է, բայց պէտք չէ որ արծաթ խառնուրդ ըլլայ այդ մեթելիքը, որպէսզի մեր արծաթներն ալ չուտով չսպառին:

- Ի՞նչ կ'ըսես Ախթին, փաչային այս գաղափարին, հարցուց Սուլթան Մահմուտ:

Պէզճեան վայրկեան մը վարանեցաւ, բայց յետոյ վճռական կեցուածքով մը պատասխանեց.

- Տէր իմ, ես եթէ դրամը արծաթախառն ընել ուզեցի, այդ ունի իր կարեւոր պատճառը: Կրնանք պղինձն ալ խնայել ու երկաթով դրամ տպել: Բայց դրամը ինք պէտք է որոչ արժէք մը ունենայ: Եթէ մինայն պղինձ կոխենք, աւելի դժուար կ'ըլլայ ոսկիով փոխանակել եւ ժողովուրդին մէջ անվստահութիւնը աւելի մեծ ազդեցութիւն կը գործէ:

- Բայց պիտի կրնա՞յ այդքան արծաթ գտնել, հարցուց սատրազամը:

- Փաչա, փողերանոցին մէջ բաւականաչափ արծաթ կայ:

- Ախթինը իրաւունք ունի, վճռեց Սուլթանը եւ ոտքի ելաւ:

Ժողովը վերջացած էր: Մեծ եպարքոսը չատ զայրացած էր կլուած պարտութենէն:

(Շար. 70)

CBAF-Solidarité-Asie
COMMUNIQUE

La tragédie qui ravage aujourd'hui l'Asie du Sud nous a tous bouleversés.

La détresse qui frappe les populations de cette région ne peut laisser aucun Arménien insensible.

Un élan de solidarité internationale s'est mis en place auquel nous devons, nous Arméniens, nous associer collectivement.

C'est pourquoi, la Croix Bleue des Arméniens de France lance une collecte nationale dont le montant sera versé au nom de tous les Arméniens de France à l'UNICEF.

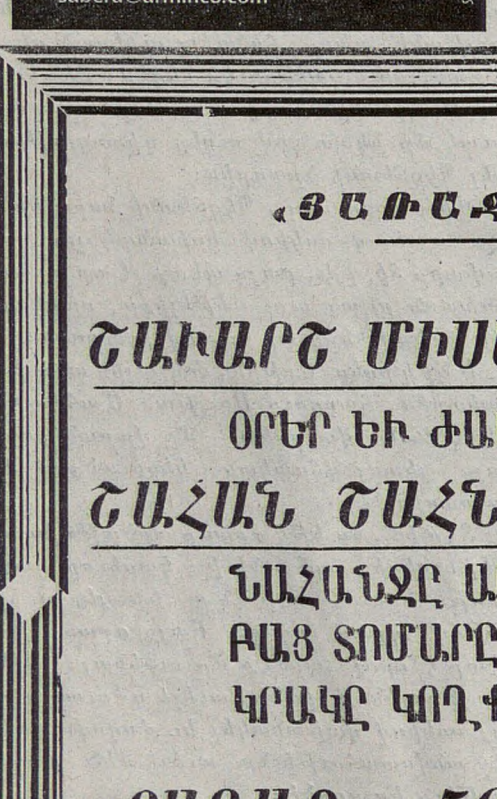
Les objectifs de cette organisation rejoignent les priorités qui ont toujours été les nôtres «l'aide à l'enfance».

Envoyez vos dons en libellant vos chèques à :

CBAF — SOLIDARITE ASIE
17 rue Bleue 75009 PARIS
Merci pour votre générosité.

ՇԱԻԻԼԻ ՏՕՆԱԾԱՌԸ

Կիրակի, Յունուար 9, ժամը 15ին
Շաւիլի «Աբրիամ»ը
Փարվի Ռոպէր Շուման, Շաւիլ Գեղարուեստական յայտագիրը «Լեւոն Շանթ» ճեմարոյն աշակերտութեան կողմէ եւ «Նայած սիրով» երգչախումբին։
Կաղանդ Պապայի ժամանումը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայց. Առաքելական եկեղեցւոյ կրօնական Ընկերակցութեան Վարչական Խորհուրդը եկեղեցւոյ պայծառութեան եւ Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ տաճարին 100-ամեակին առթիւ, չնորհակալութեամբ առած է հետեւեալ նուէրները.–

Պ. Ռոպէր Գափամաճեան 140 Եւրօ, Տէր եւ Տիկին Միհրան Տատեան 200, Պ. Վահան Կիւրճեան 500, Անտրէ եւ Արման Եփիքարտաչեան 300, Օր. Մ. Ճ. Լավէրն 50, Պ. Նափոլէոն Թօփալեան 200, Տիկին Մարի Հանչէրեան 175, Տէր եւ Տիկին Սահակ Սուքիասեան 500, Տէր եւ Տիկին Ժագ Հէպէր 75, Տէր եւ Տիկին Սերգօ Պէրպէրեան 250, Տէր եւ Տիկին Հրաչ Սիսեռեան 500, Պ. Կարապետ Կարապետեան 55, Գալուստ Կիւլպէնկեան Մշակ. կեդրոն 230, Պ. Ա. Գուլումճեան 200, Տէր եւ Տիկին Պերճ եւ Լիլիան Տիւրման Նեւլի Տիւրմանի մահուան առթիւ 200, Տէր եւ Տիկին Ժան-Փիէր Խաչիկեան 700, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Մրմեան 300, Տիկին Արփինէ Սերոբեան՝ Արարատ Միւտոնեանի յիշատակին 100, Նոյնպէս Պ. Վազգէն Մելտոնեան հօրը՝ Արարատ Մելտոնեանի յիշատակին 100։

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ընթացիկ ապրուստ սակագինը

ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանուխ	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ապրուստ սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը)։

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ապրուստ, Մինչեւ Մէկ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին։

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան։

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7։ Ր. օր Ծնունդեան։ Յիշատակ Մեռելոց
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին։
Պատարագի աւարտին Հոգեհանգիստ կը կատարուի «վասն համօրէն ննջեցելոց»։

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7։ Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին։
Պատարագէն ետք Հոգեհանգիստ «վասն համօրէն ննջեցելոց»։

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7։ Յիշատակ Մեռելոց

Պատարագի աւարտին Հոգեհանգիստ կը կատարուի «վասն համօրէն ննջեցելոց»։

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈՐ-ԼԻՄՈՆ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7։ Յիշատակ Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆԱ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՆՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷԼ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 7։ Յիշատակ Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ՍԻԵՏԻՔԵԱՆ

Date à retenir

Retenez bien la date du 5 mars !

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «Astrig» d'Arnouville-lès-Gonesse organise, au profit de son école hebdomadaire,

une **SOIREE CABARET** animée par

MARTIN YORGANTZ
et son orchestre,

avec la présentation de jeunes talents arméniens et la prestation de **Catharina DARBINYAN,** à l'Espace «Charles Aznavour» à Arnouville.

Cette soirée aura lieu sous la présidence d'honneur d'**André MANOUKIAN.**

Contact : Mireille GUEMDJIAN :
☎ **01. 39. 90. 63. 89**

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կաղանդ Պապան կու գայ Քալ Նազարբէն հետ իր նուէրները տոպրակով, այցելելու Տէսինի եւ չրջակայքի մանուկները՝ Կիրակի, Յունուար 9, ժամը 16·30-ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը։ Նաեւ Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տունը եւ Կապոյտ Խաչուհիները ձեզ պիտի հիւրասիրեն համեղ կարկանդակներով եւ զովացուցիչներով։

Բոլորդ հրաւիրուած էք։ Մուտքը ազատ է։

LE PERE NOEL

vous attend nombreux à
L'ARBRE DE NOEL
DE L'ECOLE
TEBROTZASSERE
Le Dimanche 9 janvier à partir de 12h
A la Salle des Fêtes «Thierry le Luron»
9 Bd. du Midi 93340 LE RAINCY

APRES MIDI ANIME PAR
RAFFI
SPECTACLE DES ENFANTS
CHORALE DE L'ECOLE
SPECTACLE SURPRISE
BUFFET — TOMBOLA
DISTRIBUTION DES CADEAUX PAR LE PERE NOEL

Renseignements à l'Ecole Tebrotzassère : 01. 43. 81. 01. 72
Accès autoroute A3 : Sortie Villemomble Le Raincy
Gare de Villemomble Le Raincy RER (Eole)
Ligne Paris Chelles
Salle à 200 mètres

ENTREE GRATUITE

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 16€

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 13€
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ 12€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՆ 12€
եւ
«ՅԱՌԱՋ - 50»
(Ծաղկափող 50-ամեայ հաւաքածոյէն) 19€

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի։
Թղթատարի ծախք՝ 6 €, հատոր մը։

CABINET TERZIYAN

Toutes Assurances Toutes Compagnies

MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS
AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE
MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION

13, rue Lamartine, 75009 PARIS
Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +

Ապահովագրական Ձեր հարցերուն համար մի՛ վարանիք դիմելու մեզի

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 8
SAMEDI
8 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՀԱՅԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 230 նրբ — Վեցամսեայ : 122 նրբ
Արտասահման : Տար. 270 նրբ (Ամէնօրեայ առաքում)
247 նրբ (Շաբաթաթերթ առաքում) — Հատը : 1 նրբ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.108 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 80e ANNEE — N° 21.108

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՀԱՐԱՒ - ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՍԻԱ

ՄԵՌԵԱԼՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԹԻՒՆ Է 165.000

ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽՈՆ ԱՆՑԱԾ Է ՄԱԿ-Ը

Քոֆի Անան, որ կը վարէ Ճաքարթայի ժողովը, մօտ մէկ միլիառ տոլարի (977 միլիոն) անմիջական օժանդակութիւն մը պահանջեց փետրուարի նիստին իսկ, Ցունուար 6ին։ Իր ելոյթը փաստեց արդէն որ ՄԱԿ-ը ձեռք առած է օժանդակութեան ղեկավարութիւնը, դեր մը զոր սկիզբը Պուշ ինքն իրեն չնորհած էր, դառնալով «մարդասիրական համախմբում»ի ղեկավարը, բայց, ի վերջոյ տեղի տուած էր։ Ճաքարթային մէջ իսկ, Արտաքին նախարար Գ. Փաուըլ յայտարարած է որ այդ համախմբումը լուծուած է։ Ծառայած էր որպէս խորհրդակցութեան մարմին մը ԱՄՆ-ու, Հնդկաստանի, Ճափոնի, Աւստրալիոյ եւ Գանատայի միջեւ։

Ցունուար 7ին, մեռեալներու նոր թիւն էր 165.000, որոնց 113 հազար միայն Ինտոնեզիա։ Կը թուի սակայն որ այս թիւերն ալ վերջնական բնոյթ չունին։ Տուժած երկիրներուն գլուխը կը մնայ Ինտոնեզիա, ամէնէն քիչ վնասուածն է Թայլանտ։ Ինտոնեզիոյ նախագահը, Ճաքարթայի ժողովին ակիզբն իսկ կոչ ըրած է որ օժանդակութեան գլուխը դառնայ «չէզոք եւ օրինաւոր» իշխանութիւն մը եւ ուղած է որ նշանակուի «Պարոն ազէտ» մը։ Այդ ուղղութեամբ ՄԱԿ-ի առաքելութիւնը հսկայ է եւ դժուարութիւններն ալ նոյնքան։ Տեղւոյն վրայ նոր երկրաշարժի վախ ալ կայ, ցնցում մը պատահած է արդէն Ցունուար 6ին, 4,9 ուժգնութեամբ Ռիխթէրի բաց սանտիմանաչափին վրայ։

Գլխաւոր մտահոգութիւնը կը մնայ միշտ երախաներու պարագան։ Մանուկներու պաշտպանութեան մասնագիտացած մութիւններ (Ֆրանսայի մէջ) հաւաքական մարմին մը ստեղծած են, ուր մտած են կարմիր Խաչ, Շէն տը լ'Էնփուար, ԻԻՆԻՍԷՖ, Քոյր Էմմանիւէլի բարեկամները, Հայր Սէյրաքի մութիւնը, Երախայ եւ Զարգացում, Փարթաժ, եւլն. եւլն.։ Առողջապահութեան նախարարն ալ, Տուստ-Պլազի յայտարարած է որ Ֆրանսա պէտք է գլուխն ըլլայ Եւրոպայի մէջ Սրի Լանքայի եւ Ինտոնեզիոյ երախաներու պաշտպանութեան կեդրոններուն։ Ինտոնեզիոյ մէջ, առնուազն 35 հազար երախայ մէջտեղ մնացած են։ Ֆրանսայի հաւաքականին ճչդած հինգ պաշտօններէն առաջինն է պաշտպանել երախաները բոլոր չհատատակութիւններէն։ Հարկ է, օրինակ, հսկել եւրոպական սահմանազատներուն, ճչդելու համար թէ ուրկէ՞ կու գան երախաները։ Կան զաւակները կորսնցուցած ծնողներ եւ առանց ծնողքի զաւակներ։ Հարկ է ամէն ինչ կարգաւորել։

***

Ք. Անան 977 միլիոն տոլար կը պահանջէ մինչ 4 միլիառ տոլարի նուիրատուութիւն յայտարարուած է, հարկ է գիտնալ թէ ինչ որ խոստացուած է կը վճարո՞։ Նուիրատուներու գլուխն է Աւստրալիա 764 միլիոն տոլարով։ Ֆրանսա 7րդ դիրքի վրայ է 103 միլիոն տոլարով։ Թուրքիա իսկ 1,25 միլիոն տուած է։ Վերջին տեղը կը գրաւէ Լեհաստան 1 միլիոն տոլարով։

Սումաթրայի հիւսիսը Աեհի գաւառը, որ կեդրոնը դարձած է մարդասիրական օժանդակութեան, մեծաքանակ օգնութիւն ստացած է, բայց թոներով ապրանքներ դիզուած են Մեւտանի եւ Ճաքարթայի օդակայաններու պահեստանոցները։ Առաքուած օգնութեան հազիւ մէկ քառորդը հասած է աղէտեալներուն։

Այս օգնութեան կապակցութեամբ Շիրաք կը թելադրէ միջազգային տուրք մը ստեղծել։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

«ԼԻՊԵՐԱՍԻՈՆ» օրաթերթը, Ցունուար 7ին, 48 ժամ է ոչ մէկ լուր ունէր Իրաքի իր թղթակիցէն՝ Ֆլորանս Օպընայէն, որ ծանօթ հրապարակագիր է, գլխաւորաբար ծանօթ որպէս «կռան ռըփորթէր»։ Անհետացած է իր առաջնորդին եւ Թարգմանին Հիւսէյն Հանուն ալ-Սաատիի հետ, Թերթին տնօրէնութիւնը չուզեր խուճապի մթնոլորտ մը ստեղծել, բայց Սերժ Ժիւլի (Ֆրանս-Ինֆօ, Ցունուար 7) չէր ծածկեր իր խոր մտահոգութիւնը։ Ֆլորանս Օպընա 43 տարեկան է եւ իրաք հասած էր Դեկտեմբեր 16ին, Ֆրանսացի երկու լրագրողներու ազատ արձակումէն քիչ առաջ։ Այս վերջինները յայտարարած էին իրենց վերադարձին, որ Ֆրանսացի լրագրողներ պէտք չէ իրաք երթան։ Ֆ. Օպընա փորձառու լրագրող մըն է որ Լիպերասիոնի խմբագրութեան մաս կը կազմէ 1986էն ի վեր։ Թղթակից եղած է Ռուանտա, Քոսովօ, Ալժերիա, Աֆղանիստան։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ, Փետրուար 16ին հրապարակ պիտի գայ Ռոպէր Կէտիկեանի «Լը փրոմընէօր տիւ Շան տը Մարս»ը, որ Ֆր. Միթերանի վերջին չրջանի կեանքն է։ Նախագահին դերը կը կատարէ Միշէլ Պուքէ, որ շատ մեծ դերասան մըն է։ Ֆիլմ մը հիմնուած է Ժորժ-Մարք Պէնամուի դիրքին վրայ («Վերջին Միթերանը») որ բանավէճի նիւթ եղած է եւ դեռ առջի օր Միշէլ Շառաս կ'ըսէր թէ չուզեր իսկ խօսիլ այդ մասին (Գանալ+, Ցունուար 6)։ Շատեր գայթակղած էին երբ 1996ին լոյս կը տեսնէր հատորը։ Քանի մը օր յետոյ, Փետրուար 28ին լոյս պիտի տեսնէ Միթերանի աղջկան՝ Մազարինի ինքնակենսագրական հատորը, որ կրնայ խորտրուիլ «Գոց բերան»։ Հոն Մազարին կը պատմէ իր մանկութիւնը եւ երիտասարդութիւնը։ Ցունուար 9ին, Միթերանի մահուան 9րդ տարելիցն է։

ՏԻՏԻԼ ԺԻՒԼԻԱ, որու ինքնագլուխ(°) փորձը ազատ արձակելու համար Ֆրանսացի երկու լրագրողները ձախողեցան եւ ինք ալ «ստամոլ» որակուեցաւ երկու լրագրողներէն մէկուն կողմէ, կ'ամբաստանէ ոստիկաններ կամ լրագրողներ որ դաւադրած են Շիրաքի հետ իր նամակագրութիւնը (Լը Մոնտ, Ցունուար 7)։ Դաւադրութիւնը, եթէ ճիշդ է, կրնայ հետեւանք չունենալ, քանի երեսփոխանը կը խոստովանի որ պատճէն մը պահած է։

ՔՐՏԱԿԱՆ տարբեր կազմակերպութիւններ որոշած են գործի լծուիլ քրտական գիւղերու փոխուած անուններուն հարազատ անուններով փոխարինելու համար։ Ներկայիս կը պատրաստուի ցանկը այն գիւղերուն որոնց անունները թուրք իշխանութիւններուն կողմէ փոխուած են թրքական անուններով։ Քիւրտերը կը յուսան որ երկրին Եւրոպայի անդամակցութեան հոլովոյթը հարկաւոր պայմանները կ'ընծայէ նման նախաձեռնութեան համար։ Կ'ըսեն թէ ի հարկին կը դիմեն Մարդկային Իրաւունքներուն եւրոպականատեանին։

ԱՊՈՒ ՄԱԶԷ, որ պատերազմական ծանօթանունն է Մահմուտ Ապպասի, տրամադիր է բանակցելու Շարոնի հետ հակառակ անոր որ երկու օր առաջ դատապարտած էր «սիոնական թշնամին»։ Անգամ մը եւս դատապարտած է «զինեալ ինթիֆատան», զօրավիգ ըլլալով հանդերձ անդէն ինթիֆատային։ Իսրայէլեան «Մաարիւ» օրաթերթին տուած հարցազրոյցին մէջ Ապպաս կը կրկնէ որ Համասի արձակած հրթիռները Իսրայէլի դէմ «սխալ մըն էր», ինչպէս նաեւ իսրայէլեան հակազեցութիւնները։ Ֆաթահը, որ մեծամասնութեան կուսակցութիւնն է, ամբաստանած է Համասը որ Ապպասի դէմ արշաւի մը ձեռնարկած է։ Զեկոյցով մը իր զարմանքը կը յայտնէ որ «Համասի եղբայրները քացէ ի բաց պայքար կը տանին Ֆաթահի եւ Ապու Մազէնի դիրքերուն դէմ», ինչ որ խնդրոյ առարկայ կրնայ ըլլալ Ցունուար 9ի քուէարկութիւնը։

«ԳՈՐՍԻՔԱՅի ժողովուրդին քանակը», որ անցեալ ամառ ծնունդ առած դատարնի կազմակերպութիւն մըն է, զեկոյցով մը կը սպառնայ քանի մը օրէն կղզին պտռնուող «դրաւող»ին վնասել։ Սպառնալիքը լուրջի առնուած է։

ՆԵԼՍՈՆ ՄԱՆՏԵԼԱ խոստովանած է որ տղան սիտայէ մեռած է։ Այս յայտնութիւնը ըրած է մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, որ իր տունը կազմակերպուած էր։ 54 տարեկան զաւակը որ փաստորէն էր, մեռած է քանի մը օր առաջ եւ Մանտելայի յայտարարութիւնը վէպ տուած է տիրող թապուին։

«ՑՈՒՆՈՒՔ»

(Ցունուար 6/7)

ՕՍԿԱՆԵԱՆ - ՄԱՄԻՏԵԱՐՈՎ ՆՈՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Հայաստանի ու Ադրբեջանի Արտաքին գործերու նախարարները նոր հանդիպում մը կ'ունենան Ցունուար 11ին, Փրակայի մէջ։ Ներկայ կ'ըլլան նաեւ Մինսկի խումբին երեք նախագահները։ Ադրբեջանական աղբիւրներու համաձայն օրակարգին վրայ կը դնուի փուլային կարգաւորման տարբերակը զոր երեւան միշտ մերժած էր մինչեւ այսօր, պնդելով ամբողջական լուծումի նախընտրութեան վրայ։

***

Ադրբեջանի նախագահը Ի. Ալիեւ Ցունուար 3ին յայտարարած է թէ կողմերը ներկայիս կը քննեն կարգաւորման փուլային տարբերակը։ «Հոս հասնիլ դիւրին չեղաւ» ըսած է ան, աւելցնելով որ այսուհանդերձ հարցը արդէն լուծուած համարելու կանուխ է։

Մինսկի խումբին ռուս նախագահը Ե. Մերզլեակով ալ «Էքսփրէս» թերթին յայտարարութիւն մը ըրած է, ըսելով թէ Հայաստան համաձայնած է Ղարաբաղի հարցը փուլային ձեւով լուծելու։

***

ԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻՆԵՐԸ ՊԱՏԻՒ ՈՒՆԻՆ

Ադրբեջանի «Ղարաբաղի ազատագրութեան կազմակերպութիւնը» Ցունուար 4ին յայտարարութիւն մը հրապարակած է, «ադրբեջանական հողերը ռազմական ճամբով ազատագրել»ու մասին։ Հեղինակները բաւարար չեն նկատեր ղեկավարութեան հարցը կարգաւորելու քայլերը եւ կը պնդեն որ խնդիրը միայն ռազմական ճամբով կրնայ լուծուիլ։ Անոնք կոչ կ'ուղղեն որ վերջ տրուի Մինսկի խումբին «խաբուսիկ» բանակցութիւններուն եւ անյապաղ ընտրուի վճռական գործողութիւններու փոխարինելու համար։ Կազմակերպութեան նախագահը ըսած է թէ պէտք է վերջ տրուի Հայաստանի հետ պաշտօնական եւ անպաշտօն չփումներուն։ Պէտք է պատերազմով ազերբեջանական հողերը ետ առնուին, որպէսզի աշխարհին ցոյց տրուի որ ազերբեջանցի ժողովուրդը կրնայ ապրիլ որպէս «պատիւ ունեցող ազգ»։

***

ՈՒՂԵՒՈՐՆԵՐ ՃԱՄԲԱՆ ՄՆԱՑԱԾ

Ռուսաստանէն հանրակառքով դէպի Հայաստան ճամբայ ելած քանի մը տասնեակ ուղեւորները աննպաստ օդին պատճառով Վրաստանի Դարիալի անցքին վրայ մնացած են։ Վրաստանի Հայաստանի դեսպանատունը կը ջանար ուղեւորները Հայաստան փոխադրել։ Օդերեւութաբանական սպասարկութիւնները կլիմայական պայմաններու բարելաւում չէին նախատեսեր, ուստի դիւրին չէր թուեր ճամբորդներուն փոխադրութիւնը։

«ՑԱՌԱՋ - ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Վաղը լոյս կը տեսնէ «Ցառաջ - Միտք եւ Արուեստ»ի նոր (309) թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ. -

Սերկէյ Եսենին	Ա. Ալիքեան
Հեռանկար	Գ. Արզումանեան
Ոգի, Metamorphosis	Մ. Երամեան
* * *	Ն. Ցարութիւնեան
Իքիւօ	Գր. Պըլտեան

ՏԱՅԿ-ԲԱՐՋՐ ՀԱՅԿ

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԶՏԻԿԵԱՆ

(Վրացակարգ քէ հայկական...)

47.- ՄԱՄՈՒԼ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

«Օսմանեան կառավարութեան աչքը զարճած էր, մանաւանդ անցեալ զարու մէջ, Թուրքիոյ կտորներու վրայ. տուներ կը խուզարկէին գիրք եւ Թուրք գտնելու. քանիներ Թոնիրներու մէջ աթարին հետ այրած են քովերնին ունեցած հնաւանդ ձեռագիրները. քանիներ հողին տակ Թաղած են հին Թղթեր եւ յետոյ մոռցած են հանել եւ եթէ կային կարնեցի հայ գըրողներու յիշատակարանները, այրած, ի սպառ մոռացութեան կարգն անցած են իրենց անունն ու յիշատակը: Կարնեցւոյն տնեցած այն զառն ժամանակներուն մէջ, իրմէ գրական անճնաւորութեանց յիշատակները ուզել, գրական մնացորդներ ըսպասել, չենք կրնար եւ չենք ալ մեղադրեր զինքը յայտ մասին անտարբեր գտնուած ըլլալուն, եթէ այն ամէն պարագաները յիշենք, որոնք պաչարած էին զինքը»(*):

Հ. Յակոբ Քօսեան, Բարձր Հայքի նըւիրած իր զոյգ հատորներուն մէջ մանրամասն ուսումնասիրութիւն կատարած է Կարինի եւ իր գիւղերուն ազգագրական, կրթական, կրօնական, ընկերական բոլոր մարզերը չօչափելով, որմէ ամփոփելով կը ներկայացնեմ գրական եւ պարբերական մամուլի բաժինը:

Գրիգոր երէց, Դաւիթ երէց, Յովհաննէս դպիր, Սարգիս ոմն, Ղազարոս վարժապետ Վահանեան, Յովհան Պօղոսեան, Տէր Պետրոս Պօղոսեան գրած, ընդօրինակած եւ մեկնաբանած են Աւետարան, Հին Կտակարանէն քաժիններ եւ կատարած Թարգմանութիւններ: Կորիւն Մկրտչեան 178 էջերէ այխարհաբար քերթուածներ գրած է 1880 Թուին, եւ Թողած վէպեր Գրիգոր Մագիստրոս, Տիգրանուհի, Սասունցի Դաւիթ, պահուած Սմիւռնոյ վարժարանի ձեռագրաց չարքին մէջ:

«Ընկերական Սիրտ» ամսաԹերթը լոյս կը տեսնէ 1895 Ապրիլին, մի քանի երիտասարդներու ջանքերով, 24 էջերէ բաղկացած. վեց Թիւ միայն լոյս կը տեսնէ:

«Մանր Երգեր», նուիրուած՝ երգերու եւ քերթուածներու, 1895 Մայիսին, ձեռագիր. կը դադրի քաղաքական հալածանքներու սաստկութեան պատճառով:

«Վոսփոր» ամսաԹերթ, ձեռագիր մէկ չորս Թիւ լոյս կը տեսնէ:

«Փարոս» 1909 Մարտ 7ին խումբ մը Հ.Ց.Դ. երիտասարդներու ձեռնարկը կը հանդիսանայ, լոյս կը տեսնէ կեդծանուններով եւ փոլիֆոփի եղանակով. սա ալ կարճ կեանք կ'ունենայ:

«Սիրտ» հանդէս Սան – աշակերտական միութեան լոյս կը տեսնէ 1910 Յունուարին եւ միայն քանի մը Թիւ լոյս կը տեսնէ:

«Նոր Լոյս» ձեռնարկ Ֆրանսական վարժարանի աշակերտներու: Անոր սիւնակներուն մէջ լոյս տեսած է «Զնայած բոլոր ճնշումներին եւ սահմանափակումներին, այնուամենայնիւ երիտասարդութեան մի մասը առանց յուսահատելու եւ լռութեան մատնելու ինքզինքը, գործով ցոյց է տըւել իր յեղափոխական ջիղ ունենալը»:

«Ցառաջ», հասարակական, տնտեսական, քաղաքական, գրական Թերթ, տնօրէն եւ արտօնատէր՝ Ա. Ասրունի: 1909 Մայիսի իր առաջին Թիւով Կարինի մէջ մուտք կը գործէ տպագիր հանդերձանքով եւ կը դառնայ առաջին տպագիր օրինաւոր Թերթը Էրզրումի: Գրող եւ հրատարակիչ անդամ են Հայ Ցեղափոխական Դաշնակցութեան (Լիպարիտ - Ասրունի, Կոմս, Բ. Շահպազ, Մկ. Պարսամեան, Ա. Աճէմեան, Հրայր...):

Լոյս տեսած է չորս տարի մինչեւ 1914 Մարտ 25, 2. տարի Թիւ 31: Խմբագիր-րապեաններու կարգին գտնուած է նաեւ Սիմոն Վրացեան:

«Սիրտ», գրական, գիտական, մանկավարժական ամսաԹերթ. Թիւ 1, Մարտ 1911. տպարան «Ցառաջ». միայն մէկ Թիւ լոյս կը տեսնէ:

«Երկիր», օրգան Կարնոյ Հայ Երիտասարդաց Միութեան, հիմնականօրէն «Ցառաջ» Թերթի կազմով լոյս կը տեսնէ 1914 Մայիս 13էն մինչեւ 1914 Յունիս 3, Թիւ 9, կը դատապարտուի փակուելու հայ անիրաւուած գիւղացիները պաշտպանած ըլլալուն համար:

«Ալիք», որ կ'ունենայ նախորդին վերնագիրը որպէս օրգան կարնոյ Հ.Ե.Միութեան: Ա. Թիւը լոյս կը տեսնէ 1914 Յունիս 12ին, յօդուածագիրները կը մնան նոյնները, կը փոխուի միայն տնօրէն-արտօնատէրը եւ կ'ըլլայ Հրաչեայ Լուսապարոնեան:

Մեծ եղեռնի փոթորիկը հորիզոնին վրայ էր. չուտով պիտի գար անհետ ոչընչացնելու պատմութիւն, գրականութիւն, յուշարձան եւ խաղաղ ժողովուրդը Հայոց Աշխարհին:

48.- ԹՈՐԹՈՒՄ

Էրզրումէն առտու կանուխ ճամբայ կ'ելլենք դէպի Հիսախ, Ճորոխի աւազանին սիրտը մխրճուելու, որուն մէկ կարեւոր հատուածը Ջորթվան, Իշխան, Բանակ, Եշնի Ռապաթ եւլն. արդէն կատարեցինք Արդուինէն աւելի մօտ ըլլալով: Շաբաթ մը վերջ, հարաւէն դէպի Հիսախ կ'ելլենք, Ճորոխի ամէնէն կարեւոր օժանդակին Թորթում գետի երկայնքին, առանց հասնելու Ճորոխի հետ միացման կէտին Իշխանի մօտ, ուր արդէն գտնուած էինք:

Թորթում գետի զոյգ ափերուն ինչպէս նաեւ Օլթիի հովիտին մէջ է որ կը գտնըւէին հարիւրաւոր հայկական գիւղեր, կարինի քնակիչներուն ամառնային օթափոխութեան կայաններ, պտղատու ծառերու չտեմարանները:

Անտարբեր կարելի չէր անցնիլ անոնց կողքէն, ուր եկեղեցիներու փոխարէն հոս-հոն մզկիթներու եւ սրածայր մինարէներու ուրուագիծերը կ'իլիկէին: Առանց կսկիծի կարելի չէ դիտել, երբ գիտես Թէ տակաւին 90 տարիներ առաջ խաղաղ ժողովուրդ մը կ'ապրէր, դարերէ ի վեր, իր եկեղեցիներով, դպրոցներով, գեղջկան կեանքով, առանց մէկուն վնաս հասցնելու, ընդհակառակն կերակրելով նաեւ իր վրայ բռնացող օտարամուտ տարրերը: Ամէնէն մօտը, որ պահած է մինչեւ այսօր իր պատմական անունը Արծաթին էր:

35 քմ. հազիւ հեռացեր էինք դէպի Հիսախ Սեւ Ջուրի երկայնքին, փոքր Թեքում մը եւ ահա Արծաթի դիւղը:

Ուղղուեցանք դէպի միակ քարաչէն կառոյցը որ փոքր գիւղի մուտքին էր ծածկուած չոր Թրիքներու պարիսպով. կը կարծէի որ մզկիթի վերածած ըլլան, բայց ոչ. սա մէկը դարճած է գիւղի հաւաքավայրը, սրճարանը, բայց դուրէն կը տեսնուին խումբ մը մարդիկ որ ծուխի գոլորշիներու մէջ կը չարժէին:

Սրտնեղութիւնը խմաստ չունի այս պարագաներուն. աւելի հաշուի կու գայ զըւարճանալը:

- Մէրհապա. ինծի ըսին որ այս գիւղը 100 հայ ընտանիք կար եւ քարաչէն սիրուն եկեղեցի մըն ալ ունէին չատ հինէն եկող...

Նման բարեւ եւ հարցում չեմ կարծեր որ երբեք լսած ըլլային իրենց ծնած օրէն... իրարու երես նայեցան. լռութիւն. վերջապէս ամէնէն համարձակը բանուրական պէրէն դլխուն, դէմքին վրայ մի-այն կաչի մնացած տարիքոտ անձ մըն էր.

- Դուք լուր չունի՞ք որ անոնք ելան - գացին:

- Պատյո՞ի...

- Ի՛նչ պատյո, ի՞նչ բան... չատ հեռուներ չհասան. այս կողմերը ջարդուեցան բոլորն ալ:

- Բոլո՞րն ալ...

- Չէ ճանըմ. «արսըզներըը»՝ անոնք որ իսլամ չեղան:

- Դուք Թո՞ւրք էք:

- Եա՛նի. սանկ-նանկ. օրին մէկը մեր պապերը եղեր են, կ'ապրինք կոր:

- Գիւղին անունը հայկական է: Ինչո՞ւ չէք փոխած:

- Փոխել կ'ուզէինք. կռիւով պահեցինք: Այս քիլիսէ՛ն ալ պահեցինք...

- Ժողովարա՞ն ըրեր էք...

- Եւ ուխտավայր... իր օրը ունի. ուրիշ տեղերէ ալ կու գան:

Չեմ կարծեր որ այս ողորմելի գիւղացիները պիտնային Թէ 453ին Մուհեղ Մամիկոնեան եւ Ներսէհ Կամսարական Մեծն Վահանի նիզակակից ընկերները մոլորեալ մինչեւ Արծաթի հասած էին, ինչպէս կը պատմէ Ղ. Փարպեցին: Քառորդ ժամ անդին նշանաւոր Ջերմուկը տեղն է: Գետեզերքին սրճարան եւ տուներ: Թորթում հասեր էինք: Անոնցմէ գիւղ մը. կը կարծէի գաւառական կեդրոն մը գտնել ուր դար մը առաջ 8·000 բնակիչ կար որոնցմէ 5·000ը՝ Հայեր. պիտի տեսնէի Թորթումի նշանաւոր բերդը, ինչպէս նաեւ Էչկիձորի եւ Ընկուզկայ բերդերը: Աբեմտեան Հայաստանը կարծեմ երկրագունդի միակ տեղն է որ 100 տարուան ընթացքին փոխանակ զարգանալու, աճելու, օգտուելու գիտութեան բերած առաւելութիւններէն, քանդուած, անշարժ կեցած է, կարելի չէ եղած «պարապ»ը լեցնել: Հարաւէն եկող քոչուոր Քիւրտերը, հինէն պահած են Թրիքը չարելու արուեստը միայն. տուները խեղճ, կեղտոտ, մանուկները նոյն վիճակի մէջ, բակի կենդանիներուն խառնուած, ճանճերու, մժեղներու մշտական յարձակումներուն այնքան ենթակայ որ քշելու փափաքն իսկ չէ մնացած եւ անոնք կարծես իրենց փեթակ ըրած, օրն ի բուն այդ խեղճ մանուկներուն վրայէն չեն հեռանար: Չեմ կարծեր որ բնակիչներուն միջին տարիքը այս պայմաններու մէջ մեծ բան մը ըլլայ: Ո՛ր «ծերուկ»ին տարիքը հարցնէի. 50-60ի սահմանը չէր անցներ, եւ արդէն Աբրահամ Նահապետի կերպարանք առացած էր... սրտի անհուն ցաւով կը նկատեմ որ ներկայ Հայաստանի չրջաններն ալ չատ հեռու չեն այս վիճակէն: Մեր մեծամիտ կառավարութեան համար որ աշխարհի ամէնէն անպէտ նորութիւնները երկրորդ օրը երեւան կը հասցնէ, սրճարաններն ու պանդոկները աւելի «քաղաքակիրթ» ցոյց տալու մարմաջէն տարուած, անդին մոռացութեան մատնած է իր հարիւրաւոր գիւղերը, ընդհանրապէս լեռնային չրջաններուն մէջ, ուր տեղացիները չատախ բակի կենդանիներու մակարդակով կ'ապրին, զրկուած ամէնէն տարրական իրաւունքներէ. տանելի փողոցներ, հոսող ջուր, մատչելի վառելանիւթ, էլեկտրականութիւն եւ հաղորդակցութեան միջոցներ. քանի՛ գիւղացիներ տեսած եմ որ հեռուստն երկար ճամբաներ կը կտրեն, քանի հանրակառքի ծառայութենէն զուրկ են, կամ չաբաթը մէկ քանի անգամ է միայն...

(Շար. 23)

(*) «Բարձր Հայք» - Հատոր Ա., Կարին քաղաք. հեղինակ Հ. Յակոբ Քօսեան. Վիէննա - Մխիթարեան տպարան, 1925 (էջ 248-266):

«Բարձր Հայք» – Հատոր Բ. Կարնոյ գիւղերը. հեղինակ՝ Հ. Յակոբ Քօսեան, Վիէննա–Մխիթարեան տպարան, 1926:

ՆՈՐ ՄԻՔԵԼԱՆՃԵԼՈՆԵՐ

ՅԱՐԴ ՀԱՋՈՒԱԴԷՊՕՐԷՆ ՆՈՐ ՄԻՔԵԼԱՆՃԵԼՈՆԵՐ Ի ՅԱՅՏ ԿՈՒ ԳԱՅԻՆ: ԱՅԺՄ ԱՄԷՆ ՏԱՐԻ ԵՐԿՈՒ ԿԱՄ ԵՐԵՔ ԳՈՐԾԵՐ ԿԸ ՅԱՅՏՆԱԲԵՐՈՒԻՆ: «ՏԸ ԿՈՒԱՐՑԻԸՆ» ԿԸ ԲԱՑԱՏՐԷ, ԹԷ ԻՆՉՈ՛Ւ

Միքեալանճելօ հաւանաբար ուրախ եւ զոհ զգացած է, երբ աւարտած է Դաւիթի արձանը: Ան հաւանաբար նաեւ զգացած է, Թէ իր այդ գործը պիտի դրուէր արուեստի պատմութեան գլխքերու մէջ: Սակայն հաւանական չէ, որ ան երեւակայած ըլլայ, Թէ 500 տարի ետք իր անունը կրող ճաչարաններ պիտի յայտնուէին Ֆլորանսի տարածքին եւ վերեզակներ իրենց ապրուստը պիտի ապահովէին՝ «Դաւիթ»ի արձանին պատկերը կրող զգեստներ կամ այլ իրեր վաճառելով:

Վերջին քանի մը տարիներուն Դաւիթի արձանը եւ Միքեալանեան մատուռին որմնանկարները մշտ Ադամը մատնացոյց ընող Աստուծոյ պատկերը գործածուած են դինիի, ակռայի դեղի, ներքնիկ մազ ցանելու միջոցներ ծանուցելու համար: Միքեալանճելոյի, ինչպէս նաեւ Ֆլորանսի այլ գեղանկարիչի մը՝ Տոնաթելլոյի գեղանկարներուն ներշնչումով ստեղծուած է մանուկները զուարճացնող ևիմնա թըրթըռներուն կանաչ հերոսը: Մեծ չէ Թիւը հանճարեղ այն արուեստագէտներուն, որոնք հսկայական յաջողութիւն արձանագրած են ժողովրդային համաչխարհային մշակոյթին մէջ:

Վերածնունդի ժամանակներու կուռքը՝ Միքելանճելօ այս օրերուն Ֆլորանսի ամէնէն հզօր վաճառանիշն է: Իսկ Միքելանճելոյի համաչխարհային չուքան ծաղկում մը կ'ապրի: Կը կարծենք, Թէ մինչ տարիները կ'անցնին, չատոնց կտրուած Միքելանճելօ մը գտնելու հաւանականութիւնը կը պակսի: Սակայն այդպէս չէ: Ինչպէս մանուզէտ մը կը նշէ, այնպէս՝ ինչպէս աչխարհի մեծագոյն արուեստագէտներուն գործերուն գինը կը մագլցի, նոյնպէս հրաչքի համազօր արագութեամբ հետզհետէ Միքելանճելոյի պատկանող աւելի մեծ Թիւով գոհարներ ի յայտ կու գան:

«Արուեստը երբեւիցէ այսքան մեծ գումարներ չէ ներգրաւած,- կ'ըսէ Ուաչինկթընի համալսարանէն դասախօս մը: Սուղ գին մը վճարելը այլեւս մակարդակի ցուցանիչ չէ աչխարհի միլիոնատէրերուն համար: Շահարկողներ եւ առեւտրականներ ծախու ապրանքի վերածած են արուեստը»:

Երբ 1963ին Քրիստոսի փայտէ մէկ արձանիկը գտնուած է Ֆլորանսի Սանթօ Սփիրիթօ եկեղեցիին մէջ, կրօնաւորները գարմացած են՝ լսելով, Թէ անիկա կ'արժէր 3 միլիոն տոլար: Երեսուն տարի առաք «Կէթթի» Թանգարանը 6 միլիոն տոլար վճարեց Միքելանճելոյի նոր յայտնաբերուած մէկ գծանկարին համար:

«Մարդիկ իրենք զիրենք կը տանջեն նըմանը յայտնաբերումներ կատարելու համար,- կ'ըսէ դասախօսը: Արուեստի սիրահարներ պատրաստ են խանդավառելու, սակայն նիւթական չահը եւս մղիչ ուժ մըն է: Եթէ կրնաս փաստել արուեստի գործի մը իրականութիւնը, ապա կըրնաս գտնել չահախոտդ մը: Խօսքը կը վերաբերի մէկ դիչերուան մէջ քանի մը միլիոն տոլար չահելու»:

Վերջին տարիներուն յայտնաբերուած եւ ամէնէն աւելի ծանուցուած գտածոները չեն զիմացած մասնագէտներու մանրազնին քննութեան: Անոնց չարքին է «Փիէթա» արձանին մէկ օրինակը եւ Աստուածամօր մէկ գեղանկարը, զոր Իմելտա Մարթոս գնած է 4 միլիոն տոլարի, սակայն իտալիոյ պետութիւնը զայն կեղծ հռչակած է 1988ին: Նիւ Եորքի մէջ 1996ին յայտնաբերուած եւ Միքելանճելոյի վերագրուած մանչուկի մը քանդակը հարցականի տակ է: Հետեւաբար, ով որ կը կարծէ, Թէ իրական Միքելանճելօ մը գըտած է, երկար աչխատանք պէտք է տանի զայն աչխարհին ներկայացնելէ առաջ:

Ճիանքարլօ Ճենթիլինի աւելի քան 15 տարի ուսումնասիրած է Քրիստոսի 41 սմ. բարձրութեամբ փայտէ արձանիկը, որ կը կարծէ, Թէ Միքելանճելոյի գործն է: Ան կը հաւատայ, Թէ արձանիկը չինուած է 15րդ դարու վերջերուն: Անիկա մարդաչափութեան առումով այնքան կատարեալ է, որ այդ ժամանակներուն Միքելանճելոյէն պատ ոչ մէկ այլ արուեստագէտ կարողութիւն ունէր նման քանդակ մը իրագործելու: Իր կարծիքը փաստելու համար Ճենթիլինի Ֆլորանսի հիւանդանոցէն եւ համալսարանէն ինդրած է ատուգել, Թէ արդեօք ոսկորներն ու մկանները ճիչտ ձեւով քանդակուա՞ծ են:

Հիւանդանոցին եւ համալսարանին մաս-

ԹՈՒՐՔ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐ ՈՐՈՆՔ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԼԵԶՈՒՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆ

Պատմաբան եւ Արեւելքի մասնագէտ Սեպաստիէն տը Գուրթուա Թուրքիոյ արեւելեան շրջանին մէջ դիպուածով հանդիպած է արամէերէն խօսող քրիստոնեաներու որոնք քանի մը հարիւր հոգի միայն մնացած են։ Արամէերէնը ծանօթ է որ Քրիստոսի խօսած լեզուն է։ Պատմաբանը ապա Տուշան Նովալովիքի լուսանկարներով ճոխացած հատորի մը նիւթ ըրած է այդ հանդիպումը։

Այդ առիթով Ֆիկարոյէն (Յունուար 5) Սոֆի տը Ռավինէլ հարցազրոյց մը ըրած է տը Գուրթուայի հետ. ան նախ կը պատմէ թէ հինգ տարի առաջ Վանայ լիճին շրջակայքը հայկական եկեղեցիներ փնտռելու ընթացքին, իրենց գտնուած համրակառքը մօտրած է ու կանգ առած անծանօթ վայր մը։ Հոն ճամբուն վրայ հանդիպած է քրիստոնեայ կրօնաւորի մը. ան Մարտինի հոգեւոր հովիւ Հայր Յովսէփն է որ Մուսուլի դոմինիկեան ուսմանողներէն մէկը եղած է։ Ան պիրենք կը հրաւիրէ այցելելու Միտեաթի իրենց վանքերը, որոնցմէ 15ը տակաւին կը գործեն։ Շրջակայ գիւղերուն մէջ երկու հազարի չափ քրիստոնեաներ կ'ապրին որոնց պապերը Բ. եւ Գ. դարերուն քրիստոնէութիւնը ընդունած են։ Անոնց չառաւիղները վերապրած են պատմութեան յորձանքներուն, հակառակ կոտորածներու, հակառակ խորութեան։

Այդ փոքր զանգուածին հետ հանդիպումը կայծակի հարուածի մը տպաւորութիւնը կը գործէ։ Տը Գուրթուա կ'ըսէ թէ Թուրք այդ քաղաքացիները որոնք Քրիստոսի լեզուն կը խօսին, ունին կատարելապէս անխաթար պահուած հաւատք մը։ Ինք ուզած է որ պատրաստելիք հատորին մէջ անոնց դէմքերն ալ տեղ գտնեն. դէմքեր որոնք Հին Կտակարանէն դուրս եկածի տպաւորութիւնը կը գործեն։ Տպաւորիչ է իրենց վանքերուն ճարտարապետութիւնն ալ։

Այդ հաւաքականութեան մասին 1911-ին տեսութիւն մը ըրած է անգլիացի հնագէտ եւ երկրախոյզ Կ. Պէլ։ Այսօր տը Գուրթուա կը գործակցի Իւ. ՆԷՍՔՕ-ին որպէսզի այդ հարստութիւնը արձանագրուի որպէս մարդկութեան ժառանգութիւնը։ Կ'ըսէ թէ հարկ է աճապարել, որովհետեւ այդ անկիւնը բնակիչներուն տարիքի միջինը բաւական բարձր է։ Ահկէ զատ, Քիւրտերը ճնշում կը բանեցնեն անոնց վրայ, իրենց տուներուն տիրանալու համար, իսկ երիտասարդներուն ակնարկը յառած է Արեւմուտքին. իրենց միակ մտածումը մեկնիլն է։

Մինչեւ երկու տարի առաջ Թուրքերը կ'արգիլէին որ իրենց լեզուն սորվեցնեն ու իրենց մշակոյթը փոխանցեն նոր սերունդին։ Անոնք ալ գաղտնի դպրոցներու մէջ կ'ընէին այդ գործը։ Այսօր, Եւրոպայի ուղղուած հմայելու թրքական քաղաքականութենէն ի վեր կացութիւնը բարելաւուած է։

Ֆրանսացի պատմաբանը վերանորոգումի չարժում մը կը նշմարէ այդ համայնքին մօտ։ Կը խորհի որ անոնց նկատմամբ Թուրքերը յիշողութեան պարտականութիւն մը կրնան ունենալ։ Հինգ տարիէ ի վեր անոնց երիտասարդները որոնք Պոլիս կը բնակին, չրջան կու գան իրենց արմատները վերագտնելու, իրենց լեզուն սորվելու։ Քանի մը տարի հոն կը մնան։ Մնայուն ներկայութիւն ունի անոնց ըսփիւռքն ալ։ Քսան տարի առաջ գիւղերը էլեկտրականութիւն չունէին, այսօր համացանցով կապուած են աշխարհին։ Ու բոլորն ալ չերմ չատագով են Թուրքիոյ Եւրոպայի անդամակցութեան։

ՔԱՂՀԱՆ

ՊԱՏՈՒՈՅ ԼԵԶԻՆԻՆ ԷՏ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻՆ

Պատուոյ լեգէոնի Ճունուար 1ի չնորհումներուն մէջ Առողջապահութեան նախարարութեան ցանկին մէջ, պատուոյ լեգէոնի ասպետի չքանչան ստացած է ատամնաբոյժ Խոտուր Թորոսեան, վաստակէն։

ԱՀԱԲԵԿԻՉՆԵՐՈՒՆ ԼԱՋԸՐԸ

Է.Ֆ-Պի-Ա.Յ-ը վերջին ծայր լուրջ կը վերաբերի ահաբեկչական նոր ապառնալիքի մը. կասկածած է թէ ահաբեկիչներ կը ծրագրեն օդանաւեր չախչախել, գերհզօր լազերական ճառագայթ ուղղելով օդաչուներու խցիկին, որպէսզի անոնց աչքերը կուրցնէ էջքի ընթացքին։ Չի բացառուիր որ այդ ձեւը արդէն փորձած ըլլայ։ Սեպտեմբերին ամերիկեան օդային ընկերութեան մը մէկ օդաչուին աչքին ցանցենին այրած էր լազերեան ճառագայթ մը երբ կը պատրաստուէր էջք կատարել Սոլթ Լէյք Սիթիի օդակայանը։

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԱՍԿԷ ԱՆԿԷ

ՀԻԹԼԷՐ ՏՈՒՐՔ ԿԸ ՎՃԱՐԷ՞Ր

Հարցումին պատասխանը ժխտական է, ըստ պաւիէրական դիւանները։ Անոնց պրպտումէն յայտնի եղած է որ մենատէրը կանոնաւոր կերպով տուրքերը չվճարող մը եղած է։ 1933-ի փաստաթուղթեր ցոյց տուած են որ այդ տարին մինչ ինք վարչապետ էր, պէտք է 405 հազար մարք վճարէր որպէս տուրք։ Այդ դումարը հաւասար է ներկայի 6 միլիոն եւրոյին։ Նոյն փաստաթուղթերը կ'ընեն թէ յաջորդ տարի գոյացած ծածուկ համաճարնութեամբ մը Հիթլէրի պարտքը ջնջուած է։

***

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՆՈՐ ԽԱՉԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Պուէնոս Այրէսի մէջ, ժամանակակից արուեստի ցուցահանդէս մը, որ կը ներկայացնի Քրիստոսը խաչուած ամերիկեան պատերազմական օդանաւի մը վրայ, մեծ բանավէճի մը առիթ հանդիսացած է բացումէն ի վեր (Նոյեմբեր 30)։ Տիրանաւոր Պէրկոկլիօ «Նախատինք» որակած է Լէոն Ֆերարիի 400 գործերու յետահայեացքը։ Արդէն կարգ մը ընկերութիւններ ջնջած են իրենց հովանաւորութիւնը բացումէն երկու չաբաթ ետք։ Բազմաթիւ գործեր փճացուած են, բողոքներ եղած են արուեստագէտին դէմ, որու փաստաբանները պաշտպանած են արտայայտութեան ազատութիւնը։ Քրիստոսի այդ գործէն զատ, որ կը դատապարտէ Վիէթնամի պատերազմը, կան այլ գործեր նոյն ոգիով, կրօնաւորուհիներ չարչարանքի ենթարկուած, Ցովհաննէս - Պօղոս Բ.ր մերկ Մատոնային առջեւ, սեռմնասպանակներու վրայ։

***

ԶԻՆԱՍՏԱՆԻ ԱՔԼՈՐԻ ՏԱՐԻՆ

Փետրուար 9ին կը սկսի Զինացիներուն նոր -Աքլորի- տարին, որ դէչ համբաւ ունի եւ մկրտուած է «այրի տարի», որու ընթացքին ամուսնութիւնը բախտաւոր չըլլար։ Այդ իսկ պատճառով ամուսնութիւնները բազմացած են անհամեմատ կերպով, բոլոր խօսեցեալները կ'ուզեն ժամ առաջ, այսինքն Փետրուար 9էն առաջ ամուսնանալ Այծի տարուան առեն։

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲԱՆ

(ՎԷՊ՝ ՊԷՋՃԵԱՆ ԱՒԻՐԱՑԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

ԱՐԱ. ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.

ՊԷՋՃԵԱՆ ՊԱՒԼԱՏԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Թ.

ՀԱՏՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

Պէզճեան սկսաւ խորհիլ թէ այդ փաշան կրնար իր թշնամութիւնով նոր Հալէթ էֆէնտի մը ըլլալ։ Ի վերջոյ մեծ եպարքոս մըն էր եւ պէտք էր վախնալ անոր ապդեցութենէն։ Ոստի հազիւ ժողովէն ելած ուղղակի գնաց եկեղեցի եւ ծնրադիրք աղօթեց Աստուծոյ, որ զինքը պաշտպանէ թշնամիներուն դէմ։

Յաջորդ առաւօտ երբ Պէզճեան Սուլթանին բացատրութիւններէ տալու գնաց, վեհապետը միջոց մը անկեղծօրէն ըսաւ անոր.

-Արթին, մեծ եպարքոսը քեզ հետ շատ բարեկամ չ'երեւիր, բայց դուն գանկ մը պէտք չէ վախնաս, որքան առեն որ ես ողջ եմ։

-Աստուած ձեզ անպակաս ընէ մեր երկրին վրայէն։

-Արթին, դիտես երկրի ժողովին բան չըսի, բայց պատերազմական հատուցումը օտար պետութիւններէ փոխառութիւն ըլլալով առնելու գաղափարին հետ չկարողացայ հաչտուիլ։ Այդ միչտ տուրի նըմատած է մեզի։ Ուրիչ ճար մը կարելի չէ՞ խորհիլ։

- Վեհափառ տէր, դուք հոգ մի ընէք, լաւագոյն ձեւով պիտի կարգադրուի ամէն ինչ։

Արդարեւ մասնակցողները իրենց թէ սանկոններուն վճարուեցան անոնցմէ տոկոսներով առնուած փոխառութիւններով եւ օր մըն ալ Պէզճեան ասկեց Սուլթանին թէ պարտքերը վերջացած էին։

Սուլթան Մահմուտ չնորհաւորեց մեծ հայը։

- Առաջին ոչ-իսլամ հպատակ ըլլալով քեզ կը չնորհեմ կայսերական կենդանագրի չքանչանը եւ անոր վզէն անցուց խոչոր չքանչան մը, որուն վրայ կար Սուլթան Մահմուտի լուսանկարը։

Ցարութիւն ամիրա Պէզճեան յուզուած էր։

- Ցէրման ըրի նաեւ որ նախարարներս կարգը դասուին եւ նախարարական տարազ հագնին։ Այս բոլորը շատ քիչ են ըրած ծառայութիւններուդ փոխարէն։

Երբ Պէզճեան հրաժեչտ կ'առնէր Սուլթանէն, ան վերջինը կեցուց զինքը։

- Արթին, ըսաւ, մեծ եպարքոսը կ'ըսէր թէ դուն ձեր Պատրիարքը ուզեր ես տապալել, մինչդեռ ժողովուրդը կ'ուզէ եղեր։ Ըսաւ որ հայերու մէջ պատակտումի մը ծնունդ պիտի տաս։ Այդ մարդը քեզ չի սիրեր։ Ըսէ ի՞նչ է ճշմարտութիւնը։

Պէզճեան զարմացաւ։ Հաւանաբար կարգ մը ամիրաներու պատրաստած մէկ խաղին առջեւ կը գտնուէր։ Մինչդեռ բոլոր ամիրաները եւ ժողովուրդը Պատրիարքը ծերացած ըլլալուն, աւելի կորովի եւ եռանդուն մէկը կ'ուզէին, եւ մինչեւ իսկ իր հեզահամբոյր բնաւորութեան համար Աղաւնի անունով ծանօթ Ստեփանոս Զաքարեան եպիսկոպոսի ընտրութիւնը որոշուած էր։ Ստեփանոս Աղաւնի մեծ հիացող մըն էր Պէզճեանի։

Սուլթանին հարցումը ինկաւ զարմանք պատճառած էր։

- Տէր իմ, բոլորս կը սիրենք մեր ծերունազարդ Պատրիարքը, թայց այլեւս շատ ծերացած ըլլալուն, բոլորս համամիտ էինք տեղը երիտասարդ մը բերելու եւ, իմ միտքի ու Ամենաչի առաջնորդ Ստեփանոս եպիսկոպոսի վրայ որոշում տուած էինք։

Սուլթան Մահմուտ խնդաց։

- Ըրէ ինչ որ ճիշդ է։ Դուն ու այս հսկայ կայսրութեան հոգերուն զարմանն կը ղըտնես, մինչ փոքր համայնքի՞դ ցաւերուն դարման չպիտի գտնես։

Այսքանը բաւական եղաւ որպէսզի Պէզճեանի հակառակորդները անգամ մը եւս պապանձին եւ Պատրիարքական գահուն վրայ թաղմի Ստեփանոս Աղաւնի, որ միչտ Պէզճեանի խորհուրդներով չարժեցաւ։

Գաղտագ Պատրիարքին ընտրուած օրը ըսաւ.

- Սրբազան, դուն բան չմտածես, ես միչտ քու կողքիդ պիտի ըլլամ եւ պէտք եղած խորհուրդները պիտի տամ քեզի։

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆԻ ԴԷՄ ՊԷՋՃԵԱՆ

Մինչեւ անցեալ դարուն կէսը Օսմանեան կայսրութեան վարչական մեքենան շատ տարբեր էր այսօրուան պետական լծորմումներէն։ Նահանգներու կառավարիչները ոչ մէկ նմանութիւն ունէին այսօրուան նահանգներու կուսակալներուն հետ, որոնք միայն կեդրոնի ներկայացուցիչներն են։ Այդ օրերու կառավարիչները մէկ մասը հարկատու իչխանները էին կամ փոխարքաները։ Այդ պատճառով Օսմանեան պատմութեան մէջ յաճախ տեսնուած է որ կառավարիչ մը մինչեւ իսկ ապստամբել կարդայ կառավարութեան ուժերուն դէմ։ Կայսերական գահուն իրենց խոստացած հարկը վճարելէ յետոյ բացարձակ տէրն էին իրենց կառավարած նահանգին։

Սուլթան Մահմուտի օրերու կառավարիչներէն մանաւանդ մէկը ակսած էր վեհապետին անհաճոյ թուիլ։

- Արթին, ըսաւ օր մը Սուլթանը, եպիսկոպոսի կառավարիչ Մէհմէտ Ալի փաչա սկսաւ անհանդուրժելի դառնալ։ Մինչեւ իսկ մեզ կը սպառնայ։ Լսեցիր անշուշտ իր հոդերուն կիներ է եթովպական եւ հիւսիսային Ափրիկէի արտասական երկիրները։ Այս մարդը երկրին մէջ երկիր մը կ'ուզէ հաստատել։

Պէզճեան խորհեցաւ թէ Սուլթանը կըրկին վտանգաւոր գետնի մը վրայ կը սահէր։

- Տէր իմ, ըսաւ, կը խորհիմ թէ առայժմ ճիշդ կ'ըլլայ այդ մասին խնդիր չհանել։ Երկիրը պատերազմէ յոգնած է։ Բայց բնական է օր մը պէտք է նահանգներու գործերը կեդրոնին միացնել եւ կեդրոնին հակակչռին ենթակայ կուսակալներ դրկել ամէն կողմ։

(Շար. 71)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ

ՓԱՐԻԶ. - Տէր եւ Տիկին Պերճ Գալայճեան 200 Եւրօ:

PRIX DU CDCA 2005

Le Comité de Défense de la Cause Arménienne annonce le lancement d'un prix récompensant l'auteur d'un travail universitaire ayant abouti à l'obtention d'un diplôme durant l'année 2004. Ce concours, ouvert à toutes les disciplines, récompense les meilleurs travaux dont le sujet porte directement ou indirectement, sur l'Arménie et les Arméniens.

Toutes les disciplines sont concernées: histoire, géographie, sociologie, économie science de la vie et de la terre, arts, sciences politiques, sciences physiques, psychanalyse, architecture, cinéma...

1er Prix : 1 500 Euros
2ème Prix : 1 000 Euros
3ème Prix : 500 Euros.

Pour qui ?

Tout étudiant titulaire d'un diplôme BAC+4 (niveau maîtrise) ou BAC+5 (Master, DEA, DESS...)

Type de document ?

Tout document ayant donné lieu à la délivrance d'un diplôme par des organismes d'enseignements français : rapport de stage, mémoire, document de fin d'études, film...

Jury ?

Un jury pluridisciplinaire composé de chercheurs, professeurs et universitaires déterminera les trois œuvres jugées les meilleures tant par l'originalité du thème abordé que de la forme.

Inscription, remise des documents et des pièces justificatives avant le 28 février 2005.

Renseignements :
Comité de Défense de la Cause Arménienne (CDCA)
17 rue Bleue 75009 Paris
Tél. : 01 44 83 07 02
Fax : 01 42 46 81 59
www.cdca.asso.fr

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ ԿՈՉԸ

Հարաւ-Արեւելեան Ասիոյ ահաւոր երկրաշարժը բոլորս ցնցեց:

Շրջանի ժողովուրդներու ցաւին ոչ մէկ Հայ կրնայ անտարբեր մնալ:

Իրերօգնութեան միջազգային թափին, մենք՝ Հայերս ալ պէտք է միանդամայն մասնակցինք:

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը կը ձեռնարկէ հանգանակութեան: Արդիւնքը, Ֆրանսահայերու անունով պիտի փոխանցէ ԻՒՆԻՍԵՖ-ին, որուն նպատակն է, Կապոյտ Խաչին պէս, հասնիլ երախաներուն:

Չէքերը գրել Կապոյտ Խաչի անունին՝

CBAF — Solidarité Asie
17 rue Bleue 75009 PARIS

Շնորհակալութիւն ձեր նուէրին համար:

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄՇԱԿՈՒԹԱՑԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

Հինգշաբթի, Յունուար 13, ժամը 20·30ին

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՐՈՑ «ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐԸ»

կը ներկայացնէ՝
ԿԱՐԻՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Բանաստեղծութիւնները կը կարդայ դրամատիկ թատրոնի դերասան, արտասանող
ԱՐՏԱՇԷՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

10 bis, rue Thouin, Paris 5e
Métro: Cardinal Lemoine - Monge

Մուտքը ազատ է

Date à retenir

Retenez bien la date du 5 mars !
La Croix Bleue des Arméniens de France Section «Astrig» d'Arnouville-lès-Gonesse organise, au profit de son école hebdomadaire,
une **SOIREE CABARET** animée par

MARTIN YORGANTZ

et son orchestre,
avec la présentation de jeunes talents arméniens et la prestation de **Catharina D'ARBINYAN,** à l'Espace «Charles Aznavour» à Arnouville.

Cette soirée aura lieu sous la présidence d'honneur d'**André MANOUKIAN.**
Contact : Mireille GUEMDJIAN :

☎ **01. 39. 90. 63. 89**

CBAF-Solidarité - Asie
COMMUNIQUE

La tragédie qui ravage aujourd'hui l'Asie du Sud nous a tous bouleversés.

La détresse qui frappe les populations de cette région ne peut laisser aucun Arménien insensible.

Un élan de solidarité internationale s'est mis en place auquel nous devons, nous Arméniens, nous associer collectivement.

C'est pourquoi, la Croix Bleue des Arméniens de France lance une collecte nationale dont le montant sera versé au nom de tous les Arméniens de France à l'UNICEF.

Les objectifs de cette organisation rejoignent les priorités qui ont toujours été les nôtres «l'aide à l'enfance».

Envoyez vos dons en libellant vos chèques à :

CBAF — SOLIDARITE ASIE
17 rue Bleue 75009 PARIS
Merci pour votre générosité.

Ի ՑԻՇՍՏԱԿ

Տիկին Լեռնիկ Պաղտասարեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Սուրէն Սարգիսեան 200 Եւրօ կը նուիրեն «Ցառաջ»ին:

Saberatours
Sevan Voyages
OFFRES 2005
a votre service pour toutes destinations dans le monde !
Hiver en Arménie
Avion Vols Directs 590€*
+7 nuits Hôtels★★★★
+Petit Déjeuner Buffet
+Transferts
Aéroport
Hôtel
Aéroport
EN COLLABORATION AVEC LA NOUVELLE COMPAGNIE AÉRIENNE
Armavia
Արմավիա
SABERATOURS
→11, RUE DES PYRAMIDES 75001 PARIS
TEL 01 42 96 10 10 - FAX 01 42 96 18 77
saberatours@selectour.com
SEVAN VOYAGES
→48, COURS DE LA LIBERTÉ 69003 LYON
TEL 04 78 60 13 66 - FAX 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com
WASTEELS VOYAGES
→67, LA CANEBIÈRE 13001 MARSEILLE
TEL 04 95 09 30 60 - FAX 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr
EREVAN
→32-38, RUE HANRABEDOUTIAN EREVAN
TEL 52 55 55 - FAX 56 40 30
sabera@arminco.com

«ՅԱՌԱՋ»Ի ընթացիկ ապառու սակագինը

ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Մնուցդ	135	(161,46)

Բոլոր ապրեներու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս· փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անդամ հրատարակելի տողերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐԾ ՄԻՍԱՓԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 16€

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 13€
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ 12€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՆ 12€
եւ
«ՅԱՌԱՋ - 50» (Տաղկախաղ 50-ամեայ հաւատարմագրեալ) 19€

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի:
Թղթատարի ծախք՝ 6 €, հասցէ գլուխ:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կաղանդ Պապան կու գայ Քալ Նազարէն հետ իր նուէրներու տոպրակով, այցելելու Տէսինի եւ շրջակայքի մանուկները՝ կիրակի, Յունուար 9, ժամը 16·30-ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը: Նաեւ Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տունը եւ Կապոյտ Խաչուհիները ձեզ պիտի հիւրասիրեն համեղ կարկանդակներով եւ գովացուցիչներով:

Բոլորդ հրաւիրուած էք: Մուտքը ազատ է:

ՇԱՒԻԼԻ ՏՕՆԱԾԱՌԸ

Կիրակի, Յունուար 9, ժամը 15ին

Շաւիլի «Աբրիոմ»ը

Փարիզի Ռոպէր Շուման, Շաւիլ

Գեղարուեստական յայտագիրը «Լեւոն Շանթ» դպրոցի աշակերտութեան կողմէ եւ «Նայած սիրով» երգչախումբին:

Կաղանդ Պապայի ժամանում:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ՆՈՐ ԺՈՂՈՎԻ

2005 ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ Շրջակայից Կրօնական Ընկերակցութեան անդամներուն ի նկատառութիւն կը յայտնենք թէ՝

2000 Յունուարին ընտրուած Կրօնական Ընկերակցութեան ՆԵՐԿԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎի պաշտօնավարութեան քառամեայ չրջանն իր լրումին հասած ըլլալով՝ որոշուած է ՆԵՐԿԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ նոր ԺՈՂՈՎԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ կատարել յառաջիկայ

2005 ՄԱՐՏ 6-ին, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ:

Այս առթիւ Ընտրողական Ցանձնաժողովս Կրօնական Ընկերակցութեան ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ կը յիշեցնէ.

- Ընտրութեան մասնակցելու՝ ԸՆՏՐԵԼՈՒ կամ ԸՆՏՐՈՒԵԼՈՒ համար անդամները պարտին մինչեւ 2005 Յունուար 23, կիրակի, ՎՃԱՐԱԾ ԸԼԼԱԼ յառնեալ տարիներուն եւ 2004 տարւոյս իրենց բոլոր ԱՆԴԱՄԱՏՈՒՐՔերը:

- Նոյնպէս, անդամներէն անոնք որոնք կը փափաքին ԹԵԿՆԱԾՈՒ ԸԼԼԱԼ ՆԵՐԿԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎին, ՊԱՐՏԻՆ իրենց ԳՐԱՒՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆԸ կըրկնակի ապահովագրեալ (Recommandée A.R.) փոստով ուղարկել Ընտրողական Ցանձնաժողովիս հասցէին՝ ամէնէն ուշ մինչեւ 2005 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 22, ՇԱԲԱԹ օր· (նամականան կնիքը պիտի հաստատէ առաքման թուականը):

Ընտրողական Ցանձնաժողովիս հասցէն.-

COMMISSION ELECTORALE
Association Cultuelle
Eglise Arménienne
15 rue Jean Goujon
75008 Paris
ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՑԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 9
DIMANCHE
9 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՅԱՌԱՋ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Թիւ 309

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 230 եւրօ — վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար. 270 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
247 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·109
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
80e ANNEE — N° 21·109

Ո Գ Ի

Metamorphosis

– Շշշ···

Առանց գլուխը շարժելու աչքերը վեր առաւ գիրքին վրայէն եւ նայեցաւ ձայնին կողմը. ննջարանին դուռն էր, անցքը, եւ անցքէն անդին բաղնիքը, որուն բաց դռնէն մութը կը նայէր անտարբեր: Շարունակեց ընթերցումը: Երկու բառ դեռ չէր կարդացեր

– Շշշ··· չշշ···

Կրկին նայեցաւ. բաղնիքին մութին մէջ փայլուն բան մը կը շարժէր.

– Գոհա՞ր···

Փայլքը մարեցաւ ու եռ երեւցաւ. կարծես կը տատամսէր. յետոյ սկսաւ մօտենալ ծփալով:

–Ո՛վ··· ի՞նչ··· դուն···, – սիրտը պիտի կենար:

– Ես ալ կը վախնամ, _ ձայնը ծփացող փայլքէն կու գար, – առաջին եղելս է:

– Ո՛վ ես, ի՞նչ ես, _ հազիւ հարցուց:

– Ոգի:

Չհարցուց՝ ինչո՞ւ եկար. պատասխանէն կը վախնար՝ չըլլայ տանելու եկեր է···

Ոգին լսեց մտածումը:

_ Ըսին որ ոգի մը կ'ուզես եղեր, պիս ղրկեցին:

Ցիչեց. մէյտ ալ մտածեր էր, թէ ինչո՞ւ Անգլիացիներուն տուներուն մէջ ոգիներ կան, իսկ իրենց տուներուն մէջ չկան:

Անգլիա չէր գացած. նոյնիսկ Անգլիացի չէր տեսած. պիտցածը դիրքերէն կու գար, եւ այդ դիրքերը չատ բան կ'ըսէին:

Ոգին մօտեցեր ու նստեր էր քովը, անկողնին վրայ:

– Կեցիր գիրքս վերցնեմ:

– Բան չըլլար, մի վախնար, ծանրութիւն չունիմ, գիտե՛ս: Ըսէ՛, ինչո՞ւ ոգի կ'ուզես:

_ Ը՛, չեմ մտածած, պարզապէս ուզեր եմ. կարծեմ որովհետեւ ոգիները զարերու պատմութիւն հաստատող չօչափելի վկաներ են:

Ոգին քիթին տակէն խնդաց, թէեւ քիթ չունէր, ունեցածը այդ ծփանուտ փայլքին մէջ նոյնքան խիտ կերպով փայլող աչքերն էին, կամ այն խոռոչները, ուր մեր գիտցած աչքերը պէտք էր ըլլային: Ոչ քիթի, ոչ ալ աչքերու կարիք ունեցողը էր ոգին, որ ամէն բան կ'իմանար, պարզօրէն կ'իմանար:

_ Ինչո՞ւ կը խնդաս:

– Շօչափելի ըսիր. ես՝ չօչափելի՞···

– Վստահ եմ որ հասկցար ըսել ուզածս. Հայէ, մենք ալ Անգլիացիներուն չափ ու թերեւս ալ աւելի հին ազգ ենք, անոնց չափ բայց թերեւս նուազ՝ անհաւատ, բայց ոգիներ չունինք, ինչո՛ւ···

Կարծես ոգի ունենալ–չունենալու խնդիրը իր գոյութեան ամէնէն թէժ հարցն էր, որուն լուծումը պիտի որոշէր իր ըլլալ–չըլլարը···

– Ոգիները հնութիւն կը սիրեն:

– Հնութի՞ւն, ուզածիդ չափ հնութիւն կայ տանս մէջ, հոն, վերը, ձեղունը··· ինչո՞ւ կը խնդաս, չե՞ս հաւատար···

Ոգին երբ տեսաւ մարդուն տաղնապը, դադրեցաւ խնդալէն եւ տխուր–տխուր ժպտեցաւ.

_ Ձեղունը տուն պէտք էր ըլլար, – բայց այնքան քիչ բան կայ վերը, այնքան կոկիկ է···

– Վերը՝ պարա՞պ··· մեծ–մայրիկիս օժիտի սնտուկը

_ Ձկայ:

– Մեծ–հայրիկիս պղնձեղէնը

_ Ձկայ:

– Լէկէնները, դոյլերը, թասերը···

_ Ձկան:

– Փայտի վառարանը

– Ձկայ չկայ չկայ:

– Հապա ի՞նչ կայ, _ կաթուած պիտի ստանար:

– Խաւաքարտէ քանի մը սնտուկ, մէկը զարդարուն ապակեղէն, մէկ–երկու պըզնակ ալ մեծ–մօրդ պնակներէն, եղեր կինդ վրայի վարդագոյն վարդերը չատ սիրած ըլլալուն, զանոնք փրկեր է դաղթէ եւ աբսորէ:

– Ուրկէ՞ գիտես:

– Գալէս առաջ ձեր պատմութիւնը ձեռքս տուին, որ կարդամ, գիտնամ ո՞ւր կու գամ (կարծես Թուրիսթ կու գամ եւ ոչ՝ գործի···). լաւ որ քանի մը էջ էր եղածչեղածը:

_ Հիմա ո՞ւր պիտի ապրիս ուրեմն:

Ոգի մը դառը էր, չէր ուզեր զայն եւս կորսնցնել:

– Տեղ մը կը գտնեմ կ'երեւի այս անդիմադիծ տան մէջ, ուր ուրոյն բան չըկայ. ամէն բան ամէնուն ունեցածին պէս է՝ կահոյքը, ապակեղէնը, հագուածքը···

_ Նայի՛ր, կը տեսնե՞ս այս պահարանը, – եւ ցոյց տուաւ անկողնին քովի գիշերային սեղանը, – այստեղ մեծ–հայրիկիս թուղթերն ու օրատետրերը կան:

– Այո՛, միակ տեղը ուր կնոջդ մաքրասէր ձեռքը չէ հասեր:

_ Այստեղ կրնաս հարազատ զգալ, չէ՞:

Ոգին մուխի պէս քուլայ-քուլայ փոքրիկ պահարանը մտաւ, անշուշտ առանց փեղկը բանալ–գոցելու:

– Ի՞նչ է, դեռ չես քնացեր, _ կինը ներսէն կանչեց. Թ.Վ.ին առջեւ կուտ կ'ուտէր:

Կը մտածեմ պիտի ըսէր, բայց նախընտրեց լուռ մնալ: Ցետոյ լոյսը մարեց. աւելի հանդիստ կրնար մտածել:

Երկու կէտեր քովէն փայլեցան:

_ Հաւնեցա՞ր:

– Շատ հին չեն թէեւ, բայց լաւ է թուղթին ու մելանին հոտը: Տակաւին կը մտածես, չէ՞, թէ ինչու իրենք ունին եւ դուք չունիք:

– Կը մտածէի թէ ինչո՞ւ կինս այդ բոլորէն ձերբազատուեր է. չէ՞ որ ձեղունն էին եւ գինք չէին խանգարեր:

– Կը խանգարէին երբ որ երթալը մօտենայ:

_ Ի՞նչ երթալ. ո՞ւր:

Երկու փայլող կէտերը անհետացան արագօրէն:

Երթա՞լ: Թերեւս պիտի մտածէր օր մը երթալ, երբ զաւակը գալ տարի համալսարան աւարտէր, մասնագիտութեան երթար եւ չուզէր վերադառնալ. այն ատեն···

Այն ատեն որքա՜ն բան այստեղ ձգել պիտի ստիպուէր, որքան մարը ու անները, որոնք իր կեանքին, իր ընտանիքին կեանքին պատմութիւնը կը պահեն իրենց վրայ եւ իրենց միջեւ: Իսկ եթէ չերթար, եթէ չարունակէր մնալ այստեղ, այս քաղաքը, ուր իր պապերը հասեր էին աիերուն մի՛յն իրենց կեանքերը պահած···

Ա՞յդ է պատճառը, որ կեանքէն զատ ուրիշ ոչ մէկ բան արժէք ունի այստեղ, ոչ իսկ հնութիւնները, որոնք հոգեկանին կողքին, աւելցող տարիներուն հետ, նիւթական արժէքի ալ յաւելում կ'ունենան:

Բայց ոչ. կապ ու պատրաստ պիտի կենանք, որ առաջին ազդանշանին իսկ առնենք մեր ձեռքի պայուսակները ու երթանք: Ո՞ւր : Տեղ մը, որ վերջնական չըլլայ, տեղ մը ուրկէ կարենանք կրկին այլ տեղ երթալ: Հայաստա՞ն: Անշուշտ ոչ: Հայաստանը վերջնական է, իսկ մենք թափառիլ կ'ուզենք, կեանքը վայելել կ'ուզենք, զայն փնտռելով:

Եւ անշուշտ չի մնար ո՛չ հնութիւն, ոչ զաղանիք, ոչ խորհրդաւորութիւն տան մէջ, փոլոր տուներուն մէջ, բոլոր մարդոց կեանքերուն մէջ: Ո՞վ պիտի յիշեցնէ ուրեմն մեզի մեր զաղանիքները:

– Մնա՞մ թէ երթամ, – ոգին գինք մտրտումներէն արթնցուց, ետ բերաւ:

Երկու կինները միեւնոյն ատեն.

– Կը ծեծէ՞, – յանկարծ հարցուց Սիհամը, ինքն ալ զարմանալով իր հարցումին:

Ամ Իսմայիլը աւելի վախցաւ. մորթուղ հորթի նայուածք ունէր. Սիհամը յամառօրէն պատասխանի սպասեց:

– Գիտես, էրիկմարդ է, – մրմնջեց մինակինը, կարծես վերջնականօրէն մոռցեր էր սովորական ձայնով խօսիլ:

_ Կծծի՞ է, _ չարունակեց Սիհամ հարցապնդումը:

Ապու Իսմայիլը աճապարանքով մտաւ.

– Ա՛ռ, ա՛ռ ու կորսուէ՛ հոսկէ, – տըւաւ հարիւրնոց մը, հինգ հարիւրին մնացեալ մանրուքը գրպանը թխմեց, դարձաւ Սիհամին անմիջապէս հաղուելով նախկին ժպիտն ու ծեքծեքումը:

Ամ Իսմայիլը պահ մը, երկա՛ր պահ մը խորունկ տխրութեամբ դիտեց ամուսնին կերպարանափոխումը, յետոյ

– Ա՛յո՛, – ըսաւ բարձրաձայն, նայեցաւ Սիհամին, նայուածքին մէջ խանդ ու վրճռակամութիւն, եւ կռնակը դարձուց:

– Ի՞նչ, – հարցուց Ապու Իսմայիլը Սիհամին, – ի՞նչ ըսաւ:

– Ո՛չի՛նչ: Ապու Իսմայիլ, գործիդ անցի՛ր. հիմա տնօրէնը կու գայ, թուղթերը դեռ չես պատրաստած:

– Բայց Սիհամ, չէ՞ որ կը խօսէինք մեր համաձայնու···

– Մոռցի՛ր. վերջնականապէս մոռցի՛ր, – ըսաւ աղջիկը, եւ գլուխը կախեց թուղթերուն վրայ:

2004 Մայիս 15

տանիքին կեանքին պատմութիւնը կը պահեն իրենց վրայ եւ իրենց միջեւ: Իսկ եթէ չերթար, եթէ չարունակէր մնալ այստեղ, այս քաղաքը, ուր իր պապերը հասեր էին աիերուն մի՛յն իրենց կեանքերը պահած···

Ա՞յդ է պատճառը, որ կեանքէն զատ ուրիշ ոչ մէկ բան արժէք ունի այստեղ, ոչ իսկ հնութիւնները, որոնք հոգեկանին կողքին, աւելցող տարիներուն հետ, նիւթական արժէքի ալ յաւելում կ'ունենան:

Բայց ոչ. կապ ու պատրաստ պիտի կենանք, որ առաջին ազդանշանին իսկ առնենք մեր ձեռքի պայուսակները ու երթանք: Ո՞ւր : Տեղ մը, որ վերջնական չըլլայ, տեղ մը ուրկէ կարենանք կրկին այլ տեղ երթալ: Հայաստա՞ն: Անշուշտ ոչ: Հայաստանը վերջնական է, իսկ մենք թափառիլ կ'ուզենք, կեանքը վայելել կ'ուզենք, զայն փնտռելով:

Եւ անշուշտ չի մնար ո՛չ հնութիւն, ոչ զաղանիք, ոչ խորհրդաւորութիւն տան մէջ, փոլոր տուներուն մէջ, բոլոր մարդոց կեանքերուն մէջ: Ո՞վ պիտի յիշեցնէ ուրեմն մեզի մեր զաղանիքները:

– Մնա՞մ թէ երթամ, – ոգին գինք մտրտումներէն արթնցուց, ետ բերաւ:

– Ըսիր ինծի՝ ի՞նչ ոգի ես, որո՞ւն ոգին ես. չա՞ր ես, թէ բարի:

_ Կ'երեւի չես մեծցած եւ մէկը մանկութեանդ անկատար փափաքները դեռ կ'ապրին. այդպէս չըսե՞ր Ֆրէօյտը: Չար ու բարի ոգիներ չկան. կան փնտռող ոգիներ միայն, որոնք այնքան զօրաւոր պատճառներ ունին գիրենք այստեղ պահող, որ մինչեւ չլուծեն, չեն կրնար հեռանալ··· ես եկեր եմ մեծ-հօրդ պղնձեղէնը փնտռելու. չէ՞ որ անոնք հօրը ձեռքին գործերն էին, եւ զանոնք գուրգուրանքով կը պահէր հայրիկդ, հօրը գուրգուրալու պէս:

– Ուրեմն մինչեւ չդտնես, չե՞ս երթար:

_ Ո՛չ:

– Լաւ է: Շա՛տ լաւ է:

Պիտի մնար ուրեմն եւ դառնար ապրող կապը իրմէ մինչեւ անցեալ, կամ անցեալէն մինչեւ իրեն երկարող:

Ոգին երբ տեսաւ, որ մարդը խորունկ քուն մտաւ, ինքն ալ քուլայ-քուլայ դնաց ծուարիլ հին տետրակներուն եւ մելանին հոտին մէջ···: Ապահով վայր մը գտեր էր:

2004 Հոկտեմբեր 13
Հալէպ

Քանի մը ամիս առաջ՝ լոյս տեսաւ, Պէյրութ, Ապրահամ Ալիքեանի Ծղրի՛ք-քը, ճորՂեն քերթողապիրքը: Ինչպէս թելադրուած է խորագիրէն հատորը կու գայ առաջին Ծղրիքքէն ետք (1993), իբրեւ նախորդին հոսքէն բխում մը: Առաջին Ծղրիքը դրուած է 1964ին եւ արգիլուած՝ մնացած է անտիպ: Այդ խորհրդանշական թուականին վերագրուած է «պատմել» վերադարձի մը պատմութիւնը: Աւելի ճիշդ՝ դրել երկիր դարձին, ինչ որ կը կոչեն հայրենադարձութեան անկարելիութեան քերթուածը: Հասկնալի պատճառներով, ատիկա պիտի չհրատարակուէր ո՛չ Երեւան, ոչ ալ Պէյրութի պէս տեղ մը: Հապա՞ ազգային գաղափարախօսութիւնը... Ի հարկէ քերթուածը ունէր հարուստ ինքնակենսագրական ենթախորք մը: Նոյնը կը պտնենք երկրորդ Ծղրիքքին մէջ, պէյրութեան երկրորդ աքսորանքի մը մէջ գրուած, «յանիրաւի անտեսուած անկրկնելի հայրենադարձութեան յիսնամեակին առթիւ»: Պարագայական թուող այս նշումը պարագայական ոտանաւոր մը չաւետեր: Այլ անպամ մը եւս լսելի կը դարձնէ չարագուշակ թռչունին ձայնը: Նո՞յնը: Ինչո՞ւ ոչ: Բայց աւելի պառն, աւելի սեւ, աւելի յուսահատ: Կրկնակ մեկնում, կրկնակ վերադարձ, կրկնակ քերթուած: Նո՞յնը: Առաջին հատորին մէջ, եթէ Ծղրիքը կը չարունակէր երգել, թէեւ բոլորովին վատահ չէր որ կրնար ատիկա ընել անվտանգ, երկրորդին մէջ կը դատապարտուի լռութեան. «լռէ՛... մեռի՛ր, եւ սա էջերուն մէջ, մեզմով յորդուն, / չորցի՛ր...»: Պիտի չպատմեմ ինչ որ այնտեղ կը քերթուի: Քերթուած մը չէն պատմեր: Ընթերցողին կը մնայ կարդալ... Ի հարկին ուրիշ քերթուած մը: Ուստի՝ ահա, ցարդ անտիպ, «Սերկէյ Եսենին»ը, որուն աղբերակը, տարբեր չեչատւորումով, տարբեր գունատորումով չատ մօտիկն է երկու Ծղրկիքներու բխումին:

Գ.Պ.

ՍԵՐԿԷՅ ԵՍԵՆԻՆ

Ես վարդը ճերմակ եւ դօդօչը սեւ
Ուզեցի երկրի վրայ պսակել:
Ս.Ե.

Փշրեցաւ, ինչպէս արեւը պայթած,
Հայելիին պատի, Սերկէ՛յ Եսենին:
Կապոյտ ջուր իջաւ աչքին փողոցի
Բոլոր լամբերուն,
Եւ լնկի խաղցող աղջնակի պէս,
Պատուհանին տակ բոլոր արօսենին,
Ճուքի բոժոժներն իր հնչեցնելով,
Մէկ ոտքի վրայ կանգ առաւ իսկոյն:

Սեւ, գլանաձեւ գլխարկով ու սեւ
Լօդիկով սեւ մարդն
Հայելիին հետ փշրեցաւ անկար
Եւ սողոսկեցաւ խորշեր մթամած,
Որպէսզի վազն իսկ, իրար բերելով
Բեկոր ու փսուր, զերթ խճանկար,
Խուլ ոճգախօսէ, ննջեցեալ թաղող
Վանականի պէս, մինչեւ լուսաբաց:

Եւ վազն այդ, վազն այդ վարգեց վրնջուն:
Արեամբ գրուեցաւ բերթուածը վերջին.
«Նոր չէ մեռնիլն այս կեանքին մէջ, սակայն
Ապրիլն ալ, անշուշտ, նոր չէ աւելի»:
Կապուեցաւ գօտին
Զեռուցման մես-մերկ, տաք խողովակին.
Ցունց մը լոկ: Նոյնիսկ չճօճեցար դուն...
Լենինգրադ: Պանդոկ «Անգլետեր»: Առտու:
Ցուրտ, ցո՛ւրտ: Տարեվերջ խաւն հինգ թիւի:

Հայելիէն լոկ շրջանակ մնաց:
Ա՛լ իրար չեկաւ
Խորշեր նշուլող բեկոր ու փսուր,
Ուր կտորուանքն էր նաեւ Սեւ մարդուն:
Ովկիանոսի պէս, ճնշեց սրտերու
Թմրկաթաղանթին վրայ ռուսական
Եղերեանի պղպջուն գոյնով
Տխրութեան ոգին,
Զոր դուն ամէնուր,
Ինչպէս սրբութեան սրբոց ի ծնէ
Տրուած սուրբ երդում,
Տարիր բեզի հետ, սեղմած բու կուրծքին:

Գինետուներու կիթառներն իրենց
Լարերուն դրին տօսախէ հեղձակ:
Կորսնցուց սօսափն իր բազմաբեղուն
Գեղջուկ տան մը հին հովանի թխկին:
Հարմոնիներու տակ համբացաւ գիւղի
Երգող-կաբաւող կոյսերն հերարձակ,
Եւ ոչ մէկ յիմար մտրուկ փորձեց ա՛լ
Հասնիլ գնացքին:

Մարբսի «կապիտալ»ն այդպէս ալ, Սերկէյ,
Մնաց չընթերցուած,
Քանզի էջերէն, տողէն իսկ աւոր
Այնպիսի տաղտուկ կը փչէր, որ հէք
Դեղձանիկն անգամ
Իր վանդակին մէջ ընդհուպ կը սատկէր:
Լենինի «դաժան հանճար»ին երբեք
Ջներեցիր, որ
Ան դժնէատես
Ռազմանիւներով ծաղկատար երես
Դարձուց երկրիդ մէջ պարտէզ ու ցանքեր:

Նախազգացման ի՞նչ յայտնութիւն էր այն,
Որ երդուեցուց բեզ, թէ գեղազօր
Հոկտեմբեր ըլլայ թէ «կարմիր Մայիս»,
Հոգիդ, հոգիդ ալ կու տաս դուն աւոր,
Բայց երբեմ՝ ճնար:

Եւ այդ օր, գիտեմ, այդ օր, նոյն հետայն
Կարծես թէ կայծակ զարկաւ ուժգնակի
Ցարասիի տաք ու կպչուն հոյզով
Ցոյզերուդ ակին.
Լայնցաւ, գետացաւ, վոլկայացաւ ան,
Տալով սրտերուն յորդելու հնար:

Այդ օրուընէ ալ ինքզինք տանուտէր
Զգաց Սեւ մարդն այն.
Ո՛չ եկուոր, ո՛չ հիւր:
Ան Քերթուքիւնն էր,
Ինքնուքիւնդ էր ան
Եւ սթափանքի ճերմակ հրաւէր,
Ճերմակ հրեշտակ,
Որ ի՛նչ փոյթ խոպոտ, ի՛նչ փոյթ ոճգաձայն,
Ի՛նչ փոյթ խուլ թէ կոյր,
Կրկնեց բեզ պրդար կամակորութեամբ
Ե՛ս, ե՛ս, ե՛ս՝ Միա՛կ...

Կրնայի՞ր միթէ, Սերկէ՛յ Եսենին,
Ինչպէս բառաշար ու կաթապճավիզ
Հասկի շրշիւնին,
Ունկն չդնել աւոր, որ մահով
Ու մեռցընելով միայն կը սնի
Եւ մեռցուելով, մեռցուելո՛վ ալ
Կ'ապրի ապահով:

. . . . . .

Գիտե՞ս «դէպքերու ճակատագիրն»ի՞նչ,
Ի՞նչ յորձանուտներ մրրկեց բանդիչ,
Երբ շիրմիդ վրայ արդէն իսկ բուսեր
Ու չորցեր էին խոտերու լասեր:
Հոն բու նողկանքիդ ու բամահրանքիդ
Ամբոխն ալ փչեց յաղթերգի պէս սեգ,
Արդարեւ, լսէ՛:

Պանդոկի փոքրիկ պահարանը հին
Ըրիր դուն սանդուխ դէպի մահուան դուռ:
Վերջնագոյն պահուն զայն՝ կեանքը ինքնին,
Նման պարպուած իրի մը անպէտ,
Գետին տապալած ոտնահարուածէդ
Եւ մահէդ յետոյ այն գոռ Քերթողի
Ատրճանակին մէջ հինգ տարի լուռ
Սպասած, ապա տէրերն իսկ սաբսած
Զոր կրակոցէն
Եւ դեռ բիւրաբիւր
Անէծք ու ճիչի պարսաւարերէն
Փշրեցաւ նաեւ երկրիդ հոգւոյն դէմ
Դրուած վիթխարի հայելին այն ծուռ,
Որ պղտորեցաւ, մթնցաւ տակաւ,
Որ տարթակալեց հօտ ու պանսրով,
Ինչպէս թխպոտ ջր, փարախ ու մակաղ
Եւ ուր գեռացին բուրմի գորշ ջանջիլ
Հագած եւ իրենց շուքն իսկ վանառող
Տակաւնքներ, ո՛ւր թէ
Փեթեր Շլեմիլ...

Դուն կը ճանչնայիր զանոնք եւ ինչպէ՛ս...
Անոնց աշխարհն էր, աշխարհն այդ զազիր,
Զոր ճշմարտապէս
«Ստահակերու երկիր» կոչեցիր:

Ի՛նչ դար, ի՛նչ կիրեր:
Բայց ո՞վ գիտէ, ո՞վ.

ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՇԻՐԱԶ

ՄԵՐ ՀԱՅՐԸ

Մեր հայրը ամեն առավոտ
Ինչպես ժամացույց
Ճիշտ ժամանակին
Ոտքի էր գալիս
Ու ձեռքերը լվանալով
Նստում էր նախաճաշի
Ամեն անգամ
Նա ինձ հարցնում էր
Ինչ եմ ուզում ուտել
Ես ասում էի
Ինչ որ ուզում է
Ինչ որ ինքն է ուզում
Ինչ որ ինքն է ուտում
Ինչ որ ինքն է ուտում
Ինչ որ ինքն է ուտ

ԸՆԴԱՌԱՋՈՒՄ

ԽԹԻԼՕ

Գրեց՝ ԳՐԻԳՈՐ ՊԸԼՏԵԱՆ

Կենդանի, զրնգուն, քրքջալից այդ ըզ-ռոցը, հին գիւղի լաբիւրինթոս փողոցնե-րուն մէջ, ուր եկեր կորսուեր եմ։ Թելի մը պէս ան կը քաշէ զիս իրեն։ Կարծես կը զարնուի կիսաքանդ պատուարներուն, զանպուածեղ, գրեթէ կիկլոպեան քարա-կոյտերուն, նորոգուող տուներուն, դա-տարկութենէն եւ միջոցի նեղ բաւիղներէն գուցէ կ'ուժգնանայ, հազիւ լսելի արձա-գանգով մը կը կրկնապատկուի, մէյ-մը միամիտ ու յիմար, ըստ ծանօթ նա-խատիպին, մէյ-մը բթամտօրէն եղկելի, կը կակուղնայ, լացի պէս կը մղձաւայ, կ'ընդհատուի։ Իր լայնաչունչ տողը ար-ձակող քերթողին նման կը նետէ վերջին հատուածը երգիծն թէ կանչին, կը լռէ։ Կը յայտնուի փողոցի մակարդակէն աւելի բարձր պարտէզին մէջ։ Երբ կը մօտենամ, դունչը կ'երկարէ, կարծես կը հոտուըտայ, ընտանութիւն մը կը փնտռէ, կը գտնէ անցորդը, որ չի ճանչնար, քանի որ ճանչ-նալու է իր գիւղին բոլոր սակաւ բնակիչ-ները, կը խրտչի բայց չատ քիչ, այդ ինծի համար բոլորովին աներեւակայելի ստուե-րէն որ ես եմ իրեն համար, ինք որ զիս դիւթեր է իր մանկունակ ու զիլ խանդով։ Զեմ գիտեր ինչու մէկէն կը զգդրիմ վե-րադրելէ ծիծաղաշարժ հանդամանք մը ա-նոր հի՛-հի՛, խարխնճող զոնչոցին։

Ասիկա ես կոչ կը նկատեմ այլեւս։

Կը հիանամ անասունին անդադար թըր-թըռացող ականջներուն, աղաւտ, մոխ-րագոյն, տեղ-տեղ փայլուն ստեւներուն, որ վայրի կատու կը յիշեցնէ կամ քոտոտ շան մորթ։ Ան որ մինակ կենդանի էակը կ'երեւի յեսմիջօրէի արեւէն մեռած գիւ-ղին մէջ, գլուխը կը դարձնէ, ոտքը կը խիէ գետնին, կը դոփէ, սմբակէն վեր մինչեւ վիզի կարճ բաշը սարսուռ մը կ'ա-ճի, ռունդերը կը դողան, աչքերուն մէջ կը յայտնուի խորութիւն մը որ մոռցած եմ, կը թուի թէ մոռցեր եմ իսկապէս։ Կը դիտէ իր մարդու պատմութեան ըն-կերակցողի, անոր ենթարկուողի անաս-նութեամբ, խոնարհութեամբ, ազնուու-թեամբ պիտի ըսէի, քանի, որքան ալ պարզուկ, համեստ ու հեծան չորքոտանի մըն է ան, իշու կտոր էշ նահատակի համ-բաւ մը մանաւանդ, հիմա ձիթենիի բու-նին չուրջ դարձող իրը թէ անգոյ ջրա-ղացի մը քարը քաշելու պարտաւորուած ըլլար ինչպէս ես այս լեզուն, ան չի դադ-րիր հաւատարիմ մնալէ իր այդ անդրելի եղանակին։ Ա՜յդ փնաձայնին՝ որ զիս գրա-ւեց։

Գուցէ եկեր եմ մինչեւ հոս ականջ դը-նելու... անոր հնչեղ խորհուրդին։

Կրնար, ինչպէս առաջ, զիս արձակել երկինք երբ, հեծած քամակին, ծունկե-րով կը մշտէի կողերը, պարոն Մաչօ կամ Մաչիկ ախպար կը թելադրէր որ սանձը ամուր բռնէի, հետեւէի անասունի դան-դաղ ընթացքին փողոցն ի վար դէպի գո-մի դեր կատարող ծառերու անտառակը, մինչ զիս հրապուրողը սուր ու զգայուն ա-կանջներն էին, այդ գլխուն վրայ որ մերթ կը խոնարհէր մերթ կը անկուէր եւ որուն միջոցը փորող չարժումը սկսեր էր օրօրել, իր կշռոյթին մէջ առեր էր մար-մինս, այնքան որ միօրինակ ընթացքը կը ճանճրացնէր, պիտի ուզէի որ սուրար, խոյանար Ալու Թանիոսի արտերը, գիս թողնէր վեր, հոն, դէպի կարմիր տու-ներու սահմանը, դէպի հեռուներէն անց-նող կարաւանները... մինչ ան կը դանդա-դէր մէկէն, գրեթէ կանգ կ'առնէր, կը դի-մադրէր պարոն Մաչոյի հօհռո կոչերուն, պարիթոն յիշոցներուն ապաշէտ, սրըն-թաց մտրակի հարուածներուն, որոնց զարկերը գի՛ս աւելի կը սարսափեցնէին քան այդ փշամիտ անասունը. ան կը մը-նար տեղը, չիտակ, գլուխը կը դարձնէր ալ ու ձախ, գրեթէ խոհուն, դունչը կ'եր-կարէր, կը խրխնջէր, կը նետէր մէկէն իր լիագրաւ ու անդիջող զոհինչը, որ այն ատեն կը թուէր հեռաւոր եւ անիմանալի պատմութիւն մը պատմել, եւ որ հիմա, իր լրումով, կը չարունակէ զիս հմայա-քննել։

Պարոն Մաչօ կամ Էշ-Մաչիկ հիմա չա-տոնց դացած պահակած պէտք է ըլլայ տի-կին Աննային քով, ոչ թէ սիրաբանելէ ետք խորդալու, ան ալ վաթսունէն ետք, ինչպէս տովոր էին ընել այր ու կին, ան ալ ամէնէն ձայնեղ կերպով, առանց խայնելու, առանց պատուհան ու վարա-գոյր փակելու, բացէ ի բաց, հապա, ա-մօթս ինչ է, այլ աւարտելու համար Ա-րարիրէն մնացորդ կեանք մը, տիպար իշու կեանք մը, աւանակի հեզ ու ման-րահաչիւ կեանք մը, որ տարիներ հան-քային աղ էր ծախեր հոս-հոն, Ճեզիրէէն մինչեւ Հաւրան, Մերճաւոր Արեւելքի բո-լոր անապատային քաղաքները, մերժեր էր ձիերը, սայլերը, կառքերը, կպած մնացեր էր այդ անասունի կամ ասոր ըն-տանիքի բարակ, կարծես դիւրաբեկ քայ-լերուն, սիրեր էր զայն, եղբայրացեր էր անոր մինչեւ մտերմութիւն, էշը էշին քով կապես... կ'ըսէ առածը... միայն թէ է-շը չէր ձգեր փալանին ետեւէն չէր վազեր, ընդհակառակը, եօթը գիւղ մէկ իշու վը-րայ կը բեռցնէր այս էշարածը, ուստի, յետոյ, Աստուած հոգի՛ն լուսաւորէ, ի-չեւափրի սատկեր էր մէկ գիւղերուան մէջ, երանելի մահուամբ մը՝ խսխրին վրայ, անտէր ու անժառանգ, կարծես անմաս մեղքէ եւ հաչիւ, աշխարհիկ իրրեւ կը-տակ ձգելով այդ անչնորհք, անօթի քո-սոտը եւ ատոր չքեղ, զուր ու ապարան զոհինչը։

Եւ ատիկա հիմա կը յառնէ իր իշութե-նէն, իր անընչութենէն, ինծի կը հասնի հեչտոլոր, որպէսզի փառաւորե՞մ, եւ ընթերցողը դնեմ..., գուցէ մտածուի՝ իշո՛ւ տեղ։

Ամէնէն նախնականը, ամէնէն հինը, որ գուցէ ընկերացաւ մեր Թոթոմանքին, մեր չուրջն է յաճախ գրեթէ ընտանի է մեզի։ Ի պահ դրուած մեր ատանի խմացակա-նութեան խորը։ Բայց մինչեւ ե՞րբ, հարց կու տամ խշուկին որուն մոխրագոյն ստուերը կր պարզուի տան պատին, անի-րական պատկերի մը տարտամ յամառու-թեամբ։ Մինչեւ ե՞րբ պիտի իր քուռակի մը կոշտ ու դանդաղ ոտքերով, իր ինքն իր վրայ փքոցի մը պէս ծալուած իշամե-դամով, իր կարճ ու ցանցառ պոչով ձի-թաստանները արտաչափէ, կրէ մարդն ու ատոր զարմանազան, անթեղնաւոր բեռնե-րը, արձակէ մերթ ընդ մերթ իր օգտա-կար յիմարի անգիր էպոսը։

Ա՛լ պէտք չկայ զայն զարդարելու, այն-քան կը թուի ան հին լեզուի մը վերա-դարձը, համր լեզուի մը, ինծի անթա-փանց եւ անհրաժեշտ նոյն ատեն, որ սա-կայն հետզհետէ իր անպարաւ բրտութեամբ ու ամենակարող աստուածի մը անզթու-թեամբ մարդկութիւն մը կը մերժէ լսել։ Կամ կը զոհէ, կը պահպանէ տեղ մը, կ'արդելափակէ զազանանոցի հինգ հեկ-տարին մէջ, չորպէսզի մանուկի, չափա-հասի հետաքրքիր նայուածքները դիտեն այդ տարօրինակ մնացորդը, այդ զուար-ճալի էքզեման, այդ անցեալ էտապը, իր-րեւ ընդմիշտ մեռած քաղաքակրթութենէ կենդանի յուշարձան, հակոտնեայ հրա-չակերտութիւն կամ անհետացած տոհմի մը յետին բարբառին փշրանքը լեզուա-բանի աշխատանոցին մէջ։ Տասնեակ մը բառ՝ Փեստոսի քարին վրայ։

Կը խօսինք լեզու մը ուր բազմաթիւ լե-զուներ կան մեռած, գրեթէ արմխուաց-ած, ինչպէս աւերակ գիւղը ապաստա-նարանը կր մնայ զայն լքելու չհանդուր-ժող ծերերուն, անկարներուն, համբե-րուն, աչազուրկներուն։ կը վկայէ անոնց-մէ։ Ինչպէս մենք՝ միշտ տենդին մէջ լքե-լու լեզու մը ուրիշ լեզուի մը փառքին, բախտին ու առքին համար։ Ինչպէս թե-թեւս ես, որ կր հակիմ միայն, անհունո-րէն կը հակիմ անյիշելիին վրայ, անոր որ կը հեռանայ, արագ, ընդոծա, քառա-մբակ կը սայլանայ։ Դէպի արտ ու բա-ցատան։ Դէպի խէհական կամ զօրին տիեզերք մը։ Կարծես այլուր։

Երազի մէջ կը յայտնուի կրկին, քանի մը անգամներ, կարծես կը պնդէ, իր տեղը կ'ուզէ, ոչ թէ Եզնիկի իշացուլը, կամ Աուլէոսի Ոսկէ իշուկը որ կր փնտռէ թանկագին վարդը որպէսզի վերագտնէ մարդկային իր ձեւը, կամ խմաստուն երկայնականջը –Միդա՛ս, իշակա՞նջ Մի-դաս–, կամ ալ առեղծուածային լաբիւ-րինթոսի Մենաւաւրոսը, այլ չորգրճակ-ւած, անէացած, թափանցիկ էակը, պար-պոն Մաչիկի անյայտ եւ կարծես ընդմիշտ կորսուած ու կլկլան զանգակով Մոխրա-կը։ կը տեսնեմ ատոյդ, դունչը, գմնակը, կմախքը, մկաններուն խաղն ու փորոտի-քը։ Կը ծռէ վիզը դէպի արտին կիրի չափ չոր խոտերու մնացուքը եւ թուխերու մէջեւ բացուած կոնծած լուսթենէն բա-ռեր կը քաղէ։ ■

ՆԱՅԻՐԱ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

* * *

Ու թուում է ինձից
Թէ աշխարհում դու կաս.
Նոյնիսկ արթնանալուց
չեմ վախենում...

* * *

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

* * *

Ու մի օր յանկարծ դու սկսեցիր
պատմել մնացեալ աշխարհի մասին,
ու ես ամէն ինչ մէկէն հասկացայ.
Դու դնում էիր իմ ափերի մէջ
սփոփանքը այդ,
ինչպէս գնալիս
նախաճաշն են միշտ թողնում սեղանին
այն մարդու համար,
ում մասին գիտեն,
որ նա այդպէս էլ ճաղցած կը մնայ,
բայց չի մօտենայ
ու սառնարանը երբեք չի բացի։

* * *

Իրարից հեռացածներիս
մեր տարածութիւնը
մենք կահաւորում ենք
աշխարհից հայթայթած
հնարաւոր ընտիր իրողութիւններով՝
փորձելով ապացուցել միմեանց
ազնուութիւնը մեր ճաշակի։
Իրարից հեռացածներիս
մեր դաժան մտերմութեան համար սակայն
մինչեւ անգամ իրար չխոստովանելու չափ
անխոստովանելիօրէն անժխտելի է
ու չտեսնելու չափ պարզ
անկումը ՄԵՐ թագաւորութեան,
երբ տարածութեանը մեր միջեւ եղած
այս աշխարհից էլի՛ մի բան է հարկաւոր...

* * *

Յարմարաւէտ ու տաք իմ սենեակում
յիշեցին պատերս
այրոցը ձեան.
Ու հասկացայ յանկարծ,
թէ ինչ է ֆո հանդէպ
իմ զգացածը։

* * *

Հիմա, երբ դու չկաս,
այս ապրել կոչուածը
շարունակելու համար
ինձ մնացել է
մնացած ամբողջ աշխարհը միայն։
Ընդամէնն այդքանով
այս ապրել կոչուածը
ես հիմա ինչպէս շարունակեմ,
ասա։

* * *

Ես անուշադրութիւն էի կեղծում,
Նա՝ ուշադրութիւն.
Ահա եւ մեր ամբողջ պատմութիւնը։

* * *

Մէկ էլ հասկացայ,
որ դադարել եմ
հաշուել օրերը
առանց ֆեզ ապրած.
(այս մէկին կարծեմ
չէիր սպասում).
չէ՞ որ բոլորս
թաւուն յոյս ունենք
յաջողել ապրել
առանց հատուցման...

* * *

Ես չեմ բուժի իմ վէրքը,
Թող այն չսպիանայ.
Դա վերջին յիշատակն է
Նրանից մնացած...

* * *

Եւ բանի նանապարհ
Ես դեռ պիտի քացեմ,
Որ մէկը վերջապէս
Ինձ ֆեզ մօտ չքերի...

* * *

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Ու դարձեալ

...Ու թուում է ինձից
Թէ աշխարհում դու կաս.
Նոյնիսկ արթնանալուց...
չե՞մ վախենում...

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch» — 83 rue d'Hauteville 75010 Paris — Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՈՐԲԱԹՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11
MARDI
11 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 230 եւրօ — Վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար. 270 եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում)
247 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.110

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

80e ANNEE — N° 21.110

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՂԵԿԱՎԱՐԸ Մ. ԱՊՊԱՍ

ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ՆՈՒԻՐԵՑ «ԱՐԱՖԱԹԻ ՀՈԳԻՒՆ»

Պաշտօնական յայտարարութենէն առաջ իսկ, Մահմուտ Ապպաս Յունուար 9ի իրիկունը յայտարարեց իր յաղթանակը եւ այդ յաղթանակը նուիրեց «Եասէր Ա-րաֆաթի հոգիին»: Ապպաս աւելցուցած է նաեւ թէ իր յաղթանակը կը նուիրէ «մեր նահատակներուն, վիրաւորներուն եւ 11 հազար բանտարկեալներուն» եւս:

Անպաշտօն եւ անշուշտ ոչ վերջնական արդիւնքներու համաձայն Ապպաս ստացած է ձայներու 65էն 70%ը, մասնակցութիւնն ալ հասած է 65%ի: Իր դիմաւոր մրցակիցն ալ՝ Մուսթաֆա Պարղութի ստացած է ձայներու 19,7%ը:

Քուէարկութեան մասնակցելու իրաւունք ունէին 1,8 միլիոն Պաղեստինցիներ, բայց բոլորն ալ չեն կրցած մասնակցիլ, մանաւանդ արեւելեան Երուսաղէմ: Մնաց որ, հակառակ իրենց յայտարարութեան, Իսրայէլացիներն ալ բոլոր արգելքները չեն վերցուցած:

Օտար դէտերու խումբը (260) կը դիտավարէր Միչէլ Ռոքար, որ ընդհանուր ձեւով գոհ էր կացութենէն եւ կը դնէր որ քուէարկութիւնները կանոնաւոր կերպով տեղի ունեցած են: Ֆիկառոյի այն հարցումին թէ Պաղեստինցիները ազատօրէն քուէարկեցի՞ն, Ռոքար կը պատասխանէ. «Մասնաւոր կացութեան մը մէջ կը գտնուինք, որ անկատար լուծումի կը տանի: Երուսաղէմ քաղաք մըն է, ուր կոյր ահաբեկչութիւն մը կը տիրէ, որ կը պարտադրէ ապահովութեան յատուկ միջոցներ»: Ըստ երեւոյթին արդարացնելու համար իսրայէլեան արգելքները:

*
**

Ընդհանուր ձեւով Մ. Ապպասի ընտրութիւնը յոյսեր կը պատճառէ ամէն կողմ, սկսելով Ուաշինկթընէն: Պուշ «պատմական» կը դնէ այս ընտրութիւնը, Իսրայէլ գոհ է եւ պատրաստ է բանակցելու: Շարոն կ'ուզէ հանդիպիլ Ապպասի եւ արդէն պատրաստած է ցանկը այն միջոցներուն, զորս Ապպաս պէտք է պարտադրէ որպէսզի ցոյց տայ իր բարի կամեցողութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔի կացութիւնը միշտ խառնակ է եւ վտանգաւոր: Տեղւոյն մասապահովութենէն զատ, երկու օրուան մէջ, Յունուար 8 եւ 9ին, Ամերիկացիներն ալ սխալ ռմբակոծութիւններ ըրած են, որոնց համար աճապարած են «սորի» մը ըսելու: Յունուար 8ին, Իրաքի հիւսիսը տուն մը ռմբակոծած են (Մուսուլ) ուր հինգ բնակիչներն ալ մեռած են: Յաջորդ օրն ալ, Ամերիկացիք խոստովանած են որ -միշտ սխալմամբ- իրաքցի երկու ոստիկան եւ երեք քաղաքացի սպաննած են կրակ բանալէ ետք Պաղտատի հարաւը, անցքի մը առջեւ: Ինչ կը վերաբերի առաջին «սխալին»՝ Մուսուլի ռումբերուն, իրաքեան պրիւրներու համաձայն մեռելներու թիւը 13 է, որոնց մէջ 4 կիներ եւ 3 երախայ:

ԼԻԲԱՆԱՆի ՀԱՐԱՒԸ ՄԱԿ-ի ուժերուն պատկանող ֆրանսացի սպայ մը սպաննե-

(Շար.ը Դ· էջ)

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

«ԱՐՄԱԷՆՓՐԷՍ»

(Յունուար 8/10)

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄի ՄԷՋ ՀԱՅ ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆ Մ.Ը ԱՆԱՐԳՈՒԱԾ

Յունուար 6ին, Երուսաղէմի հին քաղաքին մէջ յուդայական կրօնական դպրոցի մը մէկ աշակերտը թաքած է հայ կրօնաւոր Հայր Աւետիսի վրայ: Երբ կրօնաւորը պահանջած է որ խուզիկանը իրեն հետ ոստիկանատուն երթայ, այս վերջինը մերժած է: Բարեբախտաբար դէպքին վայրը գտնուած է արտասահմանեան գործերու նախարարութենէն պաշտօնեայ մը որ միջամտած է ու ոստիկանութեան դիմում եղած:

*
**

ՃԱՄԲԱՆ ՄՆԱՑՈՂՆԵՐԸ ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ

Դարեւելի կիրճին մէջ մնացած եօթը հանրակառքի ուղեւորները վրացական օժանդակութեամբ փոխադրուած են հայ-եւրացական սահմանը: Այդ չրջանը ամէն տարի ձմրան ամիսներուն կը փակուի ու մարդատար, բեռնատար կառքերուն երթեւեկը կ'արգիլուի: Հայաստանցի ճամբորդներուն հանրակառքերը մօտ չաբաթի մը չափ մնացած են արգելափակ:

*
**

ԱՄՆ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԲՆԱԿԱՆՈՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՄՆ-ու նախագահը Ճ. Պուշ Յունուար 7-ին ստորագրած հրամանագրով առեւտրական բնականոն յարաբերութիւններու չրջանակին մէջ առած է Հայաստանը: Հոն ըսուած է. «Հայաստան ԱՄՆ-ու հետ բարեկամութիւնն ու գործակցութիւնը զարգացնելու ակնկալութիւն ցոյց տուած է ու լիովին կը կատարէ արտադրքի ազատութեան պահանջները»:

ԱՄՆ-ը 1974-ին սահմանափակած էին Խորհրդային Միութեան հետ առեւտուրը, նեղառեակ Հայաստանը:

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Հեռատեսիլի Թրքական կայանի մը («Հապէր-Թիւրք») «Մամուլի ակումբ» յայտագրին որպէս հիւր մասնակցելու հրաւիրուած է Թուրքիոյ նախկին վարչապետներէն Մէսութ Եըլմազ: Նիւթը եղած է Դեկտեմբեր 17ի Պրիւսէլի որոշումը, անոր անդրադարձները, անկէ թելադրուած մխիթերը. այդ կարգին բնական է խօսքը հասած է Հայկական Ցեղասպանութեան հարցին: Մ. Եըլմազ ըսած է. «Նախագահ Շիրաքի ըսածները բոլորովին անարդար չէին. տարագրութիւն մը խրնդրոյ առարկայ է. մարդիկ ցաւ բաշած են: Նոյնիսկ եթէ ցեղասպանութիւն չէ, տարագրութիւն մը ապրուած է որուն ընթացքին շատ ու շատ մարդ մեռած է: Ուստի հարկ է անոնց հասցէին յարգալիր լեզու մը մշակենիք: Ողբերգութիւն մը խնդրոյ առարկայ է»:

Լրագրող Ֆ. Պումին («Ենի Շաֆաք», Դեկտ. 27) անդրադառնալով նախկին վարչապետին այս խօսքերուն գրած է թէ անյանգիստ է երեւոյթը եւ գովելի. ան ընդգծած է յայտագրին մասնակից լրագրողի մը դժգոհութեան արտայայտութիւնը. այս վերջինը փորձած է ընդմիջել ու կրկնել «բայց նախ անոնք սկսան» արդարացումը: Ֆ. Պումին ըսած է տակաւին թէ եւրոպայի անդամակցութեան ճամբուն վրայ, ընկերութեան հետաքրքրութիւնը գրաւող նիւթերէն մին ըլլայ «Հայերու տարագրութիւնը», ինչպէս մինչեւ այսօր «մոռցուած» թազմաթիւ այլ նիւթեր: Ան չարունակած է. «Ոչպէս անհատ, կամ հասարականութիւն, անկարելի է "մեծնալ", առանց հարկաւոր ձեւով հասկնալու թէ ուրիկ կու գանք: Ինչպէս կ'ըսէ Մ. Եըլմազ, մեր պատմութեան մէջ մեծ "տղերզութեան" մը զոյութիւնը անուրանալի է, եթէ նոյնիսկ անոր տրուած անունը "տարագրութիւն" ըլլայ: Սակայն կը նշանակէ թէ պէտք չէ կարեւորութիւն տանք "հողային պահանջի"ի, "հատուցումի պահանջի"ի նըմանի նիւթերով մեզ չփոթեցնող ու մեզ մեր պատմութիւնը -մեր էութիւնը- ճանչնալու պարտաւորութենէն հեռացնելու ջանքով ըսուածներուն. ու աւելի լաւ, աւելի դիմախիզ, աւելի արդար ըլլալու ճամբուն վրայ այս հարցին մասին եւս հարցազրոյցի հովովոյթ մը պէտք է բանանք: Այդ բանը եթէ ոչ ուրիշ ուրիշ, ամէն բանէ առաջ մենք մեզի համար պէտք է ընենք: Այնատեն պիտի տեսնէք թէ "աչխարհի գործերը" կարծուածին չափ յոգնեցուցիչ չեն: Պիտի տեսնէք թէ ի՛նչ մեծ տաժանք է եղեր "տղերզութեան" մը "ուրացումին" վրայ հիմնուած հասարական յիշողութիւն մը ունենալ»... («Ազգ», Դեկտեմբեր 31):

ՓՈՒՇԱՆ ՏՈՄՈՒԻ

ԽԱՒԱՐՄԱՆ ԳԻՇԵՐ...

Ամէն տարի Թրքական երեկոյեան, Ուաթըրթաունի կեդրոնական հրապարակի լուսազարդ հսկայ ծառերը Ամերիկացիներու կը չողչողացնէին Հայկական Ծըննունդը, Քրիսթմըսէն եւ Նոր Տարիէն առաք: Տասնհինգ տարիներէ ի վեր ամէն Յունուար 5ի եւ 6ի գիչերները հազարաւոր լոյսեր կը չարժանակէին փայլփլիլ Ուաթըրթաունի Սէուէրը:

Բացի այս տարիէն:

*Ուաթըրթաունի Մեծագոյն Պոսթընի մաս կազմող աւան մըն է, չուրջ 40·000 քնակչութեան համեստ թիւով: Աւանը սակայն հայկական խորհրդանչական միրտըն է ո՛չ միայն չրջանին, այլ ամբողջ Արեւելեան եւ Կեդրոնական Ամերիկային: Հոն կը գտնուին աւանդական երկու կուսակցութիւններու կեդրոնները, ուր կը հրատարակուին անոնց պաշտօնաթերթերը, – մէկ հայերէն եւ երկու անգլիատառ չարաթաթերթեր: Հոն կապտած են Հայկական Գրադարան եւ Թանգարան մը, երեք եկեղեցի –երկու առաքելական, մէկ աւետարանական-, մինչ նորաչէն հայ կաթողիկէ եկեղեցին կպած է աւանին, իսկ քիչ մը անդին՝ ուրիչ հայկական ճարտարապետական գեղակերտ եկեղեցի մը կը կանգնի, իր գունաւոր ապակիներով: Վերջապէս մայր ճամբուն երկու կողմերը չարուած են ուտեստեղէնի հայմուն խանութները, որ ժամադրավայրն է չրջակայ քաղաքներու հայութեան: Բացի ասկէ, աւանը քարտէսի վրայ հանդոյց մը կը կազմէ, որուն խճողեալ կեդրոնէն կը ճառագայթեն ճանապարհները դէպի չորս կողմ

ՏԱՅՔ-ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔ

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԶՏԻԿԵԱՆ

(Վրացակա՞ն թէ հայկական...)

49.- ՎՐԱՅԱԿԱ՞Ն ԹԷ ՀԱՅԿԱԿԱՆ...

Տասնըհինգօրեայ չրջագայութեանս հիմնական նպատակը, Թուրքիոյ ծայրագոյն արեւելեան այս գաւառին մէջ, որ պատմական Բարձր Հայքի եւ Տայքի նահանգներուն կը համապատասխանէ, փորձ մըն է, անչշուկ, մութին մէջ օրէ օր զօրծադրուող մշակութային եղեռնէն փրկելու մեր աչխարհագրական, ճարտարապետական եւ ազգագրական անգնահելի յիչատակը, որուն համար չգոհացայ անձամբ տեղւոյն վրայ հետազօտելով Երկիրը, ժողովուրդը, յուչարձանները, այլ պըրպտեցի անցեալի, պատմական քազմաթիւ գրաւոր վկայութիւններ, Մխիթարեան հայրերու թողած դիւանային նիւթեր, ազգագրութեամբ զբաղած ազգայիններու ժառանգութիւնը, օտար վկայութիւններ:

Թուրք եւ Քրքասէր գրականութեան մէջ Հայերու խօսք ընող գրեթէ չկայ: Տաճարներուն վրայ գրոչմուած վրացերէն լեզուով արձանագրութիւնները, առանց պատճառներն ու պատմական անցուդարձերը ստուգելու, և մանաւանդ դիտումնաւոր կերպով Հայկական յիչատակը ջնջելու քաղաքական յստակ դիտաւորութեամբ, նահանգը իր ամբողջ մչակոյթով, անկրկնելի յուչարձաններով, նըւիրուած է Վրաստանի... երբ հոն վրացի բնակչութիւն չէ եղած, կամ չնչին նչանակութիւն ունեցած է անոնց թիւը, երբ...

«Ձորոխի Աւազանի չուրջ 3·000 գեղերի, վտակներէ, առուակներէ, լեռներէ, ձորերէ յատուկ անուններդ քննողը, պիտի համոզուի որ զրանք կրկնութիւններ են և 16 վտակներէ ափերէ գաւառներում էլ գըրեթէ համանուն են չէներն ու լեռները... որ կասկած չկայ թէ ամբողջ 16 վտակներէ էլ աւազաններում համանման ժողովուրդ է ապրել... 3·000 յատուկ անուններէ մէջ մի-երկու տոկոսից աւելին չեն գրաւել թրքական անունները... այն էլ կպցրել են վերջին դարերում» (Ատրպետ. Ձորոխի Աւազանը, էջ 67-68):

Զարմանալի յանդգնութիւն եւ որոչ աներեսութիւն հարկաւոր է ամբողջական նահանգ մը, իր մչակութային հզօր դանձերով յատկացնել ժողովուրդի մը որ բացի գաւառագործական նկատողութիւններով եւ յետադէմ յաւելումներով եղած արձանագրութիւններէն, ներկայութիւն գրեթէ չէ ունեցած այդ հողերուն վրայ, եթէ ոչ կարճ ժամանակ մը, երբ հոն կ'իչխէր Հայկական նախարարական ամենավայլուն տոհմէն վրացական ճիւղը՝ Բագրատունիներու: Հոն ամէնէն ցայտուն ներկայութիւնը եղած է Դաւիթ Կիւրապաղատ Բագրատունին, որ թէեւ յարած էր Քաղկեդոնական (յունադաւան) դաւանանքին, Հա՛յ էր եւ Հայախո՛ս: Հ. Ներսէս Ակինեան, 1958ին յայտնաբերած եւ հրատարակած է կարեւոր վաստաթուղթ մը «Զրոյց եւ Ցօսք առաջի Թագաւորացն եւ իչխանացն զոր Թարգմանեցին Դաւիթ Կիւրապաղատին տաճիկ լեզուէ ի հայ լեզու»: Զրոյցը Դաւիթին համար հայերէնի Թարգմանած են եւ ոչ վրացերէնի... քանի որ Դաւիթ հայ իչխան էր. եւ Դաւիթ Կիւրապաղատ ամէնէն կարեւոր անձնաւորութիւնն է, քանի ինքն է հեղինակը ճարտարապետական գլուխ գործոցներուն Ախուռի, Իօչքի, եւ այլոց, ուր չուտով պիտի հանդիպինք:

Արդ, ի՞նչպէս վրացական կրնան ըլլալ այդ ճարտարապետական յուչարձանները (Ախուռ, Իօչք, Վանք, Իչխան, եւլն.) երբ նահանգի բոլորն գիւղերն ու աւաններդ հայկական անուն կը կրեն. երբ մինչեւ Մեծ Եղեռնը հոն բազմաթիւ Հայեր կ'ապրէին եւ Ալիչանի համաձայն Վրացիներ գոյութիւն չունէին:

Այս անկիւնէն դիտուած, ինձի մեծապէս օգտակար եղաւ Հ. Գեւոնդ Ալիշանի մէկ անտիպ ձեռագիր աչխատանքը՝ Տարքի նահանգին նուիրուած (որ չուտով եմ չուտով տպագրութեան կ'արժանացնեմ) ուրկէ հաւաքեցի միայն Թորթումի չրջանի գիւղերուն եւ աւաններուն անունները, որոնք ամբողջութեամբ հայկական են եւ վրացերէնի հետք չկայ: Ահա անոնցմէ քաղուածաթար:

«Գեօղք եւ գլխաւոր տեղիք Թորթումայ այսոքիկ են»... հոս փաւ տամ մաս մը անոնցմէ: Պար, Վերին Խնծորէք, Պզտի Խնծորէք, Բերնկար, Մեղու Ջուր, Զիֆլիկ գիւղ, Շլթակ գիւղ, Խախու, Ներքին Լսկաւ, Վերին Լսկաւ, Նիխաղ գիւղ, Զկնաչուր գիւղ, Զկնաբեր վտակ, Էգրէկ (Ագարակ) գիւղ, Ճուրա գիւղ, Բուլուլ, Ընկուզիկ, Վխիկ գիւղ, Տանճուտ գիւղ, Խոչք Վանք, Բլնկաս, Աղբլճոր, Ապառնես, Ազորդ, Օսէք, Էլկիճոր գիւղ, Իս, Թեւ, Խարօ գիւղ, Ծխիկ գիւղ, Լեօք գիւղ, Իչխան, Ս. Ցօհան գիւղ, Փոքրաճոր, Ոտք, Կոնդ գիւղ, Զարախ, Վերին գիւղ, Բարդողոս գիւղ, Աղբրիկ, Քցխա, Մաքճոր, Երկնաճոր, Աղբրիկ, Քցխադուռ, Խաչուտվանք, Վարդիչէն, Նորչէն, Միրապոմ գիւղ, Սաղեր, Խոչբրիկ, Կուկվանց, Գեղիկ, Մեղուս, Խաչբրիկ գիւղ, Կարսիկ, Ծնաւոր, Տանդար, Գաւրնկոց գիւղ, Պոչենց, եւլն., եւլն.:

Աւրպետ կը գրէ. «Ինչ ձեւի յուչարձաններ որ մնացել են Հայաստանի կենտրոնական նահանգներում, մի-եւոյն ճարտարապետական ոճը նկատելի է ամբողջ Ձորոխի աւազանում, որն ապացոյց է թէ կուլտուրան քայլ առ քայլ առաջ է գնացել միչտ կենտրոնում, նոյնպէս Ծայր նահանգներում, որի չօչափելի վկան է Զուարթնոցի ճարտարապետութեամբ կիսաւրած Անիի Գագկաչէնը եւ Տայոց քար Բանակի տաճարները: Պարխարեան աչխարհն իր յիչատակարաններով տարբերութիւն չունի կենտրոնական Աւրատեան աչխարհից» (նոյն):

Երբեք պէտք չէ զարմանալ որ, այդ դարերուն, կրօնական անհանդուրժողութիւնը ծայրայեղութիւններու հասած է քաղկեդոնիկ Բիւզանդիոնի եւ առաքելական Հայաստանի միջեւ: Իչխաններ եւ արքայիկներ ստեղծուած են դաւանական պատկանելիութիւնները նկատի առնելով, Հայերու կառուցած և հայկական տաճարներու մէջ պարտադրած են վրացերէն կամ յունարէն պատարագել եւ ժամերգել հայազգի ժողովուրդին, որոնք դժբախտաբար ժամանակի ընթացքին զացին ձուլուեցան Բիւզանդական կայսրութեան եւ Վրաց ժողովուրդին մէջ: Զարմանալու բան չկայ. պահ մը ուչադիր հետեւեցէք թէ այդ դէպքերէն 1·000 տարիներ վերջ, ինչ տեղի կ'ունենայ սիւննի եւ չիի խլամներուն մօտ, գաղափար կազմելու համար թէ Բիւզանդիոն որքա՛ն կատաղութեամբ, դարերով պատակած է հայ ժողովուրդին միասնականութիւնը...:

50.- ԻՕՉՔ ՎԱՆՔ

«Էօշֆիւճ պաֆըշը, խախուանըն եաթըշը, Իշխանըն ճաֆըշը»... Առաջինը գեղեցկահայեաց, երկրորդը գեղեցկադիր և երրորդը գեղեցկանկար, ժողովրդական այս ասացուածքը ճչգրիտ նկարագրութիւնն է Տայոց Աչխարհի ճարտարապետական այս երեք զոհարներուն, որ քրիստոնէական ճարտարապետութեան մէջ կը գրաւեն բացառիկ տեղ եւ տակաւին արժանաւոր կերպով չեն ուսումնասիրուած:

Թորթումի լիճը եռեւնիս ձգելով, դէպի Էրզրում վերադարձի ճամբուն վրայ, եօթը քիլոմեթր հազիւ ըրած, աջին ճամբայ մը կը բարձրանայ դէպի Վանք գիւղ կամ Իօչք Վանք:

«Վանքը Օչկին է պատկանում. գեղից երկու քմ. հեռու է եւ իր ճարտարապետութեամբ առաջին տեղն է բռնում ամբողջ Տայոց Աչխարհում, որի եօթը հրաչալիքներից մէկն է եւ ամենանչանաւորը: Այս վանքից ոչ շատ հեռու կան մեծամեծ դամբարաններ մատուռի նման, որոնք այժմ թշուառ իսլամ հասարակութեան բնակարանի են ծառայում: Թէեւ բարբարոս ձեռքերի հետ ժամանակը քայքայել ու փչրել է աքանչելի քանդակները. բայց մնացածներն էլ արդէն, ապացուցանում են որ ժամանակին ճարտարապետները ճաշակ են ունեցել, երբեք չեն լընդօրինակել ոչ միայն ուրուագիծն ու յատակագիծը, այլ նոյնիսկ ամէն մէկը դամբարանների ներքին եւ արտաքին ինքնուրոյն հեղինակել եւ քանդակել են հիւսուածոյ քանդակները» (Ատրպետ. նոյն, էջ 171):

Զբօսաչրջային Թրքերէն գունատիպ հատորի մը մէջ վարդագոյն էի որ գիւղին անունը վերջերս փոխուած է Ջամլըեամաչի. գիւղ չհասած թչապանի մը հարց տուի թէ Ջամլըեամաչը դեռ չմոռացուե՞լ է... Մարդը ապշած երեսիս նայեցաւ, վստահ

Ըստ մեզի հասած տուեալներուն, Հայերը ունեցած են երեք Նոր տարի, որոնք կոչուած են՝ Սահմոր, Նաւասարդ կամ կաքաւոդ:

Մեր նախնիները Նոր տարին դիմաւորած են 21 Մարտին, գարնանային գիչերահաւասարի օրը, որ տարեգլխու պատահական ընտրութիւն չէր: Հայ քուրմերը իրենց բազմամեայ դիտարկումներով նկատած են, որ բնութիւնը յարութիւն կ'առնէ գարնան սկիզբը: Այդ օր հայ մարդը հռչակած է Նոր տարի կամ Նոր տարեգլուխ եւ նչած է զայն մեծ տօնախմբութեամբ, ուր փառաբանած է բնութեան գարթօնքը, հողագործի աչխատանքը, պզերած է աստուածներուն, որպէսզի բեր քաստատ դարձնեն տարին:

Հայկական երկրորդ տարեգլուխը եղած է Նաւասարդի 1-ը (11 Օգոստոս):

Ըստ աւանդութեան, Հայոց ձոր գաւառն էզ գարնան սկիզբը: Այդ օր հայ մարդը հռչակած է Նոր տարի կամ Նոր տարեգլուխ եւ նչած է զայն մեծ տօնախմբութեամբ, ուր փառաբանած է բնութեան գարթօնքը, հողագործի աչխատանքը, պզերած է աստուածներուն, որպէսզի բեր քաստատ դարձնեն տարին:

Հայկական երկրորդ տարեգլուխը եղած է Նաւասարդի 1-ը (11 Օգոստոս):

Ըստ աւանդութեան, Հայոց ձոր գաւառն ունեցած է երեք Նոր տարի, որոնք կոչուած են՝ Սահմոր, Նաւասարդ կամ կաքաւոդ:

Մեր նախնիները Նոր տարին դիմաւորած են 21 Մարտին, գարնանային գիչերահաւասարի օրը, որ տարեգլխու պատահական ընտրութիւն չէր: Հայ քուրմերը իրենց բազմամեայ դիտարկումներով նկատած են, որ բնութիւնը յարութիւն կ'առնէ գարնան սկիզբը: Այդ օր հայ մարդը հռչակած է Նոր տարի կամ Նոր տարեգլուխ եւ նչած է զայն մեծ տօնախմբութեամբ, ուր փառաբանած է բնութեան գարթօնքը, հողագործի աչխատանքը, պզերած է աստուածներուն, որպէսզի բեր քաստատ դարձնեն տարին:

Հայկական երկրորդ տարեգլուխը եղած է Նաւասարդի 1-ը (11 Օգոստոս):

Ըստ աւանդութեան, Հայոց ձոր գաւառն

ՔԱՆԻՈ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ՈՒՆԵՑԱԾ ԵՆ ՀԱՑԵՐԸ

ըլլալու համար որ վրան չեմ ծիծաղիր:

– Ջամլըեամաչ, ըսի, ուր որ մեծ «քիլիսէ» մը կայ...

– Վա՞նք ըսել կ'ուզէք էֆէնտիմ, Իօ՞չք վանք. հոս Ջամլը եամաչ գիւղ չկայ...

Ինձմէ գիւղացին ի՛նչ լուր ունենար որ Անգարայի մէջ դեր-ազգայնապաչտ կոմիտէ մը հիմնուած է որ պատմութիւնը ջընջելէ վերջ, անոր հետքերն ալ սկած է կատաղօրէն ոչնչացնել: «Հայերը կը պնդեն որ Յեղասպանութիւնը ճանչնա՞նք. մենք իրենց ցոյց կու տանք ճանչնալու Թրքական տարբերակը, Թող երթան չարունակեն Եւրոպայի հրապարակները ազմըկել... նայինք Թէ ո՞վ է զօրաւորը»:

Կը յիչեմ, տարիներ առաջ Ալտօ Ֆէրրարիի մէկ գրութեան մէջ, ակնարկ մը կար Թուրքիոյ հողերուն վրայ գտնուող 900 հայկական յուչարձաններու ցաւալի վիճակին մասին, որոնց համար ԻՒՆԷՍԿՕ-ն միամտութիւնը ունեցած էր միջամտութիւն պահանջելու... այդ օրէն անոնց վիճակը վատթարացած է. փաստը ունեցայ Իօչք Վանքի գլխաւոր մուտքէն ներս թեւակոխելով:

Գիւղին լաճերը հեծիկի վարժութիւններ կ'ընէին. աւելի ճարպիկները ընդարձակ որմնասիւներու զարդաքանդակներու վրայէն վեր մագլցելով կը փորձէին մեր ուչադրութիւնը գրաւել... կարգ մը խորչեր կը թուի Թէ կը ծառայեն նաեւ որպէս ճեմիչ, վանքի հրապարակին վրայ նարտի խաղացող այր մարդերուն...

Ես կանգնած էի քրիստոնէական ճարտարապետութեան գլուխ-գործոց բացառիկ օրինակի մը առջեւ, Տայոց աչխարհի այս կորսուած անկիւնը, ուր միայն մեր մչակութային դանձերուն հանդէպ ունեցած կատաղի սէրը կրնար մղել այս հնախուզական արկածախնդրութեան հոգիս, որ պատանութեան տարիներէն կը մնանի իմ ժողովուրդիս պատմութեան մէջ գրաւած մարդկային արկածախնդրութեամբ, հեռուներէն, չատ հեռուներէն եկող: Ժողովուրդ մը որ տեսած է Հիթիթներն ու Փռուգացիները, Ասորեստանցիներն ու Պարթեւները, Սասանեաններն ու Հռոմէացիները, Բիւզանդացիներն ու արաբական եւ սելճուքեան խալիֆայութիւնները, Օսմանցիներն ու ցարերը... ժողովուրդ մը որ տակաւին կատաղօրէն կը պայքարի ապրելու, նաւարկելու նոր ժամանակներու փոթորկայոյզ ովկիանոսին մէջ, միայն չհատնէր խեղճուկրճի յոյսը...:

Երբ պահ մը մտածեմ Թէ այսօր քանի՞ ազգ այսքան հին ծագում ունի կամ այսքան հեռուներէն կու գայ, ինքնաբերաբար ծանր պարտաւորութիւն կը զգամ այս բացառիկ իրականութիւնը պահպանելու, հաղորդելու, փոխանցելու:

Վանքը կառուցուած ըլլալով մասնաւոր հարթուած տարածութեան մը վրայ, վեհաբար կ'իչխէ գիւղին որ գաճաճ մը կը թուի: Բնաւ անտեղի չէր ծերունիներուն զարմանքը, դուրսը պարիսպի երկայնքին նստած, երբ ինծի դարձած հարց կու տային Թէ ինչպէ՞ս 1·000 տարի առաջ նման կառոյց մը կրցած են բարձրացընել...: Պատասխանս հաճելի անցաւ. «Հաւատքով»:

Ալիչան կը գրէ (անտիպ ձեռագիր, էջ 97)·-

«Հոյակապ եւ անուանի մենաստանը՝ Իօչք Վանքը որոյ միայն եկեղեցին կանգուն է մեծ եւ պայծառաչէն. դեղնագոյն կակուղ քարով չինուած, 34 չափ երկարութիւն եւ 22 չափ լայնութիւն, դասը 15 եւ գաւիթը 11· չորս հաստ սիւներ եւ 20 բոլորչի չրջանակներ կը բարձրանան որու վրայ մեծ գմբէթը երկայնադիրք պատուհաններով եւ չուրջը ճեմելիք... եւ երկուստեք երկնայարկ աւանդատուներ եւ ուրիչ չորս աւանդատուն եւս, նզովը կամարակապ սիւներ... եւլն.»:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար կրկին կը թելադրեմ Տիրան Մարութեանի հրաչալի գիրքը՝ «Մորագոյն Հայք» (էջ 104-108):

Ալիշանէն եւ չատերէ առաջ, ուրիչ հանճարեղ Մխիթարեան մը, Հ. Ներսէս Վրդ. Սարգիսեան հասած է մինչեւ Տայք, մի առ մի այցելած է այս հրաչալի տաճարները, ընդօրինակած է բոլոր արձանագրութիւնները (որոնցմէ կարեւոր մաս մը անհետ կորած են այսօր) եւ հրատարակած «Տեղագրութիւն ի Փոքր եւ ի Մեծ Հայս» հատորին մէջ (Վենետիկ, 1864, էջ 85-100): Ահա Թէ ի՛նչ կը գրէ անճնական նամակի մը մէջ, կարինէն՝ 27/6/1845 Թուականը կրող, ուղղուած միաբանութեան բարեկամ՝ Տրապիզոնցի Ցովհաննէս Կիւրեղեան ճարտարապետին:

«Թորթումայ ներքին կողմերը եւ Իչխան ըսուած գեղը տեսած հին եկեղեցիներս հրաչալի բաներ էին... օրեր ծախելով ամէնը օրինակեցի. մէկին Թուականը կար հայերէն լինն հարիւր տարեան. բայց երեքն ալ մէկզմէկէ սքանչելի ճարտարապետութեան արհեստը, ամրութիւնը, ահագին բարձրութիւնը սիւներուն եւ գմբէթին վսեմութիւնը, նորասէրին ալ սիրտը իրենց կը քաչեն. գանձ չէ մնացած վրան Թափեր են. եւ սակայն ան օրեան օրս կը տեսնես որ երեսէ ձգած ողորմելի գիւղերու անկիւնը անպիտան փուճ տաճկրներուն ձեռքը ճամի դարճուցեր են. ժամանակին հնութենէն տեղ տեղ ալ քարեր Թափթփած, մեղքցող մը չկայ որ քիչ մը ստակ ծախսէ եւ նորոգէ. Թագաւորական գանձով չինուած ըլլալով՝ դարչելի տաճկրներուն խելքը միտքը ան է որ ասոնց մէկ անկիւնը ի հարկ է գանձ պահուած է, եւ ինծի պէս օտարական մը տեսածնին պէս առ իրենց անճոռնի մտածութիւնը նորէնոր կը բորբոքի, «Պու կեավուրպարըն կելիփ պուրատա եազըլարըն էօրնէյինի ալըփ նէ տէմէէ օլսուն» ը սելով մէկէրնին փըսփրտոց կը պտտի. բայց ակռանին Թափած ըլլալով ինծի չէին համարձակեր, մանաւանդ որ տեղին վօյվօտայէն ալ Թէսկէրէ ունէի. աս ալ գիտնալու է որ Թէսկէրէն ալ բան չէր դար Թէ որ անուչութեամբ չվարուէի հետերնին: Ինչ եւ լլեայ, ամէն գործողութիւնս յաջողութեամբ լմնցուցի, բայց սիրտս հոն մնաց... Ահա սիրելի, Աստիա պտըտող մարդը Թէպէտեւ աստանկ հրաչալի չինուածքներով կը զմայլի, բայց մինանգամայն սիրտը դառնութեամբ լեցած Թէ ինչո՛ւ աստանկ հրաչալիքը այսպիսի աչխարհաւեր, աչխարհակործան ազգի մը ձեռքն է անցեր եւ ասիտս որ ո՛չ անէծքով, ո՛չ նզովքով ետ կը դառնայ, քանի հիմա ալ պետութիւններ կան որ աստանկ աչխարհաւեր ազգին Թուրին զօրաւոր ըլլալը կը ցանկան... եւ մեր ալ սիրտը կ'ելլէ Եթէ չարունակենք...:

(Շար. 24)

ԹՈՒՐՔ ԳՐՈՂ ՔԷՄԱԼ ԵԱԼՉԻՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԵՒ ԱՄՄԱՆԻ ՄԷՋ

Երուսաղէմի ՌԱԿ էօժէն Բաբաղեան Ակումբի վարչութեան հրաւէրով Դեկտեմբեր 25էն 30, 2004, դասախօսութիւններ կարդալու համար Երուսաղէմ եւ Ամման այցելեց Թուրք գրող Քէմալ Եալչինը, որուն կ'ընկերանար Գերմանիոյ Հայոց Առաջնորդ Գարեգին Արք Պեճճեան, որ միեւնոյն ժամանակ կատարեց Թարգմանութեան պարտականութիւնը:

Այցելութեան առաջին օրն իսկ հիւրերը ընդունուեցան Երուսաղէմի Հայ Պատրիարք Արք. Թորգոմ Արք. Մանուկեանի կողմէ եւ ՌԱԿի պատասխանատուներուն հետ եղան ընթրիքի հիւրը պատրիարքին: Յաջորդ օր, պրն. Եալչին, միաբան հայրեր ու կուսակցական ընկերներ հիւրընկալուեցան ընկեր Յակոբ Անդրէասեանի տան մէջ, ուր կարճիքներու փոխանակումներ կատարուեցան. այս առիթը էր նաեւ մօտէն ծանօթանալու հայասէր թուրք գրողին կեանքին ու տարած գրական հասարակական աշխատանքին:

Դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 26ին, Ժառանգաւորաց վարժարանի սրահին մէջ: Հիւրը ներկայացուեցաւ Ակումբի վարչութեան փոխ նախնապետ ընկեր Յ. Անդրէասեանի կողմէ: Պրն. Եալչին խօսեցաւ իր երկու գիրքերուն՝ «Սիրտս քեզմով կը խայտայ» եւ «Սարի կէսլին» մասին: Առաջինն գիրքը թարգմանուած է հայերէնի իսկ երկրորդի թարգմանութիւնը սկսուած է եւ յոյսով է որ շուտով լոյս կը տեսնէ:

Թարգմանական աշխատանքները կը կատարուին Պեճճեան Արքեպիսկոպոսի կողմէ:

Եալչինի այցելութեան առթիւ Սրբոց Յակոբեանց տպարանէն անգամ մը եւս լոյս տեսաւ «Սիրտս քեզմով կը խայտայ» գիրքը, որ դասախօսութեան աւարտին ծախուեցաւ:

Դեկտեմբեր 27ին, հիւրերը մեկնեցան Ամման, Յորդանան, ուր ՌԱԿ Վահան Թէքէեան Ակումբի կապակերպութեամբ տեղի ունեցաւ դասախօսութիւնը: Հոն եւս հիւրերը ընդունուեցան սիրալիր:

Երուսաղէմ վերադարձին, ՌԱԿ Ակումբի տաճնապետ ընկերը Յակոբ Շէօհմէլեան, Բեթղեհէմի մէջ տուաւ ընդունելութիւն, ուր ներկայ գտնուեցան Թորգոմ Պատրիարք, պրն. Ֆ. Եալչին, վարչութեան անդամներ: Այս առիթիւ, հիւրերը այցելեցին Հայոց վանքն ու Քրիստոսի Ծննդեան վայրը ու վերջերս վերանորոգուած Հայկական Մշակութային Կեդրոնը:

Պարոն Եալչինի Երուսաղէմ կեցութեան շրջանին աշխատանքի հանդիպումներ տեղի ունեցան անոր եւ ՌԱԿի ղեկավարութեան միջեւ:

Դեկտեմբեր 29ին, ՌԱԿ էօժէն Բաբաղեան Ակումբի վարչութեան կողմէ կազմակերպուեցաւ հրաժեշտի ընթրիք Քրիստոսի Ծննդեան պանդոկի չքեղ Սրահին մէջ, ուր հրաւիրուած էին նաեւ Թորգոմ Պատրիարք, ՀՀ Պատուոյ հիւպատոս Յակոբ Մոմճեան եւ վանքապահ սրբազան հայրեր: Ճոխ սեղաններու չուրջ բաժակաճառերով հանդէս եկան Հեմ ատենապետ ընկեր Յակոբ Փանոսեան, ՌԱԿ-ի պատասխանատուներ ընկերներ Յ. Անդրէասեան ու Յ. Շէօհմէլեան, Գարեգին արքեպս., պրն. Եալչին ու Պատրիարքը:

Հիւրը մեկնեցաւ Երուսաղէմէն Դեկտեմբեր 30ին, լաւագոյն տպաւորութիւնը ներով:

ՌԱԿի ՄԱՄԼՈՑ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԴԻՒԱՆ

ԱՄԱՆՈՐԵԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐ

Թող Նոր Տարուան ընթացքին խաղաղութեան մէջ պայթին եւ ճայթին բոլոր բողբոջները՝ է՛ւ նուռը կարմիր, է՛ւ խընդութիւնը մարդկային հոգիին, է՛ւ հիացում ու զարմանք պատճառող ամէն տեսակ չնորհք եւ տաղանդ:

Ամանոր, խաղաղութեամբ մտիր մեր յարկերուն տակ, թող մարդ բնաւեր չըդառնայ, ոչ ալ ողբ եւ լաց ըլլայ անժամանակ կորուստի համար:

Թող Ամանորը անչափ խաղաղ ըլլայ, անձրեւներն ու արեւի չողարձակումները՝ չափաւոր:

Ամանոր, թող խաղաղութեամբ անցնին մարդոց կեանքի բոլոր օրերը: Այնպէս ըրէ, որ ոչ պատանին չտապէ տարեց դառնալ, ոչ ալ տարեցը չորս ոտք դարձած ժամանակէն առաջ հեւասպառ դառնայ ծերութեան լանջերուն:

Ամանոր, ամէն ինչը նոր, խաղաղութիւնը, սէրն ու բարեկամութիւնը՝ հընամեայ ու խոր:

Նոր տարուան խաղաղաչունչ չնորհաւորանքը կը լսեն նաեւ նախնեաց ոգիները: Մեր ձայնը անոնց չի հասնիր, եթէ մենք մայրենի լեզուով չմաղթենք Նոր տարուան գալուստը:

Հայոց անուանադիր եւ հզօր նախնի Հայկ ըսած է. «Թող խաղաղութիւնը, պատուութիւնն ու բարեկամութիւնն իշխեն աշխարհի արեւելքում ու արեւմուտքում, հիւսիսում եւ հարաւում: Եւ թող տարւայ ոչ մի օր աշխարհում գուժկան չերեւայ»: Զորուկէս հազարամեակ է, Հայկի զարմորդիները կը կրկնեն այս խօսքը:

Զարմդ հայկեան, չնորհաւորէ նաեւ անոնց Նոր տարին, որոնք հայերէն կը խօսին, բայց ճակատագրի քմահաճ խաղով բեկուած են հայրենի հողէն եւ կ'ապրին այս աշխարհի մօտ ու հեռաւոր անկիւններուն: Խաղաղութիւն տէ տունդարձ մաղթէ անոնց:

Հայրենի հողին վրայ Նոր տարին Նոր տարի է, օտարութեան մէջ՝ պատրանք:

ԱՅՍ ՄԷՋ Հայկ աղեղնաւոր ոտքանած է Բելը եւ ազատութիւն պարգեւած է իր տոհմին եւ իր յետնորդներուն: Այդ յաղթանակը հնթադրաբար տեղի ունեցած է Ք.Ա. 2492 թուականի Օգոստոս 11-ին: Եւ այդ օրուընէ հայերը Նոր տարին սկսած են տօնել 11 Օգոստոսին:

Մի քնաղարուս նշանաւոր տոմարագէտ Յովհաննէս Սարկաւագ կը հաստատիացնէ որ, երբայեցիներու տոմարի հիմնադիրը եղած է Մովսէս, իսկ հայկական տոմարի հիմնադիրը՝ Հայկ:

Օգոստոսեան տօնը Հայերը կոչած են Նաւասարդ, որ կը նշանակէ Նոր տարի [Նաւ. (նոր)+ա (յօդակապ) +տարդ (տարի)]: Նաւասարդի ամենամեծ հանդիսութիւնը տեղի կ'ունենար Արածանի գետի ափերուն, Նպատ լերան վրայ: Տօնախմբութեան ներկայ կ'ըլլային երկրին թագաւորն ու թագուհին, նշանաւոր արքունականները, զօրապետները, նաեւ հայկական բանակը: Հոն կը հաւաքուէին Հայաստանի բոլոր գաւառներէն: Տօնը միայն հաճոյք պատճառող տօնախմբութիւն չէր, ան կը նշանակէր ազգային միութեան մեծ խորհուրդ եւ կը տեւէր քանի մը օր: Օրերէն մէկը կը կոչուէր գինարբուքի օր: Այդ օր կը խմէին քաղցր հիւթեր, թեթեւ խմիչքներ: Նաւասարդի տօնախմբութեան մասնակցողներէն հարբեցողներ հազուագիւտ էին: «Աստուածներն ամէնից դէպ եղած են թողնում հարբեցողի արատում»՝ կ'ըսէ հայկական հնագոյն առած մը: Այդ տօներու ընթացքին, ուսեալիքը նոյնիսկ եղած է չափաւոր: Ուսեալիքի ընդհանրական ցանկ մը չէ եղած, որ պարտադիր ըլլար Հայաստանի բոլոր կողմերու բնակիչներուն համար: Պէտք չէ մոռնալ, որ Հայաստան թագաւորութիւն երկիր եղած է եւ նոյնիսկ երկու հարեւան գաւառներու բերքն ու բարիքը նոյնը չեն եղած: Ուստի սովորութիւններ կը հաւաստեն, որ Նոր տարուան հայկական ուսեալիքները ընդհանրապէս եղած են միատեսակ: Այդ պարագաներէն առաջինը եղած է հայկական կլորհատիկ ցորենը, որ աճած է միայն Հայաստանի տարածքին: Նոր տարւան սեղանին, մեր նախնիները դրած են այդ ցորենէն պատրաստուած հաց, որպէս զի հայոց հեթանոս աստուածներուն բարեբեր դարձնեն Նոր տարին: Այդ հետեւեր հաստատի արդիւնք է հայկական ժողովրդական առած մը, որ կ'ըսէ՝ «Նոր տարին հաց չեն փոխ առնում», որու պատճառաւ, Նոր տարուան սեղանին քու ցորենի բերքէն թխած հացը պիտի դնես միայն:

Հայկական հնագոյն առածներէն մին կ'ըսէ. «Առանց գինու Նոր տարին կը գայ, առանց նգածաղիկի՝ կ'ուշանայ»: Նգածաղիկը (artemisia, vulgaris) եղած է հայկական ամենահոչակաւոր համեմը: Ախորժաբեր այդ ծաղիկը կ'աճէր Մասիսի լանջերուն, Մասեացոտն եւ ձակատք գաւառներու հայերը կը քաղէին գայն եւ չորցնելէ ետք կը տարածէին Հայաստանի գանազան շրջանները: Եւ հայը, որ գաւառին մէջ հետեւեալը կը շարունակէր. «Սիրելիդն իմ Պօղոս էֆէնտի, կը խորհիմ թէ ճիշդ կ'ըլլայ որ Սուլթանը չպատասխանէ Մէհմէտ Ալի փաշայի այն նամակին, որով կը պահանջէր ան Ապտուլլահ փաշան յանդիմանել: Հարցը այսպէսով կը փակուէր: Հակառակ պարագային լուրջ հարցեր կը ծագին եւ եթէ գինեալ ընդհարումներ ըլլան, ասկէ մեծապէս կը տուժէ նաեւ մեր ազգը»:

Գաղազ մասնաւոր թղթատարով ղրկեց իր նամակը եւ պատասխանը առաւ ժամանակին: Նոյն միջոցին Մէհմէտ Ալի փաշայէն Սուլթանին կու գար երկրորդ նամակ մը, միւս պահանջելով որ սատէ Ապտուլլահ փաշան:

Պօղոս Եուսուֆեանի նամակը չատ վճռական էր: Կ'ըսէր թէ Եգիպտոսի փոխարքայ Մէհմէտ Ալի վճռած է փրկել իր արժանապատուութիւնը եթէ պէտք ըլլայ զէնքով: Եուսուֆեան կը գովէր Մէհմէտ Ալին, իր կազմակերպած զօրաւոր բանակը, իր հայրենասիրութիւնը եւ կ'եզրակացնէր. «Սիրելի Ամիրա, կը յանձնարարեմ որ ձեր համոզելու կարողութիւնը գործածելով ստիպէք Սուլթանը որ գոհացում տայ փոխարքային, հակառակ պարագային մօտաւոր ապագային ծանրակշիռ դէպքերու ականատես պիտի ըլլանք եւ ասկէ պիտի տուժեն նաեւ հայերը: Փոխարքային փափաքն է որ գոհացում չտրուի իրեն եւ ինք իր բանակին Օսմանեան կայսրութեան վրայ քալելու հրաման տայ: Վստահ եղիր իր ուժը Սուլթանին բանակներէն պարտութեան մատնելու համար բաւարար են»:

Պէզճեան ներկայացաւ Սուլթանին: Շրջած, չէր գիտեր ինչպէս սկսիլ խօսքի: Բայց Սուլթանը ինք բացաւ նիւթը:

- Արթին, այդ սրիկայ Մէհմէտ Ալին նոր նամակ մը ղրկած է ինծի, այս անգամ աւելի սպառնական: Ես կը ցուցնեմ այդ սրիկային: Իսկ դուն լուր ունի՞ս քու հայ բարեկամէդ:

- Վեհափառ, Եուսուֆեան կը գրէ թէ Մէհմէտ Ալի երբեք տեղի պիտի չտայ, մինչեւ որ Ապտուլլահ փաշան չսատուի:

- Իսկ եթէ չսատեմ զինքը...:

Գաղազ չպատասխանեց:

- Այն ատեն ի՞նչ կ'ըլլայ եղեր, ի՞նչ կը գրէ Մէհմէտ Ալիի խորհրդականը:

- Պատերազմ, ըսաւ Գաղազ:

Սուլթան Մահմուտ խնդաց:

- Եթէ մեր կուսակալներն ալ մեզ պատերազմով պիտի սպառնան, լաւ կ'ըլլայ որ հրաժարինք գահէն եւ երթանք մեկուսանալ ամայի տեղ մը: Ոչ Գաղազ, ո՛չ միայն պիտի չսատեմ Ապտուլլահը, այլ պիտի պատժեմ Մէհմէտ Ալին:

Արդարեւ Սուլթանը յաջորդ օրն իսկ խիստ նամակ մը ղրեց Մէհմէտ Ալիի, յիշեցուց անոր թէ ինք իբր կառավարիչ պէտք է յարգանքով վերաբերի Սուլթանին միւս կառավարիչներուն եւ փաշաներուն հետ, որոնց կարգին նաեւ Ապտուլլահ փաշային հետ: Սուլթան Մահմուտ կ'ազդարարէր Մէհմէտ Ալիի, անգամ մըն ալ նոյն ձեւով դիմումներ չկատարել իր մօտ:

Երբ Մէհմէտ Ալի փաշա առաւ նամակը, այս անգամ ան սկսաւ խնդալ: Ձեռքերը իրար զարկաւ եւ ներս մտնող ծառային հրամայեց.

- Իպրահիմ փաշան եւ Եուսուֆեանը հոս կանչէ:

(Շար. 72)

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՁԱՄԲԱՆ

(ՎԷՊ՝ ՊԷՋՃԵԱՆ ԱՄԻՐԱՑԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

ԱՐԱ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.

ՊԷՋՃԵԱՆ ԳԱԼԱՏԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆԻ ԴԷՄ ՊԷՋՃԵԱՆ

-Բայց հարցը այդ չէ Արթին: Աչքդ մեր կառավարիչը Ապտուլլահ փաշա եգիպտոսի կառավարիչ Մէհմէտ Ալի փաշայի նաւերը նեղեր է եւ այդ պատճառով երկու կառավարիչներուն մէջ վէճ մը ծագեր է: Ապտուլլահ փաշա Մէհմէտ Ալիի նախատակն ոճով նամակ մը գրեր է: Մէհմէտ Ալի ալ մեզի նամակ մը ղրկած է: Սուլթան Մահմուտ սեղանին վրայէն նամակ մը առնելով Յարութիւն Պէզճեանի երկարեց:

-Կարդա, ըսաւ:

Պէզճեան քանի կը կարդար, յայտնի յուզում մը կ'ունենար:

-Կը տեսնե՞ս, Եգիպտոսի կառավարիչ Մէհմէտ Ալի ինչ հոլեր առած է: Հաւատարէ հաւատարի պէս կը գրէ մեզի եւ մինչեւ իսկ իր տողերուն մէջ մեզի հանդէպ սպառնալիք մը կարելի է տեսնել: Կը տեսնե՞ս ամբարտաւանը, կ'ուզէ որ պատժեմ Ապտուլլահ փաշան:

-Վեհափառ տէր, ըսաւ Պէզճեան, կը խորհիմ թէ լաւ կ'ընէր եթէ համերաշխութեան գետին մը գտնենք:

-Ի՞նչ, մեր ծառաներուն հետ ալ համերաշխութեան գետի՞ն պիտի փնտռենք: Թող խոհեմութիւնդ անիմաստ վախկոտութեան մը ատիճանին հասած է: Ո՞ր տեսնուած է որ կառավարիչ մը վեհապետին դէմ ելլէ եւ յաջողի:

Պէզճեան միշտ նոյն հանդարտ շեշտով պնդեց.

- Պետութիւնը յոգնած է վերջին պատերազմէն: Վեհափառ տէր, դուք Մէհմէտ Ալիի աստառ մը գրելէ առաջ թոյլ տուէք որ ես նամակ մը գրեմ անոր խորհրդականին, Պօղոս Եուսուֆեանի, որ իզմիրցի հայ սեղանաւոր մըն է եւ ինծի ծանօթ: Ձեմ կարծեր որ նամակս անպատասխանի թողուս:

Սուլթան Մահմուտ սրտնեղած եւ դառնացած ըսաւ.

- Լաւ, գիտցածդ ըրէ: Բայց տա գիտցիր որ ես այդ սրիկայ Մէհմէտ Ալին ջախջախելու ի վիճակի եմ:

Գաղազ ամիրա նոյն օրը իսկ գրեց Եուսուֆեանի որ եգիպտական պետութեան հիմնադիր Մէհմէտ Ալիի թէ՛ սեղանաւորն էր եւ թէ խորհրդականը:

Մէհմէտ Ալի Եգիպտոսի չինարարական եւ զարգացման գործին մէջ մեծապէս օգտուած էր անոր խորհուրդներէն: Կրնանք ըսել որ այն բարերար դերը զոր կը խաղար Պէզճեան Սուլթան Մահմուտի հետ, չատ աւելիով կ'իրականացնէր Եուսուֆեան Եգիպտոսի կառավարիչին համար: Պէզճեան Սուլթանին հետ ունեցած տեսակցութիւնը մանրամասնօրէն բացատրեց Եուսուֆեանի: Պէզճեան նամակին

(Շար. Ա. Էջէն)

ւած է, Յունուար 9ին, իրապէլեան հըր թիռներու արձակումէն: Հրամանատար Ժան-Լուի Վալէ ծանրօրէն վիրաւորուած էր, երբ իր խումբը թիրախ դարձած էր իսրայէլեան կրակոցներու եւ քիչ եաք մեռած: Վիրաւորուած են նաեւ չուէտացի սպայ մը եւ կառքը վարող Լիբանանցին:

ՆԱՑՐՈՊԻ մէջ, Յունուար 9ին, սարքագրուած է խաղաղութեան դաշինք մը Սուտանի փոխնախագահին եւ հարաւի ապստամբներուն միջեւ, Գ. Փառըզի ներկայութեան: Այս համաձայնագիրը վերջ կը դնէր 21 տարուան պատերազմի մը Խարթումի եւ հարաւային ապստամբութեան միջեւ, որու հետեւանքով երկու միլիոն հոգի մեռած է:

ԼԻՊԵՐԱՍԻՈՆԻ թղթակից Ֆլորանս Օպլընայէն ոչ մէկ սոյգ լուր կար Յունուար 10ին եւ մտահոգութիւնը մեծ էր: Երեք օր առաջ, Յունուար 7ին, պլուխները ծածկուած երեք անձեր իրաքցի երկու թղթակիցներու (մէկը Ա. Էֆ. Փէ.ի թղթակից) ըսած են թէ Ֆլորանս Օպլընա եւ իր առաջնորդը ողջ առողջ են, բայց վերապահութեամբ ընդունուած է այս տեղեկութիւնը, զոր կարելի չէ եղած ըստուգել: Ամէն կողմէ կոչեր կ'ըլլան որպէսզի երկուքն ալ ազատ արձակուին:

ԻՏԱԼԻՈՑ բոլոր հանրային վայրերու մէջ ծխելը արգիլուած է Յունուար 10էն ի վեր եւ ով որ չյարգէ այս արգելքը 250 Եւրոյի տուգանքի կ'ենթարկուի: Շատ աւելի ծանր տուգանքի կ'ենթարկուի սըրճարանի մը կամ ճաշարանի մը տէրը: Կարգ մը սրճարաններու մէջ կարելի է ծխել բայց երկրին հազիւ 5%ը կը ներկայացնէ: Երկրին մէջ 14 միլիոն ծխող կայ:

ՀԻՒՍԻՍԱՑԻՆ ԵՒՐՈՊԱՆ մահացու փոթորիկներու բեմ դարձաւ Յունուար 8ին եւ 9ին որոնք պատճառ եղան 14 հոգիի մահուան Անգլիա, Շուէտ, Սկովտիա, Նորվեկիա, Դանիա: Կան նաեւ չորս անհետացածներ: Մ. Պեռլըսըուրդ ալ Նեվայի բարձրացման ազդանշալիքին տակ էր:

ՊԱԹՄԱՆԻ մէջ (Թուրքիոյ հարաւ - արեւելեան չրջան) երիտասարդ մը սպանած է իր քոյրը, որովհետեւ տափատ մը կը կրէր մերձաւորի մը ամուսնութեան արարողութեան: Քամիլ, 27 տարեկան, բուռն վիճաբանութենէ մը եաք, հրացանով մը նախ վիրաւորած է քոյրը, 17 տարեկան, ապա անձնասպանութեան բնոյթ տալու համար, տան տանիքէն վար նետած է: Հիւանդանոց փոխադրուելէն քիչ եաք մեռած է:

ԺԱԳԼԻՆ ԺՈՒՊԻՔ, հեռատեսիլի առաջին խօսնակներէն Գաթրին Լանժլի եւ ժապլին Հիւէթի հետ, մեռած է Յունուար 8էն 9ի գիշերը 83 տարեկանին: Մայրն էր Անթուան տը Գոնի:

CBAF-Solidarité - Asie
COMMUNIQUE

La tragédie qui ravage aujourd'hui l'Asie du Sud nous a tous bouleversés.

La détresse qui frappe les populations de cette région ne peut laisser aucun Arménien insensible.

Un élan de solidarité internationale s'est mis en place auquel nous devons, nous Arméniens, nous associer collectivement.

C'est pourquoi, la Croix Bleue des Arméniens de France lance une collecte nationale dont le montant sera versé au nom de tous les Arméniens de France à l'UNICEF.

Les objectifs de cette organisation rejoignent les priorités qui ont toujours été les nôtres «l'aide à l'enfance».

Envoyez vos dons en libellant vos chèques à :

CBAF — SOLIDARITE ASIE
17 rue Bleue 75009 PARIS
Merci pour votre générosité.

Ս. ՄԵՍՐՈՊ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՑԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

Հինգշաբթի, Յունուար 13,
ժամը 20·30ին

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԶՐՈՑՑ
«ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆԻ ՎԵՐԶԻՆ ՕՐԵՐԸ»

կը ներկայացնէ՝
ԿԱՐԻՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Բանաստեղծութիւնները կը կարդայ դերասանուհի Թատրոնի դերասան,
ԱՐՏԱՇԷՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

10 bis, rue Thouin, Paris 5e
Métro: Cardinal Lemoine - Monge

Մուտքը ազատ է

Date à retenir

Retenez bien la date du 5 mars !
La Croix Bleue des Arméniens de France Section «Astrig» d'Arnouville-lès-Gonesse organise, au profit de son école hebdomadaire,
une **SOIREE CABARET**
animée par
MARTIN YORGANTZ
et son orchestre,
avec la présentation de jeunes talents arméniens et la prestation de **Catharina DARBINYAN,** à l'Espace «Charles Aznavour» à Arnouville.
Cette soirée aura lieu sous la présidence d'honneur d'**André MANOUKIAN.**
Contact : Mireille GUEMDJIAN :
☎ **01. 39. 90. 63. 89**

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՋ ՓԱՐԻԶ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 13: Ը· օր Ծնընդեան: Աւետաբերութիւն Տեառն

Սկիզբ պաշտամունքի՝ *ժամը 9ին,*

Այսօր, յատուկ պատարագի Առաջնորդարանին Տնօրինէբը կը կատարուի:

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 16: Բարեկենդան Առաջաւորաց պահոց

Այս առթիւ, երեքօրեայ ծոմ պահողները Զօրեբշաբթի, Յունուար 18ի առաւօտուն կը հրաւիրուին Հաղորդութեան համար:

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 22: Տօն Սրբոցն Սարգսի Զօրավարին եւ որդւոյ նորա Մարտիրոսին եւ Զօրեբտասան Զինուորացն:

Պատարագ՝ *ժամը 10ին:*

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ԼԻՒՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 13: Տօն է աւետաբերութեան

Այս առթիւ Լիւնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Յաւարտ պատարագի, Եպիսկոպոսարանի Տնօրինէբը կը կատարուի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ը· Օ· Հ· Ընկերակցութիւնը (Աղքատախնամ) չնորհակալութեամբ ստացած է 2004ի ընթացքին հետեւեալ նուէրները.-

Տիկին Նուարդ Պօյաճեան 350 Եւրօ, Օր· Մարի Պօյաճեան 77, Պ· Ժան Փելթիէ 1·524, Հայնոլընհէյն ընկերութիւն 1·000, Փարիզի Գ· Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւն 300, Պ· Անթուան Պաղտիկեան 500, Տիկին Ռէն Տէօքմէճեան 68, Տիկին Լիւսի Շերոյեան 100, Տէր եւ Տիկին Շառլ Մովսէսեան 178, Պ· Վազգէն Մելոոնեան 260, Պ· Գլօտ Փոթի 90, Պ· Ռաուլ Գազանճեան 100, Տիկին Սոնիա Մելոոնեան 150, Պ· Ալէքսի Կէօվճեան 100, Պ· Զարեհ Պէրպէրեան 250, Պ· Շառլ Մարտինեան 80, Տիկնանց Յանձնախումբ 200, Որբերու Օժանդակ Մարմին 150, Պ· Կարապետ Մանուսեան 200, Տէր եւ Տիկին Ֆրանքօ Փասթօր 30, Պ· Ալպէր Հարոյեան 100, Տէր եւ Տիկին Ժան Գասպարեան 200, Տիկին Մարիամ Աէբա 100, Տիկին Ալիսա Քիլիմճի 100, Տիկին Մարիամ Յունանեան 50, Տիկին Վերոնիք Յովհաննէսեան 100, Տիկին Ալիս Յովհաննէսեան 50, Տիկին Ժանին Պետրոսեան 800, Պ· Ալպէր Հարոյեան 100, Տէր եւ Տիկին Դանիէլ Տէր 100, Տէր եւ Տիկին Պատրիկ Դուզեան 150, Պ· Հանրի Սէռէֆ 40, Պ· Մօրիս Կոնեաէք 100:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻԻՆ
ԸՆՏՐՈՒԹԻԻՆ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ՆՈՐ ԺՈՂՈՎԻ
2005 ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ Շրջակայից Կրօնական Ընկերակցութեան անդամներուն ի նկատառութիւն կը յայտնենք թէ՝

2000 *թուականին ընտրուած Կրօնական Ընկերակցութեան* ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ *պաշտօնավարութեան քառամեայ չրջանն իր լրումին հասած ըլլալով՝ որոշուած է* ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ *նոր ԺՈՂՈՎԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ կատարել յառաջիկայ*

2005 ՄԱՐՏ 6–ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ:

Այս առթիւ Ընտրողական Յանձնաժողովս Կրօնական Ընկերակցութեան ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ *կը յիշեցնէ.*

– Ընտրութեան մասնակցելու՝ ԸՆՏՐԵԼՈՒ *կամ* ԸՆՏՐՈՒԵԼՈՒ *համար անդամները պարտին մինչեւ 2005 Յունուար 23, կիրակի, ՎՃԱՐԱԾ ԸԼԼԱԼ յեանեալ տարիներուն եւ 2004 տարւոյս իրենց բոլոր* ԱՆԴԱՄԱՏՈՒՐՔԵՐԸ:

– Նոյնպէս, անդամներէն անոնք որոնք կը փափաքին ԹԵԿՆԱԾՈՒ ԸԼԼԱԼ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ, ՊԱՐՏԻՆ *իրենց* ԳՐԱՒՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆԸ *կըրկնակի ապահովագրեալ* (Recommandée A.R.) *փոստով ուղարկել Ընտրողական Յանձնաժողովիս հասցէին՝ ամէնէն ուշ մինչեւ 2005 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 22,* ՇԱԲԱԹ *օր· (նամակատան կնիքը պիտի հաստատէ առաքման թուականը):*

Ընտրողական Յանձնաժողովիս հասցէն.-

COMMISSION ELECTORALE
Association Cultuelle
Eglise Arménienne
15 rue Jean Goujon
75008 Paris
ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

«ԾԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ	16€

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ	13€
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ	12€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՆ	12€

եւ

«ԾԱՌԱՋ - 50»
(Տարեկան 50-ամեայ հատուածոյէն) 19€

Դիմել՝ «ԾԱՌԱՋ»ի:
Թղթատարի ծախք՝ 6 €, հատոր ղլուխ:

Fabriqué & Distribué par CEPOVETT S.A
150, ancienne route de Beaujeu - GLEIZÉ BP 421
69653 VILLEFRANCHE / SAÔNE CEDEX
Tél : 04 74 62 47 00 - Fax : 04 74 68 20 09 - Em@il : stk@stk.fr

ՔՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՑՈՒՆՈՒԱՐ 12
MERCREDI
12 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 230 եւրօ — Վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար. 270 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
247 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.111 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 80e ANNEE — N° 21.111

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՐԱՔԻ ՈՒԿՐԱՆԱՑԻ ՋՈՀԵՐԸ ԵՒ ՄԵՐ ԲԱՐԵՆԻՉԸ

Ուկրաինան ալ Հայաստանի նման ընդունած էր (կամ չէ՞ր կրցած մերժել) զօրք ղրկել Իրաք, որպէս զօրակցութիւն ԱՄՆ-ու գլխաւորած ներխուժող բանակին. անոր, որուն դէմ ամէն օր աւելի վճռակամութեամբ ու աւելի սաստկութեամբ հասկնալի պայքար կը մղէ տեղացին: Այնպէս ինչպէս պիտի ըներ որեւէ ժողովուրդ որ հեռուի սուրբին հաւատալու միամտութեան հետ իր երկրին կործանումին կատաղութիւնը կ'ապրի. եւ ըսել որ այդ կործանումին փոխարէն ազատութեան, արդարութեան, ժողովրդավարութեան դրախտ մը խոստացած էին իրեն...

Յունուար 11ի լրատիւները կը հաղորդէին թէ երկու օր առաջ, Կիրակի, Իրաքի կեդրոնական շրջանին մէջ եօթը ուկրանացի ու զազախ զինուոր մը սպանուած էին, պայթուումի մը հետեւանքով: Աւելի քան տասնեակ մըն ալ վիրաւոր կար երկու զօրքէն:

Յաջորդ օրը ուկրանացի նախագահը Լ. Կուչմա հրահանգած էր որ իրենց զօրքերը (1700 հոգի) դուրս հանուին Իրաքէն: Այդ զօրքը եւս մաս կը կազմէ լեհական ղեկավարութեան ենթակայ 19 երկրի բազմազգ ուժերուն, որոնց միանալու պատրաստ է կ'ըսուի հայկական 46 հոգինոց ջոկատը: Հաւանական կը նկատուի որ ան Իրաք մեկնի մինչեւ Յունուար 22:

Միամտութիւն է անշուշտ յուսալ որ Ուկրանիան ալ Հայաստանի նման ընդունած էր (կամ չէ՞ր կրցած մերժել) զօրք ղրկել Իրաք, որպէս զօրակցութիւն ԱՄՆ-ու գլխաւորած ներխուժող բանակին. անոր, որուն դէմ ամէն օր աւելի վճռակամութեամբ ու աւելի սաստկութեամբ հասկնալի պայքար կը մղէ տեղացին: Այնպէս ինչպէս պիտի ըներ որեւէ ժողովուրդ որ հեռուի սուրբին հաւատալու միամտութեան հետ իր երկրին կործանումին կատաղութիւնը կ'ապրի. եւ ըսել որ այդ կործանումին փոխարէն ազատութեան, արդարութեան, ժողովրդավարութեան դրախտ մը խոստացած էին իրեն...

Յունուար 11ի լրատիւները կը հաղորդէին թէ երկու օր առաջ, Կիրակի, Իրաքի կեդրոնական շրջանին մէջ եօթը ուկրանացի ու զազախ զինուոր մը սպանուած էին, պայթուումի մը հետեւանքով: Աւելի քան տասնեակ մըն ալ վիրաւոր կար երկու զօրքէն:

Յաջորդ օրը ուկրանացի նախագահը Լ. Կուչմա հրահանգած էր որ իրենց զօրքերը (1700 հոգի) դուրս հանուին Իրաքէն: Այդ զօրքը եւս մաս կը կազմէ լեհական ղեկավարութեան ենթակայ 19 երկրի բազմազգ ուժերուն, որոնց միանալու պատրաստ է կ'ըսուի հայկական 46 հոգինոց ջոկատը: Հաւանական կը նկատուի որ ան Իրաք մեկնի մինչեւ Յունուար 22:

Միամտութիւն է անշուշտ յուսալ որ Ի-

բաքի հայութեան, ամբողջ Սփիւռքին առարկութիւնները, զգուշացումներն ու խնդրանքները արհամարհելէ ետք, եօթը Ուկրանացիի, մէկ Ղազախի ընտանեկութեամբ երեւանի ղեկավարները յետքայլ ընեն:

Չէ՞ որ արդէն, զօրքը ղրկելէ առաջ իսկ սկսած են պտուղները քաղել իրենց հեռատես, ազգանուէր, իրաքասէր քաղաքականութեան, ստանալով Հայաստանի հետ առեւտրական բնականոն յարաբերութիւններ վերահաստատելու ԱՄՆ-ու բարեհիշը: Մանաւանդ որ անով կը վարձատրուի նաեւ «արտագաղթի ազատութեան երեւանի յարգանքը»...

Բայց կարեւորը այն է որ ԱՄՆ-ու այդ բարենիշով հայկական չիրն ու չամիչը, ֆոնեակը, այսուհետեւ պիտի ողողեն ամերիկեան շուկաները, աննախընթաց ոստուփ պատճառելով հայկական տնտեսութեան: Նման փայլուն հեռանկարի փոխարէն, որ անկասկած հասարակ մահկանացուներուս համար սառնակոյտին երեւցող մասն է միայն, շա՞տ է 46 կեանքի, բանի մը համայնքի վտանգումը:

Նման «մանրուք»ներ ե՞րբ յաջողած են մեզ ետ կեցնել մեր հերոսական, ասպետական պայքարէն որ այսօր տատամսինք, կամ զգուշութեան ազդարարութիւններու ականջ կախենք...

Թ. ԱՐՓԻ

ԲԱԼԷՏՈՄԲՈՓ

արուեստաւէրի մը օրագրէն

ԳՐԻԳՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Սալ ժան-Ռընուար
2005 Յունուար 7

ՎԱՀԱՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ ԿԱՄ՝ ՀՐԱԽՕՑԻՆ ՍՏԵՂՆԱԾՔԱՐԸ

Առաջին տպաւորութիւնս՝ բնածին յատկութիւններու չքեղ խուրձ մը նուիրուած է երիտասարդ այս արուեստագէտին:

Յատկութիւններ որոնք ստեղնաշարը հրու կը դարձնեն անոր պղպատեայ մատներուն, կորսնցնել տալով դաշնակին այն սեւ ցուլի կերպարանքը երբ արուեստագէտը արագ քայլերով կը մօտենայ անոր:

Վահան Մարտիրոսեան հարուստ է: Ինքնավստահ: Կը խտանայ իր մօտ կատարողական արտակարգ բազմաթիւ յատկութիւններ: Երբեմն մինչեւ իսկ աճապարելին ճկունութիւնը յիշեցնող:

Նուազ որ խրախուսանք արտայայտող խաղ մը կը բիւրեղացնէ:

Յայտագիրը մենահամերգին, խիստ հետաքրքրական, կը մկկոեղէր Շուպէրթի մելամաղձոտ երգը, իր չորս «Իմպրոմպթիւ»ներով, Պրահմսի քմահաճօրէն պատմած լուսարձակ քերթուածը, երկու «ռափսոտի»ներով եւ նամանաւանդ Սերժ Փրոքոֆիեւի երրորդ ու վեցերորդ սոնաթները: Այս վերջիններն որ յայտագրին երկրորդ մասը կը բնորոշէին եղան ամենաազդեցիկ տարրը յայտագրին, ի յայտ բերելով անկասկած երիտասարդ Մարտիրոսեանի ներշնչման յայտնի աղբիւրներէն մին: Պատկերապրին զօրութեամբը տրուեցան զոյգ այդ գործերը: Յայտնօրէն՝ իր խաղը, ընթացքին պիտի զգացնէ մեզի աւելի մարմնացեալ պոռթկացող յոյզեր՝ սէրն ու տառապանքը: Աւելի պիտի գոնաւորէ իր երգը: Երբ արդէն իսկ զգայինք կամքի մը հզօր անընկոմն պայքարը կեանքին դէմ:

Մեծ ու իրաւ մեկնաբան մը պիտի յայտնուի ա՛յդ օր, որ պահուըտած է տակաւին կատաղի դաշնակահարին չուքին:

Փարիզ, Յունուար 8

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԱՊՊԱՍ ՈՒԱՇԻՆԿԹՐԸՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾ ՅՈՅՍԵՐ

Վերջնական արդիւնքներու համաձայն Մահմուտ Ապպաս ընտրուած է ձայներու 62,3%ով, մինչ իր մրցակիցը կը ստանար 19,8%: Մասնակցողներու համեմատութիւնն ալ 70% եղած է:

Պուշ արտայայտելէ ետք իր գոհունակութիւնը այս ընտրութեան առթիւ, Ռաչինկըլը հրաւիրած է Արաֆաթի յաջորդը, ինչ որ չէր ըրած Արաֆաթի համար: Իսրայէլ ալ գոհ է, բայց կը սպասէ որ Ապպաս իր բարիկամեցողութեան փաստը տայ, այսինքն առաջն առնէ Պաղեստինցիներու ահաբեկչական արարքներուն: Եւ չի բաւարարուիր Ապպասի «երկարած ձեռքով»: Իսրայէլի Ներհրդարանն ալ վաւերացուց Շարոնի նոր կառավարութիւնը, ուր աշխատաւորական Փերէս, 81 տարեկան, Շարոնի աջ բազուկի դեր մը ունի: Ներհրդարանը վաւերացուց կառավարութիւնը 56ի դէմ 58 ձայնով եւ վեց ձեռնպահութեամբ: Փերէսի համար, Ապպաս, եթէ նոյնիսկ մեսիան չէ, պէտք է թողուլ որ կարելին փորձէ: Ապպասի դիրքը փափուկ է, մանաւանդ իր հայրենակիցներուն համար, որովհետեւ կ'ամբաստանուի որպէս «ԱՄՆ-ու եւ Իսրայէլի ուղած մարդը»:

Ամէն պարագայի մէջ, յոյսը մեծ է եւ հարկ է որ Ապպաս յուսախաբ չընէ կողմերը. նախ, Պաղեստինցիները եւ պէտք է վերականգնէ Գազայի գօտին որ աւերակ է եւ ուր զինեալ Պաղեստինցիներ ամէն վայրկեան կը սպառնան: Պարտի զիջումներ ալ ձեռք ձգել Իսրայէլացիներէն, որպէսզի իսօսք հասկցնէ այդ զինեալ տարրերուն. ուրեմն պէտք է յաջողի հրադադար մը հաստատել, ապազինելով այդ տարրերը: Ամէնէն դժուար հարցերէն է, քանի Համասը եւ Իսլամական ճիհատը, որոնք պօյքոթի ենթարկեցին նախագահական քուէարկութիւնը եւ չարունակեցին հալածել Իսրայէլացիները, դժուար թէ տեղի տան, քէեւ պրամադիր են բանակցելու, եւ ի հարկին հրադադարի մը համակերպելու: Դեռ կայ Ֆաթահի տագնապը, ուր մրցակից հոսանքներ պատակտում ստեղծած են: Ներսը, ալ-Աքսայի նահատակներու ջոկատները երկու թեւերու բաժնուած են, որոնցմէ մէկուն դէմ կատած կայ, որ մատ ունի Մահմուտ Ապպասի դէմ հրացանաձգութեան մէջ, որմէ հազիւ ազատեցաւ: Այս ամբողջը չեն կրնար դժուարութիւններ չստեղծել Ապպասի համար եւ պարտի մեծ դիւանագիտութիւն ցոյց տալ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ սպանուած են ոստիկանութեան պետին կցորդը եւ տղան Յունուար 10ին, նոյն օրը ոճրափորձի մըն ալ գոհ գացած են ամերիկացի երկու զինուորներ: Մի՞չտ Պաղտատի մէջ, քամիքաղ մը պայթեցուցած է ոստիկանական կառք մը ոստիկանատան առջեւ եւ երեք հոգի մեռած է: Յունուար 11ին, ոչ մէկ լուր կար Լիպերասիոնի աշխատակիցէն՝ Ֆլորանս Օպընայէն եւ իրաքցի իր առաջնորդէն: Յունուար 11ի առաւօտուն ալ ռմբափորձ մը գործուած է Թիքրիթ, Սհալահէտտինի նահանգապետարանին դիմաց. 8 զինուոր սպաննուած է, 20 վիրաւորուած: Հիւսէյնի ծննդավայրը, ոստիկանատան մը առջեւ. 8 ոստիկան մեռած է:

ՓԱՔՐԻԲ ՏԷՎԼԷՃԵԱՆ, ճարտարարուեստի պատուիրակ նախարարը հարցազրոյց մը տուած է Ֆիկարոյի տնտեսական յաւելուածին (Յունուար 11) ուր կը բացատրէ որ երկու զլխաւոր պայման դրած է Թելեքոմի քաժանորդագրութեան յաւելման համար երեք տարուան վրայ: Առաջինն այն է որ յաճախորդին հաշուեցոյցը նուազի, այսինքն յաւելումը հաւասարակշռուի հաղորդակցութեանց դիներու նուազումով, ապա, Թելեքոմը յանձնառու ըլլայ ի նպաստ մրցակցութեան: Միւս կողմէ, Ռաֆարէն չատ բարկացած է Տէվլէճեանի լէ գ'էֆօ Թերթին տուած հարցազրոյցէն, ուր ան կը ձաղկէր է.Տէ.էֆ.ի աշխատաւորներու «ընկերային առաւելութիւնները» եւ «պատժած է»: Արդարեւ տեղեկացուցած է իրեն որ տեղ չունի այն օդանաւին մէջ որ զիրենք Ֆլամանվիլ պէտք է տանէր Ուրբաթ օր. Տէվլէճեան Փարիզ մնացած է:

ՓԱՐԻԶԵԱՆ արուարձաններէն Իսի-լէ-Մուլինոյի Ֆրանսայի Եկեղեցւոյ դիւանները կեդրոնին մէջ յայտնաբերուած է փաստաթուղթ մը որ կրկին խնդրոյ առարկայ կ'ընէ Վատիկանի դիրքը այն հրեայ երախաներուն հանդէպ, որոնք պատերազմի ընթացքին կաթողիկէ հաստատութիւններ ղրուած են եւ մկրտուած ըլլալնուն համար իրենց պաշտպանութիւնը: Փաստաթուղթը կտած է Ֆրանսացի պատմաբան կին մը, որ չուզեր պատասխանատուութիւն ստանձնել անոր հրատարակութեան Դեկտեմբեր 28ի Գոռիէէ տէլլա Սեռայի մէջ: Փաստաթուղթին թուականը 1946 Հոկտեմբեր 23 է եւ կը կրէ Փարիզի Առաքելական նուիրապետութեան վերնագիրը և 4516 թիւը, բայց ստորագրուած չէ: Հոն ամփոփումը կայ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յունուար 11)

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐ

Թիֆլիսի մէջ Յունուար 10-ին ստորագրուած է Փոթի-Կովկաս նաւահանգիստներուն միջեւ լաստանաւով փոխադրութեան համաձայնագիրը մը: Անով կը նախատեսուի որ հայկական բեռները Ռուսաստանէն Հայաստան կը փոխադրուին Կովկաս նաւահանգիստէն Փոթի, անկէ երկաթուղիով Երեւան: Կ'ակնկալուի որ այս համաձայնագիրը խթանէ Հայաստանի ու Ռուսաստանի միջեւ ապրանքի շրջանառութիւնը եւ դիները նուազեցնէ: Ըստ փոխադրութեան նախարար Ա. Մանուկեանի, որոշուած է փոխադրութիւնը կարգաւորող խորհուրդ մը ստեղծել որուն Հայերը ալ մաս կը կազմեն, ինչ որ թոյլ կու տայ որոշ չափով ազդելու դիներու քաղաքականութեան վրայ:

Վատիկանի վերագրուած որոշումի մը եւ վաւերացուած Պապին կողմէ: Պապը Պիոս ԺԲ.ն է, Փարիզի իր նուիրակն ալ՝ դերպ. Անճելօ Ռոնքալլի (ապագայ Յովհ. ԻԳ.): կը թուի թէ գրութիւնը ուղղուած է եպիսկոպոսներուն եւ կը վերաբերի այն

(Շար.ը Դ. էջ)

ՏՕՆԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆՆԵՐ ՈՒ ԱՆՍԵՂԱՆ ՏՕՆԵՐ

Կաղանդ անցաւ, Ծնունդ անցաւ՝ սեղան-ներ բացուեցան, նուէրներ, մաղթանք-ներ փոխանակուեցան, ծիծաղ էր, պոյ-ներ, փայլեր, համբոյր, ծափ, երգ· ա-ւանդականին այս էջը այնքան տիրական ներկայութիւն ունի որ, աչխարհ ալ կոր-ծանի ատորակէտ մը չի փոխուիր: Հասկը-նալի է որ ընդհանրացումը աչխարհի բա-րօրներու, բարեկեցիկներու խաւին հա-մար է: Մնաց որ աչխարհին մէկ կտորը տառացիօրէն կործանեցաւ ալ այս տարի, իբրեւ թէ յուզումի ալիք մը ծաւալելով· բայց ոչ ոք բաժակ մը պակաս ճնկեց, կամ պատառ մը դեղձեց տօնական սեղանէն: Կարգ մը երկիրներ ընկեցին կէսպիէրային հրավառութեան ծրագիրը, մինչ Փարիզի քաղաքապետութիւնը այդ ընդհատը փոխա-րինեց Շան զ'Էլիզէի ծառերուն ճիւղերէն կախուած տեւ քուրջերով: Ու կէս գիշե-րին հարաւային ասիացի աղէտեալներուն քուրջով ցամաքից մայրաքաղաքը վայր եղաւ հոյակապ հրավառութեան մը:

Ճիշտ է որ ամանորեան կամ նման այլ տօնական թուականներու մասին արտա-յայտուելու ամէնէն աժան, դիւրին ձեւն է ունեւորի - չունեւորի, թախտաւորի -ան-բախտի հակադրութիւնը վաթթել լեզ-ուին, կամ գրիչին: Անհունօրէն ներաւած էր հայերէնի այն ուսուցչուհին որ չա-րաղրութեան նիւթ տալէ ետք Ձմեռը, Կաղանդը, կամ Զատիկը, անմիջապէս կ'աւելցնէր· «Զըլլայ որ զրկէք հարուստին մուշտակին ու աղքատին ցուրտ խուցին կաղապարով, կամ ճոխ սեղաններու եւ անօթիներու, հիւանդներու հակասու-թեան պատկերով»:

Այդ հակադրութիւնները կաղապարի, պատկերի չվերածուելու չափ ապրող բա-ներ են ամէն ընկերութեան մէջ, եւ ո՛չ՝ միայն տօնական առիթներով չեչտելի բա-ցառիկ պարագաներ: Հարցը տեսնելու տրամադրութիւնը, կարողութիւնը ունե-նալն է ու ցոյց տալու չնորհը: Այլապէս ամէն մարդ ալ դիտէ թէ երկրագունդին վրայ չունեցողը ունեցողէն հազարապա-տիկ աւելի է, դրկեալը բախտաւորէն, եւլն.:

Հետաքրքրուելու եւ ցոյց տալու արար-քով հանդէս եկած է Մարիետա Մակար-եան («Ազգ» Դեկտ. 24): «Ի՞նչ արժէ տօ-նական սեղանը» հարցումը ուղղած է 103 քաղաքացիի ու պատասխանները քանի մը խումբով ամփոփած: Պատասխանողները պատկանած են զանազան խաւերու որոնց-մէ տասնակին ներկայացուցիչ առնուած է· կան մանկավարժներ, ճարտարապետ-ներ, բժիշկներ, տնտեսագէտներ, խոհա-րարներ, արհեստաւորներ, երեսփոխան-ներ, թոշակառուներ, գործի մարդիկ, եւլն.:

Դատելով արձանագրուած պատասխան-ներէն, յայտնի կ'ըլլայ որ գոնէ Երեւանի բնակչութեան չուրջ 70%ը կրնայ առնը ւսպն 100-150 տոլար ծախսել ամանորեան սեղանին համար: Այլ հարց է թէ ատիկա կ'ընէ բնական՞ ընթացքով, թէ բացառիկ ջանքով: Դժուար չէ խօսքի բռնուիլ երե-ւանաբնակներու հետ, նիւթը բերել Նոր Տարուան, լսելու համար տօնական սեղա-նին համր պարտք առնողներու, իբրեւ թէ աւանդութիւնը յարգելու համար օրերով սեղան բաց պահելու երեւոյթին, այդ ճամբով կատարուած անհեթեթ մսխում-ներու եւ այդ բոլորէն ետք, առնուած պարտքը վերադարձնելու չարչարանքին մասին:

Մ. Մակարեան իր 103 խօսակիցներէն երկու տասնեակին սլատասխանները հրա-տարակած է: Կազմուած այդ նմոյշն ալ պահպանած է զանազանութիւնը: Կան գործի մարդիկ, խանութպաններ, տնտե-սագէտներ, պաշտօնեայ, երեսփոխան, գործազուրկ, թոշակառու, տանտիկին; եւլն.: Այնոյ ամանորեան սեղանին յատ-կացուցած պիւտճէին բարձրակէտը կը կազմէ 10 հազար տոլարը, իսկ ատոր հա-կառակ բեւեռը՝ անէծքն ու հայհոյանքը:

Բարձրակէտին վրայինը գործի մարդ մըն է, որ կ'ըսէ թէ «մարդավայել» ըն-դունելու համար հիւրերն ու ընկերները, յաւելեալ՝ նուէրները, «Տասը հազար տո-լարը կը բաւարարի»: Պատասխանը տալէ ետք զրպանէն հանած հաշուիչին վրայ ալ արագ-արագ կը հաշուէ ու կը հաստատէ ըսածը:

Իրեն բաւական հեռուէն հեռուղը նորէն գործի հրապարակէն է, այս անգամ խա-նութպան մը: Միայն սեղանին համար 2500 տոլարի ծախք կը նախատեսէ· կ'ըսէ թէ «Հայերս լաւ ժողովուրդ ենք, ուտել-խմել սիրում ենք ու ամէն ինչից պոլ-պոլ պիտի լինի»: Անցեալ տարի 3000 ծախսած է:

Գ· դիւրքի վրայ է քաղաքական առաջին դէմքը որ էջմիածնի երեսփոխան մըն է: Վերջիններուն հետ համեմատած, իրապէս «համեստ» է տուած թիւը· հազար տոլար, նուէրներն ալ ներառեալ: Կը յայտարէ նոյնպէս քաղաքական դէմք Ա. Սադոյեան նի պատասխանը· չորս հարիւր տոլարով կը յուսայ առանց նուէրի փակել խնդիրը:

Շարքին միւսին օղակներէն է դրադատա-նավարուհի մը· 70 տոլարով թէ՛ սեղան պիտի բանար, թէ՛ եղբօր չորս զաւկին նը-էր առնէր: Գրեթէ նոյն լարին վրայ է մանկավարժուհի մը 100 տոլարի չափ ծախսելու հեռանկարով:

Մնաց՞ծը· «Ի՞նչ տօնական սեղան, ես այս բոպէին դեղի փող չունեմ: Մէկ աչխս չի տեսնում, ուռուցք ունեմ, դիմել եմ բո-լոր դեկավարներին, որեւէ մէկը չի օգ-նում· բա, դրանց փորում խիղճ չկա՞յ, որ գոնէ 10 հազար դրամով (շուրջ 20 տոլար) ինձ օգնեն դեղերի համար: Սեղանիս ոչ մի բան չունեմ դնելու, ով գայ իմ տուն, **քող մի բան հետը բերի···**»:

Ցետո՞յ· «Որտեղի՞ց ծախսեմ: ··· Բացի մի չոր ու ցամաք տնից, ոչինչ չունենք· ծախել ու կերել ենք»: Կամ· «Թոշակառու ամուսնուս ու ուսանող աղջկանս հետ չենք կարողանում ապրել· ի՞նչ սեղանի մասին խօսք կարող է լինել: ··· Ո՞մ ենք ուզում զարմացնել ճոխ սեղաններով, երբ այդ մթերքներից կէսից շատը մէկ օր յետոյ յայտնւում է աղբարկղերում»:

Ու երկու տասնեակնոց չարքը կը փակուի 70 տարեկան աւելածու տատիկին պատաս-խանով· «Տասը հազար դրամ եմ ստա-նում, տանը 6 շունչ ենք, ինչէ՞ս քան պատրաստեմ որ բոլորիս հերիքի: Ես չդի տեմ թէ այսօր ի՞նչ ենք ուտելու, ուր մը-նաց տօնական սեղանին մասին մտածեմ: Չոր հաց որ ճարեմ էլի գոհ կը լինեմ» ու քիթին տակէն անիծներով ու հայհոյելով ղեկավարներուն, գլխիկոր կը հեռանայ:

Բնական՞ է ամէն բան· ամէ՞ն երկրի մէջ յղփացած, տկուած ու չրջապատին ամ-բողջովին անտարբեր տիպարներ կան: Այո՛, անշուշտ: Այդէն վարելի՞ էր մտա-ծել որ Հայաստանի մէջ «բնական»էն չե-ղած արարած, կամ երեւոյթ կայ, ճա՛ւ լիցի: Կեանքը այսպէս է ամէնուր· ունե-ցողը պիտի ուտէ, խմէ, ճաթի, պայթի, չունեցողն ալ անիծէ, հայհոյէ:

Այս վերջին խումբը կրնայ անիծելէն, հայհոյելէն հրաժարիլ ու նոյնիսկ փառք, տալ, երբ կարդայ «Առաւօտ»ի Դեկտ. 25-ի թիւին «Թափառաշրջիկները ցրտահար-ւում են» խորագրուած էջը: Նանէ Մա-կուչեան կարճ զրուցեամբ տօնական օրե-րու նախօրէին ուշադրութեան կը յանձնէ անտուն-անտէրներու պարագան: Նչուած թուականէն երկու օր առաջ անոնցմէ երե-քը ցուրտին դուրսը գիշերելով մահացած են: Եւ սարսափելին այն է որ նոյնիսկ ծայրայեղ պարագաներու մէջ իրենցմով ոչ ոք կը զբաղի: Աստնցմէ Աբրամը պատ-մած է թէ «բոլորը տջիլի մէջ կորած են» ու նոյնիսկ այդ հարցը չեն կրնար լուծել: Գրութեան ընկերացած է նոթ մըն ալ ուր կ'ըսուի թէ թափառաշրջիկները պետու-թեան համար «գոյութիւն չունին»: Աստնք ընկերային, աղքատութեան, օգնութիւն-ներու ապաստարկութիւններէն ոչ մէկուն ցանկերուն վրայ տեղ գտած են, որպէսզի որոշ նպաստ մը կարենան ստանալ:

Աստուն թափառաշրջիկներ կան ամէ՞ն երկրի մէջ ալ· ցուրտէն մեռնողնե՞ր ալ: Այո, անշուշտ: Այո, հատուա՞ծն ալ «բըն-նական»ներէն է: Ի հա՛րկէ:

Ուրեմն, այլ բան չի մնար· տօնական սեղաններու եւ անսեղան տօներու համադ-րումէն պէտք է քաղել դասանը՝ «բնակա-ն»ը եւ զոհ, ուրախ սրտով չարունակել ուտել, խմել, դպփանալ մեր տաք անկիւն-ներուն մէջ···:

ԱՐՓԻ ԹՈՓՈՑԵԱՆ

ԱՅԴ ՊԱՂԱՆԴԻ ԳԻՇԵՐԸ

(Ի ՑԻՇԱՏԱԿ
«ՄԵՌԵԼՆԵՐԸ ԽՆԴԱՑՈՂ» ՎԱՂԱՄԵՌԻԿ ՀՕՐԵՂԲՕՐ՝ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԻՆ)

ՄԻՆԱՍ ԳՈՃԱՑԵԱՆ

Չէր սիրեր այլեւս կաղանդի ու ծնընդ-եան, տարեդարձի օրերը: Պարզապէս տաղտկալի էին ու ժամանակի կորուստ՝ նուէր փաթթել, նուէրի տուփ բանալ, կարկանդակ կիսել, «Կաղանդ պապա, կաղանդ պապա, սարերուն վրայէն կու գայ···» երգել, մոմ վառել ու մարել···: Ուրիշ գործ չունէի՞ն մարդիկ· աչխարհը ի՞նչ ցաւ ու «տարտի» մէջ է, ամէն տեղ մահ է ու աւեր, երկկ Լիբանանն էր, հի-մա Իրաքը, անկէ առաջ ալ բան մը չէր՝ Վիէթնամ, Պաղեստին···:

Չէր սիրեր նաեւ այլեւս վաճառատու-ները երթալ ու թափառիլ ամէն կողմէ ճառագայթող լոյսի ու մաղթանքներու հեղեղներուն տակ: Ցոդնեցուցիչ էր ու ձանձրալի· նոյն կանաչ ծառը արհեստա-կան՝ վրան գոյնզգոյն գունդեր ու կեղծ փաթիլներ ձիւնի, հապա հոս ու հոն վա-ղող-վազվզող «մամի՛, մամի՛» ճուացող հայ, մեքսիքացի, սեւ ու սպիտակ մա-նուկնե՞րը: Շունչը կը կտրուէր այլեւս ու երդում կու տար որ անգամ մըն ալ պի-տի չերկնքառար աղջկան ու կնոջը, որոնք ի տես «պապայի» թղթուած դէմքին կ'ա-ճապարէին վայրկեան մը առաջ գնումնե-րը կատարել ու տուն հասցնել քացխած դէմքով «պապը»: Մանաւանդ աղջիկը կը զարմանար այս այլակերպութեան վրայ: «Պապը» այսպէս չէր առաջ, ի՛նքն էր որ զաւակներուն ձեռքէն բռնած կը չտապէր դէպ ճառագայթող վաճառատուն՝ գոհացնելով բոլորի ցանկութիւնները···:

- Շատ անհետաքրքիր մարդ ես, - րսած էր անգամ մը կինը, պարտականութիւն-ներ են, գոնս կը կատարենք, քու կար-ծիքդ ալ պէտք է:

Հիմա կրկին կաղանդի ու տօնական օ-րերն էին եւ ինք բոլոր տարիներէն աւելի անկենդան խլեակի մը տեսքը ընդուներ էր հեռատեսիլին դիմաց՝ ընկողմանած իր փափուկ բազմոցին մէջ, տնային վե-րարկուին օձիքը վեր բարձրացուցած, կէսքուն կէս արթուն, գլուխը կախ: Չէր նկատած թէ ինչպէ՞ս էր ներս մտեր կինը ու երկրորդ անգամ ըլլալով կը կրկնէր հարցումը·

- Չե՞ս գալու· մենք պատրաստ ենք, վաճառատուները քիչ մը թեթեւցած կ'ըլ-լան այս ժամերուն, եթէ պիտի դաս, պատրաստուէ՛, թերեւս քիչ մը կը փոխ-ւիս:

Թերե՛ւս···:

*
**

Ամէն տարուան նման, նոյն խանութ-ներն էին, նոյն խաղալիքները, նոյն շո-ռայլութիւնը չքծախող, նոյն երախա-ները, որոնք բնաւ չէին փոխուած· սա «լակոտները» տակաւին երէկ հոս չէի՞ն, իսկ սա դիմացի վաճառորդուհին քիչ մը նիհարցեր էր կարծես: Ու յիչեց թէ ինչ-պէս անցեալ տարի ան եռեւնէն վազեր էր մինչեւ կանգառ՝ յանձնելու համար հաշ-ւիչին մօտ մոռցուած դրամապանակը···:

- Դուք գացէք, պատրեցէք ու ձեր ճա-չակին ընտրեցէք, - ըսաւ իրեններուն, - եթէ բանի մը պէտք ունենաք ձեռքի հե-ռաձայնիս զանգեցէք, ես ինքնաչարժի մէջն են, բնա՛ւ սիրտ չունիմ այս «քլիչէ» երդերը լսելու եւ չփացած «լակոտները» դիտելու:

«Իրենները» գլուխնին օրօրեցին ու խառ-նուեցան ամբոխին, իսկ ինք մտաւ իր ինքնաչարժը եւ միացուց դասական երա-ժըչտութեան կայանը:

***

Պատերազմի ծուխին ու փոչին արդէն տասը տարիէ ի վեր զարձեր էր հեռաւոր սեւ յուշ եւ ծովափնեայ ու դետափնեայ հիւղաւանի մարդիկը այլեւս միայն առի-թէ առիթ գլուխնին օրօրելով կը յիչէին «անունսին ելած» ու հայրենիք ներզաղ-թած իրենց հարազատները: Հիւղաւանը իրենց քարակերտ տուն կոչուածէն բաժ-նող քաղաքին ամէնէն բանուկ ճամբայ ըսուածը, Պէյրութի պատէն աւելի հզօր բաժանարար անտեսանելի պարիսպ մըն էր: «Այն կողմինները» թիթեղեայ պա-տրսպարանկերու ուրուականներն էին՝ մխրճուած ցեխի ու կոյուղիի ծանծաղ ճահճուտներուն մէջ: «Այս կողմինները» աւելի բախտաւորներն էին, որոնք Մի-ջերկրականի ափին երկարող քաղաքին տեղատարափ անձրեւներուն տակ իրենց քունը չէին փախցներ ձմրան գիչերները: Ու թէեւ հիւրասէր մօրքուր - հօրքուրներ կային «այն կողմը», բայց տիղմը քարչա-հոտ էր ու երախաները ոտաբոպիկ ու միչտ վազող քիթերով:

Անցան եւս քանի մը տարիներ եւ հիւ-ղաւանը փոխեց իր թրքահայերէն լեզուն: Փաթթոցաւոր տղամարդիկ ու դէմքեր-նին ծածկած սեւազգեստ տխուր կանայք յայտնուեցան «այն կողմը»: Քարաչէն-գիներուն անցան քաղաքին ներսերը ու նոր տուներով չէնցուցին նարնջենիի ու ման-տարինի այգիները: Թաղը զարձաւ մէկ ընտանիք, տղաները՝ եղբայր, արհեստա-ւոր կօչակարներն ու երկաթագործները նոր աչխուժութիւն տուին հայ թաղերուն: Եկեղեցին ու անոր բակին մէջ բարձրա-ցած համեստ դպրոցակերթարանը զարձան «հոգեւոր ու մչակութային կեդրոնը»:

Կեանքը ծանր էր, հոգսը՝ չատ: Աչքը ու-նէր ու ամէն բան կը նկատէր ինք՝ նա-խակրթարանի տղայ մը: Առաուն ժամը վեցուկէսին գործի մեկնողը ուչացածի պէս կը չտապէր գործատեղի: Երախանե-րը ուտելիք կ'ուղէին, հագուստ էր պէտք, կրթաթոչակ պիտի հասցուէր, տրպէզի տուն չդրկուէին «պարոն տնօրէնին» կող-մէ: Կօչակարներուն մրճիկներուն հար-ւածները մինչեւ ուշ ժամերը կ'երկարէին, իսկ Գարբիէլին նպարավաճառի խանու-թին յոյսը ամէնէն վերջը կը մարէր:

Ինքնաչարժ Վորոգող հայրը, որուն դէմքը վերջին անգամ երբ էր խնդացեր չէր յիչեր, ժամը վեցին սուրճի վերջին ումպը ըմբոչխնելէ առաջ ծխախոտը կը վառէր ու «Սրբո՛ւկ, պէն կեթիմ» (Սրբո՛ւկ, ես գացի) ըսելով կը չտապէր գործատեղի: Ամէն առաու, սնտուկի նը-մանող ճայնասփիւռին վրայ կ'երեւար լիբանանեան հինգ լիրանոց թղթադրա-մը - մօրը ամբողջ օրապահիկը, որով պէտք է հոգար ուտելիքի եւ տան բոլոր ծախքերը: Ա՛խ այդ հինգնոցը:

- Էչուն պուչը կ'երկարի աս հինգնոցը չի փոխուիր, - յուսահատ կը տրտնջար մայրը ու կը չարունակէր ինքնիրեն խօ-սիլ, - ո՞ր մէկուն հասցնեմ, «չոճուխնե-րո՞ւն», ուտելիքո՞ն, մսոտ ճաչի՞ղ, ջու-րի ու «քահրապայի» քումփանիա՞ն (ե-լեկտրական ընկերութիւն)··· հը՞, ըսէ՛ տեսնեմ հերի՛ֆս, ո՞ր մէկուն···:

Այդ տարին ամիսները չուտ էին գլոր-ւեր: Դեռ երէկ չէ՞ր բացուած դպրոցը, որ եռեւ եռեւի երկտող դրկած էր, որ պէսզի գոնէ երկու պզտիկներուն առաջին մասնաւճարը ղրկուէր, այլապէս պիտի ստիպուէին տուն ղրկել: Աչք բանալն ու գոցելը մէկ եղած էր եւ արդէն հոս ու հոն սկսած էին երեւալ ամառորի ուրախ մաղթանքները:

- Քա՛ զոյրս, - ըսած էր դրացուհիին ե-րեքհարիւրյիսուներորդ օրը՝ յուսահատ թեւերը ծունկին զարնելով, - տարին վեր-ջացաւ···:

Ու այդ օրուընէ յետոյ մայրը սկսեր էր չաբաթը միայն երկու անգամ մսոտ ճաչ տալ պզտիկներուն, հաչուելով նարտիի վէգէն քիչ մը մեծ կտորները, ապա ստի-պեր էր դաս սորվող երախաներուն, որ պէսզի մութը չինկած «դասերնին ընէ՛ին»:

Այդ տարին պզտիկները սովորականին պէս ուրախ-դուարթ վերադարձան նոր տարուան հանդէսէն՝ ամէն մէկուն ձեռ-ք ցանցաւոր տոպրակ մը, մէջը հա-չիւով դրուած չիր ու չամիչ ու գոյնզգոյն թուղթի մէջ փաթթուած զոյդ մը քարա-մէլ չաքար:

- Քարամէլներուն թուղթերը մի՛ նետէք որ տունը զարդարենք, - պատուիրեր էր մայրը բոլորին:

Նոր տարին եթէ թաղին պզտիկներուն ուրախութիւն բերած էր իր երկարատեւ արձակուրդով, մամաներուն սիրտերը խայտանքով չէր լեցուցած սակայն:

- Գեո՛ւնը մոնայ ասանկ նոր տարին, - ըսած էր դրացին իր մօրը՝ դառն սուր-ճի պահուն, - թաչկինակ մը անգամ չկըր-ցայ առնել խեղճ աղջկանս:

Վերջին օրը հայրիկը քանի մը ժամ չուտ տուն վերադարձաւ այդ տարի, սո-վորականին պէս: Միակ անսովորն այն էր որ կաղանդի գիչերը իրենք նորապսր-սակ «մամոյի» սենեակը պիտի անցընէին, սենեակ մը, որ գիչերը ննջարան էր իսկ ցերեկը բազմանպատակ սենեակ: Քիչ մը

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ՓԱՆԻ ՄԸ ԹՈՒԱԿԱՆՈՎ

2005ը եւս տարեդարձներու, նշումներու, քաղաքական կարեւոր անցքերու, տարելիցներու, ցուցահանդէսներու, մարզական անցքերու թուականներով հարուստ օրացոյց մը ունի: Միջազգային հետաքրքրութիւն ներկայացնող մանրամասն ցանկէ մը քանի մը յիշեցում են հետեւեալները.

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1էն Եւրոպական Միութեան նախագահութիւնը ստանձնած է Լիւքսանպուրկը վեց ամսուան համար: 16ին Սպանիա կը նշէ Սէրվանդէսի Տոն Քիշոթին հրատարակութեան չորրորդ դարադարձը: 27ը 60րդ տարելիցն է Լեհաստանի Աուշվից-Պիրքընաուի ճամբարին ազատագրութեան:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 13ին 60 տարի պիտի ըլլայ Գերմանիոյ Տրէստէն քաղաքին ռմբակոծումը որ տասնեակ հազարներ քար քարի վրայ չէ ձգած: 20ին տեղի կ'ունենայ Եւրոպական Սահմանադրութեան առաջին հանրաքուէն Սպանիոյ մէջ:

ՄԱՐՏը հարուստ է «միջազգային օր»երով. 8ին Կիներու օրն է, 20ը Ֆրանսախոսութեան, 21ը բանաստեղծութեան, 22ը Ջուրի, եւլն.:

ԱՊՐԻԼԻՆ տեղի կ'ունենայ Եւրոպական Սահմանադրութեան Փորթուգալի հանրաքուէն:

ՄԱՅԻՍ 3ը մամուլի ազատութեան համաշխարհային օրն է: Նոյն ամսուան ընթացքին Ռուսաստան պիտի նշէ Բ. աշխարհամարտին աւարտը ու նախագահ Պուտին կը սպասէ բազմաթիւ երեւելի հիւրերու:

ՅՈՒՆԻՍ 19ին Ծովհաննէս - Պօղոս Բ. իններորդ անգամ կ'այցելէ իր ծննդավայրը: 21ին Ֆրանսա կը նշէ Ժան - Փօլ Սարթրի ծննդեան հարիւրամեակը: Այս ամսուան մէջ տեղի կ'ունենայ Եւրոպական Սահմանադրութեան Ֆրանսական հանրաքուէն:

ՅՈՒԼԻՍ 2ին կը սկսի հեծանիւի Ֆրանսայի չորսշաբաթը: 10ին Լիւքսանպուրկի վրայ պտրկիչները պէտք է փրենչ քուէն գործածեն Եւրոպական Սահմանադրութեան մասին:

ՕԳՈՍՏՈՍ 6ին 60 տարի պիտի ըլլայ Հիրոշիմայի վրայ ատոմական ռումբին պայթումը, 9ին ալ Նակազաքիի:

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ պէտք է աւարտի Գազայի գօտիին իսրայէլեան գաղթավայրերուն պարպումը: 30ին յիսուն տարի կ'ըլլայ Ճէյմս Տինի մահը:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 3ին կը բացուին Եւրոպական Միութեան հետ Թուրքիոյ բանակցութիւնները. նոյն օրը Գերմանիա կը նշէ վերամիացումին 15ամեակը:

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 20ը Սպանիոյ բռնատէր Ֆրանքոյի մահուան 30ամեակն է, 22ն ալ Խուան Գարլոսի գահակալութեան:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԸ կը մեծարէ Ա. Այնշթայնի հանճարը. յարաբերականութեան տեսութեան հիմերը հաստատած անոր յօդուածը որ հրատարակուած էր բնագիտութեան գերմանական պարբերականին մէջ, հարիւր տարեկան կ'ըլլայ: 8ին կը նշուի «Պիթըլզ» քառեակէն Ճոն Լէնընի մահուան 25րդ տարելիցը:

Հայկակա՞նը:

Կարեւորագոյնը անշուշտ Ցեղասպանութեան 90ամեակն է. յետոյ համեստօրէն «Ցառաջ»ի հրատարակութեան 80-ամեակը (Օգոստոս 1):

ԴԱՂԹԱԿԻ ԴԱՂԹԻԿ

ԿԼՏԻԿՓԱՇԱՑԻ հայ բնակչութենէ պարպուած չրջանին մէջ, Ս. Յովհաննէս եկեղեցին կը շարունակէ իր դռները բաց պահել ժողովուրդին առջեւ եւ Դեկտեմբեր 26ին եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ: Պատարագած է Վազգէն Արզ. Նանեան, նախագահած է Մեսրոպ Պատրիարք, որ նաեւ քարոզած է ծանրանալով օրուան խորհուրդին վրայ, դիտել տալով որ նոր տարին հաշտեւարդարի չրջան է: Պատմած է նաեւ Շնորհք Պատրիարքէն յամեցող յիշատակ մը: Երբ իրեն հարցուցած էր թէ վերջին վայրկեանին լո՞նչ էր որ պիտի ցանկար Պատրիարքը, ան պատասխանած էր որ կը ցանկար մահանալ իրեն հետ ունենալով իր ամբողջական հաւատքը ու Մեսրոպ Պատրիարք աւելցուցած է «երանի՛ Շնորհք Պատրիարքներու նմանները»: Աւարտին տեղի ունեցած է հիւրասիրութիւն:

⁂

ԳՈՒՄԳԱՓՈՒԻ Ցարութիւն Ամիրա Պէզճեան սրահին մէջ Դեկտեմբեր 27ին սարքուած է ճաշ մը, որ ստեղծած է ջերմ մթնոլորտ մը: Պատրաստուած էր գեղարւեստական կոկիկ յայտադիր մը, որմէ ետք Գարակէօզեանի տնօրէնուհի Տիկին Ամմաւենի Միրօղլու ուղերձ մը կարդացած է: Նախ, անդրադարձած է Նոր տարւան խորհուրդին, յայտնելով թէ խնամակալութիւնն ու բարերարները Սուրբ Նիկողայոսի յաջորդները կը նկատուին ու դիտել տուած որ տալը աւելի կ'երջանկացնէ մարդս, քան ստանալը: Ցուզիչ եղյեթ մը ունեցած է խնամակալութեան ատենապետ Տիգրան Կիւլմէհլիլ: Ան չեշտած է որ այս առթիւ, վերակենդանացուցած է Գարակէօզեանի սանի իր յիշատակները: Ցայտադիրը չարունակուած է Գարակէօզեանի սաներու երգչութեամբ: Ա-չակերտները կրկին ներկայացուցած են գեղարուեստական յայտադիր մը: Հանդէս եկած է Հայաստանէն ժամանած «Երեւան» նուագախումբը մեներգիչ Ֆիլիկակոյի մականին տակ:

⁂

ՊՈԼՍՈՑ Ս. Խաչ Դպրեվանքի սրահին մէջ, Դեկտ. 28ին, Ամանորի հաւաքոյթ մը տեղի ունեցած է: Հաւաքոյթին նախագահած է Շահան Արք. Սվաճեան: Բացումը կատարած է վարժարանի տնօրէն Հայկ Նշան, բարեմաղթութիւններ ընելով բոլորին: Իր կարգին ներկաները եւ աշակերտները ողջունած է խնամակալութեան ատենապետը տոքթ. Թադեւոր Անան: Խօսք առած է նաեւ Վազգէն Պարըն: Ապա, գործադրուած է գեղարուեստական յայտադիր մը: Փակման խօսքը արտասանած է Շահան Արք.:

զարդարուած էր սենեակը: Պատերուն վրայէն կը ժպտէին թմպլիկ կաղանդ-պապաները, բոլորն ալ ձեռքով գծուած ու ներկուած: Ամէնէն հետաքրքրական նորութիւնը եղեւնիի ճիւղն էր, որուն վրայ կը փայլէին քանի մը պսպղուն խաղալիքներ:

Ժամը եօթին հայրիկը նստաւ իր սենեակը ամէնօրեայ սեղանիկին առջեւ ու սկսաւ ըմբոշխնել ընթրիք կոչուածը ճերմակ օղիի ընկերակցութեամբ,- «սկսիք ձէ՛ք ինծի լուր տուէք», - պատուիրելով մօրը:

Ժամը ութ եղաւ, բայց «ամմօ»ն չէր երեւար տակաւին: Ամէնքը այն կարծիքին էին որ ճամբաները խճողուած ըլլալուն հաւանաբար հետիոտն կու գար: Քիչ ետք դրացիին պզտիկներն ալ եկան միացան:

Կարգ մը անհամբեր երիտասարդներ ժամը տասը չեղած հոս ու հոն սկսեր էին արդէն օդ կրակել: Պայթիւններու ձայները ուրախ տրամադրութեան ալիք մը տարածեցին տան մէջ վխտացող պզտիկներուն մէջ, որոնց միացան մեծ հայրիկն ու մայրիկը՝ բազմելով իրենց համար նախատեսուած բազմոցներուն վրայ: Բոլորին աչքերը ժամացոյցին էին: Մեծերը մտահոգ էին, պզտիկները՝ անհամբեր: Ուրախ կրակոցները չատցան: Ցանկարծ աղմուկ մըն էր փրթաւ թաղին ծայրէն.

- Կաղանդ պապա՛, կաղանդ պապա՛, սարերուն վրայէն կու գայ...

Բոլորը խուժեցին դուրս, պատշգամներն ու պատուհանները: Քանեակ մը թաղի տղաներ ու քանի մը երիտասարդներ ուրախ զուարթ ոստումներով կը հետեւէին «կարմիր հագուստ հագած» կաղանդ պապայի մը, որ դէմքը ծածկեր էր դիմակի մը տակ: Կաղանդ պապան յանկարծ սկսաւ պարել ու ցատքել վր դաւաղանով՝ պզտիկներու ծափերուն ու երգերուն տարափին տակ՝ ճիշդ իրենց տան մուտքին, ապա տոպրակը կրկին չալկեց ու... ո՛վ զարմանալի, մտաւ իրենց տունը ու սկսաւ վեր բարձրանալ՝ թաղին տղաքը ետեւէն վեր տանելով:

- Վա՛յ, աչքդ չելլէ, Ժան, - լսուեցաւ ուրախութենէն ու անակնկալէն կասկարմիր կտրած մօր բերնէն:

Նոյնիսկ երեսը չխնդացող ու «սոտոմ գոմոր» հայրը զուարթացաւ տեսնելով իր եղբայրը ու սկսաւ անզուսպ կերպով խըղդալ «հի՛, հի՛, հի՛...»: Խաւար տունը լուսաւորուեցաւ անտեսանելի զուարթութեամբ, կարծես եօթը արեւներ էին ծագեր այդ գիշեր, նոր տարիէն ժամ մը առաջ:

- Կաղանդ պապան չա՞տ յոգնած է,- խօսեցաւ կաղանդ պապան դիմակին ետեւէն, - սարերո՛ւմն վրայէն կու գամ, Մասիսի վրայէն մինչեւ վար իջայ ձիւներուն մէջ խեղդուելեայ... Ի՛ւֆ, սանկ քիչ մը նստիմ հոս՝ կաղանդ մամային քովը, - ու նստաւ կնոջը կողքին:

Ապա սկսաւ բանալ իր կարմիր տոպրակին բերանը ինք իր հետ խօսելով.

- Այս տարի չատ նուէրներ չմնացին կաղանդ պապային տոպրակին մէջ... ճամբաները այնքան չատ էին աղքատ պզտիկները... Աիկա «նէնէին», ասիկա «տէտէին», ա՛ռ նայիմ, կաղանդ մամա՛, աս ալ քեզի՛ - ամուսինդ ղրկեր է... քիչ մը եւս պիտի ուշանայ եղեր...

Քահ-քահ մը փրթաւ կրկին սենեակին մէջ, իսկ պզտիկները ստիպեցին որ դիմակը հանէ այլեւս: Երեւցաւ «ամմօ»ն, դէմքը լոմիկ կտրած ու քրտինքի մէջ կորած:

Այդ տարի բոլորին նուէր մը հասաւ, նոյնիսկ թաղին «լակոտներուն», որոնց համար մէկական չոքոլա կրցեր էր ճարել:

- Սչքդ չելլէ ժան,- լսեր էր հօրմէն Ցունուարի առաջին առտուան պզտիկ ժամերուն, - մեռնելը կը խնդացնես դուն, մեռի՛ր...

⁂

Ապակիի տակոց մը կարծես լսուեցաւ ականջին բլթակին տակէն ու արձագանգեց ուղեղին մէջ: Կրկնուեցաւ տակոցը եւ ապակիի մշուշին մէջէն նկատեց ծանօթ ու սիրելի դէմքերը:

- Քնացե՞ր էիր ա՛յ մարդ, - հարցուց կինը տեղաւորուելով իր կողքը:

- Ջեմ դիտեր: Ո՞ւր քշեմ հիմա, վերջացուցի՞ք գնումները:

- Տո՛ւն երթանք: Ո՞ւր «էիր գացեր» նորէն:

- Ի՛մ նոր տարիս...:

Մ. Գ.

«Նոր Օր»

ՑԱՂԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲԱՆ

(Վէպ՝ Գէորգեան Ամիրացի կեանքէն)

ԱՐԱ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.

ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՊԱՂԱՏԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ՆՈՒՍՈՒՖԵԱՆԻ ԴԷՄ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Քիչ վերջ փաշային առջեւ կեցած էին իր երէց զաւակը Իպրահիմ եւ հայ խորհրդականը: Սուլթանին նամակը անոնց երկարեց.

- Կարդացէք սա նամակը, ըսաւ:

Ցետոյ երբ ընթերցումը լրացաւ, Եուսուֆեան ըսաւ.

- Մեր ծրագիրը իրականանալու ճամբուն մէջ մտաւ, հիմա կրնանք ամբողջ աշխարհի ըսել թէ Սուլթանը մեր հաշտարար լուծման եղանակը մերժեց եւ մենք ստիպուեցանք մեր արժանապատուութիւնը պաշտպանել:

Իպրահիմ զաւակ, ըսաւ Մէհմէտ Ալի, բանակդ պատրաստէ Ասլտուլլահ փաշայի վրայ յարձակելու համար: Կ'ուզեմ որ զայն գերի բռնես եւ ինծի բերես: Եգիպտոսի պետութեան հիմնադիրն եմ ես եւ թոզ տեսնեն թէ մեզի դէմ անարգանք ընելը դիւրին չէ:

Քանի մը ամիս վերջ Իսմայիլ փաշայի բանակները կը գրաւէին Աքքան եւ գերի կ'առնէին կառավարիչ Ասլտուլլահ փաշան:

Դիւրին եղած էր յաղթանակը: Ամէն դիւրին յաղթանակի նման ատ յաջողութիւնը աւելի քաջալերած էր Մէհմէտ Ալի փաշան, որ հրամայեց չարունակել բանակներուն յառաջխաղացումը: Իպրահիմ փաշա բանակներուն գլուխը անցած, լայնացաւ յառաջանալ եւ հեռագիրով գրաւեց Ցոպպէն, Ելուսաղէմը, Պէյրութը, Դամասկոսը եւ Տրիպոլիսը:

Երբ այս լուրերը հասան մայրաքաղաք, Սուլթան Մահմուտ անմիջապէս հրաման ղրկեց Հալէպի կառավարիչ Հիւսէյին փաշայի, որպէսզի բանակ մը կազմելով յարձակի Իպրահիմի վրայ: Հիւսէյին փաշա փութով լծուեցաւ բանակ մը կազմելու գործին: Բայց երբ Իպրահիմ փաշա լուրը առաւ, անմիջապէս իր բանակով յարձակեցաւ Հալէպի վրայ, Հիւսէյինի բանակը ցանուցիր ըրաւ եւ քաղաքը գրաւեց: Հիւսէյին փաշա հազիւ ազատեցաւ գերի իյնալէ:

Տխուր լուրը հասաւ Իսթանպուլ: Սուլթանը իրար անցած էր, այս անգամ մեծ եսարքաթ Բէչիա փաշան սպարապետ անուանեցաւ: Նոր սպարապետը որոշեց ճակատամարտը մղել Գոնիայի առջեւ: Եգիպտական բանակներու հրամանատար Իպրահիմ փաշա իր յաջողութիւնէն խանդավառուած, սկսաւ յառաջանալ Օսմանեան հողերուն վրայ, առիթ չտալու համար որ Օսմանեան բանակները կազմակերպուին: Վերջապէս Իպրահիմ փաշայի բանակը հասաւ Գոնիա: Մեծ ճակատամարտ մը սկսաւ չուտով:

Եգիպտական բանակը հակառակ յոգնած ըլլալուն, Գոնիայի մէջ ալ չափազանց յաղթանակ մը տարաւ եւ գերի առաւ սպարապետ Բէչիա փաշան:

Հիմա այլեւս Իպրահիմ փաշայի առջեւ ոչ մէկ արգելք մնացած էր եւ ան կը յառաջանար դէպի մայրաքաղաք: Ամէն օր մտահոգիչ լուրեր կու գային Իսթանպուլ:

- Տխմարներ, կը պոռար Սուլթանը իր նախարարներուն: Տխմար զօրավարներս մէկ մէկ գերի կ'իյնան անխելք մուկերու նման: Այդքան տխմարութիւն չէի կրնար երեւակայել: Մէկ կառավարիչս բոլոր բանակներս պարտութեան կը մատնէ: Այս ըլլալիք բան չէ:

Նախարարները Սուլթանին զայրոյթէն սարսափած կը լռէին:

- Կորսուեցէք առջեւէս: Բոլորդ հինգ փարա չէք արժեր:

Քաշուեցաւ հարէմ: Բայց իր բազմաթիւ հարճերն ալ չկրցան չիլերը հանդարտեցնել: Գնաց պառկելու: Մինչեւ առաւօտ անկարելի պիտի ըլլար քնանալ: Կէս գիշերուայ մօտ ծառան կանչեց.

- Շուտ գնա Գազազը հոս կանչէ, շուտ պոռաց:

Ծառան հեռացաւ, սուրաց վար, կառնմը ցնտակից եւ գնաց Գազազ Արթինի տունը: Գազազ քնացած էր: Արթինցուց եւ Սուլթանին բաղձանքը յայտնեց: Քիչ վերջ Պէշճեան Սուլթանին մօտ էր:

- Արթին, կը տեսնես տխմարներուս ըրածը: Սա անլուրջ եգիպտական բանակներուն առջեւ զօրավարներս մէկ մէկ պէրի կ'իյնան: Դուն ըսիր որ այս գործը հաշտարար եղանակով լուծեմ, բայց եւ չուզեցի: Չէի խորհեր թէ զանակս այսքան տակար է, չէի դիտեր թէ զօրավարներս մէկմէկ տխմարներ են: Հիմա Իպրահիմ արիկան կը քալէ մայրաքաղաքին վրայ, ըսէ ի՞նչ պիտի ընենք:

Դեռ Պէշճեան չպատասխանած, չարունակեց.

- Երեւակայէ որ դէմինը ո՛չ Ֆրանսական բանակ է եւ ոչ ալ ռուսական: Ըսէ Արթին, ինչպէ՞ս պիտի փրկենք երկիրը փորձանքէ:

- Միջոցը միշտ նոյնն է տէր իմ:

- Արթինքո՞...:

- Մեծ պետութեան մը միջամտութիւնը խնդրել:

- Այս անգամ ո՞ր մէկունը:

- Ռուսիոյ օժանդակութիւնը պիտի խնդրենք, վեհափառ տէր:

- Ի՞նչ, ըսաւ Սուլթանը չփոթած եւ զայրացած:

- Այո տէր իմ, Էսերնէի դաշնագրէն վերջ մեր յարաբերութիւնները բարւոքած են Ռուսիոյ հետ: Մենք չէ որ պինդ դար պիտի ուզենք: Ան ինչ որ ըրինք Ռուսիոյ դէմ, դիմելով Անգլիոյ եւ Բրուսիոյ, պիտի ընեմ այս անգամ Մէհմէտ Ալիի դէմ: Այս անգամ ռուս դեսպանին հետ պիտի խօսիմ եւ պիտի ուզեմ որ ան միջամտէ Մէհմէտ Ալիի բանակները կեցնելու համար:

(Շար. 73)

(Շար. Ա. Էջէն)

դէրքին զոր հարկ է որդեգրել կաթողիկէ ընտանիքներու կողմէ փրկուած եւ մըկըրտուած հրեայ երախաներու: Կը թելադրէ զգաւոր չպատասխանել հրեայ իշխանութեանց որոնք կ'ուզեն եռ առնել երախաները: Մկրտուած այդ երախաները այլեւս չեն կրնար յանձնուիլ ոչ քրիստոնեաներու: Այս կէտը որ ստուգուած չէ կրկին շուք կը ձգէ Վատիկանի գործունէութեան վրայ պատերազմի ատեն եւ կը ձգտի խնդրոյ առարկայ ընել Պիոս ԺԲ.ի սրբացումը, որու դէմ է հրեայ համայնքը:

ԻՐԱՆի հիւսիս-արեւելեան չրջանը բաւական զօրաւոր երկրաշարժ մը պատահած է Յունուար 10ի իրիկունը 5,8 ուժգնութեամբ Ռիխթէրի սանդանաչափին վրայ: Առաջին տեղեկութիւններու համաձայն ոչ զոհ, ոչ վնաս կայ:

ԼԻԻՔՍԱՆՊՈՒՐԿի ժոզէֆին - Շառլոթ մեծ դքսուհին մեռած է Յունուար 10ին, 77 տարեկանին: Զաւակն էր Պելժիոյ Լէոփոլտ Գ. թագաւորին եւ Ասթրիտ թագուհիին, ասոնցմէ քոյրը Պելժիոյ յաջորդական թագաւորներուն:

«ՅԱՌԱՋ»ի ընթացիկ ապրուստ սակագինը

ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս դիները կը վերաբերին մէկ սեղամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՏ ԹԱՋԻ ԿՈՉԸ

Հարաւ-Արեւելեան Ասիոյ ահաւոր երկրաշարժը բոլորս ցնցեց:

Շրջանի ժողովուրդներու ցաւին ոչ մէկ Հայ կրնայ անտարբեր մնալ:

Իրերօգնութեան միջազգային թափին, մենք՝ Հայերս ալ պէտք է միանձայնաբար մասնակցինք:

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչը կը ձեռնարկէ հանգանակութեան: Արդիւնքը, Ֆրանսահայերու անունով պիտի փոխանցէ ԻՒՆԻՍԷՖ-ին, որուն նպատակն է, կապոյտ Խաչին պէս, հասնիլ երախաներուն:

Չէքերը գրել կապոյտ Խաչի անունին՝

CBAF — Solidarité Asie

17 rue Bleue 75009 PARIS

Շնորհակալութիւն ձեր նուէրին համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի «Նայիլի» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները իր տարեկան մատաղօրհնութեան առթիւ.- Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցի, Տէր եւ Տիկին Մ. Տէր Մեսրոպեան 100ական եւրօ, Պ. Տ. Ղազարեան, Տէր եւ Տիկին Ռ. Սառաճեան, Տէր եւ Տիկին Ե. Տէմիրճեան, Տիկին Մարի Պօյաճեան 50ական, Տիկին Վ. Գրիմանի 40, Տիկին Ա. ոը Լիւքա, Տիկին Գ. Ղազարեան, Պ. Ռոժէ Տէր Վարդանեան, Տիկին Մարաշլեան, Տիկին Ժ. Թուխապլեան, Պ. Տ. Արսլանեան, Պ. Զ. Մինասեան, Տիկին Պ. Տիրիկեան 30ական, Տէր եւ Տիկին Հ. Աճէմեան, Ժոէլ Սառաճեան, Տիկին Թ. Պեհիկեան, Տիկին Մ. Տորումեան, Տիկին Մ. Գըլըճեան, Տիկին Իսպիրեան, Տիկին Թ. Արսլանեան, Տիկին Ա. Տէր Վարդանեան 20ական, Պ. Ս. Տորումեան, Տիկին Ժանին Թէհլիրեան 15ական:

Փիւրտօղլեանի հոգեհանգստեան առթիւ Պ. Փիւրտօղլեան 100:

Տիկին Մուսալեանի յուղարկաւորութեան առթիւ Տիկին Գարեգինեան 30, Տէր եւ Տիկին Բամպակեան 50:

Ժոզէֆ Մէֆենեանի հոգեհանգստեան առթիւ Մէքճեան ընտանիք 150, Շահինեան ընտանիք 50, Օր. Շահինեան 10:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ-ԼԻՄՈՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹի, Յունուար 13: Օճ է աւանակոչութեան

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Յաւարտ պատարագի, Եպիսկոպոսարանի Տնօրինէը կը կատարուի:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ՆՈՐ ԺՈՂՈՎԻ

2005 ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ Շրջակայից Կրօնական Ընկերակցութեան անդամներուն ի նկատառութիւն կը յայտնենք թէ՝

2000 թուականին ընտրուած Կրօնական Ընկերակցութեան ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎի պաշտօնավարութեան քառամեայ չրջանն իր լրումին հասած ըլլալով՝ որոշուած է ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ նոր ԺՈՂՈՎԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ կատարել յառաջիկայ

2005 ՄԱՐՏ 6-ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ:

Այս առթիւ Ընտրողական Յանձնաժողովս Կրօնական Ընկերակցութեան ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ կը յիշեցնէ.

- Ընտրութեան մասնակցելու՝ ԸՆՏՐԵԼՈՒ կամ ԸՆՏՐՈՒԵԼՈՒ համար անդամները պարտին մինչեւ 2005 Յունուար 23, կիրակի, ՎՃԱՐԱԾ ԸԼԼԱԼ յետնեալ տարիներուն եւ 2004 տարւոյս իրենց բոլոր ԱՆԴԱՄԱՎՃԱՐՆԵՐԸ:

- Նոյնպէս, անդամներէն անոնք որոնք կը փափաքին ԹԵԿՆԱԾՈՒ ԸԼԼԱԼ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎին, ՊԱՐՏԻՆ իրենց ԳՐԱՒՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆԸ կըրկնակի ապահովագրեալ (Recommandée A.R.) փոստով ուղարկել Ընտրողական Յանձնաժողովիս հասցէին՝ ամէնէն ուշ մինչեւ 2005 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 22, ՇԱԲԱԹ օր. (նամակատան կնիքը պիտի հաստատէ առաքման թուականը):

Ընտրողական Յանձնաժողովիս հասցէն.-

COMMISSION ELECTORALE
Association Cultuelle
Eglise Arménienne
15 rue Jean Goujon
75008 Paris

ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀԻՆԳՇԱԲԹի, Յունուար 13: Ը. օր Ծննդեան: Աւետաւակոչութիւն Տեառն

Սկիզբ պաշտամունքի՝ ժամը 9ին,

Այսօր, յաւարտ պատարագի Առաջնորդարանին Տնօրինէը կը կատարուի:

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 16: Բարեկենդան Առաջաւորաց պահոց

Այս առթիւ, երեքօրեայ ծոմ պահողները Զորեքշաբթի, Յունուար 18ի առաւօտուն կը հրաւիրուին Հաղորդութեան համար:

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 22: Տօն Սրբոց Սարգսի Զօրավարին եւ որդւոյ նորա Մարտիրոսին եւ Զորեքտասան Զինուորաց:

Պատարագ՝ ժամը 10ին:

Date à retenir

Retenez bien la date du 5 mars !

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «Astrig» d'Arnouville-lès-Gonesse organise, au profit de son école hebdomadaire,

une **SOIREE CABARET** animée par

MARTIN YORGANTZ

et son orchestre,

avec la présentation de jeunes talents arméniens et la prestation de **Catharina DARBINYAN,** à l'Espace «Charles Aznavour» à Arnouville.

Cette soirée aura lieu sous la présidence d'honneur d'**André MANOUKIAN.**
Contact : Mireille GUEMDJIAN :

☎ **01. 39. 90. 63. 89**

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄՇԱԿՈՒԹԱՑԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹի, Յունուար 13, ժամը 20.30ին

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՁՐՈՑՑ

«ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐԸ»

կը ներկայացնէ՝

ԿԱՐԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Բանաստեղծութիւնները կը կարդայ դրամատիկ թատրոնի դերասան, արտասանող

ԱՐՏԱՇԷՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

10 bis, rue Thouin, Paris 5e
Métro: Cardinal Lemoine - Monge

Մուտքը ազատ է

CABINET TERZIYAN

Toutes Assurances Toutes Compagnies

MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS
AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE
MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION

13, rue Lamartine, 75009 PARIS
Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +

Ապահովագրական Ձեր հարցերուն համար մի՛ վարանիք դիմելու մեզի

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 16€

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 13€
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ 12€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ 12€

եւ

«ՅԱՌԱՋ - 50»

(Ծաղկափաղ 50-ամեայ հաւաքածոյէն) 19€

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի:

Թղթատարի ծախքը՝ 6 €, կատար պլուպ:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 13
JEUDI
13 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ԱԼԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 230 եւրօ — Վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար. 270 եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում)
247 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.112 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 80e ANNEE — N° 21.112

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՍՐԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՊԱՀԱՆԶԷ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՏԵՂԵԿԱԳՐԻՆ ՄԷՋ

Եւրոպայի Խորհուրդին Խորհրդարանական Վեհաժողովին ընդհ. քարտուղարին ուղղուած նամակով մը Հայաստանի Խորհրդարանը պահանջած է որ սրբագրութիւններ կատարուին զեկուցաբեր Տ. Աթքինսնի զարաբաղեան տեղեկագրին մէջ։ Նամակը կողմնակալութեամբ կ'ամբաստանէ Եւրոպական Ձանճնխումբը, ի նպաստ Ադրբեջանի, կը պահանջէ որ տեղեկագիրէն ջնջուի «անջատողական ուժեր» սահմանումը, հոն տեղ տրուի Գեոտչէնի ու Շահումեանի պարագաներուն։ Հայաստանի ներկայացուցած պահանջները 14 կէտերու կը վերաբերին։

***

ՕՍԿԱՆԵԱՆ - ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՐՈՎ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Ինչպէս յայտարարուած էր, Հայաստանի ու Ադրբեջանի Արտաքին գործերու նախարարները նոր հանդիպում մը ունեցան Յունուար 11ին Փրակայի մէջ։ Երեք ժամուան հանդիպումէն ետք Վ. Օսկանեան յայտնած է թէ հարցին կարգաւորման տանող յատուկ համաձայնութիւն մը խնդրոյ առարկայ չէ։ Աւելցուցած է թէ հանդիպումին ընդհանուր մթնոլորտը հանդարտ ու դրական էր։ Պատասխաններով հարցումի մը, ըսած է թէ բոլոր ջանքերը ուղղուած են հարցին վերջնական լուծումին, բայց տակաւին չատ կանուխ է այդ նպատակին մօտեցած նկատուելու համար, յատկապէս 2005ի ընթացքին։

Հանդիպումին մասնակցած են Մինսկի խումբին նախագահներն ալ, որոնց հետ Արտաքին գործերու նախարարները անջատ տեսակցութիւններ ունեցած են։

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յունուար 12)

ՊՈՒՏԻՆ ՀԱՅԵԽԹՈՒԽՐՔ ՑԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Յունուար 11ին Կրեմլինի մէջ ընդունելէ ետք Թուրքիոյ վարչապետը, նախագահ Վլ. Պուտին պատասխանած է լրագրողներու. ըսած է թէ էրտողան մասնակի կերպով անդրադարձած է Ղարաղի հարցին, բայց ան առանձին քննարկուած չէ։ Խօսած են չրջանային յարաբերութիւններու, Ռուսաստանի եւ Հայաստանի, Հայաստանի ու Թուրքիոյ խնդիրներուն մասին։ Պուտին համաձայն զտնուած է էրտողանի այն մօտեցումին թէ բարեկամական յարաբերութիւններ պէտք է մշակել բոլոր դրացիներուն հետ. ըսած է. «Ռուսաստան ամէն բան կ'ընէ, որպէսզի կարգաւորուին Որ. Մի.-Թենէն ժառանգուած բոլոր հակամարտութիւնները»։ Ըսած է նաեւ թէ Ղարաբաղի խնդրին կարգաւորման լուծումը պէտք է գտնեն Հայաստանն ու Ադրբեջանը, իսկ Ռուսաստան կը մնայ միջնորդի դերին մէջ։

Ինչ կը վերաբերի Թ. էրտողանի, Ղարաբաղի հարցին առընչութեամբ անհրաժեշտ նկատած է որ Հայաստան ու Ադրբեջան ղրական մօտեցում ունենան, իսկ Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւնները իր երկիրը կը ձգտի կարգաւորել, բայց «հարկ է որ Հայաստանի իշխանութիւններն ալ դրական մօտեցում ցոյց տան»։

ՄԱՐՄԷՑԼԻՑ ՀԱՑՈՒՀԻ ՄԸ ՀԱՑԱԴՈՒԼԻ ԴԻՄԱԾ

Մարսէյլցի Հայուհի մը՝ Հուլաս Քարբինեան ծածկանունով, հայկական Ծնունդին օրը, Յունուար 6ին սկսած է հացադուլի մը, բողոքելու համար առանց Հայկական Յեղասպանութեան ճանաչումին, Թուրքիոյ Եւրոպայի անդամակցութեան դէմ։ Ան բացատրելով իր արարքին դրդապատճառը, ըսած է. «Թուրքիոյ Եւրոպա մուտքին արձարձումին սկիզբէն ի վեր զայրոյթի մէջ եմ։ Նայեցէք Գերմանիոյ. Եւրոպայի մաս կը կազմէ, բայց կատարած է իր յիշողութեան պարտականութիւնը, ընդունելով Հրեաներու ցեղասպանութիւնը եւ հրապարակաւ ներողութիւն խնդրելով հրեայ ժողովուրդէն։ Թող Թուրքիա եւս ընէ նոյն բանը։ Մարդկայնօրէն, անընդունելի է թուրք կառավարութեան լռութիւնը։ Այսօր մէկուկէս միլիոն Հայերու դիակները տակաւին խաղաղութիւն չեն ըսած»։

Ք. Քարբինեան որ հացադուլը կը չարունակէ Մարսէյլի Մայր Տաճարին կից մէկ սրահին մէջ, ըսած է թէ իր մեծ մայրն ու մեծ հայրը ծանրակշիռ ժառանգութիւն մը ձգած են իրեն. ժառանգութիւն որ պէտք է բաժինը ըլլայ բոլոր Հայերուն. խաղաղութեան, հանդարտութեան, այլասիրութեան, կրօնասիրութեան, կեանքին նկատմամբ յարգանքին ժառանգութիւնն է ան։

Լոզէրի բնակիչ Հայուհին Թուրքիոյ անդամակցութեան դէմ իր բողոքը նախագահ Շիրաքին յայտնելու համար Հոկտեմբերին ժամադրութիւն մը խնդրած է անկէ, բայց անպատասխան մնացած։ Յունուարի սկիզբը երկրորդ նամակ մըն ալ ուղարկած է, նախքան հացադուլին ձեռնարկելը։ Կը հաւատայ որ նախագահը անտարբեր պիտի չգտնուի իր արարքին ու չթողու որ մահանայ։

Մարսէյլի «Լա Փրովանս» օրաթերթը Յունուար 12ի թիւով նկարն ալ հրատարակելով անդրադարձած էր Ք. Քարբինեանի հացադուլին։ Կ'ըսէր թէ չորս զաւկի տէր Հայուհին որ քաղցկեղէ մը բուժուած էր, միայն ջուր կը խմէր եւ օրը կէս գաւաթ գոգա գոլա, որպէսզի կարելի եղածին չափ երկար տոկայ։

Ան կը մերժէ զոհուելու գաղափարը։ Այդ ծանրացեղ միջոցին դիմած է, պարզապէս իր ձայնը լսելի ընելու այլ ճամբայ չգտնելով։ Կը մերժէ բժիշկի այցելութիւն, պնդելով որ միակ բժիշկը կըրնայ նախագահին պատասխանը ըլլալ։ Համոզուած է որ ան դինքը ունկնդրելէ ետք անպայման պիտի փոխէ Թրքամէտ իր կեցուածքը։

Թերթը տեղ տուած է Հայ Դատի Մարսէյլ - Փրովանսի մասնաճիւղին նախագահ Վ. Արզումանեանի անդրադարձին ալ. ան ըսած է թէ կը հասկանան Հայուհիին նախաձեռնութիւնը. ան մէկ արտայայտութիւնն է այն խոր խռովքին, անձկութեան որուն մէջ կը գտնուի ներկայիս ամբողջ համայնքը։ Աւելուհանդերձ մարթած է որ Ք. Քարբինեանի օրինակը հետեւորդ չունենայ, անընդունելի դանելով որ մարդիկ վտանգեն իրենց կեանքը։

ՖԻԼԻՓ ՏԸ ՎԻԼԻԷ

ՄԻՇՏ ԴԷՄ Է ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՄՈՒՏՔԻՆ

Մամուլին ներկայացուցած իր մաղթանքներու օրը, Յունուար 11ին, Ֆիլիփ Տը Վիլիէ բացատրած է հակասահմանադրութեան եւ հակաթուրք իր արշաւին «Թրքական կալէթ»ով մը, քանի ամբողջ ամառուան երկայնքին Ֆրանսայի «արքաներու կալէթ»ի չրջանն է։ Նոյն ժամուն Էլիզէի մէջ տեղի կ'ունենար կալէթներու տարեկան աւանդական արարողութիւնը։ Տը Վիլիէի կալէթը երկու մեթր բարձրութիւն ունէր օսմանեան ճարտարապետութեամբ, եւ չրջապատուած էր նուէի խմորով պատրաստուած ժապաւէնով մը ուր արձանագրուած էր՝ «Առ ի շնորհակալութիւն ժագ Շիրաքի. ստորագրուած՝ Պ. էրտողան»։ Դեռ չբացած է բերանացի ալ եւ հեգնանքով, Ընկերվարական կուսակցութեան մոգերու այն չարանը, որ իր «այո»ն կը բերէ ժագ Շիրաքի։ Վանտեցի սուվըրէնիթին համար, Թուրքիոյ անդամակցութեան իր ընդդիմութիւնը իր արշաւին հիմը կը կազմէ։ Յայտնած է թէ յաջորդ օրը -Յունուար 12ին- կ'ընդունուէր Շիրաքի կողմէ, որմէ պիտի պահանջէր նաեւ որ Ֆինանսական նոյն պայմանները ըլլան Սահմանադրութեան կողմնակիցներուն եւ ընդդիմադիրներուն նաեւ մեռիաներու դէմ։ Ծրագրած է ամբողջ Ֆրանսայի մէջ աւելի քան հարիւր հանրաժողով եւ վիճարկում-ճաշ կազմակերպել հանրաքուէին առաջ։ Ֆրանսայի Համար Շարժումին նախագահը կ'ուզէ նաեւ «մեծ նամարտեր» ունենալ եւ գալ չարթու արդէն հատ մը ունի ձէք Լանկլի հետ եւ Յունուար 27ին ալ Ներքին նախարարին հետ, հեռատեսիլի «100 վայրկեան համոզելու համար» յայտագրին մէջ։ Իր երեք լոզունգները կը մնան.- «Ո՛չ Թրքական Եւրոպայի մը, ո՛չ հակաժողովրդավար Եւրոպայի մը, ո՛չ գործազուրկ Եւրոպայի մը»։ Կը խորհի որ «ոչ»ը կրնայ յաղթել.- «Ան քուէն պիտի ըլլայ կորսուած պատրանքներու եւ խաբուած խոստումներու, խոհեմութեան քուէ մը Թուրքիոյ անդամակցութեան դէմ եւ տրամադրութեան քուէ մը ընկերային մռայլ մթնոլորտի մը մէջ»։

Իր պարտաւոր հատորին մէջ ալ՝ «Les Turqueries du Grand Mamamouchi», Ֆ. Տը Վիլիէ կը բացատրէ Թուրքիոյ անդամակցութեան իր ընդդիմութեան բոլոր դրդապատճառները։ Հատորը չատ բուռն է թէ Սահմանադրութեան և թէ Թուրքիոյ դէմ։ «Առաջին անդամն է իր պատմութեան մէջ, - կը գրէ, - որ Ֆրանսա ղեկավարուած է Մամամուշիի մը կողմէ։ Չի հետաքրքրուիր թէ ի՞նչ կը խորհինք։ Մեզ չի տեսներ այլեւս, այլ երկինքի տակ կ'ապրի, Եւրասիոյ մէջ»։ Ու Ֆ. տը Վիլիէ յանկը կը ներկայացնէ պետութեան ղեկավարին «Թուրքերէններուն»։ Խարէութիւններուն առաջինն այն է որ կ'ուզէ հաւատացնել Ֆրանսայի քաղաքացիներուն որ ի վերջոյ իրենք է որ պիտի որոշեն թէ այո՛ կամ ո՛չ պիտի ըսուի Թուրքիոյ։ Անշուշտ կոպիտ խարկանք մըն է։ Ֆրանսացիներուն հանրաքուէ մը կը խոստացուի 2015ին, եւ ինչո՞ւ ոչ 2050ին...։

(Շար.ը Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԻՆՉՊԷ՛Ս ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻԼ ՑՕԱՄԵԱԿԻ ՀԱՅՁԱԿԱՆ ՔԱՐՈԶՉՈՒԹԵԱՆ

Ցեղասպանութեան 90-ամեակին տարիւ Թուրքիոյ կրեփլէ ճնշումներու նիւթը յատնի կերպով կը զրաւեցնէ Թրքական լրատուիւներն ու քաղաքական դասը։ Այն դրեթէ ամէնօրեայ ներկայութիւն է թերթերու, հեռատեսիլի յայտագիրներու մէջ։ Գլխաւոր մտահոգութիւնը կը թուի հայկական պնդումներուն, քարոզչութեան դէմ յարմարագոյն հակազդեցութիւնը տրոշելու արարքը։

Իլթէր Թուրքմէն նախկին դեսպան է, փորձառու քաղաքական դէմք։ Պարբերաբար հանդէս կու գայ մամուլին մէջ ալ, քաղաքական նիւթերու, վիճակներու վերլուծումով, մեկնաբանութիւններով։ Ինք եւս անդրադարձած է 90-ամեակի հանդիսաւանին ծաւալած հայկական քարոզչութեան ու թելադրած որ Թուրքիա չատ լրջօրէն մտածէ առնելիքը քայլերը, անսքող հաչուէ ամէն մէկուն պատեհութիւնն ու անպատեհութիւնը («Հիւրրիյէթ» Յունուար 11)։

Ի. Թուրքմէն չատ հաւանական չի նկատեր ՄԱԿ-ի ընդհանուր ժողովէն հայանպատ որոշում մը ձեռք ձգելու հայկական յաջողութիւնը։ Կ'ըսէ թէ չատ մը անդամ երկիրներ վտանգաւոր նախընթաց պիտի նկատեն անցեալին առընչուած պնդումներու պատճառով երկրի մը ամբաստանութիւնը։ Ատոր քով առաջարկողներ կան որ ՄԱԿ-ի մօտ նախաձեռնութեան դիմողը Թուրքիան ըլլայ։ Թելադրէ որ ՄԱԿ-ի դէտերու հովանաւորութեան տակ գիտնականներէ բաղկացած մարմին մը կազմուի։ Կան նաեւ առաջարկողներ որ Թուրքիա չհակառակի Միջազգային արդարութեան առեանին, կամ Միջազգային մնայուն իրաւարարական առեանին ուղղուած դիմումներուն ու 1948-ի Ցեղասպանութեան պայմանագրին տրամադրութիւններուն լոյսին տակ անոնց արձակելիք վճիռին։ Նոյնիսկ, ի հարկին այդ դիմումը Ամնեստի կրնաք պէտք է ընէ։

Ի. Թուրքմէն այս տեսակէտները արձականգելէ ետք, կը գրէ թէ անոնք լուրջ վտանգ կը ներկայացնեն։ «Հայկական պնդումներուն դէմ, իրաւական գետնի վրայ Թուրքիոյ ամէնէն զօրաւոր խաղաթուղթը այն է որ Ցեղասպանութեան պայմանագիրը յետադարձաց ուժ չունի։ Միջազգային իրաւաբաններու տեսակէտով, այս վերջին պարագան արգելք կ'ըլլայ որ Թուրքիա թիրախ ըլլայ հաւաքական, կամ անհատական պատասխանատուութեան ամբաստանութիւններուն, հողային, կամ հատուցումի պահանջի։

Իսկ նշուած ատեաններէն մէկուն, կամ միւսին դիմել պիտի նշանակէ որ Թուրքիա կ'ընդունի Ցեղասպանութեան պայմանագրին Յետադարձ ուժի կիրառութիւնը»։

Ինք ալ կրկնելէ ետք թէ լաւագոյնը պիտի ըլլայ հարցը հայ եւ թուրք պատմաբաններու ձգել, մանաւանդ եթէ Թուրքիա կը վստահի իր ունեցած փաստաթուղթերուն, կը չեշտէ. «Թուրքիոյ Եւրոպայի անդամակցութեան հոլովոյթին մէջ հայկական պնդումները պիտի շարունակեն մեր դէմը ելլել։ Հարկ է ամենայն լրջութեամբ կշռադատել թէ հարցը պէտք է լուծել մեծ վտանգներու գնով ճակատային յարձակումո՞վ, թէ զայն գերազանցելու պայմանները ստեղծելով»։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՐԱՒԱՍՑԻՆ ԱՍԻՈՑ խոստացուած համաչխարհային ժողովակութիւնը արդէն իսկ բանավէճերու եւ դժգոհութիւններու դուռ բացած է։ Հաստատուած է որ Ֆրանսա ժամուն չէ հասած, թռանի չգոյութեան պատճառով եւ տեղւոյն վրայ գտնուող բժիշկը, Յունուար 11ին հերքեց Պաշտպանութեան նախարարուհիին այն պնդումը թէ ամէն ինչ կարգին է և հիւանդանոցը կը բանի։ Օրէ օր կը պարզուի որ օգնութիւն չի հասնիր ո՛ւր որ պէտք է,

ՏԱՅԿ-ԲԱՐՁՐ ՀԱՅԿ

Հ. ՇԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓԶՏԻԿԵԱՆ

(Վրացակարգ թէ հայկական...)

51.- ԽԱԽՈՒՆ

Շարունակելով մեր վերադարձը դէպի Էրզրում, Իօշ Վանքէն 18 հազար մեթր անդին, խճուղի մը կը բարձրանայ Պաղպաքը դիւղը, չուրջ եօթը քիլոմեթր, որու մօտ կը գտնուի Խախուն, Տայքի երրորդ հրաշալիքը եւ տաճարներուն մէջ ամէնէն մաքուր մնացածը, քանի հինէն ի վեր վերածուած ըլլալով մզկիթի, վերանորոգումի պէտք եղած խնամքներուն արժանացած է:

Լեռներէն հոսող արագընթաց առուակ մը ստեղծած է ճոխ կանաչապատ ուռենիներու եւ ընկուզենիներու մէջ թաղուած գիւղ մը, առանձնատուներ. կարծէք ամբողջ գիւղը գործի լծուած էր առուակի եզերքը քարապատելու. կը թուի թէ ձիւնհալի օրերուն այդ արագութեամբ հոսող ջուրը վստահաբար եզերքները ուտելով, վտանգ կը ներկայացնէ մօտակայ կառոյցներուն: Գործաւորներուն վրայ հսկող «աղան» Գերմանիա չհասած գումարներով իր ամարանոցը կը չինէր ճիշդ վանքի մուտքին, որու կամարը տակաւին կիսականգուն՝ կը բացուէր ընդարձակ հրապարակի մը վրայ. կեդրոնը գրաւած է վանքը իր ենթակառոյցներով:

Իր կառոյցով յար եւ նման Իօշք վանքին, օգտագործուած են միեւնոյն կամարակապ ձեւերը, խորաքանդակներուն տեսակները, չինանիւթերը եւ յատկապէս գմբէթը որ ամբողջութեամբ կանգուն է: Սիւնի մը վրան հայկական ՁԺԷ թուական մը կայ (868): Վանքը նուիրուած էր Ս. Աստուածածնին, որուն հրաշագործ նկարը ցարական չրջանին Վրացիները իրենց Գելաթի վանքը փոխադրած են:

«Եկեղեցին ձեւով նման է Իօշքայ, չորս բոլորակ սիւներով... հարաւային կողմը սիւնազարդ դաւիթ մը ունի մեծ դրան վրայ ալ մարդկան եւ գարդերու քանդակներ... եկեղեցւոյն մօտ տասնի չափ մանր մատուռներ կամ սենեակներ կան տափակ ծածկով. քիչ մը հեռու քանի մը ուրիշ մանր եկեղեցիներ, զորս այժմ այլազգիները անասնոց դոմ ըրած են, մեծ եկեղեցին ալ մզկիթ» (Ինաչխ. բառարան, էջ 126):

Եկեղեցին իր բովանդակ չքեղութեամբ կեցած է. բայց դժուար եղաւ ինծի յիշատակուած գոմի վերածուած մատուռները գտնելը, անոր փոխարէն առատ խըճաճոր կար բակին մէջ, որոնց վրայ ամէնազգի միջատներ կը թռչկոտէին. ճիւղերը կքած պտուղներու ծանրութենէն եւ հաւաքողի պակասէն: Կանաչութեան մէջ թաղուած երազային անկիւն մը, ուր 467 Հայեր կ'ապրէին մինչեւ Մեծ Եղեռն...:

Ալիշանի ձեռագրին մէջ կը կարդանք որ Խախու «դեղեցկադիր աւան թուի անուանի տեղի լեալ ի հնումն եւ գլխաւոր չէն կոմանցն», քանի որ կ'ըսէ յիշատակարանի մը մէջ Խախուն Գաւառ կոչուած է եւ գաւառապետն այ Պարոն Թուղա եւ արքեպիսկոպոս Թեմին՝ Տէր Գրիգորիս (էջ 97):

Վանքն ու եկեղեցին կառուցած է Դաւիթ Կիւրապաղատ Տայոց Բագրատունիին. յետագային նորոգուած Վրաց Դաւիթ Շինող Թագաւորէն եւ Թամար Թագուհիէն:

Հ. Ներսէս Սարգիսեան կը գրէ որ եկեղեցիէն քառորդ ժամ հեռու, արեւելեալ կողմը ուրիշ երկու-երեք դեղեցկաշէն մատուռներ կան, եկեղեցիին չուրջը գըտնուածներէն աւելի մեծ, որ ախոռի վերածուած են (նոյն, էջ 92): Փորձեցի հասկնալ թէ ո՞ւր կրնան ըլլալ. դիմեցի նաեւ տեղացի պատանիի մը օգնութեան... անկարելի եղաւ հասկընել ուզածս:

52.- ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԷՐԶՐՈՒՄ

Շուրջ 100 քմ. ճամբայ ունինք կտրելիք Էրզրում հասնելու. յաջորդ օր պիտի վերադառնանք տուն, Իսթանպուլի վրայով: Մինչ Ցովիկ ձախ ձեռքով կառքին ղեկը ամուր բռնած, աջով ձայնասփիւռի անդլերէն խօսող կայան մը կը փնտռէ, իմ աչքիս առջեւէն գարմանալիօրէն կը տողանցեն 15 օրերու պատկերները, Տրապիզոնէն սկսած, որ այնքան հեռու կը թուին արդէն...: 15 օրեր որ տարիներու երազանքը, կարօտը յագեցուցին, գերիրապաշտ հոգեկան կացութիւն մը ըստեղծուած է մէջս, իրականութիւնն ու երազ, վերացականն ու իրականը իրարու խառնուած «պատմական զինովութեան» մը ապրումէն սթափումի պահը սկսած է հասնիլ: Վաղը երբ օդանաւը վերջին թըռիչք մը կատարելով քաղաքի արուարձաններուն վրայ, բռնէ Աբեմուտքի ուղղութիւն, ո՞վ գիտէ որքան մասնիկ պիտի մնան էութենէս Բաթերդի, Խաչքար լեռներուն, Արդուինի, Արտանուչի, Իշխանի, Տայոց Աշխարհի ամէն մէկ անկիւնը խորշացած, իմացական, զգացական կամար մը ստեղծելով հայրենի աշխարհէն դէպի իրական աշխարհը որու մէջ ամէն օր կ'ապրիմ եւ կը չնչեմ:

53.- ԲԱՐՈՎ ՄՆԱՔ ԱՇԽԱՐՀՆ ՏԱՑՈՑ ԵՒ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔ

Հրաչեայ Աճառեանի կարինէն հրաժեշտի նկարագրութեան մէջ, զգացումներու այնքան հարազատութիւն կայ որ այս վայրկեանին, երբ վարձակառքը մեզի կը սպասէ «Փոլաթ» պանդոկի մուտքին, օգակայան հասցնելու, որու վրայ 110 տարիներու անջրպետը զոյգ հրաժեշտները բաժնող, ոչինչ կորսնցուցած է իր ուժգնութենէն:

«Բաբերդի լեռներն անցնելէ յետոյ, հոն, ուր Հայաստանի վերջին սահմաններն են, ձիապաններէն ծածուկ, վար իջայ ձիէս, ծոնըր դրի գետինը ու կարօտով համբուրեցի էրզրումի սուրբ հողը, զոր ո՛վ գիտէ մէյ մ'ալ պիտի տեսնէի՞ արդեօք...: Պանդոկատէրին սիրալիր վերաբերմունքը, կրկին վերադառնալու մաղթանքները, Հայերուս հանդէպ իրենց ունեցած համակրական ըղդացմունքները եւ անցեալի էջը դարձնելու թելադրութիւնները... ինչպէ՞ս մըտածութիւններս Աճառեանի վերջին տողերուն չտանէին ... մի քանի քիլոմեթր անդին, քաղաքին կեդրոնը, Թանգարան մը գոյութիւն ունի որ «Ջարդարար Հայերուն խժդժութիւնները ցոյց կու տայ Թուրք անմեղ ժողովուրդին դէմ»...:

ՎԵՐԶԱԲԱՆ

Աչխարհագրական տեսակէտէ երկրաւոր դրախտ մը կորսնցուցած ենք. Բարձր Հայքը, Տայքը, Վանանդը: Մշակութային անկիւնէն դիտուած՝ համամարդկային գանձեր: Գանձեր որ կանգուն են տակաւին, բայց գրեթէ յաջողած են մեր դրացիներուն «նուիրել», պատմական երկդիմի վկայութիւններու վրայ հիմնուելով:

Այցելութիւնս ունէր, բնականաբար, իր համայիչ կողմը, բայց աւելի կը նմանէր թշնամիին արշաւանքէն յետոյ, փլած տունին աւերակներուն եւ մոխիրներուն առջեւ կանգնած, փչրուած անձի մը պատկերին...:

Սովետական տարիներու կաշկանդումներէն ազատած մեր ակադեմիան, անհրաժեշտ է որ դիտական ամենամեծ լրջութեամբ հետապնդէ հայ արուեստի յունադաւան (քաղկեդոնական) մշակոյթի գանձերը որոնք նոյնքան Հայու ստեղծագործ հանճարին արգասիքն են որքան Զուարթնոցն ու Հռիփսիմէն, Սանահինն ու Հաղբատը:

Յաւելուած

54.- ԱՏՐՊԵՏԻ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Սարգիս Մկրտչի Մուպայաճեան (Ատրպետ) բանասէրը չէր ոչ ալ պատմաբան. ժթ. դարու վերջաւորութեան տիպար ներկայացուցիչ մըն էր հայրենասէր, որոշ զարգացումի տէր, ուսուցիչ, հրատարակիչ, քաղաքական գործիչ հայ մըտաւորականի որ ապրելով երկրի ժողովուրդին յուզումները, օրէ օր քայքայումը, երազներու փշրումը, ազգային ընտիր զգացումներէ մղուած, նետուած է հոն ուր կրնար օգտակար հանդիսանալ իր Ազգին: Հալածուած, աքսորուած, բանտարկուած ալ է իր հայրենասիրական ըղդացումներուն համար, միեւնոյն զգացումներէն մղուած դիրքեր ալ գրած է, քաջի անհամբոյր յօդուածներէն, եւ յատկապէս Ճորոխի Աւազանին նուիրուած իր ազգագրական հրաշալի հատորը, տրմէ ետքը օգտուեցայ եւ որուն առաջին էջերուն մէջ կը յայտնէ դժգոհութիւն թէ ինչո՞ւ Մխիթարեան մեր պատմիչները որ այնքան խօսած ու գրած են Հայաստանի բոլոր մեծ նահանգներուն մասին, «յատուկ ուսումնասիրութեան նիւթ չեն դարձուցած Տայոց Աչխարհը – Ճորոխի աւազանը» (էջ 26):

Նոյն բողոքը կը յայտնէ նաեւ մեր եկեղեցական նախնիքներու հանդէպ, որոնք այնքան հրաշալի կերպով տուած են Ս. Գիրքի թարգմանութիւնը եւ աստուածաբանական գործեր. «Եթէ նոյնպիսի բարեխըղճութեամբ եւ տոկուն ջանքերով աչխատէին իրենց նահանգներուն աչխարհագրութիւնը, պատմութիւնը, կառուցուածքներուն նկարագրութիւնը, աւերակներուն պատկերը, մանաւանդ առասպելական եւ վիպական աւանդութիւնը, պէմները գրի անցընէին եւ մեզ թողնէին...» (էջ 26). Խոշոր դանդատ մը ունի նաեւ մեր նախարարներուն դէմ որոնք «այնքան անհետաքրքիր ու անտարբեր են եղել, որ միմիայն բերդեր, դղեակներ, պալատներ, կամուրջներ եւ տաճարներ չինել են տուել իրենց անհատական վայելքի համար, երբեք չեն խրախուսել գրողին, ճարտարանին, որ երկրի ժողովրդի վիճակի նկարագիրն էլ արձանագրէ...» (էջ 27):

... Եւ այսպէս Ատրպետ կը չարունակէ իր դանգատներու եւ բողոքներու շարքը մեր պատմական գործիչներու հասցէին, միամտաբար խորհելով որ եթէ անոնք խմաստուն ըլլային կրնային ակադեմական գործ կատարել... հատորներով մեկենասելով ազգագրական, աչխարհագրական, դրական, բանահիւսական աչխատութիւններ, առանց խորհելու որ եթէ բանակ եւ պինդ չհաւաքէին, կամուրջ եւ բերդեր չկարճացնէին, պալատ եւ եկեղեցիներ չկառուցանէին, առ այսօր մեզի հասածներէն ոչ մէկը կ'ունենայինք...

Ըսի արդէն որ Ատրպետ պատմագէտ մը չէ. քանի արհեստավարժ պատմագէտը պատմութիւնը կը տեսնէ դէպքերու ժամանակակիցի ոսպնեակով եւ ոչ ժթ. դարու հայրենասէր մտաւորականի մը աչքերով որ իր երկրին քայքայումին ականատես կը հանդիսանար: Ան կը շարունակէ:

«Նկատի ունենալով որ այժմ հին Հայաստանի գաւառների յիշատակարաններից մնացորդները ի սպառ կործանումի են, կենդանի Հայաստանը ի սպառ ընդլուց յետոյ, պատմական յիշատակարանների ընդումն է կատարում, Լէնկ-Թիմուրի, Լալա եւ Օսման-Ֆէյզի փաչաների կիսատ թողածները մեծ քայքայումով լրացնում են. ուստի հաւաքածս տեղեկութիւնները, փաստերը, ուսումնասիրութիւնները ճորոխի աւազանում ցանկացայ սոյն երկով աւանդել ապագայ սերնդին»:

Ամէնէն յուզիչը Ատրպետի մօտ, Հայրենիքի համար օգտակար ներդրում մը կատարելու գոհունակութեան զգացումն է: Սերունդի մը ներկայացուցիչն է որ սնած Խրիմեան Հայրիկի, Սրուանձտեանցի, Ալիշանի, Զամչեանի հայրենասիրական գրութիւններով, Հայրենիքի համար կատարելագոյն զգացումով վառուած կեանք մը նուիրած է. մեզի կ'իյնայ անձը դատել իր ժամանակներու ոսպնեակով:

Զարմանալի է սակայն որ Ատրպետ իր գանգատներուն ցանկին վրայ ոչ միայն չէ աւելցուցած Մխիթարեան Միաբանութիւնը այլ հիացմունքի արտայայտութիւններ ունի անոր հանդէպ.

«Այս տպարիւղում մեծ գործ կատարել են Մխիթարեանները երկու հարիւր տարուան անընդհատ խուզարկութիւններով գըրադարանների մէջ, որոնք վանքերում անուել, խնամուել եւ ամբողջ ուժով նըւիրուել են մեր նախնեաց գործերի ուսումնասիրութեան: Մխիթարեանները ոչ միայն հնից մնացած գրականութիւնը քննութիւնների բովից անցկացրին եւ զըտեցին, այլ եւրոպական գրականութեան մէջ մեր երկրի, լեզուի, գրականութեան, պատմութեան, ցեղագրութեան, պեղումներից դուրս բերուածների մասին յայտնագործուած ամէն մի գործ թարգմանեցին եւ ժողովրդականացրին: Սրանից աւելին չէին կարող անել, քանի որ նիւթապէս կաչկանդուած էին եւ տիրող պետութիւններից արգելուած: Ալիշանը 70 տարի Հայաստան երգեց եւ առանց Հայաստանը տեսնելու, այցելելու դերեզմանը իջաւ: Այտընեանը հայ գեղջուկի գաւառական բարբառները եւ նրանց կազմն ու փոփոխութիւնները վերլուծեց, առանց Հայաստանի օդը չնչելու եւ ջուրը խմելու» (էջ 31):

Այս տողերը անակնկալ հետաքրքրութիւն մը արթնցուցին մէջս յայտնաբերելու թէ Մխիթարեան միաբանութիւնը, իր գոյութեան երեք հարիւր տարիներու ընթացքին քանի միաբան տուած է Տայոց աչխարհի եւ Բարձր Հայքի ծնունդ:

Դիւանային նուիրական գործ մըն էր, մեծ հաճոյքով կատարեցի եւ ստացայ հետեւեալ արդիւնքը:

1.- Կարինը կը գրաւէ առաջին տեղը. տուած է 16 միաբան:

2.- Տրապիզոնը, նոյնպէս ետ չի մնար. 14 միաբան:

3.- Խոտորջուրը իր գիւղերով տուած է 10 միաբան:

4.- Արտանուչ 4 միաբան:

5.- Արդուինը՝ 2:

6.- Ալաշկերտ՝ 1:

Ընդհանուր գումար 47: Անոնցմէ ոմանք հայրենի պատմութեան եւ մշակութային մարզերէն ներս հսկայական աւանդ թողած են: Պատմութեան համար կու տամ բոլորին ցանկը եւ կ'անդրադառնամ գըլխաւորագոյն հեղինակներու:

(Շար. 25)

ՊԱՂՏԱՏ՝ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ...

ՀԱՅՐ ԱՆՏՈՆ ԱԴԱՄԵԱՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

«Ակօս» (Դեկտեմբեր 31) կը տեղեկացնէ թէ հատորով(*) լոյս տեսած է տոքթորայի ատենախօսական մը որուն նիւթն է միակուսակցական շրջանի փոքրամասնութիւններու քաղաքականութիւնը: Հեղինակն է Զաղաթայ Օքուքան: Կը պատմէ Հանրապետութեան օրով «այլացնելու ջանքերը, բնակչութեան փոխանակումը, բնակութեան օրէնքը, «Հայրենակի՛ց թրքերէն խօսէ՛»ի քարոզչութիւնը, կըրթական, լեզուական եւ ազգային անտեսութեան քաղաքականութիւններէն թրակիոյ դէպքերը, Ունեւորութեան տուրքը»: Հատորը գլխաւոր աղբիւր ընտրած է մամուլը:

Հեղինակը եզրակացութեան բաժնին մէջ կ'ըսէ թէ փոքրամասնութիւնները երբեք նկատի չեն առնուած «մենք» պիտակուած դասակարգին մէջ. «Ազգ - Պետութիւն» կարենալ ըլլալու համար հարկ էր թրքական ցեղային հաւաքականութեան վրայ հիմնուիլ ու այս հաւաքականութեան դերիշխանութիւնը ապահովելու համար պարտադիր էր միւս հաւաքականութիւնները մէկդի ձգել: Այդ հոլովոյթին մէջ փոքրամասնութիւնները զոհ-նապէս որպէս երկրին քաղաքացիները չընկալուեցան»:

(*) «Միակ կուսակցութեան շրջանին փոքրամասնութեան քաղաքականութիւնները» - Մ. Զաղաթայ Օքուքան: Պոլիս «Պիլկի» համալսարանի հրատարակութիւն, Յունիս 2004, 377 էջ:

Հեղինակը կը գտնէ թէ փոքրամասնութիւնները երբեք չեն ներկայացուցած իրենց պատիւ թերող առաքելութիւնը իրաքի վերելքին: Քրիստոնեանները, ինչպէս այլուր, միշտ տիպար եղած են հաւատարմութեան, օրինապահութեան եւ հայրենասիրութեան: Այսօր, այս ազնուական հասարակութիւնը իր եկեղեցիները պաշտպանելու մտատանջութենէն կը տառապի:

Դեռ ի՞նչ ըսել հանճարեղ տաղանդներու՝ գիտնականներու, քայլ վիրաբոյժներու եւ համալարանի բարձրորակ վերոճեսչօրներու մասին, որոնք մեծ թիւով, մօտ 250 հոգի գոհ պացին եղբայրասպան մաքրագործումներու: Քաղաքակրթութեան եւ մարդի իշխանին կ'աշխատի Իրաքը սը նահանգնել իր խորհրդանիշներէն: Աստնք նահապետներու արքայան հողին վրայ ապրող ժողովուրդին ի վերուստ չնորհուած փառքի վարոսներ էին: Հազար ափսոս, որ չվերեցան լոյսի եւ գաղափարի այդ յառաջապահները:

Պաղտատ առաստելային պերճապեղ հարս էր երէկ...

Իսկ այսօր, մոխիրի վրայ նստած տաղտուր մայր մը, որ կ'ողբայ կորուստը իր բիւրաւոր զաւակներուն եւ եղերական անկումը իր փառքին:

Հ. Ա. Ա.

Առաջնորդ Իրաքի Կաթողիկէ Հայոց

Պաղտատ 2 Դեկտեմբեր 2004

ՊԷՅՐՈՒԹ

Հ.ԵՒ Ա. ՎԱՐԴԻՎԱՌԵԱՆ «ԶԱՐԹՕՆՔ» ՄԱՄԼՈՑ ՄՐՑԱՆՔԸ՝ ՀԱՄԲԻԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ ԵՒ ԶԱՒԷՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

«Զարթօնք» Մամլոյ Մրցանքի Յանձնախումբը, 2004 տարեշրջանին համար, մրցանակակիրներ ընտրեց հայ մամուլի երկարամեայ նուիրեալներ՝ Համբիկ Մարտիրոսեանը (Պէյրութ) ու Զաւէն Գրիգորեանը (Ալէպ), անոնց չնորհելով Հայկազուն եւ Անահիտ Վարդիվառեան Մամլոյ Մրցանակները:

Համբիկ Մարտիրոսեան ծանօթ անուն մըն է հայ մտաւորական կեանքին մէջ, իբրեւ հանրային գործիչ, բանաստեղծ, քեմբասաց, հրապարակագիր, որուն վաստակը, յատկապէս անցնող տասնամեակին, մեծ է եղած հայ իրականութենէն ներս ընդհանրապէս ու հայ հրապարակագրութեան մէջ մասնաւորաբար:

Զաւէն Գրիգորեան, չուրջ քառորդ դար եղած է Յունաստանի ՌԱԿ-ի չրջանակի պաշտօնաթերթի «Նոր Աչխարհ»ի խմբագիր, տեղւոյն ՀԲԸ Միութեան Գալփաքեան վարժարանի տնօրէն, կրթական մըշակ, դասագիրքերու հեղինակ, բանաստեղծ, հրապարակագիր ու հանրային գործիչ, մեծ ներդրում ունենալով Յունահայոց ազգային կեանքին մէջ:

Յարգելի այս մտաւորականհրապարակագիրները, իբրեւ հայ մամուլի նուիրեալ գինուորագրեալներ, կը չարունակեն ծառայել իրենց կոչումին, իւրաքանչիւրը՝ իր ուրոյն մասնակցութեամբ ու նպատակելի ներդրումով, սատարելու համար հայ թերթի բարգաւաճման ու ճոխացման:

Ինչպէս նախորդ տարիներուն, այս տարի եւս, մեր որդեգրած սկզբունքը կը պահենք, զոյգ զոյգ դաղութներէ մէկական ներկայացուցիչի չնորհելով մրցանակները, աւելի զօրելու ու սերտացնելու համար աւանդական ու մնայուն կապերը:

Այս առթիւ, չերմապէս կը չնորհաւորենք մրցանակակիրները, անոնց մաղթելով նորանոր յաջողութիւններ, իրենց գրիչները պահելու մշտադալար:

Յատուկ չնորհակալութիւն նաեւ հայ մամուլի պաշտպան ու զօրակից՝ Յակոբ Վարդիվառեան ամուլին, որ տասներորդ տարին ըլլալով, կը պահէ այս օրինակելի նախաձեռնութիւնը:

«ԶԱՐԹՕՆՔ»
ՄԱՄԼՈՑ ՄՐՑԱՆՔԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Պէյրութ, Դեկտեմբեր 24

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՁԱՄԲԱՆ

(Վէմ՝ Գէորգեան Ամիրացի կեանքէն)

ԱՐԱ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.

ԳԷՈՐԳԵԱՆ ԳԱԼԱՏԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆԻ ԴԷՄ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

- Զեղչեն այս մոսկոֆները մեր գլխուն նոր փորձանք մը բանան, ըսաւ կրկին Սուլթան Մահմուտ:

- Բայց վեհափառ տէր, Իպրահիմը կեցնել անկարելի է մեզի համար: Այդ Մէհմէտ Ալին եւ զաւակը չատ մեծ ծրագիրներ ունին: Արդէն Նաբոլէոնի բանակին դէմ Եգիպտոսի մէջ պատերազմելէ վերջ, Մէհմէտ Ալիի վրայ ինքնավստահութիւն մը եւ մեծամտութիւն մը եկած էր:

Սուլթան Մահմուտ յուզուած էր: Պէզճեանի ըսածները ճիշդ էին: Վտանգը մեծ էր: Ցուզուած ձայնով մը տեղի տուաւ:

- Երկրիս մեծագոյն թշնամիին՝ ռուսերուն կը դիմենք որպէսզի մեզի օգնեն մեր կառավարիչին ըմբոստութեան դէմ: Ատ-

- Վեհափառ Սուլթան, կառավարութիւնս հաւաստիք կու տայ որ Օրլով զօրավարը իր ուժերով եւ տորմիղով պիտի քաշուի չուտով, անմիջապէս որ Իպրահիմ փաշա կասեցնէ իր յառաջխաղացումը:

Սուլթանը գոհութիւնը յայտնեց: Բայց դեսպանը եղբէ վերջ, արտնեղած, Պէզճեանի դարձաւ.

- Մայրաքաղաքս մոսկոֆ լեցուիլը: Եթէ այս մարդիկը չյարգեն իրենց խոստումը, վստահ եղիր երբեք պիտի չկրնամ ներել քեզ, հակառակ անցեալի ծառայութիւններուդ:

Բայց Եւրոպան արդէն իսկ իրար անցած էր: Անգլիա եւ Ֆրանսա ալ իրար անցան փութով հաշտութեան դաչնագիր մը պարտադրելու համար: Բանակցութեանց ընթացքին երկու Հայեր վարագոյրին ետեւէն իրարու դէմ կը պայքարէին, մին կարելի եղածին չափ քիչ զոհողութեամբ փրկելու համար Օսմանեան կայսրութիւնը, իսկ միւսը կարելի եղածին չափ չատ բան չահեցնելու համար փոխարքային: Պէզճեանի եւ Եուսուֆեանի պայքարը բուռն եղաւ եւ երկուքն ալ արժանացան գնահատանքի:

- Վեհափառ տէր, ըսաւ Պէզճեան, թող այսպէս ըլլայ: Վաղը երբ պատերազմի յոգնութիւններէն ազատինք եւ զօրանանք, մեզի համար դիւրին պիտի ըլլայ եւ առնել այդ քաղաքները, սկսելով Ատանայէն մինչեւ Հալէպ ու Դամասկոս: Այնոնք ձեր կայսրութեան մէկմէկ գոհարն են: Դժուար պիտի չըլլայ նոյնպէս Երուսաղէմը վերստին կցել ձեր իշխանութեան:

- Այո, այո, իմ ալ յոյս եւ բաղձանքս այդ է բայց...

Պէզճեան հասկցաւ թէ ինչ կ'անցնէր Սուլթանին մտքէն:

- Ռուսական դեսպանին հետ խոսեցայ վեհափառ: Զօրավար Օրլով այս չաբթու իսկ իր ուժերով պիտի քաշուի: Ճիշդ չըլլա՞ր արդեօք ռուս զօրավարը ունկընդրութեան կանչել եւ պատուանչան տալ:

Յաջորդ օր Զօրավար Օրլով ընկերակցութեամբ դեսպանին, ներկայացաւ Սուլթանին, հրաժեշտ առնելու համար:

- Վեհափառ տէր, ըսաւ զօրավարը, բարեկամ ըլլալով եկանք խոթանպուլ եւ կը մեկնինք գեղեցիկ յիշատակներով: Շնորհակալութիւն կը յայտնեմ ձերդ վեհափառութեան, մեզ ցոյց տրուած դիւրութիւններուն համար:

- Զօրավար, ըսաւ Սուլթանը, առ ի վարձատրութիւն ձեր ծառայութեան, կու տամ ձեզ մեր կայսերական չքանչանը, մաղթելով որ ձեր սուրը միշտ արդարութեան պահապանը ըլլայ եւ իրաւունքի պաշտպանը:

(Շար. 74)

(Շար· Ա· էջէն)

անոր որ պէտք է: Նախապատուութիւն կը տրուի Թայլանդի ափանշոկներու եւ հրշեպատին վերաչինութեան, մինչ քիչ անդին աղքատները ու ձկնորսները որեւէ օգութեան երես չեն տեսներ, բայց կարեւորը՝ զբօսաշրջութիւնն է: Կը տեսնուին նաեւ չվնասուած ծովափներու վրայ երանելի զբօսաշրջիկներ, որոնք անհոգ կը չարունակեն իրենց արձակուրդը: Պանտա Աճէհի մէջ, որ բացօթեայ մեռելատան մը դիմապիծը ունի (Սումաթրայի հիւսիսը) տեղական կռիւներ ալ կան մահմետական ծայրայեղ տարրերու հետ, որոնք կ'ուզեն արմատախիլ ընել «չարը եւ անկումը»: Մէկ ձեռքը Գուրանը, միւսն ալ՝ դաշոյնը, անոնք մանաւանդ ենթադիտացած են եկեղեցիներու վրայ յարձակումներու եւ քրիստոնեաներու ջարդին մէջ: Դեռ կայ ազդանշերու ժամանումը: Անոնք իրենց ներկայութիւնը կ'արդարացնեն յայտնելով թէ միայն օժանդակութիւն կը բերեն:

ՇԻՐԱՔի դէմ իր լուռ պայքարին մէջ Պալատիւր յաջողած է ձեռք ձգել ԻԻ· Տէ· էՖ·ի, ԻԻ· էՄ· Փէ·ի մէկ մասին եւ ընկերվարականներու հաւանութիւնը Արտաքին յանձնախումբին մէջ, սահմանադրական այն յատկացածին համար որ կ'ամրապնդէ Խորհրդարանին իշխանութիւնը: Եթէ այն քուէարկուի նաեւ Յունուար 25ի Ազգ· Ժողովի նիստին, կառավարութիւնը կը պարտաւորուի Խորհրդարանին եռթարկել «որեւէ փաստաթուղթ որ կու գայ Եւրոպական Միութեան մէկ հմնարկէն», երբ Ազգ· Ժողովի, Եւրակոյտի, մնայուն յանձնախումբերու նախագահներէն մէկուն, 60 երեսփոխանի կամ 60 ծերակուտականի կողմէ դիմում ըլլայ: Հակառակ այս միաձայնութեան, հարցը լուծուած չէ, որովհետեւ Ժաղ Շիրաք «խորհրդարանական դիւանագիտութիւն» չուզեր: Թուրքիոյ անդամակցութեան հարցն է, որու դէմ է Պալատիւր, որ այս հարցը հրապարակ հանած է:

ԹՈՒՐՔԻԱ դատապարտուած է Յունուար 11ին Եւրոպական Ատեանին կողմէ, որովհետեւ հետապնդած էր լրագրող մը որ 1994ին յօդուած մը գրած էր չորս հատորներու վրայ, որոնցմէ մէկը Ա· Խօճայանի հեղինակածն է:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ Մէջնորդ ընտրուած է, հինգ տարուան համար, յոյն Նիքոֆորոս Տիամանտուրոս: Ինք է որ պէտք է ստանայ քաղաքացիներու բողոքները:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ յոյն օրթոտոքս համայնքին եւ կրօնական նուիրապետութեան նկատմամբ թշնամակցութիւն մը կայ Ֆիկառի մէջ (Յունուար 12) որ կը ձգտի ցոյց տալու թէ Պոլսոյ կրօնական փոքրամասնութիւնները միշտ դժուարութիւններու կը բախին եւ այդ առընչութեամբ դեռ բաւական աշխատանք պէտք է տանի Թուրքիա դոհացում տալու համար եւրոպական պարտաւորութիւններուն: Թշդթակիցը կը յիշէ որ ԺԹ· դարու վերջ կէս միլիոն էր յոյն օրթոտոքս համայնքին թիւը որ այսօր իջած է 3·000ի եւ իրենց կալուածային հարստութիւնն ալ աւերի վերածուած է, քանի Պետութիւնը իր ձեռքը դրած է եկեղեցիներուն վրայ եւ եկեղեցի մը կամ դպրոցի մը վերանորոգումը չի կրնար կատարուիլ առանց պետական արտօնութեան, որ միշտ կը ձգձգուի: Բարթուղիմէոս Պատրիարքն ալ նեղ կացութեան մատնուած է: Յաջորդական միջադէպերն ալ կը մտահոգեն: Վերջինը պատահած է Յունուար 6ին, օրթոտոքսներու Ծնունդի օրը: Ամէն տարի կը տօնի Ոսկեղջիւրի Բիւզանդիոնէն մնացած աւանդութեան մը համաձայն: Այս տարի, արարողութիւնը խանգարուած է չուրջ 60 ցուցարարներու կողմէ, որոնք կը բացագանչէին՝ «Հո՛ս Թուրքիա էք· սիրեցէք զայն կամ ելէք գացէ՛ք»:Եւ յօդուածագիրը նկատել կու տայ որ առաջին միջադէպը չէ: Պատրիարքը, հակառակ լարուած մթնոլորտին, կողմնակից է Թուրքիոյ անդամակցութեան: Էրտողան ալ, Պրիւքսէլէն վերադարձին ընդունելով հանդերձ որպէս հերոս, խիստ քննադատութիւններու ալ թիրախ եղած է: Օրինակ Պիւլենթ Էճեվիթի կինը կը գտնէ որ վերջին տարիներուն նորակառոյց եկեղեցիներու թիւը մեծ տարողութեամբ աւելցած է Թուրքիոյ մէջ եւ կը վտանգէ Թուրքիոյ իսլամական նկարագիրը: «Մեր կրօնքը պիտի կորսնցնենք» բացագանչած է իր ունկնդիրներուն առջեւ:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ ընկերային մթնոլորտը բաւական լարուած է եւ զանազան ճակատներու վրայ բազմաթիւ չարժումներ նախատեսուած են: Յունուար 19ին ուղեվարները գործադուլի պիտի դիմեն, յաջորդ օրն ալ բողոքի ցոյցեր տեղի կ'ունենան: Փետրուար 5ին, Շաբաթ օր, բոլոր սենոիքները ցոյցեր կազմակերպած են բողոքելու համար 35 ժամերու բարենորոգման դէմ, հարց մը որ պիտի ծեծուի Ազգ· Ժողովին մէջ քանի մը օր ետք: Ինդրոյ առարկայ չէ չաթաթական 35 ժամերու սկզբունքը, ինչ որ կրնայ փոխուիլ կը վերաբերի աւելի ճկուն դարձնելու կացութիւնը:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆի զանազան քաղաքներու մէջ, թոշակառուները փողոց իջած են Յունուար 11ին, բողոքելու համար՝ առաւելութիւններու դրութեան ընդոծմին դէմ, որ կը մնար խորհրդային օրերէն, ինչպէս փոխադրութեանց ձրի ըլլալը եւ զանազան այլ պարագաներ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Ժաղ Մեստուճեան իրենց քեռայրին Նուպար Մանուկեանի մահուան առթիւ 100 Եւրօ կը նուիրեն «Ծառաջ»ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ

ՇԱԻԻԼ.- Տէր եւ Տիկին Հրանդ Նորչէն 75 Եւրօ:

***

ԹՔՈՒԻԼ.- Պ· Ռուբէն Գրիգորեան 70 Եւրօ:

***

ՓԱՐԻԶ.- Անահիտ Տէր Մինասեան - Տրէզեան 70 Եւրօ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլլի Ս· Պօղոս - Ս· Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը մատաղօրհնութեան առթիւ չնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.-

Տիկին Քաթրին Կիլմէն, Պ· Պինաս Պազահանեան, Պ· Հայկ Առաքելեան 10ական Եւրօ, Տիկին Մազազճեան 15, Տիկին Քրիսթին Էքար, Տիկին Վերժին Սարգիսեան, Տիկին Էլմաս Գայան, Տէր եւ Տիկին Դրիգոր Աքտէմիր, Տէր եւ Տիկին Թուֆանեան, Տէր եւ Տիկին Աւետեան, Տէր եւ Տիկին Տիշճի, Մկրտիչեան ընտանիք, Տիկին Սիրարփի Գըրըն, Քէչէճեան ընտանիք, Տիկին Զարդիկ Թաչճը, Տէր եւ Տիկին Սարգիս -Սօնիկ Մարգարեան, Հովիկ Վարդանեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Վանիկ - Վարդուհի Մարգարեան, Պ· Գարլօս Ադամեան, Տէր եւ Տիկին Տիք մէ, Պ· Րաֆֆի Ճարուքիւնեան, Պ· Խաչիկ Գումրու 20ական:

(Շար·)

REMERCIEMENTS

L'Association CHENE - France tient à remercier tous ceux, journaux, radio, associations, entreprises et particuliers qui par leur soutien ont permis que la Braderie de Noël soit un réel succès tant moral que financier. Le bénéfice s'élève à 32.000 Euros.

Chers Amis,

Sachez que nous sommes sensibles à vos marques de générosité et de fidélité. Nous apprécions vos gestes qui sont à la fois une marque de confiance et un encouragement encore plus fort pour persévérer dans nos actions.

Recevez nos meilleurs vœux pour l'année 2005.

❁

ՇԷՆ-ՖՐԱՆՍԱ. Իր խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց՝ մամուլ, ձայնասփիւռ, միութիւն, ձեռնարկ թէ անհատ, որոնք իրենց օժանդակութեամբ թոյլ տուին որ 2004ի Ծնունդի վաճառքը յաջողութեամբ պսակուի: Շահը 32·000 Եւրօ է:

ՇԷՆ-ՖՐԱՆՍԱ. լաւագոյն օրեր կը մաղթէ իր բոլոր գործերուն, չնորհակալելով Նոր Տարին:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՋ ՓԱՐԻԶ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 13: Ը· օր Ծննդեան: Աւետաւակոչութիւն Տեառն

Սկիզբ պատարագի՝ ժամը 9ին,

Այսօր, յատկապէս պատարագի Առաջնորդարանին Տնօրինէը կը կատարուի:

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 16: Բարեկենդան Առաջաւորաց պահոց

Այս առթիւ, երեքօրեայ ծոմ պահողները Զորեքշաբթի, Յունուար 18ի առաւօտուն կը հրաւիրուին Հաղորդութեան համար:

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 22: Տօն Սրբոցն Սարգսի Զօրավարին եւ որդւոյ նորա Մարտիրոսին եւ Զորեքտասան Զինուորացն:

Պատարագ՝ ժամը 10ին:

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ-ԼԻՄՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յունուար 13: Տօն է աւետաւակոչութեան

Այս առթիւ Լիմնի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Յաւարտ պատարագի, Եպիսկոպոսարանի Տնօրինէը կը կատարուի:

Date à retenir

Retenez bien la date du 5 mars !

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «Astrig» d'Arnouville-lès-Gonesse organise, au profit de son école hebdomadaire,

une **SOIREE CABARET** animée par

MARTIN YORGANTZ

et son orchestre,
avec la présentation de jeunes talents arméniens et la prestation de **Catharina DARBINYAN,** à l'Espace «Charles Aznavour» à Arnouville.

Cette soirée aura lieu sous la présidence d'honneur d'**André MANOUKIAN.**
Contact : Mireille GUEMDJIAN :

☎ **01. 39. 90. 63. 89**

Saberatours
Sevan Voyages
OFFRES 2005
à votre service pour toutes destinations dans le monde !
à l'Occasion du 90ème Anniversaire du Génocide Arménien
Pélerinage à Deir Ezzor
avec une Messe de Commémoration
Circuit accompagné du 21 au 28 Avril 2005 1190€*
• Avion Vols Directs
• Hôtel ★★★★
• Pension Complète
• Visites guidées de Damas, Palmyre et Alep
* Hors Taxes d'aéroport.
SABERATOURS
→ 11, RUE DES PYRAMIDES 75001 PARIS
TEL 01 42 96 10 10 - FAX 01 42 96 18 77
saberatours@selectour.com
SEVAN VOYAGES
→ 48, COURS DE LA LIBERTÉ 69003 LYON
TEL 04 78 60 13 66 - FAX 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com
WASTEELS VOYAGES
→ 67, LA CANEBIÈRE 13001 MARSEILLE
TEL 04 95 09 30 60 - FAX 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr
EREVAN
→ 32-38, RUE HANRABEDOUTIAN EREVAN
TEL 52 55 55 - FAX 56 40 30
sabera@arminco.com

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CBAF-Solidarité-Asie
COMMUNIQUE

La tragédie qui ravage aujourd'hui l'Asie du Sud nous a tous bouleversés.

La détresse qui frappe les populations de cette région ne peut laisser aucun Arménien insensible.

Un élan de solidarité internationale s'est mis en place auquel nous devons, nous Arméniens, nous associer collectivement.

C'est pourquoi, la Croix Bleue des Arméniens de France lance une collecte nationale dont le montant sera versé au nom de tous les Arméniens de France à l'UNICEF.

Les objectifs de cette organisation rejoignent les priorités qui ont toujours été les nôtres «l'aide à l'enfance».

Envoyez vos dons en libellant vos chèques à :

CBAF — SOLIDARITE ASIE
17 rue Bleue 75009 PARIS
Merci pour votre générosité.

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑԶԱԿԱՆ ՆՈՐ ԺՈՂՈՎԻ
2005 ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ Շրջակայից Կրօնական Ընկերակցութեան անդամներուն ի նկատառութիւն կը յայտնենք թէ՝

2000 թուականին ընտրուած Կրօնական Ընկերակցութեան ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑԶԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎի պաշտօնավարութեան քառամեայ չրջանն իր լրումին հասած ըլլալով՝ որոշուած է ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑԶԱԿԱՆ նոր ԺՈՂՈՎԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ կատարել յառաջիկայ

2005 ՄԱՐՏ 6-ին, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ:

Այս առթիւ Ընտրողական Յանձնաժողովս Կրօնական Ընկերակցութեան ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ կը յիշեցնէ·

- Ընտրութեան մասնակցելու՝ ԸՆՏՐԵԼՈՒ կամ ԸՆՏՐՈՒԵԼՈՒ համար անդամները պարտին մինչեւ 2005 Յունուար 23, ԿԻՐԱԿԻ, ՎՃԱՐԱԾ ԸԼԼԱԼ յետնեալ տարիներուն եւ 2004 տարուոյս իրենց բոլոր ԱՆԴԱՄԱՎՃԱՐՔԵՐը:

- Նոյնպէս, անդամներէն անոնք որոնք կը փափաքին ԹԵԿՆԱԾՈՒ ԸԼԼԱԼ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑԶԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ, ՊԱՐՏԻՆ իրենց ԳՐԱՒՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆԸ կըրկնակի ապահովագրեալ (Recommandée A.R.) փոստով ուղարկել Ընտրողական Յանձնաժողովիս հասցէին՝ ամէնէն ուշ մինչեւ 2005 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 22, ՇԱԲԱԹ օր· (նամակատան կնիքը պիտի հաստատէ առաքման թուականը):

Ընտրողական Յանձնաժողովիս հասցէն·-

COMMISSION ELECTORALE
Association Cultuelle
Eglise Arménienne
15 rue Jean Goujon
75008 Paris
ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Ս· ՄԵՍՐՈՊ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

Հինգշաբթի, Յունուար 13,
ժամը 20·30ին

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՁՐՈՑՑ
«ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐԸ»

կը ներկայացնէ՝
ԿԱՐԻՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Բանաստեղծութիւնները կը կարդայ դրամատիկ թատրոնի դերասան, արտասանող
ԱՐՏԱՇԷՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

10 bis, rue Thouin, Paris 5e
Métro: Cardinal Lemoine - Monge

Մուտքը ազատ է

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 14
VENDREDI
14 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 230 եւրօ — Վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար· 270 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
247 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·113 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 80e ANNEE — N° 21·113

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ, ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆՐԱՔՈՒԷՆ ԵՒ ՇԻՐԱՔԻ ՎԱԽԸ

Գաղտնիք չէ որ Շիրաքի գլխաւոր մըտահոգութիւնն է Սահմանադրութեան հանրաքուէն, որ կրնայ բացասական արդիւնք տալ, եթէ միշտ չփոթութիւնը տիրէ և Թուրքիոյ անդամակցութեան ընդդիմադիրները բացասական պատասխան տանքանի Սահմանադրութիւնը տեղ տուած է նաեւ Եւրոպայի ընդլայնումին: Շիրաք, ի զուր կը փորձէ հակառակը պնդել եւհամոզել իր խօսակիցները: Արդարեւ, Ուրբաթ 12էն կ'ընդունէր կուսակցութիւններու պարագլուխները, պատրաստելու համար հանրաքուէն: Առաջին տեսակցութիւնները սկսան Զորեքշաբթի օր Ն· Սարքոզիով եւ Ֆ· Հոլանտով: Ծանօթ է որ Ն· Սարքոզի կ'ուզէ կուսակցական ներքին քուէարկութիւն մը կազմակերպել, Մարտ 6ին, Թուրքիոյ անդամակցութեան վերաբերեալ, բայց նաեւ Եւրոպայի ընդլայնումին եւ Սահմանադրութեան: Անցեալ Մայիսին, ԻԻ·ԷՄ·ՓԷ·ի Ազգ· Ժողովը արդէն դէմ քուէարկած էր Թուրքիոյ անդամակցութեան: Շիրաքի այն յանձնառութիւնը, որ Ֆրանսացին Ի՛ր խօսքը պիտի ըսէ, չի բաւեր որպէսզի ամէն ոք կոմնակից ըլլայ Սահմանադրութեան եւ Շիրաք դեռ չէ կրցած որոշել իր ռազմավարութիւնը: Պալատիւրի տարած աշխատանքն ալ սահմանադրական յաւելուածականի մը մասին եւ անոր դատ առաջին յայտնութեան Արտաքին Ցանձնախումբին մէջ, չեն կրնար չըխնդարել Շիրաքի ծրագիրները:

Ցունուար 12ին, Շիրաք աւելի քան ժամ մը տեսակցած է Ն· Սարքոզիի հետ, բայց այս վերջինը չէ ուզած այդ մասին արտայայտուիլ սպասող լրագրողներուն եւ ըսելիքը պահած է յաջորդ օրուան Ցունուար 13– երբ մաղթանքները ներկայացնէր մամուլին: Բայց եւ այնպէս, Շիրաք եւ Սարքոզի խօսած են Թուրքիոյ անդամակցութեան մասին: Շիրաք կըրկնած է իր ծանօթ յանկերգը՝ չուզեր որ երկու հարցերը չաղկապուին, մինչ Սարքոզի չի կրնար ընդունիլ որ ԻԻ·ԷՄ·ՓԷ·ն չարտայայտուի Թուրքիոյ անդամակցութեան մասին:

Սարքոզիէն ետք ընդունուած է նաեւ Ֆր· Հոլանտ: Այս վերջինը պնդած է հանրաքուէին դուռ եւրոպական բնոյթին վրայ, մերժելով որ ան օգտագործուի այլ նպատակներու հեռանկարով: Հոլանտ կ'ուզէ նաեւ որ կառավարութիւնը որքան կարելի է հեռու մնայ սահմանադրական վիճարկումներէ:

⁂

Նիմի ԻԻ·ԷՄ·ՓԷ·ի չարքայիններու առջեւ, Պիւտճէի նախարարը որ նաեւ կառավարութեան բանբերն է, յայտարարած է·- «ԻԻ·ԷՄ·ՓԷ·ն կը սխալի ներքին խորհրդակցութիւն մը կատարելով Թուրքիոյ անդամակցութեան մասին: Լաւագոյն միջոցը կ'ըլլայ չփոթութիւն ստեղծելու համար չարքայիններու մտքերուն մէջ, մինչ մեզի տրուած միակ հարցումը կը վերաբերի եւրոպական Սահմանադրութեան: Այլ խօսքով, Գոլիէ դէմ է Սարքոզիի ծրագրին, չուզեր որ Սահմանադրութիւն եւ Թուրքիա իրարու խառնուին, ինքալ դիտէ որ կուսակցականներու կարծիքը չէ փոխուած Մայիս 9էն ի վեր, երբհաստատուեցաւ Ա· Ժիւփէի նախագահութեան օրով:

⁂

Ազգ· Ժողովին մէջ, Պալատիւրի նախաձեռնութիւնը որոշ պատակաում մը ստեղծած է ԻԻ·ԷՄ·ՓԷ·ի չարքերուն մէջ եւ աշխատանք կը տարուի որ անոր դատ յաջողութիւնը կէս ճամբան մնայ, այլ խօսքով Արտաքին Ցանձնախումբին սահմանափակուի եւ Ազգ· Ժողովի նիստին չյանգի: Արդէն իսկ, Ռաֆարէն, Ժ·-Լ· Տըպրէ դէմ արտայայտուած են: ԻԻ· Տէ· ԷՓ·ը սակայն չատ նպաստաւոր կարծիք ունի:

ԿԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒՇ կը փորձէ սիրաշահիլ աշխարհի համակրութիւնը, բարձրացնելու համար ԱՄՆ-ու վարկը: Ցունուար 12ին չրջաբերական յօդուած մը հրատարակել տուած էր եւրոպական օրաթերթերու մէջ (Ֆըրանսայի համար ընտրուած էր Լը Փարիզիըն): Հոն փորձած է տարբեր պատկեր մը տալ նաեւ օգտագործելով Հարաւային Ասիոյ եղած ամերիկեան օժանդակութիւնը: Կը չեչտէ·- «Ամերիկայի առաջադեռնութեան գլխաւոր աղբիւրը իր ժողովուրդին սիրտն է»: Մինչ կողմէ, ԱՄՆ յայտնեցին որ վերջնապէս զանդուածային բնաջնջման զէնք պիտի չփնտռեն այլեւս Իրաքի մէջ:

ԻՐԱՔի փոխանցմամբ չրջանի նախագահը՝ Ղազի ալ-Եաուար պաշտօնական երկօրեայ այցելութիւն մը կը կատարէ Փարիզ եւ Ցունուար 13ին ընդունուեցաւ Շիրաքի կողմէ: Յօսակցութեան նիւթ էր նաեւ Ֆլորանս Օպընայի պարագան, որմէ ինչը կը վերաբերի Օրատուրի, Ժ·-Մ· Լը Փէն կը գտնէ որ չէ եղած այն ողբերգութիւնը որ կը ներկայացուի եւ թէ «չատ բան կայ ըսելիք»: Կը հիմնուի ժխտողական այն տեսակէտին վրայ, ըստորուն պայթուցիկներ կային տեղւոյն եւ

ԵԻՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ կը յուսայ լայն օժանդակութիւն մը բերել այն 23 պետութիւններուն, որոնք կը պատրաստուին վաւերացնել Սահմանադրութիւնը: Արդարեւ, 500 ձայնով, 137 դէմ եւ 40 ձեռնպահութեամբ վաւերացուց խորհրդարանական տեղեկագիր մը, որ «առանց վերապահութեան» կը յանձնարարէ վաւերացնել Սահմանադրութիւնը: Նախագահը յայտարարած է որ այս արդիւնքը կը գերազանցէ բոլոր յոյսերը: Բայց եւ այնպէս քուէարկութիւնը իրաւական ոչ մէկ արժէք ունի:

Ժ·-Մ· ԼԸ ՓԷՆ յաջողեցաւ կրկին իր մասին խօսիլ տալ եւ գրաւել մեծխաները Ցունուար 13ին: Ալջակողմեան Ռիվարոլ չաբաթաթերթին է, որ Ազգ· Ժողովի ղեկավարը հարցազրոյց մը տուած է, որու ընթացքին յայտարարած է որ «վերմանական գրաւումը յատկապէս անմարդկային չէ եղած, գոնէ Ֆրանսայի մէջ»: Ըստ իրեն կեսթափօն ալ «պաշտպանող» ոստիկանութիւն մը եղած է, որ նոյնիսկ ջարդերու առաջքն առած է հիւսիսային Ֆրանսա: Ինչ կը վերաբերի Օրատուրի, Ժ·-Մ· Լը Փէն կը գտնէ որ չէ եղած այն ողբերգութիւնը որ կը ներկայացուի եւ թէ «չատ բան կայ ըսելիք»: Կը հիմնուի ժխտողական այն տեսակէտին վրայ, ըստորուն պայթուցիկներ կային տեղւոյն եւ

ԱՄՆ - ԻՐԱՔ - ԹՈՒՐՔԻԱ ԺՈՂՈՎԸ

Անգարայի մէջ Իրաքի նիւթով եռակողմ ժողով մը գումարուած է, օրակարգի վրայ ունենալով թուրքեամերիկեան յարաբերութիւնները, Քիւրտերու պարագան, սահմանային խնդիրներ, եւլն·: Թուրքիոյ Իրաքի առընչութեամբ մեծագոյն մտահոգութիւնը յատկապէս Քէրքիւքի մէջ Քիւրտերու դերակատարութիւնն է· Ամերիկացիներուն ներխուժումէն ի վեր բազմաթիւ առիթներով անոնց դիմումներ եղած է որ ընթացք չտրուի քըրտական նախաձեռնութիւններու որոնք կրնան չրջանին մէջ վտանգել Թրքական չահերը:

Եռակողմ ժողովին ալ քրտական նիւթը տեսակցութեան գլխաւոր տեղը գրաւած է: Թուրքիա ուզած է որ ԱՄՆ-ու ուժերը իրենց ձերբակալած քիւրտ գինեալ կազմակերպութեան չարքայիները յանձնեն իրեն, բայց Ամերիկացիները պատասխանած են թէ այդ պարագային ձերբակալածները իրաքեան դեկավարութեան կըրնան յանձնել: Միւս կողմէն որոշուած է որ Հիւսիսային Իրաքի մէջ ապահովութիւնը զօրացնելու համար Թուրքիա յատուկ կազմակերպութիւն մը գործի լծէ· ան պիտի մասնակցի ճամբու քննութեան կեդրոններուն հաստատումին: Իրաքեան կողմը յանձնառու եղած է նախաձեռնութիւններու դիմելու Ընտրական յանձնախումբին մօտ, որպէսզի խոչընդոտուի Ժողովրդավար լուծումի կուսակցութեան Ցունուար 30ի ընտրութեան մասնակցութիւնը· պատճառը այն է որ այդ կուսակցութիւնը քրտական գինեալ կազմակերպութիւններու հակակչռին ենթակայ կը նկատուի:

Քրտական օրաթերթը այս ժողովին նախօրեակին Ցունուար 8ի թիւով լայն տեղ տուած էր ՓՔՔ-ի արդելափակուած ղեկավարին Ա· Ջօճալանի յայտարարութեան· ան ըսած էր թէ եթէ վեհաժողովը քրտական գինեալ խմբաւորումները գինաթափելու, չէզոքացնելու որոշում տայ, ատիկա իրենք պատերազմի յայտարարութիւն կը նկատեն ու այդ պարագային չատ արիւն կը հոսի: Ջօճալան սպառնացած է, յայտնելով որ կրնան ՔՔՔ-ը նոր երուսաղէմի վերածել: Աւելցուցած է թէ զգուշացումի երկու նամակ գրած է Թուրքիոյ վարչապետին, երկուքն ալ անպատասխան մնացած են:

Եռակողմ այս ժողովէն անմիջապէս ետք ԱՄՆ-ու կեդրոնական ուժերու հրամանատարը զօր· Ճոն Ափիզաիտ այցելած է Անգարա ու չփումներ ունեցած: Անոր հետ տեսակցութեան, Արտաքին գործերու

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ Ռ· ՋԱՐԱՔՕԼՈՒ ԴԱՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄԻ ԵՆԹԱՐԿՈՒԱԾ

Պոլսոյ Հետաքննիչ ատեանը դատի ձեռնարկած է ծանօթ հրատարակիչ Ռ· Զարաքօլուի դէմ, անոր գլխաւորած «Պէյկէ» հրատարակչութենէն լոյս տեսած երկու հատորի պատճառով· առաջինը Ճորճ Ճէրճեանի «Պատմութիւնը պիտի ազատագրէ ըոլորս»ն է որ նիւթ կ'ընէ հայեւթուրք հաչտութիւնը: Զարաքօլու ամբաստանուած է Պատժական օրէնսդրութեան թիւ 159 յօդուածով որ կոչուած է պահպանելու Աթաթիւրքի չիշատակը: Դատախազը հիմնուած է հատորին մէջ ըառուածին վրայ թէ Թրքական Հանրապետութեան հիմնուելու չրջանին Աթաթիւրքի մօտիկ անձերէն ոմանք պատասխանատուութեան բաժին ունէին 1915ի Հայկական Ցեղասպանութեան մէջ: Իսկ նման հաստատում անարդելի կը նշանակէ Թրքական Հանրապետութիւնն ու Աթաթիւրքի չիշատակը:

Երկրորդը լրագրող Զ· Քիչնաքի հատորն է, «Կորսուած գիւղեր» խորագրըւած: Ան ալ նոյն յօդուածով ամբաստանուած է: Հատորը կը պատմէ այն 3·500 քրտական գիւղերուն մասին որոնց բնակչութիւնը 1990-95 արտաքսուած է ու գիւղերը պետութեան հրահանգով հըրկիզուած են: Այս նկատմամբ ալ անարդանք համարուած է Թուրքիոյ Հանրապետութեան:

Ռ· Զարաքօլու ըսած է թէ դատաւարութեան ընթացքին պիտի պահանջէ որ խնդրոյ առարկայ գիւղերու բնակիչները ունկնդրութեան կանչուին որպէս վկայ:

նախարարը Ա· Կիւլ եւս ծանրացած է Քէրքիւքի վրայ, ըսելով որ եթէ հոն ժողովրդագրական կացութիւնը խախտելու փորձեր ըլլան, անոնք լուրջ հետեւանք կ'ունենան: Ամերիկացի զօրավարը ապահովութիւն տուած է որ իրաքը մասնաւորելու նպատակ չունին, կոմնակիից են երկրին ամբողջականութեան պահպանումին, եւլն·: Ան նիւթ ըրած է նաեւ Ինճիրլիքի զինուորական խարիսխին վերըսին գործարկումի հեռանկարը: Թուրք մամուլին մէջ ատիկա ԱՄՆ-ու կողմէ Սուրիոյ վրայ յարձակումի մը նախապատրաստութիւն նկատող մեկնաբանութիւններ տեղ գտած են:

կեղեցիին մէջ եւ 1944 Ցունիս 10ին ԷՍ ԷՍ Տաս Ռայխ զօրաբաժինը հոն արդելափակած էր 642 բնակիչ (245 կին եւ 207 երախայ) նախքան կրակի տալը: Հարցը հոն է որ Ժ·-Մ· Լը փէն յաջողած է բեմը գրաւել եւ իր մասին խօսեցնել նման դրդռութիւններով:

ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ համաձայն չէ Ֆրանսական կառավարութեան ժամանակացոյցին, ինչ կը վերաբերի ծերակուտական ընտրութիւնին 2007 Սեպտեմբերին, այլ խօսքով 2008ի Թաղապետական ընտրութիւնէն առաջ: Այնպատառ տեսակէտ չունի սակայն Թաղապետական եւ դանթոնալ ընտրութիւններու յետաձգման 2008ին: Կառավարութեան չրջանակները կը ճչդէին այս առթիւ, որ Խորհուրդին կարծիքը խորհրդակցական բնոյթ ունի եւ բան չի փոխեր: Կառավարութիւնը կը ճչդէ 2005ի երկրորդ վեցամսեային թէ կը փոխէ՞ ծերակուտական ընտրութեան թըւականը:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՑ Հէրի իշխանը (Շառլի եւ Տիանայի զաւակը) ներողութիւն խնդրեց հրատարակութենէն ետք նացիական համազգեստով իր լուսանկարին Սըճի առաջին էջը:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ֆինանսական հակակչռի մարմինը, Գաթրին Տընէօվէն ետք որպէս վկայ ունկնդրած է ժերար Տըփարտիէօն ալժերացի գործարար Ռաֆիք Խալիֆայի անանկութեան կապակցութեամբ: Գաթրին Տընէօվի համար ըսուած էր որ ձեռքէ 50 հազար Եւրօ ստացած է ներկայ ըլլալու համար Ֆութպոլի մրցումի մը ալժերական խումբին եւ Մարսէյլի խումբին միջեւ: Նոյն պարագային համար ալ Ժ· Տըփարտիէօ 30 հազար Եւրօ գանձած է:

ՏԱՅԿ-ԲԱՐՁՐ ՀԱՅԿ

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԲՇՏԿԵԱՆ

55.- *ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐ ՈՐ ԾՆԱԾ ԵՆ ԿԱՐԻՆ* (16)
(Այս առաջին 50 անուններըը մաս կը կազմեն Վենետիկի վանքին)

1.- Հ. Գաբրիէլ Կարնեցի (1686-1724)
2.- Հ. Յակոբոս Ներսէսեան (1671-1771)
3.- Հ. Բարսեղ Ոսկանեան (1724-1750)
4.- Հ. Ներսէս Համբարեան (1724-1789)
5.- Հ. Սիմոն Ձուլարտեան (1811-1884)
6.- Հ. Բարսեղ Մարտիրոսեան (1818-1871)
7.- Հ. Աթանաս Ազարեան (Հունճք) (1815-1872)
8.- Հ. Մաղաքիա Յովհաննէսեան (1820-1891)
9.- Հ. Դիոնիսիոս Բեսելեան (1824-1885)
10.- Հ. Մատաթիա Զոտոյեան (1842-[*])
11.- Հ. Աթանաս Տիրոյեան (1857-1926)
12.- Հ. Անանիա Գոնտաքճեան (1857-1925)
13.- Հ. Յակոբ Տիրոյեան (1863-1933)
14.- Հ. Աւետիք Գազէզեան (1864-1930)
15.- Հ. Թոմաս Լֆթեան (1867-1900)
16.- Հ. Փիլիպպոս Եաղիկեարեան (1875-1951):

ՏՐԱՊԻԶՈՆ ԾՆԱԾ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐ (14)

1.- Հ. Յովհաննէս Սարգսեան (1725-1767)
2.- Հ. Մկրտիչ Բժշկեան (1777-1851)
3.- Հ. Ներսէս Սարգիսեան (1800-1866)
4.- Հ. Հմայեակ Պապիկեան (1827-1880)
5.- Հ. Իգնատիոս Աբբայ Կիւրեղեան (1833-1921)
6.- Հ. Անտոն Խափտանեան (1832-[*])
7.- Հ. Աթանասիոս Ղափտանեան (1836-1907)
8.- Եղ. Թադէոս Ագանեան (1845-1869)
9.- Հ. Արիստակէս Գասգանտիլեան (1853-1942)
10.- Հ. Սիմոն Երեմեան (1871-1938)
11.- Հ. Եղիշէ Պապիկեան (1871-1947)
12.- Հ. Վրթանէս Խանպէկեան (1887-1945)
13.- Հ. Թովմաս Օտապաշեան (1886-1915). նահատակ
14.- Հ. Հմայեակ Կէտիկեան Աբբայ եւ Պատրիարք Կաթ. (1905-1999):

ԽՈՏՈՐԶՈՒՐ ԾՆԱԾ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐ (10)

1.- Հ. Փիլիպպոս Խոճիկեան (1763-1795)
2.- Հ. Պետրոս Ալպազեան (1774-1805)
3.- Հ. Սրապիոն Պուրխեան (1778-1855)
4.- Հ. Նիկողոս Մովսէսեան (1789-1839)
5.- Հ. Եղիկիէլ Փիլոսեան (1802-1829)
6.- Հ. Վահան Պոյաճեան (Կախմխուտ) (1827-1856)
7.- Հ. Մկրտիչ Եանուգեան (1834-1899)
8.- Եղ. Թադէոս Ագանեան (1845-1869)
9.- Հ. Անդրէաս Պետանեան (1851-1928)
10.- Հ. Աբրահամ Աւտալեան (1880-1906):

ԱՐՏԱՆՈՒՇ ԾՆԱԾ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐ (4)

1.- Հ. Ղուկաս Օղուլլուքեան (1742-1835)
2.- Հ. Ղուկաս Բժիշկեան (1884-1914)
3.- Հ. Ղազար Սրապիոնեան (1887-1960)
4.- Հ. Սամուէլ Աբրամեան (1900-1984):

ԱՐԴՈՒԻՆ ԾՆԱԾ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐ (2)

1.- Հ. Մինաս Գասպարեան (1733-[*])
2.- Հ. Ներսէս Տիրացուեան (1875-1943):

ԿԻՄԻԻՇԽԱՆԷ ԾՆԱԾ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐ (3)

1.- Հ. Ղուկաս Ուղուլլուքեան (1742-1830)
2.- Հ. Մանուէլ Ջախջախեան (1770-1835)
3.- Հ. Ներսէս Այտընն (1771-1824):

ԱԼԱՇԿԵՐՏ ԾՆԱԾ ՄԻԱԲԱՆ (1)

1.- Հ. Վրթանէս Ռուսեան (1879-1902):

56.- *ՎԵՐՈՑԻՇԵԱԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏՆԵՐՈՒՆ ԿԱՐԵՒՈՐԱԳՈՑՆ ԳՈՐԾԵՐԸ*

Երզրում ծնած միաբաններուն ամէնէն բեղունն է անտարակոյս

ա.- Հ. Աբգարեան Տիրոյեան

Հեղինակած է չարք մը թատերական կտորներ դպրոցական բեմերու համար. «Երեք քաջերը», «Երկու ծայրայեղները», «Խաղամոլը», «Ապու Գասըմի հողաթափները», «Նեկտարինէ արդարասէր», «Սանդուխտ համբերատար», «Վարդագոյն նամակը»... Պատրաստած է Հանրագրութիւն, Վարժութիւն դպիրներէն լեզուի, Սղագրութիւն հայկական, Քերթուածք Ղունկիանոս Երջչի Կարնեցւոյ, Պատմութիւն ընդհանրական ազգաց, Համառօտ տուիթիւն Սիսուանայ:

Նախնեաց գործերէն հրատարակած է Գէորգայ Պիսիդէսի Վեցօրեայք, Յովհաննու Ոսկեբերանի Մեկնութիւն Եսայեայ, Յովհաննու Ոսկեբերանի ներբողեան ի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ, Նեմեսիոս Փիլիսոփայի Յաղագս բնութեան մարդոյ, Շարականք եւ երգք ի պատիւ Ս. Աստուածածնի, Ջուանչէրի պատմութիւն Վրաց:

Հ. Աթանաս Տիրոյեան կատարած է նաեւ չարք մը թարգմանական գործեր ընտանիքներու եւ դպրոցական աշակերտութեան յարմար օտար հեղինակներու. Ագատումն Երուսաղէմի, Արքայութիւն, Զբօսարան Մայիսի, Գողցուած սագը, Որդիական սէր, Ս. Դոմինիկ կղզւոյն գերին, Սիմոն տասնապետը, Վլաս Կառնիացի, Վիլհէլմ կամ քրիստոնէական ներողամտութիւն:

բ.- Հ. Յակոբ Տիրոյեան

Առաջիններէն է որ Բարձր Հայքի դիւղացիներուն համար օգտակար գիրքեր պատրաստած է. Արջառաբանութիւն, Ճաղարաբուծութիւն, Բնական եւ բնաբանական գիտութիւնք, Ուսումնական հաւաքածոյք:

Կատարած է նաեւ մի քանի թարգմանական գործեր.- Երկու աղաւնեակք, Կեղծ ոսոխիկանապետը, Որդիական սէր, Պանդալէոնի ճաչը, Փոքրիկ ստախօսը, Հաւարուծութիւն:

գ.- Հ. Անանիա Գոնտաքճեան

Հեղինակած է «Այգեստան» ընթերցարանները (երկու հատորով), Տարերք Սրբազան Պատմութեան, Սրբազան Պատմութիւն, Քրիստոնէական Վարդապետութիւն. կատարած է ժամանակակից օտար հեղինակներէն թարգմանութիւններ.- Ջրհեղեղը, Տօնաբէնն, Ջուլիոս Երկրորդ որբը, Սրով հրով, Թագաւոր լերանց, Փանը Միքայէլ Վոլոտիովոքի, Երկու հրացանակիրները, Յոսոսովանանքը դիւրացուած, Յիսուս Քրիստոս (Տիտոնի): Ունի նաեւ հայերէն - իտալերէն եւ հայերէն - ֆրանսերէն - հայերէն բառգիրքներ:

դ.- Հ. Սիմոն Ձուլարտեան

Հինանալի դաղափարը ունեցած է երկու հատորներու մէջ ամփոփելու առակները.- Առակք ազգային ժողովրդականք եւ Տաճկական առակներ (հայերէն դարձուած):

ՏՐԱՊԻԶՈՆ ԾՆԱԾ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ՓԱՅԼՈՒՆ ԴԷՄՔԵՐ ԵՂԱԾ ԵՆ

ա.- Հ. Միհայս Բժշկեան

Ունի Ցայտնութիւն Աստուածածնի, Նկարագիր վարուց երեւելի արանց, Պատմութիւն Անիի կամ ճանապարհորդութիւն ի Լեհաստան, Պատմութիւն սրբազան, Վարժութիւն մանկանց, Քերականութիւն բազմալեզուեան, Քերականութիւն ռուսերէն, Պատմութիւն Պոնտոսի, Ճեմարան պիտելեաց, Հմտութիւն մանկանց, Առակք եւ վարք եղովբոսի, Արտաչէս Արքայ (տղբերդութիւն), Ռոպէնսոն Գ. (թրգմ.):

բ.- Հ. Ներսէս Սարգիսեան

Բացի իր Տեղագրութիւն Փոքր եւ Մեծ Հայոց ազգագրական գործէն, հրատարակած է Յովհաննէս Ոսկեբերանի Մեկնութիւն Թղթոցն Պօղոսի (երեք հատոր) եւ Վարք Հարանց (1450 էջ):

գ.- Հ. Հմայեակ Պապիկեան

Եղած է գիտնական, թուաբանագէտ, աստղաբաշխ եւ պատրաստած է Գրահաշիւ (240 էջ), Գրահաշիւ ընդարձակ, Թուաբանութիւն մեծ (682 էջ) եւ համառօտ դպրոցաց համար (222 էջ), Երկրաչափութիւն որ ունեցած են զանազան տպագրութիւններ:

դ.- Իգնատիոս Աբբայ Կիւրեղեան

Իր արբայութեան տարիներուն լոյս տեսած են 652 էջնոց Շարական Աստեանի, Ժամակարգութիւն Լիակատար (1236 էջնոց), Ժամագիրք Աստեան եւ թարգմանած է Ցաւոտեանական Առածք որ ունեցած է 7 տպագրութիւն:

ե.- Հ. Միհայս Նուրիխան

Գրած է Պատմութիւն ժամանակակից (880 էջնոց) որ ունեցած է եօթը տպագրութիւն (կազմուած երեք հատորներէ), Սկզբունք ձայնական երաժշտութեան, Թատերական երկու կտորներ (Գուրգէն եւ Դերենիկ, Թէոդոր Սալհունի), Ժամանակագրական քաղաքական տարի 1898 տարւոյն, Վարք Մխիթար Աբբայի (անգլերէն, իտալերէն, ֆրանսերէն), ինչպէս նաեւ Նափոլէոն Ա. եւ Մխիթարեանները (ֆրանսերէն):

զ.- Հ. Արիստակէս Գասգանտիլեան

Թարգմանած է Անձրեւոտ գիշեր մը, Ինչպէս տերեւները, Ճառեր տղաքներու համար, Որդին հօրը բանտապան, Պլուտոնի նաւաբեկեալները:

է.- Հ. Սիմոն Երեմեան

Տրապիզոնցիներու խմբակին ամենաբեղուն գրիչը եղած է: Հիմնական ընդգծուած ճիւղերը եղած են արուեստ եւ դրամանութիւն: Կարեւորագոյն գործը պէտք է նկատել 10 հատորնոց, 4.000 եւ աւելի էջերէ բաղկացած չարքը Գրագէտ Հայերու. միւս գլխաւոր գործերն են Անէծք, Գեղեցիկը, Դարձը, Կայլակներ, Հայ միտքը, Կենսագրութիւն Հ. Ղ. Ալիշանի, Կոստանդնուպոլիս, Մեռեալներու կարաւանը, Մխիթարեան վէհը, Ուխտը, Պատկերներ (արձակ քնարերգական բանաստեղծութիւններ), Սաթենիկ, Տուրկին, Փառանձեմ, Ծագման խնդիրը (տարուբերնականութիւն), Տարերք հանքաբանութեան, Տարերք կենդանաբանութեան եւ մարդակազմութեան, Մարդակազմութիւն, Որբունի եւ քանի մը իտալերէն լեզուով բանաստեղծութեան գիրքեր եւ 7 հատոր ֆրանսերէն բանաստեղծութիւններ Հայաստանէն ներչնչուած:

ը.- Հմայեակ Աբբայ Կէտիկեան

Գիտական կարեւոր հրատարակութիւն մը կատարած է Առաքելական կանոններու Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ (լատիներէն):

ԽՈՏՈՐԶՈՒՐՑԻՆԵՐՈՒ 10 հոգինոց խումբին մէջ գրական ասպարէզին մէջ մասնաւոր փայլուն դէմք չէ եղած: Ունեցած են կրթական-առաքելական գործունէութիւն:

Հ. Սամուէլ Աբրամեան

Արտանուշի չորս հոգինոց խումբին միակն է որ առաքելական բեղուն գործունէութեան կողքին կատարած է նաեւ մի քանի հրատարակութիւններ՝ Դաւիթ Բէկ Պատմութիւն Ղափանցւոց, Ամուսնութիւն եւ Ընտանիք. ձգած է ձեռագիր Պատմութիւն Արտանուշի: Թարգմանած է Հոդիի մը պատմութիւնը:

ԿԻՄԻԻՇԽԱՆԷՆ տուած է երեք հոգի, որոնցմէ է

ա.- Հ. Ղուկաս Օղուլլուքեան

Հեղինակ նաւագղղութիւն եւ Նշանակք հատորին, Պահք Քրիստոսի եւ Հրահանգ գործնական:

բ.- Հ. Մանուէլ Ջախջախեան

Որուն կոթողային՝ 1500 էջերէ բաղկացած հայերէն - իտալերէն բառգիրքը գանձ մըն է հայերէն լեզուի: Ունի նաեւ բառգիրք իտալերէն - հայերէն - տաճկերէն, (որ ունեցած է երկու տպագրութիւն), Արհեստ բարւոք սիրելոյ, Տաղեր, Արհեստ Աստուածասիրութեան: Թարգմանած է Աղօթք Ս. Պատարագի, Առաջնորդ Երկնից, Եղերգութիւն ի չարչարանս Քրիստոսի, Մահ Աբէլի, Պատմութիւն Հռոմէական (Ռոլէն), Տելեմաք:

Հ. Ներսէս Տիրացուեան

Երկու Արդուինցիներէն միակն է մի քանի գիրք թողած:

Իրական դէպքեր եւ կեանքի զրուցքներ, Արդի դարուս կեանքէն, Պիոս Ժ. Քահանայապետ, Ուսումնական ուղեգնացութիւն մը Փատուայէ մինչեւ Վենետիկ:

(Շար. 26)

(*) Յետագային Միաբանութենէն հեռացուած են:

ՆԻՍ

ԱՄԱՆՈՐԸ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

Պարսամեան վարժարանի այս տարւան ամանորեան հանդիսը տեղի ունեցաւ Դեկտ. 12-ին, հիմնական նորոգութեամբ արդիական դիմագիծ ստացած սրահին մէջ: Ներկաներուն - ծնողներ ու համակիրներ - կը բաժնուէին աշակերտներուն կողմէ պատրաստուած, կաղանդի տեսարաններով զարդարուն յայտագիրները:

Երեկոյթին բացումը կատարեց տնօրէնուհի Հիլտա Պատէմ քարի գալուստ մաղթելով, ապա բացատրութիւններ տուաւ կրթական կազմին ու խնամակալութեան գործակցութեամբ արձանագրուած յաջողութիւններուն մասին ու ըսաւ. «Նիսի համայնքը այլեւս վարանելու չէ իր զաւակները Պարսամեան վարժարան ղրկելու, քանի որ ան յաղթահարելով բոլոր խոչնդոտները, կրցած է հասնիլ Ֆրանսայի լաւագոյն նախակրթարաններու մակարդակին»:

Յայտագիրը սկսաւ վարժարանի երգչախումբին երգած Ֆրանսական եւ հայկական փառերգներով. յաջորդեց հայերէն երգերու փունջ մը, ղեկավարութեամբ տնօրէնուհիին ու դաշնակի ընկերակցութեամբ Մարլինէ Պոդինկոյնոյի:

Ապա աշակերտները իրենց ուսուցչուհիներուն ղեկավարութեամբ երգեցին ու արտասանեցին Հայերէն, Ֆրանսերէն, անգլերէն, իտալերէն: Բնականաբար բոլորն ալ նիւթ ունէին Նոր տարին, Կաղանդի ծառը, Կաղանդ պապան:

Հանդիսին Բ. մասը յատկացուած էր մսուրի եւ մանկապարտէզի փոքրիկներուն: Անոնք ներկայացուցին «Կաղանդի երազ»ը, Կաղանդ պապային գալուստը, որմէ առաք խանդավառ երգերով դիմաւորեցաւ Կաղանդ պապան որ բոլորին երազ ներըը իրականացուց իր յաչխած նուէրներով: Ծափերու, ուրախութեան, գոհունակութեան կանչերու մէջ աստղեցաւ Պարսամեանի հանդէսը, որուն յաջորդեց աւանդութիւն դարձած ընթրիքը: Ծնող. ներն ու համակիրները փոլորտեցան խընամքով պատրաստուած սեղաններու չուրջ բաժակ բարձրացնելու հաստատութիւնը կանգուն պահողներու, աստղոդներու կենացը:

Վ. Ա.

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՊԼԻՑՐՈՒԹԻ Ցակոբ Տէր-Մելքոնեան սրահին մէջ, Դեկտեմբեր 16ին, կազմակերպութեամբ Լիբանանի Հ. Յ. Դ. Հայ Դատի յանձնախումբին, տեղի ունեցած է հանդիսում - ընդդէմ մը, որու ընթացքին արծարծուած է Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան պարագան, քաղաքական, ազգային եւ հեռանկարային առումով: Բացման խօսքը կատարած է Ցակոբ Հասաթեան: Ան չեշտած է որ հայութեան կեանքին մէջ երբեմն կը պատահին այնպիսի պայմաններ, որոնք անհրաժեշտութիւն կը դարձնեն ազգովին համախմբուիլ: Այդ պայմաններէն մէկն է Թուրքիոյ անդամակցութեան հարցը: Ձեռնարկին առաջին զեկուցաբերը եղած է Շահան Գանատահարեան, որ Դեկտ. 17ի նախօրեակին քաղաքական դնահատական կատարած է ներկայացնելով չհակակից կողմերուն հայեցակէտերը, քաղաքական բազմակողմանի չհադրդռուածութիւններու ընդհանուր ուղղութիւնները, քննարկումի ենթակայ վաստաթուղթերը, եւրոպական խորհրդարանին առած քայլերը, Հայաստանի մօտեցումը եւ Հ.Ց.Դ. եան կամ եւրոպայի յանձնախումբի կեցուածքը: Ապա, ներկաները ունկնդրած են Եւրոպայի հայ դատի յանձնախումբի ատենապետ՝ Հիլտա Զոպոյեանի եւ Հ.Ց.Դ.-եան բիւրոյի քաղաքական հարցերու դրասենեակի պատասխանատու Կիւրօ Մանոյեանի կարծիքներու արժեւորումը, որոնք կատարուած էին անոնց հետ հեռաձայնային հաղորդակցութեան ընթացքին: Վերջին բանախօսը եղած է Ցովիկ Թաալաքեան, որ մանրամասն ներկայացուցած է Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան ունենալիք անդրադարձն ու հետեւանքները հայութեան եւ Հայաստանի վրայ: Հաւաքոյթը փակած է հարցումներու բաժինով մը:

***

ՊԼԻՑՐՈՒԹԻ Հ.Բ.Ը.Մ.ի Երուանդ և Ալիս Տէմիրճեան կեդրոնին մէջ, Դեկտ. 12ին, կազմակերպութեամբ Հ.Բ.Ը.Մ. - Հ.Ե.Ը. «Աղբրանիկ» մշակութային միութեան գործադիր մարմնին տեղի ունեցած է Անիի նուիրուած սահիկներու ցուցադրութիւն մը: Բացման խօսքը կատարած է Ցակոբ Մալեան, որ ներկայացուցած է սահիկներու միջոցաւ հայկական հարստութիւնները վերակենդանացնող Միսաք Քէլէչեանը. անոր տարած գործունէութիւնը: Մ. Քէլէչեան իր խօսքի սկիզբը նշած է որ աշխատանքին իրականացման մէջ մեծ դերակատարութիւն ունեցած է վաճառանեալ Վարդան արք. Տէմիրճեան: Սահիկներու ցուցադրութիւնը սկսած է Անիի նկարներով եւ բանախօսը, այդ առթիւ, անդրադարձած է Անիի սկզբնական վիճակին, աշխարհագրական դիրքին, յատակագիծի, կառոյցներուն եւ հազար ու մէկ եկեղեցիներուն: Ան մանրամասն ներկայացուցած է ամէն մէկ եկեղեցիի խաչքարերը, նկարչական արժէքները, ճարտարապետութիւնը եւլն., եւլն.: Աւարտին հնչած է Անիի նուիրուած երգը:

***

ՊԼԻՑՐՈՒԹԻ «Մեսրոպեան նախակին տներու միութիւնը» կազմակերպած էր Սուրէն Խոշչեանի Անդրանիկ բեմադրութիւնը, որ նուիրուած էր Պետրոս Ադամեանի յիշատակին: Երիտասարդ բեմադիրը՝ Սուրէն Խոշչեան Նոյ. 3-12 բեմադրած է Ֆրանսացի հեղինակ Ֆրանսիս Վեպէրի «Ցիմարներու ընթրիքը» ինչ ծնած է Պէյրութ 1979ին, աւարտած է «Հոխիսիմեանց» վարժարանը 1999ին, ապա ուսանած է Հայաստանի չարժանկարի բեմադրութեան բաժինին մէջ եւ 2004ին վկայուած է Երեւանի «Թատերական եւ կինոյի ընթիւտիոյէն»:

***

ՊՈԼՍՈՑ կեդրոնականցիները, ըստ ա.անդուխեան, Դեկ. 12ին, ոճած են «Բաժակի օր»ը: Հաւաքոյթը տեղի ունեցած է Ֆէրիդիւղի «Նազար Շերինօղլու» սրահին մէջ, ուր համախմբուած է բազմութիւնը: Բացման խօսքը արտասանած է Կեդրոնականի նախկին նախագահ Ալեքսիս Էօզալ: Բեմ հրաւիրուած են անցեալ տարուան չրջանաւարտները, յինամեայ եակի յոբելեար դասարանի ներկայացուցիչները որոնց յանձնուած են յուշանուէրներ, ինչպէս նաեւ երիցադոյն և կըրտսեր ագրագոյն կեդրոնականցիները տօքթ. Հերմոն Ադաքս եւ Ժողէֆին Թոական: Ժամը 13.30ին, բոլորը միասնաբար բարձրացուցած են իրենց թաժակները, գոչելով՝ «ապրի՛ կեդրոնականը, ապրի՛ կեդրոնականցին»: Յաջորդաբար արտայայտուած են տօքթ. Հերմոն Ադաքս, Սիլվա Մարկոսեան, Կարպիս Պալմամճու, Ադման Շիւրին եւ Պօղոս Զալկըճըօղլու: Հաւաքոյթը չարունակուած է ջերմ մթնոլորտի մը մէջ:

***

ԹՕՓԳԱՔՈՒԻ Ս. Նիկողայոս եկեղեցւոյ մատաղօրհնութիւնը տեղի ունեցած է Դեկ. 12ին: Կրօնական արարողութենէն ետք, ներկաները հատաքուած են եկեղեցւոյ յարակից սրահը, ուր տիկնանց յանձնախմբը սարքած էր սիրոյ սեղաններ: Նախագահած է Մեսրոպ Պատրիարք: Հանդիսավարը եղած է վարժարանի ուսուցչուհիներէն տիկին Հերա Խաքէնտէրօղլու, որ ողջունելէ ետք ներկաները թեմ հրաւիրած է թաղային խորհուրդի ատենապետ՝ Մկրտիչ Աւետիքօղլուն: Շնորհակալութիւն յայտնած է բոլոր նուիրատուներուն, որոնք իրենց զօրակցութիւնը բերած էին դարաւոր վարժարանին: Իրմէ ետք, թաղային Խորհուրդի եւ վարժարանին պիւտճէին մասին բացատրութիւններ տուած է թաղային Խորհուրդի անդամներէն Ցակոբ Ուզունօղուլլար: Թուային տուեալներէն յայտնի դարձած է որ պիւտճէին այս տարուան (2004) բացը չուրջ 240 միլիառ թրքական եղած է: Ելոյթ ունեցած է մատաղի կարգադիր յանձնախումբի ատենապետ ձէմիլ Թօփալեանը որ իր հօր անունով պատմական տուեալներ փոխանցած է Լեւոն Վարդուհեան վարժարանի մասին: Իր խօսքը ընելու հրաւիրուած է վարժարանի տնօրէնուհին՝ Անի Ադչէհիրլի, որ յիշեցուցած է թէ 1894ին հիմնուած վարժարանը, հակառակ ինչ-ինչ դժուարութիւններու կը չարունակէ իր դռները բաց պահել եւ դաստիարակել 122 աշակերտները: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիրը մը, հուսկ բանքը արտասանած է Մեսրոպ Պատրիարք:

***

ԳԱՏԼԳԻԻՂի «Աչիյան» երաժշտական միութեան կեդրոնին մէջ, Դեկտեմբեր 15ին «Թրքական երաժշտութեան երգչախումբ»ը համերգ մը կազմակերպած էր որուն նպատակն էր ոգեկոչել ծագումով հայ այն բոլոր երաժիշտները, որոնք թուրք դասական երաժշտութեան ծառայած են իրենց յօրինումներով եւ ստեղծագործական աշխատանքով, ծաղկեցնելով եւ հարստացնելով թուրք երաժշտութեան արուեստը: Հանդիսին բացումը կատարած է Հանտէ Գաւազ, որ ղրուատալից խօսքերով անդրադարձած է հայ երաժիշտներու ներդրումին Թուրքիոյ կեանքին ներս: Երգչախումբի երեսուն անդամները խմբավարութեամբ Սեւուք Գաւազի երգած են հետեւեալ հայ երաժիշտներու գործերը.- Լեւոն Ջանճեան, Արթաքի Ճանտան, Քէմանի Սարգիս, Ուսի Հրանդ, Թաղէոս Լիփէնտի, Հանէնտէ Կարապետ, Լաֆթաճը Օվրաք, Աստիկ Ազա: Երգերու մեկնաբանութենէն առաջ, հանդիսավարը մէկ առ մէկ կարդացած է յօրինողներու կենսագրութիւնը եւ տեղեկութիւններ տուած անոնց ստեղծագործութիւններուն մասին: Համերգը տեւած է երեք ու կէս ժամ, մեծ տպաւորութիւն գործած է:

***

ՊԼԻՑՐՈՒԹԻ «Ազբարեան - Հ.Մ.Ը.Մ.» մարզամշակութային համալիրի «Սերժ Թովմասեան» սրահին մէջ, Դեկտեմբեր 17ին, կազմակերպութեամբ Հ.Ց.Դ.- «Նիկոլ Աղբալեան» կոմիտէի քարոզչական յանձնախումբին, տեղի ունեցած է Անիի նուիրուած ձեռնարկ մը: Բացումը կատարած է կոմիտէին կողմէ Սեպուհ Մանճեան, որ անդրադարձած է սահիկները ներկայացնող Միսաք Քէլէչեանի տարած աշխատանքին: Շեշտած է որ նման ձեռնարկներ հայութեան մօտ կ'ամրապնդեն արժէքներու գիտակցութիւնը եւ աւելի եւս կը մօտեցնեն իր աւանդներուն: Միսաք Քէլէչեան ցուցադրութենէն առաջ երախտապիտութեամբ յիշած է վախճանեալ Վարդան Արք. Տէմիրճեանը, որ իր օժանդակութիւնը բերած էր իր աշխատանքին յաջողութեան: Ապա ներկայացուցած է սահիկները, որու աւարտին հնչած է Գառնիկ Բանդուրեանի կողմէ դրուած, Արեքսէյ Հէքիմեանի երաժշտութեամբ եւ Ց. Խոմաթեանի կողմէ մեկնաբանուած Անիի նուիրուած երգը:

***

ՊԼԻՑՐՈՒԹԻ Հայկազեան համալսարանի կազմակերպութեամբ, Դեկտեմբեր 20ին երգահանդէս մը տուած է սոփրանօ Աննա Մայիլեան, Հայ Աւետարանական Առաջին Եկեղեցիին մէջ: Իրեն ընկերացած է հայ աւետարանական «Արմիս» երգչախումբը ղեկավարութեամբ վեր. Ներսէս Պարսպանեանի եւ դաշնակահարներ Մաթիլտա Սանտրա Զոլաքեան եւ Սեւան Պարսպանեանի: Ցայտագիրը կը կազմէր ամբողջութեամբ սոճնական դիմադիծ: Տեղ գտած էին միջազգային երգարուեստի դասակնացած ստեղծագործութիւններ նուիրուած ծննդեան սոճնին եւ ժողովրդական երգեր:

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲԱՆ

(ՎԷՊ ՊԼՋՆԵԱՆ ԱՇԻՒՂԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

ԱՐԱ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.

ՊԼՋՃԵԱՆ ՊԱՂԱՏԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆԻ ԴԷՄ ՊԼՋՃԵԱՆ

Երբ յաջորդ օրը նախարարաց խորհուրդին նիստէն առաջ Սուլթանին լուր տըրուեցաւ թէ Զօրավար Օրլով իր բանակով եւ նաւատորմիղով մեկնած էր, Սուլթան Մահմուտ ժպտեցաւ եւ լայն չունչ մը առաւ:

- Միշտ վախ մը ունէի որ Ռուսերը դիւրաւ կարելի պիտի չըլլայ հեռացնել մայրաքաղաքէն, ըսաւ նախարարներուն, բայց Գազազ առաջին օրէն ապահոված էր գիս:

Ցետոյ չուրջինները ուն հարցուց.

- Ո՞ւր է Արթինը, այսօր մէջտեղ չելաւ:

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Ստեփանոս Աղաւնի Պատրիարք պատմութեան անցած է իբր հեզահամբոյր բնութեան տէր բարի եկեղեցական մը: Դէռ վարդապետական չրջանին Պօղոս Պատրիարք անոր տուած էր Աղաւնի անունը, չեշտելու համար իր հեզ բնաւորութիւնը: Այդ անուան արժանի եղաւ ան տակաւին բարձրացումներ ունենալէ, առաջնորդ եւ Պատրիարք ըլլալէ վերջ ալ: Օրէնքներու հնազանդող, ատենդութեանց հաւատարիմ, ուղղամիտ, արգարադատ, ազգային չահերու նախանձախնդիր ազնիւ անձնաւորութեան տէր այս Պատրիարքը բախտաւոր ալ եղաւ, քանի որ Պատրիարքական աթոռը նստաւ բաղդատաբար խաղաղ չրջանի մը: Ուր տարի Պատրիարք մնաց առանց որեւէ դժգոհութեան պատճառ դառնալու:

Ստեփանոս Աղաւնի բախտաւոր էր նաեւ անոր համար որ իր օրերուն ազգին գըլուխը կար պալատին եւ ժողովուրդին սիրելի Ցարութիւն ամիրա Պէզճեան, որուն համակրութիւնը չահելու եւ խորհուրդներուն հետեւելու հեռատեսութիւնն ալ ունեցաւ:

Պէզճեան մինչեւ այդ թուականը քանիցս պետութիւնը փրկած էր ազիտալի կացութիւններէ իր խորհուրդներով: Թէ՛ ազգային եւ թէ պետական չրջանակներու մէջ իր կազմած դիրքին հաւասարը ոչ ոք ունեցած էր: Պէզճեան ոչ միայն պետական պաշտօնեայ էր իբրեւ փողերանոցի պետ, այլ նաեւ արքունի սեղանաւոր: Այս կրկնակ պաշտօններուն հետեւանքով, պալատին եմմատական դժուարութիւնները կրցած էր լուծել մէկէ աւելի անգամներ: Իր այս յաջողութիւններուն չնորհիւ Սուլթանը յաճախ իր խորհուրդներուն կը դիմէր: Պալատի գլխաւոր խորհրդականը դարձած էր: Սուլթանը կ'ախորժէր անոր ընկերակցութենէն եւ կը վստահէր անոր:

Սուլթան Մահմուտ կը սիրէր ծպտեալ վիճակի մէջ քաղաք իջնել եւ ժողովուրդին խառնուիլ: Իր հպատակներուն սրտերը, կեանքերը աչքերովը տեսնել, անոնց դժգոհութիւնները ականջներովը լսել: Եւ երբ ծպտեալ դուրս ելլել որոշէր, կը փափաքէր որ իրեն ընկերանայ Պէզճեան, որովհետեւ ան գիտէր կ'առաջնորդէր այն տեղերը, որոնք իր տեղեկութիւնները ընդլայնելու տեսակէտէ օգտակար էին: Պէզճեան տասներկու տարեկան չուկայ իջած էր: Ժողովուրդին ցաւերով մօտէն ըղաղած էր, եւ այս պատճառով օգտակար կ'ըլլար Սուլթանին:

Պէզճեան հայուն բնատուր ուշիմութիւնը ունէր առաւելագոյն չափով: Ճօսելու եւ համոզելու դիւրութիւնը, փայլուն բայց եւ այնպէս գործադրելի գաղափարներ յղանալու կարողութիւնը գիտէր բարձրացուցին նախանձելի դիրքի մը: Անոր դիրքին ոչ իրմէ առաջ եւ ոչ ալ իրմէ վերջ ոչ մէկ Հայ չէ կարողացած հասնիլ:

Սուլթանին այդքան սիրելի ըլլալուն հետեւանքով իրմէ նախանձողներ չատ էին: Ասոնց գլխաւորն էր սատրազամ Մէհմէտ Րէչիտ փաչան:

- Ձիւղ է, խելացի մարդ է, ծառայութիւններ մատուցած է պետութեան, բայց Սուլթանը իր սէրը քիչ մը կը չափազանցէ, կ'ըսէր Մէհմէտ Րէչիտ փաչա իր նախարար ընկերներուն: Շաբաթ չանցնիր որ Սուլթանը գինքը ճաշի վար չղնէ: Վերջապէս պէտք չէ մոռնալ որ կեավուր մըն է այդ Արթինը:

- Առջի օր Սուլթանը ծպտուած ըլլալով չուկան պտըտած ատեն, Արթինը հեռու ռեր է, ըսաւ ուրիշ նախարար մը:

- Այդ բան չէ, պատասխանեց Րէչիտ փաչա: Այս չաբթու Սուլթանին խորհուրդ ճամբորդութեան ալ պիտի ընկերանայ:

- Փաչա, ըսաւ նախարար Ահմէտ փաչա, ամէն օր մարդուն մէկ ոտքը պալատն է, միւս ոտքը եկեղեցին: Մեր Սուլթանը եւ Խալիֆան առանց անոր ներկայութեան օր մը չեն կրնար անցընել:

Մէհմէտ Րէչիտ փաչա ակռաները կը կճրտացնէր:

Պէզճեան անդրադարձած էր թէ նախարարապետը չէր սիրեր գինքը, կը նախանձէր իր ուժէն եւ դիրքէն:

- Նոր Հալէպ էֆէնտի մը չեմ ուզեր ունենալ գլխուս վրայ, խորհեցաւ ան: Պէտք է այս մարդուն նախանձը բարեկամութեան վերածեմ:

Առիթը ներկայացաւ Եգիպտոսի դէմ մղուած պատերազմին: Սատրազամը բանակներուն դլուխը անցած Գոնիայի առջեւ Իպրահիմ փաչայի դէմ մղած պատերազմը կորնդուցած եւ եգիպտական բանակին ճեռք դերի ինկած էր:

- Այս Րէչիտն ալ բան չարժեր եղեր, պուշ մըն է եղեր, մուկի պէս թակարդը ինկաւ, դերի բռնուեցաւ, ըսաւ Սուլթան Մահմուտ զայրացած, երբ տխուր լուրը բերին:

Երբ վինադադարի հետեւանքով ազատ թողուելով դերութենէն Իսթանպուլ կը վերադառնար, Մէհմէտ Րէչիտ փաչա մըտահոգ էր: Սուլթանին զայրոյթէն եւ Գազազի վրէժխնդրութենէն կը վախնար, եւ դլուխը վրայ տալու հաւանականութիւնը չէր հեռանար մտքէն: Ճամբան դերի ինկած եւ իրեն նման ազատ թողուած Մուսթաֆա փաչայի հետ կը խօսէր.

- Գերութենէ ազատելուս համար անչուչտ գոհ եմ, բայց կը վախնամ որ Իսթանպուլի մէջ ինծի անախորժ անակընկալներ կը սպասեն:

(Շար. 75)

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Յունուար 2005

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ

ՊԱՆԵԼՕ.- Տիկին Սաթենիկ Փիրէնկիւլեան 170 Եւրօ:

***

ՈՄՆ, Յակոբ Յակոբեանի «Ծաղիր ղբեղ» դրուագէնէն ղպացած հաճոյքին փոխան՝ 100 Եւրօ կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շէն-Ֆրանսա կազմակերպութիւնը նախկին առենապետ կի Մուսայեանի յիշատակին չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.- Հրայր Հրաչեան, Արթին Իշիք, Վիգէն Պաղտասարեան 50ական Եւրօ: Անիա Անդրէասեանի յիշատակին Տէր եւ Տիկին Շապուհ Քիւպարեան 75, Ժիրայր Ալթունեան, Ժան Տէմիրճեան եւ Մայք Տապաղեան 400:

Saberatours Sevan Voyages
OFFRES 2005
à votre service pour toutes destinations dans le monde !
Hiver en Arménie
Avion Vols Directs 550 €*
+7 nuits Hôtels★★★★
+Petit Déjeuner Buffet
+Transferts Aéroport Hôtel Aéroport
EN COLLABORATION AVEC LA NOUVELLE COMPAGNIE AÉRIENNE
Armavia Արմավիա
SABERATOURS
11, RUE DES PYRAMIDES 75001 PARIS
TEL 01 42 96 10 10 - FAX 01 42 96 18 77
saberatours@selectour.com
SEVAN VOYAGES
48, COURS DE LA LIBERTÉ 69003 LYON
TEL 04 78 60 13 66 - FAX 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com
WASTEELS VOYAGES
67, LA CANEBIÈRE 13001 MARSEILLE
TEL 04 95 09 30 60 - FAX 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr
EREVAN
32-38, RUE HANRABEDOUTIAN EREVAN
TEL 52 55 55 - FAX 56 40 30
sabera@arminco.com
Studio VICKEN

Fabriqué & Distribué par CEPOVETT S.A
150, ancienne route de Beaujeu - GLEIZÉ BP 421
69653 VILLEFRANCHE / SAÔNE CEDEX
Tél : 04 74 62 47 00 - Fax : 04 74 68 20 09 - Em@il : stk@stk.fr

«ՅԱՌԱՋ»Ի ընթացիկ ապրուստ ասկագիլը

ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծննդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս վակազդի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Աճեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Ս. Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը մատաղօրհնութեան առթիւ չնորհակալութեամբ ընտացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.-

Տիկին Սիրարփի Քիւրէ, Քէլէչ ընտանիք 20ական Եւրօ, Տիկին Արշալոյս Փուլաղ, Ժիլպէր եւ Լուսին Էրսին 25ական, Տիկին Անի Օհքեան, Տիկին Մարկօ Բարխեան, Պ. Արշակ Ցարութիւնեան, Տէր եւ Տիկին Նուարդ Տալպասթեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Իշխանեան, Տիկին Արեւմիս Ազիզ, Քէչիչեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Արամ Պէնլիօղլու, Տէր եւ Տիկին Անթուան Սայէղ 30ական, Պ. Ժագ Տէր Գրիգորեան, Պ. Յակոբ Պիպէրեան, Օր. Լիւսի Պէնայիս, Տէր եւ Տիկին Ժագ Սարոյեան 40ական, Պ. Փաթրիք Ալտընեան, Տէր եւ Տիկին Նչան Գայան, Պ. Յակոբ Գուլումճեան, Լաֆազան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Զօրհանեան 50ական:

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հարաւ-Արեւելեան Ափոյ ահաւոր երկրաշարժը բոլորս ցնցեց:

Շրջանի ժողովուրդներու ցաւին ոչ մէկ Հայ կրնայ անտարբեր մնալ:

Իրերօդնութեան միջազգային թափին, մենք՝ Հայերս ալ պէտք է մասնակցինք:

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչը կը ձեռնարկէ հանգանակութեան: Արդիւնքը, Ֆրանսահայերու անունով պիտի փոխանցէ ԻՒՆԻՍԷՖ-ին, որուն նպատակն է, կապոյտ Խաչին պէս, հասնիլ երախաներուն:

Չէքերը դրել կապոյտ Խաչի անունին՝
CBAF — Solidarité Asie
17 rue Bleue 75009 PARIS

Շնորհակալութիւն ձեր նուէրին համար:

Date à retenir

Retenez bien la date du 5 mars !

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «Astrig» d'Arnouville-lès-Gonesse organise, au profit de son école hebdomadaire,

une **SOIREE CABARET** animée par

MARTIN YORGANTZ

et son orchestre,
avec la présentation de jeunes talents arméniens et la prestation de **Catharina DARBINYAN,** à l'Espace «Charles Aznavour» à Arnouville.

Cette soirée aura lieu sous la présidence d'honneur d'**André MANOUKIAN.**
Contact : Mireille GUEMDJIAN :

☎ **01. 39. 90. 63. 89**

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ՆՈՐ ԺՈՂՈՎԻ

2005 ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ Շրջակայից Կրօնական Ընկերակցութեան անդամներուն ի նկատառութիւն կը յայտնենք թէ՝

2000 թուականին ընտրուած Կրօնական Ընկերակցութեան ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎի պաշտօնավարութեան քառամեայ շրջանն իր լրումին հասած ըլլալով՝ որոշուած է ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ նոր ԺՈՂՈՎԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ կատարել յառաջիկայ

2005 ՄԱՐՏ 6-ին, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ:

Այս առթիւ Ընտրողական Յանձնաժողովս Կրօնական Ընկերակցութեան ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ կը յիշեցնէ.

- Ընտրութեան մասնակցելու՝ ԸՆՏՐԵԼՈՒ կամ ԸՆՏՐՈՒԵԼՈՒ համար անդամները պարտին մինչեւ 2005 Յունուար 23, կիրակի, ՎՃԱՐԱԾ ԸԼԼԱԼ յեռնեակ տարիներուն եւ 2004 տարւոյ իրենց ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄԱՏՈՒՐՔԸ:

- Նոյնպէս, անդամներէն անոնք որոնք կը փափաքին ԹԵԿՆԱԾՈՒ ԸԼԼԱԼ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎին, ՊԱՐՏԻՆ իրենց ԳՐԱՒՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆԸ կըրկնակի ապահովագրեալ (Recommandée A.R.) փոստով ուղարկել Ընտրողական Յանձնաժողովիս հասցէին՝ ամէնէն ուշ մինչեւ 2005 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 22, ՇԱԲԱԹ օր. (նամակատան կնիքը պիտի հաստատէ առաքման թուականը):

Ընտրողական Յանձնաժողովիս հասցէն.-

COMMISSION ELECTORALE
Association Cultuelle
Eglise Arménienne
15 rue Jean Goujon
75008 Paris
ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ ԿՈՉԸ

Հարաւ-Արեւելեան Ափոյ ահաւոր երկրաշարժը բոլորս ցնցեց:

Շրջանի ժողովուրդներու ցաւին ոչ մէկ Հայ կրնայ անտարբեր մնալ:

Իրերօդնութեան միջազգային թափին, մենք՝ Հայերս ալ պէտք է միանանգամայն մասնակցինք:

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչը կը ձեռնարկէ հանգանակութեան: Արդիւնքը, Ֆրանսահայերու անունով պիտի փոխանցէ ԻՒՆԻՍԷՖ-ին, որուն նպատակն է, կապոյտ Խաչին պէս, հասնիլ երախաներուն:

Չէքերը դրել կապոյտ Խաչի անունին՝
CBAF — Solidarité Asie
17 rue Bleue 75009 PARIS

Շնորհակալութիւն ձեր նուէրին համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Տէսինի Արշակ Ջամալեան մասնաճիւղին տարեկան «պէօրէկ»ի հաւաքոյթը, Շաբաթ, Փետր. 5, ժամը 20ին, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան սրահը:

Գեղարուեստական յայտագիրը կը ներկայացնէ երգչուհի Վերոնիք:

Մասնակցութիւն՝ 17 Եւրօ, ներառեալ վիճակահանութեան երկու տոմս:

Արձանագրուելու համար դիմեցէք Ռոզին, հեռաձայնելով՝ 04·78·49·19·44 թիւին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Ս. Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը մատաղօրհնութեան առթիւ չնորհակալութեամբ ընտացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.-

Տիկին Սիրարփի Քիւրէ, Քէլէչ ընտանիք 20ական Եւրօ, Տիկին Արշալոյս Փուլաղ, Ժիլպէր եւ Լուսին Էրսին 25ական, Տիկին Անի Օհքեան, Տիկին Մարկօ Բարխեան, Պ. Արշակ Ցարութիւնեան, Տէր եւ Տիկին Նուարդ Տալպասթեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Իշխանեան, Տիկին Արեւմիս Ազիզ, Քէչիչեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Արամ Պէնլիօղլու, Տէր եւ Տիկին Անթուան Սայէղ 30ական, Պ. Ժագ Տէր Գրիգորեան, Պ. Յակոբ Պիպէրեան, Օր. Լիւսի Պէնայիս, Տէր եւ Տիկին Ժագ Սարոյեան 40ական, Պ. Փաթրիք Ալտընեան, Տէր եւ Տիկին Նչան Գայան, Պ. Յակոբ Գուլումճեան, Լաֆազան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Զօրհանեան 50ական:

(Շար.)

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 15-16
SAMEDI - DIMANCHE
15-16 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 230 եւրօ — Վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար. 270 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
247 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.114 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 80e ANNEE — N° 21.114

ՀԱՅԱԴՈՒԼԻ ԴԻՄԱԾ ՀԱՅՕՒՀԻՆ ՓՈԽԱԾ Է ԻՐ ՎԱՅՐԸ

Ցունուար 14 Ուրբաթ առաւօտ տեղեկացանք թէ տիկին Ք. Ֆարթինեան որ չաբաթ մը առաջ հայապուլի ղրմած էր նախագահ Շիրաքի հետ Թուրքիոյ Եւրոպայի անդամակցութեան մասին տեսակցութիւն մը ունենալու ակնկալութեամբ, մեկնած է Մարսէյլի Մայր եկեղեցիէն ոբուն յարակից մէկ սրահին մէջ կը գտնուէր :

Հեռաձայնի կապ հաստատեցինք իրեն հետ. ան հաստատեց թէ այլուր փոխադրուած է, մերժեց յայտնել գտնուած վայրը: Բաւ թէ վերջ տուած չէ հայադուլին, թէ յառաջիկայ չաբթուան ընթացքին հաղորդագրութեամբ մը հարկաւոր տեղեկատուութիւնը պիտի ընէ մամուլին :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

«ԷՔՈՆՈՄԻՍԹ»Ը ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՈՒ ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Բրիտանական «Էքոնոմիսթ»ը նոյն թիւին մէջ Ադրբեջանին ու Ղարաբաղին մասին երկու յօդուած հրատարակած է : Առաջինին համար ըսածը այն է թէ որքի Ալիեւը կը չարունակէ հօրը ուղին, քարիւղի պաշարներէն բարգաւաճութիւն կ'ակընկալէ, սակայն ժողովուրդը աղքատ է ու մեկնողներու թիւը մեծ :

Ինչ կը վերաբերի Ղարաբաղին, Սահմանակերտը պատերազմական գօտիի քաղաքի մը տպաւորութիւնը չի ձգեր : Փողոցները մաքուր են, հանրային շէնքերը խնամուած, կան չատ լաւ հիւանդանոցներ, դպրոցավայրեր, պանդոկներ : Ղարաբաղը Հայաստանին կապող ճամբան կովկասի ամէնէն խնամուած ճամբան է : Գրելով Շուշիի մասին, յօդուածագիրը կ'ըսէ թէ երբեմնի ծաղկուն այդ ոստանը այսօր ուրուականի կը նմանի. բնակիչները Ադրբեջանէն գաղթած Հայերն են որոնք կ'ապրին կիսափուլ շէնքերու մէջ :

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Ցունուար 13/14)

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ - ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՑԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Ռուսաստանի Արտաքին գործերու փոխ նախարարը տարեկան տեղեկատուութեան մէջ անդրադարձած է Ղարաբաղի հարցին ու Հայաստանի հետ յարաբերութիւններուն : Ըսած է թէ հակամարտութեան կարգաւորման հոլովոյթը անհամաչափ ընթացք ունեցած է 2004ին. կրկնած է իր երկրին կոչը որ երկու կողմերն ալ ճկուն գտնուին, անդամ մըն ալ հաստատելով թէ կողմերուն սեփական ջանքով միայն երկուստեք ընդունելի որոշումի կարելի է յանգիլ :

Ինչ կը վերաբերի Ռուսաստան - Հայաստան յարաբերութիւններուն, 2004ին նոր թափ ստացած են, չփումներն ու պաշտօնական հանդիպումները աչքառնուած : Ռուսաստան նաեւ պահած է Հայաստանի համար առաջնային գործընկերոջ դերը. տարուան ընթացքին 170 միլիոն տոլարի ապրանքի փոխանակում եղած է երկու երկիրներուն միջեւ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ

Կառավարութիւնը Հարաւային Ասիոյ աղէտեալներուն օգնելու համար 25 միլիոն դրամի (մօտ 50 հազար տոլար) պիւտճէ մը քուէարկած է : Այդ գումարը պիտի տրամադրուի բուժական միջոցներու եւ չարժական էլեկտրատադրիչներ ձեռք ձգելու : Օգտչին դիծերն ալ երկու միլիոն դրամ յատկացուցած են օգնութիւնը փոխադրելու համար :

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՈՉ ԻՍԼԱՄՆԵՐՈՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Թուրքիոյ Եւրոպայի անդամակցութեան հոլովոյթին բարիքներէն պէտք է նկատել խօսքի, դիրի այն ազատութիւնը որմէ կարելի չափով կ'օգտուին հայ համայնքին լրագրողներն ալ : Անոնցմէ մէկն է Էթիէն Մահչուպեան որ թէեւ Թրքական լրատուխիւնեերու պատկանող առնուն է, բայց յաճախ առպարէզ կու գայ հայկական նիւթերով :

«Զաման» թերթին Ցունուար 3ի թիւին մէջ բաւական խիստ տողերով քննադատած է ոչ իսլամներու հանդէպ պետութեան կողմէ իրաւական եւ քաղաքական երկակի չափանիշերու կիրարկումը :

Ան կը գրէ թէ երբ պետութիւն մը իր ընթացքով ընկերային ամբողջականութիւնը խանգարել, քանի մը տեսակ հայրենակից ստեղծել, կիրարկումներով իրաւական դեռնին չուրջը դառնալ կը ջանայ, պէտք է ըսել թէ դէմ յանդիման ենք կաղ, տհաս հանրապետութեան մը : Ըսուածին օրինակը կը նկատէ Թուրքիոյ պետութիւնը որուն ոչ իսլամներու քաղաքականութիւնը տրուած սահմանումին մէջ կ'իյնայ. յաւելեալ՝ իրաւական դեռնի վրայ իսկ կարելի չըլլար հաւատարմութիւն ապահովել : Համայնքային հաստատութիւններու կալուածատիրութեան վերջին բանաձեւն իսկ «ապահովութեան ուշադրութեան» տիրապետութեան տակ է, որքան ալ ան զաղափարական ու հոգեբանական խցումի պատկեր մը կը պարզէ :

Պետութիւնը ոչ իսլամներուն կալուածներուն թափունները չի տար անոնց, այլ միայն իրաւունքը՝ այդ կալուածներէն օգտուելու : Այլ խօսքով՝ պետութիւնը թուղթի վրայ իսկ չի կրնար տակաւին անկեղծ քայլ մը առնել. չի կրնար մարդոց կրօնքէն ու ազգային պատկանելիութենէն անկախ, բոլորը պարզապէս Թուրքիոյ քաղաքացիները նկատել : Գործնականին մէջ կացութիւնը աւելի ողբերգական է. համայնքային վազըֆներուն պատկանող 2234 կալուածներէ 286ը վերադարձուեցան իրենց տէրերուն, մնացեալները կը մնան վազըֆներու տնօրէնութեան ձեռքը : Իրականութիւնը որուն ամէն մարդ տեղեակ է, բայց զոր ամէն մարդ չդիտնալ կը ձեւացնէ, այն է որ նոյն տնօրէնութիւնը միջոց կ'ըլլայ պետութեան, որ իրաւական դաշտը ամրողջովին անտեսուի. եւ ըսել որ այդ ընթացքը զօրակցութիւնն ալ կը վայելէ երկրին վճռաբեկատեանին :

Վերջին հաստատումը այն է որ պետութեան մը իր հայրենակիցներուն կիրարկած խտրութիւնը Թուրքիոյ մէջ ոչ ոք տարօրինակ կը գտնէ :

⁂

ԼՐԱԳՐՈՂԸ ԿԸ ԶԳՈՒՇԱՑՆԷ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻ ՎՏԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Մ.-Ա. Պիրանտ զգուշացնող գրութիւն մը ստորագրած է ("Հիւրրիյէթ" Ցունուար 14), Թուրքիոյ իշխանութիւններուն ուշադրութեան յանձնելու համար երկու վտանգի հեռանկարը : Երկուքն ալ առընչուած են Եւրոպական ատեանին եղած դիմումներու որոնք ամբաստանող բնոյթ ունին Անգարայի համար :

Առաջինը կապուած է Կիպրոսի ներխուժումին հետեւանքներուն : Յանօթ է թէ Լոյիճիտուն անուն յոյն կին մը արդէն նոյն Ատեանին առջեւ հատուցումի դատ բացած էր ու Թուրքիա աւելի քան մէկ միլիոն տոլար վճարելու դատապարտուած էր, փոխարէնն Լոյիճիտուի քնակարանին որ մնացած էր Թրքական գրաման գօտիին մէջ : Թուրք լրագրողը կ'ըսէ թէ նման դատերու հազարաւոր թղթածրարներ յանձնուած են Եւրոպական ատեանին, որոնք կրնան միլիառաւոր տոլարի հատուցումի պարտադրել Անգարան : Այլ խօսքով՝ Լոյիճիտուի դատը ան նախընթաց կը նկատէ որ օրինակ պիտի ծառայէ ուրիշներու :

Շրջանցելու համար այս վտանգը կը թելադրէ որ Հիւսիսային Կիպրոսի Թրքական բաժնին մէջ գործող Հատուցումի կոմիտէն Եւրոպական վստահութիւնը չհի ու հատուցումի դիմումները անոր բովէն անցնին : Առիկա ընելու համար հարկաւոր կը նկատէ կոմիտէին մէջ արժանահաւատ դէմքեր ներդրաւել, ինչպէս օտար իրաւաբաններ, որպէսզի անկողմնակալութեան գործնական փաստը տըրուի : Միւս կողմէ կ'ըսէ սակայն թէ ներկայի կազմին մէջ կան մարդիկ որոնք վտարուած Ցոյներէ պարապ մնացած տուներու բնակիչ են ներկայիս : Այս կացութեամբ ի՞նչպէս կարելի կ'ըլլայ անկողմնակալութեան, անշահախնդրութեան փաստը տալ :

Մ.-Ա. Պիրանտի մատնանշած երկրորդ վտանգը առընչուած է ապահովութեան պատճառաբանութեամբ պաշտօնական հրահանգով պարպուած ու հրկիզուած գիւղերուն, բնակավայրերուն : Անոնց քիւրտ բնակիչները զինեալ խմբաւորումներու որպէս համակիր, զօրակից ամբաստանուած, արտաքսուած ու ցըրուած էին ամբողջ երկրին մէջ : Այդ մարդիկը եւս դիմումներով տղոցած են Սթրազպուրկի ատեանը. բոլորն ալ հատուցում կը պահանջեն : Եւրոպական ատեանը Սեպտեմբեր 2ին անոնցմէ եւս նըմոյշ դատ մը ընդունելի նկատած է : Հաւանական է որ յառաջիկայ չաբաթներուն ան տեղի ունենայ, հատուցումի միլիառաւոր դոլարի երկրորդ հեռանկար մը բանալով Թուրքիոյ առջեւ :

Լրագրողը այս պարագային համար եւս անհրաժեշտ կը նկատէ որ Հատուցումի կոմիտէն զոր Անգարա յայտարարած է կազմել, հատատի ըլլայ, արժանահայ վստահութեան. միայն այդ պարագային կրնայ հաւանական ըլլալ որ Եւրոպական ատեանը իրեն եղած դիմումները ուղղէ այդ կոմիտէին, որպէս զօտւմի առաջին հանգրուան մը :

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՀԱՐԱՒ – ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՍԻԱ

ԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆ ՆՈՐ ԱՂՔԱՏՆԵՐ

Իլ Մօրիս հաւաքուած վեհաժողովին, որու օրակարգն է Հարաւային Ասիոյ աղէտը, Քոֆի Անան նոր ելոյթ մը ունեցած է Ցունուար 13ին եւ այդ առթիւ չեչտած.- «Բոլորս կ'ապրինք այն հսկայ կղզիին վրայ որ ցամաքն է : Պէտք է դիտնայինք, բայց հարկ եղաւ որ ցունամի մը պատահի որպէսզի հասկնանք» : ՄԱԿ-ի քարտուղարին համար Դեկտեմբեր 26ի աղէտը կը պարտադրէ որ «վճռական որոշումներ տանք» պայքարելու համար բնական աղէտներու դէմ :

⁂

Մանիլա հրատարակուած Զարզացման Ասիական Դրամատան տեղեկագրին համաձայն, ինչ որ պատահած է Հարաւային Ասիա ընկերային հսկայ հետեւանքներ կ'ունենայ, բայց տնտեսական գետնի վրայ աւելի սահմանափակ : Նախատեսուած է երկու միլիոն նոր աղքատներ չըլլանին մէջ, այսինքն երկու միլիոն անձեր պէտք է ապրին օրական երկու տոլարէն վար գումարով մը : Ինտոնեզիոյ մէջ, արդէն 111 միլիոն անձ կայ որ այդ վիճակին մատնուած են, որոնց վրայ մէկ միլիոն եւս կ'աւելնայ : 645 հազար ալ Հնդկաստան կայ եւ 250 հազար Սրի Լանքա : Մալտիւներու մէջ, բնակչութեան կէսը, այլ խօսքով 143 հազար հոգի ընդհոյ առարկայ է, Սումաթրայի հիւսիսը 400 հազար հոգի ոչ միայն իրենց ընտանիքը կորնցուցած են այլեւ տուն-տեղ, աշխատանք :

⁂

Ֆրանսական օդանաւակիր նաւը Ժանն մ'Արքը, պղէտէն 19 օր ետք հասաւ փ վերջոյ Ինտոնեզիոյ հիւսիսը, կատարելու համար մարդասիրական իր պաշտօնը : Թռանուներէն զատ, ան կը փոխադրէր 4,5 թոն դեղօրայք, 82 հազար լիթր ջուր, անուշդէ 8.000 բաժին, 200 անկողին : Այն վախը կայ սակայն, որ բժշկական գետնի վրայ, ամէն ինչ յապաղումով հասած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐՔՈԶի, բացէ ի բաց, իր պայքարը սկսաւ Շիրաքի դէմ : Օգտուելով մամուլին ներկայացուցած իր մաղթանքներու արարողութենէն, Ցունուար 13ին, պարզեց իր տեսակէտները զանազան հարցերու մասին, ուր բոլորովին դէմ է Շիրաքի կարծիքներուն : Թուրքիոյ անդամակցութեան, տուրքերու նուազումին, գաղթին եւ իր. էմ. փէ.ի նախագահական թեկնածուի ընտրութեան մասին յատուկ տեսակէտներ ունի, զորս պարզեց նաեւ նոյն իրիկունը հեռատեսիլի Ֆրանս 2 կայանէն : Իր առաջին ելոյթին սկիզբն իսկ, յայտարարեց իր բուռն ընդդիմութիւնը Թուրքիոյ անդամակցութեան : Զուզեր որ Թուրքիա լրիւ ամրողջ ըլլայ Եւրոպական Միութեան ու կը չեչտէ.- «Ըսել որ Թուրքիոյ մասին խօսիլը չփոթ մը կը ստեղծէ, կը նշանակէ թերագնահատել մեր հայրենակիցներուն իմացականութիւնը» : «Ի՞նչ Եւրոպա կ'ուզենք, կ'ըսէ Սարքոզի, ի՞նչ պատասխան Սահմանադրութեան : Ի՞նչ կարգավիճակ Թուրքիոյ համար՝ մո՞ւտք թէ նկերակցութիւն» : Վերապահ է նաեւ տուրքերու նուազումին մասին, նախ, կ'ըսէ, հարկ է ծախքերը նուազեցնել. Ֆրանսա երբեք այսքան պարտք չէ ունեցած : Հարկ է նաեւ զգալի քաղաքականութիւն մը ունենալ : Կ'ուզէ որ կուսակցութեան չարքերը ընտրեն նախագահական թեկնածուն, այլ խօսքով ան չնշանակուի : Ժ.-Լ. Տըպրէի հա-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՏԱՅԿ-ԲԱՐՁՐ ՀԱՅԿ

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԶՏԻԿԵԱՆ

Յաւելուած Բ.

57.- ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ (1773-2000), 227 տարի ապրեցաւ երկրորդ ճիւղով մը, Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութիւն անունին տակ, Վենետիկի Մայր Միաբանութեան առընթեր, ուր նեցաւ կրթական, գրական, կրօնական եւ մշակութային բեղուն գործունէութիւն, տալով երեւելի դէմքեր հայագիտական եւ կրօնական բազմաթիւ երկերով: Հոն ալ ինչպէս Վենետիկի մէջ, ամենափայլուն տեղը կը գրաւեն Պոլիս ծնած միաբաններըը, որ թիւով ալ գերակշիռ են. սակայն երբ հետաքրքրուեցայ դիւանային փաստաթուղթերով, հաճելի անակնկալ եղաւ 21 միաբան գտնել Բարձր Հայքի եւ Տայքի ծնունդ, հետեւեալ կարգով:

Կարինը իր գիւղերով տուած է 10 միաբան, Խոտորջուրը 8, Արդուինը 2, եւ Տրապիզոնը 1:

Ա. ԿԱՐԻՆ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ ԾՆԱԾ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐ (10).-

1.- Հ. Անտոն Թիրոյեան (1858-1931)
2.- Հ. Օգոստինոս Ամրիկեան (1854-1934)
3.- Հ. Յակոբ Քօսեան (1865-1937)
4.- Հ. Քերովբէ Յովնանեան (1878-1954)
5.- Հ. Հմայեակ Համբարեան (1881 1952)
6.- Հ. Յուսիկ Կոստանեան (1879-1956): Հինճք
7.- Հ. Սրապիոն Եղիայեան (1885-1966): Կէզ
8.- Հ. Համազասպ Ոսկեան (1895-1968): Խնդաճոր
9.- Հ. Յակոբոս Տաշեան (1862-1933): Արծաթի
10.- Հ. Կիւրեղ Խոչարեան (1867-1921): Կաղմխուտ:

Բ. ԽՈՏՈՐՋՈՒՐ ԾՆԱԾ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐ (8).-

1.- Հ. Գէորգ Փիլտպեան (1861-1884)
2.- Հ. Խմանուէլ Մաշուրեան (1866-193°)
3.- Հ. Մատթէոս Հաճեան (1867-1915)
4.- Հ. Թովմաս Մատիկեան (1866-1887)
5.- Հ. Վահան Մատիկեան (1868-1915)
6.- Հ. Մեսրոպ Հապոզեան (1887-1974)
7.- Հ. Յովսէփ Տէր Մարգարեան (1881-1922)
8.- Հ. Յարութիւն Հուլունեան (1881-1959):

Գ. ԱՐԴՈՒԻՆ ԾՆԱԾ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐ (2).-

1.- Հ. Ներսէս Ակինեան (1883-1963)
2.- Հ. Վահան Ինկլիզեան (1897-1968):

Դ. ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ԾՆՈՒՆԴ ՄԻԱԲԱՆ (1).-

1.- Հ. Մովսէս Սրապեան (1886-1965):

58.- ՎԵՐՈՑԻՇԵԱԼ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ա. ԿԱՐԻՆ ԵՒ ԿԱՐՆՈՑ ԳԱԻԱՌԻՆ ՄԷՋ ծնած միաբաններուն գրական վաստակը.

ա. Հ. Յակոբոս Քօսեան.-

Ունի ազգագրական յայտնի ուսումնասիրութիւն մը Բարձր Հայք, Կարին քաղաք, Կարնոյ գիւղերը, Յուցակ հայերէն ձեռագրաց Կարնոյ Աբծնեան Վարժարանի եւ Կարնոյ գիւղերուն, Գերեզմանատուն կաթողիկէ Հայոց Կ. Պոլսոյ, Իննօրեայ պատրաստութիւնք ոտնից Ս. Կուսին եւ Սրտին Յիսուսի: Հայք ի Զմիւռնիա եւ ի շրջակայս (երկու հատոր), Աքսորի ճամբան:

բ. Հ. Քերովբէ Յովնանեան.-

Վարք ձեմմա Գալգանի կուսին, Մեկնութիւն Ս. Պատարագի, Վարք Ս. Մարգարիտա Մարիամ Ալակոքի (թրգմ.):

գ. Հ. Հմայեակ Համբարեան.-

Հայք Արաբացւոց իշխանութեան տակ:

դ. Հ. Յակոբոս Տաշեան.-

Բանասիրական, հայագիտական հսկայական արտադրութիւն թողած է. իր ուսումնասիրութիւնները կրնան փոքր գրադարան մը լեցնել: Թուենք գլխաւորները: Ագաթանգեղոս առ Գէորգայ առաքելասիրեալ եպիսկոպոսին, Ակնարկ մը հայ հնդիտութեան վրայ, Աբշակունի դըրամներ, Բառախօսական դիտողութիւններ հայերէն գիտական լեզուի մասին, Ժողովածոյք առակաց Վարդանայ ըստ Ն. Մառի, Հաթեր եւ Ուրարտեանք.մատենագիտական ուսումնասիրութիւն, Հայ ազգի տարագրութիւնը գերմանական վաւերագրերու համեմատ, Հայ բնակչութիւնը Սեւ ծովէն մինչեւ Կարին, Հայկական աշխատասիրութիւնք հայագէտ Ֆէթթէրի, Հետազօտական պատմութիւն մատենագրութեան Հայոց, Մատենագրական մանր ուսումնասիրութիւնք (2 հատոր), Վարդապետութիւն Առաքելոց անվաւերական կանոնաց մատեանը, Յուցակ հայերէն ձեռագրաց կայսերական մատենադարանին ի Վիէննա, Յուցակ հայերէն ձեռագրաց մատենադարանին Մխիթարեանց ի Վիէննա, Ուսումնասիրութիւնք հայերէն փոխառեալ բառից, Մատենագրական մանր ուսումնասիրութիւնք, Պոնտական ուսումնասիրութիւնք, ...եւ տակաւին գերմաներէն լեզուով երկու հրատարակութիւն:

ե. Հ. Համազասպ Ոսկեան.-

Ուրիշ մեղուաջան աշխատող մը, որ հսկայական աւանդ թողած է վիճակագրական - ազգագրական մարզերէն ներս, իր մեծաքանակ հրատարակութիւններով: Շարք Հայկական վանքերու Հայաստանի դանագան նահանգներու: Վասպուրական, Վանի (3 հատոր), Սեբաստիայի, Բարձր Հայքի, Տարօն - Տուրուբերանի, Արցախի, Կիլիկիոյ, Գուգարքի, Խարբերդի, Տիւարպէքիրի, Տրապիզոնի, Երզնկոյի (Ա. եւ Բ. Թրգմ.), Մատենագրական քննութիւններ, Եղիա Աստուածատուրեան, Մուշեղեան եւ իր գրական արտադրութիւնները, Սարգիսկի ժողովքի հայերէն կանոնները, Գնունեաց եւ Ռշտունեաց նախարարութիւնները, Զորս հայ տաղասացներ եւ անոնց տաղերը, Ստեփանոս Վ. Ռոչքա, Մատթէոս Վ. Զուղայեցի, Յուցակ հայերէն ձեռագրաց Մխիթարեան մատենադարանին ի Վիէննա, Յուցակ հայերէն ձեռագրաց Զմմառի վանքի մատենադարանին, գործակցութեամբ Հ. Ներսէս Ակինեանի: Յովհաննէս Վանական եւ իր դպրոցը, Ուսումնասիրութիւններ հայ նախարարութիւններու մասին:

Հ. Հ. Ոսկեան հեղինակած է նաեւ շարք մը դպրոցական դասագիրքեր.- Հայոց պատմութիւն, Մորին դասընթացք (Ա.-Ե. տարի), Համառօտ պատմութիւն Հայոց հարցում պատասխանով, Ջաւակս կը կրթեմ, Սեռային դասախարակութիւն պատկաներուն, Պատանեկութեան փոթորիկներէն, Դպրոցականի աղօթագիրքը, Տիպար երիտասարդը, Հողէն ու ջուրէն, քաղաքէն ու գիւղէն, Հայու թարքէն ու փառքէն, Հայրենի յուշերէն, Իմ գիրքս Շողակաթ (Ա.-Գ. տարի):

Բ. ԽՈՏՈՐՋՈՒՐ ԾՆԱԾ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐԷՆ

ա. Հ. Մատթէոս Հաճեան.-

Գրած է Վարք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ըստ չորից Աւետարանչաց, Տաղարան հոգեւոր եւ յաւելուած Մայիս ամիս եւս., Յուշամատեան Խոտորջուրի, Հին աւանդական հէքեաթներ Խոտորջուրի:

Գ. ԱՐԴՈՒԻՆ ԾՆԱԾ ԵՆ ԵՐԿՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐ.-

ա. Հ. Ներսէս Ակինեան.-

Վիէննայի մասնաճիւղին մեծագոյն բանասէր միտքը կարելի է նկատել: Հրատարակած է նախնեաց մատենագրութենէն անտիպ գործեր, ուսումնասիրած է անցեալի բազմաթիւ հեղինակներ, գրած է անհամար յօդուածներ եւ հրատարակած տասնեակ հատորներ եւ թողած է նոյնքան անտիպ ձեռագիրներ: Տեսնենք գըլխաւորները.- Տիմոթէոս Կուզ հայ մատենագրութեան մէջ, Զաքարիա Եպիսկոպոս Գնունեաց եւ իր տաղերը, Կիւրիոն կաթողիկոս Վրաց, Գաւազանագիրք կաթողիկոսաց Աղթամարայ, Հինգ պանդուխտ տաղասացներ, Մատենագրական հետազօտութիւններ Ա., Մատենագրական հետազօտութիւններ Բ. քննութիւն եւ բնագիր, Մատենագրական հետազօտութիւններ Գ.-Զեւոդ Երէց եւ Մ. Խորենացի, Թուղթ Մակարայ Բ. Երուս. ի առ Վրթանէս եպիսկ. Սիւնեաց յաղագս կարդաց, Եղիշէ Վ. եւ իւր պատմութիւն Հայոց պատերազմին Ա. եւ Բ., Դասական հայերէնն եւ Վիէննական Մխիթարեան դպրոցը, Երեմիա Չէլէպի Քէօմիւրճեան. կեանքն ու գրական գործունէութիւնը, Մովսէս Գ. Տաթեւացի կաթողիկոս Հայոց յիշմիածին եւ իւր ժամանակը, Սիմէոն դպրի Լեհացւոյ ուղեգրութիւն, Մատենագրական ուսումնասիրութիւններ Գ. - Դ., Տեսիլ Ս. Սահակայ, Ս. Մաշտոց Վարդապետ. կեանքը եւ գործունէութիւնը, Քրիստոնէութեան մուտքը Հայաստան եւ Վրաստան, Քննութիւն Ս. Սահակի վերագրուած կանոններուն եւ Հայոց եկեղեցական տարին, Սիմէոն Պըղնձահանեցի եւ իր թարգմանութիւնները վրացերէնէ, Կարմիր Վարդան եւ Ս. Յարայրի ճակատամարտը ըստ Ղազար Փարպեցւոյ, Բաղէշի դպրոցը. նպաստ մը հայ եկեղեցւոյ պատմութեան եւ մատենագրութեան, Մեսրոպ Մաշտոց. կեանքն ու գործունէութիւնը, Մատենագրական հետազօտութիւններ Ե., Ներսէս Լամբրոնացի. կեանքն ու գրական վաստակները ազգաբանութեամբ..., Գրիգորիս Ա. Կաթողիկոս Աղթամարայ. կեանքն ու քերթուածները, Դաւիթ Հարքացի, Անյաղթ փիլիսոփայ. կեանքն ու գործերը, Եւկլիդեայ Գիրք յաղագս տարերաց երկրաչափութեան, Մատենագրական հետազօտութիւններ Զ., Մովսէս Դասխուրանցի կոչուած Կաղանկատուացի եւ իր պատմութիւն Աղուանից, Ս. Եփրեմի մեկնութիւն Գործոց Առաքելոց, Եղիշէի վարդապետի Հարցմունք և պատասխանիք ի գիրս ծննդոց, Կորիւն. վարք Ս. Մաշտոցի, Շահապիվանի ժողովոյն կանոնները, Կըցուրդք Ս. Եփրեմի Խորին Աւուրց, Յուցակ հայերէն ձեռագրաց Էմմաուսի (Լըվով), Յուցակ հայերէն ձեռագրաց Նիկոսիայի ի Կիպրոս, Յուցակ հայերէն ձեռագրաց Ս. Վլասի եւ Լեւոնեան վարժարանի ի Հռոմ, Յուցակ հայերէն ձեռագրաց Զմմառու վանքին (Հ. Հ. Ոսկեանի հետ), Ակնարկ մը Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան 100ամեայ գործունէութեան վրայ, Յովհաննէս Կաթ. Օձնեցւոյ Նորագիւտ դրուածք մը բանին մարմնաւորութեան վրայ, Եւդոկիայի եկեղեցւոյ դուռը, Հրաչեայ Աճառեանի կեանքն ու գործունէութիւնը, Մատենագրական հետազօտութիւններ (Ա.-Զ. հատոր), Յովնաթան Նաղաշ եւ Նաղաշ Յովնաթանեանք եւ իրենց բանաստեղծական եւ նկարչական գործերը, Նիւթեր հայ վկայաբանութեան ուսումնասիրութեան համար, Սկեւռայի Ա.Հետարարը 1197 թ. ականէն Լվովի արքեպիսկոպոսական գրադարանին մէջ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի մահուան 1700ամեակի առիթով, Տաղասացներ եւ տաղեր, Մխիթար Սեբաստացի. կեանքն ու գործունէութիւնը, Բանասէրի գրչէն բանաստեղծական նշխարներ:

բ. Հ. Վահան Ինկլիզեան.-

Հայաստան Ս. Գրքի մէջ, Հայաստան Երեքդլխեան կուիներու սկզբնաւորութեան հոսանքին մէջ, Բնագրական դիտողութիւններ Պատարագամատոյցի եւ Եբեքսրբեանի մասին, Ուսումնասիրութիւններ եւ բնագիրներ, Համառօտութիւն վարուց Մխիթարայ Մեծի Աբբայի, Հ. Ն. Ակինեան իր 50ամեայ գրական գործունէութեան առիթ.:

Հ. Վահան Ինկլիզեան աւելի մեծ թիւով գերմաներէն աշխատանքներ ունի որոնցմէ 16 գործ լոյս տեսած են Վիէննայի Մխիթարեան տպարանէն:

դ. Տրապիզոնցի Հ. Մովսէս Սրապեան

Թողած է երաժշտական կարեւոր հրատարակութիւն մը նուիրուած Ս. Պատարագի երգեցողութիւններուն (Պոլսական եղանակներ) հաւաքուած եւ քառաձայն երգչախումբի համար դասաւորուած իր խնամքով:

Յաւելուած Գ.

59.- Ամէն անգամ որ կարեւոր փաստաթուղթի մը համար դիւանի թուղթեր թերթատեմ, սիրտս զարմանալի յուզումներէ կ'անցնի: Այն զգացումը կ'ունենամ, կարծես անակնկալ եւ կարեւոր յայտնաբերում պիտի կատարեմ:

Այս յաւելուածիս նիւթը ծնաւ թերթիկի մը պատճառով, որ պատահմամբ Հայաստանի հին քարտէսներու տրցակի մը մէջ կը գտնուէր: Պետական պաշտօնական վիճակագրութիւն է փոքր Ասիոյ խալամ, յոյն, հայ բնակչութեան 1914ի, տրուած ֆրանսերէն լեզուով, հաւանաբար Պոլսոյ օտար ներկայացուցիչներուն (դեսպանատուն, հիւպատոսարան, դրամատուն, վաճառականական ընկերութիւններ, եւլն.) որուն մէկ օրինակը, հրաշքի նման, կը գտնուի Մխիթարեան դիւանին մէջ:

Նոյն դիւանին մէջ, հաւատարմօրէն պահուած են նաեւ Կոստանդնուպոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանի կողմէ կատարուած վիճակագրական տուեալները նոյն չրջաններու մասին, ուր մեծ էր թիւը հայ բնակչութեան... եւ որքան յատկանշական է որ Մեծ եղեռնէն առաջ, Մեծ եղեռնը ծրագրող եւ պատրաստող իշխանութիւնները սկսած էին Պատմութիւնը խարդախելու քաղաքականութիւնը...:

Փաստերը կը խօսին.-

Վիլայէթ	Հայկ. Պատրիարքարան	Թուրք Պետական
ԷՐԶՐՈՒՄ	280.000 Հայ	134.377 Հայ
ՎԱՆ	400.000 -	67.792 -
ՊԻԹԼԻՍ	180.000 -	117.000 -
ԽԱՐԲԵՐԴ	168.000 -	79.821 -
ՏԻՑԱՐՊԷՔԻՐ	150.000 -	65.850 -
ՍԵԲԱՍՏԻԱ	280.000 -	147.099 -
Գումար՝	1.018.000 Հայ	611.937 Հայ

Միայն 6 վիլայէթ նկատի առնուած են հոս, եւ արդէն իշխանութիւնները ջնջած են 406.073 Հայու գոյութիւնը իր պատմական հողերուն վրայէն, կոտորածը չսկսած... Պէտք է նկատի ունենալ որ Պատրիարքարանի տուեալները կը վերաբերին 1882 տարիին, պաշտօնականէն 32 տարիներ առաջ. այդ տարիներու ընթացքին բնակչութիւնը ինքնաբերաբար աճ կ'ունենայ... եթէ այս է կայսրութեան մը վերաբերմունքը իր հաւատարմագոյն հպատակներուն հանդէպ, ինչո՞ւ զարմանալ որ վիճակագրութիւններուն հետ այսքան յայտնի կերպով խեղաթիւրում կատարողը չխորշեցաւ նոյնքան դիւրութեամբ անոր մշակութային գանձերը...:

(Շար. 27 եւ վերջ)

ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

Հ. Ղեւոնդ Ալիշան. Տեղագիր Հայոց Մեծաց - Վենետիկ 1855
Հ. Ղեւոնդ Ալիշան - Այրարատ - Վենետիկ 1890
Հ. Ղեւոնդ Ալիշան - Քաղաքական աշխարհագրութիւն - Վենետիկ 1853
Հ. Ղեւոնդ Ալիշան - Հայապատում - Վենետիկ 1901
Հ. Ղուկաս Ինճիճեան - Ստորագրութիւն Հին Հայաստանի - Վենետիկ 1822
Հ. Ղուկաս Ինճիճեան - Հնախօսութիւն Հայաստանեայց Աշխարհի - Վենետիկ 1835
Հ. Ղուկաս Ինճիճեան - Նոր Հայաստան (3 հատոր) - Վենետիկ 1806
Հ. Միխայէլ Չամչեան - Պատմութիւն Հայոց (3 հատոր) - Վենետիկ 1784
ԲԱԶՄԱՎԷՊ հանդիսարաց - Վենետիկ 1883
Հ. Ներսէս ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ - Տեղագրութիւն ի Փոքր եւ ի Մեծ Հայս - Վենետիկ 1864
Հ. Միքայ Բժշկեան - Պատմութիւն Պոնտոսի - Վենետիկ 1819
Հ. Միխայէլ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ - Հայաստանի Բերդերը - Վենետիկ 1970
Հ. Սահակ ՁԵՄՁԵՄԵԱՆ - Հ. Ներսէս Սարգիսեանի ուղեւորութիւնը - Վենետիկ 1974
Հ. Մեսրոպ ՁԱՆԱՇԵԱՆ - Դաւիթ Կիւրապաղատ - Վենետիկ 1972
Հ. Յակոբ ՔՕՍԵԱՆ - Բարձր Հայք (2 հատոր) - Վիէննա 1925/26
Հ. Յակոբոս ՏԱՇԵԱՆ - Սեւ ծովէն մինչեւ Կարին - Վիէննա 1921

Հ. Համազասպ ՕՍԿԵԱՆ - Բարձր Հայքի վանքերը - Վիէննա 1951

Պ. ԽԱՐԱՆԻՍ - Հայերը Բիւզանդական կայսրութեան մէջ - Վիէննա 1966

Ց. ՄԱՐԿՈՒԱՐՏ - Բագրատունեաց ծագումը - Վիէննա 1915

Ա. ՍԱՐՈՒԽԱՆ - Վրաստան եւ Հայերը - Վիէննա 1939

ԱՏՐՊԵՏ - Ճորոխի Աւազանը - Վիէննա 1929

Հրաչեայ ԱՃԱՌԵԱՆ - Պոլսէն Կարին - Նոր Նախիջեւան 1909

Կիրակոս ՂԱԶԱՆՃԵԱՆ - Խառն ճամբաներ - Կ. Պոլիս 1887

Մանուէլ ՄԻՐԱԽՈՐԵԱՆ - Ուղեւորութիւն ի հայաբնակ գաւառս (3 հատոր) - Կ. Պոլիս 1884

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՑ Ս. Փրկիչ Հիւանդանոցի Հայոց - Կ. Պոլիս 1904

Յովհ. Արք. ՆԱԶԼԵԱՆ - Ցուշեր (2 հատոր) - Պէյրութ 1960

Ս. Տ. ԵՐԵՄԵԱՆ - Հայաստանը ըստ Աշխարհացոյցի - Երեւան 1963

Տիրան ՄԱՐՈՒԽԵԱՆ- Խորագոյն Հայք - Երեւան 1978

Ռաֆայէլ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ - Բագրատունիներ - Երեւան 1997

Հ. Ս. ԷՓՐԻԿԵԱՆ - Բնաշխարհիկ Բառարան - Վենետիկ 1903/05

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՌՕՏ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆ (4 հատոր) - Երեւան 1990/2003

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ եւ ՑԱՐԱԿԻՑ ՇՐՋԱՆՆԵՐԻ ՏԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱՌԱՐԱՆ (5 հատոր) Երեւան 1986/2001.

Հ. Ղեւոնդ ԱԼԻՇԱՆ - Հայաստանի աշխարհագրութիւն (անտիպ ձեռագիր)

Հ. Սահակ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ - Պատմութիւն Հայոց (2 հատոր) - Վենետիկ 1922

Թորոս ԹՈՐԱՄԱՆԵԱՆ - Հայկական ճարտարապետութիւն (2 հատոր) - Երեւան 1948

Պետրոս Վրդ. ԿԱԼՀՈԿԵՑԻ - Ասիական ճանապարհորդ. ի հայրենիս - Կ. Պոլիս 1881

Վահան Վրդ. ՊԱՐՏԻԶԱԿՑԻ - Խոսք Հայրենեաց - Կ. Պոլիս 1879

Աբէլ Վրդ. Մխիթարեանց - Ճանապարհորդութիւն յՆի - Կ. Պոլիս 1855

Թ. Խ. ՑԱԿՈԲԵԱՆ - Հայաստանի պատմական աշխարհագրութիւն - Երեւան 1984

Յովսէփ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ - Շիրակի լեռնահովտի պատմական յուշարձանները - Երեւան 1975

Յովհաննէս ԶԱՏԻԿԵԱՆ - Կարին - Երեւան 1992

Յովհաննէս ճարտ. ՄԱՐԶՊԱՆԵԱՆ - Բաղդատական ակնարկ մը - Խաթանպուլ 1970

Sevan NISANYAN - Herkesin Bilmedigi

ՈՒԿՐԱՆԻՈՑ ԵՒ ՎՐԱՑՏԱՆԻ ԿԱՐԳԱՑԵԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ուկրանացի եւ վրացի նախագահները՝ Վ. Իուշչէնկօ եւ Մ. Սահակաշվիլի իրենց երկիրներուն վերջին շրջանի քաղաքական զարգացումները դրուատող յայտարարութիւն մը ստորագրած էին («Ֆիկառօ», Յունուար 11)։ Այդ զարգացումները հասկընալի է որ կը ներկայացուին «Նարնջագոյն յեղափոխութեան» պիտակով ու կը թարգմանուին ուկրանացի եւ վրացի ժողովուրդներուն ազատութեան, ժողովրդավարութեան վարդով։ Անոնք փառը տուած են թէ հակաժողովրդավար վարչակարգեր չեն կրնար հակադրուիլ ժողովուրդներու հիմնական իրաւունքներուն եւ մեծամասնութեան քաղաքին։

Երկու նախագահները կը մերժեն զաղափարը թէ խաղաղ ու ժողովրդավարական յեղափոխութիւնները կրնան արուեստական թէքնիքներու, կամ արտաքին միջամտութիւններու ազդեցութիւնը կրել։ կը գնահատեն ժողովրդավար պետութիւններու, կազմակերպութիւններու զօրակցութիւնը, յուսալով որ ան կը չարունակուի։ Կ'ըսեն թէ պիտի հետեւին միացեալ եւ ժողովրդավար Եւրոպայի մը կառուցման ճամբուն, ինչպէս իրենց բոլոր դրացիներուն հետ բարեկամական յարաբերութիւններու մշակումին։

Երկուքն ալ վստահ են թէ իրենց երկիրներուն յեղափոխութիւնները ազատութեան նոր ալիք մը կը նշանակեն Եւրոպայի համար։ Նաեւ անոր կը բերեն ազատութեան եւ ժողովրդավարութեան նորագոյն յաղթանակը։

Olaganustu Yerler (քրք.)
Mujde NISANYAN - The Undiscovered Places of Turkey - Istanbul 2001
Sevan NISANYAN - Karadeniz (քրք.)
Mujde NISANYAN - Black Sea - Istanbul 2000
CUINET VITAL - La Turquie d'Asie - Paris 1890
TURQUIE - Encyclopédie de voyage - Nagel - Genève 1988
TURCHIA - Instituto geografico De Agostini - Novara 1997
TURCHIA - Il Sole 24 Ore - Milano 2002
TURQUIE - Guides Voir 2004 -Hachette Paris
TURQUIE - Guides Bleus - Paris 2004
TURQUIE - Lonely Planet - 2004
ASIE-MINEURE - Statistique officielle 1914. Proportions des populations musulmanes, grecques et arméniennes.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Պէյրութի Հայրատասանի դեպանատան մէջ, Դեկ. 17ին, հանդիպում-ընթրիք մը տեղի ունեցած է «Արթ աֆ Թրկը Ուորլտ» ոչ կառավարական կազմակերպութեան նախագահ, զուիցերահայ կոմսուհի Աուելինա Զուպարեան-Ճոն Ֆուրթենպերկի եւ լիբանահայ բարերարներու եւ մտաւորականներու հետ։ Նպատակն էր, ներկայացնել միջանկեալ կազմակերպութեան իրականացնելիք ծրագիրները, որոնցմէ առաջինը նախատեսուած է Պուրճ Համուտի մէջ։ Բացումը կատարած է դեսպանը՝ Արեզ Յովհաննիսեան որ ներկայացուցած է կոմսուհին եւ անոր տարած աշխատանքը։ Նշած է որ խնդրոյ առարկայ կազմակերպութիւնը կապուած է ՄԱԿի հանրային տեղեկութիւններու բաժանմունքին եւ կ'աշխատի ժամանակակից արուեստի միջոցաւ զարկ տալ մարդկային իրաւանց արժէքներուն եւ սկզբունքներուն։ Ապա խօսք առած է կոմսուհին Լիբանան հրաւիրող «Կրին կարտըն կրուի» կազմակերպութեան նախագահը՝ Ռեժինա Ֆինիանոս, Լիբանանի տարածքին վրայ մանուկներու համար խաղավայրեր կը կառուցանէ։ Յօսք առած է նաեւ կոմսուհին, որ աւելի մանրամասն ներկայացուցած է իր կազմակերպութիւնը եւ Պուրճ Համուտ իրականացնելիք ծրագիրը։ «Մեր երազն է, ըսած է, Լիբանանի եւ Հայաստանի միջեւ զուգահեռ ծրագիրներ իրականացնել»։ Պուրճ Համուտի փոխքաղաքապետ Րաֆֆի Կէօվղանեան յայտնած է թէ նախատեսուած է քաղաքապետարանի չէնքերու շրջանին մէջ գտնուղ մանուկներու խաղավայրերը բարելաւել։ Աւելցուցած է որ Պուրճ Համուտի քաղաքապետութեան չուրջ գտնուղ եւ իրեն պատկանող հողաշերտերն ալ պիտի օգտագործուին ընդարձակելու համար խաղավայրը։ Հանդիպումէ ետքառիթ, դեսպանը յուշանուէր մը չնորհած է կոմսուհիին։

***

Պէյրութի «Մոնօ» թատերասրահին մէջ, Դեկ. 17, 18 եւ 19ին, կազմակերպութեամբ «Նոր Սերունդ» մշակութային միութեան Պէյրութի եւ Դամասկոսի մասնաճիւղներուն, տեղի ունեցած է հայկական պարերու միացեալ համոյթի մը։ «Արեգ» (մանկապատանեկան) եւ «Մեղրի» (երիտասարդական) պարախումբերը ներկայացուցած են փունջ մը հայկական աղգագրական եւ ժամանակակից, ինչպէս նաեւ արաբական եւ ռուսական պարեր։ Զոյգ պարախումբերու դեղարուեստական ղեկավարները եղած են լիբանահայ պարուհի Մարիժան Աուետեան եւ Հայաստանի պարուսոյց պարագրող Պետրոս Կարապետեան։

ԸՍՓՈՓ ՍՓՈՒԵՓՔ

«ՔՆԱՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հայկական ժողովրդական երաժշտութեան այս խումբը փարիզեան շրջանին մէջ նախապէս հանդէս եկած ըլլալով հանդերձ, առաջին անգամն է որ ելոյթ կ'ունենայ «Թէաթը տը լա Վիլ»ի բեմին վրայ, Յունուար 22 Շաբաթ օր, ժամը 17-ին։ Վեց հայ երիտասարդէ բաղկացած «Քնար»ը որ կը ներկայանայ «Թուրքիա» պիտակով, տեղական մամուլին մէջ յաճախ խօսեցուցած է իր մասին։ Փարիզեան ելոյթը առիթ եղած է որ դրուատալից տողերու արժանանայ նաեւ «Թէաթը տը լա Վիլ»ի յայտագիր - գրքոյկին մէջ։

Սեզար Աւետիքեան (թառ, պաղլամա), Արթօ Էրտողան (հարուածային), Սիլվակ Շահրիկեան (դուդուկ, չվի, գուռնա, աքորտէոն), Դանիէլ Գոյումճու (ջութ, ճիմպիւշ, երգ), Մուրատ Շերին եւ Թաթիանա Պոսթանէ (երգ) կազմուած խումբը կը ներկայացուի որպէս Անատոլուի հայութեան ցրուումէն ետք անոր հարազատ երաժշտութիւնը պահպանող կազմ մը։ Այդ երաժշտութիւնը աչուղակներն է որ 1997էն ի վեր կը վայելէ նաեւ «Քնար»ի հոգածութիւնը։

Նուագարաններուն հետ երկու արական ու մէկ իգական վերջին ձայր ջինջ ձայներու ընկերակցութիւնը «երբեմն մելամաղձոտ, երբեմն խանդավառ շեշտերով կը ստեղծէ հոգին շոյող երաժշտութիւն մը»։

Աւելցնենք որ փարիզեան իրենց ելոյթը պիտի ունենայ պարի փոքրիկ փակագիծ մըն ալ, չնորհիւ ժանէթ Աւետիքեանի ու արհեստավարժ երիտասարդ պարող Միհրան Թումմասեանի մասնակցութեան։

Publications reçues

LE CLAN DES IAN
Arménité d'abord

HOVIV

Editions Edipol, Paris 2004

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲԱՆ

(ՎԷՊ՝ ՊԷՋՃԵԱՆ ԱՄԻՐԱՑԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

ԱՐԱ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.

ՊԷՋՃԵԱՆ ՊԱԼԱՏԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ԽՍՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

- Ինչո՞ւ վաչա, դուն որ այդքան մեծ ծառայութիւններ ըրած ես մեր Սուլթանին։

- Այո, ես հայրենիքիս եւ Սուլթանիս ծառայեցի այնքան որքան կրնար ձեռքէս։ Բայց պարտեալները յարդ չեն ուտենալու։ Ով գիտէ թշնամիները ինծի դէմ ի՛նչ դաւեր պատրաստած են։ Վեհափառ Սուլթանը անշուշտ որ նեղուած է պարտութիւններէն եւ գրկաբաց չպիտի ընդունի պարտեալ հրամանատար մը։ Իսկ թշնամիները վստահ եմ անչարժ չեն նստիր։

- Ո՞վ թշնամի պիտի ըլլայ քեզի, վաչա։

- Նախ տա Աբթին ըսուած կեավուրը, որ ինծի թշնամի եղած է միշտ, որովհետեւ ես վինքը չեմ սիրեր։ Իակ թէ ինչո՞ւ չեմ սիրեր զայն չատ պարզ է, որովհետեւ քիթը ամէն բանի մէջ կը խոթէր եւ կ'ուզէր միշտ ի վնաս մեզի Սուլթանին աչքը մտնել։

Ախպէտ մտահոգ կը փութար Խթանպուլ։ Շուտով հասաւ մայրաքաղաք։ Հաղիւ դղեակը մտած ուզեց իր պալատականներէն մէկ քանի տեսնել լուրեր առնելու համար։ Անոնցմէ պէտք եղած տեղեկութիւնները առնելէ վերջ կ'ուզէր պալատ երթալով ներկայանալ Սուլթանին։ Բայց ինք դեռ բարեկամները չէր հրաւիրած ծառայ մը ներս մտաւ։

- Ի՞նչ կայ, հարցուց վաչան։

- Փաշա, Աբթին ամիրան կ'ուզէ ձեզ տեսնել։

Փաշան յօնքերը պռատեց։ Դեռ հազիւ մայրաքաղաք եկած, ուրկէ՞ լուր առած էր իր ժամանումը։ Արդեօք ի՞նչ դաւ կը պատրաստէր իրեն դէմ։ Բայց խոհեմութիւնը պետական անձի մը գլխաւոր պէնքը պէտք է ըլլայ խորհեցաւ։

- Ներս առաջնորդէ, ըսաւ։

Պէզճեան ներս մտաւ ժպտաչուրթն եւ բարեկամական արտայայտութեամբ մը վաչային մօտ գնաց եւ ձեռքը սեղմեց մտերմօրէն։

- Կը զարմանաք թէ ի՛նչպէս լսած իմ ձեր վերադարձը։ Սկիւտարի մուհաֆըզէն խնդրած էի ձեր գալը անմիջապէս ինծի տեղեկացնել։ Կրնամ ըսել թէ առաջին լուրը առնողը ես եմ։

- Բայց ինչո՞ւ այս փութկոտութիւնը։

- Ուզեցի ձեզ առաջին տեսնողը ըլլալ, ամէն մարդէ առաջ անցեալ ըլլայ ըսել ձեր կարճատեւ գերութեան համար եւ պալատի մէջ տիրող կացութեան մասին առաջին լուրը ես տալ ձեզի։

Մէհմէտ Րէչիտ փաշա տակաւին չէր կրցած ըմբռնել կացութիւնը եւ այդ պատճառով չէր խօսեր եւ մտիկ կ'ընէր։

- Փաշա, կրնամ ձեզ վստահեցնել թէ ձեր գերի իյնալը մեծ ցաւ պատճառեց ինծի եւ աղօթքներուս մէջ խնդրեցի Ամենակալէն որպէսզի ձեզ փրկէ եւ տղէ առողջ վերադարձնէ մեզ, որպէսզի միշտ օգտուինք ձեր խոհեմ եւ փորձառու առաջնորդութենէն։

Փաշան չէր խօսեր։ Անկի՞ղծ էին այդ խօսքերը թէ գազազ մեքենայութիւն մը կը հիւսէր։ Բայց վերջապէս Մէհմէտ Րէչիտ փաշա խօսեցաւ։

- Ամիրա, պարտեալ սատրազամը, գերի ինկած հրամանատարը ո՞վ ինչ պիտի ընէ։

- Փաշա, հրամանատարը առանձինն ի վերջոյ բանակ մը չէ։ Արդեօք ուրիշ ռեւէ զինուորական մը ձեր բանակին գլուխը պիտի կրնա՞ր տարթեր արդիւնք մը առներ Գոնիայի մէջ։ Անշուշտ որ ոչ։

Փաշային վրայ կամաց կամաց վստահութիւն կու գար։ Բայց չէր կրնար իմաստ մը տալ այս կացութեան։

- Իրաւունք ունիս Ամիրա, բայց պարտըղտը միշտ յանցաւոր է։

- Ոչ, հազար անգամ ոչ, Թերեւս տգէտներու համար այդպէս է, բայց ողջամիտ անձը խնդիրը առարկայօրէն կը քննէ։ Դուք անխուսափելի պարտութեան մը հանդիսականութիւնը ձեր աչքին առջեւ ունեցած ատենուան հանդերձ մեր Սուլթանին ծառայելու փութկոտութեամբ հրամանատարութիւնը ստանձնեցիք։ Ասիկա անձնատուութեան, ապերախտութեան ու վեհանձն նմոյշ մըն է եւ ուրիշ ոչինչ։

Պէզճեան կը ջանար սիրաշահիլ փաշան ոչ միայն իր հաշուոյն այլ նաեւ ամբողջ հայ ազգին հաշուոյն, որովհետեւ ան կրկին սատրազամ կրնար ըլլալ, մանաւանդ Պէզճեանի բարեխօսութեամբ, եւ հայերը ունէին չատ մը կարզադրելիք հարցեր, մանաւանդ երուսաղէմի իրաւունքներու խնդրին մէջ։

Փաշային կասկածոտ ակնարկները տեղ վստահութիւնը եկած էր, աչքերը կը փայլէին գոհունակութեամբ։ Հիմա կը խորհէր թէ փոխանակ պալատական ընկերները կանչելու, կրնար կացութեան մասին Պէզճեանէն տեղեկութիւն առնել։

- Ամիրա, ըսաւ յանկարծ փաշան, դուք որ մեր վեհափառ Սուլթանին մտերիմն ու խորհրդականն էք, խնդրեմ ըսէք թէ ան ալ ձեզի՞ պէս կը խորհի իմ մասիս։

- Փաշա, ձեր պարտութենէն վերջ ձեր դիրքին աչք ունեցողներ, որոնց մէջ ձեր բարեկամ կարծածներն ալ կան, ուզեցին պղտորել Սուլթանին միտքը, բայց ես տե վեհափառ Սուլթանը հասանք այն եզրակացութեան թէ դուք անձնատո՛ւ ու հաւատարիմ անձ մըն էք։

Մէհմէտ փաշա յուզուեցաւ։ Դողդողուն ձայնով մը ըսաւ.

- Ուրեմն դուն իմ բարեկամ կարծածներուս ինծի դէմ պատրաստած դաւերը չէզոքացուցիր։ Ինչո՞ւ անկեղծ չըլլամ Ամիրա, մինչդեռ ես կը վախնայի որ դուն կրնաս Սուլթանը ինծի դէմ լարել եւ ես կրնամ երկրորդ Հալէպի մը դառնալ։

(Շար. 76)

(Շար. Ա. էջէն)

մար Սարքոզիի ընթացքը կրնայ «վարչակարգի տագնապ մը ստեղծել»: Սպասյին ժողովի նախագահը խիստ լարված է:

ՊԱՂՏԱՏԻՆԵՐ յարձակման անցած են Յունուար 13ին իսրայէեան զինուորական կայանի մը դէմ, Գազայի գօտիին մօտ: Ապստամբ ընտրութենէն ի վեր ամէնէն մահացու յարձակումն է որու ընթացքին վեց Իսրայէլացիներ մեռած են եւ 10 ուրիշներ ալ վիրաւորուած: Պաղեստինեան երեք կազմակերպութիւններ ատէր եղած են արարքին: Ասոնք են՝ ալ-Աքսայի նահատակներու Չոկատը, Ֆաթահի պինեալ թեւը եւ Համասը:

ՍՊԻՏԱԿ ՏԱՆ բանբերը յայտարարած է Յունուար 12ին, որ Յունուար 30ի Իրաքի ընտրութիւնները կատարեալ պիտի չըլլան «բայց առաջին անգամն է որ Իրաքցիները պիտի կարենան ազատօրէն ընտրել իրենց ղեկավարները: Ընտրութիւնները կը ձգտին փոխանցման շրջանի կառավարութիւն մը նշանակելու եւ մէկն է այն երեք քուէարկութիւններէն, որոնք տեղի պիտի ունենան այս տարի»: Ցաջորդ երկուքն են՝ քուէարկութիւն մը Սահմանադրութեան վերաբերեալ եւ տարեվերջին երրորդ մը՝ վերջնապէս ընտրելու համար Խորհրդարան մը:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Մարդկային իրաւանց պաշտպանութեան կազմակերպութիւնը (Հիւմըն Ռայթզ Ուաչ) 2004ի իր տեղեկագիրը ներկայացուցած է Յունուար 13ին, ուր կը մատնանշուին գլխաւորապար մատնոդութեան երկու կենսական ղրդռպատճառներ: Առաջինը կը վերաբերի միջազգային հասարակապետութեան անկարողութեան վերջ դնելու «գեղային զանգուածային ոճգրգռումի»: (Տարֆուր), երկրորդն ալ Պուչի, որ չատ խնդրոյ առարկայ ըլած է մարդկային իրաւանց պաշտպանութիւնը աշխարհի մէջ: Անցեալին վրայ, աւելցած են 2004ի յայտնութիւնները Պագրատի Ազու Ղրայիպ բանտին Իրաքցիներուն կիրարկուած չարչարանքները եւ կուանթանամոյի 550 բանտարկեալներու տագնապալի վիճակը: Հարցաքննութիւններ կան որոնք կը համապատասխանեն չարչարանքի:

ԼԸ ՓՈՒՆԻ եւ Լ'ԷՔՒԻՓի խմբագրատուները անակնկալօրէն խուզարկուած են Յունուար 13ին: Գործադուլեան նպատակն էր գտնել չաթաթաթերթին եւ մարզական օրաթերթին յուրերու աղբիւրը, ինչ կը վերաբերի Քոֆիխա հարցին: Խնդիրը հրապարակուած էր 2004 Յունուարին երբ հեծանիւի Քոֆիխա խումբին մէջ խթանիչ դեղերու գործածութիւնն էր 2003ի Ֆրանսայի շրջանին, որ մեծ պայթակղութիւն մը կը ստեղծէր: Երեք լրագրողներու տեղեկութիւնները ստոյգ կին եւ պատճառ եղած էին որ էֆիփի երկու աշխատակիցներուն բնակարաններն ալ խուզարկուին:

ԱԲԽԱԶԻՈՑ մէջ, ձայներու 90 առ հարիւրով նախագահ ընտրուած է ռուսամէտ Թեկնածուն՝ Սերգէյ Բակապէ: Ընդհանրապէս մամուլը կը չակերտէ «նախագահ» որակումը այն պատճառաւ որ Աբխազիա ինքնակոչ հանրապետութիւն մըն է զոր միայն Մոսկուա ճանչցած է: Սկիզբէն յայտարարած է «արտաքին քաղաքականութիւնը կը ձգտի միայն դէպի Ռուսաստանի հետ համագործակցութիւն մը»: 1992-93ի անջատումէն ի վեր վրացական ուժերուն դէմ կռուելէ ետք, Աբխազիա աւերակ հողամասի մը վերածուած է: Ռուսաստանի Արտաքին նախարարը՝ Լաւրով հաղորդած է կրկին որ ժամը եկած է խօսելու Վրաստանի հետ: «Միշտ չեշտած ենք, ըսած է, որքան չուտ հարցը կարգադրուի, այնքան աւելի չուտ կը ստեղծուին պայմանները խօսակցութիւններու Թիֆլիսի եւ Սոխումիի միջեւ Վրաստան - Աբխազիա կարգադրութեան մը համար»:

Ժ.-Մ. Լը Փէն, անկասկած հասած է իր նպատակին, բոլոր մեխանները իրմով կը պրաշին եւ Լիպերասիոնի հարցումն ալ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՈՒՔԻՒ

ՍԷՆ-ՄԱՆՏԷ.- Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Մուրատեան 500 Եւրօ:

ՅԱՒԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉի Փարիզի «Արշալոյս Թադէոսեան» մասնաճիւղի ժողովը Շաբաթ, Յունուար 22, ժամը 14·30ին սովորական հաւաքատեղին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Ս. Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը մատադօրհնութեան առթիւ չնորհակալութեամբ ընդունած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.-

Տէր եւ Տիկին Սարքեան, Տիկին Լուսին Սաղրամ, Պ. Սմբատ Շամիրեան, Պ. Յարութիւն Արզոմանեան, Տէր եւ Տիկին Միհրան Սահակեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Թեզճեան, Տիկին Շաքէ Քէշիշեան, Անթուան Պիպէր ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Միսաք Պարտաք, Քարափէտեար ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Փիլիպոսեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փրնարպաչը, Զոհրապեանց ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Թորոս Տէմէեան, Փոխանեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Աբա Փոխանեան, Տէր եւ Տիկին Սահակ Տալար, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Թէլլեեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Գասպար, Սիմոնեան ընտանիք 50ական Եւրօ, Տէր եւ Տիկին Մարթէն Ժամկոչեան 100 Եւրօ:

(Շար.)

(Յունուար 14) «Խօսի՞լ թէ չխօսիլ» խմաստէ զուրկ է, երբ Ա. էջէն եաք, երկու լրիւ էջեր եւ խմբագրական մը նուիրուած են իրեն եւ ժխտոզական իր արտայայտութիւններու: Դէմ դրելով հանդերձ, բոլորը կը կրկնեն իր խօսքերը: Ճարտարարուեստի պատուիրակ նախարարը՝ Փաթրիք Տէվէճեան յայտարարած է.- «Եթէ կրնայ Օրատուր երթալ առանց լալու, թող ընէ»: Դեռ կը յիշուին անցեալին ալ իր լսածները, այսինքն կ'ապահովեն իր քարոզչութիւնը:

*ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՑ նախկին վարչապետուհին՝ Մ. Թաչէրի զաւակը Մարք Թաչէր 380 հազար Եւրոյի տուգանքի մը դատապարտուեցաւ Գափի Բարձրագոյն Ատեանին կողմէ եւ չորս տարի ալ բանտարկութեան, յետաձգումով: Ենթական ընդունած էր յանցաւոր ըլլալը: Նիւթապէս օժանդակած էր պետական հարուածի մը կինէյայի մէջ, անցեալ Մարտին: Դատարանին առջեւն ալ կարելի էր կարդալ քիչ մը տապօրինակ պատառ մը, ուր արձանագրուած էր՝ «Մամա՛, փրկէ զիս»: Ճիշդ է որ Անգլիոյ «երկաթեայ տիկինը» քանիցս փրկած է իր պաշտելի զաւակը, որու համար իր հիացումը կ'արտայայտէր ըսելով.- «Մարք կրնայ ձիւն ծախել Էսքիմոներուն եւ աւազ՝ Արաբներուն»: Աւելի ծանր պատիժ մը փրկուելու համար, Մ. Թաչէր համաձայնութիւն մը կնքած էր հարաւ-ափրիկեան արդարադատութեան հետ, ընդունելով իր յանցագործութիւնը եւ գործակցած էր ամբաստանեալ կողմին հետ: Պատիժին թեթեւ ընոյթը չատեր վրդոված է:

ԱՄՆ-ու առեւտրական բացը նոր մարցանիշ մը կոտրած է 2004 Նոյեմբերին, հասնելով 60,3 միլիառ տոլարի (46,4 միլիառ Եւրօ) քարիւղի ներածման պատճառով ու նաեւ այն պատճառով որ ճեռնարկները չեն կրցած օգտուիլ տոլարի տկարութենէն:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

«ՊԷՕՐԷԿ»Ի ԵՐԵԿՈՑԹ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէսինի Արշակ Ջամալեան մասնաճիւղին տարեկան «պէօրէկ»ի հաւաքոյթը, Շաբաթ, Փետր. 5, ժամը 20ին, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան սրահը:

Գեղարուեստական յայտագիրը կը ներկայացնէ երգչուհի Վերոնիք:

Մասնակցութիւն՝ 17 Եւրօ, ներառեալ վիճակահանութեան երկու տոմս:

Արձանագրուելու համար դիմեցէք Ռոզին, հեռաձայնելով՝ 04·78·49·19·44 թիւին:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ՆՈՐ ԺՈՂՈՎԻ

2005 ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ Շրջակայից Կրօնական Ընկերակցութեան անդամներուն ի նկատուութիւն կը յայտնենք թէ՝

2000 թուականին ընտրուած Կրօնական Ընկերակցութեան ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎի պաշտօնավարութեան քառամեայ շրջանն իր լրումին հասած ըլլալով՝ որոշուած է ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ Նոր ԺՈՂՈՎԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ կատարել յառաջիկայ

2005 ՄԱՐՏ 6-ին, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ:

Այս առթիւ Ընտրողական Յանձնաժողովս Կրօնական Ընկերակցութեան ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ կը յիշեցնէ.

- Ընտրութեան մասնակցելու՝ ընտրելու կամ ընտրուելու համար անդամները պարտին մինչեւ 2005 Յունուար 23, կիրակի, վճարած ըլլալ յետնեալ տարիներուն եւ 2004 տարեշրջանի իրենց բոլոր ԱՆԴԱՄԱՎՃԱՐՔԸ:

- Նոյնպէս, անդամներէն անոնք որոնք կը փափաքին ԹԵԿՆԱԾՈՒ ԸԼԼԱԼ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ, ՊԱՐՏԻՆ իրենց ԳՐԱՒՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆԸ կըրկնակի ապահովագրեալ (Recommandée A.R.) փոստով ուղարկել Ընտրողական Յանձնաժողովիս հասցէին՝ ամէնէն ուշ մինչեւ 2005 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 22, ՇԱԲԱԹ օր. (նամականատան կնիքը պիտի հաստատէ առաքման թուականը):

Ընտրողական Յանձնաժողովիս հասցէն.-

COMMISSION ELECTORALE
Association Cultuelle
Eglise Arménienne
15 rue Jean Goujon
75008 Paris
ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Date à retenir

Retenez bien la date du 5 mars !

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «Astrig» d'Arnouville-lès-Gonesse organise, au profit de son école hebdomadaire,

une **SOIREE CABARET** animée par

MARTIN YORGANTZ

et son orchestre,
avec la présentation de jeunes talents arméniens et la prestation de **Catharina DARBINYAN,** à l'Espace «Charles Aznavour» à Arnouville.

Cette soirée aura lieu sous la présidence d'honneur d'**André MANOUKIAN.**
Contact : Mireille GUEMDJIAN :

☎ **01. 39. 90. 63. 89**

CBAF-Solidarité-Asie
COMMUNIQUE

La tragédie qui ravage aujourd'hui l'Asie du Sud nous a tous bouleversés.

La détresse qui frappe les populations de cette région ne peut laisser aucun Arménien insensible.

Un élan de solidarité internationale s'est mis en place auquel nous devons, nous Arméniens, nous associer collectivement.

C'est pourquoi, la Croix Bleue des Arméniens de France lance une collecte nationale dont le montant sera versé au nom de tous les Arméniens de France à l'UNICEF.

Les objectifs de cette organisation rejoignent les priorités qui ont toujours été les nôtres «l'aide à l'enfance».

Envoyez vos dons en libellant vos chèques à :

CBAF — SOLIDARITE ASIE
17 rue Bleue 75009 PARIS
Merci pour votre générosité.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ընթացիկ ապրուռ սակագինը

ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանուխ	135	(161,46)
Ծննդ	135	(161,46)

Բոլոր ապրուռ սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս· փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 18
MARDI
18 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 230 եւրօ — Վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար. 270 եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում)
247 եւրօ (Շարաթաթերթ առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.115 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 80e ANNEE — N° 21.115

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԳԵՏՆԻ ՎՐԱՅ Ֆրանսա ծանր չաբաթ մը կ'ունենայ Յունուար 18էն սկսեալ: Սենտիքանները կը խորհին որ յաջորդական գործադուլներ առիթ կ'ըլլան որ ընդհանուր զօրակոչ մը ծագում առնէ: Առաջին գործադուլը կը վերաբերի թղթատարին (Յունուար 18), յաջորդը Յունուար 19ին՝ երկաթուղիին, որ կրնայ չատ ծանր բնոյթ առնել քանի բոլոր սենտիքանները միացած են, Յունուար 20ին ալ կարգը կու գայ պաշտօնատարներուն, սկսելով կրթական մարզին: Ընդհանուր պահանջը կը վերաբերի աշխատավարձերու վերարժեւորման եւ աշխատանքի պայմաններու բարելաւման: Մտահոգութիւններ կան նաեւ ապագայի համար: Ամէնէն ծանրոմը չարժումը տեղի պիտի ունենայ Փետր. 5ին, յոյցերով ամբողջ երկրին մէջ, 35 ժամերու բարեկործման ծրագրին առթիւ:

Ժ.-Փ. ՌԱՖԱՐԻՆ հարցազրոյց մը տուած է Լիպերասիոնի (Յունուար 15) որու ընթացքին ալ կ'անդրադառնայ Թուրքիոյ անդամակցութեան եւ կը պատասխանէ այդ հարցին վերաբերող հարցումին եւ անոր կապակցութեան Սահմանադրութեան քուէին հետ: Կարծիքը պարզ է, տարբեր չէ Շիրաքի մօտեցումէն.- "Թուրքիոյ հանրական անդամակցութեան հարց չկայ առնուազն տասը տարիէն առաջ: Ֆրանսացիները գիտեն, պիտի արտայայտուին հանրաքուէով բանակցութեան արդիւնքներուն վրայ: Երկու հարցերը խառնել, կը նշանակէ տկարացնել Եւրոպան: Թուրքիոյ անդամակցութիւնը որոշ յուզում կը ստեղծէ եւ բնական է: Կարեւոր է բացատրել որ բանակցութիւնը, ի յառաջագունէ, չէ յանգած, անդամակցութիւնը անխուսափելի չէ...":

ՇԻՐԱՔ, անցեալ չաբթու չարունակեց ընդունիլ կուսակցապետերը, որոնց մէկուն յայտնեց իր մտավախութիւնները ինչ կը վերաբերի Սահմանադրութեան հանրաքուէին եւ Թուրքիոյ անդամակցութեան չփոթութեան: Յունուար 14ին, Ֆր. Պայրու չատ մտահոգ էր տեսակցութենէն եւ չէր չատ էր որ "ոչ"ի վտանգը թերագնահատած է: Ան դիտել կու տայ որ երեք պատճառներ կան կասկածելու համար դրական արդիւնքին մասին: "Նախ, կ'ըսէ, Եւրոպան կը նկատուի դերազատական: Ապա, Ֆրանսացիները կը զգան որ Թուրքիոյ անդամակցութիւնը պիտի փոխէ Եւրոպայի նկարագիրն իսկ: Հուսկ, ժողովրդավար եւ ընկերային անախորժ մթնոլորտ մը կայ որ կրնայ արտայայտուիլ քուէատուփերու մէջ": Պայրուէն առաջ, Շիրաք ընդունած էր "ոչ"ի երկու կողմնակիցները՝ Մարի-Ժորժ Պուֆէ (համախոհավար) եւ Ֆիլիփ տը Վիլիէ (Շարժում Ֆրանսայի համար): Այս վերջինը բուռն պայքար մը տանելու պատրաստ է Թուրքիոյ անդամակցութեան դէմ: Շատ փասքուա իսկ կը խորհի որ "կարելի չէ անջատել Թուրքիոյ անդամակցութիւնը Սահմանադրութեան հանրաքուէէն" եւ ինք ալ կոչ կ'ընէ "ոչ"ի ի նպաստ:

"ԱՁԺՄ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՀԱՐՑ ՉԿԱՑ" յայտարարած է Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը, երբ Յունուար 13ին վարչապետ կը գտնուէր, ի պատասխան Ն. Սարքոզիի ծրագրերուն: Ծանօթ է որ ԻԽ. ԷՄ. Փէ.ի նորընտիր նախագահը կ'ուզէ կուսակցական նեղքին հանրաքուէ մը ընել այդ եւ այլ հարցերու մասին, Մարտ 6ին: Աւելցուցած է սակայն որ դէմ չէ որ մարմին մը ստեղծուի այդ հարցը ծեծելու համար, քանի որ վիճակումի նիւթ պիտի ըլլայ 15 տարի:

Ն. ՍԱՐՔՈԶԻ կը պնդէ իր տեսակէտներուն վրայ հարցազրոյցով մը Ֆիկարոյի (Յունուար 17) եւ ոչինչ կը փոխէ հակառակ եղած քննադատութիւններուն իր շարքերուն մէջ իսկ: Այլ խօսքով, կ'ուզէ որ կուսակցութեան չարքերը ընտրեն 2007ի նախագահական թեկնածուն, որ սահմանուի գաղիքը (գոթա հաստատուի), մէկ խօսքով "նոր առաջարկ" մը կ'ուզէ որ ներկայացուի կուսակցութեան կողմէ մինչեւ 2006 Մայիս:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՊՈՒՇ խոստովանած է Է.Ց.Պի.Սի. կայանին տուած հարցազրոյցի մը մէջ, Յունուար 14ին, որ անցեալին լեզուական վրիպումներ ունեցած է, որոնք "գէշ տպաւորութիւն" մը գործած կրնան ըլլան աշխարհին: Ցիշած է "ողջ կամ մեռած" տարագը Ուսամա Պէն Լատէնի համար կամ՝ "թո՛ղ գան"ը խօսքն ուղղելով իրաքցի ապստամբներուն: Բացատրած է որ կ'ուզէր քաջալերել ամերիկացի զինուորներու հերոսութիւնը եւ ոչ թէ հրաւիրել ապստամբները որ յարձակումի անցնին: Ընդունած է նաեւ որ ԱՄՆ-ու պատկերը "չատ յաջող չէ" մահմետական աշխարհին մէջ, բայց կը խորհի որ Հարաւային Ասիոյ եղած օժանդակութիւնը կրնայ բարելաւել կացութիւնը աշխարհի այդ կողմը:

ՓԱՐԻԶԻ Արքեպիսկոպոսը՝ Ժիրանաւոր Ժան-Մարի Լիւսթիժէ, մասնակցած է Համաշխարհային Հրէական Համագումարին (Գոնկրէ Մոնտիալ Ժիւիֆ) ընդհանուր ժողովին որ գումարուած է Պրիւսէլ: Առաջին անգամ է, որ կաթողիկէ եկեղեցւոյ բարձրաստիճան ներկայացուցիչ մը նման քայլ մը կ'առնէր: Ան, Յունուար 9ին, իր խօսքը ուղղած է աշխարհի հրեայ համայնքներու 400 ներկայացուցիչներուն: Իր ելոյթը (որ առանձին եւ ամբողջութեամբ լոյս պիտի տեսնէ) կեդրոնացած է հրէականութեան մնայուն ներկայութեան վրայ Եւրոպայի պատմութեան մէջ: "Կարելի է ըսել, չեչտած է, առանց չափազանցութեան, որ Եւրոպական դիտակցութիւնը խորապէս եւ մշտերմօրէն դրոշմուած է Հրեաներու ներկայութեամբ": Կարդինալին համար, որ Յունուար 27ին Պապը պիտի ներկայնէ Աուշվիցի ազատագրման ոգեկոչման, Հրեաներու բնաջնջումը անսրբագրելի կորուստ մը եղած է Եւրոպայի ազգային մշակոյթներուն համար, ու թըլած է խնդրոյ առարկայ երկիրները՝ Լեհաստան, Ռումանիա, Լիթուանիա, Գերմանիա, Աւստրիա եւ այլ երկիրներ: Փարիզի Արքեպիսկոպոսը դեռ աւելցուցած է.- "Ինչպէ՞ս Եւրոպա կրնայ խորհիլ իր ապագային մասին եթէ անգիտանայ իր մշակոյթին այն բաժինը զոր կը պարտի իր ծոցի Հրեաներուն":

ՇԱՐՈՆ բացարձակ ազատութիւն տրաւ իր բանակին որ գործէ ինչպէս որ կ'ուզէ Գազայի գօտիին մէջ, Յունուար 13ի ոճրափորձին որպէս հետեւանք: Իսրայէլի վարչապետը չբսաւ թէ կը խղճ Մ. Ապպասի հետ, բայց աւելի վերապահ է այլեւս: Ապպաս կը ջանայ համոզել պաղեստինեան դինեալ տարրերը որ վերջ տան իրենց յարձակումներուն, որոնք կը վերնասեն "պաղեստինեան ազգային չահերուն":

ՊԱՂՏԱՏԻ Ապու Ղրայխ բանտին մէջ Իրաքցիներու կիրարկած չարչարանքներուն համար ամերիկացի տասնապետը՝ Չարլզ Կրանէր տասը տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Գալիֆորնիոյ Փորթ Հուտ Զինուորական Ատեանին կողմէ, Յունուար 14ին: Ընդհանուր ձեւով ոչ մէկ զղջում արտայայտած է ամբողջ դատավարութեան ընթացքին: Իրեն համար չարչարանքի այդ կիրարկումները "զուարճութիւն" էին:

ԷԹԱ-ն այլեւս տրամադիր է խօսակցութեան նստելու Սպանիոյ իշխանութիւններուն հետ: Պասք չարժումին քաղաքական թեւն է՝ Պաթասունան որ նման դիմում մը ներկայացուցած է Մատրիտի կառավարութեան "քաղաքական եւ ժողովրդավար միջոցներով" լուծելու համար պասք կընճիռը:

ՉԻՆՍԱՏՆԻ Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. նախկին քարտուղարը՝ Յաօ Ցիանկ, որ ընդդիմացած էր 1989ի պարնան հալածանքին եւ հետապնդումներուն, մեռած է 85 տարեկանին: Պաշտօնապրկուած էր եւ իր հոգեվարքն ալ լուռ մնացած: Հակողութեան տակ կ'ապրէր:

(Շար.ը Դ. էջ)

ՆԻՍԻ Ա. ՓՈԽՔԱՂԱՔԱՊԵՏԷ ԺԻՒԼԻԱՆԱ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆ-ՏԷԼՓԻ Կ'ԸՆԴԴԻՄԱՆԱՑ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Իրաւաբան Ժ. Շիշմանեան - Տէլփի Յունուար 14 թուակիր հաղորդագրութեամբ մը հրապարակաւ հակադրուած է Թուրքիոյ Եւրոպայի անդամակցութեան: Կը քննադատէ առանց եւրոպացիներուն կարծիքին դիմելու այդ երկրին հետ բանակցութեան սկսելու որոշումը, մանաւանդ անոր համար Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչումին նախապայման չնկատուիլը: Ինք կը բաժնէ այդ հարցին մէջ Ն. Սարքոզիի կեցուածքը, յիշելով Ա. Ժիւփէի ու Ժիսքար տ'Էսթէնի եւս հակադրութիւնը: Կ'անդրադառնայ նաեւ հարցախոյզերու որոնց արդիւնքով Ֆրանսացիներու 62%ը Դեկտեմբերին դէմ էր Թուրքիոյ անդամակցութեան:

Հաղորդագրութիւնը չատ տեղին մօտեցումով նիւթ կ'ընէ նաեւ այդ անդամակցութիւնն ու Եւրոպական Սահմանադրութեան հանրաքուէն չչփոթելու օրէ օր աւելցող թելադրութիւնները որոնք որոշակի վախի մը ապացոյցն են քաղաքական դէմքերու մօտ: Ու Ժ. Շիշմանեան - Տէլփի հարց կու տայ. "Բայց ի՞նչ արժէք կրնայ ունենալ մեզի համար սահմանադրութիւն մը որ վաւերացուած է անկարող ժողովի մը կողմէ. անկարող՝ Թուրքիոյ անդամակցութեան հետամուտ երկիրներուն տնտեսականէն տարբեր բիւրախներ պարտադրելու":

Հաղորդագրութիւնը կ'աւարտի հաստատումով մը. "Ֆրանսահայ գաղութը 450.000 հոգի կը ներանակէ. անհրաժեշտ է որ միասնական կամքով շարժինք":

Անկեղծօրէն, ամէնայն յստակութեամբ ու տրամաբանութեամբ ամփոփուած է իրականութիւնը: Ի՞նչ արժէք կը ներկայացնեն հանրաքուէ եւ Թուրքիոյ անդամակցութիւն չչփոթելու հրաւէրները երբ այդ նոյն Սահմանադրութեան տրուելիք հաստատական քուէն պիտի նշանակէ որ կրնայ անարգել գործել Մլուիթիւնը որուն անդամներէն ոչ ոք անսաց ժողովուրդին կամքին, եւ նոյնիսկ իր անկեղծ տրամադրութեան:

Տակաւին ժամանակ ունինք այս մասին խորհրդածելու:

ՎԻԷՆՆԱՑԻ ՀԱՅԵՒԹՈՒՐՔ ՊԼԱՏՖՈՐՄԸ ԿԸ ԿԱՍԵՑՆԷ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Վիէննայի հայեւթուրք պլատֆորմը Յունուար 14 թուակիր հաղորդագրութեամբ մը կը տեղեկացնէ թէ յառաջիկայ գարնան նախատեսուած "հայեւթուրք առաջին կլոր սեղան"ին աշխատանքները կը կասեցնէ: Տրուած պատճառը այն է որ "հայկական կողմը 2004 Օգոստոսի համաձայնութեամբ որոշուած փաստաթուղթերը չէ յանձնած":

Նշուած համաձայնութեամբ նախատեսուած է որ կողմերը 180ական փաստաթուղթ յանձնեն իրարու, 1915ի մասին իրենց տեսակէտը ցոլացնող: 2004 Յունիսին առաջին հարիւր փաստաթուղթերը փոխանակուած են որպէս նախաքայլ:

Պլատֆորմը կազմուած է աւստրիացի 4 պատմաբանի նախաձեռնութեամբ, որպէս չէզոք չրջանակի մէջ հայ եւ թուրք դիտնականներու մտքի փոխանակման դետին: Զորսէն մէկը հայ մըն է Արեամ Օհանջանեան, մէկն ալ թուրք մը՝ Ինանչ Աթըլկան:

Հաղորդագրութիւնը որ հակիրճ ձեւով կը յիշէ կատարուած աշխատանքը, սառըպագրուած է նախաձեռնող խումբին միայն երեք անդամին կողմէ. կը բացակայի Ա. Օհանջանեանի անունը:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԲԱՔՈՒԻ ՄԱՄՈՒԼԸ ՀԱՅԵՒԹՈՒՐՔ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Ազրբեջանի "525րդ" թերթը Յունուար 15-ին ընդարձակ յօդուած մը հրատարակած է «Ի՞նչ տեղի կ'ունենայ Հայաստան-Թուրքիա սահմանին վրայ» խորագրով: Ըսուածը այն է որ ներկայիս երկու երկիրներուն միջեւ ապրանքի փոխանակումը 120 միլիոն տոլարի հասած է եւ կը նախատեսուի որ երբ խոչընդոտները վերնան, կը հասնի մինչեւ կէս միլիարդ:

Թերթը մէջբերած է Հայ եւ Թուրք դրօծարարներու միութեան Թուրք նախագահ, Ֆ. Սոյաքի խօսքը թէ իրենց ձգտումն է քաղաքականութիւնը տնտեսութենէն անջատել, այդ կերպով քաղաքական հարցերը աւելի դիւրին կը լուծուին: Ան օրինակ տուած է Սուրիոյ կամ Յունաստանի հետ յարաբերութիւնները. այդ երկիրներուն հետ Անգարա քաղաքական խնդիրները կը քննէ տնտեսականէ անջատաբար, ուստի Հայաստանի հետ ալ նման պայմաններով կարելի է դիւանագիտական կապեր հաստատել:

Թերթը անդրադառնալով Թուրք պաշտօնեաներու կեցուածքին, դրած է թէ անոնք «ապօրինի» համարելով հայեւթուրք առեւտուրը, դիտողի դերով կը գոհանան, այդ կերպով լռելեայն աջակցելով տնտեսական կապերու ընդլայնումին: Իսկ Թ. Էրտողանի կառավարութիւնը կ'ամբաստանուի որ մէկդի ձգած է Հայաստանի հետ դիւանագիտական յարաբերութիւն հաստատելու համար ցեղասպանութեան պնդումէն, հաստուցումի պահանջէն հրաժարելու պայմանը որոնք չեն յիշուիր սահմանին բացումին համար, այլ միայն Ազրբեջանի քաղաքական չահերը: «525-րդ» թերթին համաձայն, «կ'ըսուի թէ Էրտողանի խորհրդականներէն մէկը հայ է»:

ՀԱՄԵՐՈՒՆ, ՅՈՒՇԵՐՈՒՆ ՁԱՄԲՈՎ ՀԱՍԱԾ ՊԱՏՈՒՄԸ

ԱՐՇԻԼ ԿՈՐՔԻԻ ԱՒԱՆԴԸ

ՏԷՑՎԻՏ Տ'ԱՐՍԻ «ՏԻ ԱՐԹ ՆԻՈՒԶՓԷՑՓԸՐ» ԹԵՐԹԻՆ ՄԷՋ ԿԸ ԳՐԷ, ԹԷ ԱՐՇԻԼ ԿՈՐՔԻԻ ԺԱՌԱՆԴՈՐԴՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ԸՆԴՈՒՆԱՋԵԼ ԳԵՂԱՆԿԱՐԻՉԻՆ ԱՃԻՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԺԱՌԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ ԷՋՄԻԱԾԻՆ ՏԵՂԱՓՈԽԵԼՈՒ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՌԱՋԱՐԿԻՆ

Պոլսոյ «Արաս հրատարակչութենէն համով-հոտով հատոր մը (Թրքերէն) լոյս տեսած է 2004-ին: Համով-հոտով տրակուտ մը հոս ամէն բանէ առաջ քառասի նշանակութիւն ունի, քանի որ խօսքը կը վերաբերի խոհանոցի հատորի մը: Սակայն այս քանը չատ ժլատ, չատ չոր բացատրութիւն կը մնայ գործին քով որ ճաշը, անոր բացատրութիւնը կորիզ ըրած, անոր շուրջը հիւսած է համերու, գոյներու, հոտերու անցեալ աշխարհ մը: Այնքան քնաքան է կորիզին ու մխին չաղախումը որ մարդ կը դժուարանայ որոշելու թէ ո՛ր մէկը միւսին պատրուակ ծառայած է:

Հաղիւ քանի մը ամսուան մէջ բազմաթիւ հրատարակութիւններու արժանացած հատորին հեղինակը կը կոչուի Թամրուհի Թովմասեան. «Արաս»ի անանուն հերոսներէն է: Ինչպէս կ'ըսէ վերջին բաժնին ինքնակենսագրական էջերուն մէջ, ճոխ ցանկ մը չունի աւարտած վարժարաններու, վկայականներու, մամուլի էջերու, մրցանակներու, հրատարակուած, կամ հրատարակութիւնը պերքերու. ունեցածը Պաքրդիւղի 160 տարուան կաղնիէն՝ Տատեան վարժարանին մինչնակարգի մասնաքուր վկայական մըն է: Արդէն կ'ըսէ թէ իր անունով հրատարակուած հատորէն դատելով պէտք չէ ընթերցողը գինքը գերող կարծէ: Իրեն «գրէ՛» ըսած են, ինք ալ հնազանդած: Արդի՞ւնքը. «կ'ուզէի որպէս յուշագրութիւն կարդացէք, կ'ուզէի որպէս ճաշերու գիրք մը»: Ինք երջանիկ պիտի ըլլայ եթէ ընթերցողը իր բացատրած ուտելիքը պատրաստէ ու սիրէ, պատմուած ընտանեկան պատումներէն համ առնէ:

Այս վերջին բացատրութիւնը կը բաւէ գծելու նկարագիրը հատորին որուն խորագիրն է. «Սեղաննիդ չէ՛ն մնայ» ու կը կրէ «ճաշ-յուշ» վերլուծը:

Թ. Թովմասեանի մանկութեան, պատանութեան, երիտասարդութեան աշխարհէն ապրեցուցածներն են «ճաշ-յուշ» շրջանակով տրուածները: Պոլսոյ Եսիղուղէի հայկական հարուստ անցեալի տէր Թաղն է այդ աշխարհին վայրը: Սակայն Թագուհիին գրիչը ինքնեկ գրոյցի մը բնականութեամբ արձանագրած պատումը հազար թելերով կը կապէ Զորլուին որուն բնիկ տեղացիներն են երկու մեծ մայրիկները՝ Թագուհին ու Ագապին: «Երկուքին համար ալ չորլուցի ըլլալը առանձնաշնորհեալ բան մըն էր: Սակայն անոնք չէին կրցած կուշտ ու կուռ ապրիլ այդ Զորլուն զոր պաշտելու չափ կը սիրէին»: Ու անոնց ժառանգութիւնն է տալ ընթերցողին հետ կը բաժնէ Թոռնիկ Թագուհին, տատով խաւիծին, Թովփիկին, ուլականջի լիցքին, տապակածին, տապի լիցքին, զափամային, սխմինարի հրուշակին ու չուրջ երեք տասնեակ ուտելիքի - ճաշեր, աղանդերներ, անուշեղէններ - խոհագիրները:

Անոնց ամէն մէկը գեղեցուած է եսիղուղէի ու իր գանուած այլ տուներու -ազգական, բարեկամ, դրացի- Թաղերուն առօրեային մէջ: Ու խոհանոցային այս յուշագրութիւնը նաեւ կ'ընէ օրինակ՝ Ամմաչի վանքը որուն անունը տրուած է մեծ հօրը, Զորլուի ագարակը, որուն մէջը մեծ մօրը մեծ հարսն էր հարիւր տարի առաջ, ապա դէմքեր, անցքեր. կը պատմէ օրինակ, ագարակատիրոջ Թոռներէն Եղիսային մասին որ տարտպլութեան օրերուն 21-22 տարեկան էր, տարի մը ետք ամբողջ ընտանիքէն միայն երկուորեակ եղբայրներուն հետ Դամասկոս ինկած է: Միջոց մը ետք առիթ ստեղծուած է վերադառնալու իրենց ծննդավայրը, «քայց անոնց հոն տեսածը Տէր Զօրէն աւելի ծանրակշիռ է. իրենց հօրենական ագարակը, այգիներն ու պարտէզները, տունը "լճեալ գոյժ"ի վերածուած են ու հոն ապրելու տեղ չունին այլեւս: Եղիսային մեծ հայրը, մեծ մայրը, հայրը, մայրը, Հայկանոյշ քոյրը, կաիկարասի, ագարակ, ամէն բան թեւ առած թռած է»:

Անցնելէ առաջ գիրքին տեղական շրջանակներէ -ընթերցող, մամուլ, հեռատեսիլ- դուռ մեծ ընդունելութեան, պէտք է նըշել անոր ալպոմի յատկանիշն ալ: Թ. Թովմասեան մեծ մասով ընտանեկան լուսանկարներու ալ տեղ տուած է հատորին մէջ, տեսողական հետաքրքրական մթնոլորտ մըն ալ ընծայելով համով-հոտով պատումին: Հարսանեկան ,փիէ-նիէներու ,փողոցի վաճառորդներու, արհեստանոցներու, հին թաղերու, ծովափներու, զինուորական, կամ ռազմական օրերու լուսանկարներ ղէմք ու արտայայտութիւն կը հագեցնեն յիշուած անձերուն, տեղերուն, երկարելով ընթերցող - գիրք մտերմութիւնը:

Ինչ կը վերաբերի արձնցուցած հետաքրքրութեան, հոն ամէնէն ուշագրաւն է տրուած քաղաքական գործոնի ընկալումը որ վստահաբար հեղինակին նպատակին մէջ առաջնայինն տեղ չէր գրաւած: Այդ ընկալումը ցոլացնող բազմաթիւ գրութիւններ կը չեշտեն հատորի բազմատարրութիւն մը յարգող յատկանիշը, քանի որ Թ. Թովմասեան կը չեշտէ թէ տուած խոհագիրներուն մէջ պատկանելութեան զանազանութիւն մը գրած չէ. այսինքն, չէ ընորոշած թէ բացատրած ուտելիքները ո՛րքանով հայկ., որքանով յունական, կամ թրքական, ալպանական, եւլն. են: Ատիկա ընդհանուր առմամբ թրքական հանրային կարծիքին այս շրջանին շատ սիրելի «միասնութեան», «միասնական անցեալի տիրութեան» գաղափարներուն կը կապ ւի:

Կայ սակայն աւելի մերկ իրականութիւններ մատնանշողներու խմբակ մըն ալ, որ ինչպէս, օրինակ՝ «Ռատիքալ»ի (Դեկտեմբեր 20) եւ «Հիւրրիյէթ»ի (Դեկտ. 25) չաբաթօրեայ յատելուածներուն մէջ լոյս տեսածներուն նման մօտեցում ցուցաբերած է: Առաջինին հեղինակը Եըլտըրըմ Թիւրքեր կը կոչուի. «Նորմ'ն Հայեը» խորագրուած էջով մը կ'անդրադառնայ խոհանոցէն, ուտելիքէն բաւական անդին զացող բաներու: Կ'ըսէ թէ հայերը ոչ մէկ ձեւով կը մոռցուէին, ոչ մէկ ձեւով կարելի կ'ըլլար մոռցնել իրենց գոյութիւնը: Մինչդեռ թրքական նախակրթարանի աշակերտներն անգամ ուրացումի քաղաքականութեամբ դաստիարակուեցան, ուրացումին հաւաստի ըլլալուն սիրոյն հայուն ատելութեամբ թունաւորուեցան: Գրել-կարդալ, ապա քաղմապատկութեան աղիւսակը սորվելէ անմիջապէս ետք այդ յաւիտենական թշնամիին դէմ գործածելի լեզու մը պէտք է տրուէր իրենց: «Այսօր, կը գրէ ան, այս հայրենիքին ունուն խնամկարը կը ճգնիմ շուկայ հանել, հայկական դպրոցներուն սեւաչուն, վախուրած երախաներուն ալ չանացնիմ սորվեցնել այդ բաները. թէ Հայերը ո՛ր աստիճանի խոստումնադրուժ, անվստահելի, ստախօս թշնամիներ էին»:

Ցեղոյ կը մէջբերէ «Ա.Մ.Ն.ու մէջ այս հողերու ձայները բազմացնող արժէքաւոր երաժիշտ Արթօ Թունչպոյաճեան»ի մանկութեան յուշերը. «Վեց տարեկանիս հայկական վարժարան մը կը յաճախէի. օրը երկու ժամ թրքական պատմութեան դաս ունէինք. այդ դասերուն ընթացքին սորվեցայ թէ իմ մշակոյթս ու յունականը որեան գէշ բաներ էին: Դպրոցէն ելիքիս չէի համարձակեր մարդոց երեսը նայիլ, բանի որ անոնք իմծի թշնամի կը թուէին»: Ըսելէ ետք թէ Թուրքիոյ Հայերը միշտ պարտադրուեցան պահուըտելու, յիշելէ ետք «Ակօս»ի խմբագրին դէմ Ամթիւրքի որդեգրին հայութեան պնդումներուն առընչութեամբ եղած յարձակումները, կ'ըսէ. «Հայերուն մասին շատ ներեցիք-բռնեցիք: Քանի՛ անոնք լուռ մնացին ու ըստ.ուերներու պէս պահեցին այս երկրին մէջ իրենց գոյութիւնը, մեր մեծերուն գրած պատմութիւնը հետզհետէ աւելի՛ ու աւելի մանրամասնեցիք: Սփիւռքի Հայերուն ջղայնութեան դէմ մենք աւելի ջղայնոտ դարձաք ու չպրչրկեցիք մեր հայրենակիցները որոնց հետ կ'ապրէիք: Սակայն այլևս անոնք խօսք կ'առնեն: Դար մը լռելէ ետք պատմելիք շատ բան ունին: Ամէն բանէ առաջ պէտք է զիրենք մտիկ ընենք: Այս հողերուն վրայ որպէս Հայ մնացած ըլլալու պատմութիւնը բոլորիս համար ուսանելի շատ բան ունի»:

Վերոնշեալ Բ. գրութիւնը Թ. Թովմասեանի հետ Թան Մորկիւլի կատարած հարցազրոյցն է. նախաբանին մէջ գիրքը ծանօթացնելով կ'ըսէ, «Հեղինակը հատորը փակած է, այդ շրջաններու սեղանի երկար զրոյցներուն արտասանուած խօսքով մը. «Սեղաննիդ շէն մնայ» կ'ըսէին հիւրերը, իսկ տնեցիները կը պատասխանէին. «Ենկամ, շէնցաք»: Սակայն գացի՛ն: Երբ մենք մեզի մնացինք, ահա թէ ինչ վիճակի ենք»:

Զրոյցին վերջին հարցումով Թ. Մորկիւլ կ'ըսէ. «Մինչ դուք տարիներու կուտակումին, հին Պոլսոյ յուշերուն, գոյներուն վրայ կ'աշխատիք, անդին մէկը անդադար ողջոյն կը ղրկէ ողբերգութիւններու. այդ ձայնը կ'ազդէ ձեզի, չէ՞»: *Թ. Թովմասեանի պատասխանը կը խտացնէ ճաշ-յուշ գրքին քաղաքական երեսակը*. «Մտածեցէ՛ք անգամ մը. երեք, կամ հինգ գաւկի տէր ընտանիքի մը մէջ գաւակներէն մէկը սիրուած չէ. կրնա՞ք ենթադրել թէ ի՛նչ տեսակի զգացում է ատիկա: Կրնաք մատ մը երախային անգամ պատմել տալ այդ զգացումը: Այսինքն, ընկերաբան, փիլիսոփայ ըլլալու հարկ չկայ ըստ իս: Ձեր գաւակներէն մէկը կը սիրէէ, միւսը՝ ոչ: Այդ միւսը ի՛նչպիսի մթնոլորտի մը մէջ կը մեծնայ, ինչպիսի հոգեբեկումի մը կ'ապրի. ասոր պատասխանը շատ յստակ է: Ամէն մարդ գիտէ. յաւելեալ այդ երախան ալ գիտէ... այսքա՛նն...»:

ԱՐՓԻ ԹՈՓՈՃԵԱՆ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Ս. Յակոբ Առաքնորդա-նիստ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, Դեկտեմբեր 13էն 17, ամէն իրիկուն յետ ժամերգութեան խորհրդածութիւն կատարուած է Տէրունական Աչքին մասին: Խորհրդածութիւնները կատարուած են հետեւեալ կարգով.- Ս. Աչքին վարդապետութիւնը Ծողոս Առաքեալի մօտ, Ս. Աչքը «Նարեկ»ին մէջ, Ս. Աչքը Ն. Շնորհալիի «Ճիսուս Որդի»ին մէջ եւ Ս. Աչքը Գրիգոր Տաթեւացիի մօտ: Բացի «Ս. Աչքը ըստ հայ չարաչանութեան» խորհրդածութենէն, զոր կատարած է Յարութիւն Փալանճեան, մնացեալները կատարուած են եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Գառնիկ Քհնյ. Գոյունեանի կողմէ: Այս վերջինը, առաջին խորհրդածութենէն առաջ բացատրած է թէ ինչո՞ւ այս օրերուն Ս. Աչքի թեմայով խորհրդածութիւններու չարքը որոշած է: Ան ըսած է.- Անկախ անկէ, որ իբր աւանդական քրիստոնեաներ միշտ հաչ կը հանենք, Ս. Աչքի մասին խորհրդածութիւններու չարքին պատճառը կամ գլխաւոր պատճառը այն է, որ 2005ին Մեծ Եղեռնի 90ամեակն է: Գառնիկ Քհնյ. Ս. խորհրդածութիւնը զարգացուցած է հետեւեալ երեք կէտերուն վրայ.- Ս. Աչքը եւ մարդկային խօսքը, Ս. Աչքը եւ մարդկային ցանկութիւնը հրաշքի կամ բանական խմաստութեան եւ Ս. Աչքը իբր գործիք հաչութեան ընդմարդկան եւ ընդ Աստուծոյ: Պ. Փալանճեան իր խորհրդածութեան մէջ թուած է Շարակնոցին մէջ Ս. Աչքի տարբեր եւ բազմաթիւ ընկալումներէն չարք մը եւ կարճ մեկնութիւններ տուած է: Երրորդ խորհրդածութեամբ Գառնիկ Քհնյ. նչած է Ս. Աչքին տարբեր նշանակութիւնները «Նարեկ» մատեանին մէջ: Չորրորդ խորհրդածութեամբ Գառնիկ Քհնյ. խօսած է Շնորհալիի «Ճիսուս Որդի»ի այն հատուածին վրայ, որ Ճիսուսի չարչարանքներուն մասին է: Հինգերորդ խորհրդածութիւնը եղած է Գրիգոր Տաթեւացիի կողմէ գրուած Ս. Աչքի երեք ճառերուն վրայ, որոնք կը գտնուին «Ամարաս»ի մէջ:

*
**

ԹՈՐՈՆԹՈՑԻ Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ, Դեկտ. 12ին, կազմակերպութեամբ Գանատայի Հ.Ց.Դ. Երիտասարդական Միութեան «Սիմոն Զաւարեան» մանուճիւղի վարչութեան եւ քարոզչական յանձնախումբին, տեղի ունեցած է լսարանական ասուլիս մը: Նիւթը եղած է «Լեզո՞ւն թէ ոգին է ազգը պահողը»: Խօսողները եղած են Մեղրիկ Վրդ. Բարիքեան, Գրիգոր Շիթիլեան, Լեւոն Հասըրճեան, Մարգար Շարապխանեան, Մուշեղ Գարագաշեան, Յակոբ Ճանպազեան, Սարգիս Ղազարեան եւ Քրիստափոր Յարութիւնեան: Օրուան հանդիսավարը եղած է քարոզչական յանձնախումբի ատենապետ Հ. Փայլեան: Երիտասարդական Միութեան վարչութեան կողմէ հանդէս եկած է Րաֆֆի Սարգիսեան եւ ներկայացուցած է երկու խմբակներու անդամները.- Մեղրիկ Ծ. Վրդ. Բարիքեան, Մարգար Շարապխանեան, Գրիգոր Շիթիլեան եւ Լեւոն Հասըրճեան որոնք խօսած են «Ոգին է ազգը պահողը» նիւթին չուրջ եւ Սագօ Ղազարեան, Մուշեղ Գարագաշեան, Քրիստափոր Յարութիւնեան ու Յակոբ Ճանպազեան, որոնց համար՝ «Լեզուն է ազգը պահողը»: Հարցում - պատասխանի, առաջարկներու եւ լուծումներու թելադրութենէն ետք, եզրակ գումիտը այն եղած է որ հայապահպանման համար հասարապէս կարեւոր են հայ լեզուն, հայ ոգին եւ Հայց. Եկեղեցին: Փակման խօսքով հանդէս եկած է Մեղրիկ Ծ. Վրդ.:

*
**

ՄՈՆՐԷԱԼԻ մէջ, Դեկտեմբեր 19ին, Տիրամայր Նարեկի Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Կոմիտաս կրոսերաց 33 հոգինոց երկսեռ երգչախումբը Ծննդեան առթիւ երգեր ունեցած է ղեկավարութեամբ Համբարձում Անտոնեանի, նախաճեռնութեամբ Ալէմշահ երգչախումբի վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ Գէորգ Ծ. Վրդ. Զապարեանի: Բացման խօսքը արտասանած է Ալէմշահ երգչախումբի վարչութեան ատենապետ՝ Րաֆֆի Քիթիլեան: Յայտագիրը ընդգրկած է հոգեւոր եւ կրօնաշունչ հայկական, եւ օտար դասական եւ ժողովրդական երգեր՝ հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, իտալերէն եւ արաբերէն: Գէորգ Ծ. Վրդ. Զապարեան, երգահանդէսի աւարտին գնահատագիր մը յանձնած է փւրաքանչիւր երգչուհի:

ՊՈԼԻՍ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒ ՆԻՒԹՈՎ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

«Մարմարա» օրաթերթը (Յունուար 11) կը տեղեկացնէ թէ Յունուար 8ին Մարդկային իրաւունքներու միութեան հաւաքատեղիին մէջ օրուան երկու բանախօսները նիւթ ըրած են երկրին ոչ իսլամ հաւաքականութիւններուն կացութիւնը:

Առաջին բանախօսը եղած է իրաւաբան Ֆէթհիյէ Զէթին որ հայ մեծ մօրը մասին նոր հրատարակուած հատորով վերջին օրերու ուշադրաւ դէմքերէն մէկն է Թուրքիոյ: Ան նախ ծանրացած է «տեղացի օտարական» սահմանումին անընդունելի բնոյթին վրայ. այդ սահմանումը որ նոյնիսկ պաշտօնական արձանագրութիւններու, կամ դատավճիռներու մէջ տեղ գտած է, «հաւանական խափանարար» կը նկատէ փոքրամասնութեան պատկանողները: Ֆ. Զէթին հակասահմանադրական որակած է նման բնութագրումի գործածութիւնը, քանի որ Թուրքիոյ սահմանադրութիւնէն ետք, եզրակ գումիտը այն եղած է որ հայապահպանման համար հաւասարապէս կարեւոր են հայ լեզուն, հայ ոգին եւ Հայց. Եկեղեցին: Փակման խօսքով հանդէս եկած է Մեղրիկ Ծ. Վրդ.:

նադրութիւնը աշխարհաւար նկարագիրը ունի եւ հաւասար կը նկատէ բոլոր քաղաքացիները, անկախ իրենց կրօնական, ազգային պատկանելութենէն:

Բանախօսուհին նիւթ ըրած է նաեւ «փոխադարձութեան» հարցը, ըսելով թէ պետութիւն մը իր քաղաքացիներուն չի կրնար այդ սկզբունքը կիրարկել: Փոխադարձութիւն կը կիրարկուի օտարներու, այլ երկրի քաղաքացիներու դէմ: Ապա անդրադարձած է պետական «գաղտնի որոշումնադիր»ներուն, փոքրամասնութեան պատկանող կալուածներու հարցերուն եւ վերջապէս, թրքական պատժական օրէնսգիրքին մէջ Հայկական Ցեղասպանութեան նչումին նախատեսուած պատիժին մասին: Ըսած է թէ անպայման պէտք է փոխուի այդ յօդուածը ու պէտք փոխուի:

Օրուան երկրորդ բանախօսը Ռուսլան Աքար այն պրպտող հրապարակագիրն է որ իրական տարողութեամբ ձեռք առած ու վերլուծած էր Ուներեւրութեան տուրքը: Ամէն առիթով պաշտպան կանգնած է երկրին փոքրամասնութիւններու իրաւունքներուն: Յունուար 8ի հաւաքոյթին կրկին խօսած է այդ տուրքին, ապա 1964ի արտաքսումներուն եւ յատկապէս Հալք կուսակցութեան օրով մշակուած փոքրամասնութեան քաղաքականութեան մասին: Ստուար լսարան մը հետեւած է դասախօսութիւններուն:

Livres reçus

L'ARMENIE A L'EPREUVE DES SIECLES

ANNIE ET JEAN-PIERRE MAHE

Découvertes Gallimard Histoire

Paris 2005

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿՐԻՍՏՈՆԷՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆՁԱՐԸ

ՇԱԹՕՊՐԻԱՆ

Ֆրանսերէնէ թարգմանեց՝ Պարգեւ Շահպազեան

Երեւան 2004

*
**

ԱԹԱԼԱ
×
ՈՐՆԷ

ՇԱԹՕՊՐԻԱՆ

Ֆրանսերէնէ թարգմանեց՝ Պարգեւ Շահպազեան

Ներածութիւն եւ ծանօթագրութիւն՝ Փրոֆ. Ֆերնան Լթէսիէ

Երեւան 2004

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲԱՆ

(ՎԷՊ՝ ՊԷՋՃԵԱՆ ԱՄԻՐԱՑԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

ԱՐԱ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.

ՊԷՋՃԵԱՆ ՊԱՀԱՏԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Պէզճեան խնդաց, մօտեցաւ նախարարապետին եւ ըսաւ.

- Անոնք որ ձեզ լինճի դէմ հանեցին, ուզեցին զիս իբրեւց գործիք գարձնել ձեզի դէմ: Անոնք ուզեցին ձեզ բնաջնջել, իսկ ես ձեզի հանդէպ իմ ծառայութեանս փոխարէն խնդրանք մը ունիմ: Մարդու դէմ ոխ մի կապէք, քանի որ դուք պալատէն ձեր անձնուիրութեան համար դնահատութիւն պիտի գտնէք եւ ձեր սատարազմութեան պաշտօնին պիտի վերակոչուիք: Ասիկա Սուլթանէն եւ ինձմէ զատ ոչ ոք պիտի միտքէ անցնէր: Հիմա դուք երրորդ անձն էք այս որոշումը գիտցող: Եթէ ըսածներուս կը հաւատաք եւ բոլոր եղածներու համար լինճի չնորհակալ էք, ծառայութեանս փոխարէն ձեզմէ կը խնդրեմ քինախնդիր չըլլալ: Մարդոց թերութիւններուն վերէն նայեցէք:

Րէչիտ փաշա Աբթիլը առաւ թեւերուն մէջ եւ երկու երեսները համբուրեց:

- Ներէ ինձ Աբթիլ ըսաւ, եւ երկու կարճիլ արցունքներ ինկան հայ Ամիրային այտերուն:

Փաշան չարունակեց.

- Զիս փճացնելու առիթը ձեռքդ էր եւ դուն դիս փրկեցիր: Կը խոստանամ քեզ ոչ ոքի դէմ ոխ պահել եւ կը խոստանամ ըլլալ եղբայրդ: Որքան ատեն որ ձեռքս ուժ մը ըլլայ, քու տրամադրութեանդ տակ պիտի ըլլամ Աբթիլ:

Երկուքն ալ յուզուած էին:

Աբթիլի բարի արեւը հալեցուցած էր եպարքոս Մէհմէտ փաշայի սիրտը քոյն դրած ատելութիւնը:

.Ամիրա, ըսաւ փաշան, կ'ուզէի չուտով ներկայանալ մեր վեհափառ Սուլթանին, ի՞նչ կ'ըսես:

- Ուշ իսկ մնացինք:

- Հետս կու գա՞ս, թէ անյարմար կը գտնես:

Պէզճեան սիրայօժար ընդունեց միասին երթալ: Րէչիտ փաշա գոհ էր որ հայ Ամիրային հետ պիտի երթայ պալատ: Այդ իսկ իրեն համար ապահովութիւն մըն էր:

Րէչիտ փաշա գերի եղած ատեն լսած էր որ Եգիպտոսի պատերազմին ազէտէն ալ Սուլթանը եւ երկիրը փրկած էր Պէզճեան իր խորհուրդներով եւ գործերով: Հետեւաբար կը զգար թէ պալատին մէջ իր դիրքը չատ աւելի զօրացած էր:

Երբ պալատ գացին, Սուլթան Մահմուտ անմիջապէս ընդունեց զիրենք:

- Ուրախ եմ անձնուէր զօրավարս եւ եպարքոս իմ անատոլուս խորհրդականիս հետ տեսնելով: Մանաւանդ ուրախ եմ տեսնելով որ երկրիս դժբախտութենէն գէթ փոքր երջանկութիւն մը ծնած է, այսինքն ձեր բարեկամութիւնը: Փաշա, քեզի ըսեմ որ մէկ բանդ գոհ չէի:

Փաշան ժպտունեցաւ:

- Աբթինի հետ թշնամական տրամադրութիւնդ ինձ ցաւ կը պատճառէր: Բայց Աբթին իրական բարեկամ մը ըլլալով աչքատեցաւ հոս քեզի համար: Ուրախ եմ որ հասկցար թէ Աբթին իրեն թշնամութիւն ընել տզրուկներուն անգամ օգնող ազնիւ անձ մըն է: Կը գաւ որ Աբթին համոզուած ըլլայ թէ անձ մը օգտակար է իր Սուլթանին եւ մեր երկրին, անոր մէջ միայն բարեկամական զգացում մը կը տեսնես: Հիմա կարծեմ դուն ալ իրաւունք կու տաս որ ինչո՛ւ այդքան արժէք կու տամ Աբթինի ծառայութեան եւ խորհուրդներուն:

Փաշան չափազանց յուզուած էր: Մըղձաւանջ մը ազատած էր: Ցանկարծ ծունկի եկաւ եւ հեկեկալով առաւ Սուլթանին ղեստին ծայրը եւ համբուրելով ըսաւ.

- Այո վեհափառ տէր, իրաւունք կու տամ:

Ամիսներու վախը եւ յուզումը չիղերը խանդարած էին: Ոտքի եղաւ, Պէզճեանի մօտեցաւ եւ վարազին ըսաւ.

- Մեր վեհափառ տիրոջ եւ բոլոր իսլամներու Խալիֆային առջեւ ներողութիւն կը խնդրեմ սիրելի եղբայրս:

Պէզճեան գրկեց զինքը, ճակատը համբուրերով ըսաւ.

- Եղբայրները իրարմէ ներողութիւն չեն խնդրեր: Մենք եղբայր ենք եւ մեր պարտականութիւնն է ծառայել մեր օգոստափառ տիրոջ: Երկիրը պիտք ունի կազդուրուելու: Փաշա, այլեւս մոռնանք անցեալը եւ հաւաքուինք մեր մեծազօր Սուլթանին չուրջը եւ աշխատինք երկրին բարօրութեան համար:

- Ապրիս Աբթին, ըսաւ Սուլթան Մահմուտ:

- Շնորհակալ եմ Ամիրա, ըսաւ Րէչիտ փաշա:

Քիչ վերջ Պէզճեան եւ Րէչիտ փաշա մխիթարին հրաժեշտ առին Սուլթանէն: Բաժնելու ատեն մեծ եպարքոս Մէհմէտ փաշա ըսաւ.

- Աբթին, քու եւ ազգիդ գործերուն համար հրամաններուդ կը սպասեմ:

Երբ Պէզճեան տուն կը դիմէր, վարձեսուներէն ծանր քեռ մը պակսած էր: վերջապէս սիրաշահած էր մեծ եպարքոսը:

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

«ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՄՆԱՍ»

Մեծ բարեպաշտ էր հայոց Ամիրան: Դեռ տղայ հասակէն ամէն կիրակի եկեղեցի կ'երթար: Դպրոցը տատներկու տարեկանին ձգած էր, բայց եկեղեցիէն երբեք չէր հեռացած: Իր կեանքի մեծագոյն հաճոյքը եղած էր սոնական օրերուն եկեղեցի երթալ եւ մնալ մինչեւ արարողութեան վերջը: Եկեղեցական կանոններու նախանձախնդիր էր եւ եկեղեցական արարողութեանց մեծ սիրահար: Կը սիրէր նաեւ եկեղեցի երթալ երբ արարողութիւն չկար եւ խոր լռութեան մէջ ինքնամփոփուած՝ Աստուծոյ հետ հաղորդակցութեան մտնել, վերանար, հեռանալ այս աշխարհի նիւթականութենէն: Ծնորհիւ երկար կ'աղօթէր: Ասիկա իր ամէնէն սիրած պահն էր: Աստուծոյ հետ կարծես գլուխ գլխի կը մնար, կը ձերբազատուէր իր նիւթական գոյութենէն եւ կարծես հոգի դարձած կը սլանար հայրն Աստուծոյն:

(Շար. 77)

(Շար· Ա· էջէն)

ՖՐԱՆՍԱՑԻ կանայքերու ազգային քարտուղար ընտրուեցաւ բոլորովին անծանօթ մը՝ Եան Վերլինկ, 33 տարեկան, եւրոպական Խորհրդարանի պաշտօնատար: Զախ հոսանքին կը պատկանի:

"ՊԱՐՈՆ Ք" (X) ատորագրութեամբ հատոր մը լոյս տեսած է Ժոսփէնի դէմ եւ որու խորագիրն է՝ «Au secours, Lionel revient»: Պարտաւագիրը կ'ուզէ ցոյց տալ նախկին վարչապետին ոգեմտվարութիւնը վերագտնելու համար: Հեղինակը անծանօթ է թէեւ բայց զանազան ենթադրութիւններ կան: Ամէն պարագայի մէջ, կասկած չկայ որ Ժոսփէնի անմիջական շրջանակէն մէկն է: Հրատարակիչը կը խոստովանի միայն որ հեղինակը մաս կը կազմէ Ընկերվարական կուսակցութեան 100 պատասխանատուներուն: Պարոն Ք· պատասխանած էր սակայն Ժուռալ տիւ Տիմանշի (Ցունուար 16) լրագրողին հարցումներուն եւ այդ առթիւ յայտնած որ գիրքին միակ նպատակն է խուսափիլ որ ձախը Գ· պարտութիւն մը ունենայ, եթէ Ժոսփէն նախագահական թեկնածու ըլլայ: Հեղինակը կ'ըսէ Ժոսփէնի՝ "կղզնիդ մէջ մնացիր (կ'ակնարկէ Իլ տը Ռէյի) եւ յուշերդ գրէ..."։

ԱՈՒՇՎԻՑի արգելափակման կայանի ազատագրման 60ամեակին նուիրուած հաւաքոյթ մը տեղի ունեցաւ Կիւրակի: Ցունուար 16ին, Փարիզի Հոթէլ տը Վիլլ մէջ ներկայութեամբ վերապրողներու բազմութեան մը: Խօսք առած են քաղաքապետը՝ Պ· Տըլանոյէ, տիկին Սիմոն Վէյլ, զօր· Ռուժըրի:

ՀԱՐԱՒԱՑԻՆ ԱՍԻՈՑ ցունամիին մեռելներու վերջին թիւը 168 հազար է, բայց կրնայ վերջնական ընոյթ չունենալ, ծովը կը շարունակէ մեռելներ նետել ծովափը եւ կայ անհետացածներու պարագան: Այս թիւին մէջ, ամէնէն մեծ տուրքը վճարած է Ինտոնեզիա 114·978 մեռելներով:

ԱՆՋՐՊԵՏԱՑԻՆ հետազօտութեան նոր յաջողութիւն մը ապահովեցաւ Ցունուար 14ին երբ եւրոպական հետազօտիչը էջը կատարեց Սատուրնոս մոլորակին մակերեսին վրայ: Ան երկրէն 1,2 միլիառ քմ· հեռաւորութեան վրայ կը գտնուի: Յաջողութիւնը արդիւնք է ամերիկեան եւ եւրոպական գործակցութեան: Հետազօտիչը արդէն առաջին նկարներ ղրկած է Սատուրնոսէն եւ անոր Տիտան արբանեակէն: Անոնց ուսումնասիրութիւնը թոյլ պիտի տայ դիտնալու թէ ինչ նիւթերէ կազմուած են երկուքին մակերեսները:

ՓԱՐԻԶի բնակչութիւնը զգալապէս աւելցած է վերջին տարիներուն եւ հասած է 2·145·000ի: Այս յաւելումը տեղի ունեցած է գլխաւորաբար վերջին հինգ տարիներու ընթացքին:

ԲԱԲԵԼՈՆԸ, պատմական հին քաղաքը "գազի վնասներ" կրած է ամերիկացի եւ լեհ բանակներու կողմէ, որոնք քաղաքը գինուորական բերդի վերածած էին, կը յայտարարէ Պրիթիչ Մուզէումը, դատապարտելով գործուած արարքները:

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆ Մարիոնօ մեծ ընկերութիւնը գնուեցաւ Զինաստի մը կողմէ՝ Լի-Քա Շինկ որ տէրն է Ա.Ս. Ուաթըզն ընկերութեան: Ֆրանսական հաստատութիւնը կը պատկանէր ծագումով լեհ հրեայ Մարսէլ Ֆրիտմանի եւ վերջերս Մարիոնօ տաղնապալի կացութեան մը մէջ էր, ինչ որ պարտադրեց Ֆրիտմանի որ վաճառէ: Մարիոնօ եւրոպայի քիւ մէկն է իր ճիւղին մէջ: Գործողութիւնը վերջնական բնոյթ կ'առնէ Ցունուար 28ին եւ հաւանական կը նկատուի որ Զինացին 900 միլիոն եւրոյի պ'է ընկերութիւնը:

ԳԱԹրին ՏՐՆԷՕվ խոստովանած է, ուրանալէ եռք, որ ալժերացի գործարարէն 45·700 եւրօ ստացած է ներկայ ըլլալու համար Մարսէյլի եւ Ալժերիոյ ֆութպոլի խումբերուն մրցումին 2002 Փետր· 28ին, հաստատելով Ժալիֆայի յայտարարութիւնը: Նոյն տարին, աւելի ուշ (Սեպտեմբեր) 40 հազար եւրօ եւս ստացած է, միշտ ձեռքէ ձեռք, Ժալիֆայի հեռատեսիլի կայանին հիմնադրութեան առթիւ: Ժերար Տըփարտիէօն ալ 30·500 եւրօ ստացած է ներկայ ըլլալու համար ֆութպոլի յիշուած մրցումին:

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Ցունուար 22: Տօն է Սուրբ Սարգիսի:

Այս առթիւ Լիոնի Ս· Ցակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10ին

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ա· ՔՀՆՑ· ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ԾՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս - Ս· Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը մատուցօրհնութեան առթիւ չնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.-

Տարօն Երգչախումբ, Տիկին Շաքէ Քէրթի, Նարկիսեան ընտանիք, Ունճեան ընտանիք, Տիկին Վերժին Գումբուեան, Տիկին Ազատնի Ալբմը 50ական Եւրօ, Պ· Վահէ Թարլաեան 60, Տէր եւ Տիկին Արման Տէմիրճըրան 70, Պ· Կարապետ Պօղոսեան 80, Շաւիլի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցի, Տէր եւ Տիկին Ալէն Օզեան, Պ· Մուրատ Գարաօղլու, Տէր եւ Տիկին Նուրհան Իփէքճի, Տէր եւ Տիկին Լօրիս Տիրատուրեան, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչ, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Սիմոնեան, Տիկին Նարինկիւլ Սարայլը, Պ· Մարսէլ Սարայլը, Տիկին Սոնա Տօնիկօղլու, Տիկին Գարին-Գարոլ Սարայլը, Օրաք Հաճի ընտանիք, Պօղոսեան ընտանիք 100ական:

(Շար·)

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՑՈՒՑՈՒԻՉԱԿԱՆ ՆՈՐ ԺՈՂՈՎԻ

2005 ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ Շրջակայից Կրօնական Ընկերակցութեան անդամներուն ի նկատուութիւն կը յայտնենք թէ՝

2000 թուականին ընտրուած Կրօնական Ընկերակցութեան ՆԵՐԿԱՑՈՒՑՈՒԻՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎի պաշտօնավարութեան քառամեայ չրջանն իր լրումին հասած ըլլալով՝ որոշուած է ՆԵՐԿԱՑՈՒՑՈՒԻՉԱԿԱՆ ՆՈՐ ԺՈՂՈՎԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ կատարել յառաջիկայ

2005 ՄԱՐՏ 6-ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ:

Այս առթիւ Ընտրողական Յանձնաժողովս Կրօնական Ընկերակցութեան ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ կը յիշեցնէ·

- Ընտրութեան մասնակցելու՝ ԸՆՏՐԵԼՈՒ կամ ԸՆՏՐՈՒԵԼՈՒ համար անդամները պարտին մինչեւ 2005 Ցունուար 23, կիրակի, ՎՃԱՐԱԾ ԸԼԼԱԼ յետնեալ տարիներուն եւ 2004 տարւոյս իրենց բոլոր ԱՆԴԱՄԱՏՈՒՐՔԵՐԸ:

- Նոյնպէս, անդամներէն անոնք որոնք կը փափաքին ԹԵԿՆԱԾՈՒ ԸԼԼԱԼ ՆԵՐԿԱՑՈՒՑՈՒԻՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ, ՊԱՐՏԻՆ իրենց ԳՐԱՒՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆԸ կըրկնակի ապահովագրեալ (Recommandée A.R.) փոստով ուղարկել Ընտրողական Յանձնաժողովիս հասցէին՝ ամէնէն ուշ մինչեւ 2005 ՑՈՒՆՈՒԱՐ 22, ՇԱԲԱԹ օր· (Նամակատան կնիքը պիտի հաստատէ առաքման թուականը):

Ընտրողական Յանձնաժողովիս հասցէն.-

COMMISSION ELECTORALE
Association Cultuelle
Eglise Arménienne
15 rue Jean Goujon
75008 Paris

ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

l'Association MACHTOTZ
pour la défense de la langue arménienne
organise

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

NOUVELLE SESSION : 12 Février - 25 juin 2005

L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Panossian
par sa METHODE AUDIOVISUELLE

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans, qui veulent être capables de **s'exprimer dans les situations de tous les jours,** ainsi que de lire et écrire l'arménien.

Stage de 50 heures, le samedi matin de 9h à 12h, à Paris.
(Absentéisme exclu)

2) Les cours de 2e, de 3e et de 4e niveaux continuent,
Les nouveaux élèves sont acceptés après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
Méthode audiovisuelle de Mme H. KALFAYAN-PANOSSIAN
3 volumes en couleur + un coffret de 4 cassettes audio (2 heures d'enregistrement). 87 Euros + 8 Euros de port.

Pour tous ces cours et le manuel ,
RENSEIGNEMENTS, INSCRIPTIONS: 01 47 50 97 51

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉի Փարիզի «Արշալոյս Թադէոսեան» մասնաճիւղի ժողովը Շաբաթ, Ցունուար 22, ժամը 14·30ին սովորական հաւաքատեղին:

«ՊԷՕՐԷԿ»Ի ԵՐԵԿՈՑԹ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէսինի Արշակ Ջամալեան մասնաճիւղին տարեկան «պէօրէկ»ի հաւաքոյթը, Շաբաթ, Փետր· 5, ժամը 20ին, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան սրահը:

Գեղարուեստական յայտագիրը կը ներկայացնէ երգչուհի Վերոնիք:

Մասնակցութիւն՝ 17 Եւրօ, ներառեալ վիճակահանութեան երկու տոմս:

Արձանագրուելու համար դիմեցէք Ռոզին, հեռաձայնելով՝ 04·78·49·19·44 թիւին:

Date à retenir

Retenez bien la date du 5 mars !

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «Astrig» d'Arnouville-lès-Gonesse organise, au profit de son école hebdomadaire,

une **SOIREE CABARET**

animée par

MARTIN YORGANTZ

et son orchestre,

avec la présentation de jeunes talents arméniens et la prestation de **Catharina DARBINYAN,** à l'Espace «Charles Aznavour» à Arnouville.

Cette soirée aura lieu sous la présidence d'honneur d'**André MANOUKIAN.**
Contact : Mireille GUEMDJIAN :

☎ **01. 39. 90. 63. 89**

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԿՈՉԸ

Հարաւ-Արեւելեան Ասիոյ ահաւոր երկրաշարժը բոլորս ցնցեց:

Շրջանի ժողովուրդներու ցաւին ոչ մէկ Հայ կրնայ անտարբեր մնալ:

Իրերօգնութեան միջազգային թափին, մենք՝ Հայերս ալ պէտք է միասնաբար մասնակցինք:

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը կը ճեռնարկէ հանգանակութեան: Արդիւնքը, Ֆրանսահայերու անունով պիտի փոխանցէ ԻՒՆԻՍԷՖ-ին, որուն նպատակն է, Կապոյտ Խաչին պէս, հասնիլ երախաներուն:

Չէքերը պրել Կապոյտ Խաչի անունին՝

CBAF — Solidarité Asie
17 rue Bleue 75009 PARIS

Շնորհակալութիւն ձեր նուէրին համար:

«Ց Ա Ռ Ա Զ»Ի ընթացիկ ագդեցու սակագինը

ՑՈՒՆՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ

	€	
Մահագդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծննդ	135	(161,46)

Բոլոր ագդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս· փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ագդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՕՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահագդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884-1957)

ՀԱՅՐԱՏ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS

TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70

COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար. 230 եւրօ — Վեցամսեայ : 122 եւրօ

Արտասահման : Տար. 270 եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում) 247 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1 եւրօ

C.C.P. PARIS 15069-82 E

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 19
MERCREDI
19 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

80ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·116

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

80e ANNEE — N° 21·116

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ կացութիւնը օրէ օր կը վատթարանայ։ Ցունուար 18ին, 80 էր 24 ժամուան մէջ մեռեալներու թիւը ամբողջ երկրին մէջ։ Պաղտատի հիւսիսը միայն, Ցունուար 17ին, երկու յարձակումներու տէր եղած է յորդանանցի ծայրայեղ տարրը՝ ալ-Զարքաուիի խումբը եւ որոնց ընթացքին 15 ոստիկան եւ զինուոր մեռած է։ Ինչ որ աւելի ծանր բնոյթ ունէր Մուսուլի կաթողիկէ սուրիացի արքեպիսկոպոսին առեւանգումն էր։ Արդարեւ, Վատիկան կը հաղորդէր որ Ցունուար 17ին առեւանգուած էր դերպ. Գամուսա, երբ դուրս կ'ելլէր բնակարանէ մը, ուր հովուական այցելութիւն մը տուած էր։ Ցայտնի չէր թէ ո՞վ էր առեւանգողը, սակայն Ցունուար 18ի ցերեկին հաղորդուեցաւ թէ 200 հազար տոլար փրկագինի փոխարէն արքեպիսկոպոսը ազատ արձակուած էր։ Քրիստոնեաները փոքրամասնութիւն մը կը ներկայացնեն երկրին մէջ եւ դերպ. Գամուսա արքեպիսկոպոս նշանակուած էր Պապին կողմէ 1999ին։ 66 տարեկան է։ Ինչ կը վերաբերի Լիպերասիոնի աշխատակիցին՝ Ֆլորանս Օպընայի, Ցունուար 18ին արդէն 16 օր է որ ոչ մէկ լուր կար եւ ոչ մէկ պայման ներկայացուած էր։ Անկարելի չի նկատուիր որ աւազակներու գործ ըլլայ եւ փրկագին մը պահանջուի։

ԻՐԱՔԻ Քիւրտերը Ցունուար 30ի ընտրութեան պիտի քուէարկեն նաեւ քրտական խորհրդարանին 111 անդամները ընտրելու համար։ Թուրքիա մտահոգ է այդ ճամբով հիւսիսային Իրաքի մէջ քրտական ինքնավար շրջանի մը ստեղծումին ստոյգ հեռանկարէն. մինչ կը սպրդէ որ Քէրքիւքի զօտիին մէջ ժողովրդագրական կշիռը կը բարեփոխուի ի նպաստ Քիւրտերուն։

Մ. ԱՊՊԱՍ հրահանգած է պաղեստինեան ապահովութեան ուժերուն որ ամէն գնով արգիլեն հանդիսանան որ ծայրայեղ տարրեր յարձակումներ գործեն Իսրայէլացիներու վրայ։ Անկարելի չէ որ ներքին բախումներ պատահին, քանի պաղեստինեան ուժերը բացառած են վերջ տալ հակիսրայէլեան իրենց պայքարին ցորչափ պաղեստինեան հողամասերը գրաւման տակ կը մնան։ Մ. Ապպասի համար ճակատագրական պահեր են եւ իր ամբողջ հեղինակութիւնն է որ խնդրոյ առարկայ է։ Մնաց որ ընտրութեան առիթն (Ցունուար 9), երբ "ԱՄՆ-ու եւ Իսրայէլի մարդը" որակուեցաւ, յաջող ծառայութիւն մը չէր որ եղաւ իրեն։

ՊՈՒՇԻ յաջորդ հանգրուանը կրնայ իրանը ըլլալ, որքան ալ ԱՄՆ-ու Պաշտպանութեան նախարարութիւնը հերքէ Նիւ Եորքըրի տուած լուրը։ Հոն, այն լրագրողը որ յայտնաբերած էր Իրաքի Ապու Ղրայիպ բանտը կիբարկուած չարչարանքները ամերիկացի զինուորներուն կողմէ, կը հաստատէ որ ամերիկեան ջոկատներ արդէն իսկ գաղտնի գործողութիւններու ձեռնարկած են Իրան, ճշդելու համար հիւլէական թէ քիմիական թիրախները վայրը։ Իրաք ներածած "ազատութեան եւ ժողովրդավարութեան յաջող" գործողութենէն ետք, Պուշի համար կարգը Իրանի եկած է...։

ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԵԾԱԳՈՑՆ ՕԴԱՆԱԻԻՆ՝ Ա – 380ին -թէեւ Մարտէն առաջ թռիչք պիտի չառնէ- Ցունուար 18ին "բացուիմը" կատարուեցաւ Թուլուզ, ներկայութեամբ չորս ղեկավարներու՝ Շիրաք, Շրէօտէր, Պլէր եւ Ջափարեթօ։ Իրագործումը եւրոպական մեծ յաջողութիւն մը կը նկատուի։ 555էն 850 ճամբորդ կրնայ ընդունիլ լաւագոյն պայմաններու մէջ։

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՑ մէջ արդէն իսկ աղանդները գործունէութեան ձեռնարկած են մարդասիրական օգնութեան պիտակին տակ։ Ամէն աղէտի պարագային նոյն արշաւները ծայր կու տան (նոյնն էր Հայաստանի երկրաշարժէն ետք եւ դեռ կը շարունակուի)։ Այս անգամ Սիանթոլոժին է որ ծաւալուն գործունէութեան ձեռնարկած է սկսելով Ինտոնեզիայէն։ 200 է արդէն անդամներուն թիւը որ վայրէվայր կը քարոզեն ազէտաբներուն ամէն տեսակ օժանդակութիւն եւ բարոյական դարմանում խոստանալով։ Եկած են զանազան երկիրներէ ինչպէս՝ Շուէյտ, Նոր-Զելանտա, Ջուխերիա կամ Աւստրալիա։

ՍՊԱՆԻՈՑ ԽՈՒԱՆ-ԳԱՐԼՈՍ թագաւորը եռօրեայ այցելութիւն մը կատարեց Մարոք, ամրապնդելու համար Մարոքի եւ Սպանիոյ յարաբերութիւնները։ Մրթնոլորտը լարուած էր 2002 Ցուլիսէն, երբ սպանական բանակը տեղահանած էր մարոքցի զինուորական ոստիկանները, որոնք յամաքահանուած էին Լէյլայի ամայի կղզին, որ կռուախնճոյր մըն էր երկու երկիրներուն միջեւ։

ՊՈՒՐԲԼԷԻ մէջ, 67 տարեկան կին մը երկուօրեակ երկու աղջնակ աշխարհ բերած է, որոնցմէ մէկը մեռած է, միւսն ալ հազիւ 1,4 քիլօ կը կշռէ եւ վիճակը փայլուն չէ։ Ամէնէն տարեց կինն է աշխարհի մէջ որ զաւակ կը բերէ, թէկուզ իւն-վիթրօ։ Եթէ Ռումանիոյ մէջ եղածը մեծ յաջողութիւն մըն է, Ֆրանսայի մէջ արգիլուած է։

ԼՂՀ փէն մասնակի նահանջի մը դիմած է Ցունուար 17ին, երբ մամուլին կը ներկայացնէր ամանորեան իր մաղթանքները։ Ձշդած է որ իր խօսքերը խեղաթիւրուած էին։ Ինք կ'ըսէ "անշուշտ, երբեք չէի ըսած որ կեսթափօ կը պաշտպանէր բռնակէութիւնները։ Գերմանական բանակը եւ գերմանական ոստիկանութիւնը նկատած եմ թշնամի կազմակերպութիւններ, ջանալով արդար ըլլալ"։ Անգամ մը եւս, Ազգ. Ճակատի նախագահը որպէս զոհ կ'ուզէ ներկայանալ եւ հալածանքի առարկայ։

ՊՈԼԻՍ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱՑՆԱՍՓԻՒՐԸ՝ «ԲԱՐԵԻ»

Պոլսոյ հայ համայնքը ժամանակէ մը ի վեր հայկական ձայնասփիւռի կայան մը ունենալու աշխատանք կը տանի։ Դեկտեմբեր 22ին Գումգափըի Գազազ Արթին ամիրա սրահին մէջ ծանօթացումի հաւաքոյթ մը տեղի ունեցած է։ Ցիսուն հրաւիրեալի տեղեկութիւն տրուած է տարուած աշխատանքին մասին։ Ներկայ գտնուած է Մեսրոպ պատրիարքն ալ։

Լօզանի զաշտին տրամադրութիւնները հայ համայնքը իրաւունքը ունի ձայնասփիւռի կայանի մը տէր ըլլալու։ Արդէն դիմում եղած է Ձայնասփիւռ-հեռատեսիլի բարձրագոյն մարմնին ու ձեւ առած կայանին կառոյցը. ան երեք մակարդակէ բաղկացած է. բաժնետէրերը, վարչութիւնը եւ խմբագրութիւնը։ Բաժնետէրերու մաս համայնքին տարբեր հաստուածներէն 19 անուն կը խմբէ։

Դեկտեմբեր 22ի հանդիպումին տեղեկատուութիւն կատարուած է յայտագիրներու եւ պիւտճէին մասին։ Կը նախատեսուի հաղորդումներուն նիւթ ընել Հայոց պատմութիւնը, պատմական դէմքեր, թատրոն, երաժշտութիւն, լուրեր, մեկնաբանութիւններ, գիրքերու ծանօթացում, եւլն.։ Ինչ կը վերաբերի նիւթական կողմին, ըսուած է թէ 500 հազար տոլարնոց պիւտճէ մը բաւարար կ'ըլլայ հիմնումի ծախքերը հոգալու եւ այդ փուլին աշխատողներու վճարում ընելու։ Ցետագային ծանուցումի եկամուտը եւ հովանաւորներու նուիրատուութիւնները կ'ընդլայնեն պիւտճէն, նոր կարելիութիւններ ստեղծելով։

Հաւաքոյթին վակման խօսքով Մեսրոպ Աբք. ծանրացած է նման ձայնասփիւռի մը անհրաժեշտութեան վրայ, ըսելով թէ ան կրնայ հայկական վարժարաններէն աւելի օգտակար ըլլալ համայնքին։

"Ակօս" (Դեկտեմբեր 24) արձագանգելով նոյն հաւաքոյթին, խմբագրականով կ'ըսէ թէ «Թուրքիոյ հայութիւնը այլեւս չի կրնար հանդուրժել կորուստներու, ուստի Հանրապետութեան չրջանի ամէնէն օգտակար նախաձեռնութիւններէն մէկը իրականացնելու հետամուտ է։ "Կը մեռնինք, կը վերջանանք"ի եղերերգութիւնը յայտնապէս այլեւս գոյութեան տեղ չունի»։

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Ցունուար 17/18)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁՕՐԱԲԱԺԻՆԸ ԻՐԱՔ ՄԵԿՆԱԾ

46 հոգինոց հայկական զօրաբաժինը Իրաք կը մեկնէր Ցունուար 18 երեքշաբթի օր, վեցամսեայ պաշտօնավարութեան համար։ Ուղարկումը որոշուած էր Ազգային Ժողովի Դեկտ. 24-ի դռնփակ քննարկումին յաջորդած քուէարկութեամբ։

*
**

ՀՐԴԵՀ ԳԻՒՄՐիի ՄԷՋ

Ցունուար 14-ին բնակարանէ մը ծագած հրդեհը պատճառ եղած է եօթը բնակարան հրկիզումին։ Բարեբախտաբար մարդկային կորուստ չէ արձանագրուած։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ «ՑԱՏՈՒԿ ՀՐԱՒԻՐԵԱԼ»

Հայաստանի Արտաքին գործերու նախարարը Վ. Օսկանեան Ցունուար 18ին Գահիրէ կը մեկնէր, Արաբական Միութեան ընդհանուր քարտուղարութեան հետ գործակցութեան պայմանագիրը ստորագրելու համար։ Առաջ Հայաստան գործնապէս "յատուկ հրաւիրեալ"ի կարգավիճակ պիտի ունենայ նոյն միութեան մէջ։

ԼՂՀ

2004–Ի ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

2004-ին ԼՂՀ մէջ 2095 երախայ ծնած է, ինչ որ 37 աւելի է նախորդ տարուընէ։ Կատարուած է 798 ամուսնութիւն (2003-ին 676), 89 ամուսնալուծում։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԼՈՒՌ ՄՐԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

"Ակօս" (Դեկտ. 24) կը տեղեկացնէ թէ միջոց մը առաջ Ազգ. Ժողովին կողմէ ընդունուած պատժական նոր օրէնսդրութեան 305րդ յօդուածին մէջ հետաքրքրական սրբագրութիւն մը կատարուած է անաղմուկ։ Այդ յօդուածը որ բուռն քննադատութեան պատճառ եղած էր, խոստացուած էր "Ազգային հիմնական չահերու դէմ արարքներ"։ ու որպէս այդ կը սահմանէր Հայերու Ցեղասպանութեան լրատիւներով քարոզչութիւնն ու թուրք զինուորներու կիպրոսէն նահանջին մասին յայտնուած փափաքը։

Սրբագրութիւնը կատարուած է Արդարութեան նախարարութեան կողմէ։ Վերոնշեալ յօդուածէն ջնջուած են հետեւեալ տողերը. "Դրամի, չահու կամ խոստումներու փոխարէն այսօր լրատիւներով քարոզչութիւն ընել կիպրոսէն թուրք զօրքերու նահանջին մասին, կամ ուղղակի Թուրքիոյ վնասելու նպատակով իրականութեան հակասելով պնդել թէ Ա. Աշխարհամարտին Հայերը ցեղասպանութեան ենթարկուած են..."։ Նախարարութիւնը դատաւորներու եւ դատախազներու ղրկած է սրբագրուած բնագիրը, հակառակ անոր որ նախորդ տարբերակը կը մնայ Ազգ. Ժողովի աւենագրութեան մէջ։

ԹԷՆԻՍ

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՑ ՕՓէՆԸ

Աւստրալիոյ օփէնի մրցաշարքին, առաջին չրջանին Սարգիս Սարգսեան (Հայաստան) յաղթած է սպանացի Սանչէզի 7–6 (7/5), 4–6, 1–6, 6–4, 6–2։ Ադասի ալ (ԱՄՆ) յաղթած է գերման Քինտլմանի 6–4, 6–3, 6–0։

ՏԱՔՔԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ

Հորիզոն չաբաթաթերթը (Մոնրէալ) Ցունուար 17ի իր թիւին մէջ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ։

ՏԱՔՔԱ։ Պանկլատէշի մայրաքաղաք Տաքքայի Նիւ Էյճ անգլիատառ թերթը Ցունուար 7-ի իր թիւով կը հաղորդէ, որ Պիլալ Շահ անունով անձ մը կը փորձէ տիրանալ Տաքքայի հայկական եկեղեցւոյ հողամասին։ Տաքքայի վերջին հայ բնակիչ եւ եկեղեցւոյ երկարամեայ հոգաբարձուհեցած հարցազրոյցի մը ընթացքին կը յայտնէ, որ Պիլալ Շահ կ'ուզէ կեղծ վաստաթուղթերով տիրանալ եկեղեցւոյ հողամասին։ Մարտին հաստատած է նաեւ, որ եկեղեցւոյ եւ հողամասի բոլոր օրինաւոր կառավարական վաստաթուղթերը կը գտնուին իր մօտ։

Դատական հարցը դեռ ընթացքին մէջ է։ Նշենք, որ Տաքքայի Ս. Յարութիւն հայկական եկեղեցին հիմնուած է 1781-ին, իսկ առաջին հայերը Տաքքա հաստատուած են 1613-ին, որոնք զբաղած են վաճառականութեամբ։ Եկեղեցւոյ կից կը գտնուի հայկական գերեզմանատունը, իր 350 գերեզմաններով։ Ներկայիս, Միքայէլ Մարտինն Տաքքայի մէջ ապրող միակ հայն է։

ՎԵՐՋԻՆ ՄԵՌՈՂԸ ՅՈՅՍՆ Է

Վերջին հինգ-տասը տարիներուն, բարեբախտաբար, Հայաստանի տնտեսութիւնը վերապրումի հանդրուանէն անցած է զարգացումի հոլովոյթի մը: Անիկա կենսական է որեւէ երկրի համար, մանաւանդ երբ այդ երկիրը ճամբայ սկսած է կարելու ազնիւի պայմաններու տակ, որոնց վկայ եղած ենք Հայաստանի պարագային: Զարգացումի այդ հոլովոյթը, բնական է, կը պահանջէ դրամ, այսինքն, ներդրումներ: Այս ուղղութեամբ, օտար թէ սփիւռքահայ ներդրողներու մասնակցութիւնը կարեւոր դեր մը կրնայ խաղալ: Ներքին ներդրումի, այսինքն, հարկերնի գործարարներու նիւթական մասնակցութիւնը վերջերս սկսած է նշանակալից դառնալ:

Հոս պիտի չխօսինք ներդրումներու ոլորտին, ծաւալին, աղբիւրներուն, պայմաններուն, բնակչութեան վրայ ունեցած ներգործութեան, արդիւնքներու բաշխումի ու այլ յարակից հարցերու դրական ու բացասական կողմերուն մասին: Այս յօդուածին ծիրին մէջ միայն կը մտնէ էական հարց մը ամէն ներդրողի համար՝ իրաւական ապահովութիւնը:

Դրամատիրական համակարգի հիմնական գիծերէն մէկն է, որ ոեւէ դրամատէր, մեծ կամ փոքր, որոշակի վտանգ մը աչքէ կ'առնէ երբ կ'որոշէ գործի մը ձեռնարկել, ըլլայ մէկ հոգինոց կրպակ կամ հազար հոգինոց գործատուն: Անորոշութեան ազդակ մը միշտ գոյութիւն ունի. չուկայի պայմանները կրնան բարենպաստ ըլլալ կամ ոչ, նիւթերու հայթայթումը կրնայ դժուար ըլլալ կամ ոչ, եւայլն, եւայլն: Բայց երբ իրաւական պայմանները որոշ են, թէա՛ղրամատէրը գիտնայ, թէ ի՞նչ օրէնքներ կը բանին, ի՞նչ պաշտօնական ուղղութիւններու պէտք է հետեւի, ի՞նչ ապահովութիւն ունի իր ներդրուած ուղղութիւններու պէտք է հետեւի, ի՞նչ ապահովութիւն ունի իր ներդրուած ու հասած մինչեւ Երեւան, ուր "Ազդ" օրաթերթի անդրադարձին արժանացաւ (թերեւս ուրիշ թերթեր ալ ըրած ըլլան, ի հարկէ): Հոն չարաղրուած տխուր պատմութիւնը նամակին հրատարակութենէն եառ (տարօրինակ բայց իրաւ, պիտի մտածեն կարգ մը ընթերցողներ) ուրախ "վերջաբան" մը ունեցաւ:

Վերջաբանը, այս պարագային, պարզապէս պահանջի մը գոհացումն է՝ արդարութեան ճանապարհին: Թերթօնը դեռ չարունակելի է:

Նամակը գրած են բժիշկներ Ճորճ եւ Գարոլային Նաճարեան: Ամերիկահայ զոյգին դուրս թերեւս չատ ծանօթ չըլլան այս անունները, որոնք 1988ի երկրաշարժին յաջորդող օրերուն ստեղծած են Armenian Health Alliance անունով կազմակերպութիւնը, որուն հաւաքած դրամարներով եւ այս զոյգին դրամական միջոցներով մի քանի տարիներու ընթացքին հայկական օդանաւեր հայթայթած է Հայաստանին ու Արցախին, Գիւմրիի տարրական խնամքի կեդրոնը (1994) եւ Արցախի ապագայ մայրութեան կեդրոնը (1995) հիմնուած են, հիւանդանոցներ նորոգուած են, Քաչաթաղի (Լաչինի միջանցք), Դ. դարու Ծիծեռնակավանքի եկեղեցին վերակառուցուած է, դիւղացիներու, անկարներու, ապաստամարտիկներու, որբերու եւ դպրոցներու օժանդակութիւն տրուած է: Գարոլային Նաճարեան անդլերէն հատոր մը հրատարակած է իրենց մարդասիրական աշխատանքին մասին «A Call From Home»:

Քիչ բան չէ կատարուած աւելի քան 50 ճամբորդութիւններու ընթացքին: Ասոր մէկ տասներորդը ընողները մեր մամուլին մէջ "ազգային բարերար" կը հռչակէին եւ աչ ու ահեակ չքանչաններու կ'արժանանան...:

Դժբախտաբար, բարիք ընողները Հայաստանի մէջ յաճախ դատապարտուած կ'երեւին, բնական արդելքներու կողքին, նաեւ ուրիշ տեսակ արգելքներ դիմագրաւելու եւ անոնց զոհը դառնալու:

Ըստ նամակին, երկրաշարժէն ետք Ճորճ Նաճարեան բարեկամացած է հայաստանցի երիտասարդի մը հետ: Անունը յիշուած չէ, բայց "Ազդ"ի հրապարակումէն դիտենք, որ ենթակային անունը Գրիգոր Իգիթեան է: Նաճարեաններու ծախքով, այս անձը նոյնիսկ Պոսթըն տարուած է վիրաբուժական գործողութեան ենթարկուելու՝ չբերութեան (infertilité) հարց մը լուծելու նպատակով (այնուհետեւ 2 զաւակ ունեցած է): 1996ին, իր բարեկամին մէկ տարուան պնդումներուն անսալով, Նաճարեան լուսանկարչական խանութ մը բացած է Երեւանի Աբովեան փողոցին վրայ՝ Abovian Photo Shop... "Ան [Գ. Իգիթեան. Վ.Մ.] գործը ըրաւ, իսկ Ճորճը ամէն ինչ վճարեց: Ան նոյնպէս Ճորճին ծանօթացուց ուրիշ անձեր՝ փոխշահաւէտ գործերու այլ առաջարկներով: Ծանօթութիւն մը մեզ մղեց գնելու երկու հողատարածք Ջորագիւղի ազգագրական կեդրոնին մէջ՝ Արարատի հոյակապ տեսարաններով: Միջոցին, այս «բարեկամը» մեզի ներկայացաւ իբրեւ պարկեշտ անձ մը, երախտապարտ՝ մեր օժանդակութեան համար, եւ պատրաստակամ՝ ամէն ձեւով Ճորճին օգտակար ըլլալու: Երբեմ որեւէ պատճառ չունեցանք իր վրայ կասկածելու»:

Շարունակութիւնը հին ու նախատեսելի պատմութիւն մըն է, ցաւալի պատմութիւն մը պարզամիտ վստահութեան, անպարկեշտութեան եւ դիմափոխութեան, կարելի է եզրակացնել՝ դաւաճանութեան...

"Այս «բարեկամը» Ճորճի ներկայացուցիչն էր, ո՛չ թէ ընկերը (partner), այդ երկու հողատարածքներուն կառուցապատման մէջ: Հետեւաբար, լիազօրուած էր Ճորճը ներկայացնելու իր բացակայութեան: Սակայն, ան օգտագործեց այդ լիազօրութիւնը իր անունին կեղծուպատիր սեփականացնելու այս տարածքները եւ մեր երկու նորակառոյց շինութիւնները, այսպէսով մեզ զրկելով մեր՝ բաւականին մեծ ներդրումէն: Երբ անդրադարձանք իր ըրածին, օրինական ճակատամարտ մը խուսափելու նպատակով փորձեցինք իրեն հետ բանակցիլ կալուածներու վերադարձին համար: Ասիկա ձախողեցաւ, հակառակ նշանակալից գումարներու [մեր] առաջարկին: Այլ միջոց չունենալով եւ Հայաստանի իրաւական մասնագէտներու խորհուրդին հետեւելով, ամբոր դէմ ոճրային դատ մը բացինք, նախ՝ Երեւանի դատախազութեան մօտ (Սեպտեմբեր 2003) եւ ապա՝ Հայաստանի ընդհանուր դատախազութեան մօտ (Մարտ 2004)":

Վկաներ, դրամատնային փաստաթուղթեր, ստացագիրներ: Փոքր գումարներու մասին չէ խօսքը, դատելով "Ազդ"ի նկարագրութենէն...

"1996–1999 թթ. Նաջարեանը իր բանկային հաշուից 45.000 դոլար գումար է տուել Իգիթեանին՝ Աբովեան փողոցում փոտոխանութի տարածք, գոյք ձեռք բերելու, վերանորոգման համար: Փնջեկան մարմինը պնդում է, որ բացի դրանից Իգիթեանը իր միջոցներից ծախսել է 124.000 դոլար: Նաջարեանի ներկայացուցիչն ասում է, որ փոտոխանութի գործունէութիւնից ստացուած այդ գումարը Նաջարեանինն է: «Այդ գումարները Նաջարեանի ցուցումով ծախսուել են վերջինիս այս կամ այն բարեգործական ծրագրի համար: Իսկ իրենիմ այդ գումարները դիտում են իբրեւ պարտք Իգիթեանից, չէնիբերի կառուցումը՝ իբրեւ պարտքի մարում»: Միեւնոյն 2003 թուականը Ջորագիւղում շէնիբեր կառուցելու համար Գրիգոր Իգիթեանը 242.000 դոլար է հանել Նաջարեանի բանկային հաշուից: Բացի դրանից՝ Նաջարեանի բանկային հաշուից 35.000 ԱՄՆ դոլար է ծախսուել՝ հողերի փաստացի ձեռքբերման համար, 250 հազար դոլար՝ շինարարութեան համար (արդէն առանց Գրիգոր Իգիթեանի մասնակցութեան՝ ԱՄՆ–ից եկած ճարտարապետի հսկողութեամբ)":

Ամէն ինչ առկայ էր, որպէսզի դատավարութիւնը մէկ դուռէն մտնելու եւ միւսէն ելլելու պէս բան մը ըլլար: Բայց, ըստ նամակագիրներուն, ամբաստանեալը "վերեւներում" իր կապերուն դիմած է՝ գործը պղտորելու համար: Դեկտեմբեր 2003ին "երկար բայց մակերեսային հեռաձիւնութենէ մը ետք", Երեւանի դատախազութիւնը հարցը փակած է եւ զայն քաղաքացիական դատարանի մը յղած: Վճռաբեկ ատեան մը որոշած է, որ խընդիրը պէտք է վերաբացուի ընդհանուր դատախազութեան մակարդակին: Այս անգամ, դատախազները համաձայնած են, որ Նաճարեան գեղծարարութեան զոհ է եւ որ Գ. Իգիթեան հարկային խուսափում կատարած էր: "Մինչ Երեւանի դատախազը որ նախապէս հարցը փակած էր ընդունեցաւ որ սխալ գործած էր՝ Ճորճի ներկայութեամբ ընդհանուր դատախազութեան գրասենեակը տեղի ունեցած ժողովի մը ընթացքին, այժմու դատախազները ըսին, թէ փաստերը շատ ուժեղ էին եւ հարցը յղեցին ոճրային գործընթացի յաջորդ հանգրուանին՝ փաստահաւաքչութեան, ի պատրաստութիւն դատին" կ'ըսէ նամակը:

Երկու հետաքննիչներ գործը ստանձնած են: Վկաները կանչած ու երկար-բարակ հարցաքննած են, Ճորճ Նաճարեան վերադարձած է Հայաստան աւելի քան հարիւր ամիս նորէն վկայելու համար, իսկ հարկ եղած փաստաթուղթերը վերստին հայթայթուած են: Ամիսներով ձգձգումներէ ետք, եւ հակառակ փաստերու կուտակումին՝ մէկ կողմէ, եւ փաստերու բացակայութեան՝ միւս կողմէ, երկու հետաքննիչները... նորէն փակած են հարցը եւ նորէն զայն յղած՝ քաղաքացիական ատեանի: Ինչո՞ւ: Նամակագիրները կը դրեն... "Տեղեկութիւններ ստացանք, որ այս հետաքննիչները հրահանգներ կը ստանային կառավարական անձերէ, որոնք կ'օգտուին մեզմէ սեփականացնելով այս կալուածները":

Մանաւանդ պատմութիւն է, ինչպէս վերջին ամիսներուն գրած է հայրենի մամուլը, որ Երեւանէն ներս թէ դուրս, համով պատառ համարուող ամէն հողակտոր ըսկրած է ինքնուրոյն "մասնաւորեցման" ենթարկուելու՝ ապօրինի չինութիւններու, ապօրինի հողայատկացումներու եւ նման տեսակի գործողութիւններով:

Նորութիւն չկայ արեւուն տակ, կ'ըսէ լատինական առածը: Ընթերցողը կըրնայ մտածել, թէ նման բաներ կը պատահին բոլոր երկիրներուն մէջ՝ Միացեալ Նահանգներէն մինչեւ Ֆրանսա, եւ թէ իրար անցնելու կարիք չկայ: Համաձայն ենք: Աբեմուտքի մէջ ալ փտախտի պարագաներ կը վխտան:

Եւ սակայն, փտախտի պարագաները այդ երկիրներուն մէջ յաճախ կը լուծուին դատական համակարգին մէջ, ուր որեւէ կառավարական պաշտօնեայ գործ չունի կամ պէտք չէ ունենայ: Տուժած կողմը անհրաժեշտութիւնը չունի, ինչպէս Նաճարեանները ստիպուած եղած են ընելու, միջնորդութիւններու դիմելու՝ կառավարական այլ պաշտօնեաներու, հանրապետութեան նախագահին, ԱՄՆ-ու Հայաստանի դեսպանատան կամ ամերիկեան Գոնկրէսի անդամներու:

Ոչ ոք ամերիկահայ բժիշկները կրնայ ամբաստանել Հայաստանի վարկը "գցելու" մեղքով, երբ իրենք, դարձեալ արեւելահայերէնով ըսուած, "քցուած" են անպարկեշտ անձի մը եւ իր ազդեցիկ "չրջապատ"ին կողմէ, եւ արդարութեան համակարգը չի յօժարիր անկողմնակալ քննութիւն մը կատարել: Ոճրային ծիրէն դուրս նետելով դատը, զեղծարարութեան ամբաստանութիւնը կը չքանայ եւ հարցը կը վերածուի... երկու "ընկերներու" առեւտրական անհամաձայնութեան մը: Բայց զեղծարարութիւնը ոճիր մըն է, համաձայն Հայաստանի օրէնսդրութեան:

Ինչպէս վերը ըսինք, սակայն, ընդհանուր դատախազութեան դէմ բողոքարկումը դրական վճիռ մը տուած է: Դատական համակարգը, դոնէ այս անգամ, իր անաչառութիւնը ցոյց տուած է: Կենտրոն և Նորք-Մարաշի Ա. առեանի (instance)[2] դատարանը Դեկտեմբեր 11ին, բաց նամակին հրապարակումէն օրեր ետք, որոշած է, որ հետաքննութիւնը պէտք է շարունակուի ("Ազդ", Դեկտեմբեր 12): Դատախազութիւնը 15 օր ունէր այս որոշումը բողոքարկելու համար: Այդքէ անցած ըլլալով "Ազդ"ի բոլոր թիւերը մինչեւ Դեկտեմբերի վերջը, որեւէ արձագանգ չենք տեսած, ինչ որ կը նշանակէ, թէ որոշումը ի զօրու մնացած է(*):

Ինչո՞ւ չէ: Երբեմն մամուլը "չորրորդ իշխանութեան" դեր մը կրնայ ունենալ, նոյնիսկ մե՛ր իրականութեան մէջ: Թերեւս Նաճարեաններուն բանեցուցած դործօններէն մէկը կամ միւսը իր դրական ազդեցութիւնը ունեցած ըլլալ: Բայց անհրաժե՛շտ էր, որ բոլոր փաստերը քովքովի բերուէլէ ետք, այս հարցը աւելի քան մէկ տարուան օրինական խաղերու ենթարկուած ըլլար, որպէսզի նորէն վերադառնանք սկիզբը:

Բայ նամակին վերջին տողերը թարգմանելու առեն, չենք կրնար չզօրակցիլ նամակագիրներուն յուսախաբութեան խոր զգացումին...

"Ինչ որ դուք չէք տեսներ, սակայն, մեր թափած արցունքներն են գիտնալէ ետք որ թերեւս երբեք պիտի չկարենանք վերադառնալ Հայաստան՝ սպրելու եւ մեր գործը շարունակելու, եւ որ ո՛չ միայն մեր սեփականութիւնը մեզմէ խլուած է, այլեւ մենք, իրբեւ Հայաստանը եւ իր ժողովուրդը սիրած ու անոր լաւութեան համար աշխատած մարդիկ, այսբան անպարկեշտ վերաբերմունքի արժանացած ենք: Ցաւը շատ խորունկ է":

Մարդ կրնայ չատ չնական՝ սիճիք մօտեցում ունենալ, եւ նման գեղումի մը վրայ քմծիծաղիլ: Բայց զգացականութեան բաժին ունենալը մե՞ղք մըն է:

Ցուսանք, որ այս հարցը բարեյաջող աւարտի մը հասնի: Սպասե՞նք, որ պետական / կառավարական ոտնձգութեան նման երեւոյթներ չկրկնուին:

Այս դէպքը առաջինը չէ, որ կ'արձանագրուի: Ցուսա՞նք, որ վերջինը ըլլայ:

Նման վարկաբեկիչ խայտառակութիւններու առաջքը կարելի՞ է առնել:

Վերջին մեռնողը... յոյսն է, կ'ըսեն:

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ
Շիքակօ – Նիւ Ճըրզի

(1) "Փտախտ" բառը, որ վերջին շրջանին այս իմաստով սկսած է որոշ չափով տարածուիլ սփիւռհահայ մամուլին մէջ (ամերիկահայ գրագէտ Պօղոս Գուրէլեանն ալ այս վերնագրով վէպ մը հրատարակած է վերջերս), բառարաններուն մէջ կը հանդիպի *կանկրէն* իմաստով: Եթէ ընդունինք, որ հայերէն բառերը կրնան մէկէ աւելի իմաստներ ունենալ (անգլերէնի մէջ, օրինակ, *գորիւփթըն* բառը վեց իմաստներ ունի...), ինչո՞ւ կարելի չէ "փտախտ" բառը որդեգրել այս իմաստով (ածանցներ՝ "փտախտաւոր", "փտախտահար", "փտախտահարուիլ"), փոխանակ արեւելահայերէնի "կոռուպցիա"յին, "կոռումպացուած"ին (ինչո՞ւ միջանկեալ "մ"ն, չենք հասկցած) եւ այլ չնաշխարհիկ "հայացում"ներու:

(2) Instance բառին "ատեան" թարգմանութիւնը մեզի չի պատկանիր, այլ բաղած ենք "Ազգ"էն:

(*) Որոշ աղբիւրներու վերջին լուրերուն համաձայն ընդհանուր դատախազութիւնը բողոք յայտնած է յետագային տուժողներու նպաստաւոր վճիռին դէմ. ուստի տակաւին հարկ է սպասել, այս թերթօնին հանգուցալուծումին:

ՊՈԼԻՍ

«ՍԻՐԵԼԻ ԵՂԲԱՅՐՍ» ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ՄԵԾ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Յունուար 8-ին Պոլսոյ մէջ բացումը կատարուած է չատ հետաքրքրական յուշահանդէսի մը որ 1900-1914 տարուան 500 բացիկներէ կազմուած է ու խորագրուած է «Սիրելի եղբայրս - բացիկներով Թուրքիոյ հարիւր տարի առաջուան Հայերը»: Ցուցադրութեան նմոյշները ընտրուած են Օռլանտօ Գաուլօ Գալումնեանի հաւաքածոյին 4 հազար բացիկներէն:

Անոնք ցոյց կու տան հայկ. քնակավայրեր, եկեղեցիները, վանքեր, գործատուներ, որբանոցներ, առեւտրական ձեռնարկութիւնները, վարժարաններ եւն.: Քարտերու մէկ մասն ալ հայ հրատարակիչներու կողմէ տպուած է, հայ լուսանկարիչներու քաշած պատկերներով. բոլորին վրայ կայ հայկական կնիք, հայերէն գրութիւններ, տորագրութիւններ: Ցուցահանդէսին կազմակերպիչն է «Կար ժամանակ...» հրատարակչութիւնը որ լոյս ընծայած է նաեւ 400 էջնոց հատոր մը ուր տեղ գտած են 750 բացիկներ: Հատորը ունի հետազօտական քնութիւր մըն ալ որ հայկական, Թրքական եւ այլ աղբիւրներու պրպտումով կը ցոլացնէ Ի. դարու սկիզբին Թուրքիոյ մէջ հայկական քնակավայրերը, Հայերու Թուրքիոյ ընկերային կեանքին մէջ ունեցած տեղը: Հրատարակչութեան տնօրէնը Օսման Քէօքէր որ խմբագրած էր բանասէր Գէորգ Բամպուքճեանի Արտա հրատարակչականէն լոյս տեսած հատորները, ըսած է Թէ «Կար ժամանակ...»ին նպատակն է հատորներ լոյս ընծայել ո. րոնք ցոյց տան Թուրքիոյ անցեալի բազմամշակութային կազմը եւ անոր անհետացման հոլովոյթը:

Ցուցահանդէսը բացումի օրէն իսկ արտակարգ հետաքրքրութեան առարկայ եղած է. «Մարմարա» բացումին վաղորդայնին կը գրէր Թէ սովորական բան չէր որեւէ ցուցահանդէսի բացումին այնքան մեծ բազմութիւն տեսնել. այն աստիճան մեծ որ չատեր նոյնիսկ ներս մտնելու դժուարութիւն ունեցած էին, մտնողներն ալ մեծ խճողումին պատճառով դրեթէ չէին կրցած տեսնել ցուցադրուած բացիկները:

«Սիրելի եղբայրս» բաց կը մնայ մինչեւ Յունուար 19:

ՊՈԼԻՍ

ԱՐԱ ԿԻՒԼԷՐԻ ԿԷՕԴԱՐԵԱՑ ՀԱՇՈՒԵՓԱԿԸ

Ծանօթ լուսանկարիչ Արա Կիւլէրի 75-ամեակին առթիւ անոր յիսուն տարուան վաստակէն հատընտիրներու հատոր մը հրատարակուած է, միաժամանակ Թրքերէն, անգլերէն եւ գերմաներէն տարբերակներով: Հատորը երեք գլուխէ կը բաղկանայ. «Դիմանկարներ», «Ուրբաթօրներ» եւ «Դիմանկարներ»: Ցառաջաբանը գրած է «Մակնոմ» գործակալութեան նախկին տնօրէն, լուսանկարներու պատմութեան մասնագէտ Ա. Ֆոքս:

Արա Կիւլէր որուն համբաւը Թուրքիոյ սահմաններէն լայնօրէն անդին անցած է, տիրելով միջազգային ծաւալուն մարզի մը, կը պատրաստէ իր հատորներուն նոր հրատարակութիւնները, նախորդները ամբողջովին սպառած ըլլալով: Եւ ըսել որ անոնք կը հրատարակուին հինգ հազարական տպաքանակով, օրինակ՝ «Հին Պոլիսէն յուշեր»ուն վեցերորդ հրատարակութիւնը պատրաստութեան ընթացքին մէջ է: Հատորները մեծ սպառում կ'ունենան արտասահմանի մէջ ալ:

ՇԱԻԻԼ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս տարի, Շաւիլի «Լեւոն Շանթ» մէր օրեայ դպրոցի աւանդական տօնածառի հանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի, Յունուար 9ին, կէսօրէ յետոյ, քաղաքիս մշակութային կեդրոն՝ Աթթիոմի չքեղ սրահներուն մէջ: Մօտ հարիւր ծնողներ ու բարեկամներ ներկայ էին այս ցերեկոյթին որուն բացումը կատարեց Հրայր Հրաչեան՝ Շաւիլի եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան տեսնուպետը: Շնորհաւորելէ ետք Նոր տարի եւ Ծնունդը, ան հանդիսականներուն ներկայացուց դպրոցին այս տարուան իրավիճակը. 28 աշակերտներ, չորսէն եօթանասուն տարեկան, որոնք հետաքրքրութեամբ կը հետեւին դասերուն գրեթէ մեծ նուիրումով կը ստանցնեն ուսուցչուհիները՝ Ռոզին Թաշճեան, Լառա Վարդանեան եւ Անի Նարկիզեան: Իր խօսքը աւարտելով, ան չէշտեց նիւթական օժանդակութեան կարեւորութիւնը, որ ամէն մէկը պարտի կատարել, որպէսզի հայ դպրոցը յարատեւէ:

Ապա, աշակերտներուն կողմէ ներկայացուեցաւ Հայոց Պատմութիւնը պարզող համայնապատկեր-ակնարկ մը, Հայերուն ծագումէն մինչեւ Անի քաղաքի չքեղ շրջանը, անցնելով Տիգրան Թագաւորէն, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչէն եւ Մեսրոպ Մաշտոցէն:

Այս ներկայացումին, որ արժանացաւ հանդիսատեսներուն ջերմ գնահատականին, յաջորդեց Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիի «Նայեցայ Սիրով» մանկական երգչախումբին ելոյթը: Անոնք, Մկրտիչ Մկրտչեանի ղեկավարութեան տակ, մեկնաբանեցին չարք մը կրօնական ու մանկական երգեր. արդարեւ գնահատելի աշխատանք մը, երիտասարդները կապելու համար մեր եկեղեցւոյ ու անոր ազանդութիւններուն: Ցերեկոյթին գեղարուեստական բաժինը աւարտեցաւ «Հայաստան» երգի գեղարուեստական ներկայացումով, որուն մասնակցեցան «Լեւոն Շանթ» դպրոցի աշակերտները, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով ներկաներուն մօտ:

Կաղանդ Պապային ժամանումին պահն հասած էր: Մանուկները անհամբեր կը սպասէին եւ ... յուսախաբ չեղան: Ան, հաստատարիմ իր կոչումին, նուէրներով լեցուն պարկով մը տօնածառին մօտեցաւ եւ ամէն մէկ երախայի սկսաւ բաժնել փոքր յիշատակ մը (գիրք, Սէ-Տէ-Ռոմ, անուշեղէն ...), անոնց հետ հայերէն երկու խօսք փոխանակելով: Բուռն ծափահարութիւններ ընկերացան Կաղանդ Պապային մեկնումին որ խոստացաւ գալ տարի եւս Շաւիլ այցելել:

Ցերեկոյթին աւարտին, խօսք առաւ Շաւիլի հեղեւոր հովիւ՝ Գրիգոր արեղայ Խաչատրեան. Շնորհաւորելէ վերջ ուսուցչուհիները իրենց աշխատանքին համար, յիշեցուց որ «մանուկները մեր ապագան են եւ մեր ամբողջ հոգածութեան պէտք է արժանանան»: Ապա կոչ ուղղեց բոլոր ներկաներուն որպէսզի զօրավիգ կանգնին դպրոցին որ «պէտք ունի թէ բարոյական եւ թէ նիւթական մեր օգնութեան»: Եւ այս կոչը լսուեցաւ:

Տօնածառի հանդէսը աւարտեցաւ ընդունելութեամբ մը, ջերմ մթնոլորտի մէջ:

Հ. Հ.

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՊՈԼՍՈՑ Ս. Փրկիչ ազգային հիւանդանոցին մէջ, Դեկ. 30ին, ամանորի առթիւ, հաւաքուած են հայ բժիշկներ: Հաւաքոյթը բացած է տոքթ. Արման Զաքըր, ողջունելով բժիշկները եւ բացատրութիւններ տուած է մէկ տարուան ընթացքին հիւանդանոցին մէջ տարուած աշխատանքներուն մասին: Բարի գալուստի խօսքերով, ներկաները ողջունած է նաեւ հոգաբարձութեան տեսնապետ՝ Սեդրակ Թոքատ: Ելոյթներուն յաջորդած է ճաշ մը, որուն աւարտին Մեսրոպ պատրիարք դրուատից ապրատյայտութիւններ ունեցած է հոգաբարձութեան հանդէպ:

⁂

ՊՈԼՍՈՑ Ձէրրահփաշայի բժշկական բաժանմունքի ամփիւլատրանին մէջ Դեկտ 29ին, հանդիսութիւն մը տեղի ունեցած է. Մորթագիտութեան մայր ճիւղի ամպիոնի նախազահ փրոֆ. Յակոբ Կոթողեանի հանդիսաւոր ընդունելութիւն մը տրուած է Ֆրանսայէն ժամանած ականաւոր բժիշկ Ժան Քլոտ Աւեդիսեանի: Ներկայ եղած է ձէրրահփաշա համալսարանի ու հիւանդանոցի հեղինակաւոր անձերու բազմութիւն մը: Ելոյթներ եղած են «Յակոբ հոճա»ի հասցէին: Ներկայացուած է փրոֆէսէօրին կենսագրութիւնը եւ միաժամանակ ցուցադրուած է ժապաւէն մը հետազբօրական լուսանկարներով: Խօսք առած է փրոֆ. Կոթողեանի քոյրը ուսուցչուհի Հռիփսիմէ Կոթողեան որ կարդացած է մօրը նամակը, ուր ան իր հպարտութիւնը կ'արտայայտէր իր որդւոյն արձանագրած յաջողութեան համար: Վերջին խօսք առնողը եղած է փրոֆ. Կոթողեան, որ իր շնորհակալութեան հետ, յայտնած է նաեւ իր յուզումը ի տես զինք շրջապատող ջերմ մթնոլորտին:

⁂

ՖԷՐԻԳԻԻՂԻ Մէրամէթճեան վարժարանին մէջ, Դեկ. 29ին, տօնուած է ամանորը: Ողջոյնի խօսքեր արտասանած են Նատին Իսքէնտէրօղլու եւ Արտա Փէթէք որպէս հանդիսավարներ: Ապա, աշակերտութիւնը գեղարուեստական յայտագիր մը ներկայացուցած է հիւրերուն: Ուշագրաւ բաժինը կազմած է Ռ. Հատտէճեանի «Կաղանդի գիշեր մը մեր բանաստեղծներուն հետ»ի ներկայացումը: Հանդէսին հայերէնի բաժինը նուիրուած էր Ռ. Հատտէճեանի ամանորի առթիւ գրած մէկ յօդուածին:

⁂

ՊՈԼՍՈՑ Մխիթարեան վարժարանին մէջ, Դեկ. 30ին, տօնուած է ամանորը կաղանդի ջերմ մթնոլորտի մը մէջ: Աշակերտները մանուկներ եւ ... յուսախաբ չեղան: Ան, հաստատարիմ իր կոչումին, նուէրներով լեցուն պարկով մը տօնածառին մօտեցաւ եւ ամէն մէկ երախայի սկսաւ բաժնել փոքր յիշատակ մը (գիրք, Սէ-Տէ-Ռոմ, անուշեղէն ...), անոնց հետ հայերէն երկու խօսք փոխանակելով: Բուռն ծափահարութիւններ ընկերացան Կաղանդ Պապային մեկնումին որ խոստացաւ գալ տարի եւս Շաւիլ այցելել:

Ցերեկոյթին աւարտին, խօսք առաւ Շաւիլի հեղեւոր հովիւ՝ Գրիգոր արեղայ Խաչատրեան. Շնորհաւորելէ վերջ ուսուցչուհիները իրենց աշխատանքին համար, յիշեցուց որ «մանուկները մեր ապագան են եւ մեր ամբողջ հոգածութեան պէտք է արժանանան»: Ապա կոչ ուղղեց բոլոր ներկաներուն որպէսզի զօրավիգ կանգնին դպրոցին որ «պէտք ունի թէ բարոյական եւ թէ նիւթական մեր օգնութեան»: Եւ այս կոչը լսուեցաւ:

Տօնածառի հանդէսը աւարտեցաւ ընդունելութեամբ մը, ջերմ մթնոլորտի մէջ:

Հ. Հ.

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲԱՆ

(ՎԷՊ՝ ՊԷՋՃԵԱՆ ԱՄԻՐԱՑԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

ԱՐԱ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.

ՊԷՋՃԵԱՆ ՊԱԼԱՏԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

«ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՄՆԱՍ»

Մանաւանդ քանի տարիքը կը յառաջանար, այնքան աւելի յաճախ կարելի էր տեսնել զինքը Մայր եկեղեցիին մէկ անկիւնը, խոշոր արծիւի քլիթով, փոքր ու խմաստուն աչքերով, նիհար, ծնկաչոք, թեւերը բարձրացուցած վեր...

«Ի՞նչ մեղքեր ունէր արդեօք,» կրնար խորհիլ հեռուէն դիտող մը:

Եկեղեցիի քարերը կը համբուրէր: Թէ ի՞նչ կ'ըսէր Աստուծոյ, ի՞նչ կ'աղօթէր, այդ իր գաղտնիքն էր: Բայց գաղտնիք մը չէր այն իրականութիւնը որ Մայր եկեղեցւոյ քարերուն վրայ ծնրադրած երբ կ'աղօթէր, ան կը վերանար եւ կը փոխադրուէր ուրիշ աշխարհ մը, զոր կը ճանչնան միայն անոնք որ դիտեն աղօթել, դիտեն Աստուծոյ հետ հաղորդակցութեան մտնել:

Յաճախ կը խորհէր ան.

«Ընտանիք չկազմեցի, զաւակ չունեցայ, աղջա՝ ընտանիքս է, եկեղեցին՝ տունս, երանի Թէ կարելի ըլլար եւ յաւիտենական քունս ուս սիրական Մայր եկեղեցիին մէջ քնանայի: Այն ատեն մի յոյն յոգնաբեկ ոսկորներս իրապէս պիտի հանգստանայինն»:

Պէզճեանի դիրքին նախանձող հայ ամիրաներ կը ծիծաղէին իր վրայ: «Պէզճեան աւելի լաւ կ'ընէ եթէ տէրտէր դառնայ,» կ'ըսէին:

Պէզճեանի ականջը հասած էր այդ խօսքը, բայց ան կարեւորութիւն չէր տար: Ընդհակառակը կ'ուզէր եկեղեցական կանոնները յարգել եւ ուրիշներուն ալ պարտադրել: Այս պատճառով Մայր եկեղեցիի աւագերէցին հետ կը խորհրդակցէր եւ անոր պատշաճ տեսած կարգադրութեանց լինք կը հակէր:

-Ամիրա, ըսաւ օր մը աւագերէցը, ամիրաներուն դասը կենալը ճիշդ չէ: Քրիստոնէութիւնը եկեղեցիին ներս մանաւանդ առանձնաչնորհում չի ճանչնար: Ան որ չափիկ կը հագնի կրնայ դասը կենալ, բայց ոչ ուրիշները:

Պէզճեան ճիշդ զտաւ գաղափարը: Իրապէս հաճելի չէր տեսնել ամիրաները դասին մէջ: Անոնք նուաստացում կը նկատէին ժողովուրդին խառնուիլ եկեղեցիին մէջ:

Աւագերէցին թելադրեց վճռաբար արդիլել ժողովուրդին դասը կենալը, մէջը ըլլալով նաեւ ամիրաները: Այն արդելքը ամիրաներէն չատերուն զայրոյթ պատճառեց: Նախանձողները սկսան խծբծել զինքը: Բայց Ցարութիւն ամիրա ինք ալ երբեք դասը չէր կենար:

Ցարութիւն ամիրա Ցուլիսի տաք երեկոյ մը գնաց Մայր եկեղեցի եւ ծնկաչոք ու բարկատարած սկսաւ աղօթել: Ժամկոչ Գրիգոր աղա կը դիտէր մեծահարուստ ու բարերար Ամիրա եւ կը զարմանար Թէ ան իր այդ հարստութեան մէջ ինչո՞ւ մոռցած էր այս աշխարհի հաճոյքները:

Աղօթքը լրացաւ: Ամիրան ոտքի պիտի ելլէր երբ զգաց եկեղեցիին մէջ ուրիշ անձի մը ներկայութիւնը: Ցանկարծ ձայ նեց.

- Ո՛վ կայ հոն:

Գրիգոր աղա վախցած էր: Արդեօք սա՞տա մը պիտի տար Ամիրան, արդեօք ճամբե՞լ պիտի տար գինքը իր հետաքրքրութեանը համար: Տժգոյն քանի մը քայլ առաւ եւ ցած ձայնով պատասխանեց.

- Ես եմ Ամիրա, խորհեցայ Թէ Թերեւս բանի մը պէտք կ'ունենաք:

- Հա, ճիշդ է, բանի մը պէտք ունիմ եւ խիստ կարեւոր բանի մը:

- Հրամմեցէք Ամիրա:

- Ինծի համար եկեղեցական չապիկ մը չունի՞ տուր: Թող լաւ բան մը ըլլայ: Առ ոսկին, ինծի համար մոմ մը վառէ երբ աղօթես, իսկ չապիկին փոխարժէքը ինչ որ է տեղեկացուր որ վճարեմ:

Գրիգոր աղայի աչքերը բացուեցան: Մէկ ոսկի: Այդ օրերուն մէկ ոսկիով քանի մը ամիս կարելի էր ապրիլ:

Գրիգոր աղա կիրակի օրուան համար հասցնել տուաւ չապիկը:

Ցարութիւն ամիրա ոտքը հողաթափեր անցուց եւ չապիկ հագած գնաց կեցաւ դասը:

Ամիրաներէն մէկ քանին փափաացին իրարու.

- Կ'ուզէ մեզի դաս տալ: Սուլթանին սիրելին ըլլալուն համար այլեւս մեզմէ վեր կը նկատէ ինքզինքը:

- Ես անոր դասը կու տամ, ըսաւ Մաքսուտ ամիրա Սարիմեան, գալ կիրակիին սպասեցէք:

Կարգ մը կեղծաւոր ամիրաներ Սարիմեանի խօսքերը Պէզճեանի ականջը հասցուցին: Ցարութիւն ամիրա տակաւին գիտէր Թէ Մայր եկեղեցիի աւագերէցը եկեղեցական օրինաց խիստ բծախնդիր էր:

- Ըսէք Մաքսուտ ամիրային Թող պատրաստ բաներու համար խնդիր չհանէ, ըսաւ Պէզճեան բարեկամի մը:

Պէզճեանի բարեկամ ծերունի Միքայէլ ամիրա Փիլմիշեան գնաց Սարիմեան ամիրայի տունը:

- Ա՛ռ է Ամիրա, ի՞նչ բանի կը պարտինք այցելութիւնդ:

- Նախ սուրճ մը ըսէ խմենք ու յետոյ հոսկէ հոնկէ խօսինք:

Մաքսուտ Սարիմեան կը մտածէր Թէ Պէզճեան իր արժանապատուութիւնը փըրկելու համար կողմնակի միջոցներու կը դիմէր:

Սուրճ խմուած ատեն Միքայէլ ամիրա ըսաւ.

- Մաքսուտ ամիրա, քեզմէ խնդրանք մը ունիմ, հրաժարէ Պէզճեանի հետ խընդիր ունենալէ: Ան աղուոր բան մը կը քաջալերէ, եկեղեցիին մէջ կարգ ու սարք գնել կ'աշխատի:

- Պարապ խօսքերը ձգէ՛ եթէ Սուլթանին սիրելին է, այդ գինքը կը չահագործէ, բայց Թող ազգին գլխուն ալ բանա պետ չգառնայ:

(Շար. 78)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ

ԹՈՒՌ. - Տէր եւ Տիկին Օննիկ Զագեան 100 եւրօ:

***

ՎԻԼԸՆԷՕՎ. - Սամուէլ Ներկարարեան 70 եւրօ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Շէն-Ֆրանսայի, Հայաստանի, Արցախի եւ Ջաւախքի վարչութիւնները ու բոլոր անդամները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն իրենց սիրելի ընկերուհի Սօսի Ցակոբեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց մօր՝ Մարիամ Յակոբեան-Թիւֆէնճեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ-Գաշանի Հ. Ի. սահակեան մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.- Տիկին Աշխահան Ռէչ 61 եւրօ, Պ. Գափթանէ (Ավիասիոն Գլէօպ տը Ֆրանս) 1.750 եւրօ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Ս. Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը մասաղօրհնութեան առթիւ շնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.-

Պ. Կարապետ Թէյլինեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Տէյիրմէնճաշ, Տիկին Լիւսի Պալճըօղլու, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Սանկոսեան, Տօքթ. Ժանին Փափազեան, Պ. Անդրանիկ Տէր Մարտիրոսեան, Քարեան ընտանիք, Պ. Արթօ Քիլիմլի, Տօքթ. Փափազեան 100ական եւրօ, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Թորոսեան, Արնուվիլի Վարդապետ Ս. Խաչ եկեղեցի, Նուպար ընկերութիւն, Տօքթ. Գէորգ Աբգարեան, Իսիէ Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցի 150ական, Պ. Արա Իփէքճի, Տիկին Սիբանոսեան, Տէր եւ Տիկին Մխրան Տէմիր, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Փէհլիվան 200ական, Տէր եւ Տիկին Ցակոբ Ադամեան 500, Տօքթ. Թիրեաքեան 1.500:

(Վերջ)

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՒՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 22: Տօն է Սուրբ Սարգիսի:

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Ցակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10ին

Կը պատրաստէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Les vendredis de l'U.C.F.A.F. — Paris - Ile-de-France

SOIREE EXCEPTIONNELLE

le vendredi 28 janvier

à 20 heures 45

avec le caricaturiste

HOVIV

à l'occasion de la parution de son dernier album paru chez Edipol

« LE CLAN DES IAN — ARMENITE D'ABORD !»

Dialogue — débat avec l'auteur qui dédicacera son ouvrage

Centre Culturel et Artistique Arménien

6 Cité du Wauxhall 75010 Paris

(métro République)

Verre de l'amitié P.A.F.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

«ՊԷՕՐԷԿ»Ի ԵՐԵԿՈՑԹ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէսինի Արշակ Ջամալեան մասնաճիւղին տարեկան «պէօրէկ»ի հաւաքոյթը, Շաբաթ, Փետր. 5, ժամը 20ին, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան սրահը:

Գեղարուեստական յայտագիրը կը ներկայացնէ երգչուհի Վերոնիք:

Մասնակցութիւն՝ 17 եւրօ, ներառեալ վճճակահանութեան երկու տոմս:

Արձանագրուելու համար դիմեցէք Ռոզին, հեռաձայնելով՝ 04.78.49.19.44 թիւին:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ՆՈՐ ԺՈՂՈՎԻ

2005 ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ Շրջակայքի Կրօնական Ընկերակցութեան անդամներուն ի նկատառութիւն կը յայտնենք թէ՝

2000 թուականին ընտրուած Կրօնական Ընկերակցութեան ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ պաշտօնավարութեան քառամեայ շրջանն իր լրումին հասած ըլլալով՝ որոշուած է ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ նոր ԺՈՂՈՎԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ կատարել յառաջիկայ

2005 ՄԱՐՏ 6-ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ:

Այս առթիւ Ընտրողական Յանձնաժողովը կոչ կ'ընէ ընտրելու իրաւունք ունեցող բոլոր անդամներուն, որ անձամբ մասնակցին ընտրութեան:

Ընտրութեան մասնակցելու՝ ընտրելու կամ ընտրուելու համար անդամները պարտին մինչեւ 2005 Յունուար 23, կիրակի, վճարած ըլլալ յետնեալ տարիներուն եւ 2004 տարուոյ իրենց բոլոր ԱՆԴԱՄԱՎՃԱՐՆԵՐԸ:

Նոյնպէս, անդամներէն անոնք որոնք կը փափաքին թեկնածու ըլլալ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎին, պարտին իրենց ԳՐԱՒՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆԸ կըրկնակի ապահովագրեալ (Recommandée A.R.) փոստով ուղարկել Ընտրողական Յանձնաժողովիս հասցէին՝ ամէնէն ոչ մինչեւ 2005 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 22, ՇԱԲԱԹ օր. (նամակատան կնիքը պիտի հաստատէ առաքման թուականը):

Ընտրողական Յանձնաժողովիս հասցէն.-

COMMISSION ELECTORALE
Association Cultuelle
Eglise Arménienne
15 rue Jean Goujon
75008 Paris

ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

զոված Կրօնական Ընկերակցութեան ԲՈՒՐՈ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Փարիզի «Աբշարոյս Թադէոսեան» մասնաճիւղի ժողովը Շաբաթ, Յունուար 22, ժամը 14.30ին սովորական հաւաքատեղին:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻՔԿՈՉԸ

Հարաւ-Արեւելեան Ափոյ ահաւոր երկրաշարժը բոլորս ցնցեց:

Շրջանի ժողովուրդներու ցաւին ոչ մէկ Հայ կրնայ անտարբեր մնալ:

Իրերօգնութեան միջազգային թափին, մենք՝ Հայերս ալ պէտք է միանդամայն մասնակցինք:

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը կը ձեռնարկէ հանգանակութեան: Արդիւնքը, Ֆրանսահայերու անունով պիտի փոխանցէ ԻՒՆԻՍԷՖ-ին, որուն նպատակն է, Կապոյտ Խաչին պէս, հասնիլ երախաններուն:

Ձէքերը գրել Կապոյտ Խաչի անունին՝

CBAF — Solidarité Asie
17 rue Bleue 75009 PARIS

Շնորհակալութիւն ձեր նուէրին համար:

Date à retenir

Retenez bien la date du 5 mars !

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «Astrig» d'Arnouville-lès-Gonesse organise, au profit de son école hebdomadaire,

une **SOIREE CABARET** animée par

MARTIN YORGANTZ
et son orchestre,

avec la présentation de jeunes talents **arméniens** et la prestation de **Catharina DARBINYAN,** à l'Espace «Charles Aznavour» à Arnouville.

Cette soirée aura lieu sous la présidence d'honneur d'**André MANOUKIAN.**

Contact : Mireille GUEMDJIAN :

☎ **01. 39. 90. 63. 89**

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԱՐԱՐ ԱՍԱՑԱԳԻՐ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Յարսնիք-Նշանառութ	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս դիները կը վերաբերին մէկ անդամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ յանուցումներու համար, դիմել Թերթին վարչութեան:

l'Association MACHTOTZ
pour la défense de la langue arménienne
organise

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau
pour non-arménophones

NOUVELLE SESSION : 12 Février - 25 juin 2005

L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Panossian
par sa METHODE AUDIOVISUELLE

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans, qui veulent être capables de **s'exprimer dans les situations de tous les jours,** ainsi que de lire et écrire l'arménien.

Stage de 50 heures, le samedi matin de 9h à 12h, à Paris.
(Absentéisme exclu)

2) Les cours de 2e, de 3e et de 4e niveaux continuent,
Les nouveaux élèves sont acceptés après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL
POUR LES NON-ARMENOPHONES
Méthode audiovisuelle de Mme H. KALFAYAN-PANOSSIAN
3 volumes en couleur + un coffret de 4 cassettes audio
(2 heures d'enregistrement). 87 Euros + 8 Euros de port.

Pour tous ces cours et le manuel ,
RENSEIGNEMENTS, INSCRIPTIONS: 01 47 50 97 51

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

«ՑԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 16€

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 18€
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ 12€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՆ 12€

եւ

«ՑԱՌԱՋ - 50»
(Տարեկարգ 50-ամեայ հատորածոյէն) 19€

Գիրքը՝ «ՑԱՌԱՋ»ի:
Թղթատարի ծախքը՝ 6 €, հատոր ցլուխ:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 20
JEUDI
20 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 230 եւրօ — վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար. 270 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
247 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.117 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 80e ANNEE — N° 21.117

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔ կը չարունակէ ոճրափորձերու մէջ ապրիլ եւ ըստ ղէտերու կրնայ ամբողջական պատերազմի մը ճամբան բռնել, քանի կը մտահոգ ընտրութեան Թուականը: Յունուար 18ին թակարդ կառք մը եւս պայթած է երկու հոգիի մահուան պատճառ ըլլալով: Նոյն օրը, Ամերիկացիներուն համար աշխատող ութ Զինագիներ առեւանգուած են զինեալ խումբի մը կողմէ որ կը սպառնար "48 ժամուան մէջ սպանելէ, եթէ փեքին յըսատակ չդարձնէ իր դիրքը Իրաքի մէջ": Իրաքի կառավարութիւնն ալ սահմանագըլուխները փակած է եւ սահմանափակած է կառքերու երթեւեկը Յունուար 30ի ընտրութեան նախատեսումով: Ինչ կը վերաբերի Մուսուլի արքեպիսկոպոսին, որ առեւանգումէն 24 ժամ ետք ազատ արձակուեցաւ, Վատիկան հերքեց որ վճարած ըլլայ 200 հազար տոլարի փըրկագինը: Գերպ. Գասմուսա յայտարարած է որ լաւ վարուած են իրեն հետ: Կը խորհի որ իր առեւանգումը "դիպուած"ի մը հետեւանք եղած է, չրջանի մը մէջ ուր նման արարքներ բազմաթիւ են եւ յետագային անդրադարձած են որ կրօնաւոր մը առեւանգած են: Այլ խօսքով եկեղեցւոյ դէմ պիտակից արարք մը չէր:

ԳՈՆՏՈԼԵԶԱ ՌԱՑՑ պաշտօնապէս գրաւեց Գ. Փաուըլի Արտաքին նախարարի պաշտօնը եւ այդ առթիւ, Յունուար 18ին, առաջին ելոյթ մը ունեցաւ Ծերակոյտի Արտաքին յանձնախումբին առջեւ: Որոշ մտերը բաւական գայթակղեցուցիչ թըւեցան, մանաւանդ երբ չեչտեց. - "Հարաւային Ասիոյ աղէտը հրաշալի առիթ մը եղաւ որպէսզի ամերիկեան դիւանագիտութիւնը տարածուի": Գ. Ռայս նշեց նաեւ այն երկիրները ուր կը տիրէ բըռնատիրութիւնը ինչպէս Գուպա, Հիւսիսային Գորէա, Զինաստան, Պիրմանիա, Բելառուսիա, Իրան: Շեչտեց նաեւ որ ԱՄՆ վճռած են տարածել ժողովրդավարութիւնը եւ ազատութիւնը ամբողջ աշխարհի մէջ: Վստահ է որ Պուշ լաւ չարժած է, քանի կ'ըսէ. - "Կը խորհիմ որ նախագահը գինուորական լաւ խորհուրդներ ունեցաւ եւ թէ ծրագիրը եւ թէ այն ուժերը զորս Իրաք տարինք յարմար էին այն առաքելութեան համար զոր ունէինք": Այս բացառիկ պայմաններուն մէջ, կ'ափսոսինէ ան, որ կը խօսի նախագահին անունով իսկ. իրաքանչիւրին պարտականութիւնն է պաշտպանել եւ յառաջդիմել տալ այն արժէքները, որոնք մեր ինքնութեան խորն են: Առանք են ժողովրդավարութիւնը, ազատութիւնը, ամէն մէկ կեանքի արժեւորումը եւ ամէն մէկ անձի իրաւունքները:

Ա.Զ.Գ. ԺՈՂՈՎԻ Արտաքին Յանձնախումբին նախագահը՝ Է. Պալատիւր բաւական ջուր լեցուցած է իր դինիին մէջ եւ բարեփոխած սահմանադրական այն յաւելուածը, որու նպատակն էր ամրապնդել Ազգ. Ժողովի իշխանութիւնը եւրոպական հարցերու կապակցութեամբ: Իր առաջին առաջարկին առթիւ, Ժ.-Լ. Տըպրէ չէր վարանած ըսելու որ Պալատիւր ձեռք կ'առնէ Պետութեան դեկավարին վերապահուած մարզը: Իրրեւ հետեւանք, Յունուար 19ին, Պալատիւր նոր բնագիր մը պատրաստած էր, ուր կ'ըսէր. - "Նորհրդարանը չի կրնար առանց կառավարութեան համաձայնութեան ըզբաղիլ եւրոպական այն ծրագիրներով որոնք կը վերաբերին դաշինքներուն, որոնք բանակցութեան առարկայ են Հանրապետութեան նախագահին կողմէ": Այս առաջարկն է, զոր Պալատիւր կը ներկայացնէր Ազգ. Ժողովին:

"ԸՆԴԼԱՅՆՈՒՄԻ ԱՅՍ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ բոլորովին անհեթեթ է: Այսօր Թուրքիան թեկնածու է (Եւրոպայի), վաղը Զինաստանի կարգը կուգայ: Այս ամբողջը ոչ մէկ կապ ունի Եւրոպական կառոյցի զաղափարին հետ": Որո՞ւ խօսքերն են, հարց կուտայ Գաւառ Անշէնէ (Յունուար 19) Թրքա-եւրոպական հանելուկ խորապրին տակ ու հանելուկը կը լուծէ, յայտնելով որ Ժակ Շիրաքի խօսքերն են 1980 Ապրիլ 25ին էՒ. ԷՄ. Սէ.ի կայանէն: Ո՞վ ջանք թափած է, կը չարունակէ երդիծաթերթը, այս յայտարարութիւնը փնտռելու՝ Սարքոզիի չրջանակը, ո՞վ կը տարածէ՝ ոյն Սարքոզիսթները, ցոյց տալու համար որ Պետութեան դեկավարը ի՛նչ փոփոխութիւն կ'ընէ:

"ԼԻՊԵՐԱՍԻՈՆ"ի անձնակազմը Յունուար 20ին գուէարկութեամբ իր կարծիքը պիտի տար Խտուար տը Ռոչիլտի Թերթին մասամբ (37%) տիրանալու առաջարկին: Դրական կարգարդութեան պարագային, Ռոչիլտ Թերթին դլխաւոր բաժնետէրը կը դառնայ: Գուէարկութեան կը մասնակցին չուրջ 370 հոգի: Եթէ պատասխանը «այո՛» ըլլայ, Ռոչիլտ 20 միլիոն Եւրօ պիտի բերէ զարկ տալու համար Թերթին:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Ազգ. Ժողովի ԻՒ. ԷՄ. Փէ.ի խումբը որոշած է չպատժել Տիտիէ Ժիւլիան, Իրաքի իր ձախողած գործողութեան պատճառաւ: Տրուած պատիժը "միաձայնութեամբ, բարոյական է": Կուսակցութիւնը նախընտրեց խուսափիլ չատ խօսիլ տալէ այս հարցին մասին:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ Համաս չարժումը նոր ոճրափորձ մը գործած է Յունուար 18ին Գազայի գօտիին մէջ, որու հետեւանքով վեց Իսրայէլացիներ վիրաւորուած են: Արարքը գործուած է Մ. Ապպասի ժամանումէն քիչ ետք, մինչ Իսրայէլ "անմիջական արարք" մը կը պահանջէ Ապպասէ "ահաբեկչական կազմակերպութիւններու դէմ":

ՄՈՐՈՒՀԱՆԻ նահանգի (Պրըթանեը) լիսէի ուսուցիչ մը պաշտօնազրկուած է որովհետեւ "հակահրէական արտայայտութիւններ" ունեցած է երկրորդ դասարանի տասնեակ մը աշակերտներու նըկատմամբ: Ուսուցիչը կ'ուրանայ, բայց տեսուչը կը պնդէ:

ՍՊԱՆԻՈՑ Թագաւորին ի պատիւ ճաշ

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յունուար 18/19)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋՈԿԱՏԻՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Ինչպէս գրած էինք մեր նախորդ թիւով, հայկական 46 հոգինոց զօրաբաժինը Յունուար 18ին մեկնած է Իրաք: Ողջերթի հանդիսաւոր արարողութիւն մը տեղի ունեցած է օդակայանին մէջ: Մեկնողները ողջունած է Պաշտպանութեան նախարարը, իսկ զինեալ ուժերու հոգեւոր առաջնորդ Արշէն Ազդ. Սանոսեան աղօթք մը արտասանած:

Նախարար Ս. Սարգսեան ըսած է թէ Հայաստան մարդասիրական առաքելութիւն կը կատարէ Իրաք ղրկելով բժիշկներ, ականապերծողներ, վարորդներ: Զօրախումբին հրամանատարը Գարուշ Աւետիսեան տեղեկացուցած է թէ մեկնող խումբը նախ Քուէյթի մէջ երկու չաբաթ դասընթացքի պիտի հետեւի, ապա Իրաքի մէջ պիտի գործէ Գարպալայի հիւանդանոցին ու Ալհիլահի մէջ: Խումբը բաղկացնողները ամսական հազար տոլար պիտի ստանան, բացի իրենց Հայաստանի աշխատավարձէն:

ԱՄՆ-ու Երեւանի դեսպանը Ճ. Էվանս յայտնած է թէ իրենք կ'ողջունեն Իրաք զօրախումբ ղրկելու Հայաստանի որոշումը:

***

ԱՄՆ ՉԵՆ ՃԱՆՉՆԱՐ ԼԵՌՆԱՑԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՄՆ-ու Արտաքին գործերու փոխ նախարար Էլիզապէթ Ճոնս ռուսական մամուլին յայտարարած է վերջերս թէ նախագահ Պուշի տեսակէտն ալ այն է որ "Ռուսաստանի չահը կը պահանջէ Աբխազիոյ, Հարաւային Օսէթիոյ եւ Լեռնային Ղարաբաղի մէջ կայուն կացութեան վերահաստատում. հարկ է վերջ տալ կառավարութեան ու իշխանութեան զրկումը զանուող քրէական անձատողականներու իշխանութեան":

Այս յայտարարութիւնը լուրջ հակազդեցութիւն ստեղծած է հայկական շրջանակներու մէջ. հակազդած են յատկապէս Հայաստանի ուսանողները, մերժելով հակամարտութեան չրջանները միջեւ գծուած զուգահեռը: Ըսուած է որ ԼՂՀ կայացած պետութիւն է որ իրացուցած է ժողովրդավար կարգերը, եւլն.:

Յունուար 19ին, ԱՄՆ-ու Երեւանի դեսպանատունը հրապարակած է Ճոնսի յայտարարութեան առընչութեամբ Ուաչինկթընէն ստացուած տեղեկագրութիւն մը: Հոն ըսուած է. "ԱՄՆ-ու դարաբաղեան բաղաքականութիւնը փոխուած չէ. Միացեալ Նահանգները Ղարաբաղը չեն ճանչնար որպէս անկախ պետականութիւն, իսկ անոր դեկավարութիւնը ընդունուած չէ: ԱՄՆ-ը կը պաշտպանեն Ադրբեջանի հողային ամբողջականութիւնը եւ կը կարծեն որ Ղարաբաղի ապագայ կարգավիճակը կ'որոշուի կողմերու միջեւ եւ Մինսկի խումբին շրջանակին մէջ ընթացող բանակցութիւններով: ԱՄՆ-ր այդ խումբին միջոցով կը շարունակեն գործօն օժանդակութիւն տալ հակամարտութեան խաղաղ կարգաւորումին":

1915Ի ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԺՐՆԵԻ՝ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ԼՕԶԱՆ՝ ՁԱԽՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԺՐՆԵԻ ("Յառաջ"). -

2005 Յունուար 18ին, Ժընեւի Թաղապետական Խորհուրդը, առանց որեւէ քննդիմումէության քուէարկեց յայտարարութիւն մը ի յարգանս 1915ի ցեղասպանութեան հայ զոհերուն եւ հրաւիրեց բոլոր քաղաքները որ հետեւին այս քայլին:

Ժընեւի քաղաքապետը եւ վարչական Խորհուրդին միւս անդամները միացան այս մեծարանքին, որու նախաձեռնութիւնը կու գար Զուիցերիա - Հայաստան Միութենէն: Կարեւոր դեր մը խաղացած էր տիկին Նելլի Հարթլիպ, Խորհուրդի դիւանին անդամ, ծնած պոլսահայ ընտանիքի մը ծոցը:

1998 Յունիսին արդէն, Ժընեւի զանթոնին Խորհրդարանը ցեղասպանութեան ճանաչումը քուէարկած էր, այդ քուէարկութիւնը վաւերացուած էր 2001 Դեկտեմբեր 10ին Պետութեան Խորհուրդին կողմէ (զանթոնի կառավարութիւն):

ՎՈՅԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ՀԱԿԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ճիշդ հակառակն է, որ պատահած էր նախորդ չաբաթը Լօզան, Վոյի նահանգի մայրաքաղաքը: 2003 Սեպտեմբեր 23ին, Վոյի Խորհրդարանը քանաձեւ մը քուէարկած էր որ կը ճանչնար 1915ի ցեղասպանութիւնը եւ հրաւիրած էր Պետութեան Խորհուրդը (զանթոնի կառավարութիւն) որ ընթացք տայ յուչատախտակ մը զետեղելով Ռիմինիի պալատին առջեւ, ուր ստորագրուած էր Լօզանի դաշնադիրը 1923 Յուլիս 24ին, հիմնաքարը՝ քեմալական Թուրքիոյ, ի վնաս Հայերու, Յոյներու եւ Քիւրտերու:

2005 Յունուար 13ին (այսինքն 16 ամիս յետոյ) Պետութեան Խորհուրդը մերժեց այդ դիմումը: Ըստ իրեն, պատմաբաններուն կը մնայ որոշել որ Առաջին Աչխարհամարտին Հայերու ջարդերը պէ՞տք է ցեղասպանութիւն որակել: Այս դիրքորոշումն է, զոր տարիներէ ի վեր որդեգրած է Դաշնակցային Խորհուրդը (Զըւիցերիոյ կառավարութիւն):

2003 Դեկտեմբեր 16ին, Պէրնի մէջ, Ազգային Խորհուրդը (Զուիցերական Խորհրդարան) քուէարկած էր 1915ի Ցեղասպանութիւնը Դեմոկրատ - քրիստոնեայ

«ՄՓԻՒՌՔԻՆ ՃՆՇՈՒՄԻՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ»...

Թուրք մամուլն ալ (Յունուար 19) արձագանգած է Վիէննայի մէջ դումարուելիք հայեւթուրք պլատֆորմին մասնուած կացութեան. ինչպէս գրած էինք (Յունուար 18), այդ խմբակը որ բաղկացած էր աւտորիացի, հայ եւ թուրք մասնակիցներէ, քննելու համար Ցեղասպանութեան պնդումները, կասեցուցած էր աշխատանքը: Թուրք մամուլը աչքառու խորագիրով մը կ'ըսէր "Սեղանէն խուսափեցան": Վերադրումը, հասկնալի է, կը վերաբերի հայկական կողմին որ խոստացած փաստաթուղթերը չէ յանձներ, եւլն.: Եզրակացութիւնն ալ այն է որ փշոտ հարցի մը կարգադրութեան ճամբէն փախած է. անտեղեակ ընթերցող մը այն տպաւորութիւնը կ'ունենայ թէ Թուրքերը ամենայն անկեղծութեամբ ու չանասիրութեամբ հետամուտ էին կարգադրութեան անյապաղ իրականացումին...

Ինչ որ ուղղակի մեզի, Սփիւռքին կը վերաբերի, այն է որ Հայերու (պլատֆորմին հիմնադիրներէն Արտեմ Օհանջանեան, Հայաստանէն Ցեղասպանութեան Թանգարանին տնօրէնը Լաւրենտի Բարսեղեան եւ Գիտութեան Ակադեմիայի պատմութեան ճիւղի տնօրէն Աչոտ Մելքոնեան) չմասնակցիլը կը պատճառաբանուի "Սփիւռքին կատարած ճնշում"ով: Կ'ըսուի թէ 2004 Յունիսի առաջին հանդիպումէն ետք Սփիւռքը ընդդիմացած է այդ հոլովոյթին. անոր բանեցուցած ճնշումին հետեւանք կը նկատուի հիմնադիր անդամներէն Ա. Օհանջանեանի հրաժարականն ալ:

ԹԷՆԻՍ

ԱԽՍՏՐԱԼԻՈՑ ՕՓԷՆԸ

Ա. չրջանին, Դաւիթ Նալպանտեան (Արժանթին) յաղթած է Փէրէրի (Սպանիա) 7-6 (7/1), 4-6, 4-6, 6-3, 6-4:

կուսակցութեան դիմումնագրին հիման վրայ: Կառավարութիւնը չէ փոխած սակայն պատեհապաշտ չեզոքութեան իր դիրքը:

ԱՐՄԱՆ ԳԱՍՊԱՐ

Յունուար 18

ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԱՄԱՆՈՐԻ ՊԱՏԳԱՄԸ ՈՒ ՆԱԽԿԻՆ ՊՈԼՍԵՑԻԻ ԲԱՐԻ ՆԱԽԱՆՁԸ

Ամանորի, Ծնունդի, Զատիկի անհարցադրելի աւանդութիւններուն մաս կը կազմեն մեծերու - կրօնական առաջնորդ, քաղաքական իշխանութեան ղեկավար - քարոզին, պատգամին, ուղերձին տեղ տալ մամուլին մէջ։ Քիչ բացառութեամբ, ո՛չ հրատարակողը, ոչ ալ հաւանօրէն գիրին, խօսքին որպէս հեղինակ ներկայացուղը իրենց արարքին "աւանդական" ոճ կը նարակուած պարագայական բնոյթէն քայլ մը մը անդին մտածած են։ Վկան այն անհամար քարոզները, ուղերձներն ու պատգամներն են որոնք տօնական օրերու, հանդիսաւոր առիթներու տեղ կը գտնեն թերթերու մէջ։ Անվհատօրէն կը կրկնեն ու կրկնեն անմիջուկ կաղապարներ որոնք կաղանդի եղեւինին զարդերուն պէս խնամքով պահուած ու յարմար պահուն գործածուածի տպաւորութիւնը կը ձգեն կարդացողին վրայ։ Բայց անոնց հրատարակումին անհարցադրելի բնոյթը հաստատուած է անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր ու այդպէս կը շարունակուի։ Հեղինակ հրատարակիչ - ընթերցող եռատանիին առաջին երկու տոքերն ալ չատ հոգ չեն ըներ երրորդին տարուէ տարի կարճցող հասակը։ Մեր իրականութեան մէջ համակարգ, կայունութիւն, տրամաբանութիւն ու նման բաներ այսօր չէ որ իրենց պակասը զգալի պիտի ընեն...։

Քիչ բացառութեամբ այս հոլովոյթին մէջ անցնող ամանորին ուշագրաւ «լուսանցքային» մը տեղ գտաւ։ Պոլսոյ հայ մամուլը անգամ մը եւս յարդելով աւանդութիւնը, հրատարակեց Մեսրոպ պատրիարքին ամանորեան պատգամը որ վայրկեան է ուշագրաւ "լուսանցքային"ին։ Պէտք է ըսել որ Թուրքիոյ Հայոց այս պատրիարքը ընտրուած օրէն յայտնուած է որպէս իր չատ մը վիճակակիցներէն չատ բանով տարբերող առաջնորդ։ Զարգացուած, մտաւորական կարողութիւնը, հօտին մտահոգութեամբ չի չրջանցեր երեւոյթները, խնդիրները որոնք ինչպէս ամէն համայնքի, պոլսականին մէջ ալ կը յայտնըւին ամէն օր։ Ու կը մատնանչէ, ի հարկին կը քննադատէ, կ'այպանդէ, ցոյց տալով սրբագրութեան ճամբան, հրահանգելով հետեւիլ անոր։

Նոյնը եղած է պարագան Ամանորեան պատգամին։ Անոր մեծ մասը գրաւած են համայնքին տուելիքները, թելադրանքները, որոնք հիմնուած են նչմարուած թերացումներու, բարելաւման կարօտ կէտերու վրայ։ Առաջին տեղը յատկացուած է լեզուին, աւանդութիւններուն հեռացողները վերադարձնելու արարքին։ Մեսրոպ պատրիարք յատկապէս Գիւրերու գիւտին 1600ամեակի հանդրուանին կոչ կ'ուղղէ հոգեւորականներուն, մտաւորականներուն, ուսուցիչներուն, տնօրէններուն, նաեւ Պոլիսէն դուրս ցրուած Պոլսահայ միութիւններուն որ քաջալերեն մեր չրջանակներուն, առօրեային մէջ հայերէնին տիրութիւնը, գործածութիւնը։ «Ձեր թանկագին ուժն ու ժամանակը ի գուր մի՛ վատնէք ուրիշները, կառոյցները, պայմանները ճնճղատելով։ դարձէք արտադրող միտքեր, մշակներ, գործիչներ, ճախաձեռնարկներ» կ'ըսէ ան, ապա տեղին կը նկատէ որ ամէն մէկ հայախօս անհատ պարտականութիւնը ստանձնէ 1600ամեակի ոգեւորութեան մէջ, «մեր մշակոյթէն ու աւանդութիւններէն անջատուած առնուազն մէկ հայորդի համոզելն ու զայն վերադարձնելը իր հարազատ ժողովուրդին եւ պապենական մշակոյթին ծոցը»։

Նոյն պատգամին մէջ կայանջատ գրուի մըն ալ որ Մեսրոպ Պատրիարքին վերոնչեալ յատկանիչերուն վրայ կ'աւելցնէ արի հոգեւորականի իւրայատկութիւնը։ Այդ գլուխը "Մեծ Եղեռնի յիչատակը" խորագրուած է։ Հոն կ'ըսուի.

«Պատմական դժբախտ դէպքերէն է Մեծ Եղեռնը։ Օսմանեան կայսրութեան Իթթիհատ եւ Թէրաքքի կուսակցութեան կառավարութիւնը, Ա. Համաշխարհային պատերազմի պայմաններուն ներքեւ, պետական անվտանգութեան վարկածներով մտահոգուած, կայսրութեան հայազգի հայրենակիցները աքսորի ենթարկեց դէպի Սուրիոյ անապատը։ Տրուած ըլլալով որ ապահովութեան անհրաժեշտ միջոցառումներ չկային, հարիւրհազարաւոր հայազգի հայրենակիցներ կամ իրենց բնակավայրերու մերձակայ տեղերը, կամ դէպի անապատ աքսորի ճանապարհին իսկ ուրիշներ ուղղակի անապատի դաժան պայմաններուն մէջ, ոմանք ալ պատերազմական տմարդի յարձակումներուն հետեւանքով զոհուելով կնքեցին իրենց մահկանացուն։ Օսմանեան կայսրութեան հայազգի հպատակներուն համեմատաբար քիչ մասը միայն փրկուեցաւ ոչնչընչացումէ։ Պատճառաբանութիւնը ինչ որ ալ եղած ըլլայ, սոյն անընդունելի ու անվսեմ Մեծ Եղեռնը, պատմութեան անցաւ իբրեւ Քսաներորդ դարու սկիզբը պատահած մարդկային ողբերգութիւն։

Այսօր երկրագունտի վրայ ուր որ ալ գտնուի, ամէն հայ անհատ Մեծ Եղեռնի պատճառած խոր ցաւն ա՛յսօր եւս կ'ապրի եւ իր էութեան մէջ կը կրէ անոր ազդեցութիւնը։ Այս տարուան ընթացքին, տխրահռչակ դէպքերու 90ամեակին առիթով, Հայ ժողովուրդը խունկ եւ աղօթք պիտի բարձրացնէ առ Աստուած իր բիւրաւոր նահատակներուն հոգիներուն ի հանգիստ։

Ապա ընդգծելով գիրերու գիւտին 1600ամեակին ու Մեծ Եղեռնի 90ամեակին զուգադիպումը 2005ին, կը պատգամէ որ ժողովուրդը գիտակցի թէ իր գոյատեւման բուն յենարանն են պինդը մինչեւ մեր օրերուն բերած Հայոց Հաւատքն ու Մշակոյթը։

Անշուշտ որ Մեսրոպ Արք.ի ամանորեան պատգամին մէջ լայն տեղ գրաւած են կրօնական չունչով գրուած պարբերութիւնները, յորդորները, չնորհաւորութիւնները։ Սակայն, "Մեծ Եղեռնի յիչատակը" խորագրուած գլուխ մը գետեղել այդ բոլորին մէջ ու ըսել կարելին, գինքը կ'առանձնացնէ պաչտօնով, տխրադոսով, դիրքով իր նմաններէն չատ չատերէ։ Հայ մոգովմին զօրութիւնը աւելի՛ եւս կը չեչտուի երբ Պոլիսէն հասնող այդ պատգամը համեմատութեան դրուի հանգիստ ու տաք անկիւններէ անփութութեան, եսասիրական ընթացքի վերագրումներու դէմ յայտնուած "խոհեմութեան", "զգուչութեան" խղճալի արդարացումներու հետ։ Եւ ո՛վ գիտէ այս վերջիններուն տէրերը որքա՜ն իմաստուն կը կարծեն իրենք զիրենք, զարմանալով ու զայրանալով բոլոր անոնց որոնք չեն բաժներ այդ համարումը։

Հակառակ իր հօտին հետ երբեմն ունեցած տարակարծութիւններուն, նոյնիսկ իրարմէ խռովելու պարագաներու, կըրնանք մեծ նկատել Թիւը այն համայնքուն, համայնքը բաղկացնող անհատներուն որոնք պիտի չքաեն Թէ կը նախընտրէին Մեսրոպ Արք. մը ունենալ իրենց առաջնորդական աթոռներուն վրայ։

Զարհագանգութի՜ւն։ Այդքանն ալ Թող Նախկին պոլսեցիի բարի նախանձ նկատուի...։

ԱՐՓԻ ԹՈՒՐՈՑԵԱՆ

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՅ ՄԱՄԱԻԼ

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՆՐԱ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՄԻ ԲՆԱԳԱՒԱՌԻ ՄԱՍԻՆ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԹԱՄԱՆԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 125ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻ ԱՌԹԻԻ

ՎԱՐԱԶԴԱՏ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Տակաւին Պետերսբուրգում գործելու տարիներին՝ 1917–1918 թթ. դվխաւորելով Արուեստի գործիչների միութիւնը, Ալեքսանդր Թամանեանը նկատի առնելով, որ կայսրութեան տապալումից յետոյ արուեստի գործերի նկատմամբ Ռուսաստանում վերաբերմունքը փոխուել է, դրանց արտահոսքն ու աւերումը կանխելու նպատակով ջանքեր է գործադրել եւ իր, Կ. Ռոմանովի եւ Ս. Նաւեդկինի ստորագրութեամբ մի նամակ է ուղղել ժամանակաւոր կառավարութեանը, խնդրելով արգելել արուեստի գործերի արտահոսքը Ռուսաստանից, դրանց կցելով հեղինակների մշակած օրէնքի նախագիծը։ Մինչ այդ նրա նախագծով Մոսկուայում կառուցւում էր իշխան Շչերբատովի չքեղաշուք դաստակերտը, որի համար 1914ին արժանացաւ Ռուսաստանի կայսերական գեղարուեստի ակադեմիայի ակադեմիկոս ընտրուելուն եւ ոսկէ մետալին։

Արժանայիշատակ են նաեւ Արուեստի գործիչների միութեան մի քանի դիմումները իշխան Վոլկոնսկիներին Սուխոմլինովոյում պատկանող դաստակերտի, Ջմեռնային պալատում գտնուող արուեստի գործերի նկատմամբ ցուցաբերած վայրագութիւնների մասին։ Վերոգրեալները վկայում են, որ Ալեքսանդր Թամանեանը տակաւին Պետերսբուրգում գործելու տարիներին, հաւատարմագրուել է մշակոյթի յուշարձանների պահպանութեանը։ Ալեքսին, նոյնիսկ իր նախագծով ու անմիջական ղեկավարութեամբ տակաւին ակադեմիայի 1904 թ. չրջանաւարտ Ալեքսանդր Թամանեանը ստանձնել ու նախագծել է Գեղարուեստի ակադեմիայի նախկին ռեկտոր, փրոֆ. Ֆելերէնի նախագծով 18րդ դարում, Պետերսբուրգի Նեւսկի պողոտայում հայ մեծահարուստ բարեբար Լազարեանի պատուէրով կառուցած Ս. Կատարինէ հայկական եկեղեցու վերականգնումը իր նախնական տեսքով եւ հաւատացեալներին է տրամադրել 1906ին։

Դրանով նչանաւորուեց մեծատաղանդ ճարտարապետի առաջին ներդրումը հայկական ճարտարապետական յուշարձանի պահպանման եւ վերականգնման գործում։ Ըստ խորհրդային տարիների նրա կենսագիրների, իբր նա Սովետական Հայաստանի կառավարութեան հրաւէրով եկաւ Երեւան է ժամանել 1923ին։ Իրականում դա տեղի է ունեցել 1919ին՝ առաջին հանրապետութեան օրօք, երբ նա հրաւիրուել է կազմելու մայրաքաղաք հռչակուած Երեւանի վերակառուցումն ու կառուցապատման գլխաւոր յատակագիծը։ Հաւատարիմ իր որդեգրած նպատակին, Ալեքսանդր Թամանեանը գուգահեռաբար իրեն նուիրում է նաեւ հայկական պատմաճարտարապետական յուշարձանների ուսումնասիրման ու պահպանութեան հայրենանուէր գործին։

Այդ մասին է վկայում նորերս հրատարակուած "Ալեքսանդր Թամանեան" խոշորագրով փաստաթղթերի ու նիւթերի լիակատար ժողովածուն։ Ըստ ժողովածուում հրատարակուած թիւ 92 փաստաթղթի, որուած Ալեքսանդր Թամանեանի անունով, նա մեկնում է Անի "գեղարուեստական խնդիրներով"։ Մէկ այլ՝ թիւ 95 փաստաթղթի համաձայն, ստորագրուած Գարեգին Եպիսկոպոս Յովսէփեանի, Ալեքսանդր Թամանեանի ու Աչխարհբեկ Քալանթարի կողմից, ուղղուած Հայաստանի Հանրապետութեան հանրային կրթութեանն ու արուեստի նախարարութեանը, որում հարց է յարուցւում "Հնութիւնների պետական կոմիտէ ստեղծելու մասին"։ "Մեր պատմական հայրենիքում ամէնուրեք սփռուած հնապատմական յուշարձանները, նչուած է դիմումում, որ հայ ցեղի հոգու եւ մտքի արտադրութիւնն են, նրա բազմադարեայ կեանքի ապացոյցները, հանդիսանում են հայ ժողովրդի գերագոյն հարստութիւնը եւ նրա ստեղծագործութեանց անսպառ աղբիւրը նրա բոլոր սերունդների համար"։

"Հնութիւնների պահպանութեան կոմիտէի" իր գործունէութիւնն ընդհատեց Առաջին հանրապետութեան հետ միասին։

Ըստ հրատարակուած արխիւային նոյն ժողովածուի, Հայաստանի լուսաւորութեան ժողովրդական կոմիսար Աչոտ Յովհաննիսեանի 1921 թ. Յուլիսի 20ով թուագրուած նամակի, նա դիմել է Թուրքիոյում վերաբնակուած Ալեքսանդր Թամանեանին, խնդրելով վերադառնալ Հայաստան եւ ստանձնել "տեխնիկական եւ գեղարուեստական գործը"։ Հայաստանի ժողովրդական կոմիսարների խորհրդի նախագահ Ս. Սրապիոնեանը (Լուկաչին) իր 1922 թ. Յունուարի 4ով թուագրուած նամակով, ուղղուած Ա. Թամանեանին, կրկնել է հրաւէրը, ստանալով նրա համաձայնութիւնը։ Ըստ մեկ այլ փաստաթղթի, նա Երեւան է վերադարձել 1923 թ. Ապրիլին եւ ստանձնել Հայաստանի ժողկոմխորհին առընթեր գործող ճարտարապետական - տեխնիկական ծրագրային գործերի խորհրդատուի պարտականութիւնը։ Նոյն տարուայ Դեկտեմբերի 18ի որոշմամբ հիմնադրուել է Հայաստանի հնութիւնների պահպանութեան կոմիտէն, իսկ նոյն ամսի 30ի որոշմամբ Ալեքսանդր Թամանեանը նչանակուել է Կոմիտէի նախագահ։

Կոմիտէի կազմում ընդգրկելով Մարտիրոս Սարեանին, Աչխարհբեկ Լոռու Քալանթարին, Թորոս Թորամանեանին, Սենեքերիմ Տէր-Յակոբեանին, Գէորգ Ա-սատուրին, յետագայում՝ Գարեգին Լեւոնեանին, Ստեփան Լիսիցեանին, Տարագրոսին, Հարտարապետութեան փրոֆ.-ներ Նիկողայոս Բունիաթեանին եւ Յարութիւն Զաքեանին, կոմիտէն սկսում է ծաւալել իր բեղմնաւոր գործունէութիւնը, նչանաբան ունենալով ստանձնել "Հանրապետութեան մէջ ամէնուրեք ամփոփած նիւթական կուլտուրայի բազմահարուստ մնացորդների իրական եւ տեխնիկական պահպանութիւնն ու նրանց սիստեմատիկ ուսումնասիրութեան գործը"։

Հայաստանի Լուսաւորութեան ժողովրդական կոմիսարիատի հովանու կազմում գործող կոմիտէն, բացի զուտ կազմակերպչական - վարչական պարտականութիւններից, ստանձնել էր նաեւ գիտահետազօտական խնդիրների իրականացում։ Նախապէս դա սկսուեց յուշարձանների գիտական հաչուառմամբ, ըստ Թորոս Թորամանեանի կազմած ցուցակի, գրանցուել էին ընդամէնը 80 յուշարձան։ Ցետագայ տարիներին, չնորհիւ կազմակերպուած գիտարշաւների ու պեղումների, այդ ցուցակը հետզհետէ համալրուեց, հիմք ծառայելով էլ աւելի ընդարձակման համար։ Միեւնոյն ժամանակ ձեռնարկուեց յուշարձանների լուսանկարման եւ կատարուեցին դրանց վերականգնման եւ ամրացման առաջին քայլերը։

Առաջիններից մէկը եղաւ Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի 1921 թ. Մարտի 21ին աւերուած հարաւային խորանի վերականգնումը, ինչը կատարուեց Ալեքսանդր Թամանեանի եւ Թորոս Թորամանեանի համագործակցութեամբ ու արժանացաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Խորէն Մուրադբեկեանի բարձր գնահատանքին։

Դրան յաջորդեցին Թալինի 7րդ դարի կաթողիկէի, Վարդենիսի չրջանի 17րդ դարի եկեղեցու, Հաղպատի, Սանահնի եւ Կեչառիսի վանքերում մասնակի վերանորոգումների եւ ամրացումների աչխատանքները, Դերեթ գետի վրայ ձգուած Սանահինի միջնադարեան կամրջի ապափլընեալ խելի ամրացումը, Հոփսիմէի տաճարի հիմքերի նորոգումն ու Երերուքի տաճարի հարաւային ճակատի երեսպատման լրացումները։

1923 թ. Յունիսի 2ով թուագրուած Ա. Թամանեանի, Մ. Սարեանի եւ Ե. Լալայեանի ստորագրութեամբ մի նամակով, նրանք Լուսժողկոմին յայտնում են իրենց եզրակացութիւնը Երեւանի բերդի տարածքում գտնուող Սարդարի պալատի աւերակների տեղում մարմնամարզական հրապարակ ստեղծելը արգելելու մասին։

"Մենք եկանք այն եզրակացութեանը, - գրուած է նամակում, - ոչ մի դէպքում թոյլատրելի չէ քանդել ոչ մզկիթը, ոչ էլ պալատի մնացորդները":

213-216ով թուագրուած փաստաթղթերը վերաբերում են Էջմիածնի մատենադարանի պահպանման, Թոլոս Թորամանեանի հնագիտական աշխատանքներին աջակցելու, Երեւանի կապոյտ մզկիթի վերանորոգման, Ջորջորդը՝ Զուարթնոցի հնագիտական շրջապատի պահպանութիւնն ապահովելուն:

1925 թ. Փետրուարի 13ով թուագրուած փաստաթղթով Ա. Թամանեանը մի նամակ է ուղղել Հայաստանի ժողկոմխորհին, Էջմիածնի մայրավանքում գտնուող նոր վեհարանի չէնքի տեխնիկական վիճակի մասին ու հարց է յարուցում դրա վերանորոգման մասին:

1925 թ. Ապրիլի 15ով թուագրուած մի փաստաթուղթ վկայում է, որ Հնութիւնների պահպանութեան կոմիտէն արգելել է Արտաշատի (յետագայում Վերին Արտաշատի) մօտակայքում գտնուող "հնութիւններից մնացած հողակոյտերը (խօսքը վերաբերում է Դուինի քաղաքատեղի կաւաշէն պարիսպների մնացորդներին. Վ.Ց.) երկրագործական նպատակով օգտագործել, մինչեւ որ յիշեալ հնութիւնները չենթարկուեն հնագիտական ուսումնասիրութեան":

Էջմիածնի գաւառային կոմիտէն ուղղուած մի նամակով, թուագրուած 1925 թ. Յունիսի 11ով, Հնութիւնների պահպանութեան կոմիտէն խնդրում է արգելել եղվարդում գտնուող Ս. Աստուածածին միջնադարեան կրկնայարկ եկեղեցու արեւմտեան կողմից կցակառուցում կատարելը: Նոյն հարցով դիմում է ուղղել Ս. Էջմիածնի հոգեւոր խորհրդին: "Կոմիտէիս հասած տեղեկութիւններին նայելով, - նշուած է գրութիւնում, - Եղվարդ գիւղում, պատմական արժէք ներկայացնող մատուռին կից տեղացիք կառուցում են նոր եկեղեցի, որով ծածկւում եւ փակւում է այդ եկեղեցւոյ արեւմտեան ճակատը":

Ա. Թամանեանը հանդէս է եկել նաեւ Հայաստանի սահմաններից ապօրինաբար օտարացուած Նախիջեւանի Ինքնավար Հանրապետութեան կարգավիճակ ստացած տարածքում հայկական յուշարձանների պահպանութեան դիրքերում: Այդ մասին են վկայում Աբգանազ Մուրադեանի 1925 թ. Օգոստոսի 25ի նամակը: "Ա-գուլիսի նշանաւոր յուշարձանը՝ Թումանուաքեալի վանքը, - նշուած է նամակում, - գտնւում է տեխնիկական վերանգաւոր վիճակում: Նրան կործանումից փրկելու համար մոսկուաբնակ մի ազուլեցի իր վրայ է վերցրել այդ յուշարձանի պահպանութեան եւ վերանորոգման ծախքերը": Նրա միջնորդութեամբ է Հայաստանի ժողկոմխորհը օրէնքներ ընդունել Հայաստանի հնութիւնները եւ գեղարուեստական արժէքները պետական սեփականութիւն հռչակելու եւ հնութիւնների պահպանութեան մասին:

Ա. Թամանեանը հետամուտ է եղել նաեւ Ս. Պետերբուրգի եւ Թիֆլիսի թանգարաններից Հայաստանպատկան պատմական իրերի ու նկարների վերադարձնելուն, հարց է յարուցել արժէքաւոր հայկական գործերի արտահանքը դէպի արտասահման դադարեցնելու վերաբերեալ:

Նա մեծապէս աջակցել է հայկական ճարտարապետութեան վերաբերեալ ուսումնասիրութիւններ կատարող պիտակառներին, դրանց թւում՝ օտարազգի Առաջինը Սորպոն համալսարանի փրոֆ. Անրի Ֆորսիլիոնն էր: Ա. Թամանեանին ուղղուած 1928ի Նոյեմբերի 27ով թուագրուած նամակով իր չնորհակալութիւնն է յայտնում պարոն Աչխարհբեկ Քալանթարի մէջոցով, համալսարանին տրամադրած նիւթերի համար: Դրան յաջորդում է հայ ճարտարապետութեան խորհրդանիշ հետազօտող Եուրգիս Պալտրաշայտիսի 1928 թ. նամակը, որն ասարտում է. "Մեծ բաւականութեամբ եմ յիշում երեւանեան օրերը եւ յուսով եմ յաջորդ տարի կուտակել եւս մի քանի յիշողութիւններ" խօսքերով:

Արխիւում պահպանուած կոմիտէին վերաբերող փաստաթղթերից վերջինը թուագրուած է 1929 թ. Փետրուարի 18ով: Լուսժողկոմ Աբգանազ Մուրադեանին ուղղուած նամակում Թամանեանը խնդրում է եկեղեցիները չօգտագործել իբրեւ ակումբներ: 1929ով թուագրուած մի փաստաթղթում Ա. Թամանեանն ուրախութիւն է յայտնում ակադեմիկոս Իգոր Կրապարին իր գլխաւորութեամբ մասնագէտների խմբով Հայաստան ժամանելու համար, խոստանում է ծանօթացնել իրեն հետաքրքրող նիւթերին, մասնաւորապէս հին հայկական ձեռագրերին ու գրանցում պարունակող դեկորատիւ արուեստի նմոյշներին:

Ուշագրաւ ու կարեւոր է եւս մի նամակ, ուղղուած ակադեմիկոս Նիկողայոս Մառին, որը թուագրուած է 1930ի Մարտի 25ով: Նրանում Ա. Թամանեանը խնդրում է միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի Թիֆլիսում գտնուած եւ Մոսկուա փոխադրուած Կիլիկեան Հայաստանի յայտնի նկարիչ Սարգիս Պիծակի ձեռագիրը պահուի երկրի սահմաններում:

Այսքանով սահմանափակուած եմ համարել ծաղկաղաքը արխիւներում պահուած ու առանձին գրքով հրատարակուած փաստաթղթերի այն մասից, որոնք վերաբերւում են ակադեմիկոս, Հայաստանի ժողկոմխորհրդական ճարտարապետ Ալեքսանդր Թամանեանի գործունէութեանը ի նպաստ Հայաստանի պատմամշակութային յուշարձանների պահպանութեանն ու վերականգնմանը եւ դրանց առընչուած պետական գիտատեխնիկական գործունէութեանը:

Վ. Ց.

"Ա գ գ"
Դեկտ. 11

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՈՒԿՐԱՆԻԱՆ ԵՒ ԻՐԱՔԵԱՆ ՃԱՀԻՃԸ

Պաշտօնապէս Յունուար 10-ի երեկոյեան վեր Վ. Իուշչենկօ Ուկրանիոյ նորընտիր նախագահն է: Սակայն թէեւ արդէն չէ որ մրցակիցը չարունակէ քաղաքել: Աւելի կարեւորը այն ողբերգութիւնն է որ նախորդեց իր պաշտօնավարման սկիզբին, Իրաքի մէջ ուկրանացի լինը պինուորի մահով: Այդ պատահարը չատերու մտածել տուաւ թէ առաջին խորհրդանիշ մըն էր նոր նախագահին սպասող դժուարութիւններուն:

1650 հոգինոց ուկրանական զօրաթաժինը պինակցութեան չորրորդ կարեւոր ուժն է, ԱՄՆ.ու, Բրիտանիոյ, Իտալիոյ զօրքէն ետք: Ու անոր ուղարկումը երբեք չէ արժանացած ժողովուրդին համաձայնութեան. իսկ արձանագրուած ծանր կորուստը միայն կը չեշտէ մերժումը: Ուկրանացիներ կայքէջեր նոյնիսկ կը յիշեցնեն «ֆղանական ախտանիշ»ը որ կ'առընչուի տըխուր անցեալին: Աֆղանիստանի պատերազմին Ուկրանիա մեծագոյն թիւով զոհեր տուած երկրի մրցանիշը ունեցած էր: Ներկայի ցնցումը մեծ է յատկապէս անոր համար որ նոր զոհերուն մաս կազմած է կին պինուոր մըն ալ:

Հետեւաբար, իրաքեան թղթածրարը ծանր պիտի կշռէ Իուշչենկօյի նախագահութեան առաջին չարաթներուն: Մանաւանդ որ ողբերգութիւնէն երկու օր առաջ պաշտպանութեան նախարարութեան մէկ ներկայացուցիչը այցելած էր ուկրանական զօրքին իրաքեան թանակավայրը ու յայտարարած թէ մօտ ապագայի մը ուկրանացի պինուորներուն մէկ մասը տուն պիտի դառնար: Մնացեալն ալ պիտի հետեւէր անոր մաս առ մաս, մինչեւ տարեվերջ:

Այսօր, Յունուար 9-ին պատահածը այնպէս կը թուի թէ չեչտած է վերադարձին անյետաձգելի բնոյթը: Նոյնիսկ պաշտպանութեան նախարարութեան բանբերը յայտնած է թէ զօրքը պատրաստ է որեւէ պահու մեկնելու Իրաքէն: Ու նման մթնոլորտի մէջ նարնջագոյն յեղափոխութեան ամերիկամէտ հերոսը հասանական չէ որ յաջողի փոխել դէպքերու ընթացքը: Կըրնայ թերեւս յապաղեցնել վերադարձը. բայց արդէն ուկրանական մամուլը սկսած է հարց տալ թէ ե՛րբ կը վերադառնան ուկրանացի պինուորները:

ՔԱՂՀԱՆ

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ԳՈՂՈՒԻՆ

ՀԱԼԷՊԻ Ա. Ամարոնեան սրահին մէջ, Դեկ. 5ին, տօնուած է Հ.Ց.Դաշնակցութեան 114րդ տարեդարձը: Օրուան բանախօսը եղած է Հ.Ց.Դ. «Դրօշակ» պարբերաթերթի խմբագիր Նազարէթ Պէրպէրեան: Ան անդրադարձած է Հ.Ց.Դաշնակցութեան 114 ամեայ գործունէութեան, նչելով որ բնութեան մէջ իսկ հազուադէպ է հանդիպիլ այսօրիակ մշտանորոգ օրգանիզմի մը՝ երիտասարդ ծնած, երիտասարդ ապրած եւ իր հիմնադրութիւնէն 114 տարի ետք նոյնիսկ եւ աւելի երիտասարդական աւելնով առլցուն կուսակցութեան մը: Իր ելոյթին վերջաւորութեան, ան ամփոփած է քազմաբնոյթ մարտահրաւէրներ որոնք կը ներկայանան.. ա) Հայրենիք և Սփիւռք, իբրեւ ազգային մէկ ամբողջականութիւն: բ) Աւրցապէս տնտեսապէս ապահով դարձնել: գ) Հ.Ց.Դ.-ը իր ամբողջ կազմակերպութեամբ զօրաշարժի պէտք ունի՝ պինելու Հայաստանը եւ Հայրենի հայութիւնը քազմակուսակցական առողջ համակարգով: դ) Հայաստանի իշխանութեանց եւ հայ քաղաքական մտքի բոլոր ուժերուն, որոշապէս Հ.Ց.Դ.ի կողմէ ուժերու են քաղաքականութեանց համակարգումով պէտք է վար առնել Թուրքիոյ կեղծ դիմակը եւ Հայաստանն ու հայութիւնը իբրեւ տարածաշրջանի կայունութեան երաշխիք իրենց արժանի տեղը պէտք է գտնեն: ե) կարգի բերել հայ ժողովուրդի պետական տունը: զ) Հայութեան նորահաս սերունդներուն առջեւ քանալ ինքնակազմակերպման բոլոր դռները:

***

ՊՈԼՍՈՑ Գալֆայեան վարժարանի ի նպաստ ճաշ մը տեղի ունեցած է, Դեկ. 22ին, կազմակերպութեամբ Սկիւտարի Ներսէսեան - Սէմէրճեան Սանուց Միութեան, մխայն իգական սեռի ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ: Հաւաքոյթին բացումը կատարած է Ծնողաց Միութեան առենապետուհի՝ Ասյա Կիւնտիւզ, որ իր ուրախութիւնը յայտնելէ ետք այս մէկտեղումին առիթով, հրաւիրած է Գալֆայեան-Սէմէրճեան վարժարանի տնօրէնուհի Սարինէ Թահմիճիօղլուն, որպէսզի ան արտայայտուի ծրագրին գործադրութեան նպատակին մասին: Ան բացատրած է որ ծրագրին նպատակն է մէկտեղել Գալֆայեանը սիրողները եւ ամանորի սեմին նիւթական նպաստ ապահովել վարժարանին: Շնորհակալութիւն յայտնած է տիկնոջ յանձնախումբի անդամներուն, որոնք զօրակցած էին ծնողաց միութեան տնդամուհիներուն: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը: Պատրաստուած էր նաեւ վիճակահանութիւն մը:

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲԱՆ

(ՎԷՊ ՊԷՋՃԵԱՆ ԱՄԻՐԱՑԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

ԱՐԱ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.

ՊԷՋՃԵԱՆ ՊԱՂԱՏԱԿԱՆ ԱՆՋՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

«ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՄՆԱՍ»

- Բայց Ամիրա, ի՞նչ ըրած ունի Յարութիւն ամիրան:

- Ինդրեմ եթէ չես ուզեր որ քեզ հետ բարեւը կարեմ, այս նիւթը վերցուր:

Միքայէլ ամիրա չկրցաւ համոզել Սարգիսը:

- Գաղազը լաւ գիտնայ որ ես անոր դրած օրէնքներուն վրայէն ապունդ մը պիտի քաշեմ: Եկեղեցին ոչ Պէշճեանինն է եւ ոչ ալ աւագերէցին:

Եկաւ կիրակին: Պէշճեան հակառակ անձախ մարդ ըլլալուն, մտահոգ էր: Կը վախնար որ Սարխմեան ոգեղ բան մը կ'ընէր: Ժամերգութիւնը սկսած էր: Պէշճեան չափիկ հագած դասը կեցած էր, խորհելով թէ իր ներկայութիւնը կրնար խըղճին առջեւը առնել:

Վերջապէս Մաքսուտ ամիրա քանի մը բարեկամներու հետ եկեղեցի եկաւ: Դարձաւ ալ կողմի անցքը չափսատուն մտնելու համար:

Բարձրաձայն ըսաւ ընկերներուն.

- Այս կողմէն եկէք, այսօր եպիսկոպոսական պատարագ կայ, դասը կենանք:

Հետեւորդները ժպտցունեցան երբ տեսան որ Մաքսուտ ամիրա ոչ միայն կ'ուզէր հըրամանին դէմ ելլել, այլ այդ բանը կ'ընէր ամբարտաւանութեամբ: Ամիրան մտաւ ներս եւ քովնտի դռնէն կը պատրաստուէր եկեղեցիին դասը մտնել, երբ աւագերէց Տէր Մարտիրոս դէմը ելաւ եւ ճամբան կտրելով ըսաւ.

- Ամիրա, խնդրեմ չափիկ մը հադէք եթէ կ'ուզէք դասը կենալ:

Մաքսուտ ամիրա մինչ բարձրաձայն սատեց աւագերէցը:

- Քաշուէ ճամբայէս հացկատակ մարդ, դուն ո՞վ կ'ըլլաս որ ամիրայի մը դէմ օրէնք կը դնես:

Աւագերէցը յամառեցաւ փակել Ամիրային ճամբան:

- Ինծի նայէ Տէր հայր, ոչ դուն եւ ոչ ալ քեզ խրատ տուողը կրնայ զիս արգիլել ազգիս եկեղեցին մտնելէ: Այդքան տարի ամիրանները դաս կեցած են եւ այսօր ալ ես պիտի կենամ:

Մաքսուտ ամիրա աւագերէցը մէկ կողմ հրեց եւ խրոխտ ձեւով մը աչքը չուրջը պըտըտցնելով կեցաւ դասը: Երբ պահ մը վերջ ձախ դարձաւ, աչք աչքի եկաւ Պէշճեանի հետ: Գաղազ Յարութիւնի աչքերը գամուած մնացին իր աչքերուն մէջ: Դող մը անցաւ Սարխմեանի մարմինէն, բայց չուզեց յայտնի ընել: Պէշճեանի զայրացած աչքերը գամուած մնացին Մաքսուտ ամիրա Սարխմեանի վրայ: Կարծես թէ ան անարդած չէր իր անձը, այլ իր Աստուածը:

Պէշճեան բարեպաշտ անձ մըն էր, բայց ամբարտաւանութեան եւ ինքնագովութեան չէր հանդուրժեր: Սարխմեանի ընթացքը գինքը ջղայնացուցած էր: Աւարտուելէն վերջ երբ Մաքսուտ ամիրա իր բարեկամներուն հետ մեկնեցաւ եկեղեցիէն, աւագերէցը, մատակարարները եւ պատարագիչ եպիսկոպոսը խորհրդարան անցան: Պէշճեան եկեղեցիէն ելաւ եւ ուղեց վիտակ տուն երթալ: Ներս հրաւիրեցին գինքը թաղականները:

- Ոչ, ըսաւ Գաղազ ամիրան, պիտ չուենք: Ինչո՞ւ Մաքսուտ ամիրան ուզեց լորին առջեւ զիս անարգել: Չեմ հասկնար ինչո՞ւ:

- Ամիրա, ըսաւ Կիւլկիւլեան ամիրա, ինչո՞ւ կը նեղուիս, անարգանք եթէ կայ այդ բոլորիս էր, չ'արժէր ազդուիլ անոր մէկ տիտար դործին համար:

- Արդեօք դո՞ւն ալ անոր համակարծիք ես, ըսաւ Պէշճեան զայրացած եւ չմտաւ խորհրդարան:

Ձամբան մտքին մէջ դէպքը սկսաւ մեծնալ: Յարութիւն ամիրա որոշ մեծամտութիւն մը ունէր: Չէր կրնար հանդուրժել եկեղեցիին իչէ, հաւատացեալ ժողովուրդին առջեւ իրեն եղած ակնարկութիւններուն: Այլեւս զայրոյթը պատած էր ամբողջ գոյութիւնը եւ դատողութիւնը սկսած էր կորնցնել: Երբ տուն մտաւ ոչ ոքի հետ խօսեցաւ:

- Ի՞նչ ունիս եղբայր, հարցուց քոյրը Համասփիւռ:

- Ոչինչ, ճաշ տուր եւ խնդրեմ չատ մի խօսիր:

Պէշճեան փոխուած էր: Չէր այլեւս այն հանդարտ ու աղնուաբարոյ մարդը: Այդ ժանապատուութիւնը ծանրօրէն վիրաւորած էր:

Յարութիւն ամիրա կէսօրէ վերջ պալատ պիտի երթար: Որքան դիւրին էր Սարխմեանը հարուածել: Յանկարծ սթափեցաւ:

- Աստուած իմ, ըսաւ, ուժ տուր ինծի, որպէսզի ձեռքէս չարիք մը չելլէ:

Քեռայրը Նուրեան երբ տուն եկաւ, Համատիւռ պատմեց անոր թէ եղբայրը չատ ջղայնացած է:

- Գիտեմ պատճառը, ըսաւ եւ բացատրեց: Յետոյ Գաղազի մօտ ելաւ:

- Յարութիւն գիտես, Մաքսուտը ինչ նահատան խենթին մէկն է:

- Ես անոր կը սորվեցնեմ խենթութիւնը, ըսաւ Յարութիւն եւ մեկնեցաւ պալատ:

Գանկին մէջ փոթորիկ կար: Կը վախնար իր զայրոյթին: Ձամբան հանդիպեցաւ եկեղեցի: Կէսօրը բաւական անցած ըլլալուն համար ժամկոչէն զատ մարդ չէր մնացած: Աստուծմէ համբերութիւն եւ ուժ խնդրեց:

Ձինդ այդ պահուն ժամկոչը ներս մտաւ եւ փսփսաց:

- Ամիրա, Ամիրա:

Պէշճեան իր աղօթքը խանգարելուն համար զայրացած, դարձաւ ժամկոչին եւ պոռաց.

- Ի՞նչ կ'ըսես ծօ:

- Ամիրա, պալատէն թիկնապահ մը եկած է եւ ձեզ կը փնտռէ:

(Շար. 79)

(Շար. Ա. էջէն)

մը առաւ Մարոքի թագաւորը Մարաքէշի մէջ եւ այդ առթիւ Ղառան Գարլոս պ-տել տուաւ որ շատ կը դնահատէ կառավարած վարիչներ-Ինենրը, մանաւանդ ընտանիքի վերաբերեալ բարեկարգումը որ կը բարելաւէ "Լաւ իրաւունքներու պաշտպանութիւնը"։ Սպանիոյ թագաւորը ողջունած է "առանձնաշնորհեալ կապը" որ կը միացնէ երկու երկիրները, յիշելով արաբեւանոտալու քաղաքակրթութեան ժառանգութիւնը։ Մարոքի Մոհամէտ Զ. թագաւորն ալ հողը պատրաստած էր հարցազրոյց մը տալով սպանական մեռիայի մը։ Այդ հարցազրոյցին մէջ, զոր ել Փայիս հրատարակած էր, թագաւորը հաչիւր տեսած էր նախկին վարչապետ Ղոսէ Մարիա Ազնարի, որու համար ըսած է "լաւ յիչատակ մը չունիմ իրմէ", աւելցնելով "Ազնար Ֆրանքոյէն ալ աւելի Ֆրանքիսթ է"։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բնակչութեան թիւը 62 միլիոնի հասած է, ըստ 2004ի մարդահամարին։ Գաղթած բնակչութիւնը չորս ու կէս միլիոն կը նկատուի։ Ֆրանսական կայքի "կը ծերանայ"։ 75 տարեկանէն վեր անձերը բնակչութեան 8,7%ը կը կազմեն մինչ 7,7% էր հինգ տարի առաջ։ Առանձին անձերու համեմատութիւնն ալ 6,1%էն 1962ին, 14%ի հասած է ներկայիս։

La Section «SEVAN» de Vienne
de la
CROIX BLEUE DES ARMENIENS
DE FRANCE
présente

le Spectacle de Noël

DE L'ECOLE ARMENIENNE

le Dimanche 30 janvier
à 15 heures précises
au Théâtre Municipal de Vienne

Au programme :

Chants, danses — Poésies, Sketches — Théâtre sous la direction de **Nareg DOURIAN** en collaboration avec la Maison de la Culture Arménienne de Vienne.

Comme chaque année, le Père Noël sera au rendez-vous pour distribuer cadeaux et friandises aux enfants.

Venez nombreux les encourager...

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Պերճ Պետրոսեան 50 եւրօ կը նուիրեն "Յառաջ"ին իրենց քեռայրին մօրը՝ դաշնակի ուսուցչուհի Սիլվա Քեբէսքէնեանի մահուան առթիւ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱԶի Փարիզի «Աբշարոյա Թադէոսեան» մասնաճիւղի ժողովը Շաբաթ, Յունուար 22, ժամը 14·30ին սովորական հաւաքատեղին։

CBAF-Solidarité-Asie
COMMUNIQUE

La tragédie qui ravage aujourd'hui l'Asie du Sud nous a tous bouleversés.

La détresse qui frappe les populations de cette région ne peut laisser aucun Arménien insensible.

Un élan de solidarité internationale s'est mis en place auquel nous devons, nous Arméniens, nous associer collectivement.

C'est pourquoi, la Croix Bleue des Arméniens de France lance une collecte nationale dont le montant sera versé au nom de tous les Arméniens de France à l'UNICEF.

Les objectifs de cette organisation rejoignent les priorités qui ont toujours été les nôtres «l'aide à l'enfance».

Envoyez vos dons en libellant vos chèques à :

CBAF — SOLIDARITE ASIE
17 rue Bleue 75009 PARIS

Merci pour votre générosité.

Les vendredis de l'U.C.F.A.F. — Paris - Ile-de-France

SOIREE EXCEPTIONNELLE
le vendredi 28 janvier
à 20 heures 45
avec le caricaturiste

HOVIV

à l'occasion de la parution de son dernier album paru chez Edipol
« LE CLAN DES IAN — ARMENITE D'ABORD !»

Dialogue — débat avec l'auteur qui dédicacera son ouvrage

Centre Culturel et Artistique Arménien
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
(métro République)

Verre de l'amitié P.A.F.

Le jeudi 27 janvier à 20 heures 45

Le
Centre Culturel
SAINT MESROB
reçoit

Le Prof. C. SANSPEUR

Chercheur à l'Université Catholique de Louvain-la-Neuve
qui donnera une

CONFERENCE

sur
l'histoire de la transmission d'un texte par les manuscrits avant la découverte de l'imprimerie. Illustration par l'apport déterminant des versions arméniennes pour l'établissement du texte des Discours de St Grégoire de Nazianze (330-390).

Présentation de photocopies de manuscrits arméniens conservés à Paris, Jérusalem, Etchmiadzine, Erevan...

10 bis, rue Thouin, Paris 5e
Métro: Cardinal Lemoine - Monge

Entrée libre — Cocktail

«ՅԱՌԱՋ»ի ընթացիկ ապրուստ. սակագինը

ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ

	€	
Մահագդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանուխ	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ապրուստ սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը)։

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ապրուստ, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահագդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին։

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան։

Saberatours Sevan Voyages

OFFRES 2005
à votre service pour toutes destinations dans le monde !
à l'Occasion du 90ème Anniversaire du Génocide Arménien

Pélerinage à Deir Ezzor

avec une Messe de Commémoration

Circuit accompagné du 21 au 28 Avril 2005 **1190€**

- **Avion** Vols Directs
- **Hôtel** ★★★★
- **Pension Complète**
- **Visites guidées de Damas, Palmyre et Alep** * Hors Taxes d'aéroport.

SABERATOURS
→ 11, RUE DES PYRAMIDES 75001 PARIS
TEL 01 42 96 10 10 - FAX 01 42 96 18 77
saberatours@selectour.com
SEVAN VOYAGES
→ 48, COURS DE LA LIBERTÉ 69003 LYON
TEL 04 78 60 13 66 - FAX 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com
WASTEELS VOYAGES
→ 67, LA CANEBIÈRE 13001 MARSEILLE
TEL 04 95 09 30 60 - FAX 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr
EREVAN
→ 32-38, RUE HANRABEDOUTIAN EREVAN
TEL 52 55 55 - FAX 56 40 30
sabera@arminco.com

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 22: Տօն է Սուրբ Սարգիսի։

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Ժակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10ին

կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ԲՀՆՑ. ՀԷՒՒՄԵԱՆ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱԶ

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
«ՊԷՕՐԷԿ»ի ԵՐԵԿՈՑԹ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէսինի Աբեղայ Ջամալեան մանաճիւղին տարեկան «պէօրէկ»ի հաւաքոյթը, Շաբաթ, Փետր. 5, ժամը 20ին, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան սրահը։

Գեղարուեստական յայտագիրը կը ներկայացնէ երգչուհի Վերոնիք։

Մասնակցութիւն՝ 17 Եւրօ, ներառեալ վիճակահանութեան երկու տոմս։

Արձանագրուելու համար դիմեցէք Ռոզին, հեռաձայնելով՝ 04·78·49·19·44 թիւին։

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ՆՈՐ ԺՈՂՈՎԻ

2005 ՄԱՐՏ 6ին

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ Շրջակայից Կրօնական Ընկերակցութեան անդամներուն ի նկատառութիւն կը յայտնենք թէ՝

2000 թուականին ընտրուած Կրօնական Ընկերակցութեան ՆԵՐԿԱՑՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎի պաշտօնավարութեան քառամեայ չրջանն իր լրումին հասած ըլլալով՝ որոշուած է ՆԵՐԿԱՑՑՈՒՑՉԱԿԱՆ նոր ԺՈՂՈՎԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ կատարել յառաջիկայ

2005 ՄԱՐՏ 6-ին, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ։

Այս առթիւ Ընտրողական Յանձնաժողովն ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ կը յիշեցնէ.

– Ընտրութեան մասնակցելու՝ ԸՆՏՐԵԼՈՒ կամ ԸՆՏՐՈՒԵԼՈՒ համար անդամները պարտին մինչեւ 2005 Յունուար 23, կիրակի, ՎՃԱՐԱԾ ԸԼԼԱԼ յետնեալ տարիներուն եւ 2004 տարեւոյս իրենց բոլոր ԱՆԴԱՄԱՎՃԱՐՔերը։

– Նոյնպէս, անդամներէն անոնք որոնք կը փափաքին ԹԵԿՆԱԾՈՒ ԸԼԼԱԼ ՆԵՐԿԱՑՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎին, ՊԱՐՏԻՆ իրենց ԳՐԱՒՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆԸ կըրկնակի ապահովագրեալ (Recommandée A.R.) փոստով ուղարկել Ընտրողական Յանձնաժողովիս հասցէին՝ ամէնէն ուշ մինչեւ 2005 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 22, ՇԱԲԱԹ օր. (նամակատան կնիքը պիտի հաւաստէ առաքման թուականը)։

Ընտրողական Յանձնաժողովիս հասցէն.-

COMMISSION ELECTORALE
Association Cultuelle
Eglise Arménienne
15 rue Jean Goujon
75008 Paris

ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ
ղուխ Կրօնական Ընկերակցութեան ԲՈԼՈՐ

Date à retenir

Retenez bien la date du 5 mars !

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «Astrig» d'Arnouville-lès-Gonesse organise, au profit de son école hebdomadaire,

une **SOIREE CABARET** animée par

MARTIN YORGANTZ
et son orchestre,

avec la présentation de jeunes talents arméniens et la prestation de **Catharina DARBINYAN,** à l'Espace «Charles Aznavour» à Arnouville.

Cette soirée aura lieu sous la présidence d'honneur d'**André MANOUKIAN.**

Contact : Mireille GUEMDJIAN :
☎ **01. 39. 90. 63. 89**

l'Association MACHTOTZ
pour la défense de la langue arménienne
organise

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

NOUVELLE SESSION : 12 Février - 25 juin 2005

L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Panossian
par sa METHODE AUDIOVISUELLE

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans, qui veulent être capables de **s'exprimer dans les situations de tous les jours,** ainsi que de lire et écrire l'arménien.

Stage de 50 heures, le samedi matin de 9h à 12h, à Paris.
(Absentéisme exclu)

2) Les cours de 2e, de 3e et de 4e niveaux continuent,

Les nouveaux élèves sont acceptés après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

Méthode audiovisuelle de Mme H. KALFAYAN-PANOSSIAN

3 volumes en couleur + un coffret de 4 cassettes audio (2 heures d'enregistrement). 87 Euros + 8 Euros de port.

Pour tous ces cours et le manuel ,
RENSEIGNEMENTS, INSCRIPTIONS: 01 47 50 97 51

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 21
VENDREDI
21 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 230 եւրօ — վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար· 270 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
247 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·118 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 80e ANNEE — N° 21·118

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՇԻՐԱՔԻ ՄՑԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ...

Օրէ օր, Շիրաքի խոր մտահոգութիւնը աւելի բացայայտ կը դառնայ եւ կը թուի որ պատրաստ է ամէն միջոցի դիմելու: Այսպէս, Ցունուար 19ին, անակնկալ այցելութիւն մը տուած է Սերբը Ինթէրալիէ, ուր Իւ. Էմ. Փի·ի երեսփոխանները ամանորեան տարեկան քաժակի պահը կազմակերպած էին: Անդամ մը եւս կ'ուզէ համոզել Իւ. Էմ. Փի·ն եւ միւսները որ պէտք չէ չփոթել Թուրքիոյ անդամակցութեան հարցը եւ Սահմանադրութեան հարցը: Ցանկերդի պէս կը կրկնէ·· "Մեր բոլորին պատասխանատուութիւնն է ճշդշիլ ճշմարտութիւնը ըսել: Եւրոպական Սահմանադրութիւնը եւ Թուրքիա երկու տարբեր հարցեր են եւ իրարու հետ կապ չունին":

Կը թուի որ Սարքոզի մանակի նահանջ մը կատարած է մէկ բնագրի մէջ ամփոփելով Մարտ 6ին կատարելիք ներքին հանրաքուէն: Այլ խօսքով Սահմանադրութիւն, Թուրքիա և Եւրոպայի ընդլայնում պիտի ամփոփուին մէկ ընդհանուր հարցումի մը մէջ: Բայց եւ այնպէս չի բաւեր որ Շիրաք հանգստանայ: Խօսքն ուղղելով երեսփոխաններուն, հրաւիրած է զանոնք որպէսզի "զօրակոչի ենթարկուին խանդավառութեամբ եւ վճռակամութեամբ այո՛ ըսելու համար Սահմանադրութեան: Հանրաքուէն պէտք չէ չեղի իր բուն նիւթէն": Քալ գիտէ որ կռահակցութիւնը դէմ է Անդարայի անդամակցութեան և թէ դժուար կրնայ համոզել որ Սահմանադրութիւն եւ Թուրքիա անջատ հարցեր են: Այնքան չէ կրցած համոզել որ աւելի ուշ Աղգ· Ժողովի չէնքին նրբանցքներուն մէջ, ձայներ բարձրացած են որոնք տարբեր բաներ կ'ըսէին:

Տոմինիք Փայէ յստակ կերպով չէ ծածկած իր կարծիքը·· "Ռազմավարական եւ խոր տարակարծութիւն մը ունինք Ժ. Շիրաքի հետ: Զխօսիլ Թուրքիոյ մասին հանրաքուէին աւաջ, կը նշանակէ գաւազանները տալ որ ծեծ ուտենք: Ամէն պարագայի մէջ, հարցը ինքնին կայ": Ժաղ Միար դէմ է թէ՛ Սահմանադրութեան եւ թէ Թուրքիոյ անդամակցութեան· կը դանէ որ պէտք է խօսէր բոլոր Ֆրանսացիներուն: Բայց, կուսակցութեան մեծամասնութիւնը կը գտնէ որ Շիրաքի մեթոտը լաւ է: Բայց, չի նշանակեր որ համաձայն են: Իւ. Տէ. Էֆ·ի մէջ, կան որ ոչ միայն դէմ են Թուրքիոյ անդամակցութեան այլեւ Սահմանադրութեան: Տրանսիի երեսփոխան - քաղաքագետը Ժան-Քրիսթոֆ Լակարտ յընդունիր որ բանակցութիւնները բացուին Թուրքիոյ անդամակցութեան համար: "Պէտք է, կ'ըսէ, որ արտայայտուինք եւրոպական տան մէջ ապրելու կանոններուն մասին, թէ ինչպէս պէտք է չարել կարասիները, առանց մեզի ըսելու թէ ուր վերջ կը գտնեն պատերը եւ որքանո՞վ պիտի ապրինք մէջը: ...Ժ. Շիրաք չատ ծանր պատասխանատուութիւն մը ստանձնեց բանակցութիւնները բանալով Թուրքիոյ հետ եւ մանաւանդ մերժելով «առանձնաչնորհեալ գործակցութեան մը» ձեւը: Ո՛չը Սահմանադրութեան մեկ միջոցն է ընտիպելու Պետութեան դեկավարը որ ներկայացնայ Ֆրանսացիներուն առջեւ որոշման Թուրքիոյ հարցը մաքրէ": Երեսփոխանը չատ վճռական է, հոդ չէ թէ Թուրքիա մահմետական՞ն է կամ ոչ, իրեն համար հարցը սահմաններու հետ է: Եթէ Թուրքիա Եւրոպա մտնէ, ինչո՞ւ ոչ Մարոք եւ Իսրայէլ: Քալ գիտէ որ Շիրաքի առաջարկած հանրաքուէն Թուրքիոյ մասին 10–15 տարիէն, խարէութիւն մըն է: Եթէ ո՛չ մը պէտք է ըսել, հիմա՛ է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ Ցունուար 19–ին հրատարակած է նկարներու չարք մը, ուր կը տեսնուին այն չարչարանքները եւ նուաստացուցիչ արարքները զոր գործած են անգլիացի զինուորներ իրաքցի բանտարկեալներու նկատմամբ: Արարքները գործուած են 2003 Մայիս 15ին, Պասրա, Իրաքի հարաւը: 22 լուսանկարները ցոյց կու տան բանտարկեալներու վիճակուած սեռային "պատիժները": Դատավարութիւն մը տեղի կ'ունենայ Օսնաբրիւք (Գերմանիա) եւ կը գաստուին երեք անգլիացի զինուորներ: Թոնի Պլէր խոկ վրդոված է եւ յայտարարած·· "Այդ լուսանկարները գայթակղեցուցիչ եւ ահաւոր են: Ուրիչ բառ չկայ նկարագրելու համար":

ՊՈՒՇ, Ցունուար 20ին պաշտօնապէս կը ձեռնարկէր իր նախագահութեան Բ. շրջանին եւ այդ առթիւ կազմակերպուած հանդիսութիւնները 40 միլիոն տուալ կ'արժեն···: Տօնակատարութիւնը բացուած էր նախորդ օրն իսկ: Պուշ մասնակցած է ճաշերու, պարահանդէսի մը եւ նուագահանդէսի մը ձօնուած՝ "ազատութեան փառքին":

ՊԱԼԱՏԻՒՐ ելք մը կը փնտռէ այլեւս, որովհետեւ Ցունուար 19ին սահմանադրական յաւելուածի իր առաջարկը պարտութեան մատնուեցաւ: Ազգ· Ժողովի Օրէնքներու յանձնախումբը լոյս մեծամասնութեամբ մերժեց ընթացք տալ Պալատիւրի առաջարկին, որու նպատակն էր ամրապնդել Խորհրդարանին իշխանութիւնը: Պալատիւր չուր լեցուցած էր իր գինիին մէջ (տե՛ս· "Ցառաջ", Ցունուար 20), բայց այդ ալ օգուտ չունեցաւ, թէեւ ինք վճռած է ձայնը լսելի դարձնել, երբ Ցունուար 25ին սահմանադրական վերաքննութիւն կատարուի:

ՊԱՊԸ Ցունուար 18ին ընդունած է 160 ոսբունի եւ պսիր եկած Իսրայէլի, Միացեալ-Նահանգներու եւ Եւրոպայի սինագոգներէն, նշելու համար Նոսթրա Էթաթէ յայտարարութեան 40ամեակը, որ "ըզդալապէս ամրապնդած էր հրեայ - կաթոլիկ երկխօսութիւնը":

ՀԱՐԱԻԱՑԻՆ ԱՍԻՈՑ երկրաշարժին զոհերու նոր հաշուեկշիռ մը հրապարակուած է ըստ որուն մեռելներու թիւը 219 հազարի կը հասնի: Առաւելագոյն զոհերը տուած է Սումաթրայի հիւսիսային շրջանը 166·320 մեռելով:

ՍՊԱՆԻՈՑ մէջ, չփոթութիւն կը տիրէ այն պահէն ի վեր, երբ սխալ հասկացողութիւն մը ստեղծուած է: Սպանիոյ եպիսկոպոսներու Ժողովին բանբերը յայտարարած էր Ցունուար 18ին, որ սերմնայանակի գործածութիւնը ամբողջական նախզգուշութեան մաս կը կազմէ սիտալի դէմ: Առաջին անդամն է որ սպանական եկեղեցին նման յայտարարութիւն մը կ'ընէր, բայց յետագային յետքայլ մը եղած է, երբ Վատիկան արդէն թերահաւատ էր: Ընկերվարականներու ժամանումէն ի վեր եկեղեցւոյ հետ յարաբերութիւնները այնքան լաւ չեն, մանաւանդ կարգ մը հարցերու առթիւ, ինչպէս ամուսնալուծման դիւրութիւնները, վիժում, միասեռականներու ամուսնութիւն, կրօնքի դասաւանդութեան պարտադրութեան ջնջում, եւլն·: Աչիատանքի եւ ընկերային հարցերու նախարարը չատ յուսախաբ եղած է ի լոր եկեղեցւոյ նահանջին: Աւրպարեւ, առաջին յայտարարութենէն ետք, Ժողովին բանբերը ճշդած էր·· "Երբեք չենք պաշտպանած սերմնայանակներու գործածութիւնը, որ դէմ է մեր բարոյականին, միայն ժուժկալութիւնը եւ զոյգին մէջ հաւատարմութիւնը արժանի են ճիշդ վարուելակերպի":

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Ցունուար 19/20)

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՓՈԽՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԴԷՄ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Հայաստանի ուսանողութեան հակազդեցութենէն ետք, Ցունուար 19ին, ԱՄՆ-ու Սրտաքին գործերու փոխ նախարար Է. Ճոնսի չետ խորհրդային համարտութիւններուն առընչուած խօսքերը քննարկուած են հանրային քան կազմակերպութիւններու կողմէ: Կատարուած յայտարարութեամբ նշուած է որ Ղարաբաղի մէջ "իշխող քրէական ուժեր"ու առընչուած անոր արտայայտութիւնը հիմնուած է իրականութեան սըխալ արժեւորումին եւ ապատեղեկատուութեան վրայ: Քննարկումին մասնակիցները յոյս յայտնած են որ այդ արտայայտութիւնները ամէնը մէկ հոգիի տեսակէտը կը մատնեն եւ ոչ՝ ԱՄՆ-ու պաշտօնական կեցուածքը:

Յայտարարութիւնը կը ստորագրուի բազմաթիւ այլ կազմակերպութիւններու կողմէ ալ ու կը ներկայացուի ԱՄՆ-ու Երեւանի դեսպանատան:

*
**

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՑԻ ՀԵՏ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐ

Արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեան Գահիրէի մէջ Արաբական երկիրներու լիկային գլխաւոր քարտուղարին Ամր Մուսայի հետ ստորագրած է յուշագիր մը· անով կը նախատեսուին քաղաքական պարբերական խորհրդակցութիւններ, նաեւ դիւանական, կրթական, մշակութային եւ այլ մարզերու մէջ գործակցութիւն:

Վ. Օսկանեան - Ամր Մուսա տեսակցութեան գլխաւոր նիւթը եղած են Իրաքի ընտրութիւնը, Պաղեստին - Իսրայէլ հակամարտութիւնը: Վ. Օսկանեան ներկայացուցած է Ղարաբաղի հարցին կարգաւորման ներկայի ընթացքը: Ան տեսակցութիւն ունեցած է եգիպտոսի իր պաշտօնակիցին հետ:

ԹԷՆԻՍ

ԱԽՍՏՐԱԼԻՈՑ ՕՓԷՆԸ

Բ· ՀՐՋԱՆԻՆ Լոփէզ (Սպանիա) պարտութեան մատնած է Մ· Սարգսեանը 4–6, 6–3, 6–4, 7–6 (7/3): Նոյն հրջանին Աղասի յաղթած է Շուլթէրի (Գերմանիա) 6–3, 6–1, 6–0:

ՀԱՅ ՈՒ ՄԸ

ԹՈՒՑՈՒՄ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉԻ ԱՐՁԱՆԻՆ

Ցունուար 19ին Ցովհ·-Պօղոս Բ. Պապը բացումը կատարած եւ օծած է Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչի արձանը որ Ցունուար 14ին գետեղուած էր Վատիկանի Ս· Պետրոս տաճարին արտաքին մէկ խորշին մէջ: Մօտ վեց մեթր բարձրութեամբ, 26 թոն ծանրութեամբ արձանը կը ներկայացնէ Լուսաւորիչը, աջ ձեռքին մէջ հայկական խաչով, ձախ ձեռքին Ս· Գիրքը բռնած: Արձանին պատասխանատուն վրայ կայ "Ս· Գրիգոր Հայաստանի Լուսաւորիչը 301" արձանագրութիւնը, լատիներէն եւ հայերէն: Արձանին հեղինակն է Փարիզէն քանդակագործ Նաչիկ Գազանեան որ վերջերս քանդակած էր Ալֆրէտ Նոպէլի արձանը, Սեւրան քաղաքին համար ուր ապրած ու աշխատած է դիմանկարները:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ

"Ցառաջ"ի բաժանորդագրութեան սակերը անվոփոխ պահեցինք 2001, Նոյեմբեր ՄԷկԷն ի վեր, հակառակ վարչութեան կրած ծանր յաւելումներուն թղթատարի, թղթուղթի, աշխատավարձի, ընկերային տուրբերու եւ այլ մարզերու մէջ: 2005 Ցունուար ՄԷկԷն, թղթատարը նախորդ հինգ տարիներու 50% յաւելումին, ծոր եւ աւելի ծանր յաւելում մը կը կիրարկէ, որու հետեւանքով յաւելում մըն ալ որոշած է առաքման ընկերութիւնը (ռուխաժ) ծոր կարգադրութիւններու պատճառաւ:

"Ցառաջ"ի եկամուտը կ'ապահովեն միայն իր բաժնեգիրները, սակաւաթիւ ծանուցումները եւ րարգաւաճման հիմնարոյս ծուէրները:

Մեր բաժանորդները կը հասկնան անշուշտ որ վերոնշեալ պարագաները եւ տպագրական ծոր դժուարութիւններ կը ստիպեն որ յաւելում կրեն նաեւ "Ցառաջ"ի բաժանորդագրութիւնները, որոնց ծոր սակերը են փետրուար ՄԷկԷն սկսեալ· –

ՖՐԱՆՍԱ	
Տարեկան	250 եւրօ
Վեցամսեայ	135 եւրօ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ	
ՏԱՐԵԿԱՆ	
Ամէնօրեայ առաքում	300 եւրօ
Շաբաթական առաքում	270 եւրօ

Օդանաւային առաքումներու համար դիմել վարչութեան, սակերը տարբեր ըլլալով ըստ երկիրներու:

*
**

Փետրուար ՄԷկԷն յետոյ, ոչ մէկ բաժանորդագրութիւն կը գանձուի հին սակով:

Շնորհակալութիւն

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ "ՑԱՌԱՋ"Ի

ԳՈՅՆՋԳՈՅՆ «ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ»ՆԵՐՈՒ ԱԼԻՔԸ ԿԸ ՀԱՍՆԻ՞ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐՈՒԱՆԴ ԱԶԱՏԵԱՆ

Որեսզի երկրաշարժէ վեր ցնցումները տակաւին կը շարունակուին, մինչեւ որ այդ աշխարհամասը գտնէ իր հաւասարակշռութիւնը եւ հանդարտի: Փոխաբերաբար մեծ ըմպան պատկերը կարելի է տեսնել քաղաքական կեանքի մէջ: Եթէ Խորհրդային Միութեան փլուզումը նկատենք այդ մեծ երկրաշարժը, Եուկոսլաւիոյ քանդումը, Մէջին Ասիոյ եւ Կովկասի տեղատուութիւնները կը զատեն տակաւ չարունակուղ ցնցումները· եւ զուցէ անոնք չարունակուին դարձեալ տասն մը եւս եւ դրսեւորուին գոյնզգոյն յեղափոխութիւններու չարժումներով, որոնք ուրիշ բան չեն եթէ ոչ տակաւին ընթացքի մէջ եղող ցուրտ պատերազմը, զոր Արեւմուտքը եւ մանաւանդ Ամերիկան կը մղէ Ռուսաստանը սահմանափակելու եւ արգելակելու որ ան դերհզօր պետութիւն մը դառնալու բոլոր հնարաւորութիւններէն օգտուի:

Այս ցնցումներուն, տեղատուութեանց ու տեղաշարժերուն մէջ ի՞նչ պիտի ըլլայ Հայաստանի բաժինը՝ դժուար է գուշակել: Մանաւանդ՝ ի՞նչ պիտի ըլլայ գոյնը այն «յեղափոխութեան» որ մուտին մէջ կը նիւթեն Հայաստանի գլխուն: Վրաստանի մէջ վարդերու (կամ վարդագոյն) յեղափոխութիւնը տեսնելէ եւ Ուկրանիոյ մէջ նարնջագոյն յեղափոխութեան վկան դառնալէ ետք, մաղթենք եւ յուսանք որ Հայաստանի գլխուն սարքուելիքն ալ «կարմիր յեղափոխութիւն» չդառնայ: Դժբախտաբար, Հոկտ. 27ի արարքը արդէն նախանշանը տուաւ նման վտանգի մը:

Հայերս յաճախ կը զանգատինք որ միջազգային մամուլն ու լրատուամիջոցները միշտ կ'անտեսեն Հայաստանը: Սակայն, միւս կողմէ երբ Հայաստանը յատուկ ուշադրութեան առարկայ կը դառնայ այդ մամուլին մէջ, արդար վախով մը պէտք է դիմաւորել երեւոյթը, որովհետեւ անոր ետին անպայման սադրանք մը կը պատրաստուի Հայաստանի գլխուն:

Արդարեւ, վերջերս յօդուածներու եւ մեկնաբանութեանց հեղեղ մը երեւցաւ միջազգային մամուլին մէջ, տխուր զուգադիպութիւններ կատարելով Հայաստանի ապագային եւ ճակատագրին մասին:

Արեւմուտքի մէջ անկախ կոչուած մամուլը անպայման իր քաղաքականութիւնը կը ներդաշնակէ պետական իշխանութեանց հետ, կամ առնուազն տեղեակ դառնալով այդ պետութեան ծրագիրներուն եւ նպատակներուն՝ համապատասխան վերլուծումներ կը կատարէ անոնց մասին:

«Հայկական լրատու համացանց»ին մէջ երեւանաբնակ լրագրող Յարութիւն Մաւեսեան յօդուած մը հրատարակելով (Յունուար 11, 2005) կը նշէ թէ վերջերս չորս յօդուածներ լոյս տեսան միջազգային մամուլին մէջ Հայաստանի մասին, բոլորն ալ անվտանգ եւ բոլորին հեղինակներն ալ հարցականի տակ կը դնեն մեր հայրենիքին վերապրումի հեռանկարները: Իրականութեան մէջ այդ չորսին վրայ պէտք է աւելցնել հինգերորդ մըն ալ որ կը կրէր հետեւեալ վերնագիրը - «Հայաստան՝ հաստատուն աշխարհագրական ճնշումի ներքեւ» (Դեկտեմբեր 28, 2004):

Առաջին յօդուածները լոյս տեսան «Նիւ Եորք Թայմզ» մեծազդեցիկ թերթին մէջ Սուզըն Սաքսի ստորագրութեամբ. առաջինին վերնագիրն էր «Խոստացուած երկիր մը առանց խոստումի» (կամ՝ «Աւետեաց երկիր մը առանց աւետիսի»), Դեկտեմբեր 9, 2004· իսկ երկրորդին վերնագիրն էր «Կը խորանայ Հայաստանի մեկուսացումը», (Դեկտեմբեր 26, 2004): Ամէնէն մութ գոյներով նկարագրելէ ետք Հայաստանի անտեսական ու քաղաքական կացութիւնը, յօդուածագիրը կ'եզրակացնէր· «Տխուր կը թուին ըլլալ հեռանկարները, առանց արտաքին միջամտութեան»: «Արտաքին միջամտութեան» բացատրութիւնը ինքնին ահազանգ մը պէտք է նկատել այն դաւին, որ կը նիւթուի մութին մէջ Հայաստանի դէմ:

Հայաստանի անտեսական նշանակալի զարգացումը անտեսելով «Նիւ Եորք Թայմզ»ի աշխատակիցը հարցազրոյցներ ունեցած է կարգ մը զժգոհ երիտասարդներու հետ արդարացնելու համար իր նախատեսութիւնները Հայաստանի տնտեսական ապագային մասին. արդարեւ Հայաստանի ներքին արտադրութիւնը 2002 թուին աճած է 13 տոկոսով եւ 2004 թուին ալ՝ 15 տոկոսով: Ամէն թափ մը որ Հայաստանը կը դասէ նախկին խորհրդային հանրապետութեանց զարգացման առաջին դիծին վրայ: Մինչ անդին Ադրբեջան, հակառակ իր քարիւղի հարստութեան կը տուայտի ողբալի աղքատութեան մէջ, իսկ Վրաստան հակառակ իր «վարդերու յեղափոխութեան», վերածուած է երեք կտորի ու կը տուայտի ուժանիւթի տագնապներով:

Այս բոլորը անտեսուած են յօդուածագրին կողմէ, որուն ուշադրութիւնը կեդրոնացուած կը մնայ Հայաստանի վրայ:

Երկու յօդուածներ ալ լոյս տեսած են համացանցի մէջ, անոնցմէ մէկուն վերնագիրն է «Կոմպլեմենտարիզմի երազը եւ կախեալութեան իրականութիւնը»· յօդուածին հեղինակն է Մայքըլ Ուայնչթայն· իսկ միւս յօդուածը պատրաստուած է խումբի մը կողմէ, որ կը կոչուի «Միջազգային տագնապի խմբաւորում»: Յօդուածին վերնագիրն է «Հայաստան՝ ներքին անկայունութեան հեռանկարով»: Այս վերնագիրը ինքնին արդէն խոստովանութիւն մըն է, որովհետեւ, Հայաստան յատկանշուած է ուշադրաւ ներքին կայունութեամբ, որուն հետեւանքով ան յաջողած է ապահովել անտեսական վարկեր: Եւ պատճառ մը չկայ ներքին այդ կայունութիւնը խախտելու, եթէ անպայման դուրսէն խառնչուող մը չգտնուի:

Ուայնչթայնի յօդուածը կը քննարկէ հարաւասական յարաբերութիւնները եւ Հայաստանի արտաքին քաղաքականութեան բնոյթը· «կոմպլեմենտարիզմը» կը նկատէ լոկ դիմակ մը, ծածկելու համար Երեւանի իշխանութեանց Մոսկուայէն կախում ունենալու վիճակը:

Իսկ միւս յօդուածը կը նախատեսէ Վրաստանի կամ Ուկրանիոյ օրինակով ներքին ցնցում մը եւ անկայունութիւն մը: Միակ բանին՝ կը յանգի Հայաստանի կացութեան անել վիճակին:

Ամէնէն վտանգաւոր գուշակութիւնները ընդգրկուած են Դեկտեմբեր 28, 2004-ին լոյս տեսած յօդուածին մէջ, ուր կը քննութեզրուի միջազգային ճնշումը Հայաստանի վրայ: Յօդուածագիրը նախ կը քննարկէ արտագաղթի պատկերը, ուր կը տեսնէ Հայաստանի բնակչութեան մէկ երրորդով կրճատումը, ապա հարցականի տակ կ'առնէ Ռուսաստանի ապաւինելու քաղաքականութիւնը եւ ապա կ'ըսէ «նկատի ունենալով Ռուսաստանի կրած յաջողդական աշխարհագրաքաղաքական պարտութիւնները, անհաւանական չէ որ Հայաստան կորսնցնէ այդ նեցուկը»:

Հայաստանի վրայ կատարուող ճնշումներու չարքին կը յիշատակէ Ադրբեջանի եւ Թուրքիոյ կողմէ կիրարկուող շրջափակումը, որ խորքին մէջ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ Թուրքիոյ գործադրած ցեղասպանութեան չարունակութիւնը՝ Հայաստանը ի սպառ աշխարհի քարտէսէն ջնջելու դիտաւորութեամբ:

Հայաստանի տրուած ապտակ մըն ալ կը նկատուի Բաքու-Ճէյհան քարտիւզատարին չինութիւնը, որ շրջանցեց Հայաստանը, վրացական դաշտերը գործակցութեամբ եւ ամերիկեան լուռ օրհնութեամբ՝ հակառակ հակայական ծախքերու յաւելման:

Ի վերջոյ յատկանշականը եզրակացութիւն է այս յօդուածին, որ կ'ըսէ· «Փուփոխութեան հովեր սկսած են փչել Հայաստանի մէջ· Ռուսաստանը որեւէ առենի աւելի ռազմավարականօրէն հեռու է, իսկ Արեւմուտքի ռազմավարութիւնը՝ Վրաստանի եւ Ուկրանիոյ օրինակով փափուկ յեղափոխութիւններ առաջացնելու՝ հաստատուած իրողութիւն է: Փուփոխութեան հովերը սկսած են փչել Հայաստանի մէջ և յստակ չէ թէ Հայաստան պիտի վերապրի «Թայմզ»ի աշխատակիցը հարցազրոյցներ ունեցած է կարգ մը զժգոհ երիտասարդներու հետ արդարացնելու համար իր նախատեսութիւնները Հայաստանի տնտեսական ապագային մասին. արդարեւ Հայաստանի ներքին արտադրութիւնը 2002 թուին աճած է 13 տոկոսով եւ 2004 թուին ալ՝ 15 տոկոսով: Ամէն թափ մը որ Հայաստանը կը դասէ նախկին խորհրդային հանրապետութեանց զարգացման առաջին դիծին վրայ: Մինչ անդին Ադրբեջան, հակառակ իր քարիւղի հարստութեան կը տուայտի ողբալի աղքատութեան մէջ, իսկ Վրաստան հակառակ իր «վարդերու յեղափոխութեան», վերածուած է երեք կտորի ու կը տուայտի ուժանիւթի տագնապներով:

Այս բոլորը անտեսուած են յօդուածագրին կողմէ, որուն ուշադրութիւնը կեդրոնացուած կը մնայ Հայաստանի վրայ:

Երկու յօդուածներ ալ լոյս տեսած են համացանցի մէջ, անոնցմէ մէկուն վերնագիրն է «Կոմպլեմենտարիզմի երազը եւ կախեալութեան իրականութիւնը»· յօդուածին հեղինակն է Մայքըլ Ուայնչթայն· իսկ միւս յօդուածը պատրաստուած է խումբի մը կողմէ, որ կը կոչուի «Միջազգային տագնապի խմբաւորում»: Յօդուածին վերնագիրն է «Հայաստան՝ ներքին անկայունութեան հեռանկարով»: Այս վերնագիրը ինքնին արդէն խոստովանութիւն մըն է, որովհետեւ, Հայաստան յատկանշուած է ուշադրաւ ներքին կայունութեամբ, որուն հետեւանքով ան յաջողած է ապահովել անտեսական վարկեր: Եւ պատճառ մը չկայ ներքին այդ կայունութիւնը խախտելու, եթէ անպայման դուրսէն խառնչուող մը չգտնուի:

Ուայնչթայնի յօդուածը կը քննարկէ հարաւասական յարաբերութիւնները եւ Հայաստանի արտաքին քաղաքականութեան բնոյթը· «կոմպլեմենտարիզմը» կը նկատէ լոկ դիմակ մը, ծածկելու համար Երեւանի իշխանութեանց Մոսկուայէն կախում ունենալու վիճակը:

Իսկ միւս յօդուածը կը նախատեսէ Վրաստանի կամ Ուկրանիոյ օրինակով ներքին ցնցում մը եւ անկայունութիւն մը: Միակ բանին՝ կը յանգի Հայաստանի կացութեան անել վիճակին:

Ամէնէն վտանգաւոր գուշակութիւնները ընդգրկուած են Դեկտեմբեր 28, 2004-ին լոյս տեսած յօդուածին մէջ, ուր կը քննութեզրուի միջազգային ճնշումը Հայաստանի վրայ: Յօդուածագիրը նախ կը քննարկէ արտագաղթի պատկերը, ուր կը տեսնէ Հայաստանի բնակչութեան մէկ երրորդով կրճատումը, ապա հարցականի տակ կ'առնէ Ռուսաստանի ապաւինելու քաղաքականութիւնը եւ ապա կ'ըսէ «նկատի ունենալով Ռուսաստանի կրած յաջողդական աշխարհագրաքաղաքական պարտութիւնները, անհաւանական չէ որ Հայաստան կորսնցնէ այդ նեցուկը»:

Հայաստանի վրայ կատարուող ճնշումներու չարքին կը յիշատակէ Ադրբեջանի եւ Թուրքիոյ կողմէ կիրարկուող շրջափակումը, որ խորքին մէջ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ Թուրքիոյ գործադրած ցեղասպանութեան չարունակութիւնը՝ Հայաստանը ի սպառ աշխարհի քարտէսէն ջնջելու դիտաւորութեամբ:

Հայաստանի տրուած ապտակ մըն ալ կը նկատուի Բաքու-Ճէյհան քարտիւզատարին չինութիւնը, որ շրջանցեց Հայաստանը, վրացական դաշտերը գործակցութեամբ եւ ամերիկեան լուռ օրհնութեամբ՝ հակառակ հսկայական ծախքերու յաւելման:

Ի վերջոյ յատկանշականը եզրակացութիւն է այս յօդուածին, որ կ'ըսէ· «Փուփոխութեան հովեր սկսած են փչել Հայաստանի մէջ· Ռուսաստանը որեւէ առենի աւելի ռազմավարականօրէն հեռու է, իսկ Արեւմուտքի ռազմավարութիւնը՝ Վրաստանի եւ Ուկրանիոյ օրինակով փափուկ յեղափոխութիւններ առաջացնելու՝ հաստատուած իրողութիւն է: Փուփոխութեան հովերը սկսած են փչել Հայաստանի մէջ և յստակ չէ թէ Հայաստան պիտի վերապրի

ԲԱԼԷՏՈՍ-ՔՈՓ

արուեստասիրի մը օրագրէն

ԳՐԻԳՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Յունուար 15
Թէաթր տէ Շան զ'Էլիզէ

ԼԷՖ ՕՎԷ ԱՆՏՍՆԷՍ ԿԱՄ՝ ՆԵՐՇՆՉԵԱԼ ՆՈՒԱԳԸ

Նորվեկիացին կու գայ կատարողական իր արուեստը արդէն խակ համաշխարհային չափերով պարտադրած այս երիտասարդ համակրելի դաշնակահարը:

Քիչ ծանօթ է փարիզի բեմերուն: Պարտադրեց մեզ երկու դիշեր, եզրակացնել առանց այլեւայլի թէ իրապէս արժանի է իր միջազգային մասնիսող համբաւին:

Տպաւորիչ մենահամերգով մը հաստատեց անպաճոյճ ստեղնաշարային իր արուեստը:

Համոզիչ կը մնայ թէ կատարողական եւ թէ երաժշտական մեկնաբանութեան զոյդ դետինները վրայ:

Յարգելով միշտ երգահանին միտքը, երաժշտական խորքը գործին, կը յաջողի ներմուծել անոր իր անձնական մեկնաբանութեան ոգին զոր կու տայ կատարողական անվիճելի ճարտարութեամբ:

Նուագ զոր առհասարակ ունկնդիրը վերացնող աստիճաններու կը հասցնէ:

Պարզութեամբ կը մօտենայ նախ Շուպէրթի դեղեցիկ ու ամենախորունկ մէկ տոնաթին՝ "Ռէ Մաժէօր", ուր կը յաջողի տալ չորս մասերուն ընթացքին անոր ցայտուն հոգեկան նախնի տրամութիւնը հեզասահ ճմարտահաւատ խորութեամբ:

Պատրաստ է կլիման անցնելու համար հիմա Եանաչէքի թէ Մուսորկսքիի պատկերալից աշխարհներուն:

Ու ահա այս վերջնոյն "Յուցահանդէսի մը պատկերներ"ուն ընթացքին է որ կը հետեւինք լուսարձակ հիանալի ուղեւորութեան մը: Ուղեւորութիւն ուր նկարէ նկար կը յայտնուին թելադրիչ ճամբորդութեան մը երաժշտական զանազան դրուագները:

Անտանէսի արուեստը, կատարողականին առընթեր, որ հեզասահ բնոյթ ունի, դիւրահասկնալի ոճով, մեծերուն յատուկ եզակի խորք մըն ալ ունի պարզութեամբ արուած:

Կրկնութիւններու ընթացքին, որոնք դարձեալ մեզ հիւսիսի երաժշտական ափերը պիտի փոխադրէին, իր ազգակից էովարտ Կրիկի քաղցր հնչիւններով, Անտոնիս կը ծափահարուի որոտընդոստ: Սրահը ոտքի կը չարունակէ իր ծափերը երբ վարագոյրը բեմին գոցուած է արդէն:

Փարիզ, Յունուար 16

ըի՞ անոնց մէջ»:

Այս բոլոր յօդուածներուն հրապարակումը չի կրնար պատահականութեան արդիւնք ըլլալ: Ռուսաստան մէկ առ մէկ կը կորսնցնէ իր կռուանները· այնպէս կը թուի թէ կարգը կը մօտենայ Հայաստանին, որ հատուցանէ տուրքը Մոսկուայի հետ ունեցած իր ռազմական գործակցութեան:

Արդէն վերեւի յօդուածներուն մէկ լրացուցիչ բաժինը պէտք է նկատել քանի մը ամիս առաջ «Ուոլ Սթրիթ Ճըրնըլ»ի մէջ, Տէյվիտ Ֆիլիփսի ստորագրած մէկ յօդուածը որ կը յորդորէր Հայաստանին հրաժարիլ ռուսական ռազմական ներկայութենէն «երջանիկ» ապագայ մը ունենալու համար ցեղասպան Թուրքին թաթին ներքեւ: Նկատի ունենալով յօդուածագրին քաղաքական կապերը Ուաշինկթընի մէջ իր յորդորը ամբողջական լոյս կը սփռէ մեւս յօդուածներուն վրայ:

Հայութեան դէմ սարքուող դաւին վերատնչել կարելի է նաեւ գուշակել այն միհամուռ լռութենէն զոր վերապրիլեալ թերթերը պահեցին տասնեակ հազարաւոր Հայերու սրիւէլեան ցոյցին նկատմամբ, որով կը բողոքէին Եւրոպական Միութեան Թուրքիոյ անդամակցութեան դէմ:

Ամբողջացնելու համար քաղաքական այս խճանկարը, անտես պէտք չէ առնել նաեւ քաղաքական ուրիշ դէպք մը· երբ անդին նախագահ Քոչարեան պաշտօնական հրաւէրի կը սպասէ Սպիտակ Տունէն, նախկին նախագահը՝ Լեւոն Տէր Պետրոսեան, իր մեկուսացումէն դուրս բերուելով հրաւիրուեցաւ նախագահ Գլինթընի զրադարանի բացման հանդիսութեան: Հարց չէ թէ այդ հանդիսութեան ներկայ եւ նախկին նախագահներու հանդիպումը հայաստանցի հիւրին հետ բարեւտութիւն մը հայաստանցի հիւրին հետ բարեւտութիւն սահմանէն անդին չէր անցներ, սակայն երեւոյթը ինքնին կը դառնայ քաղաքական ազդանշան մը:

Հայաստանի կառավարութիւնը իր կարդին, կը ջանայ հաճոյացնել Արեւմուտքը եւ յատկապէս՝ Ամերիկան: Երբ Բաքու եւ Թիֆլիս ամբողջական յանձնառութեան մէջ կը գտնուին Ամերիկայի նկատմամբ եւ կը վարձատրուին անոր փոխարէն, Հայաստան եւս հարկադրուեցաւ չափազանց անժողովրդական քայլի մը դիմելու, 46 հոգինոց զինուորական ուժ մը ղրկելով Իրաք: Քայլ մը, որուն դառն հետեւանքներուն դիտակ են Երեւանի իշխանութիւնները· արդէն այդ որոշումը չառնուած՝ ամբահարումները սկսան Իրաքի մէջ հայկական եկեղեցիներու եւ Միջին Արեւելքի հայութիւնը, որ եղեռնէն ետք հիւրընկալուած էր արաբական երկիրներու մէջ, պէտք է պատրաստուի դիմակալելու յաւելեալ վտանգներ Հայաստանի այս որոշումին հետեւանքով:

Վստահ ենք, որ Հայաստանի քաղաքական չրջանակները լրջութեամբ կը հետեւին այս զարգացումներուն, կը կարդան հրատարակուած մտահոգիչ յօդուածները եւ կը կատարեն յստակ եւ առողջ հետեւութիւններ:

Պարզ է թէ ամպերը սկսած են կուտակուիլ Հայաստանի վերեւ, դժուար չէ աղքատ երկրի մը մէջ քանի մը հոգի կաշառելով խռովութիւններ ստեղծել, "դեմոկրատիա"յի լոզունգին տակ:

Վստահաբար ընդդիմութիւնը կը քաղէ անհրաժեշտ դասերը՝ խուսափելու համար լարուող ծուղակներէն եւ իշխանութիւնն ալ ուժի ամբարտաւանութիւնը քաղաքականութեան չի վերածեր: Վերջահաս վտանգին դիմաց միայն ուժերու լարում եւ գործակցութիւն անհրաժեշտ կը դառնան՝ պահելով ներքին կայունութիւնը:

Արեւմտահայութեան համար 1908էն մինչեւ 1914 ազգային ոդեւորութեան եւ յուսալառութեան չրջան մըն էր· նոյնիսկ 1914ին թէքէեան հատորի մը հրատարակութեամբ կարծէք կ'աւետէր "Հաւաքալի Ցարութիւնը": Դժբախտաբար 1915ը եկաւ արեան մէջ խեղդելու այդ երազները եւ մահակնիքը դնելու Արեւմտեան Հայաստանին:

Այսօր, երբ կ'անցնիք Երեւանի փողոցներէն ու կը տեսնէք վառ լոյսերն ու ժպտիլ սկսող դէմքերը՝ ակամայ երկիւղով մը հարց կու տանք թէ արդեօք կըրնա՞յ կրկնուիլ պատմութիւնը, թէ՝ Գէորգ Էմինի բացատրութեամբ՝ Հայաստան կը դտնէ "հնարն անհնար" վերապրումի...:

"Նոր Օր"

ՀՌՈՄԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱՑՆՔԸ ՏՕՆԵՑ ՅԻՍՈՒՍԻ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԸ

ՀՌՈՄ ("Յառաջ"). -

Հինգշաբթի, Յունուար 6ին, Քիսուսի Մննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տօնին, Հռոմի կեդրոնը գտնուող Ս. Նիկողայոս Հայոց հսկայ եկեղեցին ծայրէ ծայրէ լեցուն էր հայ եւ իտալացի հաւատացեալներով, ներկայ էին Անարատ Յղութեան հայ քոյրերը, նաեւ Իտալիոյ մօտ Հ.Հ. դեսպան Գագիկ Պաղտասարեան եւ կինը:

Ժամը 11ին սկիզբ առաւ հայածէս ճայնաւոր պատարագը, զոր մատոյց Հ. Յովսէփ Ծ. Վրդ. Պէզդեան, մեծաւորը՝ Հռոմի Լեւոնեան հայ դպրեվանքին, առընթերակայութեամբ Հ. Գէորգ Ճիկէրիմեանի ու Հ. Ղեւոնդ Քէնտիրճեանի՝ փոխ մեծաւորը սոյն դպրեվանքին:

Երգեցողութիւնը կատարեց Հռոմի Անարատ Յղութեան հայ քոյրերու միաբանութեան եւ Լեւոնեան դպրեվանքի ժառանգաւորաց երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Ռոպէր Ապթարեանի եւ երգէոնի ընկերակցութեամբ Հռոմէն Օր. Քրիսթին Ժանժէի:

Սուրբ Գրային ընթերցումներէն ետք պատարագիչ Հ. Յովսէփ քարոզ մը արտասանեց խօսելով յատկապէս Քիսուսի Աստուածայայտնութեան խորհուրդին, օրուան Ջրօրհնէքի եւ Քիսուսի մկրտութեան տօնակատարութեան մասին:

Արդարեւ պատարագէն ետք տեղի ունեցաւ Ջրօրհնէքը (եւ Հայօրհնէք) ու Քիսուսի մկրտութեան արարողութիւնը: Ի դէպ, սովորութիւն դարձած է որ ամէն տարի Հռոմի հայ համայնքէն երախայ մը ընտրուի ըլլալու օրուան խաչ-քաւորը կամ խաչ-կնքահայրը, մէկ խօսքով (այլ՝ Յովհաննէս Մկրտիչ) այս տարի փոքրիկն կապրիէլ Տայուքօ Սիրինեանն էր:

Յաւարտ կրօնական արարողութեանց, ներկաները ուղղուեցան եկեղեցւոյ կից Լեւոնեան դպրեվանքի "Ներսէս Շնորհալի" սրահը, ուր տեղի ունեցաւ ընտանեկան "ակափ"ը. ներկաները ճաշակեցին վարժարանին ու Հռոմի հայ գաղութի խորհուրդի անձնակազմին կողմէ պատրաստուած համադամները հայկական ջերմ մթնոլորտի մէջ:

Այս առթիւ պատրաստուած էր նաեւ տօնական յատուկ յայտագիր մը. օրուան հանդիսավարը Ռոպէր Ապթարեան բացման իր խօսքին մէջ չնորհաւորելէ ետք Քիսուսի Աստուածայայտնութիւնն ու Մննդեան տօնը, չնորհակալութիւն յայտնեց Լեւոնեան վարժարանի տեսչութեան որ այս տարի եւս (եւ ահա 20րդ տարին է) ոչ մէկ ջանք կը խնայէ հայկական նման օրերուն համայնքի զաւակները խմբելու ու հայկական տօնական օր մը անցընելու համար եւ վարժարանի դռները միշտ կը բանայ:

Օրը, նաեւ մանուկներուն համար ուրախութեան օր է. այդ պարտականութիւնը տրուած էր Հ. Ղեւոնդ Վրդ. Քէնտիրճեանին, որ ճարտարօրէն գիտցաւ գրաւել փոքրերու ուշադրութիւնը (նաեւ մեծերուն), զանազան խաղերով ու անակընկալներով:

Տօնական այս օրը ներկաներուն բաժնուեցաւ նաեւ Հռոմի հայ երիտասարդներու կողմէ պատրաստուած "Ախթամար" պարբերաթերթի 9րդ թիւը:

Ի դէպ նշենք նաեւ թէ այդ օրուան հանդանակուած դումարը (վիճակահանութիւն եւ այլ նուիրատուութիւններ... նաեւ եկեղեցւոյ մէջ) յատկացուած էր Հարաւ-արեւելեան Ասիոյ ծովաշարժի աղէտեալներուն:

Ս.Ն.Ժ.

ՄԱՀ ՉԵՌՆԱԾՈՒ-ԱՃՁԱՐԱՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Մոսկուայի մէջ 87 տարեկանին մահացած է հանրայայտ ձեռնածու - ճաշարար Յ. Յակոբեան: Ծնած էր Արեւմտեան Հայաստան, Իզմիր, աւարտած Մոսկուայի Թատերական հիմնարկի բեմադրութեան ճիւղը, բայց 1943էն ի վեր հանդէս եկած որպէս ձեռնածու - ճաշարար: Զանազան երկիրներու մէջ, ինչպէս Ֆրանսայի, մասնակցած է չարք մը մրցոյթներու եւ պարզեւատրուած: Յաճախակի շրջապտոյտներ կատարած է խորհրդային երկիրներուն մէջ, այդ կարգին ներկայացում տալով նաեւ Հայաստանի մէջ:

Յ. Յակոբեանի արուեստը գնահատող մեծ թիւով արուեստագէտներէն են բանաստեղծ Եւտուշենկօն, երգահան Ա. Բաբաջանեանը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ
ԼՈՑՍԵՐՈՒՆ
ԴԻՄԱՑ

ՊԻՊՕ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Գէորգ Մելիտինեցի Գրական Մրցանակ
Թիւ 60

Անթիլիաս 2004

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՄՈՆՐԷԱԼԻ մէջ, Յունուար 8ին, իր մահկանացուն կնքած է ազգային բարերար եւ կիլիկեան իշխան Յակոբ Բասդերմաճեան: Ծնած էր Կեսարիա 1912ին եւ Բ. Աշխարհամարտի վաղորդայնին հաստատուած էր Մոնրէալ: Գործօն մասնակցութիւն բերած է հայ - գանատական Գոնկրէսին, որ քաջմահարիւր Հայերու օգնած է գանատա հաստատուելու՝ բնակարան եւ աշխատանք հայթայթելով: Հիմնադիր անդամներէն եղած է Մոնրէալի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ, 1958 - 1974ին եղած է հոգաբարձութեան գանձապահը: Հիմնադիր անդամներէն եղած է նաեւ Համազգայինի Մոնրէալի ճիւղին եւ անոր առաջին ատենապետը: Իր եղբայրներուն՝ Հրանդի եւ Երուանդի հետ եղած է առատաձեռն նուիրատուն Հայ կեդրոնի բոլոր նախաձեռնութիւններուն, հաստատած են միասնաբար Բասդերմաճեան հիմնադրամը, որ մինչեւ հիմա տարեկան չուրջ 50 հազար տոլար կը յատկացնէ ազգային - եկեղեցական հաստատութեանց: 2002 Դեկտեմբերին ալ, Յակոբ Բասդերմաճեան մէկ միլիոն տոլար նուիրած է Ս. Յակոբ վարժարանի գնման ի նպաստ: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Յունուար 12ին, Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ:

***

ԹՈՐՈՆԹՈՑԻ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ "Մակարիոս Արթինեան" սրահին մէջ, Նոյեմբեր 21ին, կազմակերպութեամբ ՌԱԿ-ի տեղւոյ "Եսայի Եաղուպեան" ակումբին եւ Թէքէեան Մշակութային Միութեան, ոգեկոչուած է Վահան Թէքէեանի ծննդեան 126րդ տարեդարձը: Բացման խօսքը արտասանած է Հիւսիսային Ամերիկայի եւ Գանատայի ՌԱԿ-ի վարչութեան փոխ առենապետ Հրաչ Պօյաճեան, որ տուած է Վ. Թէքէեանի հակիրճ կենսագրականը, ապա բեմ հրաւիրուած է օրուան բանախօսը՝ Երուանդ Ազատեան (Տիթրոյթէն հրաւիրուած), որ ներկայացուցած է Թէքէեանի գրական վաստակը:

***

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Պոլսահայ Մշակութային Միութեան "Արամ Պաչատրեան" համերգասրահին մէջ, Դեկտեմբեր 12ին, երաժշտական երեկոյթ մը տեղի ունեցած է նուիրուած Անդրիա Ալֆէյեանի յիշատակին: Հանդուցեալը եղած է երաժիշտ եւ երաժշտասէր անձ մը: Համերգին դեբակատարը եղած է պաշնակահարուհի Նայիրի Տանքերեան, որ ծանօթ է դաղութին մէջ որպէս տաղանդաւոր արուեստագիտուհի մը: Ծնած է Հալէպ եւ ուսումը կատարած Կիպրոսի Մելգոնեան վարժարանը, ապա Վիէննայի Ֆրանց Շուպէրթ երաժշտանոցը: Յայտագրին առաջին մասը բաղկացած է Մոցարթի եւ Պէթհովէնի սոնաթներէն, երկրորդ մասն ալ՝ հայ յօրինողներու գործերէն (Կոմիտաս, Ա. Բրամ Պաչատրեան...):

Livres reçus

SAINT BLAISE

Evêque de Sébaste
Arménie Mineure

Saint du IVe siècle universel et populaire

ARMAND TCHOUHADJIAN

L'Harmattan, Paris 2004

***

LA METALIENNE
Roman

AGOP KARAKAYA

Publibook, Paris 2004

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲԱՆ

(Վէպ՝ Պէշճեան Ամիրաճի կեանքէն)

ԱՐԱ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.

ՊԷՇՃԵԱՆ ՊԱՒԱՏԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱԽԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

«ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՄՆԱՍ»

Պէշճեան դուրս ելաւ:

- Վեհափառ Սուլթանը կառք մը ղրկեց որ ձեզ անմիջապէս պալատ առնիմ:

Պէշճեան խորհեցաւ. «Սրիկայ Մաքսուտը պիտի որ Սուլթանին բարեկամն եմ եւ զարճեալ կը համարձակի զիս անարգել: Ան վտանգաւոր մարդ է, պէտք է անոր դաս մը տամ որ ուրիշի ալ չկարենայ չարիք հասցնել: Այս մարդը ուզեց զիս անարգել, այս մարդը ուզեց զիս անարգել, այս մարդը ուզեց զիս անարգել...»:

Այսպէս հետզհետէ ջղային դրութիւնը խանգարուելով հասաւ պալատ: Երբ ներս մտաւ, Սուլթանը քիչ մը սրտնեղած հարցուց.

- Ո՞ւր էիր Աբթին մինչեւ հիմա:

- Եկեղեցի կ'աղօթէի տէր իմ:

- Եկեղեցին մնաս:

Հրամանը Սուլթանինն է: Ֆէրման ըրէք:

- Ֆէրման ըրի, բաւ Սուլթան Մահմուտ եւ այսպէս Պէշճեան հասաւ իր երազին՝ եկեղեցին թաղուելու արքայական հրամանը առնելով:

Այս դէպքը մասամբ հանդարտեցուց ջիղերը: Բայց երբ տեսաւ որ Սուլթան Մահմուտ անտրամադիր է ու սրտնեղած, ինքն ալ հին վիճակին մէջ իյնաւ:

- Աբթին, ըսաւ Սուլթանը գիտես որ քեզ խօսած էի թէ պալատի քարտուղար Մուսթաֆայէ խոշոր գեղծումներ կը կատածուի:

- Այո տէր իմ:

- Հիմա հաստատուած է որ ան միայն գեղծում ըրած չէ, այլ անիրաւած ու հարստահարած է նաեւ շատ մը անմեղներ: Լաւ մարդ մը ըլլալով ճանչցած էի զինքը, ինչո՞ւ ըրաւ այդ բանը: Պիտի պատժեմ զինքը, բայց մեղք չէ՞, ինչո՞ւ ըրաւ:

Այո, ինչո՞ւ ըրաւ, կը խորհէր հիմա Պէշճեան Սարիմեանի ըրածին մասին:

Սուլթան Մահմուտ համակրած մարդոցմէն յուսախաբ ըլլալը չէր սիրեր: Ինք երբ մեկու մը մասին լաւ գաղափար ունեցեր, սխալած ըլլալը չէր ուզեր տեսնել: Ուստի խօսքը կրկին ուղղեց Պէշճեանի, որ թաղուած էր իր մտածումներուն մէջ:

- Ըսէ Աբթին, ինչո՞ւ ըրաւ Մուսթաֆան այդ բանը, ի՞նչը պակաս էր ըսէ:

Պէշճեան հապիւ սթափած իր մտածումներէն, առանց խորհելու, առանց անդրադառնալու թէ ի՛նչ կ'ըսէր, այդ առաւօտեան գայրոյթը պեռ սրտին մէջ, պատասխանեց Սուլթանին.

- Վեհափառ տէր, Մուսթաֆա մեղաւոր չէ, անոր չուրջը դէշ խորհրդականներ կան: Մուսթաֆայի սեղանաւորը Մաքսուտ Սարիմեան է:

Հաւանաբար Պէշճեան այս խօսքը լսած պահուն իսկ գղջաց: Բայց այդ օրուան ջղային վիճակը, գայրոյթը բերնէն հանեց այդ խօսքը: Նեռը ազեղէն եղած էր այդ լեզուս:

Նոյն գիշերն իսկ Մաքսուտ ամիրա Սարիմեանի տունը գնաց գինուորական վաշտ մը, ձերբակալելու համար Ամիրան:

Վաշտին հրամանատարը ոչ մէկ բացատրութիւն տուաւ:

- Գնալէ, ըսաւ Մաքսուտ ամիրային եւ հրեց դէպի առաջ:

- Թոյլ տուէք որ կանոնաւոր բան մը հագուիմ, ըսաւ Մաքսուտ ամիրա:

- Ալ հագուելու պէտք չես ունենար, քալէ, սատեց սպան:

Մաքսուտ ամիրա յանկարծ զգաց թէ պաղ քրտինք մը պատած էր ամբողջ մարմինը: Աչքին առջեւէն անցան օրուան դէպքերը եւ սարսափեցաւ: Չէր կրնար խորհիլ թէ Պէշճեանի գայրոյթը կրնար գործը մինչեւ հոս բերել:

Մաքսուտ իրը սեղանաւոր իր հօրեղբայրներուն հետ կ'աշխատէր:

Վաշտը ձանիկ եւ Ինդիր Սարիմեան ամիրաներն ալ ձերբակալեց:

Պէշճեան միայն յաջորդ առաւօտ լուր առաւ ձերբակալութիւններուն մասին: Մանաւանդ երբ լսեց թէ մահապատիժ պիտի տնօրինուի Սարիմեաններուն համար, գազազ ամիրա մեծապէս յուզուեցաւ: Միշտ դժուարին պահերու եկեղեցի կ'երթար: Նորին վազեց Մայր եկեղեցի: Ծընրաչոք սկսաւ աղօթել եւ ուժ խնդրել Աստուծմէ: Աչքերէն սկսաւ արցունք հոսիլ:

- Ներէ ինծի ողորմած Տէր, ներէ ինձ, ես կիրքիս եւ գայրոյթիս գործիք դարձայ, ոճրագործ մը եղայ:

Ցետոյ աչքերը սրբելով դուրս ելաւ: Երբ տուն հասաւ, հոն գտաւ Մաքսուտ ամիրայի կինը, որ եկած էր զինքը տեսնելու: Երբ տեսաւ Պէշճեանը, խեղճ կինը յանկարծ ոտքի ցատկեց, նետուեցաւ Ամիրային առջեւ եւ դէմքը ոտքերուն քսելով սկսաւ լալ:

- Ամիրա, ան ըրաւ դուն մի ըներ, գաւակներս որը մի ձգեր, դուն որ հաւատացեալ մարդ ես ազատէ ամուսինս, կը հեկեկար:

Պէշճեան ծռեցաւ բռնեց կնոջ թեւերէն եւ օգնեց որ ոտքի ելլէ:

- Քոյր իմ, ըսաւ, ես հիմա եկեղեցիէն կու գամ: Աստուծոյ աղօթեցի, Աստուծմէ ներողութիւն խնդրեցի որ այսքան ցաւ պատճառեցի ապրիս մէկ ընտանիքին:

- Ինդրեմ փրկէ ամուսինս, կ'աղաչէր կինը, համբուրելով Ամիրային ձեռքերը:

- Հանդարտէ, քոյր իմ, այն ինչ որ ըրիր դուն ինծի, ես պիտի ջնեմ Սուլթանին: Այսինքն ոտքերը պիտի իյնամ, ձեռքերը պիտի համբուրեմ եւ ձեր ամուսինին եւ իր հօրեղբայրներուն կեանքը պիտի խնդրեմ: Հիմա դուն տուն գնա քոյր իմ եւ զաւակներուդ տէր եղիր, իսկ ես պիտի երթամ ամուսինդ քեզ վերադարձնելու համար:

Աղղարեւ յաջորդ առաւօտ կանուխ Պէշճեան պալատ գնաց: Վեհափառին մօտ մտած ատեն, Սուլթան Մահմուտ զգաց թէ անքուն գիշեր մը անցուցած է եւ մեծ մտահոգութիւն մը ունի:

- Ի՞նչ ունիս, Աբթին, հարցուց.

- Տէր իմ, պատասխանեց Գազազ Ամիրան, ես սխալ թելադրութեամբ մը ուղեցի մէկ թշնամիէս վրէժ լուծել: Անմեղներու մահուան պատճառ կ'ըլլամ: Գիտես փախաւ եւ խիղճս զիս հանգիստ չթողուց: Վերջապէս ինչո՞ւ սեղանաւորը չանցաւոր ըլլայ երբ մէկը գեղծում կ'ընէ:

(Շար. 80)

Այս կիրակի, Յունուար 23ին

ԱՂՕԹՔ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ
ԲՈԼՈՐ ԿԵՂԵՑԻՒՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Վասն Յիշատակին երանեալ Հոգւոցն
Բազմահարիւր անմեղ մեր Հայորդեաց՝

ԶՈՀ՝

ԲԱՔՈՒԻ ԵՒ ՍՈՒՄԳԱՅԻԹԻ

ԵՂԵՌՆԱԿԱՆ ԲԱՐԲԱՐՈՍՈՒԹԵԱՆՑ

Յաւիտենական Յիշատակն Արդարոց Օրհնութեամբ Եղիցի :

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 22: Տօն է Սուրբ Սարգիսի :

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10ին

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ԳԻՐՔ ՄԸ ԿԸ ՓՆՏՌՒԻ

Մօտ տարի մըն է կ'աշխատիմ հօրս թոզած մանկական յուշերուն վրայ եւ կ'ուզեմ մանրամասն եւ յստակ, փաստացի լրտզութիւններով ներկայացնել զանոնք, յատկապէս ծանրանալով Ցեղասպանութեան վրայ : Գրութիւնս անդլերէն է, իսկ հօրս յուշերը հայերէն :

Հայրս՝ Յովսէփ Մատէոսեան, Սեբաստիոյ Զէյնի գիւղէն էր. հազիւ տասը տարեկանին տարագրութեան ճամբան բռնած եւ մօտմէկ բաժնուած : Շատ գեղեցիկ նկարագրական մը ըրած է իր պապենական գիւղին եւ շրջակայ հայկական գիւղերուն մասին : Սեբաստիոյ Պատմութեան Բ. հատորին մէջ կարդացի գրքի մը մասին, "Ագ Տաղի Քառամեայ Գոյամարտը" անունով, Մարսէյլի մէջ տպուած 1932 թուին : Հեղինակին անունը չէ յիշուած :

Ամիսներէ ի վեր այդ գիրքը կը փընտռեմ : Ան կը նկարագրէ հայ գիւղացիներու հերոսական դրուագները, Զէյնիի, Զութի, կամէրկէի դիմադրութենէն : Մուսա Լերան 40 օրերէն պանծալի է եւ սակայն մարդ չի գիտեր այդ մասին : Կ'ուզեմ աշխարհին ծանօթացնել, բնագիրը անդլերէնի վերածելով :

Արդ, եթէ ունիք այդ գիրքը, չերմապէս կը խնդրեմ օրինակ մը, կամ մաքուր պատճէնը ուղակել ինծի. ես յանձն կ'առնեմ բոլոր ծախքերը :

Մարտիրոս Մատէոսեան

Հասցէ՝
1454 E. Orange Grove #1
Pasadena, CA 91104-4758

Հեռաձայն՝
1-626-568-1278

Saberatours
Sevan Voyages
OFFRES 2005
à votre service pour toutes destinations dans le monde !
à l'Occasion du
90ème Anniversaire
du Génocide Arménien
Pélerinage à DeirEzzor
avec une Messe de Commémoration
Circuit accompagné
du 21 au 28 Avril 2005
1190€*
• Avion Vols Directs
• Hôtel ★★★★
• Pension Complète
• Visites guidées de Damas, Palmyre et Alep
* Hors Taxes d'aéroport.

SABERATOURS
→ 11, RUE DES PYRAMIDES 75001 PARIS
TEL 01 42 96 10 10 - FAX 01 42 96 18 77
saberatours@selectour.com
SEVAN VOYAGES
→ 48, COURS DE LA LIBERTÉ 69003 LYON
TEL 04 78 60 13 66 - FAX 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com
WASTEELS VOYAGES
→ 67, LA CANEBIÈRE 13001 MARSEILLE
TEL 04 95 09 30 60 - FAX 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr
EREVAN
→ 32-38, RUE HANRABEDOUTIAN EREVAN
TEL 52 55 55 - FAX 56 40 30
sabera@arminco.com
Studio VITCKEN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ Փարիզի «Արշալոյս Թադէոսեան» մանուճիւղի ժողովը Շաբաթ, Յունուար 22, ժամը 14·30ին սովորական հաւաքատեղին :

Les vendredis de l'U.C.F.A.F. — Paris - Ile-de-France

SOIREE EXCEPTIONNELLE
le vendredi 28 janvier
à 20 heures 45
avec le caricaturiste

HOVIV

à l'occasion de la parution de son dernier album paru chez Edipol
« LE CLAN DES IAN — ARMENITE D'ABORD !»
Dialogue — débat avec l'auteur qui dédicacera son ouvrage
Centre Culturel et Artistique Arménien
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
(métro République)
Verre de l'amitié P.A.F.

Le jeudi 27 janvier à 20 heures 45

Le
Centre Culturel SAINT MESROB
reçoit
Le Prof. C. SANSPEUR
Chercheur à l'Université Catholique de Louvain-la-Neuve
qui donnera une

CONFERENCE

sur
l'histoire de la transmission d'un texte par les manuscrits avant la découverte de l'imprimerie. Illustration par l'apport déterminant des versions arméniennes pour l'établissement du texte des Discours de St Grégoire de Nazianze (330-390).
Présentation de photocopies de manuscrits arméniens conservés à Paris, Jérusalem, Etchmiadzine, Erevan...

10 bis, rue Thouin, Paris 5e
Métro: Cardinal Lemoine - Monge

Entrée libre — Cocktail

«ՅԱՌԱՋ»Ի ընթացիկ ապրուստ ասկագին

ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս· վաճառքի մէջ ընդհանուր գումարը) :

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին :

Աճեալական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան :

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ ԿՈՉԸ

Հարաւ-Արեւելեան Ասիոյ ահաւոր երկրաշարժը բոլորս ցնցեց :

Շրջանի ժողովուրդներու ցաւին ոչ մէկ Հայ կրնայ անտարբեր մնալ :

Իրերօդնութեան միջազգային թափին, մենք՝ Հայերս ալ պէտք է միասնաբար մասնակցինք :

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչը կը ձեռնարկէ հանգանակութեան : Արդիւնքը, Ֆրանսահայերու անունով պիտի փոխանցէ ԻՒՆԻՍԷՖ-ին, որուն նպատակն է, կապոյտ Խաչին պէս, հասնիլ երախաներուն :

Զէքերը գրել կապոյտ Խաչի անունին՝

CBAF — Solidarité Asie
17 rue Bleue 75009 PARIS

Շնորհակալութիւն ձեր նուէրին համար :

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ՆՈՐ ԺՈՂՈՎԻ

2005 ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ Շրջակայից Կրօնական Ընկերակցութեան անդամներուն ի նկատառութիւն կը յայտնենք թէ՝

2000 թուականին ընտրուած Կրօնական Ընկերակցութեան ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ սպասնավարութեան քառամեայ շրջանն իր լրումին հասած ըլլալով՝ որոշուած է ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ նոր ԺՈՂՈՎԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ կատարել յառաջիկայ

2005 ՄԱՐՏ 6-ին, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ :

Այս առթիւ Ընտրողական Յանձնաժողովին կը յիշեցնէ.

- Ընտրութեան մասնակցելու՝ ԸՆՏՐԵԼՈՒ կամ ԸՆՏՐՈՒԵԼՈՒ համար անդամները պարտին մինչեւ 2005 Յունուար 23, կիրակի, ՎՃԱՐԱԾ ԸԼԼԱԼ յետնեալ տարիներուն եւ 2004 տարուոյս իրենց բոլոր ԱՆԴԱՄԱՏՈՒՐՔերը :

Ընտրողական Յանձնաժողովս հայտնէն.-

COMMISSION ELECTORALE
Association Cultuelle
Eglise Arménienne
15 rue Jean Goujon
75008 Paris

ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ
դռվս Կրօնական Ընկերակցութեան ԲՈԼՈՐ

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry

SOIREE «TETOUYOV KEUFTES»

au profit de son école hebdomadaire

Le samedi 5 février à 20h30
à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Peguy
93190 Livry Gargan
Réservations avant le 1er février
auprès de Madeleine : 01 43 83 87 68
ou Nilva : 01 42 36 33 73

□

«ՊԷՕՐԷԿ»Ի ԵՐԵԿՈՑԹ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Տէսինի Արշակ Ջամալեան մասնաճիւղին տարեկան «պէօրէկ»ի հաւաքոյթը, Շաբաթ, Փետր. 5, ժամը 20ին, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան սրահը :

Գեղարուեստական յայտագիրը կը ներկայացնէ երգչուհի Վերոնիք :

Մասնակցութիւն՝ 17 Եւրօ, ներառեալ վիճակահանութեան երկու տոմս :

Արձանագրուելու համար դիմեցէք Ռոզին, հեռաձայնելով՝ 04·78·49·19·44 թիւին :

□

La Section «SEVAN» de Vienne de la CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE présente

le Spectacle de Noël

DE L'ECOLE ARMENIENNE
le Dimanche 30 janvier
à 15 heures précises
au Théâtre Municipal de Vienne
Au programme :

Chants, danses — Poésies, Sketches — Théâtre sous la direction de **Nareg DOURIAN** en collaboration avec la Maison de la Culture Arménienne de Vienne.

Comme chaque année, le Père Noël sera au rendez-vous pour distribuer cadeaux et friandises aux enfants.

Venez nombreux les encourager...

l'Association MACHTOTZ
pour la défense de la langue arménienne
organise

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

NOUVELLE SESSION : 12 Février - 25 juin 2005

L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Panossian
par sa METHODE AUDIOVISUELLE

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans, qui veulent être capables de **s'exprimer dans les situations de tous les jours,** ainsi que de lire et écrire l'arménien.

Stage de 50 heures, le samedi matin de 9h à 12h, à Paris.
(Absentéisme exclu)

2) Les cours de 2e, de 3e et de 4e niveaux continuent,
Les nouveaux élèves sont acceptés après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
Méthode audiovisuelle de Mme H. KALFAYAN-PANOSSIAN
3 volumes en couleur + un coffret de 4 cassettes audio (2 heures d'enregistrement). **87 Euros + 8 Euros de port.**

Pour tous ces cours et le manuel ,
RENSEIGNEMENTS, INSCRIPTIONS: 01 47 50 97 51

ԵԱՐԱՔ – ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 22-23
SAMEDI - DIMANCHE
22-23 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 230 եւրօ — վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար· 270 եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում)
247 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·119 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 80e ANNEE — N° 21·119

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՊՈՒՇ Բ. ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Յունուար 20ին, ձորձ Պուշ յաջորդեց ինքն իրեն, փառաւոր հանդիսութիւններով, որոնք ինչպէս ըսինք 40 միլիոն տոլար արժած են: Պաշտօնին դլուխն անցնելու արարողութեան առթիւ ապահովութեան աննախընթաց միջոցներ ձեռք առնուած էին Ուաշինկթընի մէջ եւ այդ միջոցները կ'երկարէին երեք օրերու վրայ: Այսպէս, օդանաւային տարածքը փակ էր, Սպիտակ Տան չուրջ զետեղուած էին հակօդային հրթիռներ: Քաղաքին կեդրոնը արգիլուած էր երթեւեկը, մեթրոյի կարգ մը կայաններ փակ մնացած էին: Զօրակոչի ենթարկուած էին 7·000 պինուոր եւ 6·000 ոստիկան: Վախը չէր գար այնքան ահաբեկիչներէն որքան ներքին ընդդիմութենէ: Ցոյցերու առաջքը կարելի չեղաւ ամբողջովին առնել:

Նախագահը երդում ընելէ ետք Աւեւտրանին վրայ, հռչակած է ամբողջ աշխարհին՝ "Ամերիկան, այս երիտասարդ դարուն մէջ, ազատութիւն կը հռչակէ աշխարհի մէջ եւ իր բոլոր բնակիչներուն համար": Ու Պուշ իր ելոյթին մէջ 41 անդամ գործածած է "ազատութիւն" բառը: Ինչպէս միշտ, պատրաստ է աշխարհը փրկելու եւ կը չեչտէ.- "Անոնք որոնք բռնատիրութեան տակ կ'ապրին թող գիտնան՝ ԱՄՆ չեն անգիտանար ձեզի պարտադրուած ճնշումը: Երբ, ոտքի ելլէք ազատութեան համար, մենք ձեր կողքին կ'ըլլանք": Եւ միշտ "ազատութիւն" հռլովելով դեռ կրկնած է.- "Ազատութեան վերապրումը մեր երկրին մէջ ալ աւելի կախում ունի ուրիշներու մօտ եղած ազատութեան յաջողութենէն: Ազատութեան լաւագոյն յոյսը ազատութեան տարածման մէջ է համայն աշխարհի մէջ": Միշտ նոյն յանկերգով աւելցուցած է.- "Ազատ ազգերու միջեւ անջատումը առաջնային հեռանկար մըն է ազատութեան թշնամիներուն: Ազատ ազգերու խորհրդակցական ձիգը յանուն ազատութեան նախերգանք մըն է մեր թշնամիներուն պարտութեան": Եւ կը թուի որ Պուշ վճռած է անպայման փրկել աշխարհն ալ, ինչպէս կը փրկէ Իրաքը...:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ, Յունուար 20ի ցոյցերը բաւական մեծ յաջողութիւն արձանագրեցին ամբողջ երկրին մէջ: 150 հազարէն (ոստիկանութեան թիւը) 300 հազար (սենտիքաներու թիւը) կը նկատուի ցուցարարներու թիւը: Ամէնէն մեծ թիւը կը կազմէին կրթական մարզին պատկանողները եւ դպրոցներու մեծ մասը փակ մնաց: Պաշտօնատարներու այս բողոքներուն Հանրային պաշտօնէութեան նախարարը Ռընօ Տիւթրէյ պատասխանած է որ "դրպանս դրամ չունիմ": Աչխատավարձի յաւելումէն աւելի, պահանջներ կան նաեւ որ յաւելեալ տարրեր ըլլան կրթական մարզին մէջ: Գնելու կարողութիւնն ալ խնդրոյ առարկայ է:

ԼԻՊԵՐԱՍԻՈՆ խոտաւ տը Ռոչիլտի ձեռքը անցաւ Յունուար 20ին, անձնակազմին քուէարկութենէն ետք: Դրամատէրը 20 միլիոն եւրօ կը բերէ զարկ տալու համար ծագումով մաօյական այս օրաթերթին եւ կը զառնայ դլխաւոր բաժնետէրը 37% մասնակցութեամբ:

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ, ոճրափորձերը չեն դադրիր եւ Յունուար 21ի առաւօտուն ալ ահաբեկչական արարք մը գործուած էր, որու հետեւանքով 10 մեռեալ կար, բայց թիւը վերջնական չէր: Նախորդ օրն ալ, իրաքցի հինգ պինուորներ սպանուած էին Պաղտատի հիւսիսը, երկրին հարաւն ալ թակարդ կառք մը պայթած է Պասրայի մօտ: Հինգ անգլիացի պինուորներ վիրաւորուած են, նաեւ Իրաքցիներ:

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ Ղիլաճ-է-Էմրուզ օրաթերթին խմբագրապետը Արաշ Սիկարչի ձերբակալուած է Յունուար 20ին Ղիլանի դատարանը, այն ամբաստանութեամբ որ կ'աչխատակցի Պի· Պի· Սի·ի եւ Ֆարտա ձայնասփիւռի պարսկերէն սպասարկութեանց: Այս վերջին կայանին նիւթականը կ'ապահովեն Ամերիկացիք:

ԾԱՆՕԹ ԳՐԱԳԻՏ Թահար Պէն Ճելլուն յօդուածով մը Լիպերասիոնի մէջ (Յունուար 21) կ'ուզէ որ Մարոքցիներն ալ, որոնք առանձնաշնորհեալ կապեր ունին Սպանիոյ եւ Ֆրանսայի հետ, Մաղրէպի այն ժողովուրդն ըլլան, որ ալ աւելի պէտք է մուտք գործէ Եւրոպական Միութիւն: Գրութիւնն ալ խորագրուած է՝ "Եւրոպան Անգարայէն Ռապաթ":

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ Դուման (երեսփոխանական ժողով) 44ի դէմ 353 ձայնով եւ վեց ձեռնպահութեամբ օրէնք մը քուէարկած է որ թոյլ կու տայ իշխանութիւններուն ռուսական հողամասին վրայ արգիլել կեցութիւնը այն օտարականներուն որոնք կը վնասեն "Ռուսաստանի միջազգային վարկին": Այսպէս, վիզաները կրնան մերժուիլ այն անձերուն որոնք չեն յարգեր "ոդեկան, մշակութային եւ պետական արժէքները", կամ նիւթական վնաս կը բերեն երկրին: Ռուսաստանի մէջ, օրէ օր օտարատեացութիւնը կը ծաւալի:

ՓԱՔՐԻՔ ՏԻՎԻՃԵԱՆ նեղ կացութեան մատնուած է, քանի միակ սարքզուխթն է կառավարութեան մէջ եւ իր մէկ մերձաւորը կը խոստովանի՝ "կը չանայ անոր պէս ընել, բայց անոր տաղանդը չունի": Պարտի լեզու դտնել կէմարի եւ Գուիէի նման չիրաքականներու հետ: Ընդհանրապէս սպառող ժողովուրդին պաչտպանութիւնը ձեռք առած է եւ օրինակ սալերու ճարտարարուեստին դէմ է, գըտնելով որ չատ սուղ կը ծախեն խոտացեալ սալերը:

ԼԱ ՀԷ մերժած է արտաքսել Թրքուհի դեկավար մը՝ Նուսրիյէ Քէսպեր, այն մտավախութեամբ որ չարչարանքի կըրնայ ենթարկուիլ Թուրքիա: Դատաւորին կարծիքն այն է որ չարչարանքը բոլորովին չէ ջնջուած:

Ժ.-Փ. ՌԱՖԱՐԻՆ, Յունուար 20ին եւ լոյթ ունենալով մրցանակներու յանձնումի մը ատեն թելադրած է Ֆրանսացիներուն որ ընդդիմեն երգչուհի մը, որ իր սերունդէն չէ թէեւ բայց խօսած է "դրական դիրքի" վրայ: Կ'ակնարկէր Լօրիի: Հաւաքոյթը տեղի կ'ունենար Թէաթր Մարինեսի:

ԹԷՆԻՍ

ԱԻՍՏՐԱԼԻՈՅ ՕՓԷՆԸ

Բ· ՀՐՆԱՆԻՆ Դաւիթ Նալպանտեան (Արժանթին) պարտութեան մատնած է Սանթիակօ Վէնթուրան (Սպանիա) 6–0, 6–3, 2–6, 6–2:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐՑԱԽ

«ԱՐՄԱՔՆՓՐԷՍ»

(Յունուար 20/21)

ՆՈՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՔՈՉԱՐԵԱՆ · ԱԼԻԵԻ

Հայաստանի ու Ազրպէյճանի նախագահները Լեռնային Ղարաբաղի կնճիռին կարգաւորման խնդիրով նոր հանդիպում կ'ունենան Մայիս 16ին, Վարչաւայի մէջ: Հանդիպումին նախաձեռնողն է Մինսկի խումբը:

*
**

Է· ՃՈՆՍԻ ԽՕՍՔԵՐՈՒՆ ԴԷՄ ՆՈՐ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայաստանի ուսանողներէն, հանրային կազմակերպութիւններէն ետք, ամերիկացի փոխ նախարար Է· Ճոնսի դէմ ձայն բարձրացուցած են պիտանականները: Գիտութեան ակադեմիային մէջ Յունուար 20 Հինդչաբթի օր արեւելագիտութեան բաժնի տնօրէնը Նիկոլա Յովհաննիսեան դատարուած կլոր սեղանին յայտարարած է թէ ամերիկացի տիկինը դիտաւորեալ ձեւով հարցը փոխադրած է եւրոպական դաշտ, ըսելով· "Այս յանցագործ, անկայուն գօտին որ ստեղծուած է այդ չորս երկիրներէն, կը գտնուի Եւրոպայի սրտին վրայ": Ապա չեչտած է թէ յայտարարութիւնը զրգռիչ, զայրացնող բնոյթ ունի, կը ծառայէ չրջանին մէջ հակամարտութիւնը բորբոքելու եւ այդ ճամբով կարգ մը նպատակներու հասնելու:

Ն· Յովհաննիսեան դիտել տուած է նաեւ որ Է· Ճոնսի խօսքերուն դէմ բարձրացած բողոքի ալիքը վերջ տուած է այն թիւր կարծիքին թէ Հայերը այլեւս յոգնած են եւ անտարբեր են Ղարաբաղի հակամարտութեան նկատմամբ:

Խօսք առած է նաեւ Ակադեմիայի պատմութեան հիմնարկի տնօրէնը Աշոտ Մելքոնեան, ըսելով· "կարծում եմ բարձրացրած աղմուկը շատ տեղին է, քանի որ սա զուտ յայտարարութիւն չէ, այլ Լեռնային Ղարաբաղի եւ ամբողջ Հայաստանի ազգային ապահովութեան սպառնալիք": Ուչադրութիւն հրաւիրած է այն հանդամանքին վրայ որ նման անհատասարակչիռ յայտարարութեամբ հանդէս եկած է պաչտօնատար մը որ իր պաչտօնը աւարտելու մօտ է:

ԼՂՀ "Ազատ Հայրենիք" կուսակցութիւնն ալ վրդովում յայտնած է նոյն յայտարարութեան:

*
**

ԱԻԱՆ ԹԱՂԱՄԱՍԻՆ ՄԷՋ ԳԱՅԼԵՐՈՒ ՎՈՀՄԱԿ

Քանի մը ամիս առաջ Երեւանի Աւան Թաղամասին չրջակայքը գայլերու վոհմակի յայտնուիլը բնապահութեան նախարարը Վարդան Այվազեան բացատրած է այդ գօտիին մէջ գայլերու թիւին յաւելումով: Ան ըսած է թէ խորհրդային օրով գայլի որսը կը խրախուսուէր, այսօր հակառակն է: Այսուհանդերձ, Աւանի բնակիչները վրդոված 32 գայլ սպանուած են:

*
**

ԼՂՀ

ՆՈՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ՝ «ՄԵՐ ՏՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՆ Է»

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան մէջ նոր կուսակցութիւն հիմնուած է, կոչուած՝ "Մեր տունը Հայաստանն է": Վարչութեան նախագահ ընտրուած է երեսփոխան Արարատ Պետրոսեան:

Կուսակցութեան մարտավարական նպատակներէն են ԼՂՀ-ի միջազգային ճանաչումը, հայկական գիներալ ուժերուն մչտական հզօրացումը, բնակչութեան ընկերային պայմաններուն բարելաւումը, եւլն.

ՄԱՄՈՒԼ

«LE FIGARO»

(21 janvier)

GERARD CHALIAND :

"Vers des résultats boiteux en Irak"

Ժերար Շալեան գոլ Ֆիկարօ կը ներկայացնէ որպէս մասնագէտ հակամարտութիւններու եւ հեղինակ, ի մէջ այլոց, "Իրաքի մէկ պատերազմէն միւսը (1991–2004)" հատորին, կը պատասխանէ Ֆիկարոյի հարցումներուն (Յունուար 21):

Ժ· Շալեան լաւատես չէ Իրաքի գինուորական կացութեան մասին որ օրէ օր կը վատթարանայ: Կացութիւնը չատ մտահոգիչ կը գտնէ դլխաւորաբար Մուսուլ, որ երկրին երրորդ քաղաքն է մէկուկէս միլիոն բնակիչով: Կը խորհի որ ինչ կը վերաբերի ընտրութիւններուն հարկ էր չփոխել Թուականը, հակառակ պարտադիր ձախողութեան նչան կ'ըլլար: Սխալներու մեծ մասը պիտի չքուէարկէ, բայց քուէարկութիւնը կարելիութիւն կու տայ չիներուն եւ Քիւրտերուն որ ազատօրէն քուէարկեն: Եթէ Քիւրտերը միացեալ ճակատ մը կը կազմեն, նոյնը չէ չիներու պարագան, ուր 15 կուսակցութիւններ համախմբուած են երեք - չորս հոսանքներու մէջ: Ինչ կը վերաբերի ընտրութեան արդիւնքներուն, կը խորհի որ պիտի կազան, որովհետեւ կարելի չէ վերակառուցել յետ-պատասական Իրաք մը առանց սիւննիներուն եւ թէ այսօր կարելի ալ չէ իրենց հետ ընել:

Սուրիա՞ թէ Իրան հարցումին, Ժերար Շալեան կը պատասխանէ որ ԱՄՆ-ուներ կառավարութիւնը պիտի չարունակէ Միջին-Արեւելքը կարգաւորելու իր ծրագիրը: Սուրիա ճնչումներու պիտի ենթարկուի, օրէ օր աւելի ծանր: Ինչ կը վերաբերի Իրանի, բացի այն նիւթական օժանդակութենէն զոր կը բերէ իրաքցիի չիներուն, Պուշի թիրախն է հիւլէական իր ծրագիրներուն պատճառաւ: Ան պիտի չարունակէ ահաբեկչութեան դէմ "պատերազմը", որ ամէն բանէ առաջ այսօր կը մնայ տեղեկատուութեան եւ ոստիկանութեան հարց մը:

Կարելի չէ բացառել, ապագային համար, սպառնալիքներու յաւելում մը: Ի վերջոյ սակայն կռուող խմբակցութիւններու ձախողութիւնը ապահով է: Իրենց պայքարը հիմ ունի մանաւանդ Պուշի կառավարութեան դիրքը եւ ընթացքը՝ Իսրայէլ - Պաղեստինեան կնճիռին մէջ:

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔ ԻՄ ԱՆԿԻՒՆԷՍ

ԵՒՐՈՊԱՆ ՎԱՂԸ ԼԱՒ ԿԸ ԼԻՆԻ, ԻՄՍԿԱՊԷՍ

ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

"Եւրոպա. Թուրքիան նախասենեակին մէջ" կը խորագրէր Դեկտ. 16ի իր թիւով՝ 2 միլիոնէ աւելի տպաքանակի տէր Ֆրանսական "Վէն Մինութ" օրաթերթը: Եւրոպայի. բայց ո՞ր, ի՞նչ Եւրոպայի մասին է հարցը: Եթէ երկրագունտի 5 ցամաքամասերէն մէկուն մասին է, պիտենք որ երկրամասին բնական սահմանները հիւսիսէն, արեւմուտքէն, հարաւէն ու հարաւ-արեւելքէն ծովերով ու ովկիանոսներով գծուած են մինչեւ Վոսփորի եւ Տարտանէլի նեղուցները, Մարմարա: Մէյ ցամաքային սահմանները պայմանականօրէն կ'երկարին մինչեւ Ուրալեան եւ Կովկասեան լեռնաշղթաները: Եւ Եւրոպա ունի շուրջ 650 միլիոն բնակիչ, աւելի մեծ խտութեամբ իր արեւմտեան երկիրներուն մէջ, քան արեւելեան. նաեւ համաշխարհային տնտեսութեան նժարին մէջ առաջնակարգ կշիռ:

Դժուար պիտի ըլլայ անոր 2000ամեայ բազմապիսի պատմութիւնը մէկ - երկու պարբերութիւններով ամփոփել: Ցիշենք միայն թէ այս ցամաքամասը մօտ քսան դար եղաւ "քաղաքակիրթ աշխարհ"ին գրեթէ միակ թատերաբեմը. յունա - հռոմէական քաղաքակրթութեան վրայ խարսխուած քրիստոնէութիւնը ձեւաւորեց, կոփեց գրեթէ իւրաքանչիւր ժողովուրդի դիմագիծը, մշակոյթը, դիրը, մէկ խօսքով՝ այն ամէն ինչ որ ժողովուրդ մը "քաղաքակիրթ" կը դարձնէ: Հոս 15 երկար դարեր տիրեցին աւատական զօրաւոր կարգեր, որոնք երկար ատեն արգելք հանդիսացան ազգային պետութիւններու կազմութեան (մինչեւ Ժ. դար Իտալիոյ եւ Գերմանիոյ համար): Եւրոպան ամբողջական, անվերջանալի պատերազմներու թատերավայր եղաւ իր ողջ պատմութեան ընթացքին, որոնցմէ Ի. դարու Ա. եւ Բ. աշխարհամարտերը պէտք անդամ բոլոր նախորդները միասին, իրենց աւերածութիւններով ու մահերու թիւով: Եւ անշուշտ իւրաքանչիւր պատերազմէ յետոյ տեղի ունեցան սահմաններու անխուսափելի փոփոխութիւններ, ի հեճուկս բնակիչներու կամքին: Անհրաժեշտ է յիշել նաեւ որ Ժէ. դարէն սկսեալ, չնորհիւ գաղութատիրութեան, Եւրոպա "արտածեց" իր բարքերը, լեզուները, նիստ ու կացը, նաեւ կրօնքները (դիտամամբ յղնակին կը գործածեմ նկատի ունենալով քրիստոնէութեան ճիւղաւորումը, եւ այդ ճիւղերուն ալ յաճախ քաղաքական նպատակներով գործածութիւնը):

Վերջապէս պէտք չէ մոռնալ որ Եւրոպա իր չատ մը տարածքներուն վրայ կրեց Ասիային եւ Ափրիկէին եկած զազմաթիւ արշաւանքներ ու ասպատակութիւններ (Հոներ՝ 405ին, Արաբներ՝ 711ին, Մոնղոլներ ու Թաթարներ՝ ԺԳ. եւ ԺԴ. դարերուն, Հուակ՝ Օսմանեան Թուրքեր 1354էն սկսեալ): Արաբներ եւ Թուրքեր իսլամ: Վերջիններէն պալքանեան երկիրները ու Հունգարիան ամբողջովին նուաճելէ ետք, երկու անգամ եկան Աստրիոյ մայրաքաղաք Վիէննան պաշարելու (1526 եւ 1683): Այդ երկրորդ անգամին մայրաքաղաքը –եւ անոր հետ վստահաբար ողջ արեւմտեան Եւրոպան իրենց փրկութիւնը կը պարտին Լեհաստանի Ցովհաննէս Գ. (Եան Սոպիեսքի) թագաւորին որ 40·000նոց բանակի մը գլուխը անցած, օսմանեան բանակը կոնակէն զարնելով աքցանի մէջ առաւ, եւ չարաչար պարտութեան մատնեց: Եւ այդ թուականէն սկսեալ Քրքական դանդաղ նահանջը Եւրոպական հողերէն. տեւեց աւելի քան երկու դար, մինչեւ Ասրիանուպոլոյ դաշնագիրը 1912ին, Թուրքիոյ ձգելով 27·000 քառ. քմ. եւրոպական հող, իր ամբողջ տարածքին հազիւ երեք տոկոսը:

Պատմական այս յոյժ կարեւոր իրադարձութիւնները բոլորովին "մոռցած" կը թուէր Լեհաստանի Արտաքին գործոց նախկին նախարար Պրոնիսլաւ Կէրէմէք (մէկը ներկայ Պապին չատ մտերիմներէն) որ անցեալ Նոյեմբերին Ֆրանսական հեռատեսիլի Ե. կայանէն հաղորդումի մը ընթացքին այնքա՛ն լորձնաչուրթն կը գովաբանէր Թուրքերն ու Թուրքիան, եւ այնքան ոգի ի բուին կը պաչտպանէր այդ երկրին մուտքը Եւրոպական Միութեան մէջ: Լեհ պապ ալ ունենալով, արդեօք Լեհաստան զաղրա՞ծ է այսօր "Եկեղեցւոյ կրտսեր դուստրը" ըլլալէ: Շշմած, կը մտածես ակամայ թէ մարդիկ ի՞նչպէս կրնան մոռնալ պատմութիւնը, ի՞նչու, ի՞նչէ մղուած կրնան այդպիսի դիրքորոշումներ որդեգրել. տեղի չտանք սակայն չեղաբանութեան:

Միացեալ Եւրոպա. երբո՞ն ի վեր եւ ի՞նչպէս: ԺԹ. դարուն իսկ Վիկտոր Հիւկոյի պէս լուսաւորեալ սակաւաթիւ դէմքեր երազեր էին "Եւրոպայի Միացեալ Պետութիւններ"ու մասին, չհանդուրժելով որ զուտ ազգայնականութենէ մղուած մարդիկ իրար մեռցնեն այս փոքրիկ երկրամասին վրայ: Ասիկա կատարեալ ցնորք էր այն տարիներուն: Եւ հարկ եղաւ սպասել Բ. աշխարհամարտի աւարտին որպէսզի Եւրոպական գաղափարախօսութիւն մը մէջտեղ գար:

Մինչ այդ, ակնարկ մը նետենք Եւրոպայի քաղաքական քարտէսի վրայ: Ֆրանսական Յեղափոխութեան եւ Նափոլէոնեան կայսրութեան ստեղծած թոհուբոհէն ետք, Վիէննայի վեհաժողովը (1815) առ ոչինչ համարելով ազգերու ազատագրութեան տենչը եւ ընդհանրօրէն իրաւունքը, Եւրոպան վերածած էր մեծ միապետութիւններու (բացի Գերմանիայէն եւ Իտալիայէն): Եւ այդ երկուքը չհաշուած, մենք կը տեսնենք 10 պետական միաւորներ, որոնցմէ միայն մէկը (Զուիցերիան) հանրապետութիւն է: Ժ. դարը Եւրոպայի համար ալ եղաւ չատ մը ազգերու ազատագրութեան դար: 1913ի քարտէսին վրայ կայ 19 ինքնիշխան պետութիւններ: Իսկ այսօր, Մարտ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ կազմալուծումէն յետոյ 85 է անոնց թիւը, որուն վրայ պէտք է աւելցնել 6 մանր պետութիւններ (Անտորա, Լիխթենշթայն, Մալթա, Վատիկան, Սան-Մարինօ եւ Մոնաքօ) որոնք ալ դերիչխան պետութիւններ են միջազգային իրաւակարգով եւ որոնց դրօշները հաւասար կը ծածանին Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան չէնքին առջեւ:

1945էն ետք Եւրոպական դաշտիարախօսութիւնը մարմնաւորողները եղան Ֆրանսացիներ՝ Ժան Մոնէ եւ Ռոպէր Շուման, Իտալացի Ալչիտէ տէ Կասփերի, Գերմանացի Կոնրատ Ատընաուըր:

Մինչեւ ենթակառոյցի մը ստեղծումը, Եւրոպա երկուքի բաժնուած էր արդէն երկաթէ վարագոյրով, արեւելք եւ արեւմուտք բոլորովին հակոտնեայ դիրքերու վրայ էին թէ քաղաքական եւ թէ ռազմական տեսակէտէ: Արեւելեան մասը խորհրդային խիստ մականին տակ, իսկ արեւմտեանն ալ՝ վերաչինութեան ամերիկեան "Փլան Մարշալ"ով ներկայացուող թաւիշէ ձեռնոցով, նոյնքան ծանր երկաթէ ձեռքին վրայ:

Միացեալ Եւրոպա՞, կամ Եւրոպական Միութի՞ւն..բայց ի՞նչ ձեւի տակ: Սկիզբէն իսկ երկու ուղղութիւններ յայտնուեցան: Մին ֆետերալիստներ, որոնք հոգ չէ թէ երկար, փուլային հանդրուաններով ի վերջոյ պիտի, կամ պէտք է յանգէին "Եւրոպական Միացեալ Պետութիւններ"ու ստեղծման: Մէկ խօսքով՝ Ատլանտեանի արեւելեան ափին նոյն բանը, ինչ որ դոյութիւն ունի անոր արեւմտեան ափին, իրր Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներ: Բայց ոչ եւրոպական ազգերու իւրաքանչիւրին անցեալն ու լեզուն, մշակոյթը եւլն. թոյլ կու տար նման բանի: Միւս ուղղութիւնը առվըրէնիսթներն էին, որոնց համար Եւրոպան կրնար միմիայն ազգերու կամ պետութիւններու համագործակցութիւն մը ըլլալ: Ատոնց կարգին եկաւ դասուիլ զօր. տը Կօլ որ 1958ին վերադարձաւ Ֆրանսական իշխանութիւններու գլուխը, երբ արդէն տարի մը առաջ 1957ի Հռոմի դաշնագրով եւ վեց պետութիւններով (Ֆրանսա, Իտալիա, Արեւմտեան Գերմանիա, Հոլանտա, Պելժիա եւ Լիւքսանպուրկ) հիմնուած էր եւրոպական առաջին ենթակառոյցը իրր Ածուխի եւ Պողպատի Եւրոպական Հասարակապետութիւն: Մէկ անդամէն չատ յստակ կ'երեւի թէ ստեղծուածը իրր առաջին քայլ՝ տնտեսական էր եւ ոչ քաղաքական: Մինչ ասկէ չատ առաջ, ռազմական գետնի վրայ 1949ին ստորագրուեր էր Ատլանտեան ուխտը որուն կ'անդամակցէին վերեւ յիշուած վեց պետութիւններէն զատ ուրիշներ ալ "համայնավար լրտեսութեան"ին դէմ ապահովելով ամերիկեան հիւլէական ամպհովանիին: Այդ ուրիշներուն կարգին Թուրքիան որ սկիզբէն իսկ իրր ուժտի ռազմական Բ. ուժ կը դառնար "ազատ աշխարհի" առաջամարտիկը, մանաւանդ իր աշխարհագրական դիրքով:

Այդ թուականներէն այսօր եւրոպական զարգացումները մանրամասն թուել մեզ չատ հեռուները պիտի տանէր. յօդուածի մը սահմաններէն չատ անդին: Անչուշտ վեցով սկսած "Եւրոպան" ուշ կամ կանուխ պիտի ընդլայներ: Տը Կօլ որ պատերազմի ընթացքին Ռուզվելթի Ամերիկային, Չըրչիլի Մեծն Բրիտանիոյ արհամարհանքին առարկան եղած էր, որոնք Ֆրանսան եւ ինք թզուկի տեղ առեր էին, այնքան ատեն որ իշխանութեան գլուխ էր, ընդդիմացաւ Անգլիոյ մուտքին: Իր իշխանութեան օրով է որ Ֆրանսական ուժերը դուրս քչուեցան նաեւ ՕԹԱՆ-ի միացեալ հրամանատարութենէն, որուն Սպայակոյտի պետը 1949էն այսօր անփոփոխ կերպով ամերիկացի զօրավար մը կ'ըլլայ: Ցաջորդական ընդլայնումներով վեցերը դարձան 15: Իսկ կառոյցը նախ դարձաւ "Եւրոպական Տնտեսական Հասարակապետութիւն", յետոյ Մասթրիխթի դաշնագրով՝ "Եւրոպական Միութիւն": Հետզհետէ աւելի անհրաժեշտ կը թուէին կառավարման ատոյգ օրգանները. ուստի, նախագահներէ կամ վարչապետներէ բաղկացած Եւրոպայի Խորհուրդին քով ստեղծուեցաւ գործադիր Յանձնախումբ մը որ չուտով դուրս եկաւ իրր թեքնոքրաթ: Իսկ ժողովուրդներու քուէներով ընտրուած ըլլալով հանդերձ, Եւրոպայի Խորհրդարանին որոշումները բանաձեւերու տարողութենէն անդին չանցան, մնացին միշտ խորհրդակցական:

Զօրավար տը Կօլ սովոր էր կաղապարած խօսքեր մէջտեղ նետելու. օր մը խօսեցաւ Ատլանտեանէն Ուրալ երկարող Եւրոպայի մը մասին, որ իր տեսութեամբ պիտի չներառնէր Մեծն Բրիտանիան: Անցնող երեք տասնամեակներու փորձը եկաւ ապացուցելու թէ ան որքա՛ն իրաւունք տնէր. իր անդամակցութեան օրէն Անգլիա աւելի խոչընդոտեց Եւրոպական կառուցման քայլերը, քան նպաստեց: Օր մըն ալ, 1963ին, Զօրավարը ուրիշ արտառոց խօսք մըն ալ օդին մէջ նետեց երբ տարուած քաղաքական ինչ-ինչ մղումներէ, յայտարարեց թէ Թուրքիա Եւրոպական կոչում ունի: Այս խօսքը սակայն օդին մէջ չմնաց, այլ ինկաւ ոչ-խուլ Թուրք ղեկավարներու ականջներուն մէջ, որոնք 40 երկար տարիներ ամբողջ "իրենց ականջին օղ ըրին", մինչեւ որ հասան իրենց նպատակին:

1991ին Խորհ. Միութեան անակնկալ փլուզումով եւ արեւելեան պլոքին քայքայումով, բոլորովին փոխուեցաւ Եւրոպական աշխարհաքաղաքականութիւնը եւ նորանոր հեռանկարներ բացուեցան "Եւրոպա"յի առջեւ: Եւրոպա՞. ո՛չ: Նախ՝ Ատլանտեան Ուխտին առջեւ: Պահ մը տրամաբանական երեւաց որ Վարչաւայի Ուխտին լուծարքէն ետք, Ատլանտեան Ուխտն ալ լուծարուէր, քանի չկար այլեւս "ազատ աշխարհը կուլ տալ ուզող կարմիր մարդակեր ճիւաղը": Ընդհակառակը, Ուաշինկթըն, որ երբեք հաշտ աչքով չէր դիտած -եւ այսօր ալ չի դիտեր ուժեղ, կազմակերպ Եւրոպայի մը կազմութիւնը, մանաւանդ անկախ ռազմական ուժով- ամէն ինչ ըրաւ եւ յաջողեցաւ նախկին արեւելեան Եւրոպայի գրեթէ բոլոր երկիրները ՕԹԱՆ-ի մէջ առնել, նաեւ նախկին խորհրդային երեք Պալթեան հանրապետութիւնները: Մենք մեզի հարց կրնանք տալ այսօր թէ այդ Ուխտը որո՞ւ դէմ կրնայ ուղղուած ըլլալ: Փիլոսոփայութեան տոքթոր ըլլալու հարկ չկայ հաստատելու համար թէ ան ամերիկեան աշխարհակալութեան գործիքն ու ծածկոցն է, Ամերիկայէն գլխաւորած միջազգային դրամատիրութեան շահերուն ի նպաստ գործածուելիք ծածկոյթը, ամէն անգամ որ հարկ ըլլայ: Եւ մեծ է անոր մէջ Թուրքիոյ կարեւորութիւնը:

Անցեալ Մայիս Մէկին 10 նոր երկիրներու անդամակցութեամբ, 25ի հասած է Եւրոպական Միութեան անդամներուն թիւը. անհնարին ոմանք, ինչպէս Լեհաստան, աւելի ամերիկամէտ են քան եւրոպամէտ: Եւրօ դրամանիշին կիրառումով 2002էն սկսեալ -որ այսօր կ'արժէ 1,3 տոլար- Եւրոպան աւելի ծանր կը կշռէ համաշխարհային տնտեսութեան նժարին մէջ. եւ աւելի պիտի կշռէր եթէ Մեծն Բրիտանիա ալ մասնակցէր Եւրոյի գոտիին, ձերբազատելով Ընդբլ Սամի պոչի կի դերէն: Նկատելի է որ նոր անդամները մեծամասնութեամբ, աւելի տնտեսական փայլուն հեռանկարներով է որ կը միանան Միութեան, քան բուն քաղաքական, Եւրոպական դաշտիարախօսութեամբ: Այս ալ է Ընդբլ Սամի ուզածը որ առիթ չփախցուց անոնց մէջ անմիաբանութեան որոմը ցանելու, հին եւ նոր Եւրոպացիներու զանազանումով, լաւ առնոնց հաճոյակատարութեան, եւ իր տրամեսական ու ռազմական չահերուն անչուշտ. օրինակ՝ Լեհերը որոնք առաջին օրէն իրենց ռազմական ուժերը զինեցին ամերիկեան օգանաւերով ու հրասայլերով, փոխան՝ չատ աւելի որակաւոր Ֆրանքեւերմանական պինանոցին:

Եւրոպական Միութիւնը -որ ունէր դրօշ եւ փառերգ- մինչեւ այսօր չունէր սահմանադրութիւն. անդամ երկիրներուն չատնոլով, միաձայնութեան մինչեւ օրս կիրարկուած օրէնքը հետզհետէ աւելի դժուարաւ իրագործելի դարձաւ եւ սահմանադրութեան մը անհրաժեշտութիւնը չատնոց կը զգացուէր: Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախկին նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէնի գլխաւորած յանձնախումբին պատրաստած սահմանադրութեան նախագիծը թոյլ պիտի տայ հեզասահ ղեկավարութիւնը Միութեան մը որու ընդլայնումի առաւելագոյն սահմանները բնաւ ճգնուած չեն...: Եւ այդ սահմանադրութիւնը Եւրոպական Խորհրդարանէն յետոյ պէտք է վաւերացուի անդամ 25 երկիրներու կողմէ աննախընթաց, խորհրդարանական քուէարկութեամբ, կամ ալ համաքաղաքացիական հանրաքուէով, ինչպէս պիտի ըլլայ Ֆրանսայի մէջ: Եթէ մէկ երկիր ոչ ըսէ, ամբողջ ծրագիրը կրնայ ձախողիլ եւ ընդդիմութիւնները չատ են, որովհետեւ եթէ այդ սահմանադրութիւնը առաւել մեծամասնութեան դրութիւն կը ստեղծէ, աւելի կը միտի մեծ տէրութիւնները նպաստաւորելու, քան՝ փոքրերը: Իսկ թէեւ տակաւին անորոշ թուականով, բայց... հորիզոնին վրայ կ'ուրուագծուի մեծերէն մեծը, Թուրքիան: Եւրոպական Սահմանադրութեան ընդունումը, վաւերացումը կ'ենթադրէ տնտպողական փոփոխութիւններ իւրաքանչիւր անդամ երկրի սահմանադրութեան մէջ, դանոնք յարմարցնելու համար եւրոպական ընդհանուր կարգ ու սարքին: Խորքին մէջ և ոչ թէ ձեւականութէն:

Այսպէս թէ այնպէս, անցնող Դեկտ. 16–17ին, Եւրոպական Միութեան դուռը բացուեցաւ Թուրքիոյ առջեւ: ԱՌԱՆՑ ՈՐԵՒԷ ՁԻՋՈՒՄԻ ԱՑՍ ՎԵՐՋԻՆԻՍ ԿՈՂՄԷ: Գրեթէ ամբողջ տարի մը տեւած բուռն վիճարկումները, անդամ երկիրներու հանրային կարծիքներու չախչախիչ մեծամասնութեամբ "ոչ"երո անցան ապարդիւն, անօգուտ, "մեծ" տէրութիւններու դեկավարները առ ոչինչ համարեցին զանոնք: Ի՞նչ գեղեցիկ "ժողովրդավարութեան" արտայայտութիւն, կարելի է հարց տալ թէ այս ձեւով ժողովրդավարութիւնը աւելի պիտի արմատաւորուի՞ Թուրքիոյ մէջ...: Ո՛չ պարոնայք, այդ ձեւին տակ Թուրքերը ձեզ մի քանի անդամ ապրիւր կը տանին ու ծարաւ ետ կը բերեն...: Վերջին օրերու ճակումները, "այո բայց"երը կամ առերես վերապահութիւնները միջազգային բեմահարթակին վրայ, վարագոյրին առջեւ խաղացուած խեղկատակութիւններ էին միայն: Իսկական խաղը մարագոյրին ետեւ 1999ին Հելսինքիի մէջ խաղացուած էր այդ քաղաքին մէջ յօրինուած խարուսիկ չափանիշերով: Ո՞վ կրնայ հաւատալ թէ Փէյսը գլխարկով փոխարինուած Թուրքին գլուխը որ "հանրապետական" վարչաձեւի 80 տարիներուն մէկ միլիմեթր իսկ չէ չեղած իր հինգհարիւրամեայ մշտածելակերպէն ու գործելակերպէն, յանկարծ մոգական ցպիկով փոխուեցաւ իր Ագդ. ժողովին մէջ երկու-երեք օրերու մէջ կատարուած քուէարկութիւններով... Այս ամէնը եղաւ Ընդբլ Սամի ծածուկ բայց ազդու կնքահայրութեամբ, որու կամքին առջեւ ոչ մէկ եւրոպացի դեկավար ուզեց կամ կրցաւ ընդդիմանալ, հակառակ ժողովուրդներու բացասական տրամադրութեանց: Տակաւին տասնեակ մը տարիներ առաջ Ցունաստան արմատապէս դէմ էր: Մէկ օրէն միւսը 180 աստիճան դիրք փոխեց, դարձաւ թեր: Հոկտեմբեր - Նոյեմբերին, չատ ըսուեցաւ որ Աւստրիա եւ Կիպրոս իրենց վեթօն պիտի դնեն: Վերջին վայրկեանին չքրին, քանի որ ամերիկեան հարթիչ գբլանը եկաւ անոնց տրամադրութիւնները ալ տափակցնելու: Ի՞նչպէս միջազգային իրաւական տրամադրութիւններուն չարիր գարձնել իրականութիւնը որ անդամ պետութեան մը հողին մէկ երրորդը երեսուն տարիէ ի վեր գրաւած ուրիշ պետութիւն մը անդամակցութեան ճամբան բռնէ նման կացութեան մէջ: Հաւատա՞նք տակաւին այսպիսի Եւրոպայի մը ուր օրինաւորութիւնը ա՛յս աստիճան բացայայտօրէն կը կոխկռտուի...: Կիպրոսի ճանաչման հարցը անչրջանցելի պայմանը պիտի ըլլար...: Բայց չեզա՛ւ: Թրքական ասոյթով՝ "Թոփրաք ալընըր, վերիլմէզ" (Հողը կ'առնուի, չի տրուիր):

Ամէն եւ Իսրայէլի հետ Թուրքիա աշ-

ՊՐԻՍՄԱԿԷՍ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՈՒՇ ԵՐԱՄԵԱՆ

Նահին Կորտիմըր, 81ամեայ նոպէլեան դափնեկիրը (1991) վկայագրուհին, որ Եոհաննէսպուրկ կ'ապրի, ձեռնարկած է գրական արշաւի մը, որուն հասոյթը պիտի տրամադրուի Աֆրիկէի մէջ սիասայի դարմանումին և անոր հետազօտութիւններուն:

Ոչ իսկ մէկ գրագէտ անոնցմէ, որոնց դիմած է վկայագրուհին, մերժած է ղինք: Բոլորն ալ համաձայն գտնուած են մէկ-

---

խարհի այն երկիրն է որ կրնայ ինքն իրեն Թոյլ տալ ողջ աշխարհի կարծիքը արհամարհել, անոր ասպարէզ կարդալ· ռըռվիեստեւ աց ունի անփոխարինելի զէնիմ մը, որ աշխարհագրական դիրքն է· երկիր մոլորակի վրայ միակ պետութիւնը որ ոտք ունի երկու ցամաքամասերու վրայ, նեղուցներու պահակի դիրքով: Եւ այս խաղաքարտը Թուրքիան Սուլթան Համիտի օրերէն մինչեւ այսօր սքանչելի կերպով կը չահագործէ: Եւ տակաւին երկար ատեն պիտի չահագործէ, այնքան ատեն որ աշխարհի, եւ մանաւանդ առեմտեան աշխարհի անտեսութիւնը խարըսխուած մնայ սեւ ոսկիին՝ քարիւղին վրայ: Իսկ փորձագէտներու (վատահելի) կարծիքով, այդ պիտի տեւէ տակաւին 40–50 տարի, եւ քարիւղի կարեւոր պահեստները կը գտնուին Կասպից ծովէն անդին, որոնց հասնելու համար Ընքըլ Սամ եւ դրամատիրութիւնը անչըքանցելի կերպով պէտք ունին Թուրքիոյ, իբրեւ կամրջակուռ: Ապա թէ ոչ, Եւրոպական Առեանին կողմէ ամէն ամիս կրկնուող Թուրքիոյ դատապարտումները պիտի բաւէին արդէն որ անոր առջեւ դուռը փակուէր, եւ ամուր կերպով: Այս "խիստ կարեւոր" խնդիրներու առջեւ կիպրոսի հողային ամբողջականութիւնը չատ ծանր չկշռեց, ինչպէս տեսանք: Իսկ Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչո՞ւմը· Թող ներուի ինծի ըսել թէ մեծ կշիռ չունի, եւ Թուրքիա, այնքան ատեն որ վերոյիշեալ պետութիւններու չահերը կը տանին իրեն անվերապահ նեցուկ ապահովելու, դիւրին-դիւրին չի կատարեր այդպիսի ճանաչում, որ առ այժմ փարատներով հեռու կ'երեւի բանակցութիւնները սկսելու պայմաններէն:

1878ին Պրիմեան Հայրիկ չորս հոգինոց պատուիրակութեամբ մը Պէրլինի վեհաժողովին ներկայացեր էր· Հերիսայէն բաժին չառած, վերադարձին խօսեր էր Թուղթէ եւ երկաթէ չերեփներու մասին···: 2004 Դեկտեմբեր 17ին, Հայութիւնը 4000է աւելի թիւով գնաց Պրիւսէլ այս անգամ թերեւս փայտէ չերեփով, բայց դարձեալ առանց հերիսայի ետ դարձաւ: Դատը չարունակելու համար հարկ է թերեւս տարբեր մեթոտներու դիմել, տարբեր առեաններու ներկայանալ, ոչ թէ երկաթէ, այլ ամուր կոփած պողպատէ չերեփով հերիսայէն մեր բաժինը ստանալու համար: Ջմռռնալով Զարեհեան պատգամը "Ով հայ ժողովուրդ, քու միակ փրկութիւնը քու հաւաքական ուժի մէջ է": Պատգամ մը որ պէտք չէ մոռցուի, մանաւանդ 90ամեակի նախօրեակին:

Վերջապէս, Եւրոպան ունի իր պարանոցին վրայ կախուած դամոկլեան սուր մը որ իր բնակչութեան թիւի հարցն է: Ֆրանսայի բնակչութիւնը արդէն ժ. դարու վերջաւորութենէն ի վեր չաճիր: Իսկ եւրոպական չատ մը երկիրներունը ի. դարու կէսերէն ի վեր: Օրօրոցներու եւ դագաղներու հաւասարակշռութիւնը կ'ապահովուի չնորհիւ վերջին տասնամեակներուն ներգաղթներով, -Ասիացիներ, Մէջին-Արեւելցիներ, Մաղրեպցիներ եւ Թուրքեր-: Ի՞նչ կ'ըլլայ Եւրոպայի չատ մը երկիրներուն ազգագրական պատկերը եթէ Թուրքիա վաղը հոս թափէ իր արագ աճող ժողովուրդին աւելորդը: Ասկէ երեք-չորս դար առաջ Վիէննայի պարիսպներուն տակ ռազմականօրէն ճախողած Եւրոպայի ամբողջական նուաճումը ԻԱ. դարուն առաջին կէսին խաղաղ ճամբով վը յաջողի՞ Օսմանին, Մէհմէտին: Եւրոպան վաղը լաւ կը լինի՞· խակապէ՞ս: Աստուա՛ծ գիտէ, կամ սատանան:

Ս. Պ.

Մարսէյլ, Յունուար 15

Թ. ԱՔՉԱՄ 2015 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՄԱՍԻՆ

Թուրք ծանօթ պատմաբան ու հրապարակագիր Թաներ Աքչամ որ չաբաթական յօդուած մը կը ստորագրէ «Ակօս»ի մէջ, Դեկտ. 24ի թիւին նիւթ ըրած է «2015»ը: Ան թէ՛ Թուրքիոյ համար, թէ՛ Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններուն տեսանկիւնէն անկիւնադարձ մը կը նկատէ այդ թուականը: Նախ 1915–ին հարիւրամեակն է ան, ապա Թուրքիոյ Եւրոպական անդամակցութեան հաւանական թուականը: Այդ անդամակցութեան համար կարեւ պատմուածք տրամադրել այն ծաղկաքաղին, որ "Հէգեեաներու Պատամ" պիտի կոչուի, եւ զոր Ն. Կորտիմըր ինք պիտի խմբագրէ, ինչպէս կը տեղեկացնէ Թիը Նիւ Եորք Թայմզ թերթը: Գիրքը Դեկտեմբեր 1ին, որ Սիասայի համաչխարհային օրն է, լոյս տեսած է ԱՄՆ-ի և այլ տասը երկիրներու մէջ, ինչը լեզուներով: Ծաղկաքաղին մասնակցող 21 գրագէտներուն մէջ միջազգային համբաւի տիրացած անուններ կան, ինչպէս՝ Սիւզըն Զոնթակ, Կապրիէլ Կարսիա Մարքէզ, Սալման Ռուշտի, Ճոն Ափտայք, Կունթըր Կրաս, Մարկարէթ Էթուուտ, Արթըր Միլլըր, Ուտոլի Էլլան եւ ուրիշներ:

Այս ամբողջ պատմութիւնը գիս կը տանի խորունկ եւ տխուր մտորումներու, ոչ թէ որովհետեւ մենք չենք կրնար նման արշաւներ ձեռնարկել: Կրնա՛նք: Վկայ մեր մտաւորականները անխտիր, որոնց անդամներուն տարած սիրայօժար եւ անհատոյց աշխատանքը հաղուագիպօրէն այլ ժողովուրդներու մէջ կը գտնենք, կ'երեւի: Այս չէ գիս տխրեցնողը, այլ՝ դիրին, գրականութեան եւ գիրքին տրուած արժէքը, կարեւորութիւնը, բայց մանաւանդ այն վստահութիւնը, զոր ունի այս պարագային Ն. Կորտիմըր իր ընթերցողներուն հանդէպ: Վիպագրուհին վստահ է, որ իր եւ միւս գրագէտներուն անունները բաւարար երաշխիք են, որ այդ ծաղկաքաղը ծախուի (ամէն դինով՝ 14$, ինչպէս կը տեղեկացնէ թերթը) եւ բաւարար հասոյթ ապահովէ արշաւին յաջողութեան համար:

Անշուշտ մասնակցող անուններուն համբաւը մեծ դեր կը խաղայ: Բայց անոնք ինչպէ՞ս համբաւի հասան: Պարզ չէ՞· ի րենց տաղանդին ուժով:

Մի՛տ ըն:

Հարցումս անտեղի մի՛ գտնէք՝ միա՞յն տաղանդի ուժով, թէ՞ նաեւ ճիշտ ծանուցումով, ճիշտ գնահատանքով, գրական քննադատութեամբ:

Չկա՞ն մեր գրականութեան մէջ նաեւ տաղանդաւոր անուններ, որոնք մոռացութեան տրուած են, որոնց գիրքերը առանց ընթերցողի կը մնան, մինչ մեր ժողովուրդը աւելի եւ աւելի կը խրի առօրեայ մտկերեւոյթներու մէջ:

Գրականութիւնը, որ մեր ամբողջ պատմութեան ընթացքին մեծ դեր կատարած է, ինչո՞ւ այսօր գաղրած է իր «ընկերային» դերէն, ծառայութենէն: Այս հարցումը կրնայ պատմաբան, գրականագէտ, գեղասանուեստի ոլորտին մէջ դէպի ետ քայլ առնելու հոլովոյթը բացատրել: Ասիկա կը նշանակէ թէ անկախ այդ մասին պետութեան գործածելիք քննութադրումէն, ճանաչումի պարտնատկէն ու կերպէն, ոչ մէկ կատակ կայ որ Թուրք հաւաքականութեան համար անցեալը այլեւս պիտի ըլլայ ծանօթ բան մը: Ու ատիկա է կարեւորը:

Աքչամ այդ առթիւ բաւական խիստ լինելու մը հաւասար ուժգնութեամբ կ'ուղղուի որքան ընթերցողներուն, նոյնքան եւ գրագէտներուն:

Ինչո՞ւ համար Սփիւռքի աշակերտները չունին տոկոսն է միայն, որ ծանօթ է օրինակ Շահան Շահնուրի անունին, թէեւ Շահնուրի վէպը այսօր եւս այժմէական կը հնչէ: Ինչո՞ւ համար ընթերցումը մառան նետուած հաճոյք մը պիտի համարուի այսօր մեզի համար, երբ աշխարհի մէջ հասոյթ ապահովող հաճոյք մը դարձած է:

Ն. Կորտիմըր իր արշաւին համար դիմած է իր բարեկամներէն եւ գրագէտներէն անոնց, «որոնք մտահոգ են աշխարհի մէջ կատարուածներով»:

Մե՞նք, մենք մտահոգ չե՞նք, ո՛չ թէ աշխարհի, այլ գոնէ մեր շրջանակներուն մէջ կատարուածներով: Հայաստանցի բարեկամ մը, քանի մը տարի առաջ, այսպէս արտայայտուեցաւ.

-Մենք չենք ուզում աշխարհ մտնել: Մենք ուզում ենք մեր պզտիկն նստենք, վանք սարքենք···

Ճիշտ է, մերը ուրոյն մշակոյթ մըն է, որ չի նմանիր այլ մշակոյթներու: Ճիշտ է, մեր կեանքի պայմանները այնպիսին են, որ կ'արգիլեն մեզի չաղուիլ այլուն, մտնել այլ մշակոյթներու մէջ: Շատեր ուզղակի կ'ըսեն արդէն՝ մեզի ի՞նչ, թէ օտար այնինչ գրագէտը ինչ գրած է, ինչպէս գրած է···

Բայց չէ՞ք կարծեր, որ ատիկա ի վերջոյ մեզ լճացումի պիտի տանի (եթէ արդէն չէ տարած): Ի վերջոյ բացարձակ երեւոյթներ քիչ կան կեանքի մէջ, եւ ինչ որ կայ, բաղդատութեամբ եւ համեմատութեամբ է, որ կ'ընթանայ:

Գրականութիւնը մեզի համար միշտ ալ ունեցած է յատուկ եւ կարեւոր դեր: Ինչո՞ւ այսօր չենք հարցներ մենք մեզի եւ մեր շրջապատին, թէ ինչո՞ւ դադրած է ան, թէ ինչո՞ւ չի կատարեր իր դերը:

Բարձրաձայն արտայայտուած այս հարցումներն են, որ կրնան մեզի պատասխաններ հայթայթել, պատասխաններ, որոնք թերեւս բան մը փոխեն իրականութենէն, դէպի լաւը: Այդ յոյսով է, որ կը հարցնենք: Ով որ պատասխաններ ունի, թող չլռէ, ամանորեայ հաչուեյարդարի այս օրերուն:

"Գանձասար", Դեկտեմբեր Գ.

ՊՐԻՍՄԱԿԷՍ

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲԱՆ

(ՎԷՊ՝ ՊԷՋՃԵԱՆ ԱՄԻՐԱՑԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

ԱՐԱ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.

ՊԷՋՃԵԱՆ ՊԱՀԱՏԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱԽԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

«ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՄՆԱՑ»

- Բայց անոնք խոստովանեցան իրենց յանցանքը:

- Տէր իմ, ով գիտէ ի՞նչ չարչարանաց տակ:

Սուլթան Մահմուտ յօնքերը պռստեց:

- Բայց Արթին···:

Պէշճեան սկսաւ հեծկլտալ: Ձիղերը խանդարուած էին:

-Ես վրէժխնդիր եղայ, ոճրագործ եղայ: Տէր իմ, ամբողջ կեանքիս մէջ եթէ չէք ուզեր որ տառապիմ եթէ չէր ուզեր որ խելագարիմ, չնորհեցէք ինծի Սարիմեհաններու կեանքը, լսաւ:

Պէշճեան այնքան պաղատեցաւ եւ խնդրեց որ Սուլթանը տեղի տուաւ:

-Այնքան չատ են ծառայութիւնները որ պիտի չկարենամ մերժել քեզ: Ես խորհած էի որ դուն անոնց պատժուիլը կ'ուզես, երբ երէկ լսիր թէ յանցաւորը Մուսթաֆան չէ, այլ Սարիմեհանը: Պիտի չնորհեմ անոնց կեանքը, քանի որ այդ բանը քեզ պիտի փրկէ իրականն տառապանքէ մը:

Պէշճեան լայն չունչ մը առաւ: Պալատէն երկրէ վերջ կառապանին հրամայեց Սարիմեհաններու բնակարանը երթալ: Դուռը բացաւ Մաքսուտ ամիրայի կինը՝ Մարթա: Տիկնոջ աչքերը կարմրած էին արցունքէն:

-Ջոյը իմ, լսաւ Պէշճեան զուարթ, խօսքս յարդեցի, ժամ մը չ'անցնիր եւ Մաքսուտ ամիրա եւ իր հօրեղբայրները ողջ առողջ տուն կը դառնան:

Կինը ուզեց Պէշճեանի ձեռքը համբուրել: Ամիրային տրամադրութիւնը տեղը եկած էր: Ժպիտով լսաւ.

-Ես քահանայ չեմ քոյր իմ: Հիմա իմ խիղճս եւ քու միտքդ հանգիստ է, այդ կը բաւէ մեզ:

Պէշճեան Սարիմեհաններէն մեկնելէ յետոյ, գնաց Մայր եկեղեցի, երկու խոչոր մոմ առաւ վառեց եւ չնորհակալութիւն յայտնեց Աստուծոյ որ իր խղճին վրայէն վերցուցած էր ծանր բեռ մը:

Երբ դուրս եկաւ, աւազակներէն անտեղեակ վերջին դէպքերէն, ուզեց հանդիպացընել Պէշճեանը:

- Ամիրա, դուն ի՞նչ յանցանք ունիս, ինչ է որ ուզեց խնդիր մը մէջտեղ հանել ոչինչէն:

- Կարգադրեցի Տէր հայր, կարգադրեցի, ըսաւ Ամիրան:

Քահանան բան չէր հասկնար: Պէշճեան պատմեց դէպքը մանրամասնօրէն:

- Այսքանը կը խորհիմ թէ լաւ դաս մը եղաւ Մաքսուտ ամիրային, վճռեց աւազակներէն:

- Անոր չափ ես ալ տառապեցայ, Տէր հայր:

Ճանկարծ Ամիրան յիշեց գինքը հետաքրքրող խնդիրը:

- Տէր հայր, ըսաւ, մեր վեհափառ Սուլթանը Փէրման ըրաւ որ եկեղեցին թաղուիմ: Մայր եկեղեցին մէջ կ'ուզեմ քը նանալ յաւիտենական քունս: Կրնանք տեղը մխասին ճշդել, որպէսզի դերեզմանս պատրաստեմ եւ ալ ազօթքներս հոն ընեմ:

- Ամիրա, դեռ ձեզի համար չատ կանուխ է դերեզմանի մասին խորհիլ:

· Տէր հայր, դուն կրօնքի մարդ ես, մեզմէ լաւ գիտես մահը Տիրոջ հրամանն է եւ մարդ չի գիտեր թէ որ անկիւնը կը սպասէ ձեզի: Այս աշխարհը միւս աշխարհին համար պատրաստութիւն մըն է:

Այդ օրը Պէշճեան երջանիկ էր, երջանկութեան արտայայտութիւնը կը հոսէր իր դէմքէն: Խիղճը հանդարտ էր այլեւս: Բարի գործ մը ըրած ըլլալու գոհունակութիւնը ունէր:

(Շար· 81)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ

"Յառաջ"ի բաժանորդագրութեան սակերը անփոփոխ պահեցինք 2001. Նոյեմբեր Մէկէն ի վեր, հակառակ վարչութեան կրած ծանր յաւելումներուն թղթատարի, թուղթի, աշխատավարձի, ընկերային տուրբերու եւ այլ մարզերու մէջ: 2005 Յունուար Մէկէն, թղթատարը նախորդ հինգ տարիներու 50% յաւելումին, նոր եւ աւելի ծանր յաւելում մը կը կիրարկէ, որու հետեւանքով յաւելում մըն ալ որոշած է առաքման ընկերութիւնը (*ուրթաժ*) նոր կարգադրութիւններու պատճառաւ:

"Յառաջ"ի եկամուտը կ'ապահովեն միայն իր բաժնեգիները, սակաւաթիւ ծանուցումները եւ բարգաւաճման ինճնաբուխ նուէրները:

Մեր բաժանորդները կը հասկնան անշուշտ որ վերոնշեալ պարագաները եւ տպագրական նոր դժուարութիւնները կը ստիպեն որ յաւելում կրեն նաեւ "Յառաջ"ի բաժանորդագրութիւնները, որոնց նոր սակերը են Փետրուար Մէկէն սկսեալ· –

ՖՐԱՆՍԱ	
Տարեկան	250 Եւրօ
Վեցամսեայ	135 Եւրօ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ	
Ամէնօրեայ առաքում	300 Եւրօ
Շաբաթական առաքում	270 Եւրօ

Օդանաւային առաքումներու համար դիմել վարչութեան, սակերը տարբեր ըլլալով ըստ երկիրներու:

***

Փետրուար Մէկէն յետոյ, ոչ մէկ բաժանորդագրութիւն կը գանձուի հին սակով:

Շնորհակալութիւն

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ "ՅԱՌԱՋ"Ի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՄԱՆՈՐ ԱՌԹԻՒ

ՇԱԻԻԼ.- Պ. Գ. Թուղլուեան 50 Եւրօ:

***

ԳԼԵՐՄԱՆ- ՖԵՐԱՆ.- Պ. Հայկ Ժան Եարկի 30 Եւրօ:

Conférence - Présentation

Le **G2IA**, en collaboration avec **E.I.B.C. (European Investment & Business Consulting Company)**
vous invite à une conférence / présentation / débat.

— **Comment créer des entreprises en Arménie ?**
— **Comment établir des partenariats avec des entreprises arméniennes ?**
— **Est-il possible de conquérir des marchés importants en passant par l'Arménie ?**

VENEZ NOMBREUX A LA REUNION DE PRESENTATION
LE JEUDI 27 JANVIER A 19 HEURES
dans les Salons de l'HOTEL LE PERA,
17 rue Caumartin 75009 Paris
Métro : Havre Caumartin

Cette réunion est organisée conjointement avec le Cabinet de Conseil Schanth à Paris qui est implanté aussi en Arménie sous le nom de E.I.B.C. (European Investment & Business Consulting Company). Pour répondre clairement et précisément à vos interrogations sur ce sujet nous serons en présence d'experts pour les aspects juridiques et fiscaux en Arménie.

Pour plus d'informations contactez-nous au: 01 40 43 17 22 ou 06 10 50 60 04 ou 06 60 68 43 10.

Responsable de la coordination des actions : Edouard VARVARIAN

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Այս կիրակի, Յունուար 23ին
ԱՂՕԹՔ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ
ԲՈԼՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
վասն Յիշատակին երանելոյ Հոգւոցն
Բազմահարիւր անմեղ մեր Հայորդեաց՝
ԶՈՀ՝

ԲԱՔՈՒԻ ԵՒ ՍՈՒՄԳԱԻԹԻ

ԵՂԵՌՆԱԿԱՆ ԲԱՐԲԱՐՈՍՈՒԹԵԱՆՑ

Յաւիտենական Յիշատակն Արդարոյ Օրհնութեամբ եղիցի:

Le jeudi 27 janvier à 20 heures 45

Le

Centre Culturel SAINT MESROB

reçoit

Le Prof. C. SANSPEUR

Chercheur à l'Université Catholique de Louvain-la-Neuve
qui donnera une

CONFERENCE

sur
l'histoire de la transmission d'un texte par les manuscrits avant la découverte de l'imprimerie. Illustration par l'apport déterminant des versions arméniennes pour l'établissement du texte des Discours de St Grégoire de Nazianze (330-390).

Présentation de photocopies de manuscrits arméniens conservés à Paris, Jérusalem, Etchmiadzine, Erevan...

10 bis, rue Thouin, Paris 5e
Métro: Cardinal Lemoine - Monge

Entrée libre — Cocktail

Date à retenir

Retenez bien la date du 5 mars !

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «Astrig» d'Arnouville-lès-Gonesse organise, au profit de son école hebdomadaire,

une **SOIREE CABARET** animée par

MARTIN YORGANTZ
et son orchestre,

avec la présentation de jeunes talents arméniens et la prestation de **Catharina DARBINYAN,** à l'Espace «Charles Aznavour» à Arnouville.

Cette soirée aura lieu sous la présidence d'honneur d'**André MANOUKIAN.**
Contact : Mireille GUEMDJIAN :
☎ **01. 39. 90. 63. 89**

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry

SOIREE «TETOUYOV KEUFTES»

au profit de son école hebdomadaire
Le samedi 5 février à 20h30
à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Peguy
93190 Livry Gargan
Réservations avant le 1er février
auprès de Madeleine : 01 43 83 87 68
ou Nilva : 01 42 36 33 73

□

«ՊԷՕՐԷԿ»Ի ԵՐԵԿՈՅԹ

Ֆրանսահայ կապոյտ խաչի Տէսթէի Ա.չակ Ջամալեան մանուճխաղին տաբեկան «պէօրէկ»ի հաւաքոյթը, Շաբաթ, Փետր. 5, ժամը 20ին, Տէսթէի Հայ Մշակոյթի Տան սրահը:

Գեղարուեստական յայտագիրը կը ներկայացնէ երգչուհի Վերոնիք:

Մասնակցութիւն՝ 17 Եւրօ, ներառեալ վիճակահանութեան երկու տոմս:

Սրճանպղրեայ համար դիմեցէք Ռոզին, հեռաձայնելով՝ 04·78·49·19·44 թիւին:

□

La Section «SEVAN» de Vienne
de la
CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
présente

le Spectacle de Noël

DE L'ECOLE ARMENIENNE
le Dimanche 30 janvier
à 15 heures précises
au Théâtre Municipal de Vienne
Au programme :

Chants, danses — Poésies, Sketches — Théâtre sous la direction de **Nareg DOURIAN** en collaboration avec la Maison de la Culture Arménienne de Vienne.

Comme chaque année, le Père Noël sera au rendez-vous pour distribuer cadeaux et friandises aux enfants.

Venez nombreux les encourager...

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԶԱԿԱՆ
ՆՈՐ ԺՈՂՈՎԻ
2005 ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ Շրջակայից Կրօնական Ընկերակցութեան անդամներուն ի նկատումի կը յայտնենք թէ՝

2000 թուականին ընտրուած Կրօնական Ընկերակցութեան ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԶԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎի պաշտօնավարութեան քառամեայ շրջանն իր լրումին հասած ըլլալով՝ որոշուած է ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԶԱԿԱՆ նոր ԺՈՂՈՎԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ կատարել յառաջիկայ

2005 ՄԱՐՏ 6-ին, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ:

Ա.յս առթիւ Ընտրողական Յանձնաժողովին կը յիշեցնէ.

- Ընտրութեան մասնակցելու՝ ԸՆՏՐԵԼՈՒ կամ ԸՆՏՐՈՒԵԼՈՒ համար անդամները պարտին մինչեւ 2005 Յունուար 23, կիրակի, ՎՃԱՐԱԾ ԸԼԼԱԼ յետնեալ տարիներուն եւ 2004 տարւոյս իրենց բոլոր ԱՆԴԱՄԱՎՃԱՐՔերը:

Ընտրողական Յանձնաժողովս հասցէն.-

COMMISSION ELECTORALE
Association Cultuelle
Eglise Arménienne
15 rue Jean Goujon
75008 Paris

ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ
ղովս Կրօնական Ընկերակցութեան ԲՈԼՈՐ

CBAF-Solidarité - Asie

COMMUNIQUE

La tragédie qui ravage aujourd'hui l'Asie du Sud nous a tous bouleversés.

La détresse qui frappe les populations de cette région ne peut laisser aucun Arménien insensible.

Un élan de solidarité internationale s'est mis en place auquel nous devons, nous Arméniens, nous associer collectivement.

C'est pourquoi, la Croix Bleue des Arméniens de France lance une collecte nationale dont le montant sera versé au nom de tous les Arméniens de France à l'UNICEF.

Les objectifs de cette organisation rejoignent les priorités qui ont toujours été les nôtres «l'aide à l'enfance».

Envoyez vos dons en libellant vos chèques à :

CBAF — SOLIDARITE ASIE
17 rue Bleue 75009 PARIS

Merci pour votre générosité.

Les vendredis de l'U.C.F.A.F. — Paris - Ile-de-France

SOIREE EXCEPTIONNELLE
le vendredi 28 janvier
à 20 heures 45
avec le caricaturiste

HOVIV

à l'occasion de la parution de son dernier album paru chez Edipol
« LE CLAN DES IAN — ARMENITE D'ABORD !»

Dialogue — débat avec l'auteur qui dédicacera son ouvrage

Centre Culturel et Artistique Arménien
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
(métro République)

Verre de l'amitié P.A.F.

PRIX DU CDCA 2005

Le Comité de Défense de la Cause Arménienne annonce le lancement d'un prix récompensant l'auteur d'un travail universitaire ayant abouti à l'obtention d'un diplôme durant l'année 2004. Ce concours, ouvert à toutes les disciplines, récompense les meilleurs travaux dont le sujet porte directement ou indirectement, sur l'Arménie et les Arméniens.

Toutes les disciplines sont concernées: histoire, géographie, sociologie, économie science de la vie et de la terre, arts, sciences politiques, sciences physiques, psychanalyse, architecture, cinéma...

1er Prix : 1 500 Euros
2ème Prix : 1 000 Euros
3ème Prix : 500 Euros.

Pour qui ?

Tout étudiant titulaire d'un diplôme BAC+4 (niveau maîtrise) ou BAC+5 (Master, DEA, DESS...)

Type de document ?

Tout document ayant donné lieu à la délivrance d'un diplôme par des organismes d'enseignements français : rapport de stage, mémoire, document de fin d'études, film...

Jury ?

Un jury pluridisciplinaire composé de chercheurs, professeurs et universitaires déterminera les trois œuvres jugées les meilleures tant par l'originalité du thème abordé que de la forme.

Inscription, remise des documents et des pièces justificatives avant le 28 février 2005.

Renseignements :
Comité de Défense de la Cause Arménienne (CDCA)
17 rue Bleue 75009 Paris
Tél. : 01 44 83 07 02
Fax : 01 42 46 81 59
www.cdca.asso.fr

ՈՐԲԱԹՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 25
MARDI
25 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՀԱՅՐԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 230 եւրօ — վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար· 270 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
247 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·120 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 80e ANNEE — N° 21·120

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՓԸ

Ի՞ՆՉ ԷՐ Է. ՃՈՆՍԻ ԸՍԱԾԸ

ԱՄՆ-ու արտաքին փոխնախարարուհի է. Ճոնսի խօսքերը, ուղղուած՝ կովկասեան հակամարտութիւններու կարգին Լ.Ղ.Հ.ի ու յատկապէս անոր ղեկավարներուն, աւելի քան արդար ընդվզում պատճառած են հայութեան բոլոր հատուածներուն: Ճոնս ռուսական թերթի մը տրուած հարցազրոյցի մը ըսած էր թէ այդ ղեկավարները «քրէական տարր»եր են եւ թէ Մոսկուա հարկ է աւելի ջանք գործադրէ զանոնք կարգի հրաւիրելու, հակամարտութեան այդ չրջանները կայունացնելու համար:

Հայաստանի ու նաեւ Լ.Ղ.Հ-ի պանազան խմբաւորումներէն - գիտնական, ուսանող, մամուլ, եւլն. - հասած հակազդեցութիւնները, ԱՄՆ-ու Երեւանի դեսպանատան առջեւ կատմակերպուած ցոյցերը, փաստ են թէ որքա՛ն զգայուն լարի մը դպած է փոխնախարարուհին: Մնաց որ, իսկապէս աւելորդ բան էր նման փաստ, որքան ալ յոդնածի, վհատածի տպաւորութիւն ուզէին քաղել ամանք Հայաստանի քաղմութիւններէն: Եւ վստահաբար, Է. Ճոնս այդ իրականութիւնը ամէնէն լաւ գիտցողներէն մէկն էր. որպէս գլխաւոր պատասխանատուներու ոլորտէն մէկը այն երկիրն որ իր կանգունով չափած չարն ու բարին, աշխարհը կարգի դնելու առաքելի վերածուած է. հոգ չէ թէ առ այժմ այդ առաքելութիւնը տակաւին քանդումի փուլէն դուրս եկած չէ, որպէսզի կարգը գայ չինելուն...

Այնքա՛ն անտեղի, անհեթեթ էր Ղարաբաղի ղեկավարութեան կատարուած վերագրումը որ անկարելի է չմտածել թէ արդեօք է. Ճոնս որպէս դիւանութեան ազդեցիկ ու անմիջական միջոց չէ՞ր գործածած «քրէական տարր»ի պիտակը: Գրգռութիւն որուն հակազդեցութիւնը լուռ թեանէ, անտարբերութենէ ուրիշ ամէն բան կրնար ըլլալ հայութեան որեւէ հատուածի համար: Ու այդ հակազդեցութիւնը արթնցնել չէ՞ր արդեօք բուն նպատակը: Տեսնել, ու ցոյց տալ առ որ անկ է, թէ Հայերը որքա՛ն հակամերիկեան ներուժ ունին. բան մը որ ամէնէն անքաւելի, անժամանցելի, անչրջանցելի մեղքն է Զարի ու Բարիի խիստ սահմանազատումով դժուխքն ու դրախտը երկիր փոխադրած նորօրեայ աստուածներուն համար:

Խօսքով, դիրքով, արարքով ԱՄՆ-ու մէկ ներկայացուցչէն դէմ պժգոհութիւն յայտնել ի՞նչ մեկնաբանութիւն կը գտնէ Ուաչինկթընէն. անարդարութեան, անտեղի վարկաբեկումի մը դէմ ըմբոստութեան արտայայտութի՞ւն, թէ գերհզօրին կամքը, «ազատութեան», «ժողովրդավարութեան» ճգտումները մերժելու, անոր դէմ ապստամբելու ամբարտաւանութիւն: Իրաքի օրինակը երկընտրանքի ո՛չ մէկ նը-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի՞Ր· ՏԷ· ԷՖ·Ի ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

ՊԱՅՐՈՒ ՎԵՐԸՆՏՐՈՒԱԾ

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ՄՆԱՆ

Ֆր· Պայրու գոհ է: Կը խոստովանի որ իր երկար քաղաքական փորձառութեան լաւագոյն համադրումարը ապրած է: Ճիշդ է որ վերընտրուեցաւ նախագահ, ձայնեբրու 98,46%ով որ "խորհրդային" ընոյթ մը կու տայ ընտրութեան, բայց միակ թեկնածուն էր, ինչ որ կը փաստէ կուսակցութեան միանականութիւնը, եթէ չըլլար այն միակը, որ նաեւ կուսակցութեան միակ ղեկավարն է կառավարութեան մէջ: Արդարեւ, փոխադրութենէ նախարարը կ'ուզէ որ Պայրու փոխէ իր ոգեմաւարութիւնը եւ տեւականօրէն չքննադատէ կառավարութիւնը: Բայց երբ այդ ուղղութեամբ ելոյթ ունեցած է, սուլոցներու առիթ տուած է: Ժիլ տը Ռուպիէն կը նախընտրէ որ Պայրու Ի՞Ր· Տէ· էֆ·ի փաստաբանն ըլլայ քան՝ դատախազ եւ կը վստահեցնէ իր ընկերները.- "Անդին, Նիքոլան կայ Ժաղի դէմ, Ֆրանսուա՝ Լօրանի դէմ, Ժիլ պիտի չըլլայ Ֆրանսուայի դէմ: Հո՛ս, Ֆրանսուան կայ եւ բոլոր միւսները": Կայ սակայն Ժան-Քրիսթոֆ Լակարտը որ չի զոհանար իր կուսակցութեան ընդդիմութեամբ Թուրքիոյ անդամակցութեան դէմ, այլեւ դէմ է Սահմանադրութեան: Հոս է իր տարակարծութիւնը Ֆր. Պայրուի հետ: Այս վերջինը կը խորհի որ "Եւրոպական Սահմանադրութիւնը չաղախ մըն է Եւրոպայի քայքայման դէմ", մինչ Լակարտ կը պնդէ որ "ո՛չ ըսել Սահմանադրութեան միակ ղէնքն է որ կը մնայ գեր-Եւրոպացիներուն արգելք հանդիսանալու համար Թուրքիոյ անդամակցութեան": Համոզած է Թառն է Կառոնի իր մէկ ընկերը եւ ոչ փոքրամասնութիւն մը: Եւրոպայի Խորհրդարանի անդամ Ժան-Լուի Պուրլանժ կ'ըսէ թէ բոլորովին համաձայն է Լակարտի հետ որ "Թուրքիոյ հարցը աւելի կարեւոր է քան Սահմանադրութեան հարցը": Պատկերով մըն ալ չեչտած է.- "Երբ մարդ կ'ամուսնանայ, աւելի կարեւոր է դիտնալ թէ որո՛ւ հետ է, քան ամուսնական պայմանագրութեան կէտերը": Պայրու կը գտնէ որ ո՛չը Սահմանադրութեան՝ սխալ է, Ֆրանսա իր վարկը կը կորսնցնէ. հարկ է այո՛ ըսել, առանց խանդավառութեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷյԼԻի քաղաքապետը՝ Ժ.-Գ. Կոտէն իր բուռն ընդդիմութիւնը ցուցաբերած է Թուրքիոյ անդամակցութեան, մամուլին չնորհուած իր ատուլիսին առեն, Ճունուար 21ին: Իր արտայայտութիւնները չատ խիստ եղած են եւ ծերակուտական - քաղաքապետը խոստովանած է նոյնիսկ, որ չատ "հարտ" վիճաբանութիւններ կ'ունենայ այդ մասին իր "բարեկամին" Ժադ Շիրաքի հետ:

ՍԱՐԿՈԶի կը ճչդէ որ որեւէ նահանջ չէ կատարած ինչ կը վերաբերի Թուրքիոյ անդամակցութեան հարցին, ինչպէս մեծիաները կարծել տուին: Տեղի տուած է միայն Շիրաքեաններու ճնշումին հրաժարելով առանձին ներկայացնելէ այդ հարցը ներքին հանրաքուէի առեն, բայց դիրքը չէ փոխուած: Այս ճչդումը ըրած է Ճունուար 21ին յատուկ հաղորդագրութեամբ մը, ուր կը կրկնէ որ իր դիրքը յստակ է՝ այո՛ Սահմանադրութեան, ո՛չ Թուրքիոյ մուտքին եւ ամփոփ, համադրուած հարցազրան մը բան չի փոխեր:

կը բացատրէ.- "Որպէսզի ԻՒ. ԷՄ. Փէ.ի անդամները եւ համակիրները վճռական ձեւով եւ առանց վերապահութեան արտայայտուին ի նպաստ Սահմանադրութեան, հարկ է որ կարենան իրենց կարծիքը ըսել Թուրքիոյ անդամակցութեան մասին": Մէչտ նոյն հաղորդագրութեամբ, Նիքոլա Սարքոզի կ'աւելցնէ որ "ԻՒ. ԷՄ. Փէ.ն այս ձեւով յստակ դիրք մը կ'ընտրէ, առանց երկդիմութեան եւ համապատասխան իր անդամներու մեծամասնութեան մտածումին, նաեւ համապատասխան Հանրապետութեան նախագահին կոչին":

ՈՒԿՐԱՆԻՈՑ նորընտիր նախագահը՝ Վիկտոր Իուշչենկօ իր երդումը կատարեց Ճունուար 23ին, այ ձեռքը դրած Սահմանադրութեան եւ Աւետարանին վրայ: Այս վերջինը Ժ.Զ. դարու հրատարակութիւն էր: Ճայտարարած է որ ուկրանացի ընտրողները յանգած են պարկեշտ ընտրութեան մը, ազգային մեծ յաղթանակ մըն է: Ներկայ եղած է ԱՄՆ-ու Արտաքին նախկին նախարարը:

ԱՈՒՇՎԻՑԻ արգելափակման կայանի ազատագրման 60ամեակին առթիւ, բազմաթիւ ոգեկոչումներ տեղի կ'ունենան: Ճունուար 23ին, բացումը կատարուեցաւ Փարիզի 4րդ թաղամասին մէջ այն պատին ուր արձանագրուած են զոհ գացած 76 հազար Հրեաներու անուն - մականունները, Ֆրանսայէն տարագրուած: Արարողութեան ընթացքին խօսք առած է նաեւ Տիկին Սիմոնն Վէյլ: Բուն արարողութիւնը տեղի կ'ունենայ Ճունուար 27ին, Աուշվիցի մէջ իսկ, ուր ներկայ կ'ըլլայ նաեւ ծիրանաւոր Լիւսթիժէ:

ՉԻԻՆԱՄՐՐԻԿԸ աւեր գործած է Միացեալ-Նահանգներու մէջ եւ չաբաթավերջին (Ճունուար 22/23) օդանաւային երթեւեկը դադրեցաւ, 2000 թռիչներ ջնջուեցան գլխաւորաբար Նիւ-Եորքէն, Պոսթընէն, Ֆիլատելֆիայէն: Այս վերջին քաղաքին մէջ, ջերմաստիճանը գերոյէն վար 29ի իջած էր, ամէնէն տուժող քաղաքն է նաեւ Պոսթըն: 16 մեռեալ կայ: Քաղաքները ձիւնի տակ թաղուած են:

ՎԱՆՏԻ չորրորդ ընտրաշրջանին մէջ, Ճունուար 23ին ընտրուած է Ֆիլիփ տը Վիլիէի թեկնածուն՝ Վերոնիք Պէս: Ֆ. տը Վիլիէ Եւրոպական Խորհրդարանի անդամ ընտրուած ըլլալով պարտէր ընտրել այդ աթոռին եւ Ֆրանսայի Սպր. Ժողովի աթոռին միջեւ, ինչ որ ըրած էր ի նպաստ Եւրոպայի:

ԹԵՀՐԱՆ կը զգուշացնէ ԱՄՆ-ը այս վերջնոյն սպառնալիքներուն առթիւ: Իրանի իշխանութիւնները կ'ըսեն թէ լուրջի չեն առներ գինուորական ամերիկեան յարձակման սպառնալիքները, բայց եւ այնպէս կ'ազդարարեն որ նման արարք մը "ռազմագիտական հսկայական սխալ մը կ'ըլլար":

ԹՈՒՐՔԻՈՑ միջերկրականեան ափին՝ Քաշի մէջ երկրաշարժ մը պատահած է Ճունուար 23ին 24ի գիշերը 5,5 ուժգնութեամբ Ռիխթէրի բաց աստիճանաչափին վրայ: Ոչ զոհ, ոչ ալ վնաս կայ:

ԵԻՐՈՊԱՑԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՀԱԿԱՀԱՑ ԸՆԹԱՑՔԸ

Եւրօ - Հայկական Դաշնակցութիւնը (Հայ Դատի Ճանճնախումբ) Ճունուար 22 Թուակիր հաղորդագրութեամբ մը կը տեղեկացնէ որ Եւրոպայի Խորհուրդի Խորհրդարանական Ժողովը կը պատրաստուի քուէարկելու երկու բանաձեւեր, որոնցմէ մէկը խնդրոյ առարկայ կ'ընէ Ադրպէյճանի անկախութիւնը, միւսն ալ եւրոպական Ճիշդութենէն դուրս կը ձգէ Հայոց Ցեղասպանութիւնը: Քուէարկութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Երեքշաբթի, Ճունուար 25ին:

Առաջին բանաձեւը պատրաստած է Տէյվիտ Աթքինսըն (Մեծն-Բրիտանիա, դեմոկրատ խումբէն), երկրորդն ալ Մաթիս Ասնարսըն (Շուէտ, եւրոպական միաբեալ ձախ):

Հաղորդագրութիւնը կը ճչդէ որ Աթքինսընի բանաձեւը բացէ ի բաց չի նչեր մէկ կամ միւս կողմը, բայց կ'ոգեկոչէ "մեծ տարողութեամբ ցեղային արտաքսումներ" եւ միակ ցեղի մը զօտիներու ստեղծումը՝ "չատ նման ցեղային մաքրագործումի գաղափարին": Աթքինսըն ընտրած է նաեւ սակաւաթիւ աղբրեջանամէտ բանաձեւեր եւ կ'ուզէ պարտադրել, եթէ Մինսկի խումբի հովանաւորութեամբ բանակցութիւնները ձախողին, որ Հայաստան եւ Ադրբեջան իրենց հակամարտութիւնը կարգադրեն Միացեալ Ազգերու Արդարութեան Միջազգային Ատեանին առջեւ:

Եւրօ - Հայկական Դաշնակցութեան գործադիր մնօրէնին՝ Լօրան Լէյլէքեանի համար Աթքինսընի տեղեկագիրը Ադրբեջանի տեղեկագիրն է, որ դեռ կը

(Շար·ը Դ· էջ)

ԹԷՆ

ԱԻՍՏՐԱԼԻՈՑ ՕՓԷՆԸ

Երրորդ չրջանին, Դաւիթ Նալպանտեան (Արժանթին) պարտութեան մատնած է կոնսալէսը (Չիլի) 6-7 (3/7), 7-5, 6-2, 6-3: Աղասի ալ յաղթած է Եոհանսոնի (Շուէտ) 6-7 (4/7), 7-6 (7/5), 7-6 (7/35, 6-4:

Ա. ՊՈՒՇ ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՂԱՆԴԱՒՈՐՆԵՐԸ

Ֆանի մը օր առաջ ("Յառաջ", Յունուար 11) հայկական լրատուիւոնները տարածեցին լուրը թէ ԱՄՆ-ու նախագահը Յունուար 7ի հրամանագրով մը իր երկրին հետ առեւտրական բնականոն յարաբերութիւններ կարենալ հաստատելու պատիւը չնորհած էր Հայաստանի: Պատիւը փոխարէնն էր այն "ակներեւ տրամադրութեան" զոր Երեւան ցոյց տուած էր ԱՄՆ-ու հետ բարեկամութիւնն ու գործակցութիւնը զարգացնելու. նաեւ՝ արտագաղթի ազատութեան պահանջը յարգելու: Հաւանօրէն Երեւանի ղեկավարութիւնը օրուան հազարումէկ խնդիրներուն մէջ չէ անդրադարձած, կամ չէ ուզած անդրադառնալ յատկապէս արտագաղթի ազատութիւնը յարգելով արժանացած գնահատականին որ քիչ մը չատ կը յիշեցնէ հինգ տարու մանչուկի մը բարի կենալոյն, կամ գաշնակի վարժութիւնը ընելուն փոխարէն ստացած չոքոլան, կամ խաղալիկը:

Հասկնալի է որ խնդիրը արտագաղթի ազատութիւնը յարգել - չյարգելու երկընտրանքի մը չի վերաբերիր: Մարդկային ազատութեան ուղղուած ամէն կաշկանդում, արգելք դատապարտելի է, պատժելի, այնքան աւելն որ այդ ազատութիւնը չի բռնաբարեր ուրիշ մէկումը: Բայց վերադիր պատասխանատու մը վարժապետական թոնով տրուած ամերիկեան վարձատրութիւնը խանգարող բան մըն է, գերադաս - ստորադասի հազիւ քօղարկուած մատնանշումով: Եւ ո՛վ գիտէ, թերեւս Ուաշինկթըն, կամ նոյնինքն՝ այդ չնորհաբեր հրամանագիրը ստորագրող նախագահը երախտագիտութեան արտայայտութիւն ալ կ'ակնկալեն Երեւանէն: Եւ ո՛վ կրնայ երեւակայել թէ որքա՛ն մեծ պիտի ըլլայ այն գնահատագիրը, որքա՛ն ոսկեզօծ, երբ Երեւան յայտարարէ թէ ո՛չ մէկ գատապարտում, ոչ մէկ պահանջ ունի Անգարայի հասցէին, 1915ի կարդ մը "տխուր պատահարներ"ուն առընչութեամբ. կամ յայտարարէ օրինակ, թէ հայկական զօրքերը կը քաչուին Ղարաբաղի չրջակայ գօտիներէն, առանց նոյնիսկ օրինավիճակի բանակցութեան նախապայմանին:

Ճ. Պուչի բարենիչ-հրամարագիրը չիչեցու պատճառ եղաւ "Սպղ"ի (Դեկտ. 9) մէջ Ասաղիկ Ասրեանի աղանդաւոր ուսուցիչներու գործած աւերին մասին յօդուածը: Որագիրով խակ կ'ըսուի. "Աղանդաւոր ուսուցիչները հանրակրթական դպրոցներում աւեր են գործում":

Ճիշդ է որ անկախութեան հռչակման նախօրեակէն իսկ աղանդներու Հայաստանի մէջ բնաւորութիւը, անոնց քայլերութեան աստիճանի ցոյց տրուած լայնախոհութիւնը վրդոված, չատերու անհասկնալի թուած էր: Աւելորդ է ըսել թէ այդ տարիներուն տակաւին ազգային նըւիրականութիւններու դրպանի մանրուքի վերածուիլը տեսնելու փորձառութիւնը չունէինք անկախ Հայաստանի պատասխանատուներուն կողմէ: Տակաւին հայրենիք, հող, հաւատք, լեզու, մշակոյթ, պատմութիւն ու նման բաներ միայն յարգանքի արժանի մարզեր կրնային ըլլալ, պատասխանատուին ալ, անպատասխանատուին ալ համար: Այսօր փա՛ռք Տիրոջ, թօթափած ենք նման միամտութիւնները ու վարժուած՝ գրեթէ բոլո՛ր նուիրականութիւնները դրպանի - դրպաններու հետ փոխանակուած տեսնելու յառաջդիմութեան. դրպան - երկիր, դրպան - քաղաքացի, դրպան - լեզու, դրպան - դպրոց, դրպան - մշակոյթ...:

Ինչ կը վերաբերի Ա. Ասրեանի յօդուածին որ ցաւագին է ու զայրացնող, կը սկսի գոհունակութեան, ուրախութեան հակազդեցութիւն մը մատնանշելով:2002-ին երբ որոշուած է դպրոցներուն մէջ պարտադիր դասի կարգավիճակ տալ Հայոց եկեղեցւոյ պատմութիւն նիւթին, յատկապէս ծնողները ցոյց տուած են այդ հակազդեցութիւնները: Եղած են ծնողներ ալ որոնք արդէն աղանդի մը ճանկը ինկած, նեղուած են, նոյնիսկ արգիլելով իրենց զաւակներուն մասնակցիլ այդ դասերուն: Այսուհանդերձ, կրօնքի դասը հաստատ տեղ գրաւած է դպրոցական դասացուցակներուն մէջ:

Աւելորդ սակայն չէ բաւած որ արմատական լուծում գտնէ անասունածութեան տանտամեակներէ ելած երկրին նոր սեռրունդը ազգային արժէքի մը հետ հաշտեցնելու գործը: Պատճառներէն մէկը այն եղած է որ այդ դասին ուսուցիչ նշանակուած է որեւէ մասնագիտութեամբ մէկը, կամ դպրոցին մէջ ուրիչ ընելիք չունեցողը: Առաջնային կարեւորութեամբ հաստատուած գասն ալ վերածուած է երկրորդականի, ի հարկին տրամադրուելու այլ նիւթի:

Ուսուցիչներու կարկտանային պարագան պատճառ եղած է որ անկարելի ըլլայ պայքարիլ դպրոցին մէջ բնաւորուած աղանդաւոր ուսուցիչներու դէմ որոնք անարգել մարդորսութեամբ կը զբաղին: Տնօրէնները ոչ մէկ լծակ ունին զանոնք դպրոցէն դուրս նետելու, անոնց գործունէութեան արգելք ըլլալու: Օրինակ մըն ալ կը տրուի. Սպիտակի ՀԸՄ Մեծ Պարնի գիւղին դպրոցին հայերէնի ու դպրոցականութեան ուսուցիչն ու ամուսինը հոգեզալստականներ են, գործօն աչխատանք կը ծաւալեն դպրոցին ու ամբողջ գիւղին մէջ: Գործօնութիւնը այն աստիճանին հասած է որ այդ ուսուցչուհին նոյնիսկ առանց դպրոցին ղեկավարութեան լուր տալու, խումբ մը աշակերտներ առած վաղաբչապատի մօտակայ գիւղ մը տարած է, որպէսզի մասնակցին տեղացի աղանդաւորներու հաւաքոյթին:

Ուրիչ դպրոցի մը՝ Տաչիրի ՀՀՄ Զորամուտ գիւղին դպրոցին մէջ ուսուցչականի կազմին 70%ը աղանդաւոր է. հոգեդալստական, Եհովայի վկայ, եւլ.:

Պատահակա՞ն է որ պատակտող, վտանգաւոր այդ հոսանքները այդքան ուշագրաւ ներկայութիւն ունենան դպրոցներու, մանկապարտէզներու մէջ: Դերձակներ, թուուցիկներ բաժնեն, "բարեգործութիւն" ընեն: Թումանեան քաղաքին մէջ անունք նոյնիսկ գրասենեակ բացած են եւ մարդորսութիւն կը կատարեն անարգել քարոզչութեամբ: Հասկընալի է որ երախաները ամէնէն պարարտ հողը կը կազմեն որեւէ բանի ծիլերուն համար: Մանաւանդ երբ ընկերական ուղերկ է ուշադիր մարդոց ճիշդ հակազդեցութենէն: Այդ մարդիկը մեծ մասով անտեղեակներ են. ինչպէս կը գրէ Ա. Ասրեան, դպրոցներու տնօրէնները եւ նոյնիսկ "Հայոց եկեղեցւոյ պատմութեան ուսուցիչները ուրախութեամբ են ընդունում գունազարդ գրքոյկներն ու ամսագրերը, առանց խորանալու դրանց էութեան մէջ": Կան ատոր քով աչալուրջ ծնողներ որոնք վրդոված, նոյնիսկ մտածած են իրենց զաւակները այդ մանկապարտէզները չղրկել, որպէսզի երախաները գերծ մնան աղանդաւորական վտանգէն:

Այդ վտանգին հետեւանքը յօդուածագիրը կը նմանցնէ Թուրքին անցած տեղերէն մնացած աւերին. անոր հոգեւոր տարբերակին: "Երբ օրերից մի օր անցնենք երկրով մէկ, հոգեւոր խեղուածութեան աւերն ու ծուխը կը տեսնենք ու կ'իմանանք թէ աղանդաւորների ո՛ր տեսակն է անցել այստեղով":

Ամէն անգամ երբ այսքան սուր մատնանշումով ցաւցնող վէրք մը օրակարգի նիւթ կ'ըլլայ, կը տարուիմ մտածելու թէ խնդրոյ առարկայ մարզին պատասխանատուներէն մէկուն ուշադրութեան կ'արժանանա՞յ ան: Օրինակ, այս մէկը եկեղեցական պատասխանատուի մը ընթերցումին նիւթ կազմա՞ծ է, խորհրդածելու մղա՞ծ է զայն, ապա իր մեծաւորներուն, փոքրաւորներուն հետ խօսակցութեան առարկայ դարձա՞ծ: Թէեւ առաջին անգամը չէ որ աղանդներու վնասին նիւթը մամուլի մարզոց գրիչ չարժեր կու տայ. քանի՛ յօդուած հրատարակուած է հայաստանեան ու նաեւ Սփիւռքի մամուլին էջերուն մէջ ուրկէ յանուագօրէն կը բացակայի արձագանգի երեւոյթը: Եկեղեցական պատասխանատուները կա՛մ թերթ չեն կարդար, կամ աւելի "կարեւոր" խնդիրներով լեցուն է իրենց ժամանակացոյցը: Ու աղանդները կատուին բացակայութեան պարզ մուկերուն պէս անարգել կ'արշաւեն ամէն կողմ, իրենց պարին ծափ ու ծմբուկ ալ ընկերացնելով: Գոնէ քրիստոնէութեան 2004ի վերջաւորութեան կը լրանար Երուսաղէմի Սրբոց Թարգմանչաց վարժարանի հիմնադրութեան 75-ամեակը:

Ձենք կրնար չոգեկոչել յիշատակը այն երանելի, հեռատես եւ գործիմաց առաջնորդներուն, որոնք զգալով անհրաժեշտութիւնը Երուսաղէմի մէջ կրթական ամրոց մը ստեղծելու, դժուարին պայմաններու մէջ 1929-ին հիմնադրեցին հայ վարժարան մը, որ յատենի Պատրիարք Եղիշէ Դուրեանի թելադրութեամբ կոչուեցաւ Սրբոց Թարգմանչաց Վարժարան (ՍԹՎ), որ իր կարեւոր դերակատարութիւնը ունեցաւ Սիփւռքի կրթական ճիւղին մէջ:

Երուսաղէմի հայ ընակչութեան թիւը ընդհանրապէս փոքր եղած է 5-րդ դարէն սկսեալ, իսկ խաչակիրներու արշաւանքէն ետք (1099) չուրջ երկու հազարի է հասած, կրկին պակսած, նոյնիսկ Սիմոն Լեհացիի համաձայն 1610 թուականին միայն 12 հայ ընտանիք արձանագրուած է:

Երուսաղէմի հայոց տպարանը, որ հիմնուած է 1833-ին Զաքարիա Կոփեցիի կողմէ, լոյս ընծայած է պատմական կարեւոր հատորներ, ինչպէս Ցովհաննէս Դրասխանակերտցիի «Պատմութիւն»ը 1843-ին, Վարդան Սրեւելցիի «Պատմութիւն Թաթարաց Մաճեան»ը (1870) եւ այլ գիրքեր, մինչեւ Ցակոբ Օշականի «Համայնապատկեր արեւմտահայ գրականութեան» բազմահատոր չարքը, եւ այլն:

1843-ին, նոյն Կոփեցի Պատրիարքը Ռամլէ քաղաքին մէջ կը հիմնէր Ժառանգաւորաց վարժարան մը, կրօնականներ պատրաստելու համար Ս. Ցակոբի միաբանութեան:

Ժառանգաւորաց վարժարանը այնքան դրական արձագանգ գտաւ որ տակաւին երկրորդ տարին չբօլորած, հեռատես եւ գործունեայ պատրիարքը Ժառանգաւորաց. րացը փոխադրեց Երուսաղէմ Ս. Ցակոբի վանքը, որպէսզի ժողովուրդն ալ օգտուէր այդ հիմնարկէն եւ երախաները ստանային հանրային ուսում, մանաւանդ ազնիւ նոհք, որոնք կրօնական ըլլալու նպատակ չէին հետապնդեր:

Այդ չրջանին փոքրիկ մանկապարտէզներ կային տարբեր վայրերու մէջ թիւով երեք կամ չորս - Եաֆա, Բեթղեհէմ - Նազարէթ եւ Ս. Ցակորի վանքին բակին մէջ մինչեւ Համաչխարհային Առաջին Պատերազմ:

Երեւակայեցէք ժամանակը - 1860ական թուականները - երբ Երուսաղէմի միաբանական ղեկավարութիւնը որպէս յառաջապահ մարտիկը ազգային, հասարակական ու կրօնական դաստիարակութեան, դիտակցութիւնը կ'ունենայ իգական սեռի կրթութեան կարեւորութեան՝ Սրբուհի Տիւառքէն քանի տարի առաջ, 1862-ին հիմնելով Սրբոյն Գայեանէի Օրիորդաց վարժարանը Ժառանգաւորացի մօտիկ՝ բարերարութեամբ նոր նախիջեւանցի Կարապետ Մահտեսի Շուլդովեանի:

Առաջին Համաչխարհային Պատերազմէն ետք, ու մանաւանդ չարաղէտ Մեծ Եղեռնէն հրաչքով ճողոպրած հայեր, որմանք ընտանեօք, ուրիշներ որբացած, կը հաւաքուէին Երուսաղէմի վանքին ապահով պատերէն ներս՝ անորոշութեան մատնուած: Սակայն տակաւ առ տակաւ այդ ժողովուրդը, պաղթականն ժողովուրդը, տունտեղ եղաւ ու հաստատուեցաւ իր վանքին մէջ, իր եկեղեցիին չուրջ՝ քիչ մը չունչ քաչելով: Հայկական բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը չուրջ հարիւր պաղթականներ տեղաւորեց Երուսաղէմ:

Հայ ժողովուրդին համար 1921-ին բարեբախտութիւն եղաւ զարգացած եւ աչխատասէր կրօնականի մը, Եղիչէ Արք. Դուրեանի Երուսաղէմի միաբանութեան Պատրիարք ընտրուիլը, անձ մը, որ Մաղաքիա Արք. Օրմանեանի հետ կը ղեկավարէր կրթութեան եւ կրօնադիտութեան այդ մեծ հնոցը, Ամմաուի վանքը: Ժառանգաւորացը եւ այլ հաստատութիւնները կարգաւորելէ ետք, ան անմիջապէս ձեռնարկեց դպրոցի մը հիմնադրութեան գաղափարը արմատացնելու, հակառակ Պատրիարքարանի նեղութիւններ անցուկ վիճակին եւ ունեցած ծանր պարտքերուն:

Գաղափարը վերածուեցաւ չօչափելի իրականութեան եւ 1928-ին կատարուեցաւ հիմնօրհնէքը: Տարի մը ետք, 1929-ին պաշտօնապէս բացուեցաւ վարժարանը, Սրբոց Թարգմանչաց վարժարանը, որ պատիւ բերաւ Երուսաղէմի եւ ընդհանրապէս համայն հայութեան, քանի որ ան տարբեր վարժարան մը եղաւ սփիւռքահայ բոլոր կրթօճախներէն: Նոյն տարին, 1929-ին կը բացուէր նաեւ Ս. Ցակոբի Կիւլպենկեան մատենադարանը, նոր գարկ մը տալով բանասիրութեան եւ ընդհանուր գարգացումի:

Ես կը խորհիմ թէ ՍԹՎ-ի չրջանաւարտներն ու կիսաւարտները իսկապէս տարբեր են հետեւեալ պատճառներով, վանքի մթնոլորտով:

Կրթութեան ու դպրութեան կողքին միշտ ունենալով հոգեւոր - կրօնական մթնոլորտ մը՝ աղօթքով ու խունկով օծուն, մանաւանդ կրօնական իր ուսուցչական փաղանգով, տարբեր իմաստ կու տային Թարգմանչացին:

Ֆիզիքական չրջապատը դումարելով ուսուցիչներու ցանկին վրայ կը տեսնենք թէ այդ մթնոլորտը ինչպէս իր կարեւոր ազդեցութիւնը ունեցած է աչակերտներուն միտքին, սիրտին ու հոգիին մէջ, մանաւանդ ուսանողներու հոգեբանութեան վրայ, թերեւս անգիտակցաբար, բայց անպայման իր դրոչմը կնքած է իւրաքանչիւրին ինքնութեան եւ նկարագիրի կազմաւորման գործընթացին վրայ:

Երեւակայեցէք չրջապատը. Թարգմանչաց վարժարանի կողքին Ս. Հրեչտակապետաց եկեղեցին, դիմացը քիչ մը անդին Ժառանգաւորաց վարժարանը, կողքին՝ Եղուարդ եւ Հելէն Մարտիկեան Թանգարանը, քիչ մը աչ՝ Կիւլպենկեան մատենադարանը իր բազմահազար հատորներով եւ մենք, աչակերտներս, չէնքերու եւ բակին մէջ ոտնաձնդակ կը խաղայինք այդ հաստատութիւններու միջեւ: Վանքին բակը՝ Ս. Ցակոբեանց պարանով, որ 1833-էն ի վեր կանգուն կը մնայ: Քիչ մը անդին Ս. Ցակոբ պատմական եկեղեցին, Ս. Թոմա Ձեռագրատունը իր չուրջ 4,000 ձեռագիր, թանկարժէք եւ անգնահատելի գանձերով մէկ խօսքով՝ մչակոյթի ամբոց մը, դիտութեան դարբնոց մը, կրթութեան հսկայ չեմարան մը, բոլորը իրարմէ քանի մը քայլ հեռաւորութեան վրայ եւ ամէն օր, տիւ եւ գիչեր, այս բոլորը տեսնելով, այս բոլորը զգալով, այս բոլորը ներծծելով, բնականաբար հոգեմտաւ ու կրօնա-դաստիարակչական ազդեցութիւն մը տղոտկած է մեր հոգեւոր ու մտաւոր կեանքին մէջ, իսկական յոյժ կարեւոր եւ նկատելի երեւոյթ մը, որ Աստուծոյ խորհրդաւոր եւ անբացատրելի չունչով միշտ սաւառնած է մեր չուրջը:

Առաւօտ կանուխ կամ երեկոյեան վանքին մեծ բակէն անձայն կը տողանցէր կրօնական դասը, վարդապետներ եւ սարկաւագներ ու նորընծաներ, ժառանգաւորներ, համբնթաց եւ կամ մոխրագոյն զգեստ հագած, երկիւղ առթելով բոլորին վրան:

Ու յանկարծ Ս. Ցակոբի գանգակներու ղօղանջը կամ եկեղեցւոյ փայտին թընդիւնը ա՛լ աւելի խորհրդաւոր մթնոլորտ կը ստեղծէին: Ջմռռանք թափօրը եկեղեցականներու՝ փեհեզէ կարուած ու խունկով օծուած հանդերձաքով եւ զավազաններու գաւազաններուն գոփիւնը՝ միմչ բուրվառները կը խնկեն երկիւղած ժողովուրդին առջեւ՝ անբացատրելի եւ հոգեմտաւ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 75-ԱՄԵԱԿԸ

ՓՐՈՖ. ՕՇԻՆ ՔԼԵՃԻՇԵԱՆ

1700ամեակին նման հանդրուան մը չըզուգադիպէր աղանդներու ծաղկումին այս օրերուն...

Տեսնելով այդ ծաղկումին դէմ լուռ բեղուններըը, կոյր աչքերն ու խուլ ականջները, ու կարդալով Հայաստանի մասին Ճ. Պուչի Յունուար 7ի հրամանագրին լուրը, անկարելի է չմտածել ու հարց չտալ. "արդեօք այդ բեղուններըը, աչքերն ու ականջները ապատումին մէջ չե՞ն նոյն հասցէին նոր հրամանագրի մը որ հիմնուած ըլլայ խղճի ազատութեան ամէնէն նուիրական իրաւունքին անձայրածիր յարգանքին վրայ":

ԱՐՓԻ ԹՈՓՈՑԵԱՆ

պարար վիճակ մը ստեղծելով:

Մի ըսէք որ ձեր հոգին չէ բարեկա-ւած:

Ուսուցչական կա՞մքը վարժարանին:

Շուրջ 70 կղերականներ եւ 200 աշխար-հական նուիրեալներ, որոնց չունէին տակ հասակ առաւ յետ եղեռնեան սերունդ մը՝ 17 տեսուչներով:

Քանի մը անուն մխայն - մատեագրու-թեան եւ ձեռագիրներու մասնագէտ բազ-մավաստակ Նորայր Եպս. Պօղարեան, Շնորհք Պարթիարք Գալուստեան, Սիոն Եպս. Մանուկեան, Եղիշէ Պատրիարք Տէր-ոէրեան, Թորգոմ Պատրիարք Մանուկ-եան, Զաւէն Արք. Զինչինեան պարզապէս յիշելու համար քանի մը անուն:

Քանի մը աշխարհականներ՝ Հայկազուն Քէշիշեան, Յակոբ Զաքեան, Սեդրակ Պարտոյեան, Կարապետ Եսայեան, Փիլիպ Զաքարեան, Ներսէս Թամամեան, Պետրոս Լեփեճեան, Օհան Տուրեան, Պերճ Սանա-րունի, տարիներու վաստակաւոր եւ մին-չեւ այժմ ուսուցիչ Եղիա Տիւրաններան եւ ուրիշներ:

Կը յիշենք վանքին բակէն անցած ժա-մանակ մեծ քննադատ Յակոբ Օշականը, փիլիսոփայ եւ երաժշտագէտ Շահան Պէր-պէրեանը, բանաստեղծ Վահան Թէքէեանը եւ քանի մտաւորականներ, որոնք զասա-խօսութիւններ տուած են, Երուսաղէմի մէջ, այդ փոքրիկ զաղութին մշակոյթի հանդէպ ունեցած սէրը աւելցնելով: Այո, բախտաւոր եղած ենք: Ահաւասիկ թէ ին-չու Թարգմանչացը տարբեր է միւսներէն:

Առաջին հունձքը 1932-ին, 11 հոգի:

Ազատուհի Զաքեան, Աղաւնի Հաճեան, Երանիկ Շէօհմէլեան, Մարի Ծատուրեան, Մերսէհէ Երէցեան, Վարդուհի Տէօքմեճ-եան, Վեհանոյշ Պետրոսեան, Թագուհի Յովհաննէսեան, Կարապետ Զաքմաքճ-եան, Հրանդ Մարտիկեան եւ Պօղոս Էք-մէքճեան պատիւս արժանաւորաց, որոնք պատմութիւն կերտեցին:

Թարգմանչաց վարժարանը տարիներու ընթացքին ունեցած է վերիվայրումներ, բնականաբար երուսաղէմի բնակչութեան փոփոխութիւններու պատճառով:

Վարժարանը կառուցուած էր 350 աշ-կերտի համար, սակայն 1945-ին, աշ-կերտներուն թիւը եղած է 725, որոնց 355-ը՝ մանկապարտէզ, 370-ը՝ նախակըր-թարան:

Այսօր սակայն, կան 110 աշակերտներ, որովհետեւ Պաղեստինի հայ բնակչութիւ-նը հալիւ կը հասնի 1500-ի, իսկ երուսա-ղէմ բնակողները 800-ի չուրջ են:

Աւ ի տեղեկութիւն նաեւ ըսեմ, որ Պա-ղեստինի հայութեան թիւը ամէնէն բարձր ժամանակ հասած է 20,000-ի:

ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐ

Թարգմանչացի չրջանաւարտներու թիւ-ը կ'անցնի 1,500-ը: Այլեւայլ պատճառնե-րով տարբեր տարիներու քիչ թիւով ա-ւարտական աշակերտ ունեցած է դպրոցը - 1975-ին 4 աշակերտ միայն: Իսկ 1949-ին ամէնէն մեծ թիւով ուսանողներ աւարտած են - 50 հոգի, իմ դասարանս, սակայն եւ վերջին տարին փոխադրուեցայ Ամման (Յորդանան), պաղեստինեան պատերազ-մին պատճառով:

Այս տարի չրջանաւարտ պիտի չունենայ Թարգմանչացը, որովհետեւ դասարան մը պիտի բարձրանայ՝ համալսարանի ըն-դունելութիւնը հեշտացնելու համար: Դպրոցի տնօրէնն է Թէոդորոս Աբեղայ Զաքարեան, իսկ աշակերտութեան ընդհա-նուր թիւն է 110:

Պիտի դիմանա՞յ այս վարժարանը երբ աշխարհագրական այսքան տեղաշարժեր կան:

***

Այսօր երուսաղէմի մէջ կան 7-էն 8 հա-զար Հայեր, որոնք արտագաղթած են Հա-յաստանէն, Ուկրանիայէն եւ Աղրբեջա-նէն: Դժբախտաբար այս ժողովուրդը կապ չունի վանքին հետ կամ հայկական ղեկավարութեան հետ: Հայ տղամարդիկ կամ կանայք ամուսնացած են հրեաներու հետ, այլապէս Իսրայէլ ներգաղթելու հնարաւորութիւն չունին օրինականօրէն:

***

Թարգմանչաց վարժարանի չրջանա-ւարտները այսօր կը ծառայեն հայութեան ու մարդկութեան՝ իրենց մասնագիտական աշխատանքով կամ հանրային եւ ազգային

ԴԱՂՁՈՒԹԷ ԴԱՂՁՈՒԹ

ԵՇԻԼԳԻՒՂԻ (Պոլիս) Ս. Սահակեան եկեղեցւոյ մատաղօրհնութիւնը եւ սի-րոյ տեղանը տեղի ունեցած են Դեկտ. 19ին: Սիրոյ տեղանը տրուած էր ի նը-պաստ Հայոց վարժարանին: Կրօնական արարողութեան ատարին հրաւիրեալ-ներն ու թաղեցիները հաւաքուած են վար-ժարանին ճաշարանին մէջ, ուր սիրոյ տեղանին նախագահած է Գրիգոր Ա. Քա-հանայ: Հանդիսավարը եղած է Մելիսա Օզթանեան: Բարի գալստեան խօսքերէ ետք, Թաղային խորհուրդի պիւտճէին մասին բացատրութիւններ տուած են ա-տենապետ Հապիպ Էօզքըրքընճը եւ ատե-նադպիր Արման Մուրատ: Հահիլ Էօզ-ֆըրքընճը խօսած է եկեղեցւոյ երդիքին տակ ու վարժարանին մէջ կատարուած աշխատանքներուն մասին: Ատենապետը յայտնած է որ վարժարանէն ներս կ'ու-սանին 243 աշակերտներ որոնց ուսումը կը ջամբուի 29 հոգիանոց ուսուցչական կազմի մը կողմէ: Կը գործեն նաեւ ճաշարակի, արդիական պարի եւ մարզական խմբակ-ներ, իսկ մանկապարտէզի աշակերտնե-րուն ալ կը տրուի երաժշտութիւն, հա-մակարգիչի եւ անգլերէնի ուսուցում: Պիւտճէի մասին Թուայինի տուեալները փո-խանցած է ատենադպիր Արման Մանուկ, որմէ յայտնի դարձած է որ այս տարուան բաջը 168 միլիառ Թրքական լիրա եղած է: Ներկաները բերած են նաեւ իրենց նիւ-թական օժանդակութիւնը: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը, որու ընթացքին արտասանած է Սիլվա Կոմիկ-եան:

չրջանակներէ ներս:

Սեպ.-ի չրջանաւարտներուն մէջ ունինք բժիշկներ, ճարտարապետներ եւ ճարտա-պետներ, առեւտրականներ, պիտնականներ, հայագիտական ամպիոններու վա-րիչներ, վարժարաններու տնօրէններ (հայ եւ օտար դպրոցներու), տաուղիչներ, գը-րագէտներ (հայագիր եւ անգլիագիր), հը-րատարակագիրներ, երաժիշտներ, նա-խարարներ, հիւպատոսներ, կուսակցա-կան ղեկավարներ, համալսարաններու դա-սախօսներ եւ այլ բնագաւառներու մէջ ծա-ռայողներ, որոնք պատիւ կը բերեն Թարգ-մանչացի, երուսաղէմի եւ մարդկութեան ընդհանրապէս: (Կը խուսափիմ անուններ տալէ):

Թարգմանչացի չրջանաւարտները ապ-րեցան երուսաղէմի վանքին հոգեպարար մթնոլորտին մէջ:

Երուսաղէ՛մ, Երուսաղէ՛մ, եթէ անունդ մոռնամ, լեզուս քիմքիս թող փակչի:

Փ.Օ.Ֆ.

«Նոր Օր»

«ՉԱՐՉԱՐԱՆՔԸ ՑԿԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆՇԱՆ Է» Կ'ԸՍԷ ԱՒԱԲԻԿԱՑԻ ԼՐԱԳՐՈՂԸ

Ի՞ՆՉ պէտք է մտածել ԱՄՆ-ու կողմէ մարդկային իրաւունքներու յարգանքին, ժողովրդավարութեան ամէն օրուան յան-կերգին, պահանջին ու նոյն այդ երկրին կողմէ չարչարանքի կիրարկումի երե-ւոյթներու հակառութեան մասին: Տակա-ւին նոր է իրաքի մէջ բանտարկեալներ ծաղր ու ծանակի ենթարկելու ամբաստա-նութեամբ տեանուած զաղը, ամերիկա-ցի զինուորական գործի մը դատապար-տումը: Վստահաբար ոչ ոք հաւատայ թէ ճիշդ չէին իրենց մեծերուն հրահանգը կա-տարած ըլլալու անոնց պնդումները: Կամ գոնէ ըսուածը թէ իրենց վերադասները տեղեակ էին մարդկային արժանաւորու-թեան այդ տեսակի ոտնակոխումին:

Ճ. Պուշի ընտրած Արդարութեան նոր նախագահը Ա. Կոնզալէս այս ուղղու-թեամբ ախոյեան մը ըլլալ կը թուի: Ա-մերիկացի լրագրողներ անգամ կը մատ-նանշեն այդ երեւոյթը: Անոնցմէ Մարք Տանէր որ արդէն չարչարանքի նկարով հատորի մը հեղինակ է, յօդուած մը գրած է "Նիւ Եորք Թայմզ"ի մէջ, "Այսուհետեւ բոլորս ալ չարչարանք կիրակողներ պի-տի ըլլանք" խորագրով:

Հոն նկարէ կ'ընէ Ալ-Քահտայի բան-տարկեալներուն կիրարկուած չարչա-րանքները, անոնց կերպերը, ապա կ'անդ-րադառնայ Ապու Ղրայիպի դէպքերուն: Կը գրէ թէ նախապար նչանակուած Կոն-զալէսը հրահանգած էր որ Աֆղանիստա-նի բանտարկեալները Ժընեւի համաձայ-նագրէն չկարեւորան օգտուիլ: Արդէն "չար-չարանք" յղացքն ալ բառային աճպարա-րութեամբ այլ բացատրութեամբ փոխա-րինելով, Ամերիկացիները կ'ուզէին այն տպաւորութիւնը տալ թէ խօսքը նուազ ծանրակչիռ պարագաներու մասին էր:

Ուշադրաւ մատնանչումը այն է որ նա-խարարութեան պաշտօնին կոչուած Կոն-զալէս հարկ է զգաղի չարչարանքի բազ-մաթիւ թղթածրարներով. մինչ ծանօթ է որ Սպիտակ Տան իրաւական հարցերու խորհրդական եղած չրջանին ան աչխոյժ դեր ունեցած է չարչարանք կիրարկողնե-րուն համար օրէնքը չրջանցելու ճամբա-ներ ցոյց տալու մէջ, քանի որ պաշտօ-նապէս ամերիկեան օրէնսդրութիւնը կ'ար-գիլէ չարչարանքը:

Լրագրողը կ'ըսէ թէ թերեւս ալ տրա-մաբանական էր Կոնզալէսի այդ պաշտօ-նին գալը: Չէ՞ որ չարչարանքի համա-կարգը գործելէ դադրած չէ ԱՄՆ-ու մէջ, հակառակ կատարուած բացայայտում-ներուն: Աւանդականը այն էր որ այդ մարզին մէջ գայթակղութիւն մը հետա-քննութեան առարկայ չդառնար, հարցը փակուի պատիժով մը: Այսօր ժողովուրդը չար-չարանքի լուսանկարները կը տեսնէ, փաս-տաթուղթեր կը կարդայ այդ մասին, քիչ եղած ալ կը լսէ նախագահին բանաբե-րը որ կը կրկնէ թէ նախագահին փա-փաքն է որ ԱՄՆ երբեք չդիմեն չարչա-րանքի ճամբան...

ԱՄՆ-ու ներկայի կառավարութիւնը անկարող կը յայտնուի քաղաքականու-թեան փոփոխութեան, ինչպէս նաեւ զոր-ծուած պատերազմական ոճիրները հետա-քննելու: Շատ հաւանօրէն կը մտածուի որ մարդիկ հազարամէկ հարց ունին եւ միջոց մը վերջ պիտի մոռնան Ապու Ղրա-յիպի բանտին նկարները, տեղեկագիրներն ալ արդէն պիտի չկարդան ու նախընտրեն հաւատք ընծայել նախագահին ըսածին: Սակայն, իրականութիւնը օր մը անպայ-ման կը յայտնուի, կը գրէ լրագրողը: Կը մէջբերէ զօրավարի մը բնորոշումը թէ չարչարանքը միշտ հակումը ունեցած է գինք կիրարկողներուն հորը փորելու, ինչպէս եղած է Ալժերիոյ մէջ Ֆրանսա-ցիներուն պարագան: Կը չեշտէ թէ իրա-ւացի է զօրավարը. Իրաքի դէմ պատե-րազմն ալ, ահաբեկչութեան դէմ մղո-ւածն ալ խորապէս քաղաքական արարք-ներ են: Ցաղթանակը ո՛չ թէքնոլոժիկն կախում ունի, ոչ ալ միջոցներու գերա-կշռութենէն. այլ՝ քաղաքական համո-զումէն: Չարչարանքի կիրարկումով ԱՄՆ աւելի ու աւելի կը հեռանայ ազատու-թեան, մարդկային իրաւունքներու, ժո-ղովրդավարութեան պաշտպանութենէն. բաներ որոնք մշտական ներկաներ են նա-խագահին արտասանած բոլոր ճառերուն մէջ: Մանաւանդ ատոնցմով Ուաչինկթըն պայքար կը մղէ իսլամական ծայրայե-ղութեան դէմ:

Լրագրողը կ'աւարտէ գրելով որ չար-չարանքով ո՛չ ժողովրդավարութիւն, ոչ ալ ազատութիւն ձեռք կը ձգուի: Արդէն ԱՄՆ-ու համար չարչարանքը տկարու-թեան նչան մըն է: Եւ Կոնզալէսի մը նա-խարար նչանակումով երկիրը երկար ճամբայ մը պիտի ունենայ վերադառնա-լու համար արդարութեան, կարգ - կա-նոնի եւ ուղղամտութեան:

ՔԱՂՀԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ
ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԱՀԱՑ
ԳՐՈՂՆԵՐ
(Ա. Հատոր)

Աշխատասիրեց՝ ԿԱՐՕ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Գէորգ Մելիտինեցի Գրական Մրցանակ
Թիւ 61

Անթիլիաս 2004

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲԱՆ

(ՎՀՊ՝ ՊԻՉՃԵԱՆ ԱՄԻՐԱՑԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

ԱՐԱ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.

ՊԻՉՃԵԱՆ ՊԱՂԱՏԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

«ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՄՆԱՑ»

Նախորդ դիչերը յուզումէն չէր կրցած քնանալ, ուստի այդ դիչերը ուզեց կանուխ պառկիլ: Հազիւ կը պատրաստուէր անկո-ղինն մտնել, լուր տուին թէ Մաքսուտ ամիրա Սարիմեանը եւ հօրեղբայրները եկած էին: Մէկ օր առաջ գինքը անարգող Ամիրան եկած էր իրեն: Ներս հրամցուց:

- Ամիրա, ըսաւ Մաքսուտ Սարիմեան առանց նախաբանի, հօրեղբայրներս եւ ես եկած ենք քեզ չնորհակալութիւն յայտ-նելու որ մեր կեանքը փրկեցիր: Եթէ ակամայ քեզ վչտացուցի, ներողութիւն եւ չնորհակալութիւն մեզ փրկելուդ հա-մար: Ակռէ վերջ պատրաստ եմ ուզածդ ընելու եւ դրօչակիդ ըլլալու:

Պէզճեան այս խօսքերը լսած ատեն մըտ-քէն կը տողանցէին վերջին դէպքերը:

- Մաքսուտ ամիրա, ըսաւ, եթէ քեզ եւ հօրեղբայրներդ փրկեցի, այդ անոր հա-մար է որ կ'ուզեմ հանդիստ խիղճ ունե-նալ: Բայց հիմա որ առիթը ներկայացաւ կ'ուզեմ անգամ մը եւս ըսել թէ եկեղեցա-կան կանոնները մեր սրբութիւններն են, անոնց հանդէպ բոլորս ալ պէտք է նա-խանձախնդիր ըլլանք:

- Իրաւունք ունիս Ամիրա, ըսաւ Ճանիկ Սարիմեան, բայց մեր Մաքսուտ ճահիլու-թիւն մը ըրեր է: Քու չնորհիւդ մեր ընտա-նիքը եկրորդ Տիւզեան ցնտանիք մը ըլլալէ փրկուեցաւ:

Տեսակցութիւնը կարճ տեւեց: Մէյմէկ սուրճ առնելէ վերջ Սարիմեաններն ալ իրենց անցուցած մեծ վտանգին ճնշումին տակ եւ անքուն ըլլալով հրաժեչտ առին Պէզճեանէ եւ իր պարագաներէն:

Անոնց մեկնումէն վերջ Պէզճեան խոր-հեցաւ. «Ինչո՞ւ երկու օր առաջուան ամ-բարտաւանութիւնը եւ ինչո՞ւ այսօրուան ղղումը»:

Պէզճեան պահ մը սկսաւ խորհիլ ու զար-մացած իր նկարագրի փոփոխութեան հա-մար մտածել. «Եւ ինչո՞ւ իմ զայրոյթս որ կրնար հայ ընտանիքի մը մահուան պատճառ դառնալ: Փառք քեզ Աստուած որ զիս փրկեցիր ազգակիցներուս դահիճը ըլլալէ»:

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՐՈՒԲԻԻՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

Քանի հարստացաւ Ցարութիւն ամիրա Պէզճեան, այնքան աւելի ապրեցաւ հա-նեատ: Հակայ հարստութիւն մը չհաճ էր: Նախանձողներ կը բամբասէին թէ փողերանոցէն ապօրինի չահերով կրցած էր դիզել իր հարստութիւնը: Իրականու-թիւնը այդ չէր սակայն: Իր մեծաքան գործը կը չարունակէր աւելի բարգաւաճ, իբր արքունի սեղանաւոր ունէր մեծ չա-հեր: Ակռէ զատ ունէր չահու աղբիւր մը որ իրն էր եւ ինք գտած էր: Փողերանոցը այդ չրջանին չրջաբերութեան մէջ գտնը-ւող դրամները կը պատրաստէր: Սեղա-նաւորները կընային ոսկի տանելով փողե-րանոց, չինչին վճարումի մը փոխարէն դրամ կտրել տալ: Պէզճեան իր քեռայրներուն մի-ջոցով մեծ քանակութեամբ ոսկի ժողվել կուտար հրապարակէն եւ փողերանոցի մէջ օրինաւոր վարձքը քսան ղրուչ արժողու-թեամբ դրամներէն պատրաստել կու տար: Այս դրամին անունը «ղուպիէ» էր: Այս դրամը Չնդկաստանի մահմետական մասին մէջ, որ այսօր Փաքիստան եղած է, իրր խալամ խալիֆայական դրամ մեծ չարդ ունէր եւ դիւրաւ կը վաճառուէր: Պէզճեան այս տեղեկութիւնը ստանալէ վերջ, հրապարակէն ոսկի ժողվելով ղուպիէ կտրել կու տար եւ մեծ քանակութիւններով Չնդկաստան ղրկելով կ'ապահովէր մեծ չահեր:

Այս ղուպիէին Չնդկաստանի մէջ սկսաւ ընդհանրանալ, մեծ չահ ապահովելով հայ Ամիրային: Այս գործին մէջ ոչինչ կար ապօրինի: Շուտով նոյն բանը ընել ուզող-ներ եղան, հակառակ Պէզճեանի զգուշա-պահութեան:

(Շար. 82)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Հրայր Հրաչեան իրենց ծնողաց Գարեգին եւ Սիւսիկ Հրաչեանի մահերուն 20րդ եւ 10րդ տարելիցներուն առթիւ 150 Եւրօ կը նուիրեն "Յառաջ"ին:

Vient de paraître

" L'INSTRUMENT DU CHANTEUR : SON CORPS"

Collection «Le monde du verbe»

Auteur : **Sirvart KAZANDJIAN PEARSON**

Un livre de 328 pages, format 16 X 24, broché

Comédiens et chanteurs, phoniatres et orthophonistes, ou simples lecteurs désireux d'acquérir des outils de travail y trouveront matière à alimenter leurs recherches : comprendre le phénomène vocal qui prend sa source à l'intérieur de l'homme, là où se produit le prodige de la voix parlée et chantée, là où prend source le son percutant du premier acte vocal de l'enfant qui naît, afin d'énergiser son corps en son centre de gravité, afin que ce corps soit habité par sa voix pour mieux se dépasser, donner vie à l'ensemble, et faire de lui à la fois instrument et instrumentaliste.

Prix public TTC : 33 Euros

En vente dans toutes les librairies spécialisées, les Fnacs ou par correspondance aux :

Editions SOLAL

111 rue Sainte Cécile 13005 Marseille

Tél.: 04 91 25 77 85 - Fax: 04 91 80 29 58

www.editions-solal.fr

(Շար· Ա· էջէն)

խորհի թէ բանակցութիւններու չրջափոխին փոխելով իր ոճիրները առաքինութիւններու պիտի վերածուին: Ցեղային մաքրագործումի փորձ եղած է, բայց բաքուն էր ընողը:

Ինչ կը վերաբերի երկրորդ բանաձեւին, հետեւեալն է: Ադրբեջանի տեղեկագիրը կը յանձնարարէ "Ցիշողութեան եւ բոպական կեդրոնի մը հաստատումը ցեղային մաքրագործումներու եւ բնակչութեան պարտադրուած չարժումներու զոհերուն համար":

Դրգռապատճառներու թեումին մէջ, տեղեկագիրը լայն տեղ կու տայ Բ. Աչխարհամարտի հետեւանքով բնակչութեանց տեղափոխումներուն, ինչպէս նաեւ ստալինեան վարչակարգին պարտադրած տեղահանումներուն: Կը թուէ նաեւ Նայինեբու գործած ցեղասպանութիւնը Հրեաներու, Գնչուներու դէմ, Ուկրանացիներու ցեղասպանութիւնը: Տեղեկագիրը պիտակցաբար կ'անտեսէ Ի· դարու առաջին ցեղասպանութիւնը՝ Հայերունը, գործըւած՝ Եւրոպայի Մորհուրդի անդամ Թուրքիոյ կողմէ եւ իր հողամասին վրայ:

Ի. ԴԱՐՈՒ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ժուռնալ տիւ Տիմանչ (Յունուար 23) կը հաղորդէ որ նոյն օրը բացառիկ վիճարկում մը տեղի կ'ունենար Մորհրդարանական կայանին - Ազգ· Ժողովի վերյայ: Վերյիչելու համար այն բարբարոսութիւնը զոր ապրեցաւ Ի· դարը եւ կը չարունակէ ապրիլ աչխարհը, "Ասկինք այդ մասին" յայտագիր մը կազմակերպուած է զոր կը վարեն Ֆլորանս Միւրաթիոլ (Ժի· Տէ· Տէ·) եւ Ֆրէտէրիք Հազիզա (Էլ· Սէ· Փէ·): Վկաներն են· - Շառլ Ազնաւուր, որ իր մէջ կը կրէ Հայաստանի որդիներու տառապանքը, Սամուէլ Փիդար, Աուչվիցէն վերապրող, Անրիք Քայիթեզի (Ռուանտա) եւ Մարէք Հալթէր (Վարչաւայի կեթթոյէն): Այս առթիւ Ազնաւուր ըսած է ·- "Բոլոր ցեղասպանութիւնները մերը պէտք է ըլլան": Ցայտագիրը հաղորդուած է, կը կրէ թերթը, կիրակի եւ Երկուչաբթի, կը սիրուի կըրկին Հինգչաբթի, Յունուար 27, ժամը 21–ին եւ հեռատեսիլի Ֆրանս 3 կայանէն, Յունուար 26էն 27ի գիչերը, ժամը առաւտեան 3ին:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ

"Յառաջ"ի բաժանորդագրութեան սակերը անփոփոխ պահեցինք 2001. Նոյեմբեր Մէկէն ի վեր, հակառակ վարչութեան կրած ծանր յաւելումներուն թղթատարի, թուղթի, աշխատավարձի, ընկերային տուրբերու եւ այլ մարզերու մէջ: 2005 Յունուար Մէկէն, թղթատարը ճախորդ հինգ տարիներու 50% յաւելումին, նոր եւ աւելի ծանր յաւելում մը կը կիրարկէ, որու հետեւանքով յաւելում մըն ալ որոշած է առաքման ընկերութիւնը (*ուրթաժ*) նոր կարգադրութիւններու պատճառաւ:

"Յառաջ"ի եկամուտը կ'ապահովեն միայն իր բաժնեգիները, սակաւաթիւ ծանուցումները եւ բարգաւաճման հիմնարկոյս նուէրները:

Մեր բաժանորդները կը հասկնան անշուշտ որ վերոնչեալ պարագաները եւ տրպագրական նոր դժուարութիւններ կը ստիպեն որ յաւելում կրեն նաեւ "Յառաջ"ի բաժանորդագրութիւնները, որոնց նոր սակերը են փետրուար Մէկէն սկսեալ· -

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա

Տարեկան	250 Եւրօ
Վեցամսեայ	135 Եւրօ

Ա Ր Տ Ա Ս Ա Հ Մ Ա Ն ՏԱՐԵԿԱՆ

Ամէնօրեայ առաքում	300 Եւրօ
Շաբաթական առաքում	270 Եւրօ

Օդանաւային առաքումներու համար դիմել վարչութեան, սակերը տարբեր ըլլալով ըստ երկիրներու:

*
**

Փետրուար Մէկէն յետոյ, ոչ մէկ բաժանորդագրութիւն կը գանձուի հին սակով:

Շնորհակալութիւն

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ "ՅԱՌԱՋ"Ի

Les vendredis de l'U.C.F.A.F. — Paris - Ile-de-France

SOIREE EXCEPTIONNELLE

le vendredi 28 janvier à 20 heures 45

avec le caricaturiste

HOVIV

à l'occasion de la parution de son dernier album paru chez Edipol

« LE CLAN DES IAN — ARMENITE D'ABORD !»

Dialogue — débat avec l'auteur qui dédicacera son ouvrage

Centre Culturel et Artistique Arménien

6 Cité du Wauxhall 75010 Paris (métro République)

Verre de l'amitié P.A.F.

Saberatours Sevan Voyages OFFRES 2005

à votre service pour toutes destinations dans le monde !

à l'Occasion du 90ème Anniversaire du Génocide Arménien

Pélerinage à Deir Ezzor

avec une Messe de Commémoration

Circuit accompagné du 21 au 28 Avril 2005 1190 €*

- **Avion** Vols Directs
- **Hôtel** ★★★★
- **Pension Complète**
- **Visites guidées de Damas, Palmyre et Alep**

* Hors Taxes d'aéroport.

SABERATOURS
→ 11, RUE DES PYRAMIDES 75001 PARIS
TEL 01 42 96 10 10 - FAX 01 42 96 18 77
saberatours@selectour.com

SEVAN VOYAGES
→ 48, COURS DE LA LIBERTÉ 69003 LYON
TEL 04 78 60 13 66 - FAX 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com

WASTEELS VOYAGES
→ 67, LA CANEBIÈRE 13001 MARSEILLE
TEL 04 95 09 30 60 - FAX 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr

EREVAN
→ 32-38, RUE HANRABEDOUTIAN EREVAN
TEL 52 55 55 - FAX 56 40 30
sabera@arminco.com

Studio VICKEN

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՒՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, փետրուար 3: Տօն է վարդանանց Զօրավարացն Մերոյ Հազար Երեսուն եւ վեց վկայիցն որք կատարեցան ի Մեծի Պատերազմին:

Այս առթիւ Լիւնի Ս· Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ա· ԿՀՆՑ· ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ ԿՈՉԸ

Հարաւ-Արեւելեան Ափոյ ահաւոր երկրաչարժը բոլորս ցնցեց:

Շրջանի ժողովուրդներու ցաւին ոչ մէկ Հայ կրնայ անտարբեր մնալ:

Իրերօդնութեան միջազգային թափին, մենք՝ Հայերս ալ պէտք է միանաթար մասնակցինք:

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչը կը ձեռնարկէ հանգանակութեան: Արդիւնքը, Ֆրանսահայերու անունով պիտի փոխանցէ ԻՒՆԻՍԷՖ-ին, որուն նպատակն է, կապոյտ Խաչին պէս, հասնիլ երախաներուն:

Չէքերը գրել կապոյտ Խաչի անունին՝

CBAF — Solidarité Asie

17 rue Bleue 75009 PARIS

Շնորհակալութիւն ձեր նուէրին համար:

Le jeudi 27 janvier à 20 heures 45

Le

Centre Culturel SAINT MESROB

reçoit

Le Prof. C. SANSPEUR

Chercheur à l'Université Catholique de Louvain-la-Neuve

qui donnera une

CONFERENCE

sur

l'histoire de la transmission d'un texte par les manuscrits avant la découverte de l'imprimerie. Illustration par l'apport déterminant des versions arméniennes pour l'établissement du texte des Discours de St Grégoire de Nazianze (330-390).

Présentation de photocopies de manuscrits arméniens conservés à Paris, Jérusalem, Etchmiadzine, Erevan...

10 bis, rue Thouin, Paris 5e

Métro: Cardinal Lemoine - Monge

Entrée libre — Cocktail

Conférence - Présentation

Le **G2IA**, en collaboration avec **E.I.B.C. (European Investment & Business Consulting Company)** vous invite à une conférence / présentation / débat.

— **Comment créer des entreprises en Arménie ?**

— **Comment établir des partenariats avec des entreprises arméniennes ?**

— **Est-il possible de conquérir des marchés importants en passant par l'Arménie ?**

VENEZ NOMBREUX A LA REUNION DE PRESENTATION

LE JEUDI 27 JANVIER A 19 HEURES dans les Salons de l'HOTEL LE PERA, 17 rue Caumartin 75009 Paris

Métro : Havre Caumartin

Cette réunion est organisée conjointement avec le Cabinet de Conseil Schanth à Paris qui est implanté aussi en Arménie sous le nom de E.I.B.C. (European Investment & Business Consulting Company). Pour répondre clairement et précisément à vos interrogations sur ce sujet nous serons en présence d'experts pour les aspects juridiques et fiscaux en Arménie.

Pour plus d'informations contactez-nous au: 01 40 43 17 22 ou 06 10 50 60 04 ou 06 60 68 43 10.

Responsable de la coordination des actions : Edouard VARVARIAN.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry

SOIREE «TETOUYOV KEUFTES»

au profit de son école hebdomadaire

Le samedi 5 février à 20h30

à la Maison de la CBAF

17 rue Charles Peguy

93190 Livry Gargan

Réservations avant le 1er février auprès de Madeleine : 01 43 83 87 68 ou Nilva : 01 42 36 33 73

ԼՈՐՕ

Մարսէյլ - Պուլվար Օտտոյի "Լէօլա Սասունի" մասնաճիւղի լոթօն կիրակի, փետրուար 13, ժամը 15ին "Տրնի փափէն" սրահին մէջ, Պուլվ· Օտտոյի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ թաղը:

«ՊԷՕՐԷԿ»Ի ԵՐԵԿՈՑՔ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Տէսինի Աբչակ Զամալեան մասնաճիւղին տարեկան «պէօրէկ»ի հաւաքոյթը, Շաբաթ, փետր· 5, ժամը 20ին, Տէսինի Հայ Մչակոյթի Տան սրահը:

Գեղարուեստական յայտագիրը կը ներկայացնէ երգչուհի Վերոնիք:

Մասնակցութիւն՝ 17 Եւրօ, ներառեալ վիճակահանութեան երկու տոմս:

Սրճանագրուելու համար դիմեցէք Ռոզին, հեռաձայնելով՝ 04·78·49·19·44 թիւին:

La Section «SEVAN» de Vienne de la CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE présente

le Spectacle de Noël

DE L'ECOLE ARMENIENNE le Dimanche 30 janvier à 15 heures précises au Théâtre Municipal de Vienne

Au programme :

Chants, danses — Poésies, Sketches — Théâtre sous la direction de **Nareg DOURIAN** en collaboration avec la Maison de la Culture Arménienne de Vienne.

Comme chaque année, le Père Noël sera au rendez-vous pour distribuer cadeaux et friandises aux enfants.

Venez nombreux les encourager...

Date à retenir

Retenez bien la date du 5 mars !

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «Astrig» d'Arnouville-lès-Gonesse organise, au profit de son école hebdomadaire,

une **SOIREE CABARET** animée par

MARTIN YORGANTZ

et son orchestre,

avec la présentation de jeunes talents arméniens et la prestation de **Catharina DARBINYAN**, à l'Espace «Charles Aznavour» à Arnouville.

Cette soirée aura lieu sous la présidence d'honneur d'**André MANOUKIAN.**

Contact : Mireille GUEMDJIAN :

☎ **01. 39. 90. 63. 89**

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» 83 rue d'Hauteville 75010 Paris Siret : 571 027 317 000 15 Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 26
MERCREDI
26 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 230 եւրօ — Վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար· 270 եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում)
247 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·121 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 80e ANNEE — N° 21·121

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԱՈՒՇՎԻՑ 60

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ

Հինգշաբթի, Յունուար 27ին Աուշվից - Պիրքընաուի մէջ, աւելի քան 50 պետական թէ կառավարական դեկավարներու ներկայութեան կ'ոգեկոչուի Լեհաստանի այս արգելափակման կայանին ազատագրման 60ամեակը: 1945 Յունուար 27ին, խորհրդային ուժերն էին որ կ'ազատագրէին կայանը, ուր կը գտնուէին 7000 ողջ մնացած Հրեաներ: 1940էն 1945, 1,1 միլիոն էր մեռածներու թիւը, որոնց մէջ 960 հազար Հրեայ (կին, այր, մանուկ), 75 հազար Լեհ, 21 հազար Գնչու եւ 15 հազար խորհրդային քաղաքացի: Նախապէս գերիներու արգելափակման կայան, Աուշվից "բնաջնջման գործատան" վերածուած էր մինչեւ Պիրքընաու, երեք քիլոմեթր հեռու:

60ամեակի այս արարողութեան ներկայ պիտի ըլլան, ի մէջ այլոց, Ժակ Շիրաք, Վլ· Պուտին, Սիրվիո Պէրլուսքոնի, Միացեալ-Նահանգներու փոխնախագահ Ջէյնէ, նաեւ Ուկրանիոյ նորընտիր նախագահը Իուշչենկօ· յանուն Պապին ներկայ կ'ըլլայ կարդինալ Լիւսթիժէ: Այս տարողութիւնը չէր ստացած 50ամեակը, որ բաւական բանավէճերու առիթ տուած էր: Վէճը ծագած էր Լեհերուն եւ հրէական կազմակերպութիւններուն միջեւ, պատերազմ ալ կար Պոլնիա: Հրէական կազմակերպութեանց եւ Վարշաւայի միջեւ բանավէճը վերջ գտած էր յանդելով երկու անջատ հանդիսութեանց: Բազմաթիւ ղեկավարներ նախընտրած էին մերժել հրաւէրը, ինչպէս նախագահ Ֆր· Միթերան, որ կը գտնէր թէ այդ տարելիցը "տեղահանուածներու գործն է": Նախօսած էր նացիական կայաններու սարսափին մասին, առանց մէկ անգամ հրեայ բառը գործածելու, ինչ որ սրբագրած էր սակայն յաջորդ օրը Աուշվիցի մէջ:

⁂

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Այս արարողութեան մասնակցելու համար Յունուար 27ին Լեհաստան կը մեկնի վարչապետ Ա· Մարգարեանի գլխաւորած պատուիրակութիւնը: Մաս կը կազմեն Արտաքին գործերու նախարարի տեղակալ Ռ· Շուգարեան, նոյն նախարարութենէն վարչութիւններու ղեկավարներ: Պատուիրակութիւնը նաեւ հանդիպում կ'ունենայ Գրազովայի հայ համայնքին հետ:

⁂

Լը Մոնտ, որ ինչպէս ամբողջ մամուլը, էջեր նուիրած է Աուշվիցի ազատագրման 60ամեակին, յօդուած մըն ալ հրատարակած է (Յունուար 25) խորագրուած "Հիթլէրական բարբարոսութենէն ծնունդ առած է «մարդկութեան դէմ ոճիր» գաղափարը": Հոն կը յիշուի նաեւ Հայոց Ցեղասպանութիւնը: Յօդուածագիրը կը գրէ.- "Նախքան Համաչխարհային Բ· պատերազմը, յանուն քաղաքական ծրագրի մը, հաւաքաբար գործուած տմարդի արարքներ բնակչութիւններու դէմ, կը պատժուէին "պատերազմական ոճիրներ" անուան տակ: Քանի մը դիւանագէտներ մխայն "մարդկութեան դէմ ոճիր" արտայայտութիւնը գործածած էին 1915ի Հայոց Ցեղասպանութենէն ետք": Նաթալի Կիպէր այլ առիթով մըն ալ կը յիշէ Հայոց Ցեղասպանութիւնը անոր ճանաչման առիթ Ֆրանսայի կողմէ:

⁂

Առաջին անգամ ըլլալով, ոգեկոչման նիստ մըն ալ տեղի ունեցած է Նիւ Եորք, Միացեալ Ազգերու Ընդհ· ժողովին առջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ վերաքննութիւնը սկսաւ Ազգ· ժողովին մէջ, Յունուար 25ին եւ անխուսափելի կերպով ան կարելի չէ անջատել Թուրքիոյ անդամակցութեան հարցէն: Քուէարկութիւնը տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 1ին եւ հաւանական կը նկատուի որ հաւանութիւն տան Իւ· Էմ· Փէյն, Իւ· Տէ· Էֆ·ը եւ ընկերվարականներուն մէկ մասը: Կառավարութիւնը չի կըրնար խուսափիլ սակայն որ բուռն վիճաբանութիւններ ըլլան թէ Մորհրդարանի իշխանութեան ամրապնդումին (Պալատիւբ) եւ թէ Թուրքիոյ անդամակցութեան մասին: Առաջարկուած են չորս յօդուածներ: Ոմանց համար երկդիմի խաղ մը կայ եւ այդ առընչութեամբ կ'արտայայտուի նաեւ Ռոպէր Պատէնթէր (ծերակուտական, նախկին անդամ Սահմանադրական Մորհուրդին եւ Արդարութեան նախկին նախարար): Ըստ իրեն, Շիրաք կը գործէ ի նպաստ սուվըրէնիսթներուն: Ինք կողմնակից է Սահմանադրութեան ("եթէ դըլուխ գործոց մը չէ, Նիսի դաշինքէն լաւ է"), բայց դէմ է Թուրքիոյ անդամակցութեան (Լիպերասիոն, Յունուար 25): Իրեն համար, ինչ որ կը կատարուի Ազգ· ժողովին մէջ, սահմանադրական հարցը կը կապէ Թուրքիոյ անդամակցութեան: Քաղաքական սխալ ընտրութիւն մըն է: Կը չեչտէ.-"Ընդլայնել Եւրոպական Միութիւնը մինչեւ Փոքր Ասիոյ այդ մեծ պետութիւնը, համակերպիլ է տակաւ Եւրոպայի մը, պարզապէս Շուկայ-Եւրոպա մը, այն գոր կը փափաքի Պուշ: Եւրոպական Միութիւնը ոչ մէկ պատճառ ունի իր սահմանները հաստատելու եփրատէն անդին եւ որպէս դրացի ունենալու Վրաստանը, Հայաստանը, Իրանը, Իրաքը եւ Սուրիան": Շիրաք կ'ուզէ չփոթութիւն առեղծել: 10–15 տարիէն, անկարելի է ո՛չ ըսել Թուրքիոյ: Արդէն ո՛չ ըսել պիտի նշանակէր ընդդիմանալ դաշինքի մը զոր Հանրապետութեան նախագահը արդէն ստորագրած է:

ԻՐԱՔի մէջ կացութիւնը չատ ծանրակշիռ է եւ յորդանանցի իսլամապաշտ Ալ-Զարքաուի յայտարարած է "կատաղի պատերազմ մը հռչակեցինք այդ անարգ գործընթացին, որ ամերիկեան մեծ խեղկատակութիւն մըն է": Այդ գործընթացը Յունուար 30ի ընտրութիւնն է որու պիտի չմասնակցին սիւննիները: Հակառակ ոճրափորձերու եւ պայթումներու, որոնք չեն դադրիր, ամերիկեան իշխանութիւններու համաձայն կացութիւնը աւելի լաւ է եւ ահաբեկչութիւնը մեղմացած: Բաւական արարքներ գործուած են սակայն Յունուար 24ին ալ: Թակարդ կառք մը պայթած է վարչապետ Ալաուիի կուսակցութեան կեդրոնատեղիին առջեւ, երկու մեռեալ պատճառելով: Աւելի առաջ ալ, համացանցով ներկայացուած էր երեք վարորդներու սպանութիւնը փողոցին մէջ, այն պատճառաւ որ ամերիկեան ուժերու համար կ'աշխատին: Նախարարաց Մորհուրդը յայտարարած է որ Ալ-Զարքաուիի խմբակէն երկու պատասխանատուներ ձերբակալուած են: Երկուքէն մէկը 32 յարձակում գործած կ'ըլլայ: Այս մթնոլորտին մէջ, կիրակի օր քուէատուփ դնելն ալ քաջութեան արարք մը կ'ըլլայ:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ Իշխանութեան նոր ղեկավարը Մահմուտ Ապպաս կը չարունակէ իր հանդիպումները Համասի եւ այլ դիներու հետ որպէսզի հրադադար մը ձեռք ձգէ, մինչ Իսրայէլ սպասողական դիրքի մէջ է, բայց տրամադիր է հակազդելու եթէ հրադադարը չյարգուի:

ՍՈՒՐԻՈՅ նախագահը Պաշար Ալ-Ասատ պետական այցելութիւն մը կը կատարէ Մոսկուա, չորս օրուան համար: Իրեն կ'ընկերանան բազմաթիւ նախարարներ: Երկու նախագահները փոխադարձ նեցուկ մը կը փնտռեն: Պուտին կ'ուզէ որ Ռուսաստան իրեն վարկին համապատասխան դիրք մը գտնէ Մերձաւոր-Արեւելքի մէջ, Սուրիոյ նախագահն ալ Մոսկուայի պէտք ունի դէմ դնելու համար Արեւմուտքի ճնշումներուն, գլխաւորաբար Լիբանանի հարցին նկատմամբ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ տիւրզի պարագլուխը Վալիտ Ճոմպլաթ կը չարունակէ իր հակասուրիական պայքարը: Վերջացնելէ ետք Վատիկան կատարած իր այցելութիւնը, ուր հանդիպած է Սֆէյր Պաարիարքին, փարիզ կու գայ տեսնուելու համար աջսորուած զօր. Միշէլ Աունի հետ: Կը ջանայ հասարակաց ճակատ մը կազմել Սուրիոյ դէմ: Ինք կը գլխաւորէ Երեսփոխանական ժողովին 128 անդամներէն 18 երեսփոխանի խումբ մը:

ՀԱՐԱԻԱՅԻՆ ԱՍԻՈՑ երկրաշարժին զոհերու թիւը անդամ մը եւս բարձրացած է եւ Յունուար 25ին հասած էր 288 հազար մեռեալի:

ՈՒԿՐԱՆԻՈՑ նորընտիր նախագահը իր առաջին այցելութիւնը վերապահած էր Մոսկուայի, ինչպէս խոստացած էր: Օդակայանը ընդունած է նախկին վարչապետ Զերնոմիրդինի կողմէ եւ անմիջապէս փութացած կրեմլին, ուր արժանացած է Պուտինի ջերմ ընդունելութեան: Պուտին դեռ չեչտած է.- "Ռուսաստան երբեք գաղտագողի չի գործեր այն երկիրներուն մէջ, որոնք մաս կազմած են նախկին Խորհ· Միութեան: Անչուշտ, դիտէք":

ՍԱՈՒԹԻ ԱՐԱԲԻՈՑ մէջ տեղատարափ անձրեւները ուժի հոդիի մահուան պատճառ եղած են Մեխինա (արեւմտեան չրջանը):

ՊՐԻՍԼԻի մէջ, Փետրուար 21ին, Շիրաք հանդիպում մը պիտի ունենայ Պուշի հետ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ՄԻՆՍԿԻ ԽՈՒՄԲԸ ՇՐՋԱՆ Կ'ԱՅՑԵԼԷ

Յունուար 28ին Մինսկի խումբը, Օ· Էս· Սէ· Ը·ի նախագահին անձնական ներկայացուցիչը Ա· Կասպրչիկ եւ նոյն կազմակերպութեան փոստահասուք առաքելութեան նոր ղեկավար նշանակուած զերմանացի Էմիլի Հապէր Բաքուէն կը սկսին չրջանային իրենց այցը: Նախ հանդիպում կ'ունենան Ադրբեջանի իշխանութիւններուն հետ, յետոյ կ'որոշեն զբաւուած չրջաններ այցելելու ծրագիրը: Յաջորդ օրը Ա· Կասպրչիկ եւ Է· Հապէր կը մեկնին Երեւան, անկէ միւս դէպերուն հետ երթալու համար Ստեփանակերտ ուր զիրենք կ'ընդունի ԼՂՀ նախագահ Ա· Ղուկասեան:

Փոստահասուք խումբը հաւանօրէն մինչեւ Փետրուարի վերջը կը պատրաստէ զբաւուած տարածքներու մասին իր զեկուցումը որ կը ներկայացուի Մինսկի խումբին ու Օ· Էս· Սէ· Ը·ի մնայուն խորհուրդին:

Մինսկի խումբին Ֆրանսացի նոր նախագահն ալ Պերնար Ֆասիէն որ փոխարինած է Հ· Ժադոլէնը, Յունուար 25ին հասած էր Երեւան:

⁂

ԳՈՂՈՒԹԵԱՄԲ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԱԾ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԸ

Հայաստանեան լրատուիւներ վերջերս կը տեղեկացնէին թէ Ապու Տապիի մէջ դողութեան ամբաստանութեամբ ձերբակալուած է երեսփոխան Յակոբ Յակոբեան իր զաւկին ու երրորդ անձի մը հետ: Վերջին լուրերու համաձայն "Ճոյա" անունով ծանօթ երեսփոխանը և զաւակը ազատ արձակուած են, սակայն մինչեւ որ նախաքննութիւնը աւարտի, չեն կրնար Արաբական Էմիրութենէն ելլել: Իրենց ընկերացող երրորդ անձը բանտարկուած կը մնայ:

⁂

ԼՂՀ

Ա· ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ԼՂՀ նախագահ Ա· Ղուկասեան ռուսական "Ռեգնում" գործակալութեան հարցազրոյցին մէջ ըսած է թէ Ղարաբաղի հակամարտութեան կարգաւորման ներկայ փուլին Ռուսաստան կը մնայ միակ միջնորդը: Ան նշած է նաեւ թէ Ռուսաստան կրնայ ապահովել Ղարաբաղի անվտանգութիւնը: Ղուկասեան ըսած է թէ Ղարաբաղ կը մնայ Ռուսաստանի ռազմավարական դաշնակիցը: Ան նշած է նաեւ թէ Ռուսաստան կրնայ ապահովել Ղարաբաղի անվտանգութիւնը: Ղուկասեան ըսած է թէ Ղարաբաղ կը մնայ Ռուսաստանի ռազմավարական դաշնակիցը:

ՎԱՆԱՑ ԼԻՃԸ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ

Վանայ լիճը մեռնելու վտանգին դէմ յանդիման է· հաստատումը ըրած է Թուրք մամուլը որ կ'արձագանգէ Լուրին ապականութեան: Եթէ առաջքը չառնուի, լիճը 25 տարիէն պիտի ցամքի· Հարկաւոր միջոցներու դիմելու պարագային, 50 տարի կը տեւէ Լուրին մաքրուիլը: Ապականութեան պատճառ են 400 հազարնոց քաղաքին եւ չրջակայ գիւղերուն կոյղիները որոնք կը թափին լիճին մէջ: Պատասխանատուները – Բնապահպանութեան նախարարը, քաղաքապետը – ըսած են թէ լիճը փրկելու ծրագիրներ պատրաստած են, վճռած ըլլալով մաքրել յետին ապականութիւնն ալ: Մանրէներու արտաճնեալ խտութիւն որ 700 է, հասած է մինչեւ 5300ի:

գումներուն պատասխանած է Մինսկի խումբին չրջան այցին նախօրեակին: Օգտակար դտնելով հանդերձ Հայաստանի ու Ադրբեջանի Արտաքին գործերու նախարարներուն հանդիպումները, ան չեչտած է թէ անոնք չեն կրնար փոխարինել բանակցային լման հոլովոյթը որուն հարկ է մասնակցի Ղարաբաղն ալ: "Ձպէտք է մոռնալ որ Ղարաբաղի խնդիրը բարձրացրել է Ղարաբաղի ժողովուրդը եւ այն վերաբերում է Ղարաբաղի կարգավիճակին: Մնացեալն Ադրբեջանի մեզ պարտադրած պատերազմի հետեւանքներն են" ըսած է ան:

Պատասխանելով "ժամանակը չէ" որ Երեւանը աւելի յստակ կերպով սեղան բերէ բանակցային հոլովոյթին Ղարաբաղի մասնակցութեան խնդիրը" հարցումին, Ա· Ղուկասեան ըսած է· "Առաջին՝ հաստցկատէրը ճիշդ չէ, երկրորդ՝ վերնադրերի լեզուով խնդիրը խաղաղ միջոցներով չի լուծուի: Զի լուծուի անկասկած բանակցային գործընթացում առանց Ղարաբաղեան կողմի իրաւահաւասար մասնակցութեան: Հետեւութիւնները արէք ինքներդ":

ԹԷՆԻՍ

ԱԽՍՏՐԱԼԻՈՑ ՕՓԷՆԸ

8րդ աւարտականին, Դաւիթ Նալպանտեան յաղթած է Գորիայի (Սրժանթին) 5–7, 7–5, 6–3, 6–0:

Ի ՅՈՒՇ ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ 48ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ
(1957, Յունուար 26)

ՇՐՋԱՆ ՄԸ ԻՐ ՅՈՅԶԵՐՈՎ ԵՒ ՏԵՆԴԵՐՈՎ

("Ազդակ" երիտասարդ շաբաթաթերթ)

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

...Երկար տեւած էին վիճաբանութիւնները՝ անունի, խմբագրութեան եւ ուղղութեան մասին: Վիճողներէն մէկն էր ողբացեալ Դեւը (Թադէոս Մաշմանեան) որ Թիֆլիսէն Պոլիս եկած էր իբրեւ Թըղթակից Կովկասեան Թերթերու: Բնիկ Սեբաստացի եւ աշակերտ Ղալթիոյ նախակրթարանին, 1895-96ի ջարդերէն վերջ Կովկաս գացած եւ բոլորովին փոխուած էր: Համբաւ կը վայելէր իբրեւ կրակոտ հռետոր, մանաւանդ ռուսերէն առենախօսութեան համար:

Դեւը իբրեւ անուն կ'առաջարկէր "Կռան" որ քիչ մը խորթ երեւցաւ մեզի: Ես դէմ մը անուններ չարեցի եւ կարծեմ կանգառի "Մուրճ"ին վրայ: "Ազդակ"ը Գեղամին դիւտն էր, - բառ մը զոր չէի սիրած, իմաստն ալ աղէկ չհասկնալով: Ի վերջոյ համաձայնեցանք:

Եւ արդէն պատրաստ էր ճակատը - Շաբաթաթերթ գրական, հասարակական, քաղաքական: Համակրողներ՝ Է. Ակնունի, Ա. Ահարոնեան, Ա. Եարճանեան, Ռ. Զարդարեան, Ս. Զաւարեան, Ց. Շահրիկեան, Փիէռ Քիւեառ: Խմբագիրներ՝ Գ. Բարսեղեան, Տիկին Զապէլ Եսայեան, Վ. Թաթուլ, Շ. Միսաքեան: 1908 Դեկտ. 16-29: Ա. տարի, Թիւ 1:

Խմբագրութեան համար, երեք համաձայն էինք արդէն - Գեղամ Բարսեղեան, Վ. Թաթուլ եւ ես: Զապէլ Եսայեանը առաջարկեցինք իբրեւ ծանօթ գրագիտուհի, թէեւ մեր սերունդին չէր պատկաներ ո՛չ դաւանանքով, ո՛չ ալ խառնուածքով: "Համակրողներ"ու չքախումբն ալ չարած էինք հետեւողութեամբ եւրոպական թերթերու, գոյն եւ ուժ տալու համար մեր չարժումին: Չէ՞ որ անծանօթ "պլանպէք"ներ էինք:

Ո՛չ որեւէ վճարում կար, ո՛չ ալ աթոռ: Այս վերջինը տառապէս: Իբրեւ խմբագրատուն պիտի ծառայէին "Արծիւ" ժողովրդական գրավաճառանոցը, որ փողոցէն կը բաժնուէր սեմով մը եւ խեղճուկրակ տպարան մը, ուր, ի հարկին, աթոռ մը կը ճարէին գրաշարին քով, ձեռագիր հասցնելու կամ փորձ սրբագրելու համար մարմարին վրայ:

Ուղղութի՞ւնը, - առաջին թիւին համար, երկար որոճալէ, գրել-աւրելէ, յօտել-յղկելէ վերջ հրատարակուեցաւ ճախրասլաց յայտարարութիւն մը, որմէ քանի մը հատուածներ կ'արտագրեմ ստորեւ իբրեւ նմոյշ լեզուի եւ դաւանանքի: Իբրեւ ժամանակի նշան.

- "Ցեղափոխութիւնը մեր եաին, եւ Ցեղափոխութիւնը մեր առջեւ:

"Ահաւոր, դիւցազնական ու կարմիր Ցեղափոխութիւնը Երկկի՝ որու միջոցին Երիտասարդութիւնը իր թանկագին ուժին լիութեանը մէջ այնքան գեղեցիկ ու այնքան պատմական դեր մը ունեցաւ եւ տարբեր միջոցներով, տարբեր պայմաններու տակ, անխուսափելի Ցեղափոխութիւնը վաղուան, որու ընթացքին կը հաւատանք դարձեալ թէ Երիտասարդութեան վիճակուած է իր գործը չարունակել:

"...Այո՛, դէպի Աչխատանք, դէպի իսկական Վերածնունդ:

"Այո, եւ դարձեալ Երիտասարդութիւնը՝ իր առոյգ եւ աւշալիր կեանքով, յաւիտենական գաղափարին կարմիր դրօշակին ի ձեռին:

"...Առանց յաւակնութիւնն ունենալու՝ գերազանց յանձնառութիւններու գործադրութին, "Ազդակ" պիտի ըլլայ մէկ չեչտը նոյնպիսի, նոյնախոհ Երիտասարդութեան մը, օրկան մը որ պիտի ուզէ Նոր Օրերու մուտքին առջեւ լսուող ձայներու եւ աղմուկներու զանազանութեան մէջ Երիտասարդ Խօսքը հնչեցնել", եւայլն:

Նոյն թիւին մէջ բաժիններն ալ ճշդուած էին: Մէկ խօսքով "Ազդակ"ը պիտի դառնար օրկան մը "Պայքարի եւ Գրականութեան", համաձայն չաբաթաթերթի մը պայմաններուն:

Հակառակ այս և ուրիշ բոցավառ ոռոմաբան արտայայտութեանց, "Ազդակ" իր առաջին քայլերը նետեց տոտիկ-տոտիկ, աստիճանաբար փրփրելու եւ կրակ տեղալու համար:

Անդրանիկ Թիւը եղաւ ժժգոյն ծաղկեփունջ մը զանազան յօդուածներու, առաջինը՝ Փիէռ Քիւեառէ, որ Օսմանեան Սահմանադրութեան հռչակման առթիւ Պոլիս եկած էր (Հայ երիտասարդութեան, Ֆրանսերէն եւ հայերէն դէմ դիմաց): Երկրորդը (Միութիւն)՝ Պէտէրխանզատէ՝ Ահմէտ Սիւրէյա պէյի ստորագրութեամբ: Արտատպում մը՝ Է. Ակնունիէ (Փրօ Արմենիա): Մնացեալ բովանդակութիւնը կազմած էին խմբագիրները.- բանաստեղծութիւն, դրախօսական, թատրոն, ընկերային չարժում, քաղաքական կեանք եւայլն, 16 էջ:

Անողոք իրականութիւնը լախտի պէս կը ճնշէր խմբագրութեան վրայ: Թէեւ չաբաթաթերթ, "Ազդակ" ստիպուած էր օրագրի մը դերն ալ կատարել, հանրային կարծիք վարել, քանի որ չկար ուրիշ օրկան՝ միեւնոյն հասկացողութեամբ: Ուրեմն բոլոր թիւերուն մէջ կը տիրապետէր հանրային - քաղաքական մտահոգութիւնը: Մանաւանդ որ, դեռ նոր կը կազմաւորուէր սահմանադրական կարգուսարքը, ազգային թէ պետական կեանքի մէջ: Պէտք էր հետեւիլ, վերլուծել, զարնել կամ ոգի ներշնչել:

Իբրեւ տնաբոյս, նորափետուր ընկերվարականներ, չատ կը վախնայինք որ յանցանք մը գործած կ'ըլլանք, եթէ բան մը փախցնենք ընկերային չարժումէն, կամ անոր հակառակ բան մը տպենք:

...Որքա՜ն թղթակցութիւններ, ինքնագիր եւ թարգմանածոյ յօդուածներ ու ռամանաւորներ՝ ընկերվարութեա՜ն, նոյնիսկ անիշխանական եւ առհասարակ ընկերային չարժումներու մասին (Կրապոտկին, Բակունին, Ժաֆ Կռավ): Մինչեւ անգամ հայերէնի թարգմաներ էինք "Էնգէլսիոնալ"ը - Աչխատամարտի երգը, Մայիս 1ի առթիւ:

...Առ հասարակ թարմութիւն, ոգի եւ ըմբոստ գիծ մը կը փնտռէինք թարգմանութեանց մէջ անգամ: Ասոր համար ալ, նախապատուութիւն կու տայինք սկանտինաւեան, այլ մանաւանդ ռուսական գրականութիւն, - այս վերջինը իմ նախասիրութիւնս էր.- Կորքի, Զեխով, Անդրեյեւ եւայլն: Նիցչէն ալ չատ ոգեւորած էր մեզ, "Այսպէս խօսեցաւ Զրադաշտ"ով: Բանաստեղծ ընկեր մը Շահէն Յովհաննէսեան, որ յետոյ Ամերիկա մեկնեցաւ թարգմանած էր սկանտինաւեան բանաստեղծ Հելկեր Տրախմանի հոյակապ քերթուածը, "Անգլիացի Ընկերվարականները". դեռ չիշե՞մ Վեռհառնի "Թիւրանները", Մեթերլինկի "Անմեղներու կոտրած" եւ "Բռունցքին փառքը", Օսքար Ուայլտի "Դատաստանատունը" եւ "Իմաստութիւն Սորվեցնողը" (Թրգմ. Մ. Մեծարենց), ու վերջապէս Ու. Հուիթմըն-ի սքանչելի "Ողջո՜յն Աչխարհին"ը ուր Հայերն ալ իրենց տեղը ունէին.-

"...Դուք մտախոհ Հայ, որ կը խորհիրդածէք Եփրատի մէկ գետակին մօտ: Դո՛ւք որ Նինուէի աւերակները կը դիտէք, դո՛ւք որ Արարատը ի վեր կը բարձրանաք":

Տիրող մթնոլորտը, ամէն բանի հասնելու պահանջը, ո՛չ թոյլ կու տային, ո՛չ ալ տրամադրութիւն կը ձգէին լարնօրէն ծառայելու գրականութեան: Մնաց որ կարճ տեւեց "Ազդակ"ի կեանքը, - ո՛չ իսկ մէկ տարի (41 Թիւ): Եւ սակայն ինչ որ կրցաւ տալ այդ պայմաններուն մէջ, մինչեւ այսօր ալ կը պահէ իր ինքնուրոյն արժէքը:

Այսպէս, "Ազդակ"ի միջոցաւ էր որ Դ. Վարուժան կը ծանօթանար լայն հասարակութեան, իր հեթանոս բանաստեղծութեանց կցելով մարտաչունչ նամակներ: Ողբացեալ բանաստեղծը այն առեն Պելժիա կը գտնուէր, իբրեւ ուսանող եւ իր առաջին առաքումը եղաւ "Վահագն"ը.

Ո՛վ աստուածն իմ հայրերուս...

Այնուհետեւ ղրկեց "Արեան Ցաղթանակը", "Դիւցազնի մը սուրին", "Կիլիկեան Մոխիրներուն", "Վիրաւորը", "Պատուէր" եւ "Գիրքերուն մէջ": Այս վերջինը գրած առեն Պոլիս էր արդէն եւ 1909 Սեպտեմբերին մեկնեցաւ իր ծննդավայրը, Բրգնիք: Իր առաջին նամակը որ նոյնպէս հրատարակուեցաւ, կը յայտնէր ջերմ խանդավառութիւն՝ "Ազդակ"ի հրատարակութեան առթիւ: Երկրորդը, գըրուած Կիլիկիոյ տաք, արիւնազանդ մոխիրներուն ազդեցութեան տակ, կ'արտայայտէր ո՛չ միայն խոր յուզում այլ եւ ընդվզում:

"...Լուրերը այնքան գէշ ազդած են վրաս՝ որ կը ցաւիմ Ատանա չգտնուելուս (երկու տող կախման կէտ՝ խմբագրութեան ձեռով) կովկասի հայ - թաթարական ընդհարումները օրինակ մեզի: Եթէ այդ ոճով շարժինք, խուժանը ինք պիտի գայ մեզ եղբայրութիւն բարոզելու: Կոպշտ է խուժանը. բոցին առջեւ միայն կը խոնարհի":

Եւ իրենէ խոր հատառք ապագայի մասին.-

"...Բայց Հայր պիտի ապրի՛, հակառակ դահիճներուն եւ հակառակ իր առիւծի աչքին տակ բուսած կորեկին: Հայր պիտի ապրի ժողովուրդներու սիրազօր շղթային մէկ ոսկի օղակն ըլլալու համար: Ա՛յս է մեր բոլորիս յոյսը զոր մուրճով կոեցինք, ինչպէս մեր պապերէն մէկուն ինքզակը՝ որ նպատակին կը դիմէր օդին եւ արեւուն մէջ երգելով":

Մէկ տարի վերջը լոյս կը տեսնէր երիտասարդ բանաստեղծին առաջին գիրքը Պոլսոյ մէջ, "Ցեղին Սիրտը", իրբեւ Գ. հատորը "Մատենաչար Ազդակ"ի:

Նոյնպէս տեւական աչխատակից մը դարձաւ միւս տարաբախտ բանաստեղծը, Ռ. Սեւակ, որ կը գրէր Լօզանէն, նախ չարք մը, "Չհասկցուածները", յետոյ ուրիչ կտորներ: Երիտասարդ բժիշկն ալ իր կարգին ըմբոստ աղաղակ մը կ'արձակէր Կիլիկիոյ Ջարդին առթիւ (1909 Ապրիլ) իր "Ուսանողի նամակներ"ով.-

"Գոնէ սա յուսահատեցուցիչ, ծայրայեղօրէն յոռետես, ցլատ, տրտում դամբանականները չգրէին: Անոնք որ մեռան, գիտակցօրէն, դիւցազնօրէն, անոնք ո՛չ արգունքի պէտք ունին, ո՛չ վարձու կեղծ լալկաններու ,ո՛չ խրատի: Դամբանականները պէտք է կարդալ դամբանական խրատներ պէտք է կարդալ դամբանական խրատ՝ ողջակէզին, յանուն ցեղին չարունակութեան պայքարին...

Սիամանթօ միայն մէկ ոտանաւոր կըրցաւ տրամադրել, պարզապէս անոր համար որ արդէն կը պատրաստէր Ա. հատորը "Մատենաչար Ազդակ"ի, Կիլիկիոյ կոտորածին անմիջական ազդեցութեան տակ, "Կարմիր Լուրեր Բարեկամէս" (Հրատ. 1909 Սեպտ.ին):

Մեծարենցի ոգին ալ կը սաւառնէր "Ազդակ"ի վրայ:

Տարաբախտ երիտասարդը մեռած էր Սահմանադրութեան Հռչակումէն չորս օր առաջ, եւ մենք խանդաղատանքով փնտռտեցինք հրատարակելի նիւթեր՝ իր ձեռագիրներուն մէջ: Վերջին ամիսներուն երբ այցելութեան կ'երթայինք, Միսաքն ալ յեղափոխական խռովք մը կը մատնէր, կարդացած ըլլալով քանի մը գաղտնի թերթեր, - Դրօշակ, Ռազմիկ, եւայլն: Անոնց ատոր ալ արդէն բաւական բան գիտէր հայկական տառապանքի մասին, իրբեւ դիւղի զաւակ: Այնպէս որ չզարմացանք, երբ իր թուղթերուն մէջ գտանք ըմբոստ "Երգ" մը, հինգ տուն: Այն ատեն դոց ըրած էինք վերջին տունը.

Քո՛յր, մօտեցուր իմ ձեռքին
Աստուածաքոցն հրացան,
Չի ամէն բաղ ինձ կոկին
Կը յիշեցնէ վրէժն արեան...

Աւելի վերջը կու գար Ահարոնը, որ արդէն անուն մը չինած էր "Անահիտ"ի մէջ դեռ վէնեհուիկէն. ինչպէս Վարուժանը իր առաջին հատորով, "Սարսուռներ":

Գալով արձակ արտադրութեանց, "Ազդակ"ով չողաց թիւ 5էն իսկ Ցակոբ Տէր-Մկրտչեան որ յետոյ պիտի դառնար քաջածանօթ Մնձուրին: Կը սկսէր պատմուածքով մը, "Հին Օրեր" դիւղական կեանքէն չարք մը որ չարունակուեցաւ այնուհետեւ մինչեւ իր դիւղ վերադառնալը (Ամտան):

Այդ օրերուն քանի՞ հոգի լսած կ'ըլլային Մուլթանախնամ Սթամպոլին մէջ, ժողովրդական երգեր, օրինակ՝ մեռելի մը վրայ.

Լացէ՛ք մարեր, լացէ՛ք բուրեր,
Հոս մարդ չկայ որ չէ մեռեր
...Այս գիշեր ես դուրս ելայ, ողորմուկ
Ձայն մի կու գար,
Ցածցայ ու ականջ դրի որպեսկիս
Ձայնն էր կու գար:

Եւ դեռ քանի՛ այսպիսի երգեր Ցակոբ Տէմիրճեանի հայերնի պատկերներուն մէջ, ամօթխած ու թրթռուն լինչպէս ինք:

Իր առաջին բարեւը "Ազդակ"ին կու տար միւս Ցակոբն ալ՝ ապագայ Օշականը:

Թղթատարը պատմուածք մը կը յանձնէր.- "Պառաւին անէծքը", փակագծի մէջ՝ գիւղի կեանքէ, տակն ալ՝ աննշան ստորագրութիւն մը Ցակոբ Քիւֆէճեան:

Գիւղի կեանք, նոր աչխատակից, - ըսինս վրայ: Բայց կը վայելէ՞ր, երիտասարդ, արդիական, չաբաթաթերթի մը մէջ տեղաւորել սա դռեհիկ մականունը, - Քիւֆէճեան: Եւ Ցակոբն ալ կողովը նետելով իրբեւ ստորագրութիւն դրինք մէկ բառ, - Գեղջուկ (1909 Օգոստոս 28, Թիւ 35):

Իրմէ յօդուած մը եւս երեւցաւ "Ազդակ"ի վերջին թիւին մէջ (1909 Հոկտ. 16), "Նոթեր ռուսահայ գրականութեան վրայ", այս անգամ իր խակ անուն - Մակունով: Ու երբ մտերմացանք, երբ գրեթէ ամէն չաբթու Սէօլէօզէն Պոլիս կ'իջնէր եւ գրատուն կամ խմբագրատուն կը հանդիպէր՝ Ֆրանսերէն գիրքեր եւ պարբերականներ, մասնաւորապէս "Մերքիւր տը Ֆրանս"ը տանելու եւ կարդալէ վերջ վերադարձնելու համար, Քիւֆէճեան արդէն չալկած էր գրական բազմակողմանի կողով մը, այնքան բիրտ եւ ինքնուրոյն ու անսպառ:

Ցիշէ՞ միւս աչխատակիցները: Բայց "Ազդակ"ի պատմութիւնը չէ որ կ'ըսենք, այլ փորձ մը չրջանին միջավայրը, մթնոլորտը, հեւքը պարզելու:

Թող արձանագրած ըլլամ չարք մը անուններ ալ մասնաւորապէս անոնք որ գացին ու չեկան, - Է. Ակնունի, Ռ. Զարդարեան, Ց. Շահրիկեան (Ատոմ), Բ. Շահպազ, Մարզպետ, Վրթանէս Փափազեան, Ֆէրիտ Ճէմիլ (Տիգրան Ծամհուր, Ամսէեան), Ցակոբ Շահպազեան, Տիգրան Եսայեան (Զապէլ Եսայեանի ամուսինը, նկարիչ եւ անիշխանական), Գրիգոր Եսայեան, Լեւոն Խաճատեան եւայլն, իսկ ողջերէն Վ. Փափազեան (Կոմս), Գասպար Իփէկեան, Ցակոբ Տէր Ցակոբեան, Մկրտիչ Պարսամեան, Վտարանդի, Բերունի (Սիմոն Ցակոբեան), Եդ. Գօլանճեան, Աւլան Շիրակունի (Մարտիրոս Յարութիւնեան), Վաթան (Ղ. Մելոյեան), Զիթունի, Զարխի Ֆալաք, եւայլն:

Ճիշդ է որ զանազան արտատպումներ զգալի տեղ մը կը բռնէին "Ազդակ"ի էջերուն մէջ:

Նիւթի սո՛վ: Ընդհակառակն: Մենք մեզի չրջանակ մը կազմած ըլլալով, միշտ որոշ գիծ ու գոյն եւ անկոխ գետին փընտռելով, բաւական դժուարահաճ էինք, եթէ ոչ ամբարտաւան, եւ ամէն դրագէտի կամ խմբագրի քարի եկար չէինք ըսեր: Հատընտիր կտորներ կ'արտատպէինք նախ իրենց՝ հեղինակներուն թելադրութեամբ, յետոյ՝ կանխորոշ ծրագրով մը, - հրատարակութիւններ կային որոնք արտասահմանի մէջ տպուած ըլլալով, բոլորովին անծանօթ էին մեր հասարակութեան: Ուրեմն, կ'արժէր որ մեր ընթերցողներն ալ կարդային, ճաչակէին ինչպէս եթէ նոր գրուած ըլլային:

Թերթին չուրջ փոթորիկը պայթեցաւ Շրդ Թիւէն, երբ ազդանչանը տուինք հակակղերական, նոյնիսկ հակակրօնական պայքարի մը, մասնաւոր խորհրդակցութեամբ:

Համաձայն տրուած որոշման, 1909 Փետր. 6ին Գեղամը կը ստորագրէր "Սեւ փորձանքը", ազդարարելով.- "Հնչած է մահավճիռներու ժամը": Ես ալ "Սեւ Թաթը" - "Որքա՜ն գոչեցինք ու համրոյրներով տաքցուցինք զայն":

Զուգադիպութեամբ մը, նոյն թիւին մէջ կ'երեւար նաեւ Վարուժանի "Վահագն"ը, այնքան հեթանոսական տրամադրութեամբ:

Ո՛չ միայն "Ճահիճը չարժուեց" ինչպէս կ'ըսէին այն առեն, այլ եւ մեր աւագ ընկերները, համակրողներն ու հովանաւորները զառնօրէն զանգատեցան որ պառակտում կը սերմանենք: Մասնաւորապէս վրդովուած էր մեր սիրելի Զաւարեանը եւ Ան պահանջէր իր անունը վերցը-

ՀԵԹԱՆԿԱՐ

Անահիտն էր հեռաձայնողը.

-Լսեցի Գանատա կ'երթաս ... Մոնրէալէն ապսպրանք ունեմ ... քառասուն վիրք ... եթէ չես կրնար՝ մի՛ քաշուիր, ըսէ՛:

-Կը տանիմ, հոգ մի՛ ըներ:

-Նայէ՛ եթէ ծանրիդ գայ, կէսը տար, չա՛տ չնորհակալ կ'ըլլամ:

-Բոլորը կը տանիմ, հոգ մի՛ ըներ: Վալիզս գրեթէ պարապ է ...: Նիւ Եորք ալ պիտի հանդիպիմ, եթէ կ'ուզես, հոն ալ կրնամ գիրք հասցնել:

-Չէ՛: Նիւ Եորք մէկը չեմ ճանչնար ...

Այս վերջինը՝ Անահիտին ուրիերորդ մանկապատանեկան գիրքն է: Նախորդ ներուն նման նչմարելի՝ մանկավարժական տեսակիւնէն, իր չարադրութեամբ, պատկերներու գեղեցկութեամբ, գոյներու ներդաշնակութեամբ: Ձինք քաջալերած էի որ այս անգամ, փոխան հազարի՝ տպաքանակը աւելցնէր երեք հազարի: Նախկին գիրքերը գրեթէ բոլորը արդէն սպառած են, այսուհանդերձ, տպաքանակի յաւելումը նիւթական «բեռ» կը ներկայացնէ Անահիտին:

Սփիւռքի հրատարակութիւնները ընդհանրապէս այս խղճալի պատկերը կը պարզեն: Մէկ տեղ եկած են անհատական ջանքերով, աննպատակ պայմաններու մէջ: Անհատներ՝ որոնք պէտք է միաժամանակ ըլլան՝ գրող, հրատարակիչ, ֆինանսաւորող, հմուտ տնտեսագէտ, պահեստաւոր, բեռնակիր, ծախող, դանձող եւ ի հարկին քննադատութիւններ լսող: Սակայն նոյնիսկ եթէ անհատ մը, յանկարծ ժողվէ վերոյիշեալ բոլոր յատկութիւններն ու դիտութիւնները, պայմանները կը մնան անյպատակ, բաշխումի ցանցի, եւ «ընդհանուր» կազմակերպութեան մը չգոյութեան պատճառաւ: Արդարեւ, հրատարակութիւններու տպագրութեան եւ բաշխումի ծախքերը ահռելի համեմատութեամբ կը բարձրանան «քանակի» փոքրութեան պարագային, այդպէս որ «մէկ գրքի» տպագրութիւնն ու բաշխումը մեծ ծախքի կը նայի:

Պահ մը տեսնենք որ սփիւռքը ունենար յատուկ կազմակերպութիւն, որ գրաղէր իր հրատարակութիւններով: Կազմակերպութիւն մը որ կեդրոնացնէր բոլոր արեւմըտահայերէն հրատարակութիւններու տպագրութիւնը, պատրաստէր յատուկ ցանց, եւ կազմակերպէր սոյն հրատարակութիւններու բաշխումը, Սիտնիյէն Լոս Անճելըս՝ ամէնէն նպաստաւոր պայմաններով: Ունենար ֆինանսաւորում կանխիկ վճարելու Անահիտի եւ նմաններու «հեղինակի իրաւունքը», տպագրական ու առաքումի ծախքերը, եւ ի հարկին վճարման դիւրութիւն չնորհէր բաշխման ցանցի գործառոյթներուն, դպրոցներուն, մշակութային տուներուն:

Ժողովուրդի մը հրատարակութիւններու համեմատութիւնը ընդհանրապէս կը յատկանշէ իր մտաւորական մակարդակը, իսկ մեր (սփիւռքի) պարագային՝ այդ նաեւ եւ մանաւորապէս կը ներկայացնէ մեր գոյատեւութեան չափանիշը: Սփիւռքահայութեան յաջորդ սերունդներու թիւն ու «հոգին» ուղիղ կը համեմատին մեր այսօրուան սփիւռքի մէջ կատարած ներդրումին: Այս՝ նախ եւ առաջ հայրենիքի իշխանութեանց մտահոգութիւնը պէտք էր ըլլար: Արդարեւ, ըստ Ալբեւի «Աղբիւրէն ունի քարիւղ, իսկ Հայաստան ասելին՝ Սփիւռք» ...: Սովետահայութեան Միութեան փլուզման շրջանին, Գերմանիա բացառիկ վարկ յատկացուց՝ կազդուրելու համար Միջին Ասիոյ հանրապետութիւններուն մէջ տարաղնուած Գերմանական ծագում ունեցող գաղութները: Եթէ Գերմանիոյ նման հզօր պետութիւն մը այդքան կարեւորութիւն կ'ընծայէ իր սփիւռքի «թիւին» եւ ապագային, որքա՞ն աւելի այդ ուղղութեամբ պէտք էր մտահոգուէր Հայաստանը: Տակաւին, մեր կացութիւնը տարբեր է: Մեր Սփիւռքը հայրենիքի նիւթական աջակցութեան կարիքը չունի: Մեր միակ պէտքը՝ սփիւռքի կառուցատորոյմն է: Սակայն, Հայրենիքի իշխանութիւնները, կ'ըսուի թէ, խորթ աչքով կը նային սփիւռքի կառուցատորմանց կարելիութեան, նկատի ունենալով կազմակերպուած կառոյցի մը Հայաստանի քաղաքական եւ տնտեսական հարցերուն մէջամտութիւնը: Իրա՞ւ է, կամ թէ այդ իշխանութիւնները սփիւռքի ուղղութեամբ որեւէ հեռատեսութիւն չունին, մեր հարցը չէ: Մեր հարցը, ինչպէս միշտ մեր պատմութեան մէջ, մեր հատուածականութիւնն է: Կրնանք սակայն լաստատես ըլլալ: Մեր այս «յատկութիւնը» աստիճանաբար կը մեղմանայ:

Հայ դատի պայքարը, անցեալ տասնամեակին չաղախեց Ցրանսահայ գաղութի հատուածները, ծնունդ տալով Ապրիլ 24ի կոմիտէին, եւ բացառիկ արդիւնքի: Այսօր պէտք ունինք նման նոր «պայքարի» մը, նոր հեռանկարի մը:

Ձգաստանա՛նք: Ժամանակը հաշուըւած է: «Անահիտ»ի թոռները, եթէ ոչ զանազանութիւնները, կազմակերպուի, մղուած՝ ազգային չահախնդրութիւններէ, որոչէ «նախընտրութիւններու» կարգը, լայնախոհութեամբ, եւ հեռատեսութեամբ: Համախմբէ իր քաղաքական, կրօնական եւ տնտեսական ուժերը: Կազմէ «կառոյց» մը որ ունենայ օրինականութիւն՝ հեղինակութեամբ ներկայացնելու սփիւռքը, եւ յատուկ նիւթական միջոցներ: Արդարեւ, ի՞նչ համեմատութիւն պիտի ունենար Եւրոպական Միութիւնը եթէ անդամ պետութիւնները չյատկացնէին վարկ, եւ եթէ «միութիւնը» չունենար նիւթական միջոցները:

Ցրանսայի պետութեան կողմէ ցեղասպանութեան ճանաչումէն ետք, այսօր մեր առջեւ կը պարզուի նոր հեռանկար: Հեռանկար մը, որ կը պարզուի ամբողջ սփիւռքին, ամբողջ Հայութեան առջեւ: Հեռանկար մը, որ ինչպէս անցեալ տասնամեակի ցեղասպանութեան ճանաչման պայքարը, նոյն ձեւով պիտի դառնայ չարժիչ ուժ, նոյն ձեւով չաղախէ եւ յառաջ քշէ մեզ: Ձգաստանանք: Ժամանակը կարճ է:

ՅՈՎՆԱՆ ՇՆՈՐՀՕՔԵԱՆ

Փարիզ, Յունուար 2005

-Վերջ, հոգ մի՛ ըներ: Ես կ'երթամ ... Ես կրնամ ... Ես կրնամ ... Ես կրն

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՄՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, փետրուար 3: Տօն է վարդանանց Զօրավարացն Մերոյ Հազար Երեսուն եւ Վեց Վկայիցն որք կատարեցան ի Մեծի Պատերազմին:

Այս առթիւ Լիմնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԻՔԻՄԵԱՆ

⁂

ՊՕՄՈՆ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի "Նայիրի" մասնաճիւղը կը նշէ Վարդանանց Տօնը,

Հինգշաբթի, փետրուար 3, ժամը 15ին *տեղւոյն եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:*

Ձեր մօտնորյուր:

Այս առթիւ հրաւիրուած են բոլոր ընկերուհիները եւ համակիրները բաժակ մը թէյի շուրջ, ինչպէս նաեւ այդ օրուան պատշաճ կարկանդակներով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ը.Օ.Հ. Ընկերակցութիւնը (Ալքաստամամ) Տիկին Մարի Պահարեանի մահուան առթիւ ընծրհակալութեամբ 300 Եւրօ ստացած է հետեւեալ անձերէն.-

Տիկին Սեդա Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Մայք եւ Ալին Քորքեան, Տէր եւ Տիկին Յարութ եւ Հայկան Օհանեսեան, Էնթէրփրայզ (Շարժա) ընկերութիւն:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ՆՈՐ ԺՈՂՈՎԻ

2005 ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ Շրջակայից Կրօնական Ընկերակցութեան անդամներուն ի նկատառութիւն կը յայտնենք թէ՝

2000 Թուականին ընտրուած Կրօնական Ընկերակցութեան ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎի պաշտօնավարութեան քառամեայ շրջանն իր լրումին հասած ըլլալով՝ որոշուած է ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ նոր ԺՈՂՈՎԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ կատարել յառաջիկայ

2005 ՄԱՐՏ 6-ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ:

Այս առթիւ Ընտրողական Յանձնաժողով Կրօնական Ընկերակցութեան ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ կը յիշեցնէ.

- Ընտրութեան մասնակցելու՝ ԸՆՏՐԵԼՈՒ կամ ԸՆՏՐՈՒԵԼՈՒ համար անդամները պարտին մինչեւ 2005 Յունուար 23, կիրակի, ՎՃԱՐԱԾ ԸԼԼԱԼ յետնեալ տարիներուն եւ 2004 տարեւոյս իրենց բոլոր ԱՆԴԱՄԱՎՃԱՐՈՒԹԻՒՆԸ:

Ընտրողական Յանձնաժողովին հասցէն.-

COMMISSION ELECTORALE
Association Cultuelle
Eglise Arménienne
15 rue Jean Goujon
75008 Paris
ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

CBAF-Solidarité-Asie
COMMUNIQUE

La tragédie qui ravage aujourd'hui l'Asie du Sud nous a tous bouleversés.

La détresse qui frappe les populations de cette région ne peut laisser aucun Arménien insensible.

Un élan de solidarité internationale s'est mis en place auquel nous devons, nous Arméniens, nous associer collectivement.

C'est pourquoi, la Croix Bleue des Arméniens de France lance une collecte nationale dont le montant sera versé au nom de tous les Arméniens de France à l'UNICEF.

Les objectifs de cette organisation rejoignent les priorités qui ont toujours été les nôtres «l'aide à l'enfance».

Envoyez vos dons en libellant vos chèques à :

CBAF — SOLIDARITE ASIE
17 rue Bleue 75009 PARIS

Merci pour votre générosité.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Արնուվիլ - Սարսէլի "Ասողիկ" մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացաւ է հետեւեալ նուէրները.- Տէր եւ Տիկին Պահարեան 30 Եւրօ, - Տէր եւ Տիկին Պիլաճեան 50 Եւրօ Տիկին Մարի Պահարեանի մահուան առթիւ (որ կը բնակէր 57 rue Eugène Eyraud Էժէն, Փիւթօ): Նաեւ անոնցմէ 50 Եւրօ Տէր եւ Տիկին Ապուհասուփեանէն, Տիկին Վ. Սթամպոլցեանի մահուան առթիւ:

Le jeudi 27 janvier à 20 heures 45

Le
Centre Culturel
SAINT MESROB
reçoit
Le Prof. C. SANSPEUR
Chercheur à l'Université Catholique de Louvain-la-Neuve
qui donnera une
CONFERENCE
sur
l'histoire de la transmission d'un texte par les manuscrits avant la découverte de l'imprimerie. Illustration par l'apport déterminant des versions arméniennes pour l'établissement du texte des Discours de St Grégoire de Nazianze (330-390).
Présentation de photocopies de manuscrits arméniens conservés à Paris, Jérusalem, Etchmiadzine, Erevan...

10 bis, rue Thouin, Paris 5e
Métro: Cardinal Lemoine - Monge

Entrée libre — Cocktail

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry

SOIREE «TETOUYOV KEUFTES»

au profit de son école hebdomadaire
Le samedi 5 février à 20h30
à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Peguy
93190 Livry Gargan
Réservations avant le 1er février
auprès de Madeleine : 01 43 83 87 68
ou Nilva : 01 42 36 33 73

□

ԼՕԹՕ

Մարսէյլ - Պուլվար Օտտոյի "Լէօլա Սասունի" մասնաճիւղի լոթօն կիրակի, փետրուար 13, ժամը 15ին "Տընի Փափէն" սրահին մէջ, Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ թաղը:

□

«ՊԷՕՐԷԿ»Ի ԵՐԵԿՈՑԹ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէսինի Արշակ Զամալեան մասնաճիւղին տարեկան «պէօրէկ»ի հաւաքոյթը, Շաբաթ, փետր. 5, ժամը 20ին, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան սրահը:

Գեղարուեստական յայտագիրը կը ներկայացնէ երգչուհի Վերոնիք:

Մասնակցութիւն՝ 17 Եւրօ, ներառեալ ժիճակահանութեան երկու տոմս:

Սրճանալրուելու համար զիմեցէք Ռոպին, հեռաձայնելով՝ 04.78.49.19.44 թիւին:

□

La Section «SEVAN» de Vienne
de la
CROIX BLEUE DES ARMENIENS
DE FRANCE
présente

le Spectacle de Noël

DE L'ECOLE ARMENIENNE
le Dimanche 30 janvier
à 15 heures précises
au Théâtre Municipal de Vienne
Au programme :

Chants, danses — Poésies, Sketches — Théâtre sous la direction de **Nareg DOURIAN** en collaboration avec la Maison de la Culture Arménienne de Vienne.

Comme chaque année, le Père Noël sera au rendez-vous pour distribuer cadeaux et friandises aux enfants.

Venez nombreux les encourager...

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ

"Յառաջ"ի բաժանորդագրութեան սակերը անփոփոխ պահեցինք 2001 Նոյեմբեր Մէկէն ի վեր, հակառակ Վարչութեան կրած ծանր յաւելումներուն թղթատարի, թուղթի, աշխատավարձի, ընկերային տուրքերու եւ այլ մարզերու մէջ: 2005 Յունուար Մէկէն, թղթատարը ևս խորդ հինգ տարիներու 50% յաւելումին, նոր եւ աւելի ծանր յաւելում մը կը կիրարկէ, որու հետեւանքով յաւելում մըն ալ որոշած է առաքման ընկերութիւնը (*roulpack*) նոր կարգադրութիւններու պատճառաւ:

"Յառաջ"ի եկամուտը կ'ապահովեն միայն իր բաժնեգիները, սակաւաթիւ ծանուցումները եւ բարգաւաճման ինքնաբուխ նուէրները:

Մեր բաժանորդները կը հասկնան անշուշտ որ վերոնշեալ պարագաները եւ տպագրական նոր դժուարութիւնները կ'ստիպեն որ յաւելում կրեն նաեւ "Յառաջ"ի բաժանորդագրութիւնները, որոնց նոր սակերը են Փետրուար Մէկէն սկսեալ.-

ՓՐԱՆՍԱ

Տարեկան	250 Եւրօ
Վեցամսեայ	135 Եւրօ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ

Ամէնօրեայ առաքում	300 Եւրօ
Շաբաթական առաքում	270 Եւրօ

Օդանաւային առաքումներու համար դիմել Վարչութեան, սակերը տարբեր ըլլալով ըստ երկիրներու:

⁂

Փետրուար Մէկէն յետոյ, ոչ մէկ բաժանորդագրութիւն կը գանձուի հին սակով:

Շնորհակալութիւն

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ "ՅԱՌԱՋ"Ի

Les vendredis de l'U.C.F.A.F. — Paris - Ile-de-France
SOIREE EXCEPTIONNELLE
le vendredi 28 janvier
à 20 heures 45
avec le caricaturiste
HOVIV
à l'occasion de la parution de son dernier album paru chez Edipol
« LE CLAN DES IAN — ARMENITE D'ABORD !»
Dialogue — débat avec l'auteur qui dédicacera son ouvrage
Centre Culturel et Artistique Arménien
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris (métro République)
Verre de l'amitié P.A.F.

CABINET TERZIYAN

Toutes Assurances Toutes Compagnies

MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS
AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE
MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION

13, rue Lamartine, 75009 PARIS
Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +

Այս սիրելագրական Ձեր հարցերուն համար մի՛ վարանիք դիմելու մեզի

l'Association MACHTOTZ
pour la défense de la langue arménienne
organise

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

NOUVELLE SESSION : 12 Février - 25 juin 2005

L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Panossian
par sa METHODE AUDIOVISUELLE

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans, qui veulent être capables de **s'exprimer dans les situations de tous les jours**, ainsi que de lire et écrire l'arménien.

Stage de 50 heures, le samedi matin de 9h à 12h, à Paris.
(Absentéisme exclu)

2) Les cours de 2e, de 3e et de 4e niveaux continuent,
Les nouveaux élèves sont acceptés après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
Méthode audiovisuelle de Mme H. KALFAYAN-PANOSSIAN
3 volumes en couleur + un coffret de 4 cassettes audio (2 heures d'enregistrement). 87 Euros + 8 Euros de port.

Pour tous ces cours et le manuel ,
RENSEIGNEMENTS, INSCRIPTIONS: 01 47 50 97 51

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՑՈՒՆՈՒԱՐ 27
JEUDI
27 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 230 եւրօ — Վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար. 270 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
247 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·122 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 80e ANNEE — N° 21·122

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆԻ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ՊՈԼՍՈՑ ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԴԱՏԻ ԴԻՄԱԾ Հ.Բ.Ը.Մ-ԻՒՆ ԴԷՄ

Ցուլուար 24ին Կլէնտէյլէն (Գալիֆորնիա) Մելգոնեան "Սանուց եւ Բարեկամներու Միութենէն" ստացանք Ցունուար 21 թուակիր հաղորդագրութիւն մը որով կը յայտնուէր թէ Պոլսոյ Մեսրոպ Պատրիարքը վարժարանին փակումին հարցով դատի դիմած է Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան (ՀԲԸՄ) դէմ, նոյն նահանգին դատարանին առջեւ: Այս մասին մինչ այդ սփիւռքեան ու հայաստանեան մամուլի կարգ մը անուններ ալ արձագանգած ըլլալով հանդերձ, Պոլսոյ Պատրիարքարանէն պաշտօնական որեւէ տեղեկատուութիւն չէր կատարուած:

Նիւթին առընչութեամբ Պոլսոյ հաստատի աղբիւրներէ մեր քաղած տեղեկութեան համաձայն, Պոլսոյ Ջաւէն Պատրիարքը հրաժարելէ ու Պաղտատ աքսորուելէ ետք (1915) այդ չրջանի Պատրիարքարանի արխիւը փոխադրուած է Երուսաղէմ եւ Պաղտատ· ուստի Պոլսոյ դիւաններուն մէջ այդ տարիներուն վերաբերող թղթածրար չկայ:

Մեսրոպ Պատրիարք թէ՛ "Ցառաջ"ի, թէ այլ թերթերու հրապարակումներէն հետեւած ըլլալով հանդերձ Մելգոնեան վարժարանի խնդրին, Պատրիարքարանին մէջ համապատասխան դիւանային նիւթեր չունենալով, գործնապէս միջամուխ չէր եղած վէճին:

Դեկտեմբեր 30ին իրեն կ'այցելեն Մելգոնեանի Գալիֆորնիոյ Սանուց վերընշեալ միութենէն Ռաֆֆի Ցնծալեան, Մկօ Կոճամանեան ու իրաւաբան Մաք Քարլի: Անոնք Մեսրոպ Պատրիարքին կը ներկայացնեն Մելգոնեան բարեփոխեալ կանոնին (15 / 12 / 1926) մէկ պատճէնը, առնուած եգիպտական պետական դիւաններէն: Անկէ յայտնի կ'ըլլայ որ Մելգոնեան եղբայրները իրենց ստացուածքը եւ որոչ գումար մը ձգած են Պոլսոյ Պատրիարքութեան որպէսզի Մելգոնեան անունով վարժարան ու բարեգործական հաստատութիւններ հիմնուին: Ջաւէն Պատրիարքին նախաձեռնութեամբ կը դնուի Նիկոսիոյ կալուածը, կը հիմնուի Մելգոնեան որբանոց – վարժարանը: Բայց յետագային Պատրիարքը անդրադառնալով որ չեն կրնար Պոլիսէն մատակարարել հաստատութիւնը, կտակին կանոնագրութեան մէջ փոփոխութիւն կը պահանջէ: Պատրիարքին ու Կ. Մելգոնեանի համաձայնութեամբ կտակին գործադրութիւնը կը տրուի ՀԲԸՄ-ին:

Այդ միութիւնը պարտականութիւնը կ'ունենայ ուրեմն, կտակին տրամադրութիւնները տառացիօրէն գործադրելու: Դպրոցը բաց պահել, բարեկարգել, համալսարանական կրթաթոշակներ յատկացնել, եւլն.: Կտակի տրամադրութիւններուն մաս կը կազմէր Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի Պատրիարքարաններուն տարեկան հազարական եգիպտական ոսկիի յատկացում ընել, Ս. Մակարի վանքի ճամբաները նորոգել, տարեկան յաւելեալ 500 եգիպտական ոսկի տալ Պոլսոյ Պատրիարքարանին:

Ըստ կարապետ Մելգոնեանի տնօրինութեան, կտակին տէրը կ'երեւի Ջաւէն Պատրիարքը, ապա անոր յաջորդները: Այս տուեալէն մեկնելով Մելգոնեանի վերոնշեալ երկու սաները եւ իրենց իրաւաբանը Դեկտ. 30ին դիմած են Մեսրոպ Պատրիարքին, խնդրելով որ չարժման անցնի ի նպաստ վարժարանին դոյատեւումին:

Մեսրոպ Արք. իր խորհրդականներուն հետ տեսակցելէ ետք ու նկատելով որ տարբերող թղթածրար չկայ:

Մեսրոպ Պատրիարք թէ՛ "Ցառաջ"ի, թէ այլ թերթերու հրապարակումներէն հետեւած ըլլալով հանդերձ Մելգոնեան վարժարանի խնդրին, Պատրիարքարանին մէջ համապատասխան դիւանային նիւթեր չունենալով, գործնապէս միջամուխ չէր եղած վէճին:

Դեկտեմբեր 30ին իրեն կ'այցելեն Մելգոնեանի Գալիֆորնիոյ Սանուց վերընշեալ միութենէն Ռաֆֆի Ցնծալեան, Մկօ Կոճամանեան ու իրաւաբան Մաք Քարլի: Անոնք Մեսրոպ Պատրիարքին կը ներկայացնեն Մելգոնեան բարեփոխեալ կանոնին (15 / 12 / 1926) մէկ պատճէնը, առնուած եգիպտական պետական դիւաններէն: Անկէ յայտնի կ'ըլլայ որ Մելգոնեան եղբայրները իրենց ստացուածքը եւ որոչ գումար մը ձգած են Պոլսոյ Պատրիարքութեան որպէսզի Մելգոնեան անունով վարժարան ու բարեգործական հաստատութիւններ հիմնուին: Ջաւէն Պատրիարքին նախաձեռնութեամբ կը դնուի Նիկոսիոյ կալուածը, կը հիմնուի Մելգոնեան որբանոց – վարժարանը: Բայց յետագային Պատրիարքը անդրադառնալով որ չեն կրնար Պոլիսէն մատակարարել հաստատութիւնը, կտակին կանոնագրութեան մէջ փոփոխութիւն կը պահանջէ: Պատրիարքին ու Կ. Մելգոնեանի համաձայնութեամբ կտակին գործադրութիւնը կը տրուի ՀԲԸՄ-ին:

Այդ միութիւնը պարտականութիւնը կ'ունենայ ուրեմն, կտակին տրամադրութիւնները տառացիօրէն գործադրելու: Դպրոցը բաց պահել, բարեկարգել, համալսարանական կրթաթոշակներ յատկացնել, եւլն.: Կտակի տրամադրութիւններուն մաս կը կազմէր Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի Պատրիարքարաններուն տարեկան հազարական եգիպտական ոսկիի յատկացում ընել, Ս. Մակարի վանքի ճամբաները նորոգել, տարեկան յաւելեալ 500 եգիպտական ոսկի տալ Պոլսոյ Պատրիարքարանին:

Ըստ կարապետ Մելգոնեանի տնօրինութեան, կտակին տէրը կ'երեւի Ջաւէն Պատրիարքը, ապա անոր յաջորդները: Այս տուեալէն մեկնելով Մելգոնեանի վերոնշեալ երկու սաները եւ իրենց իրաւաբանը Դեկտ. 30ին դիմած են Մեսրոպ Պատրիարքին, խնդրելով որ չարժման անցնի ի նպաստ վարժարանին դոյատեւումին:

Մեսրոպ Արք. իր խորհրդականներուն հետ տեսակցելէ ետք ու նկատելով որ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Ցունուար 25/26)

Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆ ԻՏԱԼԻԱ Կ'ԱՅՑԵԼԼ

Իտալիոյ Հանրապետութեան նախագահին հրաւէրով Ռ. Քոչարեան Ցունուար 27–30 պաշտօնական այց կը կատարէ Իտալիա: Իրեն կ'ընկերանան Արտաքին գործերու, Առեւտուրի, Գիւղատնտեսութեան նախարարները, այլ պաշտօնատարներ, գործի մարդիկ: Այցին ծրագիրը կազմուած է Իտալիոյ նախագահին, վարչապետին, Ներկայացուցչաց նախագահին հետ հանդիպումներով:

*
**

Վ. ՕՍԿԱՆԵԱՆԻ ԵԼՈՑԹ ՄԱԿ-Ի ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ

Աւուրվիճի կեդրոնացման ճամբարին 60ամեակին նախօրեակին, Ցունուար 24ին, այդ իրադարձութեան նուիրուած է ՄԱԿ-ի համագումարին 28րդ նստաշրջանը: Հոն ելոյթ մըն ալ ունեցած է Հայաստանի Արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեան: Անդրադառնալով անցեալը կրկնելու չդատապարտելու համար պայն յիշերու յորդորին, նախարարը ըսած է թէ թէ ան իրեն համար մեծ իմաստ ունի, քանի որ հայ ժողովուրդին բնաջնջումը, ճակատագիրը որոշ չափով անդրադարձած է Եւրոպայի Հրեաներուն ճակատագրին վրայ: Ան "պէտք է աւելի ընդգրկուն կերպով դիտուէր, ընկալուէր որպէս ապագայ իրադարձութիւնների դգուշացում":

Վճռակամօրէն կողմերուն գործը ներկաեցով հաչտութիւնն ու խնդիրներու կարգաւորումը, ըսած է թէ "Ձոհերը, նախ, պէտք է արժանապատուութիւն, կարողութիւն ու կամք դրսեւորեն առաջ ընթանալու· իսկ ոճրագործները պէտք է անձնատուր լինեն մարդկայնութեան ու ըարութեան խորունկ ուժին եւ պէտք է յաղթահարեն ներքին չարի յիշողութիւնը, որն արդէն մէկ անգամ գլուխ է բարձրացրել, եւ պէտք է դատապարտեն կատարուածը, դրա մտադրութիւնները, հեռեւանքները, յղացողներին ու իրագործողներին":

ԱԹՈՒՆԸՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ Վ.ԱԻԵՐԱՅՈՒԱԾ

Եւրոպական Խորհուրդին Խորհրդարանական Վեհաժողովը Ցունուար 25ի նիստին վաւերացուցած է Ղարաբաղի մասին բրիտանացի դիւանագէտ Տ. Ամբինսընի պատրաստած տեղեկագիրը, համաձայն հայաստանեան պատուիրակութեան կազմի տակ պահել Ղարաբաղի շրջանը"ի նման նշումներ: Հոն կ'ըսուի նաեւ թէ Ղարաբաղը միացեալ դօտի մըն է որ կը յիշեցնէ "ցեղային մաֆրագործումի սարսափելի յղացքը":

Ուշադրաւ է որ ակներեւօրէն կողմնակալ ու հակահայ տրամադրութիւններ այնքան կը նմանին իրարու, մինչեւ իսկ գործածուած բառամթերքով: Երկու ամերիկացի փոխ նախարարուհին էր Է. Ճոնս որ անկախ ողջոյն տարբեր կը հղէր Ղարաբաղի ղեկավարները, չորս օր ետք նոյնը կը կրկնէ վերոյիշեալ տեղեկագիրը:

Վեհաժողովը Հայաստանին ու Ադրբեջանին յիշեցուցած է երեք տարի առաջ Եւրոպական Խորհուրդ ընդունուելու պահուն հակամարտութիւնը մխայն խաղաղ միջոցներով լուծելու իրենց յանձնառութիւնը ու յորդորած եղ կենալ զինեալ ուժի գործածութենէ, ռազմական գործողութիւններէ:

Վեհաժողովը պատրաստակամութիւն յայտնած է կողմերուն միջեւ չփոխի դեպին տրամադրելու, նպաստելու համար Հաչտութեան հոլովոյթին:

Ինչ կը վերաբերի Հայաստանեան հակաղդեցութեան, վեհաժողովին մասնակից հայկական պատուիրակութեան դեկավարը Ազգ. Ժողովի փոխ նախագահ Տ. Թորոսեան դրական նկատած է կարդ մը կէտեր· առաջինը այն է որ լիազուտմար նիստէն առաջ Քաղաքական հարցերու յանձնաժողովին Ադրբեջանի չորս առաջարկներն ալ մերժուած են, Հայաստանի առաջարկներէն ընդունուած է մէկը· որ Լեռնային Ղարաբաղը արձանագրուի որպէս առանձին կողմ: Տ. Թորոսեան դրական համարած է Բ. կէտի տրամադրութիւնը, որով կ'ըսուի թէ որեւէ երկրէ չրջան մը կրնայ անջատուիլ եթէ անջատումը կ'ըլլայ ժողովրդավարական ճամբով եւ այդ չրջանի բնակչութեան աջակցութեամբ· բան մը որ լիովին կը համապատասխանէ Ղարաբաղի պարագային:

*
**

«ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐ» ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՂԵԿԱՎԱՐԸ ԱՐՄԷՆ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ ՀԱԿԱՀԷՐՈՒԹԵԱՄԲ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԱԾ

Ցունուար 24ին Երեւանի մէջ ձերբակալուած է "Հայ Արիներ"ու նախագահ Ա. Ավետիսեան հրէական համայնքին այն ամբաստանութեամբ որ թշնամութիւն կը

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԸՆՏԱՆԻՔՍ ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ» «ՄԵԾ ՀՕՐՍ ՀՕՐԸ ԱՆՈՒՆԸ ՍԱՐԳԻՍ Է»...

Ակներեւօրէն, բոնի կերպով քրքացած Հայերու շառաւիղները տասնամեակներու լռութենէն ետք խօսելու պահը հասած կը նկատեն: Տեղական մամուլին մէջ, եթէ ոչ մեծ յաճախականութեամբ, լոյս կը տեսնեն յայտարարութիւններ որոնց տէրերը իրենց հայ նախնիները կը փնտռեն: Անոնցմէ վերջինը Ցունուար 14ի "Ակօս"ին մէջ հրատարակուած է, "Ընծերցողներէ" խորագրուած անկիւնին մէջ:

"Ընտանիքս կը փնտռեմ" խորագրին տակ կան հետեւեալ տողերը·

"Բարե՛ւ. ես Իմմիրէն Մուրատ Սաթին եմ: Մեծ հօրս ընտանիքը կը փնտռեմ: Մեծ հօրս անունը Միրզա է· ան 1915ին կ'ապրի եղեր Մուշէն 30 քմ· անդին գըտնուող Սէմնուի գիւղին մէջ: Հայերու կոտորածին սկիզբին ընտանիքէն կը բաժնուի եւ Տիյարպէքիրի Լիճէ գաւառակին Պալըճըն գիւղին մէջ տուն մը կ'ապաստանի: Այդ տունը կը պատկանի եղեր Եուսուֆ չավուշ անուն մէկուն: Երբ մեծ հայրս կը մեծնայ, զինքը կ'ամուսնացնեն մեծ մօրս Կիւլիսթանի հետ: Մեծ հօրս մօրը անունը Ինճի, հօրը անունը Սարգիս, իսկ մեծ հօրը անունը Աւագ է: Ազգականներէս 90 տարիէ ի վեր լուր չունիմ, թեւեւս բոլորն ալ մահացած են, բայց կըրնայ հաւանականութիւն գտնուիլ որ ողջ ըլլան: Ես մեծ հօրս երեսն իսկ չեմ տեսած, բայց պըտտելու պահանջը զգացի: Միջոցներս սահմանափակ են ու չեմ կրնար ըւր տեսը դիմել: Խնդրե՛մ, ինծի համար պըտտեցէք: Բարեւներ, յարգանքներ"...

Որպէս ստորագրութիւն տրուած են հետեւեալ երեք հասցէները·

berxedan1985@mynet.com
murat203@yahoo.com
sati203@hotmail.com

Կը պըտտէ՞ք, կ'անիծէ՞ք, կ'օրհնէ՞ք, կ'ամփոսա՞ք, կ'ուրախանա՞ք· ընտրութիւնը ազատ է, ժամանակը՝ մինչեւ յաջորդ յայտարարութիւնը:

Թ. ԱՐՓԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖԻԿԱՌՈՑԻ Ցունուար 26ի թիւին մէջ, ձէք Լանկ եւ Ֆիլիփ ոը Վիլիէ կ'արտայայտուին Սահմանադրութեան եւ Թուրքիոյ անդամակցութեան մասին, հարցազրոյցի ձեւին տակ: Առաջինը՝ "այո - այո"է այսինքն իր պատասխանը դրական է Սահմանադրութեան եւ Թուրքիոյ անդամակցութեան մասին: Ֆ. ոը Վիլիէ "ոչ-ոչ" է, երկու հարցերուն հանդէպ իր պատասխանը բացասական է: Ինչ չի կրնար

(Շար.ը Դ· էջ)

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ԵՐԱՋԸ ԵՒ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՈՒՐԷՆ ՇԷՐԻՔ

Ինչ գեղեցիկ երազ էր: Հրայր չատ ափսոսաց արթնցած ըլլալուն: Տղոցմով չըլլապատուած էր: Շաքէն ալ հետերնին էր: Ինք մեծ եռանդով կը պատմէր, կը բացատրէր: Տղաքը հարցումներ կ'ուղղէին հետաքրքիր, ինք կը պատասխաներ հաճոյքով: Բացօթեայ դասարան մըն էր մարզադետնի վրայ: Այո՛, վստահ, քանի որ երկինքը կաս կապոյտ վերեւն էր: Ծառեր, գոյնզգոյն ծաղիկներ, մանաւանդ հարեւանուհիները իրենց անմիջական չըլապատին մէջ: Քիչ հեռուն արեւածաղիկի ընդարձակ դաշտ մը: Քիչ հեռուն ծփծփուն, հոսող գետակ մը: Տղաքը եւ Շաքէն որքան սիրալիր էին իրեն հանդէպ եւ հանդարտ: Շաքէն տեղէն կ'ելլէր, կը մօտենար իրեն՝ ձեռքը բռնելով եւ չնորհաւորելով. «Որքան հետաքրքրական են դասերդ, շատ ուրախ եմ ներկայ ըլլալուս»:

Հրայր վերջապէս չկրնցաւ իր մահճակալին վրայ դանդաղ շարժումներով չփնց աչքերը, յառաջացաւ դէպի լոգարան եւ հանուելով անցաւ զով ջրցանին տակ: Պաղ ջուրը գինք արթնցուց այս անգամ կատարեալպէս: Ածիլուեցաւ ամէն օր կրկնուող քնականոն արագ շարժումներով: Այդ պահուն միայն անդրադարձաւ իր մօրը ոտնաձայնին որ կու գար խոհանոցէն: Ըստ սովորութեան մայրը Տիկ. Սաթենիկ իր նախաճաշը կը պատրաստէր ժամացոյցի ճշդապահութեամբ: Իր այս զոհողութիւնը հակառակ յառաջացած տարիքին ալ սովորական դարձած էր Հրայրին համար, գրեթէ բնական իրաւունք: Բայց եօթանասունամեայ կինը հաճոյքով կը հոգար իր զաւակը: 15 տարիէ ի վեր կորնցուցած էր իր ամուսինը եւ հիմա կ'ապրէր իր ամուրի մանչուն հետ: Իր երկու աղջիկները արդէն ամուսնացած, զաւակներու տէր դարձած էին:

Հրայր հակառակ իր պարզունակ եւ սահմանափակ պայմաններուն, զուարթ եւ լաւատես մէկն էր: Մեծ հոգերը իրեն համար չէին: 38 տարեկան էր եւ մինչ ամուրի, սակայն այս պարագան երբեք լուրջ մտահոգութիւն չէր պատճառած: Փիլիսոփայութեան ուսուցիչ էր համեստ ամսականով: Պարբերաբար կ'այցելէր երեք երկրորդական վարժարաններ դասաւանդութեան համար: Մանաւանդ դասեր ալ կու տար երբեմն: Բայց իր այս համեստ պայմաններով ո՛ր կինը իրեն կը մօտենար, ամուսնութեան հեռանկարով: Ուրեմն ընելիք ոչինչ կար, արդէն ամուսնութիւն ըսուածը ի՞նչ էր որ: Ցաճախ աւելորդ տաղտուկ, գլխու ցաւ: Ահա այս վերջին երկու բառերը Հրայրին նախասիրած եւ բերնի ծամոց դարձուցած ասացուածքն էր ամէն անգամուն որ ան դէմ յանդիման գտնուէր անախորժ կացութեան մը. «Գըլ խու ցաւ»... Հրայր ամուսնութիւնը կը թարգմանէր լքբեւ աղատութեան խափանում, յաւելեալ եւ յարատեւ պատասխանատուութիւն դիտակից անձերու համար: Ինքը իր նախասիրութիւնները ունէր: Ինքն կը փչէր, կ'երթար ճաշարակի ակումբը ժամեր չտրունակ դիտելով, յաճախ խաղին մասնակից ըլլալով: Ընթրիքի ժամ եւլն. կը մոռցուէին: Մէկ մըն ալ ժամացոյցը կը նայէր որ ժամը երեկոյեան ինն նուկէսն է: Քիչ մը անօթի կը զգար, կ'ելլէր վտղոց, կը հասնէր տուն: Մայրիկը միշտ տրամադիր, առանց յանդիմանական բառ մը արտասանելու, զուարթ դէմքով կ'ընդունէր իր զաւակը, միշտ դտնելով անոր հրամցնելիք ճաշ մը: Երբեմն կը ժամադրուէր բարեկամներու հետ՝ երթալ ժապաւէն մը դիտելու: Վերադարձին կը հեռաձայնէր իր մօրը որ տուն պիտի չվերադառնայ կանուխ: Ընկերներով կ'ուղղուէին մօտակայ սրճարանը բան մը ուտելու եւ մանաւանդ վիճելու համար դիտուած ժապաւէնին չուրջ եթէ այս վերջինը արժանի էր քննադատութեան: Միշտ զոհ տրամադրութեամբ կը վերադառնար տուն: Դժուար էր պղտորել իր տրամադրութիւնը:

Ցետոյ կար Շաքէն: Քառասնամեայ այս կինը նրբակազմ, անշուք բայց զուսպ արտաքինով՝ Հրայրին հոմանուհին դարձած էր: Հրայր նիւթական մեծ բան մը չունէր Շաքէին առաջարկելիք. ծանօթացան ուսուցչաց եւ ծնողաց հասարակաց ժողովի մը ընթացքին: Օրիորդ Շաքէն իր աշակերտներէն մէկուն մօրաքոյրն էր որ եկած էր այդ օրը հիւանդ քոյրը փոխարինելու: Ներացի եւ իրատես մէկու մը երեւոյթը ունէր: Առանձին կ'ապրէր: Ընկերութեան մը տնօրէնուհեան քարտուղարուհին էր, ինքնաբաւ իր եկամուտով: Կեանքէն մեծ ակնկալութիւններ չունէր. այնպէս որ համամաչափութիւնը չուտով կնքուեցաւ, փոխադարձ համակրանքի հիման վրայ: Երկուսութեք ուրախ էին, գոած ըլլալով պակսող կէսը: Առանց մանուաւոր լուրջ խոտոտումներու, լռելեայն համաձայնութիւն մը հիմնուեցաւ երկուքին միջեւ: Հրայր չարաթը երկու դիշեր կ'այցելէր Շաքէին: Կը ճաշէին ու կը դիշերէին միասին: Կը զրուցէին օդէն ու ջուրէն եւ ամենակարեւորը՝ արուեստի չուրջ: Շաքէ յաճախ կ'առաջարկէր որոշ նուագահանդէսներու եւ ցուցահանդէսներու երթալ միասին: Այս վերջինները յաճախ երկրորդական սրբահներու մէջ տեղի ունեցող արուեստի համեստ հաղիպումներ էին: Առանց վճռելու պիտէին որ մեծ ծախքերէ պէտք էր խուսափիլ: Շաքէ երբեք ամուսնութեան խօսք չէր ըներ, ինչպէս Հրայր: Այսպէս Հրայր իր կեանքէն տրտնջալու որեւէ պատճառ չունէր: Իր դասաւանդած փիլիսոփայութիւնը կարծես գինքը փիլիսոփայ դարձուցեր էր կեանքի նկատմամբ: Մեծ երազներ երբէք չէր ունեցած: Հարուստ դառնալ չէր փափաքած զոր օրինակ: Այս զգացումը քանիցս չանաց վերլուծել: Հարըստանալը, անկեղծօրէն, չէ՞ր փափաքած թէ ոչ որովհետեւ անհրաժեշտ ձիրքերը չունէր հարուստ դառնալու: Ոչ, հակառակ որ երկրորդ տարբերակը իր ճշմարտութեան բաժինը ունէր, ինք անկեղծօրէն չէր փափաքած հարուստ դառնալ: Միթէ իրականութիւն չէ՞ր որ երբեք բախտախաղերը գինք չէին հետաքրքրած: Վիճակահանութեան թէ Լոթոյի տոմսակ գրեթէ չէր գնած, բացի կաղանդի առթիւ մօրը նուիրած վիճակահանութեան հազուագիպ տոմսերը: Այս վերջինները միշտ անկիւն մը կը մնային: Այս ուղղութեամբ Հրայր իր մօտակայ չրջապատին գուրթը կ'արձնցնէր. «Ի՞նչ կ'ընէիր եթէ վիճակահանութենէն 5 միլիոն չահէիր»: «Ինչ գիտնամ» կը պատասխանէր Հրայր, «կը փոխանցեմ մօրս՝ ան դիւոէ թերեւս ընելիքը»: Այս էր իր տարօրինակ հակազդեցութիւնը որ ծիծաղը կը չարժէր իր չուրջինները: Շաքէն իրեն չէր նմաներ այս ուղղութեամբ, բայց ալ ճանչցած էր Հրայրը եւ ընդունած զայն այնպէս ինչպէս որ էր:

*
**

Սուլելով զուարթ եղանակ մը, Հրայր ուղղուեցաւ դէպի մօտակայ դպրոցը: Դեռ կէս ժամ ժամանակ ունէր առաջին դասին սկսելէ առաջ: Երկու դասաժամ կէսօրէ առաջ, երկու դասաժամ կէսօրէ ետք: Ժամը 16·30ին արդէն օրուան յայտագիրը վերջ կը գտնէր: Այսօր ընդհանուր առմամբ իր աշակերտները սովորականէն աւելի անհանդարտ եւ ուշադրութիւն գտաւ: Մօտալուտ տարեվերջն էր պատճառը: Հաւանաբար: Հրայր չէր չըզայնար նման պարագաներու եւ բացատրութիւն մը կը գտնէր դիւրութեամբ: Հետեւաբար կը չանար համակերպիլ եւ ըստ այնմ կը վարուէր իր աշակերտութեան հետ, մերթ կատակելով, մերթ իր դասը ընդմիջելով փոքր զուարճալի դէպքեր պատմելով տղոց, պեղելով իր չիշողութեանը մէջ փիլիսոփաներու անձնական կեանքէն ապրումներ: Տղաքը յանկարծ վերատին ուշքի կու գային եւ ժամերը այսպէս կը տահէին առանց բարդութեան: Մէկ խօսքով՝ Հրայր իր ասպարէզին կը տիրապետէր:

Երբ փողոց ելաւ, դնաց ճատրակի ակումբը: Հոն մնաց գրեթէ երկու ժամ, հետեւելով խիստ հետաքրքրական երկու հանդիպումներու: Ապա ըստ ընկալեալ սովորութեան ուղղուեցաւ Շաքէին տունը: Երբ չէնքին երկրորդ յարկաբաժնի դուռը թակեց, պատասխան չստացաւ: Յաջորդական փորձերէ յետոյ տուզեց որ Շաքէն տուն չէր: Հարց տուաւ ինքնիրեն թէ ո՞ւր կրնայ ըլլալ այս ժամուն, փողո՞ց ելած էր դնումի մը համար, պիտի վերադառնա՞ր իսկոյն, թէ ոչ: Քանի մը վայրկեան վարանոտ սպասումէ յետոյ մտածկոտ վար իջաւ սանդուխներէն: Փողոցի դռնէն դանդաղօրէն դուրս ելաւ, աչն ու ձախ ուշադրութեամբ դիտելով: Վերջապէս որոշում տուաւ վերադառնալու տունը յուսալով որ լուր մը կ'առնէ անպայման դիշերը հեռաձայնով: Հազիւ քանի մը քայլ ըրած փողոցին երկայնքին, արագ ոտնաձայններ խմացաւ իր ետին: Շաքէին վարի յարկը բնակող մանկամարդուհին էր որ վազն ի վազ իրեն կը մօտենար: Այս վերջինը Հրայրին յանձնեց պահարան մը: Հրայր բարեւեց եւ չնորհակալութիւն յայտնելէ յետոյ անմիջապէս բացաւ պահարանը եւ կարդաց կարճ երկտողը Շաքէին. «Հրայր, քոյրս մահացաւ քիչ առաջ, խորտակուած եմ, կը վազեմ իր տունը: Վաղը հեռաձայնով փնտռէ՛ պիս հետեւեալ թիւէն...»: Հրայր թեթեւ սեղմում մը զգաց իր կուրծքին մէջ երկտողը կարդալէ վերջ: Երբ տուն հասաւ, երկրորդ անակնկալ մը իրեն կը սպասէր: Իրենց դրանը առջեւ եռուզեռ մը նչմարեց: Մօտակցութեան ձայներ կու գային ներսէն, իսկ փողոցի դուռը արդէն կիսաբաց էր: Նախ իրենց ընտանեկան բժիշկը նչմարեց ներս մտնելով: Այս վերջինը մտահոգ դէմքով մը բարեւեց եւ անմիջապէս պարզեց կացութիւնը.''մայրիկին վիճակը լուրջ է, ուղեղային արիւնախտնում ունեցած է: Բարեբախտաբար ձեր դրացին իր քովն էր երբ դէպքը պատահեցաւ: Հարկ է հիւանդանոց փոխադրել անմիջապէս: Լաւ որ եկաք, որովհետեւ կ'ըսէին որ Զորեքշաբթի դիշերները կը բացակայիք'': Հրայր ապշած, ո՛չ ժամանակ, ոչ առիթ ունեցաւ բացատրութիւն տալու թէ ինչո՛ւ տուն վերադարձած էր բացառաբար այս երեկոյ եւ արդէն ի՞նչ կարեւորութիւն ունէր: Շտապօգնութեան պատգարակին վրայ երբ մայրը պառկեցուցին, այդ վայրկեանին միայն անդրադարձաւ կացութեան լրջութեան: Ամէն ինչ բաւական արագ ընթացաւ: Փոխադրութիւն մօտակայ հիւանդանոց, անհրաժեշտ ձեւակերպութիւնները, հիւանդապահ եւ բժիշկներու տողանցք, ուղեղային նկարահանում, արեան քննութիւն եւլն.: Հրայր ժամանակ չունեցաւ պահ մը խոկ խորհելու Շաքէին քրոջը մահուան մասին:

Մայրը կաթուածի հետեւանքով համրացած էր. աչքերը բաց էին, բայց նայուածքը անիմաստ: Գիտակից էր թէ ոչ: Կարելի չէր հասկնալ: Երբ հարցում ուղղեց բժիշկին, այս վերջինը վստահ չեչտով մը ըսաւ. եթէ 48 ժամը անցընէ, կէս բուսական կեանք մը կրնայ ապրիլ: Հրայր մէկէն ապչեցաւ, պահ մը բոլորովին անկարող զգաց արժեւորելէ ապրած կացութիւնը: Ամէն ինչ այնքան արագ ընթացած էր որ:

(Մնացեալը յաջորդիվ)

ՆԵՐՍԷՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԺԹ.Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳԸ Ս. ՊԵՏՐՈՍ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ ԵՒ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉԻ ԱՐՁԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ ՋԵՌԱՄԲ ՊԱՊԻՆ

ՀՌՈՄ (''Յառաջ''). –

Զորեքշաբթի, Յունուար 19 պատմական օր մըն է մեզի Հայերուս՝ քրիստոնէութիւնը պետականօրէն ընդունող առաջին ազգին համար:

Այդ օրը, Պապը պաշտօնապէս բացումը կատարեց Հայոց լուսաւորչին՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի արձանին՝ զետեղուած Ս. Պետրոս հոյակերտ տաճարին արտաքին պատին վրայ (ի չարս մեծամեծ սուրբերու եւ կրօնական միաբանութիւններու հիմնադիրներուն):

Արարողութենէն առաջ Ս. Պետրոս տաճարին մէջ տեղի ունեցաւ հայրապետական ճայնաւոր պատարագ գլխաւորութեամբ Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց Կաթողիկոս-Պատրիարք Ներսէս-Պետրոս ԺԹ.ի:

Հոգեւոր տիրոջ հետ համապատարագեցին հայ կաթողիկէ արքեպիսկոպոսներ, եպիսկոպոսներ ու քահանաներ:

Երգեցողութիւնը կատարեց Հռոմի Լեւոնեան հայ դպրեվանքի ու Անարատ Ցղութեան հայ քոյրերու երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Ռոպէր Ա.Թթարեանի, երգէոնի ընկերակցութեամբ հռոմահայ Օր. Քրիսթին Թանճէլի:

Ներկայ էին եկեղեցական ու քաղաքական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ, քոյր եկեղեցիներու ներկայացուցիչներ ու Ս. Աթոռի ու Իտալիոյ մօտ հաւատարմագրուած դեսպաններ:

Նչենք թէ Ներսէս-Պետրոս ԺԹ. յատուկ դիրով հրաւիրած էր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ.ը (որ ղրկած էր իր յատուկ ներկայացուցիչը՝ Աւստրիոյ Հայոց թեմի առաջնորդ Մեսրոպ Արք. Գրիգորեանը), նաեւ ՀՀ նախագահ Ռոպէրթ Քոչարեանը, զոր կը ներկայացնէր Արտաքին գործոց փոխնախարար Արմէն Պայլուզեան: Ներկայ էր նաեւ Ս. Աթոռի մօտ ՀՀ դեսպան Էտ. Նալպանտեան, իսկ Լ. Ղ. Համրապետութեան նախագահը կը ներկայացնէր Ցունաստանի մօտ դեսպան Վահրամ Կաժոյեան:

Ս. Գիրքի ընթերցումներէն ետք Ներսէս-Պետրոս ԺԹ. հետեւեալ քարոզը արտասանեց. –

''Սուրբ Պատարագի աւարտին, տեղի պիտի ունենայ պաշտօնական բացումը եւ օրհնութիւնը Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի արձանին՝ Ցովհաննէս-Պօղոս Բ. Սրբազան Քահանայապետին կողմէ, որ իր յատուկ սիրոյն հանդէպ հայ ժողովուրդին, բացառիկ չնորհք մը ընծայեց հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ, զետեղելու համար Ս. Պետրոսի Պազիլիքայի արտաքին պատին որմախորշին մէջ, մեր Հայ Եռամեծ Հայրապետին արձանը, ի չարս մեծամեծ սուրբերուն եւ կրօնաւորական միաբանութիւններու հիմնադիրներուն:

''1 Հոկտեմբեր 2002ին, Թուղթ Շրջաբերական մը հրապարակեցի ծանօթացնելու համար պատմական եւ աննախընթաց այս ծրագիրը ու կոչ ուղղեցի մեր Նուիրապետութեան Առաջնորդներուն, եկեղեցական դասին, կրօնաւորական մեր Միաբանութիւններուն եւ համայն աչխարհականներուն ,որպէսզի իրենց վեհանձն աջակցութիւնը բերեն ծրագրին իրագործման համար: Իր կողմէն, Ս. Պետրոսի Տաճարի Ճարտարապետական Ցանձնախումբը, երեք հոգւոյ մրցանակ հաստատեց եւ զատեց մեծանուն արուեստագէտ քանդակագործ փարիզաբնակ լիբանանահայ Ֆրէիկ Գազանճեանը, պատրաստելու համար Քարրարայի մասնաւոր արձաններու մարմարով Ս. Գրիգորի մեծդի արձանը:

''Ստուած ծրագիրը օրհնեց եւ ահասասիկ այսօր հանուր կաթողիկէ աչխարհի դիմաց, պիտի յաւերժացնայ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչը՝ Հայաստանի եւ Հայ Ժողովուրդին նախամեծար առաքեալը: Ծրագիրը կատարուեցաւ չնորհիւ բարերարներու ազնիւ նուիրատուութիւններուն եւ հաստատութիւններու մասնակցութեան, հովանաւորութեամբ առ այդ անուանած յատուկ Պատրիարքական յանձնախումբին:

''Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչը մեր Հայ եկեղեցւոյ ամենաչատ համբաւ վայելող Սուրբն է: Մեծաթիւ եկեղեցիներ իր անունը կը կրեն Հայաստան եւ աչխարհի չորս կողմը: Ան է Հայ Ժողովուրդին կարեւորագոյն առաքեալը: Ան է Հայ եկեղեցւոյ Լուսաւորիչը: Ան է մեր քրիստոնէութեան հիմնադիրը: Ան է բոլոր հայորդիներուն հայրն ու պաչտպան սուրբը: Հուսկ, բազմաթիւ հաստատութիւնները եւ միութիւնները իր անունը կը կրեն:

''Այսուհանդերձ, Ս. Գրիգորի պատմական դիծերը մութ են: Աւանդութենէն դիտենք թէ Ան պարթեւական ցեղէն էր, Անակի որդի, կեսարիա քաղաքը մեծցած եւ հոն քրիստոնեայ դարձած, կնոջ անունը Ցուղիտա եւ զաւակներուն՝ Արիստակէս եւ Վրթանէս: Իր հաւատքին համար, Ան ահագին չարչարանքներ կրեց ու Հռոմ գնաց ընկերակցութեամբ Տրդատ Թագաւորին եւ այցելեց Սեղբեստրոս Ա. Սրբա-

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԻ ՄԸ ԹԵԼԱԴՐԱՆԸ

Յունուար 19ի մեր թիւով անդրադարձած էինք բացիկներու պոլսական ցուցահանդէսի մը որ խորագրուած էր "Սիրելի եղբայրս": Ան կը պատմէր Թուրքիոյ մէջ հայկական անցեալը, 1900 – 14 տպուած 500 բացիկով: Նոյն առիթով 700 բացիկներու հաւաքածոյ հատոր մըն ալ հրատարակուած էր:

Ցուցահանդէսը, ինչպէս գրեց տեղական հայկական մամուլը, արտակարգ հետաքրքրութիւն կեդրոնացուցած էր: Ըստածին գլխաւոր փաստն են թուրք մամուլին մէջ նիւթին առընչուած անթիւ գրութիւնները: Անոնցմէ չատ ուշագրաւ հատ մըն է "Կաղէթէմ" կայքէջին վրայ զետեղուածը (Յունուար 21) որ ստորագրուած է Ֆէրհաթ Քէնթէլի կողմէ, ցուցահանդէսին հայերէն խորագիրը փոխառած: Կարդալով նման էջ մը, մարդ կ'անդրադառնայ թէ տուներու անկիւններէ, անձնական albomներէ հաւաքուած ու Իտալացի մը խնամքով (Օ. Գալումէնօ) պահպանուած այդ բացիկները գործածութեան յարմար առիթը գտնելով, քաղաքական որքա՛ն հզօր ազդակի կրնան վերածուիլ:

Ֆ. Քէնթէլ նախ կը չեշտէ. "Բոլոր բացիկներուն պատմած ժամանակը միջեւ 1914 է··· միջեւ 1915 ու յաջորդութիւն չունին··· իրենց կը յաջորդէ լռութիւնը···": Ըսելէ ետք թէ մինչեւ այդ թուականը բոլոր նահանգներուն մէջ ներկայութիւն ունէին Հայերը, երկու կարեւոր եզրակացութիւն ու դաս կը քաղէ ցուցահանդէսէն. "Առաջինը այն է որ դիտողը կը հասկնայ թէ Հայերու բնաջնջումով ինչպէ՛ս ոչնչացուած է բարեփոխութեան ու բարգաւաճման առանցք մը: Այցելուն կը տեսնէ 1900ական թուականներու Անատոլուն. կ'երեւակայէ թէ հաւաքակեցութիւնը կտրող – անցնող արդիականացումի, զարգացումի հոսանքը ո՛ւր կրնար քերած ըլլալ մեզ: Կը տեսնէ թէ զարգացումը ապահովող սերունդ մը ոչընչացած, մկրատուած է···":

Ու մկրատուածներէն կը յիշէ ճարտարապետական չարունակականութիւնը, օսմանեան օրով կրօնական խմբաւորումներու եւ ասպարէզներու միջեւ հաստատուած հաւասարակշռութեամբ ապահովուած կուտակումները որոնք 1915ով անհետացած եծն:

Երկրորդ եզրակացութիւնը կ'առընչէ մըշակութային բազմատարրութեան. իրարու ընդելուզուած ու ատով բազմալեզու, բազտարածական, "հարուստ" հաւաքականութիւն մը կար, բազկացած Թուրքերէ, Հայերէ, Քիւրտերէ, կամ՝ մահմետականներէ, քրիստոնեաներէ, հրեաներէ: Անոր պատմութիւնը կը պատմէ ցուցահանդէսը:

Ֆ. Քէնթէլ կը նկարագրէ կարգ մը բացիկներ, ինչպէս այն մէկը որուն վրայ ամանէրէն կայ "Շատ ապրի Թագաւորը" արձանագրութիւնը, իսկ եռեւը հայերէն եւ օսմաներէն գրուած է "Ազատութիւն, Արդարութիւն, Հաւասարութիւն": Ապա ափսոսանքով կ'անդրադառնայ որ կան մարդիկ որոնք հասարակայ այս կեանքին խորտակումով, բզպիկ-բզպիկ ըլլալով բաւարարուած չեն: Կ'ուզեն այդ կեանքին հետքերն ալ անյայտացնել: "Ու իրենց գոյութիւնը կը շարունակեն ատելութիւն ու ոխ սնուցանելով երկու հազար հոգի մնացած Յոյներուն, 60 հազար մնացած Հայերուն դէմ":

Հիմնական կը նկատէ որ անչափելի անհանդուրժողութեան տէր, սպառնացող բնոյթով ու բրտութեան դիմելու պատրաստ այդ մարդիկը դիտեն ցուցահանդէսը: "Թերեւս այս, կամ նման տիպարներով կը գտնեն իրենց կորսուած «եղբայրները», ատով՝ չափով մը դարմանելով իրենց հոգիները···":

ՀԱՅՕՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻԼԼԷՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿՐԹԱՆՊԱՍՏՆԵՐ

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Հայկական Բաժանմունքը (Լիզպոն, Փորթուկալ) հայկական ծագումով ուսանողներու սահմանափակ թիւով համալսարանական կրթանպաստ կը յայտարարէ: Թեկնածուները պարտին իրենց դիմումնագիրները ներկայացնել Յունուար 15ն մինչեւ Մարտ 31 եւ յարգել հետեւեալ պայմանները.

1. Թեկնածուն հայկական ծագում ունենալու է, 26 տարիքը բոլորած ըլլալու չէ եւ համալսարանական ուսանող՝ ըստիւդքի մէջ:

Կարեւոր.– Հայկական Բաժանմունքը կրթանպաստ չի յատկացներ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպայի նախկին ընկերվարական երկիրներու մէջ իրենց ուսումը շարունակողներու:

2. Արտասահման ուսանիլ փափաքողներու պարագային, թեկնածութիւն մը նրկատի կ'առնուի՝ երբ ուսանողը արդէն իսկ պաշտօնապէս կեցութիւն հաստատած ըլլայ իր ուսումը շարունակելիք երկրին մէջ:

3. Կարեւորութեամբ նկատի կ'առնուի թեկնածուին ընտանիքին տնտեսական վիճակը (հաստատուած՝ աչխատավարձի պաշտօնագիրով, տուրքերու վճարման հաստատագիրով կամ ալ, այս վերջինին բացակայութեան, ընդունելի արդարացուցիչով մը):

4. Թեկնածուն պարտի ունենալ ուսումնական բարձր մակարդակ եւ ընդունուած ըլլայ պետական ճանաչումի ունեցող համալսարանի մը նուազագոյնը Սոփոմոր դասարանը:

5. Ուսումնառութեան տեւողութիւնը չըլլալու է նուազագոյնը 4 տարի, ակադեմական լրիւ ժամանակացոյցով:

6. Դիմում ներկայացնող թեկնածուն ըլլալու է ուսումնառութեան վերջին երեք տարիներէն մէկուն մէջ:

7. Միեւնոյն ընտանիքին պատկանող երկու անդամներ միաժամանակ չեն կրնար օգտուիլ Հիմնարկութեան կրթանպաստի ներկայ ծրագիրէն:

Կարեւոր.– Ընթացիկ տարեշրջանէն ընկրկեալ, եւ թեկնածուին օգտակար ըլլալու մտադրութեամբ, կրթանպաստի դիմումնագիրը ամբողջացնելու է ուղղակիօրէն (on line) կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան կայքէջին մէջ.

www.gulbenkian.org

Վերջին պայմանաժամ՝ Մարտ 31:

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻԼԼՊԷՆԿԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

զան Քահանայապետին:

"Իսկ պատմական ստոյգ տուեալները ասոնք են: Գրիգոր դարձի բերաւ Տրդատ Թագաւորը, որ զինք կեսարիա տարաւ եւ հոն ձեռնադրուեցաւ Ղեւոնդիոս Մեծոպոլիտի կողմէ ու նշանակուեցաւ Եպիսկոպոսապետ Հայաստան երկրի վրայ: Ան՝ իր որդին եւ աջակիցը՝ Արիստակէս Եպիսկոպոսը ղրկեց իր տեղը մասնակցելու համար Նիկիոյ առաջին Տիեզերական Ժողովին 325 թուին, որ անոր վճիռները ստորագրեց եւ Հայաստան բերաւ:

"Ս. Գրիգորի վարքին հեղինակը՝ Ագաթանգեղոս պատմիչը կը նկարագրէ Գրիգորի վերջին օրերը որպէս ճգնաւոր մինչեւ իր վախճանը, հաւանաբար 328 թուականին:

"Գրիգոր տիպար առաքեալ մը եղած է չորրորդ դարուն մէջ, որովհետեւ կարողացաւ իր անսասան հաւատքով եւ Տըրդատ Թագաւորին աջակցութեամբ ու գործակցութեամբ ամբողջ ազգ մը կռապաշտութենէն ձերբազատել ու Քրիստոսի դարձի բերել: Ցիրաւի, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչը Աստուծմէ պարգեւ մը եղաւ Հայ Ժողովուրդին համար:

"Սիրելիներս, ամէն բանէ առաջ, մեր գոհաբանական աղօթքը բարձրացնենք երկնաւոր Հօր, որ իր անհուն բարութեամբը հաճեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի քարոզութեամբ մեզ ընտրել բոլոր ազգերէն առաջ քրիստոնեայ ըլլալ եւ մեզի պարգեւել Աւետարանի փրկարար լոյսը, որ մեր ժողովուրդին համար հանդիսացաւ դարերու ընթացքին «ճանապարհ, ճշմարտութիւն եւ կեանք» (Ծոմ. Ժդ. 6):

"Այդ պատմական օրէն ի վեր, Հայ Ժողովուրդը օրէ օր կը քալէ՝ ունենալով հոգիին մէջ Աստուածը, ձեռքին մէջ Ս. Աւետարանը, բերնին մէջ սրբահիւս Շարականները, սրտին մէջ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչը եւ աչքերը սեւեռած դէպի երկինք, իր վերջին նաւահանգիստը:

"Սիրելիներս, Յիսուս Քրիստոս չհիմնեց ազգային եկեղեցի մը, չքարոզեց ազգային աւետարան մը, չսորվեցուց ազգային ճշմարտութիւն մը, Ո՛չ, Քրիստոս եկաւ աշխարհի բոլոր ազգերուն համար: Հետեւաբար, Քրիստոս հիմնեց Մէկ Եկեղեցի, քարոզեց Մէկ Աւետարան, սորվեցուց Մէկ Ճշմարտութիւն: Քրիստոսի հիմնած այս Եկեղեցիին հարազատ առաքեալն է Գրիգոր Լուսաւորիչը:

"Փակելու համար, Սուրբ Ներսէս Շնորհալի մեծ հայրենապետին հետ բարձրաձայն գոչենք՝

«Գրիգորիոս, Սերովբէից կցորդ,
զմեզ ձայնակցեցիր Լուսաւորիչ բանիւ.

Ուրախ լե՛ր՝ վարդապետ,
Աստուած է մէնջ օրհնի՛»:

Ամէն՛:

Պատարագէն անմիջապէս ետք Թափօր կազմուեցաւ եւ հաւատացեալներուն հետ ուղղուեցաւ դէպի արտաքին բաժինը, ուր զետեղուած էր Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի արձանը:

Մինչ կը լսուէին Շարականներն ու "Ապրի Պապը, ապրի Հայաստանը" բացագանչութիւնները, Պապը հասաւ իր աւանդական փափամօպիլ ինքնաշարժով, քաշուեցաւ վարագոյրը որու ետին երեւցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի արձանը վրան մաշտոցեան տառերով փորագրուած ոսկեզօծ գիրերով՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ – 301: Պապը օրհնուած ջուր սրսկեց արձանին ու նաեւ ներկաներուն:

Այս առթիւ, Լեւոնեան վարժարանին մէջ պատրաստուած էր սիրոյ սեղան մը բարձրաստիճան հիւրերուն համար եւ այս առթիւ հայազգի արուեստագէտը Խաչիկ Գազանճեան՝ հեղինակը քանդակին, պատուոյ աստիճի տիտղոս ստացաւ Պապին կողմէ, ձեռամբ Ներսէս-Պետրոս Ժ.ի:

Ս. Ն. Ժ.

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲԱՆ

(Վէպ՝ ՊԷԶՃԵԱՆ ԱՄԻՐԱՑԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

ԱՐԱ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.

ՊԷԶՃԵԱՆ ՊԱՂԱՏԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ԲՈՒԲԻԻՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

Օր մը հայ հոովմէական մը ներկայացաւ Պէզճեանի: Առաջին անգամ չէր որ կը ներկայանար Ամիրային: Պէզճեան առնոր նիւթական օժանդակութիւնները ընդլէ վերջ թելադրած էր գործ մը գտնել եւ փոքր դրամագլուխ մը դնելու չափ դրամ տուած էր իրեն:

- Ամիրա, ըսաւ մարդը, ձեր տուած դրամին վրայ քիչ մըն ալ աւելցուցի, մաս մըն ալ փոխ գտայ եւ ոսկի գնեցի, ձեզմէ խնդրանք մը ունիմ:

- Ի՞նչ:

- Ոսկիները բուլիւէ կ'ուզեմ կոխել տալ:

– Ի՞նչ պիտի ընես, պարապ տեղը վարձք մը տուած պիտի ըլլաս:

- Հնդկաստան պիտի ղրկեմ:

Պէզճեան յօնքերը պռատեց:

- Այդ վաճառականութիւնը իմ գործս է, ուրիշ գործ մը գտիր եւ քեզ խորհուրդ

ու դրամ տուողներուն ըսէ թէ բուլիէն Հնդկաստան ղրկելը կրնային առաջ խորհիլ եւ ընել:

Ահա Պէզճեանի Հնդկաստան ղրկած այս բուլիէներէն առաւ հնդկական «բուբի»ն իր անունը:

Պէզճեան մինչեւ իր մահը զբաղեցաւ այս առեւտուրով եւ թոյլ չտուաւ որ ուրիշը ընէ նոյն գործը: Ասոր համար դանգաւաններ եղան եւ մինչեւ Սուլթանին ականջը գնաց լուրը: «Պէզճեան փողերա նոցը կը չահագործէ» կ'ըսէին բերնէ բերան:

Սուլթանը լսած էր այս խնդիրը: Օր մը չկրցաւ դիմանալ եւ Պէզճեանի հարցուց.

- Արթին, քեզի համար կ'ըսեն թէ փողերանոցին մէջ միայն քու կամ քու մարդոցդ տուած ոսկիներէն բուլիէ կը կըտրես եւ հակառակ գործը չահաւոր ըլլալուն, ուրիշին չես կտրեր: Մինչդեռ փողերանոցը անհատներու չահերու համար պէտք չէ ըլլայ:

Պէզճեան նեղուեցաւ:

– Բայց ես խորհեցայ թէ այս խնդրին մէջ իմ չգիտցած մէկ բանս կայ:

– Վեհափառ տէր, ճիշդ է, բուլիէն միայն Հնդկաստան իմ արտածումի գործիս համար կտրել կու տամ: Ուրիշներ ալ կան, չընդունեցայ: Այսկա առեւտրական հնարամտութիւն է: Եթէ ես մեր քսան ղրուշը Հնդկաստան քսանհինգ ղրուշի կը ծախեմ, ճիշդ է որ ես չահ մը կ'ընեմ, բայց Օսմանեան կայսրութիւնն ալ կը չահի: Մեր կայսրութենէն ղրկուած ամէն քսան ղրուշ ոսկիին դէմ քսանհինգ ղրուշ կու գայ:

– Ուրիշներ ալ նոյնը պիտի չընե՞ն:

– Վեհափառ տէր, առեւտուրի մէջ մրցակցութիւն կայ: Ես Հնդկաստանի հրբռպարակը բռնած եմ, ամէն ոք վստահութիւն ունի իմ ղրկած բուլիէներուս վրայ: Եթէ ուրիշը ուզէ ծախել, պէտք է քսանչորսի ծախէ, որպէսզի իրեն նախապատուութիւն տան: Ցետոյ ես գործը առանձին ընելու համար քսաներեքի պիտի իջեցնեմ: Այս մրցակցութիւնը պիտի իջեցնէ դինը, մինչեւ որ այդ առեւտուրին մէջ չահ չմնայ: Այսպէս թէ՛ փողերանոցը պիտի տուժէ, ինչպէս նաեւ թէ՛ երկիրը եւ թէ ես:

– Իրաւունք ունիս:

– Եթէ Սուլթանս անպատեհութիւն մը կը տեսնէ այս օրինաւոր առեւտուրին մէջ, կրնամ հրաժարիլ անկէ:

– Ոչ մէկ անպատեհութիւն: Դուն կը չահիս, փողերանոցը կը չահի եւ երկիրը աւելի ոսկի կը մտնէ: Իրաւունք ունիս, ես առաջին առիթով չէի անդրադարձած խնդրին այս կէտին:

– Եւ յետոյ վեհափառ տէր, ես ոչ կին ունիմ ոչ զաւակ, ես չահած դրամներս աղքատներուն կը բաժնեմ, դպրոց կը չինեմ, եկեղեցի կը չինեմ: Այս տեսակ մարդ մը ապօրինի միջոցներու կը դիմէ՞ անպայման դրամ չահելու համար:

– Արթին, յայտնի է որ նեղուեցար այս նիւթը բանալուս համար, բայց այսպէս աւելի լաւ չեղա՞ւ: Քանի որ քու վրայ կատարեալ հաւատք ունիմ, կ'ուզէի այս մասին լուսաբանուիլ:

Ճիշդ էր, Պէզճեան երբեք հարստութեան վրայ հարստութիւն դիզելու մասին չէր խորհած: Եկածը կը ծախէր: Երբեք չէր գիտեր իր իրական նիւթական կարողութիւնը: Այս պատճառով ապագայ հաստութաբեր կալուած մը առնելու մասին չէ խորհած: Ազգին տուած է 1200 քսակ ոսկի: 1200 քսան ոսկին այսօրուան միլիոններուն համազօր է: Այս դրամարով եկեղեցիներ նորոգուած է, դպրոցներ նորոգուած է, բայց կալուած մը չէ առնուած: Պէզճեան ապագային աւելի զբաղեցաւ ներկայով: Տուաւ աղքատին, տուաւ բարեսիրական ձեռնարկներու, տուաւ թաղերու պէտքերուն:

Նուբեան քեռայրը օր մը ըսաւ.

– Ցարութիւն, այսպէս եկողին ու գացողին տալով ճիշդ բան չես ըներ: Պէտք ունեցողին հետ թերեւս չունեցողն ալ կ'օգտուի առատաձեռնութենէդ, աւելի լաւ չէ՞ր ըլլար կանոնաւոր բան մը ընել, որպէսզի ամէն տարի որոշ գումարներ բաժնէիր որոշ պահանջքներու:

(Շար. 83)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գաթրին Գաւուքճեան եւ զաւակները, Շաւիղի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Շաւիղի եկեղեցւոյ ճաշասրահէն եւ Ընկերակցութեան պատուոյ անդամ՝

ՅԱԿՈԲ ԳԱՒՈՒՔՃԵԱՆ-ի

մահուան քառասունքին առթիւ, կիրակի, Յունուար 30ին, Շաւիղի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, յետ պատարագի:

Ի գիտութիւն աղբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Փետրուար 3: Տօն է վարդանանց Զօրավարացն Մերոյ Հազար Երեսուն եւ Վեց Վկայիցն որք կատարեցան ի Մեծի Պատերազմին:

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՊՕՄՈՆ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի "Նայիրի" մասնաճիւղը կը նշէ Վարդանանց Տօնը,

Հինգշաբթի, Փետրուար 3, ժամը 15ին *տեղւոյն եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:*

Ջերմ մթնոլորտ:

Այս առթիւ հրաւիրուած են բոլոր ընկերուհիները եւ համակիրները բաժակ մը թէյի շուրջ, ինչպէս նաեւ այդ օրուան պատշաճ կարկանդակներով:

(Շար. Ա. Էջէն)

*անջատել Սահմանադրութիւնը եւ Թուրքիոյ անդամակցութիւնը: Տեսակէտը յստակ է՝ "Չեմ կրնար վիճիլ Սահմանադրութեան մասին, առանց խօսելու Թուրքիոյ մասին": Լանկ իր դասը (Թուրքիոյ ի նպաստ) պաշտպանելու համար, հեգնանքով կ'առարկէ. "Զաւ մը դրէք, պրիւսէլը Պոլիս պիտի չփոխադրենք": Ճ. Լանկ լաւ կը գտնէ Ֆ. տը Վիլիէի դիրքը ("Լէ թիւրքըի տիւ Կռաի Մամմուշի"), բայց "տպէտ" կ'որակէ հեղինակը որ գրած է թէ թրքական մշակոյթի տէր ոչ մէկ մտաւորականի անուն կրնայ տալ ու կու տայ Եաչար Քեմալի անունը (որ, ի դէպ, Քիւրտ է): Երկու խօսակիցներն ալ չեն մոռնար Հայոց Ցեղասպանութիւնը: Ճ. Լանկ կ'ըսէ թէ "Եթէ Թուրքիոյ Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչումը, կիպրոսի ճանաչումը, փոքրամասնութեանց իրաւունքներու պաշտպանութիւնը, կարելի չըլլար ընդունիլ Թուրքիան": Ֆ. տը Վիլիէ կ'առարկէ.- "Հայոց Ցեղասպանութեան վերաբերող մէկ գալփան եւ կիպրոսի ճանաչումը բանակցութիւնները կանխող նախապայմաններ էին, մինչ բանակցութիւններու Թուրքիան ճշդուեցաւ Հոկտ. 5ը":

ՆԱԽԱԳԱՀ ՇԻՐԱՔ, Յունուար 25ին, բացումը կատարեց Շոայի Մեմորիալին Փարիզի Մառէի թաղամասը եւ իր ելոյթին մէջ չեշտեց թէ "հակահրէութիւնը տեղ չունի Ֆրանսայի մէջ": Շիրաք այցելելէ եօք Մեմորիալի Թանգարանը իր յարդանքը մատուցանած է պատին առջեւ ուր արձանագրուած են 76 հազար Հրեաներու անունները: Իրմէ առաջ խօսք առած էր էրիք տը Ռոչիլտ որ նախագահն է Մեմորիալին: Ներկայ եղած են Սիմոնն Վէյլ, Ռոման Փոլանսկի, Ռ. Պաէնթիէր, Անուք Էմէ, եւլն. եւլն.: Հանրապետութեան նախագահը չատ խիստ եղած է իր ելոյթին մէջ, ազդարարելով որ անոնք որոնք կ'ուրանան այս իրողութիւնը, այս պատմութիւնը, պիտի հետապնդուին եւ պատժուին օրէնքին ամբողջական խստութեամբ: Նոյն օրը, Գերմանիոյ վարչապետը Շրէօտէր չէ կրցած ծածկել իր յուզումը եւ խոստովանած է իր ամօթը Աուշվիցի ազատագրման 60ամեակին առթիւ: Ան դեռ չեչտած է, լսելով, "նացիական դաշնակցութիւնները մարդուն ուզածն էր եւ մարդն է որ զայն իրագործեց":

ԻՐԱՔԻ մէջ քառասային վիճակը կը շարունակուի եւ օրէ օր վախը աւելի մեծ է բնակչութեան մօտ քանի կը մօտենայ բնտրութեան թուականը: Յունուար 25ին 11 Իրաքցիներ եւս սպաննուած են: Մահուան սպառնալիքները կը տարածուին ամբողջ երկրին մէջ անոնց հանդէպ որոնք կրնան քուէարկութեան երթալ կիրակի: Զարքաուիի խմբակը ազդարարած է որ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 30
ԵՐԲՈՐԴ ԿԻՐԱԿԻ ԶԿՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ ՈՒԹՕՐԵԻՑ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այսօր, Ղեւոնդեանց Քահանայից յարաջիկայ տօնին առիթով (Երեքշաբթի, Փետրուար 1), ի Ժամու Սրբոյ Պատարագին, ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ պիտի կատարուի վասն յիշատակին երանելոյ հոգւոյն Փարիզի Շրջանին մէջ ծառայած վախճանեալ հոգեւորական սպասաւորներուն - Հայրապետական Պատուիրակ, Առաջնորդ, Հովիւ:

Այդ հոգեւորականները եղած են՝

Վեհամեծարգ Արքեպիսկոպոս Քիւրեղեան ի Տանէ Արջուկենց, Արտաւազդ Արքեպիսկոպոս Սիւրմէեան, Սերովբէ Արքեպիսկոպոս Մանուկեան, Գէորգ Արքեպիսկոպոս Իւթիւճեան, Տիրան Արքեպիսկոպոս Ներսոյեան, Գրիգորիս Եպիսկ. Պալաքեան, Կոմիտաս Վրդ. Սողոմոնեան, Սուքիաս Վրդ. Գարոնեան, Համայեակ Վարդապետ Պաղտասարեան, Յովհաննէս Քհնյ. Հիւնքէրպէյլէնեան, Սահակ Քհնյ. Իւթիւճեան, Կոմիտաս Քհնյ. Սկպեան, Բառնաբաս Քհնյ. Խըլտամեան, Աբիսողոմ Քհնյ. Թորոսեան, Մեսրոպ Քհնյ. Մեսրոպեան, Վահան Քհնյ. Խոյեան, Բարթող Քհնյ. Թաղմաճեան, Գէորգ Քհնյ. Դաւիթեան, Լեւոն Քհնյ. Արսլանեան, Գարեգին Քհնյ. Տէվլէթեան, Մկրտիչ Քհնյ. Արսլանեան, Գէորգ Քհնյ. Նիզամեան, Ներսէս Քհնյ. Գանճեան, Գրիգոր Քհնյ. Ճէպէճեան, Յուսիկ Քհնյ. Ադամեան, Վարդան Քհնյ. Պաղտասլեան, Ցարութիւն Քհնյ. Ճորթուլեան, Ադդէ Քհնյ. Փայլակեան, Եսայի Քհնյ. Ալթունեան, Թովմաս Քհնյ. Մինասեան, Մաշտոց Քհնյ. Թիւֆէնկճեան, Պարգեւ Քհնյ. Մէրճանեան, Հայկասէր Վրդ. Պայրամեան, Պետրոս Քհնյ. Գասարճեան, Արսէն Ա. Քհնյ. Սիմէոնեանց, Ղեւոնդ Քհնյ. Սոմունճեան, Վահէ Ծ. Վրդ. Իշնատիոսեան:

Պատարագի աւարտին, ժամը 13·30ին Գերեզմանօրհնէքը պիտի կատարուի Փարիզեան Շրջանի տարբեր քաղաքներուն մէջ հանգչող վախճանեալ հոգեւորականներուն:

Ջերմապէս կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այդ օր պատարագին եւ աղօթել Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ծառայութեամբ վաստակեալ՝ վախճանեալ իր հոգեւորական առաջնորդներուն եւ հովիւներու համար:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

պիտի կրակէ բոլոր անոնց վրայ, որոնք կը համարձակին քուէատուփ դնել: Պուշ որոշած է մինչեւ 2006 պահել իր զօրքը (120 հազար զինուոր): Ամերիկեան գործողութիւնը 100 միլիառ տոլարէն աւելի կ'արժէ, մինչ Ուաշինկթըն կը խուսափի խօսելէ մարդկային զոհերու մասին: Յունուար 14ին վիրաւորներու թիւը 10·372 էր, որոնց 5·396ը չատ ծանր վիճակի մէջ: 1·400 է մեռած զինուորներու թիւը: Պուշ 70 միլիառ եւս կը պահանջէ Իրաքի համար:

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 26ին երկու ժողովներ կը բացուին, մէկը՝ Տաւոս (Զուիցերիա), միւսն ալ ոֆրթօ Ալէկր (Պրազիլ): Առաջինը տնտեսական ծանօթ համագումարն է որու կը մասնակցի նաեւ Շիրաք, միւսն ալ ընկերային բնոյթ ունի եւ կը համախմբէ անոնք որոնք համաշխարհայնացումէն տարբեր ընտրանք մը ունին: 120 հազար կը նկատուէր մասնակցողներու թիւը:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ արեւելեան Հրէաստանը պատահած երկրաշարժէն, Յունուար 25ին, երկու հոդի մեռած է եւ 22 ուրիշներ ալ վիրաւորուած են: Ուժգնութիւնը 5,5 եղած է Ռիխթէրի բաց աստիճանաչափին վրայ: Կեդրոնը կը գտնուէր Հաքքեարի, Թրքական Քիւրտիստան:

Մ. ԱՊՊԱՍ արտաքին գործոց նախարարի մը կը ձեռնարկէ այս շաբթու: Կը սկսի Եգիպտոսով, ապա՝ Յորդանան, Թուրքիա եւ Ռուսաստան, ձեռք ձգելու համար զօրակցութիւններ եւ Իսրայէլէն ալ զիջումներ:

ՀԱՐԱՒԱՑԻՆ ԱՍԻՈՑ երկրաշարժին առթիւ հաւաքուած դրամը չատ աւելի է քան ակնկալուածը եւ "Առանց սահմանի բժիշկները"էն եօք, Ֆրանսական Կարմիր Խաչը եւ ԻՒՆԻՍԷՖ-ը կոչ կ'ընեն որ այլեւս դրամ չղրկուի: Կարմիր Խաչը արդէն ստացած է 910 միլիոն եւրօ, ԻՒՆԻՍԷՖ-ը 300 միլիոն տոլար: Իրարը կը գովեն ժողովուրդներու առատաձեռնութիւնը, կը

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Հերմինէ Գաւաֆեան 100 եւրօ կը նուիրէ "Ցառաջ"ին իր ծնողաց Մարիամ եւ Սարգիս Սելթեկեանի յիշատակին:

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼԸ ՓԼԷՍԻ-ՌՈՊԻՆՍՈՆ.- Տիկին Հերմինէ Գաւաֆեան 120 եւրօ:

MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE MARSEILLE

12-14 rue Saint-Bazile 13001 MARSEILLE

Conférence avec projection

Thème :

AUTOUR DU LAC DE VAN AKHTAMAR ET LES 7 EGLISES

Conférencier :

Prof. JEAN-CLAUDE C. CHABRIER

Orientaliste, Musicologue, Professeur à la Sorbonne, fondateur du Centre pour l'histoire, la recherche, l'illustration, la sauvegarde des traditions de l'Orient spirituel.

Vendredi 28 janvier à 20 heures 30

— Entrée libre —

Les vendredis de l'U.C.F.A.F. — Paris - Ile-de-France

SOIREE EXCEPTIONNELLE

le vendredi 28 janvier à 20 heures 45

avec le caricaturiste

HOVIV

à l'occasion de la parution de son dernier album paru chez Edipol

« LE CLAN DES IAN — ARMENITE D'ABORD ! »

Dialogue — débat avec l'auteur qui dédicacera son ouvrage

Centre Culturel et Artistique Arménien

6 Cité du Wauxhall 75010 Paris (métro République)

Verre de l'amitié P.A.F.

մնայ սակայն վստահ ըլլալ որ դրամը կ'երթայ ուր որ պէտք է: Հեռատեսիլէն ցոյց տրուած նկարները եւ տիրող թշուառութիւնը որեւէ վստահութիւն չեն ներշնչեր:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆի խումբ մը ազգայնական երեսփոխաններ հակահրէական պարապադիր մը ստորագրած են Աուշվիցի ազատագրման 60ամեակի նախօրեակին: Հոն կը պահանջուի որ պաշտօնապէս արգիլուին հրէական բոլոր կազմակերպութիւնները երկրին մէջ: Դիմումը կը պահանջէ Ռուսաստանի ընդհանուր դատախազէն "յանուն Հայրենիքի պաշտպանութեան" որ պաշտօնապէս բացուի իրաւական թշդթածքար մը արգիլելու համար հրէական կրօնական եւ այլ բոլոր կազմակերպութիւնները:

ԹԷՆԻՍ

ԱԻՍՏՐԱԼԻՈՑ ՕՓԵՆ

Ամէնէն սպասուած մրցումն էր որ տեղի ունեցաւ Յունուար 25ին Մելպուրն: Բայց "ծերացած" Ա. Աղասի չդիմացաւ եւ պարտուեցաւ Ռ. Ֆէտէրէր: Թղթակիցները կը չեշտեն արդէն Աղասիի "ծերութիւնը", քանի արդէն 34 տարեկան է:

Ֆէտէրէր յաղթեց 6-3, 6-4, 6-4: Կէս աւարտականին Զուիցերացին կը մրցի Ռուսին՝ Սաֆինի դէմ:

**Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976**

Le jeudi 27 janvier à 20 heures 45

Le

Centre Culturel SAINT MESROB

reçoit

Le Prof. C. SANSPEUR

Chercheur à l'Université Catholique de Louvain-la-Neuve

qui donnera une

CONFERENCE

sur

l'histoire de la transmission d'un texte par les manuscrits avant la découverte de l'imprimerie. Illustration par l'apport déterminant des versions arméniennes pour l'établissement du texte des Discours de St Grégoire de Nazianze (330-390). Présentation de photocopies de manuscrits arméniens conservés à Paris, Jérusalem, Etchmiadzine, Erevan...

10 bis, rue Thouin, Paris 5e
Métro: Cardinal Lemoine - Monge

Entrée libre — Cocktail

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry

SOIREE «TETOUYOV KEUFTES»

au profit de son école hebdomadaire

Le samedi 5 février à 20h30

à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Peguy
93190 Livry Gargan

Réservations avant le 1er février auprès de Madeleine : 01 43 83 87 68 ou Nilva : 01 42 36 33 73

□

ԼՈԹՕ

Մարսէյլ - Պուլվար Օտտոյի "Լէոլա Սասունի" մասնաճիւղի լոթօն կիրակի, Փետրուար 13, ժամը 15ին "Տընի Փափէն" սրահին մէջ, Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ թաղը:

□

«ՊԷՕՐԷԿ»Ի ԵՐԵԿՈՑԹ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէսինէ Արշակ Ջամալեան մասնաճիւղին տարեկան «պէօրէկ»ի հաւաքոյթը, Շաբաթ, Փետր. 5, ժամը 20ին, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան սրահը:

Գեղարուեստական յայտագիրը կը ներկայացնէ երգչուհի Վերոնիք:

Մասնակցութիւն՝ 17 Եւրօ, ներառեալ վիճակահանութեան երկու տոմս:

Արձանագրուելու համար դիմեցէք Ռոզին, հեռաձայնելով՝ 04·78·49·19·44 թիւին:

□

La Section «SEVAN» de Vienne
de la
CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
présente

le Spectacle de Noël

DE L'ECOLE ARMENIENNE
le Dimanche 30 janvier
à 15 heures précises
au Théâtre Municipal de Vienne

Au programme :

Chants, danses — Poésies, Sketches — Théâtre sous la direction de **Nareg DOURIAN** en collaboration avec la Maison de la Culture Arménienne de Vienne.

Comme chaque année, le Père Noël sera au rendez-vous pour distribuer cadeaux et friandises aux enfants.

Venez nombreux les encourager...

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 28
VENDREDI
28 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 230 եւրօ — Վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար· 270 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
247 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·123 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 80e ANNEE — N° 21·123

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի Ր Ա Ք

ՄԱՀ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ 37 ՁԻՆՈՒՈՐԻ

ՊՈՒՇ ԿՈՉ Կ'ԸՆԷ
ՈՐ ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ ՔՈՒԷԱՐԿԷ

Ամերիկացիներուն համար, Յունուար 26ը ամէնէն արիւնալի օրը եղաւ, քանի 24 ժամուան մէջ գոհ գացին 37 զինուորներ: Առնց 31ը մեռած են երբ Թռանը որու մէջ տեղ դրաւած էին, ջախջախած է: Ըստ ամերիկեան աղբիւրներու արկածի բնոյթը հաստատուած է:

Նոյն օրը մեռած են նաեւ 30 Իրաքցիներ եւ մթնոլորտը չի հանդարտիր ,ընդհակառակն: Ամերիկեան Թռանին արկածը -եթէ ճիշդ է որ արկած է-, պատահած է Իրաքի արեւմտեան չրջանը: Նոյն օրուան ընթացքին Ամերիկացիք կորսնցուցած են նաեւ չորս "մառինզ", հակամարտութիւններու ատեն նոյն չրջանին մէջ: Պաղտատի հիւսիսն ալ գոհ գացած են երկու զինուոր եւ երկու ուրիչներ ալ վիրաւորուած են: Եօթը զինուոր եւս վիրաւորուած են, այս անգամ երկրին հիւսիսը, Թիքրիթ, թակարդ կառքի մը պայթումէն: Այս վերջին արարքին տէր եղած է Անսար ալ-Սունննա խումբը որ կապուած է Ալ-Քաիտայի: Երկրին այլ չրջաններուն մէջ ալ թակարդ չորս կառքեր եւս պայթած են եւ 10 հոգի մեռած է:

Իրաքի քաոսային վիճակը բնաւ արդելք չէ որ Պուշ լաւատես մնայ: Յունուար 26ին անակնկալ մամուլի ասուլիս մը տուած է հրաւիրելու համար Իրաքցիները որ չվարանին քուէարկելու կիրակի օր, ապարէզ կարգալով ահաբեկիչներուն: Պուշ խուսափած է պատասխանելէ հարցումներուն, նախընտրելով միայն կապը պահել լրագրողներուն հետ: Ընդունած է որ ամերիկացի 31 զինուորներու մահը չատ յուսալքիչ է Ամերիկացիներուն համար: Զանտեսեր որ արկածին պատճառը կրնայ բանալէճի նիւթ ըլլալ, եթէ խնդրոյ առարկայ դառնայ օդանաւերու հնամաշ բնոյթը: Բայց եւ այնպէս կը խորհի ապագային մասին, եւ միտքը դրած է Իրաքը "փրկել": "Կը յառաջդիմենք, կ'ըսէ, մեր զաւակներն ու թոռները պիտի վայելեն ազատ Իրաք մը": Մինչ այդ "ազատ Իրաքը", Պուշ կ'ուզէ որ մեծ թիւով Իրաքցիներ քուէարկեն: Տպաւորուած է Իրաքցի քաղաքացիներու քաջութենէն: Ի՞նչ պիտի ըլլայ քուէարկողներու թիւը, չի գիտեր, բայց կը բաւէ որ երթան քուէատուփ: Ինչ կը վերաբերի "ազատ Իրաք"ին, Թուական չունի· կը խորհի որ "մեր առաքելութիւնը վերջ կը գտնէ որքան կարելի է չուտ: Հարկ է որ Իրաքցիներն ալ կարողութիւնն ունենան պայքարելու ահաբեկիչներու դէմ եւ ալ-Զարքաուիի նման անձերու": Պուշ վճռած է վերջ դնել "աշխարհի մէջ տիրող բռնատիրութեան", երկար ժամանակի կը կարօտի եւ կը խոստովանի "քանի մը սերունդներու գործ է": Բայց, կը հեղնէ Ֆիկառոյի Ուաշինկթընի Թղթակիցը, Ռուսերն ու Զինացիները կրնան ապահով ըլլալ, Ուաշինկթընն "պիտի չարունակէ մշտապէս յիշեցնել իրենց որ ժողովրդավարութիւնը միակ ճամբան է": Պուշ դեռ կը յիշեցնէ... "Եթէ Պուտին միտք ունի դէպի Արեւմուտք նա-

(Շար·ը Դ· էջ)

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ ՔԷՐԿԻՒԿԵԱՆ ԱՀԱԶԱՆԳ

Թուրքիա ԱՄՆ-ու Իրաք ներխուժումէն ի վեր ամէն առիթով մտահոգութիւն յայտնած է Քէրքիւքի կացութեան մասին: Քաղաքը որ քարիւղի հարուստ պաշարներու տէր չրջանի մը մէջ կը գտնուի, քրտական միջնարերդ մըն է: Ու Քիւրտերը կը ջանան հոն ամրացնել իրենց իշխանութիւնը, տիրութիւնը: Մինչեւ իսկ քաղաքը ցոյց կը տրուի որպէս անկախ Քիւրտիստանի մայրաքաղաքը:

Անգարա ամէն անգամուն կը հակադրէ, պնդելով թիւրքմէն բնակչութեան իրաւունքներուն ոտնակոխումը: Կ'ըսէ թէ որեւէ քրտանպատակ, իրեն անցանկալի զարգացում կ'արդարացնէ մինչեւ իսկ զինեալ միջամտութիւն Թուրք բանակին կողմէ:

Վերջերս Իրաքի մօտալուտ ընտրութեան առթիւ կրկին այժմնականացաւ Քէրքիւքի հարցը: Անգարա կրկին սկսաւ պնդել թէ քաղաքին ժողովրդագրական կշիռը ի նպաստ Քիւրտերուն խախտելու նպատակով կարգադրութիւններ կ'ըլլան, այլ չրջաններէ մեծ թիւով Քիւրտեր հոն կը փոխադրուին, եւլն·: Հասկնալի է որ մտահոգութիւնը առընչուած է զանգուածային քրտական ներկայութեան որ նախաքայլը կը նկատուի այսօրուան ինքնավարութիւնը անկախ պետականութեան առաջնորդելու հոլովոյթին:

Յունուար 26ին նիւթին մասին ճեպազրոյց մը ունեցած է Թուրքիոյ Սպայակոյտի Բ· Նախագահը զօր· Ի· Պաշպուղ: Ան մեկնելով Թուրքիոյ ապահովութեան նիւթէն, ապառնացած է քրտական խմբաւորումներուն, ըսելով· "Քէրքիւքի վրայ Քրտական խումբերու տիրապետութիւնը առաջին քայլը կը կազմէ անկախ Քրտական պետութեան: Այդպիսի կացութիւն կրնայ քաղաքացիական պատերազմի մեկնակէտ ըլլալ ու Քէրքիւք կը վերածուի Թուրքիոյ ապահովութեան հարցին: Թուրքիոյ համար կենսական նշանակութիւն ունի Քէրքիւքի մասնայատուկ օրինաւիճակին պահպանումը": Թուրք մամուլը (Յունուար 27) մեկնաբանելով այս խօսքերը, կը գրէր թէ Թուրքիա անուղղակի կերպով յայտարարած է թէ Քէրքիւքի գարգացումներուն պարզ դիտող մը պիտի չըլլայ:

Զօր· Պաշպուղ իր արտայայտած միտքերը արդարացուցած է կարգ մը պնդումներով· ըսած է թէ հարիւրհազարաւոր Քիւրտեր կը փոխադրուին Քէրքիւք ուր կ'արձանագրուին ընտրական ցուցակներուն վրայ: Այդ կացութիւնը կրնայ վիճելի ընել Յունուար 30ի ընտրութեան արդիւնքները: Ներկայիս Անգարա կը ջանայ դիւանագիտական ճամբով արդիւնքի հասնիլ, ծանրանալով Թիւրքմէններու հետ ունեցած արեւնակցական կապերուն վրայ:

Թուրք մամուլը մեկնելով զօր· Պաշպուղի խօսքերէն, կը գրէ թէ ան անուղղակի կերպով հակացուցած է Թուրքիոյ կողմէ մինչեւ իսկ զինուորական միջամտութեան մը հաւանականութիւնը:

Նոյն հարցին անդրադարձած է Նիւ Եորք Թայմզն ալ, հրատարակելով Տագնապի Միջազգային Խումբին մէկ տեղեկագիրը· հոն կ'ըսուած է թէ ընտրութեան արդիւնքները Քէրքիւքի մէջ Քիւրտերուն մեծ առաւելութիւն տալու պարագային անկարելի չէ պայթում մը որուն անտարբեր պիտի չմնայ Թուրքիա ու Թիւրքմէնները պաշտպանելու պատրուակով մինչեւ Սամարա: Տեղեկագրին հեղինակն ալ որ նոյն խումբին միջինարեւելեան ծրագրին մնօրէնն է, չեշտած է թէ Իրաքի մէջ զանազան խմբաւորումներ մղուած են զինուելու եւ թէ փոքր պրպռութիւն մը բաւարար է լուրջ բախումի առաջնորդելու համար:

1915Ի ԴԱՍԱԿԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԵՐԿԱԿԻ ՁԱՓԱՆԻՇ

Թուրքիոյ Կրթական Նախարարութիւնը Թապուները վերցնելու փաստը տալու համար որոշած է լիսէներու պատմութեան դասագիրքերուն մէջ տեղ տալ Ցեղասպանութեան նիւթին: Պիտի տրուին հայկական պնդումները, Թրքական տեսակէտը եւ օսմանեան փաստաթուղթեր: Պատմութեան դասի յանձնախումբին նախագահը Մ· Սաֆրան ըսած է թէ աշակերտները կ'իմանան, կը կարդան հայկական պնդումները, ուստի իրենք չեն կըրնար անդիտանալ զանոնք: Տեղ տալով երկու կողմին ալ ըսածին ու փաստաթուղթերու ,պիտի ձգուի որ աշակերտը տեսնելով թերն ու դէմը, ինք վճիռ կայացնէ: Նոյն պատասխանատուն ըսած է տակաւին թէ դասագիրքերը առելութեան ու ոխի արտայայտութիւններէ պիտի մաքրուին: Օրինակ՝ պիտի չգրուի այլեւս "Յոյները չախջախեցինք": Ապա Ազգային ազատագրութեան պատերազմին էջերուն մէջ տեղ պիտի տրուի զօրակից քրրտական ցեղախումբերու յիշատակումին:

ՊՐԱՆՏԷՆՊՈՒՐԿ ԴԱՍԱԳԻՐՔԻՆ ԿԸ ՋՆՋԷ ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Մինչ Թուրքիոյ Կրթական Նախարարութիւնը կը յայտարարէր թէ Հայերու ցեղասպանութեան նիւթին տեղ կը տրուի լիսէի պատմութեան դասագիրքերուն մէջ, նոյն Թուրքիոյ ճնշումով նոյն նիւթը հանուած է Գերմանիոյ Պրանտէնպուրկ նահանգի դասագիրքերէն: Որոշումը լուրջ հակազդեցութեան մղած է քաղաքական կուսակցութիւններ որոնք պահանջած են սրբագրել կատարուածը:

Նիւթին ջնջումը պահանջուած է Թուրք հիւպատոսին կողմէ նահանգապետին ու Կրթական նախարարին հետ ճաշի մը ընթացքին: Նահանգին կառավարութեան բանբերը բացատրելու համար ջնջումը, ըսած է թէ այն եզրակացութեան հասած են որ "Փոքր Ասիոյ հայ բնակչութեան ցեղասպանութիւնը" սահմանումը տեղին չէր:

Տխրօրէն ուշագրաւ է որ մինչ Գերմանիա իր վարչապետին արցունքներով իսկ կ'ողբայ նացիական սարսափները, նոյն ատերումն երկու չափ – երկու կշիռի քաղաքականութիւն կիրարկելու փառաւոր օրինակը կու տայ:

Կ'երեւի այս պարագային ալ կը զօրէ "Թէ լանք, Թէ երթանք"ի իմաստութիւնը...

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յունուար 27)

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՏՈՒՐՔ ԼԵՒՈՆ ՄԻՐԻԶԱՆԵԱՆԻՆ

Խումբ մը գիտնականներ, գրողներ, մտաւորականներ Գիտութեան Ակադեմիային մէջ Յունուար 25ին յարկանքի տուրք մատուցանած են տարեվերջին մահացած բանաստեղծ, հրապարակագիր, թարգմանիչ Լ· Մխիթարեանի յիշատակին: Ոգեկոչումի ելոյթներով հանդէս եկած են Ակադեմիային նախագահը Ֆ· Սարգսեան, բանասէր Ս· Դանիէլեան, Գրողներու Միութեան նախագահ Լ· Անանեան, Ուկրանիոյ Երեւանի գեսպանը եւ ուրիշներ:

ՊՈԼՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԴԱՏԸ Հ.Ք.Ը.Մ.-Ի ԴԷՄ

Այսօր, Յունուար 27ին, Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանէն ստացանք պաշտօնական հաղորդագրութիւն մը Մեսրոպ Պատրիարքի ՀԲԸՄ Խութեան դէմ բացած դատին առընչութեամբ:

Հաղորդագրութիւնը կը հաստատէ մեր նախորդ թիւով հրատարակած տեղեկութիւնները: Կրկնենք սակայն պաշտօնական եզրակացութիւնը –

..."Պատրիարք Հայրը բացատրեց նաեւ, որ պահանջած է դատարանէն 1) տալ պարզաբանում ՀԲԸՄ-ի պարտաւորութիւններուն վերաբերեալ, 2) պարտաւորեցնել ՀԲԸՄ-ը կատարել հաւատարմային կառավարիչի իր պարտականութիւնները, 3) պահանջել Մելգոնեան Կոտակի հաշուետուութիւն 1926էն ցայսօր ստացած նուիրաբերութիւններու օգտագործման վերաբերեալ եւ 4) ՀԲԸՄ-էն պահանջել ուղղել հաւատարմագրային կառավարման պայմանները խախտումները եւ փոխհատուցանել ատոնց պատճառով յառաջացած վնասները: Մելգոնեան Կոտակի Հետապնդման Յանձնախումբի անդամներն իրենց աջակցութիւնը յայտնեցին Պատրիարք Հօր դատարանի միջոցով ՀԲԸՄ-ի պարտաւորութիւններու կատարման հասնելու գործին համար՝ չնորհակալութիւն յայտնելով Նորին Ամենապատուութեան Մելգոնեան Կրթական Հաստատութեան փակումը կանխելու իր ջանքերուն համար: Մելգոնեան Կոտակի Հետապնդման Յանձնախումբի անդամներն են՝ Պ· Արտաշէս Զաւուշեան (ատենապետ), Պ· Յակոբ Մամիկոնեան (փոխատենապետ), Տիկին Սիլվա Գույումճեան (ատենադպիր), Պ· Երուանդ Աւա, Պ· Արթին Քիլերճի, Պ· Տորք Մխիթարեան եւ Պ· Ա· Բամ Էօզհալլաճեան՝ բոլորն ալ Պոլիս բնակող Մելգոնեան սաներ:

ԴԻՒԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ

26 Յունուար 2005"

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԱՐԽԻՒՆԵՐԸ ՉԵՆ ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԾ ՀԱՅԵՐԸ

Մարմարա (Յունուար 24) կը տեղեկացնէր թէ պետական արխիւներու տնօրէնը Ե· Սարընայ յայտարարած է թէ օսմանեան արխիւներու 125 միլիոն փաստաթուղթերէն 80 միլիոնը դասաւորուած է, իսկ երկու միլիոնը զետեղուած համացանցի վրայ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, մինչեւ հիմա 69 երկրէ 3·628 պըրպտող ուսումնասիրած է պանոնք· անոնց մէջ առաջին տեղը կը դրաւեն Ամերիկացիները (444), կը յաջորդեն Ճափոնցիները, Գերմանացիները, Ֆրանսացիները, Յոյները: Անոնց քով միայն երկու հայ պատմաբան հետաքրքրուած է նոյն արխիւներով, քննելու համար Իթթիհատի կեդր· կոմիտէի անդամներէն տոքթ· Նազմին մասին փաստաթուղթերը: Աղբիւրներ ալ հետաքրքրուած են "Հայկ· գուլումները", "Ցեղասպանութիւնը", "Զաբարաղի հարցը" նիւթերով:

Եւրոպացին, Ամն-էն, Ասիացին, Աւստրալիացին պատմաբաններ ուսումնասիրած են օսմանեան չրջանի ընկերային, տնտեսական, մշակութային, քաղաքական ու մարդաբանական կառոյցները:

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ԵՐԱԶԸ ԵՒ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՈՒՐԷՆ ՇԷՐԻՔ

(Բ. եւ վերջին Մաս)

Ցաջորդ օրերուն Հրայր ինքզինքը անիրական աշխարհի մը մէջ կարծեց զգալ: Առաւօտները առանց նախաճաշելու փողոց կը նետուէր, զպրոցէն ելլելէ ամիջապէս յետոյ կ'ուղղուէր հիւանդանոց, մօրը այցելութեան: Մայրը անչարժ եւ սառած նայուածքներով անխօս երեսն կը նայէր: Ոչ մէկ արտայայտութիւն իր դէմքին վրայ. ո՛չ տխրութիւն, ոչ տառապանք: Հրայր առաջին անգամ մօրը կարեկցութիւն զգաց:

Օրերը թաւալեցան. մօրը կաթուածին հինգերորդ օրը Հրայր Շաքէին քրոջը յուղարկաւորութեան գնաց: Շաքէն չուտով համակերպած էր նոր կացութեան. պէտք էր մօտէն զբաղիլ իր քեռորդիին՝ տասնըվեցամեայ Սահակին հետ, քանի որ հայրը գիւղերները թաւալան ուշ կը վերադառնար տուն: Որոշեց գոնէ չրջանի մը համար փոխադրուիլ իր քրոջը տունը: Հրայրին համար չատ բան փոխուած էր: Իր կանոնաւոր այցելութիւնները Շաքէին ինքնաբերաբար ընդհատուեցան: Յաճախ հեռաձայնով կը խօսէր անոր հետ. երբեմն պինգը ճաշի վար կը դնէին երեկոները, բայց Հրայր ինքզինք չատ ալ հանդիստ չէր զգար այս նոր տունը որ իրեն բոլորովին օտար կը թուէր: Ի՞նչ էր դրդապատճառը այս տարօրինակ զգացումին. երբ ժամանակ գտաւ վերլուծելու իր հոգեվիճակը, անդրադարձաւ որ Շաքէն կատարելապէս իւրացուցած էր տանտիկինի դերը իր քրոջը տունը: Եւ օր մըն ալ անսպասելիին պատահեցաւ իր իսկ աչքերուն առջեւ: Երբ երեկոյ մը կիսաբաց դռնէն ներս մը տաւ, Շաքէն գտաւ իր քեռայրին թեւերուն մէջ, սեղմօրէն փաթթուած անոր եւ շրթունք շրթունքի: Այդ պահուն կարծես տաք չուր թափած էին գլուխին ի վար: Ակնթարթ մը անչարժ մնաց չկարենալով հակազդել: Վարկեան մը յետոյ աչք աչքի եկաւ Շաքէին հետ: Նոյն երկվարկեանին դրեթէ ամէն ինչ փոխանակուեցաւ երկուքին նայուածքներուն ընդմէջէն: Ա՛լ ըսելիք որեւէ բան չկար, ընելիք ոչ եւս: Փութով հեռացաւ տունէն: Մէկ-մէկուկէս ժամ անսպասելի դեղերեցաւ փողոցներու երկայնքին: Ցանկարծ ուղղութիւնը փոխեց եւ գնաց հիւրանոց: Մայրը դասւ նոյն վիճակին մէջ. դէմքի ո՛չ մէկ արտայայտութիւն, կոպերու ո՛չ մէկ չարժում: Հրայր լալագին նայուածքով իր աչքերը յառեց մօրը: Օդնութիւն կը հայցէր. գոնէ բառ մը, կամ գորովալից նայուածք մը: Ոչ մէկ չարժում: Հրայր չկրնաց խօսիլ իր նայուածքներով. «տե՛ս մայրիկ որքան տխուր եմ, օգնէ ինծի, ես այլեւս այդ անհոգ, անտարբեր Հրայրը չեմ, բառ մը արտասանէ ինչ կ'ըլլաս, կամ չարժում մը աչքերուդ, ես կը հասկնամ անհոգ եղիր, հոգիդ սիրեմ...»:

Մայրը ոչ այդ օրը ոչ ալ յաջորդ օրերուն բան մը չկրցաւ ըսել իր տղուն զայն մխիթարելու համար: Ան որ թեւ եւ թիկունք կանգնած էր տարիներ չարունակ իր զաւկին, իր սիրական մանչուն, խզուած էր արտաքին աշխարհէն:

*
**

Տիկին Սաթենիկ առանձին թողուց իր սիրական զաւակը մօտ հինգ ամսուան բուռական կեանքէ մը յետոյ: Հրայրին համար իր մայրը մեռած էր դրեթէ 5 ամիս առաջ: Թաղման օրն էր որ հեռուէն նչմարեց Շաքէն որ վիշտակը յարգած էր Տիկին Սաթենիկին, որ գիւղը իր աղկան պէս սիրած էր եւ ընդունած: Շաքէն իր քեռայրին եւ Սահակի ընկերակցութեամբ գերեզմանը եկած էր յարգանքի վերջին տուրքը մատուցանելու համար: Հրայր արեւու չողոքուն ճառագայթներուն տակ մայրը հոգին յանձնեց: Աչքերէն կաթիլ մը իսկ արցունք չհլաւ այդ օր, սակայն իր սիրտն էր որ կը հեծկլտար կարծես:

*
**

Ցաջորդող օրերը սահեցան միապաղաղ եւ մեքենական: Ինքզինք կը զգար աննպատակ եւ անհաղորդ՝ բոլորովին օտարանալով իր չրջապատին: Զգայապիրկ դարձած էր մէկէն ի մէկ: Ամէնարբեր էր ամէն ինչի հանդէպ: Իր ընկերները զարմանքով նկատեցին որ Հրայր սկսած էր մերժել կանոնաւոր կերպով լրենց առաջարկները, չարժապատկեր մը դիտելու կամ թատրոն մը երթալու: Հրայր այլեւս նախկինը չէր՝ գեղարուեստի սիրահար, առօրեայ անցուդարձերով հետաքրքիր, ներկայ քաղաքական կացութեան մօտէն հետեւող եւ չահախ բուռն վէճերու մասնակից... Իր ներաչխարհին մէջ բան մը խորտակուած էր անդարմանելի կերպով: Այս հոգեվիճակը մօտաւորապէս երկու ամիս տեւեց: Ուրբաթ յետմիջօրէի մը երբ տուն կը վերադառնար տուն, պահ մը տատամսելէ յետոյ ուղղութիւնը փոխեց եւ մտաւ մօտակայ հանրային պարտէզը: Քիչ մը քալելէ յետոյ ծառուղիի մը երկայնքին վերադարձաւ կեդրոնի աւազանին չուրջ եւ տեղ գրաւեց նստարանի մը վրայ: Ցանկարծ գլխուն մէջ կայծի մը նման գաղափար մը արթնցաւ. ի՞նչ գործ ունէր այս վայրերը: Ի՞նչ նպատակաւ կը չարունակէր իր ուսուցչութեան աստիճանը: Ո՞ւր հասնելու համար: Իրապէս ունէ՞ր կեանքի նպատակակէտ մը: Որո՞ւ կամ որո՞նց ծառայելու համար: Որո՞ն հոգն էր Հրայրին ներկայութիւնը: Արժէք մը կը ներկայացնէ՞ր մէկու մը համար: Քանի մը ամսուան մէջ այնքան բան փոխուած էր որ: Մայրը երբ դեռ ողջ էր իր ներկայութիւնը իմաստ մը ունէր մօր համար: Շաքէն երբ դեռ իրեն կը պատկանէր, իր ներկայութիւնը իմաստ մը ունէր գոնէ Շաքէին համար: Հապա աշակերտնե՞րը: Այո, ճիշդ էր որ աշակերտներուն հետ մասնաւոր խնդիր մը չունէր, ուրեմն այդ ուղղութեամբ ոչինչ փոխուած էր: Նոյնպէս նկատելի չարգանք մը կը վայելէր ինչ որ արտասովոր էր ներկայ կրթական պայմաններուն մէջ: Իր ֆրանսերէն լեզուի կատարեալ տիրապետելը մեծ դեր կը խաղար անտարակոյս իր ձեռք ձգած յաջողութեան մէջ: Սակայն վերջերս ալսաւ անհանգիստ զգալ այս չրջանակին մէջ ալ: Բոլորովին անտարբեր դարձաւ զպրոցի առօրեային եւ անոր ու դարձերուն նկատմամբ: Ի՞նչ էր պատճառը: Մօրը մահը՞. ոչ: Շաքէին լքուած ըլլա՞լը: Ո՛չ անտարակոյս: Հակառակ որ այս երկու դէպքերը գլխաւոր ազդակներն էին իր կեանքի հանդէպ ունեցած նայուածքին հիմնական փոփոխութեան: Երկար խոհրմաններէ յետոյ գտաւ պատասխանը. օտարական մըն էր ինք: Իր չրջապատին կատարելապէս յարմարած էր բայց կը մնար օտարական:

Ցեղապաշտական որեւէ արարքի կամ վերաբերումի թիրախ չէր եղած: Բայց չէր կրցած ինքզինքը կատարելապէս այս երկրին արժանաւոր քաղաքացին ընդունիլ: Մայրը եւ Շաքէն իրեն զգալի չէին դարձներ այս վիճակը: Հիմա որ ոչ մէկը, ոչ ալ միւսը ներկայ էին իր առօրեային մէջ, անդուլթ իրազեկութիւնը մերկացած էր իր առջեւ:

*
**

Հրայրին այս անորոշ հոգեվիճակը երկար չտեւեց: Կիրակի երեկոյ մը իր վճռական որոշումը տուաւ: Ցաջորդ օրն իսկ ձեռնարկեց անհրաժեշտ դիմումներու եւ մօրը մահուընէն մօտ երեք ամիս վերջ Հրայր կը մեկնէր դէպի Հայաստան պարզ երթի օդանաւի տոմսակով մը. դէպի անծանօթ ապագայ մը, սակայն աւելի քան երբեք վճռակամ եւ բոլորովին նոր կեանքի մը խոր հաւատքով:

Ալֆորվիլ

ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԸ ՅԱԿՈԲ ԳԱՒՈՒՔՃԵԱՆ

Հայկական թէ մասնագիտական ամբողջական եւ յաջողած կեանքի մը վերջաւորութեան, 93 տարեկանին մեզմէ հեռացաւ Յակոյ Գաւուքճեան եկեղեցաչէն ճարտարապետը, մասերիմներու կողմէ կոչուած՝ Ակօ, որուն կը պարտի Ֆրանսահայ համայնքը Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ կառուցումը:

Ծնած էր 1911ին Աֆիոնքարահիսար: Իր հայրը Աբրահամ կը պաշտօնավարէր Քասթամոնուի Օսմանեան Դրամատան մէջ եւ այս պաշտօնին չնորհիւ ինք եւ իր ընտանիքը չէին ենթարկուած տեղահանութեան եւ միւս Հայերու ճակատագրին: Պատերազմէն յետոյ երբ կը նչանակուի Օսմանեան Դրամատան Պոլսոյ կեդրոնին մէջ, փոքրիկն Ակօ կը յաճախէ Հիմնդլեան վարժարան: Քիչ յետոյ սակայն հայրը կը նչանակուի Պաղեստինի Եաֆֆա քաղաքի Օսմանեան Դրամատան մանաճիւղի վարիչ, ուրկէ Ակօ կ'ուղարկուի Փարիզ, Լիսէ Միշըլէ, որպէս պիչերօթիկ ուսանող, առանց մէկ բառ իսկ ֆրանսերէն գիտնալու: Ինքնաչխատութեամբ կը յաջողի Ֆրանսացի դասընկերներուն մակարդակին հասնիլ: Սակայն 1927ին հայրը կը մահանայ եւ ընտանիքը պաղեստինէն հեռանալով Փարիզ կը փոխադրուի ու ինք կը պարտաւորուի աչխատանքի կեանքի մէջ նետուիլ:

Ճարտարապետական փոքր հաստատութեան մը մէջ կը յայտնաբերուին իր գծագրական յատկութիւնները եւ քիչ ժամանակ անց կ'ընդունուի Պէրթէն - Յանճեան հաստատութենէն ներս, ուր կը մնայ մինչեւ որ այս երկու ճարտարապետները զօրակոչի ենթարկուին 1939-ին, Բ. Աչխարհամարտի սկզբնաւորութեան: Այդ տարին կ'ամուսնանայ Ռատիօ Սիթէի փնտռուած արուեստագիտուհի Իվոնն Կալիի հետ, որմէ կ'ունենայ աղջիկ մը՝ Եանիք: Սակայն պաղեստինեան իր հպատակութեան պատճառով, որպէս ամերիկեան անձնագրի տէր, կ'արգելափակուի դերմանական գրաւման ուժերու կողմէ:

1944ին Ֆրանսայի ազատագրութենէն յետոյ, Պուրժէի օդակայանի նորոգութեան եւ ընդարձակման աչխատանքներուն կը մասնակցի: Կարեւոր դեր կը խաղայ նաեւ 1950ին Օրլիի Օդանաւակիսաութեան Յուցահանդէսին (Fête de l'Air) եւ 1951էն մինչեւ 1963 Պուրժէի մէջ երկու տարին անդամ մը կատարուող օդանաւային միջազգային մեծ ցուցահանդէսներու (Salon International de l'Aéronautique) կազմակերպման մէջ:

Մինչ այդ, մեծ ճարտարապետ Ալբօ Յանճեան, 1956ին իսկ, իր հաստատութեան մէջ կ'ուզէ ընդունիլ զինք, համակերպելով նոյնիսկ անոր պայմանին, որ է՝ չմոռնալ Պուրժէի ցուցահանդէսներու կազմակերպման պաչտօնը: Այսպէս, Յանճեան հաստատութեան բոլոր չինարարական աչխատանքներու պատասխանատուութիւնը կը յանձնուի իրեն: Այս երկու ծանր պաչտօնները միաժամանակ կը վարէ մեծ ճեռնհասութեամբ եւ 1960-ին կը վերամուծանայ այս անգամ Հայուհիի մը՝ Գաթրին Չէքճեանի հետ:

Մասնագիտական իր ծանր պաչտօնները երբեք արգելք չեն եղած սակայն, որ Ակօ Գաւուքճեան, հայկական համայնքին կեանքով ալ զբաղի: Արդարեւ, դեռ 1929-ին բժիչկ Գուրգէն Մեծատուրեանի կողքին հիմնադիրներէն մէկը եղած է սկաուտական "Հայ Արի" չարժումին եւ իր գործօն մասնակցութիւնը բերած անոր, մասնաւորաբար գծագրելով եւ կառուցելով 1947ի սկաուտական միջազգային հաւաքի (ճէմպորի) հայկակ ան տաղաւարի հսկայական դուռը՝ հայկական եկեղեցիի մը կերպարանքով, Մուասոնի (Իվրլին նահանգ) մէջ: Իր օդնութիւնը բերած է նաեւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարի պարբերական նորոգութիւններուն, վստահութիւնը չահելով Փարիզի Հայոց Առաջնորդ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի, ինչպէս նաեւ անոր յաջորդ Գիւտ Արք. Նագգաչեանի, որու առաջնորդութեան չրջանին եղած է Հոգաբարձութեան անդամ: Նոյնպէս մաս կազմած է Աղքատախնամ Ընկերակցութեան Մոնմորանսիի եւ Անտիլիի Չամպստեան Տուներու վարչութեան եւ իր խորհուրդնե-

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

ՀՌՈՄ ("Յառաջ"):-

Հովանաւորութեամբ Արեւելեան եկեղեցիներու Ժողովի կառավարիչ կարդ. նալ Իգնատիոս Մուասա Ա. Տատուի, եւ, նախագահութեամբ Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց Կաթողիկոս պատրիարք Ներսէս-Պետրոս ԺԹ. ի, Հռոմի քահանայապետական արեւելեան կաճառին մէջ, Յունուար 20-22, հայ կաթողիկէ պատրիարքութեան կազմակերպութեամբ՝ տեղի ունեցաւ Ս. Գրիգոր Նարեկացիի նուիրուած միջազգային գիտաժողով մը՝ «Ս. Գրիգոր Նարեկացին՝ աստուածաբանը եւ ներհայեցողը» տիտղոսով եւ որուն իրենց մասնակցութիւնը բերին եւ միջամտութիւններ կատարեցին հայ եւ օտար հոգեւորական ու աչխարհական աստուածաբաններ եւ համալսարանի դասախօսներ:

Հինգչաբթի Յունուար 20ին, առաւօտեան ժամը 9·30ին սկիզբ առաւ դիտաժողովը Արեւելեան կաճառի ընդհանուր ժողովը Արեւելեան կաճառի ընդհանուր ընդհանուր ընդհանուր

ՕՐԱԻԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

ԵՐԲ ԹՈՇԱԿԱՌՈՒՆԵՐԸ ՓՈՂՈՑ Կ'ԻՋՆԵՆ

Ցունուար 10էն ի վեր Ռուսաստանի մեծ քաղաքներուն փողոցները նորոյի յեղափոխութեան մը վայրը դարձած են: Տեղական մամուլը "Շալերու յեղափոխութիւնը" կոչած է շարժումը: Կան նաեւ "Մեծ մայրիկներու յեղափոխութիւն" անուանողներ: Փողոց իջնողները հանդիսատեան կոչուած կիներն են որոնց թիւը չատ աւելի է իրենց տարեկից այրերէն: Անոնք պատուարներ կը կանգնեն գլխաւոր ճամբաներու վրայ եւ կը խուժեն գաւառի քաղաքներու պանդոկները: Բողոքի առարկան 2004ի դարնան քուէարկուած "Ընկերային բարեփոխութեան" կիրարկումի դրուիլն է, որով կը վտանգուին խորհրդային օրերէն մնացած իրենց առաւելութիւնները. ձրի երթեւեկ, բժշկական ծախքերու հատուցում, եւյն.: Երկրին 145 միլիոն քնակչութեան մէջ 40 միլիոն է անոնցմէ օգտուողներու թիւը: Անոնք թոշակառուներ են, պատերազմի վեթերաններ, հաշմանդամներ, նաեւ անոնց զաւակները, Չերնոբիլէն տուժած մարդիկ, եւյն.: Օրէնքը կ'առալարկէ երկուան առաւելութիւնները դրամական յաւելեալ վճարումով փոխարինել. բայց մարդիկը չեն հաւատար այդ վճարումին որ պէտք է կատարուի ընկերային պիւտճէէն: Մամուլը կ'ըսէ թէ ներկայի բողոքի ցոյցերէն եաք իսկական յեղափոխութիւնը պիտի ծագի Փետրուարին երբ հանրային սպասարկութիւններու հարկին թուղթերը, այդ հարկը 40% յաւելում կրած ըլլալով: Ցետոյ լարումը պիտի աւելնայ, երբ մարդիկ երթան եղած յատկացումով իրենց դեղերը գնելու. իսկ զարնան երբ ճամբայ ելլեն քաղաքներէն դուրս գտնուող իրենց հողակտորները մշակելու երթալու, բուն պայթումը տեղի կ'ունենայ, չոգեկառքի տոմսը գնելէ, գիները տեսնելէ եաք: Մինչդեռ այդ զանգուածը յատկապէս գաւառական շրջաններու մէջ, կ'ապրի չնորհիւ իր բանջարանոցին բերքին:

Ռուսաստանի մամուլը գրած է թէ կառավարութիւնը իր փորձարկումին համար ամէնէն դիւրին ընկերային դասակարգը չէ ընտրած: Ըլլալ ան հակասական թուի, Ռուսաստանի թոշակառուները դասակարգը դժուար հակակշռելի է: Նաեւ դժուար է անոր վրայ ազդեցութիւն բանեցնել. որովհետեւ այդ մարդիկը իրենց խեղճուկրակ թոշակէն ուրիշ կորսնցնելիք բան չունին: Ահակէ զատ, ահագին ազատ ժամանակ ունին բողոքի իրենց գործունէութիւնը տանելու:

Մինչեւ Ցունուարի վերջը ամբողջ երկրին մէջ ամէնօրեայ ցոյցեր նախատեսուած են: Արդէն չարժումին առած մեծ տարողութեան դէմ չատ մը կառավարիչներ վերահաստատած են ձրի երթեւեկը, կամ յայտարարած թէ վճարումները յաւելում կը կրեն: Շարժումը յաջողած է լուրջ մտահոգութիւն պատճառել քաղաքական դասին: Մինչեւ իսկ վախ կը յայտնուի որ Մ. Ֆրատքովի կառավարութիւնը վճարէ դժգոհութեան հաշուեցոյցը: Քաղաքական յայտնի մեկնաբան մը նոյնիսկ հաւանական նկատած է խորհրդարանական ու նախագահական կանխահաս ընտրութիւններ:

ՔԱՂՀԱՆ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ԳՈՓԻՆԻՈՑ (Ցունաստան) Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Ցունուար 8ին համերգ մը տեղի ունեցած է որու յայտագիրը կազմած է լիբանանահայ "Նոր երգ"ը, որ Ցունաստան ժամանած էր նախորդ օրը: Բացումը կատարած է Աթէնքի Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ հովիւը՝ վեր. Վիգէն Զոլաքեան, որ դիտել տուած է թէ "Նոր երգ"ի առաքելութիւնը կարեւոր է հոգեւոր եւ ազգային զոյգ երեսներով: Անհրաժեշտ նկատած է հնագոյն չարականներու կողքին նոր սերունդը օժտել նորագոյն երգերով, ինչպէս նաեւ հայրենասիրական ազգային երգերով: "Նոր երգ"ի նուագախումբը հիմնուած է Լիբանան 1993ին ղեկավարութեամբ վեր. Ներսէս Պալասանեանի եւ ցարդ բազմաթիւ ելոյթներով ներկայացած է Լիբանան, Սուրիա, Ֆրանսա, Ամերիկա, Գանատա, Աւստրալիա եւ Պարսկաստան:

ԹՈՐՈՆԹՈՑԻ Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ, Ցունուար 6ին տեղի ունեցած է Ծընընդեան ճաշ մը կազմակերպութեամբ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ Կանանց Օժանդակ յանձնախումբին: Բացման խօսքով հանդէս եկած է օրուան հանդիսավարը՝ Հրաչ Ճապրայեան, որու յաջորդած է հոգաբարձութեան ատենապետ Սագօ Ղազարեան: Ոգեկոչելէ եաք Ծնունդի եւ Աստուածայայտնութեան տօները, Ս. Ղազարեան անդրադարձած է 2005ին տօնելի հայ գիրերու պիւտին 1600-ամեակին, Ցեղասպանութեան 90ամեակին, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Դպրեվանքին 75ամեակին, Արամ Կաթողիկոսի գահակալութեան 10ամեակին: Գործադրուած է պեղարուեստական յայտագիր մը: Ծաք առած է նաեւ Մեղրիկ Ծ. Վրդ. Բարիքեան:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

2004 Դեկտեմբեր 19, Կիրակի տեղի ունեցաւ Մարսէյլի Սէն Թ'Անթուանի եւ իր չրջակայքի Ս. Թադէոս - Ս. Բարթուղիմէոս եկեղեցւոյ չրջանը տարածած վարչութեան նոր ընտրութիւնը:

Ընտրութիւնը կատարուեցաւ համաձայն կրօնական Ընկերակցութեան կանոնադրի տրամադրութիւններուն եւ ձայներու մեծամասնութեամբ ընտրուեցաւ 11 անդամներէ բաղկացած նոր վարչութիւնը:

Նորընտիր վարչութիւնը իր անդրանիկ ժողովը գումարեց 2005 Ցունուար 4, երեքչաբթի օր:

Ժողովին նախագահեց եւ իր չնորհաւորանքի ու յաջողութեան խօսքը արտասանեց եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Գառնիկ Քհնյ. Կարապետեան:

Նորընտիր վարչութիւնը իր դիւանը կազմեց հետեւեալ ձեւով. –

– Ատենապետ՝ Կարապետ Սայապալեան:

– Փոխ ատենապետներ՝ Արթաքի Ցակոբեան, Գրիգոր Թաչան:

– Հայերէնի ատենադպիր՝ Գառնիկ Թուրաչ:

– Ֆրանսերէնի ատենադպիր՝ Վիոլէթա

Ակայեանը:

– Գանձապահ՝ Շառլ Կէչիճեան:

– Փոխ գանձապահ՝ Գրիգոր Նալպանտեան:

– Խորհրդականներ՝ Էլիան Էլմասեան, Էտկար Գասպարեան, Ֆրէտէրիք Գամպուրեան եւ Մարատ Սէանէսեան:

ԴԻԻԱՆ ՎԱՐԶՈՒԹԵԱՆ

ՄԵԾԱՐԱՆՔ

Փուաթիէի "Լա Փլէյատ Փիքթաւ"ի Գրական Ակադեմիան Ռոպէր Մինօ մրցանակը չնորհած է Փէնի Ամմաճեանի իր «Les chevaux d'Anaïs» հատորին համար, 2004 Դեկտեմբեր 11ին:

Փէնի Ամմաճեան ծնած է Գոլմպ (փարիզեան արուարձան) 1952ին, անդամ է Ֆրանսացի Բանաստեղծներու Ընկերութեան: Հեղինակ է արդէն աւելի քան տասնեակ մը հատորներու, որոնց կարգին յիշենք "Փրուաթները եւ Հայաստան", "Պօտլէր, Վէրլէն, Ռէնպօ եւ կիները", եւյն. եւյն.:

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲԱՆ

(Վէպ՝ ՊԷԶՃԵԱՆ ԱՄԻՐԱՑԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

ԱՐԱ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.

ՊԷԶՃԵԱՆ ՊԱՂԱՏԱԿԱՆ

ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՐՈՒԲԻՒՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

Ցարութիւն խնդաց:

- Ցովհաննէս, դուն եւրոպացիի պէս կը խօսիս, կարծես հայ չես ու չես ճանչնար հայ ազգը: Հայը որքան ատեն որ կայ այս աշխարհի վրայ, պիտի տայ իր ազգին պէտքերուն, հայը պիտի աճի, պիտի բազմանայ եւ այնքան չատ պիտի տայ որ ծախսուելիք տեղ պիտի չգտնուի: Ես հիմա այսօրը կը մտածեմ եւ կ'ուզեմ որ հայ քոյրերս ու եղբայրներս ապրին եր. ջանիկ եւ առանց հացի կարօտ ըլլալու:

- Բայց ապագան ալ կարեւոր է, ըսաւ Նուրհան, պնդելով իր տեսակէտին վրայ:

– Որո՞ւ ապագային մասին կը խօսիս, ազգի՞ս թէ ձեր ապագային մասին: Ազգս բացատրեցի, իսկ դուք եւ ես որքան ալ որ ծախսենք, որքան ալ որ տանք, պիտի ունենանք իշխանական կեանք մը վարելու չափ դրամ:

Պահ մը լռութիւն տիրեց: Ցետոյ Պէզճեան չարունակեց.

– Մեր եկեղեցին հաստատութիւն մըն է, որքան ատեն որ կայ եւ կանգուն է: Ծախսէ որքան որ կրնաս եկեղեցի չինելու և ան կը բերէ պէտք եղածը, որովհետեւ հայ ժողովուրդը զուրկ ըլլալով պետականութենէ, միւս ժողովուրդներէն աւելի կապուած է եկեղեցիի:

Պէզճեան այսպէս խորհելուն եւ ասոր համոզուած ըլլալուն համար չարունակեց չինել եկեղեցի, դպրոց, հիւանդանոց: Եկեղեցիներուն նուիրեց ադամանդակուռ թագեր, մարգարիտներով զարդարուած չուրջառներ, արժէքաւոր խաչեր: Բայց ապագան ապահովելու համար կալուած նուիրելու մասին չխորհեցաւ:

– Հայ ազգը միշտ պիտի ունենայ ինծի նման զաւակներ, որոնք պիտի տան ու պիտի հոգան իր պէտքերը:

Աղդարեւ իրաւունք ունէր Ամիրան: Հայ ազգը միշտ ունեցաւ եւ պիտի ունենայ իր առատաձեռն նուիրատուները:

Պէզճեան ոտքի ելաւ: Դարձաւ Նուրհանի եւ ըսաւ.

– Ցովհաննէս, ես ամուսնանալ չուզեցի, ընտանիք չկազմեցի: Ես իմ հոգեկան զոհացումս կը զգամ երբ չքաւորին ու կարօտին կու տամ, եւ գոհ մեկնած աշխարհս, եաեւէն կը դիտեմ անոր վերջանկութիւնը: «Տուէք որ տայ ձեզ» Տէրունական պատգէրը կը կարծեմ թէ ինծի համար չինուած է:

Ամիրան սկսաւ յառաջանալ դէպի դուռը:

– Ժամանակը ուշ է, ո՞ւր կ'երթաս այդ ժամուն, հարցուց Նուրհան:

- Երթամ մինչեւ Մայր եկեղեցի եւ տեսնեմ թէ ի՛նչ վիճակի մէջ է գերեզմանիս չինութիւնը:

Նուրհան ջղային չեչտով մը խօսեցաւ.

– Սիրելիս, ըսաւ, այդ ըրածդ ալ տարօրինակ կը գտնեմ: Աստուածահաճոյ չէ ապրած ատենդ մահուան պատրաստութիւն տեսնել: Տեսակ մը միջամտութիւն է Աստուծոյ գործին:

- Ոչ սիրելի քեռայրս, այդպէս չէ, չես գիտեր ինչ մեծ հաճոյք կը զգամ երբ վաղը յաւիտենական քունով հանգչելիք փոսին առջեւ ծունկի եկած կ'աղօթեմ: կարծես աղօթքը աւելի տեղին եւ աւելի վեհ կ'ըլլայ:

Քանի մը քայլ առնելէ վերջ աւելցուց.

- Գիտե՞ս դիւրին բան չէ այս արտօնութիւնը առնել, եւ խորհէ անգամ մը որ պիտի հանդստանամ օր մը տեղ մը, ուր չարունակ վրաս խունկ պիտի ծխեն եւ հայկական պատարագ պիտի մատուցանեն: Հիմա մահը ինծի աւելի հեշտ կու գայ:

Պէզճեան հազիւ վախնուն տարու էր երբ այս խօսքերը կ'ըսէր, բայց արդէն իսկ սկսած էր տկարանալ: Ցոդնած էր: Ծովը չատ կը սիրէր: Երբեմն խաղաղ ծովուն դէմ մտածումի մէջ կը թաղուէր եւ առհասարակ նոյն եղրակացութեամբ կը մեկնէր:

- Մահը որքան քաղցր պիտի ըլլայ, մարդուս բոլոր ջիղերը պիտի հանդարտին, այլեւս պրկուած չպիտի ըլլան, հանդարտ քուն մը ինչ անուշ է, Աստուած իմ:

Այդքան գործօն, այդքան չարժուն եւ այդքան բարեսէր մարդ մը, երբ այսպէս մահը բաղձալի հանգիստ մը կը նկատէ, կը նշանակէ թէ որքան չոգնած է ան իր կեանքի պայքարին մէջ:

Ցաւեր կը զգար երբեմն: Ստամոքսի անհանգստութիւններ: Այս անախորժ ցաւերը տրամադրութիւնը կը խանգարէին:

– Հարկաւ օր մը պիտի մեռնիմ, չարունակեց ան, բայց տար Աստուած որ առանց զչչ հիւանդութեամբ մը չարչարուելու մեռնիմ:

Նուրհան չէր պատասխաներ:

- Քեռայր ճան, երթամ Մայր եկեղեցի գերեզմանիս առջեւ քիչ մը աղօթելու: եկեղեցիին, նորոգութեան համար պէտք եղած դրամարը տուի որպէսզի ժամ առաջ պատրաստ ըլլայ: Այդ եկեղեցին իմ յաւիտենական հանգստարանս է:

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԻ ՄԻՋ ՍՈՎ

Գեղեցիկ արեւոտ օր մը առաւօտուն կանուխ Ցարութիւն ամիրայի դուռը զարնուեցաւ: Ծառան բացաւ: Գրիգոր ամիրա Պալեանի աղջիկն էր եկողը եւ անմիջապէս գաղտագ ամիրան տեսնել կ'ուզէր:

– Ո՞ր է, վարպուհի, ըսաւ Պէզճեան:

– Ամիրա, փորձանք մը կայ մեր գլխուն: Հայրս այս առաւօտ կանուխ տուրին: կեսարիա աքսորուելու արքունի հրաման եկեր է:

Նուրհան չէր պատասխաներ:

- Քեռայր ճան, երթամ Մայր եկեղեցի գերեզմանիս առջեւ քիչ մը աղօթելու: եկեղեցիին, նորոգութեան համար պէտք եղած դրամարը տուի որպէսզի ժամ առաջ պատրաստ ըլլայ: Այդ եկեղեցին իմ յաւիտենական հանգստարանս է:

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԻ ՄԻՋ ՍՈՎ

Գեղեցիկ արեւոտ օր մը առաւօտուն կանուխ Ցարութիւն ամիրայի դուռը զարնուեցաւ: Ծառան բացաւ: Գրիգոր ամիրա Պալեանի աղջիկն էր եկողը եւ անմիջապէս գաղտագ ամիրան տեսնել կ'ուզէր:

– Ո՞ր է, վարպուհի, ըսաւ Պէզճեան:

– Ամիրա, փորձանք մը կայ մեր գլխուն: Հայրս այս առաւօտ կանուխ տուրին: կեսարիա աքսորուելու արքունի հրաման եկեր է:

(Շար. 84)

(Շար. Ա. էջէն)

յելու, կը յիշեցնեմ իրեն որ Արեւմուտքը կը հաւատայ արեւմտեան արժէքներուն»:

Ընդհանուր ձեւով վախ կայ որ չինեբոլ անխուսափելի յաղթանակը մահմոպիէ պայ Քիւրտերուն եւ սիւննիներուն համար: Ցեղախմբերու աւելի քան 300 պետեր հաւաքուած են Յունուար 26ին Էրպիլ, Իրաքի հիւսիսը, քիւրտ ղեկավար Մասուտ Պարզանիի հրաւէրով: Հաւաքոյթը մկրտուած էր "Հաչտութիւնը" եւ երկու դիմաւոր կէտեր կ'ընդգրկէր.- 1) սիւննիներու մասնակցութեան կոչ եւ 2) կրօնական ղեկավարներու իշխանութեան դլուխ անցնելու վտանգը:

Փարիզի մէջ ալ Քրտական Հիմնարկի նախագահը Քենտալ Նեզան յօդուած մը տորպգրած է Լիպերասիոնի մէջ (Յունուար 27) ուր կը վերլուծէ ընտրութեան դրաւարկնելը: Նոյն օրը, Յունուար 30ին, իրաքի ընտրողները պիտի նշանակեն նաեւ նահանգային խորհուրդներու անդամները, իսկ Քիւրտերը յաւելեալ պէտք է ընտրեն Քիւրտիստանի Խորհրդարանի 111 անդամները:

Իրաքի Խորհրդարանին 275 անդամները պէտք է ընտրուին Յունուար 30ին, բայց թէ' թեկնածուները նոր յայտնուած են եւ թէ ընտրողներու թիւը անծանօթ կը մնայ եւ այս ամբողջը չատ "ժողովրդավար" բնոյթ չունի: Ցստակ է որ չինեբոլ մեծամասնութիւն մը պիտի տիրէ, որ դրեթէ մենաշնորհի մը բնոյթ ունի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ զինուորական իշխանութիւնը կորուկ կերպով հակադրուած է վարչապետ Թ. Էրտողանի որ կողմնակից է Կիպրոսէն Թրքական զօրքին մէկ մասին նահանջին, առով Եւրոպային բարենիշ մը ձեռք ձգելու մտադրութեամբ: Յամաքային ուժերու հրամանատարը զօր. Ե. Պիւյիւքանըթ յայտարարած է թէ այնքան առեն որ Կիպրոսի մէկ վճռական ու մնայուն համաձայնութիւն չի գոյանար, մէկ թուրք զինուոր իսկ չի մեկնիր հոնկէ: Աւելցուցած է. "Եթէ Յոյները ընդունած ըլլային Ք. Անանի ծրագիրը, զինուորներու թիւը պիտի նուազէր":

ՖՐԱՆՍԱՅԻ երկաթուղին անակնկալ գործադուլի մը ձեռնարկեց Յունուար 26ին, որմէհետեւ Երեքչաբթի գիշեր Թուլուզ – Գահոր ճեպընթացին մէջ տոմսերը ստուգող կին մը բռնաբարուած էր տոմսակ չունեցող անձի մը կողմէ: Ուղեվարները կը պահանջեն որ աւելի ապահով ըլլան գիծերը եւ տոմս ստուգողներն ալ առանձին չըլլան: Բռնաբարողը –24 տարեկան–, քիչ եռք ձերբակալուած է: Նման արարք մը նախընթաց չունի: Փարիզեան արուարձաններու երթեւեկը չէր խանգարուած:

ՎՐԱՍՏԱՆ Սթրազպուրկի մէջ, ինքնավարութիւն առաջարկած է Հարաւային Օսէթիոյ, Եւրոպական Խորհուրդին առջեւ: Օսէթիոյ ինքնակոչ նախագահը՝ Կոկոյթի մերժած է Սահակաշվիլիի առաջարկը: Իրեն զօրավիդ է Ռուսաստան:

ՏԱՒՈՍԻ անտեսական ֆորումին, Շաբաթ դատը պաշտպանած է "ընկերային իրաւունքներու" աշխարհի մէջ եւ առաջարկած է որ տուրք մը հաստատուի պայքարելու համար սխտային դէմ: Ֆրանսայի նախագահը կը գտնէ որ ձախողութեան ճամբուն վրայ ենք այդ մարդին մէջ եւ տասը միլիառ տոլար կը գնահատէ հարկ եղած գումարը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գաթրին Գաւուքճեան եւ զաւակները, Շաւիղի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Շաւիղի եկեղեցւոյ Ճարտարապետ եւ Ընկերակցութեան պատուոյ անդամ՝

ՅԱԿՈԲ ԳԱՒՈՒՔՃԵԱՆ-Ի

մահուան քառասունքին առթիւ, Կիրակի, Յունուար 30ին, Շաւիղի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, յետ պատարագի:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ԹԷՆԻՍ

ԱԻՍՏՐԱԼԻՈՑ ՕՓԷՆ

Զորրորդ աւարտականին, Հէուիթ (Ադելըյտա) յաղթեց Նալպանտեանի 6–3, 6–2, 1–6, 3–6, 10–8:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՄՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Փետրուար 3: Տօն է Վարդանանց Զօրավարացն Մերոյ Հազար Երեսուն եւ Վեց Վկայիցն որք կատարեցան ի Մեծի Պատերազմին:

Այս առթիւ Լիմնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ա. ԲՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՊՕՄՈՆ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի "Նայիրի" մասնաճիւղը կը նշէ Վարդանանց Տօնը,

Հինգշաբթի, Փետրուար 3, ժամը 15ին *տեղւոյն եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:*

Ջերմ մթնոլորտ:

Այս առթիւ հրաւիրուած են բոլոր ընկերուհիները եւ համակիրները բաժակ մը թէյի չուրջ, ինչպէս նաեւ այդ օրուան պատշաճ կարկանդակներով:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՑ ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ ԿՈՉԸ

Հարաւ-Արեւելեան Ասիոյ ահաւոր երկրաշարժը բոլորս ցնցեց:

Շրջանի ժողովուրդներու յաւէն ոչ մէկ Հայ կրնայ անտարբեր մնալ:

Իւեբօգնութեան միջազգային թափին, մենք՝ Հայերս ալ պէտք է միանամբար մասնակցինք:

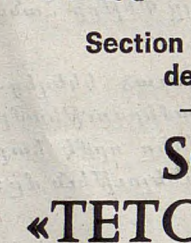
Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը կը ձեռնարկէ հանգանակութեան: Արդիւնքը, Ֆրանսահայերու անունով պիտի փոխանցէ ԻՒՆԻՍԷՖ-ին, որուն նպատակն է, Կապոյտ Խաչին պէս, հասնիլ երախաներուն:

Չէքերը գրել Կապոյտ Խաչի անունին՝

CBAF — Solidarité Asie

17 rue Bleue 75009 PARIS

Շնորհակալութիւն ձեր նուէրին համար:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry

SOIREE «TETOUYOV KEUFTES»

au profit de son école hebdomadaire

Le samedi 5 février à 20h30

à la Maison de la CBAF

17 rue Charles Peguy

93190 Livry Gargan

Réservations avant le 1er février

auprès de Madeleine : 01 43 83 87 68

ou Nilva : 01 42 36 33 73

□

La Section «SEVAN» de Vienne de la

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

présente

le Spectacle de Noël

DE L'ECOLE ARMENIENNE

le Dimanche 30 janvier

à 15 heures précises

au Théâtre Municipal de Vienne

Au programme :

Chants, danses — Poésies, Sketches — Théâtre sous la direction de **Nareg DOURIAN** en collaboration avec la Maison de la Culture Arménienne de Vienne.

Comme chaque année, le Père Noël sera au rendez-vous pour distribuer cadeaux et friandises aux enfants.

Venez nombreux les encourager...

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»

83 rue d'Hauteville 75010 Paris

Siret : 571 027 317 000 15

Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 30

ԵՐՐՈՐԴ ԿԻՐԱԿԻ ՁԿՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ ՈՒԹՕՐԵԱԿ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այսօր, Ղեւոնդեանց Քահանայիւ յառաջիկայ ժամին առթիւով (Երեքշաբթի, Փետրուար 1), ի ժամու Սրբոյ Պատարագին, ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ պիտի կատարուի վասն յիշատակին երանեալ Հոգւոցն Փարիզի Շրջանին մէջ ծառայած վախճանեալ Հոգեւորական սպասաւորներուն – Հայրապետական Պատուիրակ, Առաջնորդ, Հովիւ:

Պատարագի աւարտին, ժամը 13·30ին Գերեզմանօրհնէքը պիտի կատարուի Փարիզեան Շրջանի տարբեր քաղաքներուն մէջ հանգչող վախճանեալ Հոգեւորականներուն:

Ջերմապէս կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այդ օր պատարագին եւ աղօթել Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ծառայութեամբ վաստակեալ՝ վախճանեալ իր Հոգեւորական առաջնորդներուն եւ Հովիւներու համար:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ,

"Յառաջ"ի բաժանորդագրութեան սակերը անփոփոխ պահեցինք 2001 Նոյեմբեր Մէկէն ի վեր, հակառակ վարչութեան կրած ծանր յաւելումներուն թղթատարի, թուղթի, աշխատավարձի, ընկերային տուրբերու եւ այլ մարզերու մէջ: 2005 Յունուար Մէկէն, թղթատարը նաեւ խորդ հինգ տարիներու 50% յաւելումին, նոր եւ աւելի ծանր յաւելում մը կը կիրարկէ, որու հետեւանքով յաւելում մըն ալ որոշած է առաքման ընկերութիւնը (*ռուխաժ*) նոր կարգադրութիւններու պատճառաւ:

"Յառաջ"ի եկամուտը կ'ապահովեն միայն իր բաժնեգիները, սակաւաթիւ ծանուցումները եւ բարգաւաճման ինքնաբուխ նուէրները:

Մեր բաժանորդները կը հասկնան անշուշտ որ վերոնշեալ պարագաները եւ տրպագրական նոր դժուարութիւններ կր ստիպեն որ յաւելում կրեն նաեւ "Յառաջ"ի բաժանորդագրութիւնները, որոնց նոր սակերը են Փետրուար Մէկէն սկսեալ.-

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան	250 Եւրօ
Վեցամսեայ	135 Եւրօ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ

Ամէնօրեայ առաքում	300 Եւրօ
Շաբաթական առաքում	270 Եւրօ

Օդանաւային առաքումներու համար դիմել վարչութեան, սակերը տարբեր ըլլալով ըստ երկիրներու:

***

Փետրուար Մէկէն յետոյ, ոչ մէկ բաժանորդագրութիւն կը գանձուի հին սակով:

Շնորհակալութիւն

ՎԱՐՉՈՒԹԻԻՆ "ՅԱՌԱՋ"Ի

l'Association MACHTOTZ
pour la défense de la langue arménienne
organise

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

NOUVELLE SESSION : 12 Février - 25 juin 2005

L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Panossian
par sa METHODE AUDIOVISUELLE

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans, qui veulent être capables de **s'exprimer dans les situations de tous les jours**, ainsi que de lire et écrire l'arménien.

Stage de 50 heures, le samedi matin de 9h à 12h, à Paris.
(Absentéisme exclu)

2) Les cours de 2e, de 3e et de 4e niveaux continuent,
Les nouveaux élèves sont acceptés après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
Méthode audiovisuelle de Mme H. KALFAYAN-PANOSSIAN
3 volumes en couleur + un coffret de 4 cassettes audio (2 heures d'enregistrement). 87 Euros + 8 Euros de port.

Pour tous ces cours et le manuel ,
RENSEIGNEMENTS, INSCRIPTIONS: 01 47 50 97 51

MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE MARSEILLE

12-14 rue Saint-Bazile 13001 MARSEILLE

Conférence avec projection

Thème :

AUTOUR DU LAC DE VAN
AKHTAMAR ET LES 7 EGLISES

Conférencier :

Prof. JEAN-CLAUDE C. CHABRIER
Orientaliste, Musicologue,
Professeur à la Sorbonne,
fondateur du Centre pour l'histoire, la recherche, l'illustration, la sauvegarde des traditions de l'Orient spirituel.

Vendredi 28 janvier à 20 heures 30
— Entrée libre —

ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 29-30
SAMEDI - DIMANCHE
29-30 JANVIER
2005

LE NUMERO: 1 €

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐԱՑ

ԾԱՌԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 230 եւրօ — Վեցամսեայ : 122 եւրօ
Արտասահման : Տար· 270 եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում)
247 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

80ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·124 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 80e ANNEE — N° 21·124

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ԻՐՆԶ Կ'ԸՍԷ ԱԹՔԻՆՍԸՆ

Բրիտանական ձայնասփիւռի Պի. Պի. Սի. կայանին տուած հարցազրոյցի մը ընթացքին, Տէյվիտ Ամքինսըն (Եւրոպայի Խորհուրդի դեմոկրատ խումբին, Մեծն-Բրիտանիա) յայտնած է թէ Խորհուրդին խորհրդարանական ժողովը Յունուար 28ին պիտի քննարկէ տրուած որոշումներուն գործադրութիւնը: Ըստ իրեն, փաստը կայ որ Մինսկի խումբը Ղարաբաղի հակամարտութեան հարցը չէ կրցած կարգաւորել, ուրեմն պէտք է որ Եւրոպայի Խորհուրդը ոչ թէ փորձէ զայն փոխարինել, այլ պէտք է օժանդակէ: Ինչ կը վերաբերի ինքնորոշման հարցին, եթէ Ադրբեջան եւ Հայաստան համաձայնին, ինչպէս եղաւ Սլովաքիոյ եւ Չեխիոյ միջեւ, արդեօք չկայ իրենց կողմէ:

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յունուար 27/28)

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔՈՉԱՐԵԱՆ ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

Նախագահ Քոչարեան Հռոմ ժամանած է Յունուար 27ի առաւօտուն եւ հանդիպում ունեցած նախագահ Զիամփիի հետ: Այս վերջինը չեչտած է որ ուրախ է ընդունելով Հայաստանի նախագահը եւ յիշած է որ Իտալիա առաջիններէն եղած է իր օժանդակութիւնը բերելու 1988ի երկրաշարժի վաղորդայնին: Նոյն օրը, կէսօրէ յետոյ, նախագահ Քոչարեան հանդիպում ունեցած է Երեսփոխանական ժողովի նախագահին հետ, որ նշած է թէ Իտալացիներու համար չատ կարեւոր է ապահովել լաւ ճանչնալ Հայաստանը, քանի որ կան պատմական, մշակութային աւանդութիւններ եւ նմանութիւններ: Նախագահը յայտնած է նաեւ որ հետաքրքրուած են օրէնսդրական այն աշխատանքով որ կ'օժանդակէ իտալացի գործարարներու ներդրումներ կատարելուն: Անդրադարձած են նաեւ Ղարաբաղի հարցին եւ Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններուն: Երկու երկիրներուն միջեւ տնտեսական կապերու մասին ալ խօսած են Ծերակոյտի նախագահին հետ հանդիպման ատեն: Նախագահ Քոչարեան նոյն օրը ներկայ եղած է Ազգային առեւտուրի հիմնարկին մէջ տեղի ունեցած հայ - իտալական համաժողովին: Ելոյթ ունեցած է Հայաստանի նախագահը ներկայացնելով Հայաստանի մէջ իրագործուած տնտեսական բարեփոխումները: Ընդգծած է որ Հայաստանի մէջ մեծ ուշադրութիւն կը դարձնեն փոքր եւ միջին ձեռնարկութիւններու զարգացման եւ յոյս յայտնած է որ այդ մարզին մէջ հայ - իտալական համագործակցութիւնը թոյլ կու տայ որ Հայաստանի փոքր ու միջին ձեռնարկութիւններու ներկայացուցիչները միջազգային շուկայ ելլեն: Համաժողովի աւարտին Տնտեսական զարգացման նախարարը կարէն Ճէմարիտեան եւ Իտալիոյ Արտաքին նախարարի տեղակալը ձանփաոլօ Պենթամիօ այդ մարզին վերաբերեալ համագործակցութեան համաձայնագիր մը ստորագրած են:

Այցելութեան ընթացքին առանձին կարգադրութիւններ եղած են նաեւ Տիկին Պելլա Քոչարեանի համար, որ այցելած է Անարատ Յղութեան Քոյրերու միաբանութիւնը: Յունուար 28ին նախագահ Քոչարեան կ'ընդունուէր Պապին, կողմէ, կլիկիոյ Կաթողիկոս-Պատրիարք Ներսէս Պետրոս Ժ.ի եւ վարչապետ Պէրլուսքոնիի կողմէ եւս: Նոյն օրը, Ռ. Քոչարեանի պլխաւորած պատուիրակութիւնը կը մեկնէր Վենետիկ:

***

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Յունուար 28ը հայկական բանակին օրն է: բարձրաստիճան սպայական կազմը կ'այցելէ Եռաբլուր, Պաշտպանութեան նախարարութեան մէջ պարզեւատրումի արարողութիւն, իսկ Օփերայի սրահին մէջ ալ երեկոյեան տօնական համերգ տեղի կ'ունենայ:

1992 Յունուար 28ին կառավարութիւնը ընդունած էր "Հայաստանի Հանրապետութեան Պաշտպանութեան նախարարութեան մասին" պատմական որոշումը, անով հիմը դնելով բանակին: Նոյն տարւան ընթացքին պատրաստուած է անհրաժեշտ դաշտը, ձեւաւորուած են զեկավարման օղակները, սպայակոյտը, թիկունքի եւ սպառազինումի բաժինները, եւլն.: Մայիսին տեղի ունեցած է առաջին զօրակոչը: Սպայական կազմն ու մանաւանդ էնները ապահովուած են նախկին խորհրդային բանակին հայ սպաներուն ուղղուած կոչով: Այդ կոչի ընդառաջելով հայկական բանակին մէջ ծառայութեան անցած են զօրավարներ՝ Գուրգէն Դալիբալթայեան, Միքայէլ Յարութիւնեան, Եուրի Յաչատուրով, Միքայէլ Գրիգորեան, Արկադի Տէր Թադեւոսեան, Արտուշ Յարութիւնեան եւ ուրիշներ:

Նախորդ օրը Երեւանի Ա. Աբովեան համալսարանի ուսանողները կազմակերպած են այցեր դէպի Եռաբլուր, նաեւ զոհուած մարտիկներուն ընտանիքներուն: Համալսարանին մէջ տեղի ունեցած է հայ մեծանուն զօրավարներուն նուիրուած գիտաժողով մը:

***

90–ԱՄԵԱԿԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կառավարութեան 36 միլիոն դրամի յատկացումով որոշուած է հրատարակչական գործունէութեան ձեռնարկել: Մշակոյթի նախարարութեան դրահրատարակչական գործակալութիւնը պատրաստած է 27 անուն աշխատութիւն: Անոնց մաս կը կազմեն Արթիւր Պէյլէրեանի, Մհեր Կարապետեանի, Տիգրան Սարուխանեանի, Բենիամին Պօղոսեանի եւ ուրիշ հեղինակներու ցեղասպանութեան նուիրուած աշխատութիւնները: Անոնցմէ զատ ծրագրուած է հրատարակութիւնը չարք մը վաւերագրական հատորներու:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ՊԱՂՏԱՏԻ ՄԱՄՈՒԼԸ ՎԱՂՈՒԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Բնակեալներու պազտատեան թերթերուն ղէմաւոր նիւթը Յունուար 30ի ընտրութիւնն է: նախատեսումներ, հարցախոյզեր կը ներկայացուին, հարցականներ կ'ուղղուին, անվստահութիւններ կը յայտնուին. բաներ, որոնք ընդհանուր առումով ամերիկեան լաւատեսութիւնը կը ժխտեն, տարբեր պատկեր կը դծեն:

Ալ-Սապահը որ ամերիկեան նիւթական նեցուկով ստեղծուած է Ս. Հիւսէյնի անկումէն ետք, կը դրէ թէ 870 հոգիի վրայ հարցախոյզ մը ըրած են. պատասխանողները ընտրութեան մասնակցութեան չատ տարբեր պատճառներ թուած են. 29%ը կ'ուզէ գերիշխան կառավարութեան մը հաստատումին մասնակցած ըլլալ. 26%ը անհամբեր է դրաւումին աւարտը տեսնելու. 25%ը կ'ուզէ հզօրացնել ժողովրդավարութիւնը, 12%ը կարեւոր կը նկատէ Սահմանադրութիւն մը ունենալ, 8%ը զօրակից է կուսակցութեան մը: Ինչ կը վերաբերի ընտրութեան անկողմնակալութեան մասին հարցումին, 30%ը չի պատասխաներ, 36%ը կը խորհի որ ապահովութեան ուժերը պիտի չկարողանան քուէարկութեան վայրերուն ապահովութիւնը պահպանել. միայն 28%ը կը վստահի անոնց: Թերթին մեկնաբանութիւնը այն է որ եթէ ընտրութեան անկողմնակալութիւնը կասկած կը յարուցանէ, ատիկա հետեւանք է իրաքցիներու մեծ համեմատութեան պետութեան ժողովրդավարութեան ծրագրին անտեղեակ ըլլալուն:

Ալ-Զաման նոյնքան լաւատես չէ: Թերթը որ միջամտանակ լոյս կը տեսնէ Պաղտատ ու Լոնտոն, կը չեչտէ այն հարցականները որոնք կը զբաղեցնեն իրաքցիները. քուէներու հաշուառումը ինչ ձեւով պիտի ըլլայ, քանի՞ տանկի վրայ կարելի է քուէարկել, տանկի մը անդամները ամբո՞ղջ կազմով, թէ մասնակի ձեւով Խորհրդարան պիտի մտնեն: Քիչ է թիւը անոնց որոնք այս հարցումներուն պատասխանները գիտեն, մանաւանդ որ ընտրական յանձնախումբը ոչ մէկ տեղեկութիւն հաղորդած է: Ընտրարշաւը լսելի պիտի ըլլա՞յ երկրին մէջ ուր բոլորին ականջները կը կափկափեն այս գոտիին ելեկտրականութեան ու հեղուկ վառելանիւթի բացակայութեան:

Ալ-Նահտա սիւննիներու չափաւոր հատուածը ներկայացնող թերթ է: Ան ալ խօսեցուցած է փողոցի մարդը, տեղ տուած քաղաքական կարծիքներու: Գործի մարդ մը հարկաւոր կը գտնէ որ ընտրութիւնը ամբողջ երկրին մէջ կազմակերպուած ըլլայ եւ չէզոք դէտեր հետեւին անոր: Թուշակառու մը համոզուած է որ պէտք էր զանոնք յետաձգել ու նախ երկխօսութեան ձեռնարկէ, որպէսզի հասարակաց գետին մը ստեղծուէր ու բոլորին մասնակցութիւնը ապահովուէր: Ուսանող մը կը գժգոհի որ ընտրութիւնը կը չփոթուի իրականութեան անկապակից լոզունգներով, կ'ըսէ թէ կենսական հարցեր լուծելու ոչ մէկ ծրագիր գտած է, ինչպէս՝ էլեկտրականութիւն, մազութ հայթայթելու, գործազրկութեան ճար գտնելու: Դեղագործ մըն ալ կը չեչտէ թէ բռտութեան միջավայրի մը մէջ ժողովրդավարութիւնը չի կրնար գոյութիւն պահել:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՌՕՏՇՎԻՑ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ

Յունուար 27, Հինգշաբթի օր, Աուշվիցի ազատագրման 60ամեակը ոգեկոչուեցաւ մեծ մասշտաբի վրայ: Եկած էին բոլորը, պետական ղեկավար, վարչապետ, վերապրող: 44 պատուիրակութիւններ ներկայ եղած են եւ չուրջ 20 պետական ղեկավար: Այս վերջիններու կարգին՝ Ժագ Շիրաք, Պուտին, Լեհաստանի նախագահը Կվասնիեւսկի, Գերմանիոյ նախագահը Հ. Քէօհլէր եւլն., եւլն.: Կային նաեւ չուրջ հազար վերապրողներ, որոնց համար, չատ հասանաբար, վերջին անգամն էր նման համախմբում մը: Կային նաեւ կարմիր բանակի 100 նախկին ռազմիկներ: Խօսք առած են Սիմոնն Վէյլ, Ժագ Շիրաք, Իսրայէլի նախագահը՝ Մոչէ Քացաւ, իսկ Պապին խօսքը կարդացած է իր ներկայացուցիչը՝ Ժիրանսուար Լիւսթիժէ: Ցովհ. – Պօղոս Բ. կը յիշէր իր այցելութիւնը 1979ին, երբ կը չրջէր գոհերուն նուիրուած յուշաքարերուն առջեւ, ուր արձանագրութիւններ կային զանազան լեզուներով եւ իր ուշադրութիւնը գրաւած է երբայերէն արձանագրութիւնը, որ կ'ըսէր. – "Այս արձանագրութիւնը կ'ոգեկոչէ յիշատակը այն ժողովուրդին, որու զաւակները սահման-

(Շար·ը Գ· էջ)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՓԵՏՐՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ

"Ցառաջ"ի բաժանորդագրութեան սակերը անփոփոխ պահեցինք 2001. Նոյեմբեր Մէկէն ի վեր, հակառակ վարչութեան կրած ծանր յաւելումներուն թղթատարի, թուղթի, աշխատավարձի, ընկերային տուրբերու եւ այլ մարզերու մէջ: 2005 Յունուար Մէկէն, թղթատարը ևս խորդ հինգ տարիներու 50% յաւելումին, նոր եւ աւելի ծանր յաւելում մը կը կիրարկէ, որու հետեւանքով յաւելում մըն ալ որոշած է առաքման ընկերութիւնը (*առաքած*) նոր կարգադրութիւններու պատճառաւ:

"Ցառաջ"ի եկամուտը կ'ապահովեն միայն իր բաժնեգիրները, սակաւաթիւ ծանուցումները եւ բարգաւաճման իմիջարուխ նուէրները:

Մեր բաժանորդները կը հասկնան անշուշտ որ վերոնշեալ պարագաները եւ տպագրական նոր դժուարութիւններ կը ստիպեն որ յաւելում կրեն նաեւ "Ցառաջ"ի բաժանորդագրութիւնները, որոնց նոր սակերը են Փետրուար Մէկէն սկսեալ·–

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա	
Տարեկան	250 Եւրօ
Վեցամսեայ	135 Եւրօ
Ա Ր Տ Ա Ս Ա Հ Մ Ա Ն	
ՏԱՐԵԿԱՆ	
Ամէնօրեայ առաքում	300 Եւրօ
Շաբաթական առաքում	270 Եւրօ

Օդանաւային առաքումներու համար դիմել վարչութեան, սակերը տարբեր ըլլալով ըստ երկիրներու:

***

Փետրուար Մէկէն յետոյ, ոչ մէկ բաժանորդագրութիւն կը գանձուի հին սակով:

Շնորհակալութիւն

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ "ՑԱՌԱՋ"Ի

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ ՏՕՔԹ. ՀԻԼՏԱ ԳԱԼՓԱՅԵԱՆ-ՓԱՆՈՍԵԱՆԻՆ

ՀԱՅՐ ՊՕՂՈՍ ԳՈՃԱՆԵԱՆ

ԽՄԲ. – "Հրատարակելու խնդրանքով" Յունուար 24ին ստացանք Մխիթարեան Միաբանութեան Վիէննայի թեմին վերջին աբբահայր Հ. Պօղոս Գոճանեանի այս գրութիւնը. ուղղուած է Հիլտա Գալփայեան-Փանոսեանի, Հայաստանի Կրթութեան ու գիտութեան նախարար Ս. Երիցեանի գրուած Բաց Նամակին առթիւ:

Հասարակաց ձիւթը Հայաստանի մէջ դասական ուղղագրութեան վերապրման խնդիրը է որ կը մտահոգէ, անհամբերութիւն կը պատճառէ Սփիւռքի բազմաթիւ մտաւորականներուն, ի տես՝ անցնող ժամանակին հետ շեշտուող, երկարաձգուող վնասին: Այդ մտաւորականներուն գլխաւոր դէմքերէն է Հ. Պօղոս Գոճանեան. ան երեւանէն նախարարի մակարդակով յայտնուած կարծիքներուն աւելի հանդուրժողութեամբ, համբերութեամբ, ըմբռնումով կը հակազդէ, դիրքերու աւելորդ արմատացումներէ ու անոնցմով՝ բախումներէ խուսափելու, ընդհանուր խնդրին չվնասելու մտադրութեամբ:

Կը հրատարակենք իր տեսակէտը, նախ՝ յարգելով մտաւորականի իր կեցուածքը, ապա երեւանին ցոյց տալու համար թէ եթէ զիրենք կը խրտչեցնէ Հ. Գալփայեան-Փանոսեանի ճամբաներուն անհամբերութիւնը, կայ աւելի համբերատարներու դասը ալ: Էականը այն է որ ցաւն ու մտահոգութիւնը հասարակաց են ու բարեդէպ որոշումին սպասումը ընդհանուր:

"Ցառաջ"ի ընթերցողները ծանօթ են անչուշտ ՀՀ Կրթութեան եւ գիտութեան նախարար Պ. Սերգէյ Երիցեանի պատասխան-նամակին՝ ուղղուած բանաստեղծ Լեւոն Մխիթարեանին, որուն մէջ նախարարը հայերէնի ուղղագրութեան միասնականացման մասին կառավարութեան տեսակէտը եւ ծրագիրները կը պարզէ: Պ. Մխիթարեան ժամանակին "Ցառաջ"ի մէջ (2004 Նոյ. 10) հրատարակեց նախարարին այդ նամակը քննադատելով անոր բովանդակութիւնը: Այդ քննադատութիւնը թէեւ ինծի համար անհասկնալի էր, բայց իմաստ չունէր անոր անդրադառնալ, քանի այդ միջոցին ղժբախտաբար բանաստեղծը անդարձ բաժնուեցաւ մեզմէ: Երբ աւելի ուշ Տօքթ. Հիլտա Գալփայեան - Փանոսեան նոյնպէս "Ցառաջ"ի մէջ (2004 Դեկտ. 17) բաց նամակով մը քննադատեց նախարարին նոյն դրութիւնը, որոշեցի պատասխանել անոր, հոգ չէ թէ ուշացած ըլլամ:

Սիրելի Տիկին Գալփայեան - Փանոսեան,

Ինչպէս գիտէք, ձեզի պէս ես ալ ջերմ պաշտպաններէն եմ դասական ուղղագրութեան: Այդ պարագան ինծի իրաւունք կու տայ աւելի համարձակ եւ անկեղծ արտայայտուելու, մանաւանդ որ հարցը կը հայի ճիշդ ձեր եւ իմ կողմէ հետապնդուած նպատակին, որ է՝ Հայաստանի վերադարձը դասական ուղղագրութեան:

Իրապէս զարմացայ, միաժամանակ մտահոգուեցայ, կարդալով "Ցառաջ"ի մէջ (2004 Դեկտ. 17) ՀՀ Կրթութեան եւ գիտութեան նախարար Պ. Սերգէյ Երիցեանին ուղղած ձեր "Բաց Նամակ"ը, ուր կը քննադատէք նախարարին պատասխան-նամակը ուղղուած բանաստեղծ Լեւոն Մխիթարեանին:

Գովելի է ձեր նախանձախնդրութիւնը եւ գնահատելի են ձեր անխոնջ ջանքերը ի նպաստ Հայրենիքի մէջ դասական ուղղագրութեան վերականգնումին, բայց փոքր սխալ մը այդ փափուկ հարցին մէջ՝ շատ բան կրնայ խանգարել ի վնաս հետապնդուած նպատակին: Միայն այդ մտահոգութեամբ կը գրեմ այս տողերը:

Որչափ ալ ձեր գրածները ճիշդ ըլլան, կը ներէք որ ըսեմ, անտեղի կը դառնեմ ձեր քննադատութիւնները Պ. նախարարին նամակին բովանդակութեան: Այդ նամակը, իմ կարծիքով, դրական է, մտածուած, չափուած եւ կշռուած՝ ձեւով ու բովանդակութեամբ, եւ իրը այդպիսի ան արժանի էր գնահատանքի եւ ո՛չ թէ անյարմար եւ չափազանցուած քննադատութեան:

Ըսինք փաստացի: 1ա) Ձեր "Բաց Նամակ"ին մէջ յառաջ կը բերէք նախարարի գրութենէն հետեւեալ պարբերութիւնը. "Սփիւռքի որոշ մանկավարժներ ուղղագրութեան միասնականացմանը պետականօրէն նպաստելու վերաբերեալ ՀՀ 'Լեզուի մասին օրէնք'ի առաջին մասի պահանջքը մեկնաբանում են որպէս ՀՀ-ում հին ուղղագրութիւնը վարչական ճանապարհով անյապաղ վերականգնելու պարտաւորութիւն":

Ասոր իբր պատասխան կը գրէք. "Ձի՛չեցնենք որ ո՛չ թէ 'որոշ մանկավարժներ', այլ ազգային արժէքներու գիտակից ըսփիւռքահայ մտաւորականութիւնն է որ կը պահանջէ վերականգնել Մեսրոպեան ուղղագրութիւնը..." եւ իբր փաստ կը յիշէք նախ՝ "80ի աւելի կազմակերպութիւններու... կողմէ ստորագրուած պահանջագիրը" եւ ուրիշ անգամ՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը, Պոլսոյ Պատրիարքը, Մխիթարեան Միաբանութեան աբբահայրը եւ 40 սփիւռքահայ մտաւորականներ, որ "Մեսրոպեան ուղղագրութեան վերադարձի պահանջք կը ներկայացնեն": Եւ կ'աւելցնէք՝ "Որոշ մանկավարժներ չեն այս կազմակերպութիւններն ու անձնաւորութիւնները, այլ ըսփիւռքի ներկայացուցչական հանգամանք ունեցող մտաւորական դասակարգը":

Պիտի խնդրէի, տիկին Գալֆայեան - Փանոսեան, անգամ մըն ալ կարդալիք նախարարի նամակէն յառաջ բերուած պարբերութիւնը: Այնտեղ չէ՛ ըսուած երբեք, թէ որոշ մանկավարժներ կը պահանջեն վերականգնել Մեսրոպեան ուղղագրութիւնը, այլ "Որոշ մանկավարժներ ուղղագրութեան միասնականացմանը պետականօրէն նպաստելու վերաբերեալ ՀՀ 'Լեզուի մասին օրէնք'ի առաջին մասի պահանջքը մեկնաբանում են որպէս ՀՀ-ում հին ուղղագրութիւնը վարչական ճանապարհով անյապաղ վերականգնելու պարտաւորութիւն": Ըսուածը չատ յստակ է եւ կարծես չէ մեկնաբանութեան. ուստի քննադատութիւնը՝ բոլորովին անտեղի:

1բ) Կը քննադատէք "Հին ուղղագրութիւն" բացատրութիւնը նախարարին նամակին մէջ: Այդ "հին" եւ "նոր" ուղղագրութիւն որակումը Հայաստանի մէջ սովորական անուանումներն են երկու ուղղագրութիւններուն: Ուստի, հարկ չկայ այստեղ "հին"ը վարկաբեկիչ իմաստով առնելու կամ որեւէ դիտաւորեալ հակառակութիւն տեսնելու "Մեսրոպեան"ի դէմ: Եթէ նախարարը գործածէր "արեւմըտահայ կամ գրաբարի ուղղագրութիւն" բացատրութիւնները, իրաւունք ունէիք բողոքելու: Դարձեալ՝ իմ կարծիքով այնչափ ալ ճիշդ չէ "Մեսրոպեան" որակումը մեր ուղղագրութեան համար, նախընտրելի է ըսել "դասական ուղղագրութիւն":

1գ) Նոյնն յառաջ կը բերէք նախարարին նամակէն. "Ոմանք Էլ յիշեալ պահանջը (ուղղագրութեան միասնականացման նպաստելու ՀՀ Լեզուի մասին օրէնքը) մեկնաբանում են տրամաբանօրէն հակառակ ուղղութեամբ, առաջարկում են 1922թ. բարեփոխուած եւ 1940թ. լրամշակուած ուղղագրութիւնը տարածել ըսփիւռքում... երկու մօտեցումներն էլ անընդունելի են":

Վերոյիշեալ (թ. 1ա) եւ 1գ) յառաջ բերուած պարբերութիւններու մէջ նախարարը պարզապէս կը յիշեցնէ, որ ՀՀ "Լեզուի մասին օրէնք"ը ("Հայաստանի Հանրապետութիւնը նպաստում է հայերէնի ուղղագրութեան միասնականացմանը") վիճաբանող երկու կողմերէն բոլորովին հակառակ իմաստով կը մեկնաբանուի. այսինքն՝ դասական ուղղագրութեան կողմնակիցները այդ կը հասկնան որպէս պահանջք վերադառնալու դասական ուղղագրութեան, իսկ հայաստանեան ուղղագրութեան ջատագովները նոյն օրէնքը կը մեկնաբանեն որպէս Սփիւռքին ուղղուած կոչ՝ ընդունելու հայաստանեան ուղղագրութիւնը: Եւ նախարարը արդարօրէն կ'ըսէ, որ երկու պնդումներն ալ սխալ են, այսինքն՝ լեզուի մասին օրէնքը ուղղագրութեան միասնականացո՛ւմը կը չեշտէ՝ առանց երբեք դասական կամ հայաստանեան ուղղագրութեան մասին որոշում տալու:

Այստեղ մենք վիճաբանութեան որեւէ նիւթ չենք գտներ. ուստի բոլորովին աւելորդ է, անտեղի եւ վիրաւորիչ ձեր պատասխանը, թէ "Խորհրդային Միութիւնը իր բոլոր նիւթական եւ բարոյական միջոցներով միշտ փորձած է...այդ սովետական ուղղագրութիւնը տարածել ըսփիւռքի մէջ եւ չէ յաջողած... Մի՞պէս որ ...Հայաստան, իր ներկայ տկար միջոցներով... երբեք չի կրնար Սփիւռքի վրայ ալ զայն տարածելու երազը փայփայել": Եւ դեռ աւելի ուղեղ՝ "Անշուշտ որ (ՀՀ Խորհրդարանը) կրնայ միակողմանիօրէն, Հայաստանի պետական լեզուն հռչակել դրական արեւելահայերէնը եւ կանոնակել ներկայիս գործող ուղղագրութիւնը: Բայց այդ պարագային պէտք է գիծ քաշէ Սփիւռքի վրայէն՝ իր ամբողջ բաղաքական, տնտեսական, մշակութային հեռատեսութեամբ..." (ընդգծումը ձեզմէ է):

1դ) Կը չարունակէք մէջբերումը նախարարի նամակէն. "Պետութեան լեզուական քաղաքականութիւնը խարխլում է Հանրապետութեան լեզուաբաններուն եւ մանկավարժներուն ճնշող մեծամասնութեան, ինչպէս նաեւ Սփիւռքի շատ մտաւորականներուն միասնական կարծիքին վրայ":

Այս պարբերութեան իմաստը, ինչպէս ես կը հասկնամ, հետեւեալն է. նախարարը համեստօրէն կ'ընդունի, որ ինք որպէս կրթութեան եւ գիտութեան նախարար, նոյնպէս Ազգային Ժողովը (Խորհրդարանը) իրաւասու չեն իրենք իրենցմէ լեզուի մասին օրէնքներ դնելու, այլ իրենց որոշումը հիմնուած պէտք է ըլլայ լեզուի մասնագէտներու ցուցումներուն վրայ: Եւ այս նպատակով ալ, կը յայտնէ ան, թէ ծրագրած է ուղղագրութեան հարցի համար յատուկ խորհրդաժողով կազմակերպել:

Կարծեմ թէ ամէն մարդ համաձայն է ըսուածին, ուստի այստեղ նորէն վէճի նիւթ չկայ: Բայց ահա ձեր պատասխանը նախարարի այդ տողերուն: "Այս արտայայտութիւնը բացարձակապէս ճիշդ չէ, քանի որ պետութեան լեզուական քաղաքականութիւնը կրնայ խարխլուիլ միայն 'Լեզուի մասին օրէնքի'ի վրայ, որուն մէջ նշուած չէ լեզուաբանութեան կարծիքը: Որեւէ օրէնք կարծիքներով չի զբաղիր" (ընդգծումը ձեզմէ):

Հարկ կա՞ր գրելու այդ տողերը...Անշուշտ թէ պետութիւնը պիտի գործէ լեզուի մասին գրուած օրէնքի համաձայն, բայց այդ օրէնքը որոշելու համար ան պէտք է նկատի առնէ լեզուի մասնագէտներու մեծամասնութեան կարծիքը:

Դարձեալ՝ այստեղ արդարօրէն կը բողոքէք, որ Հայաստան - Սփիւռք երկու խորհրդաժողովներուն, ինչպէս նաեւ Հայ Գրողներու եւ Հայագիտական Միջազգային Ժողովներուն ուղղագրութեան հարցը լրջօրէն քննարկելու եւ որոշումներ տալու կարելիութիւն չտեղծուեցաւ: Բայց ասոր համար տեղի՞ն է մեղադրել Կրթութեան եւ գիտութեան այսօրուան նախարարը: Նախ՝ այդ ժողովներու մեծ վերջին մասը տեղի ունեցաւ ներկայ նախարարին օրով. երկրորդ՝ ընդհանուր հայագիտական ժողովներուն մէջ այնքան նիւթեր կայ հին, որ առանձին ուղղագրութեան հարցի հիմնական քննարկութեան համար կարելի չէր ժամանակ գտնել: Այդ փորձառութեամբ նախարարը որոշած է արդէն, ինչպէս յիշեցինք, միայն ուղղագրութեան հարցի համար 2005 տարուան ընթացքին յատուկ խորհրդաժողով դումարել:

2ա) Դարձեալ յառաջ կը բերէք նախարարին նամակէն. "ՀՀ լեզուական քաղաքականութեան պետական ծրագրով նախատեսուած է ուղղագրութեան հարցերին նուիրուած միջազգային խորհրդաժողովի անցկացում (2005թ.)":

Դուք կը գրէք՝ "Շատ ուրախալի լուր մըն է ասիկա", բայց կը մնաք թերահաւատ, կը յիշէք ժխտական արտայայտութիւններ, եւ նոյնիսկ կ'աւելցնէք՝ "Ձուրը պատէն վեր հանելու յետին նպատակ մը կը նշմարուի": Գիտենք որ նախորդ ժողովները յուսախաբութիւն պատճառած են ձեզի, ինչպէս չատերուն, բայց այդ չարդարացներ նման ժխտական արտայայտութիւնները, որ վիրաւորիչ են եւ միայն խանգարիչ դեր կրնան կատարել:

Այստեղ նորէն յառաջ կը բերէք նախարարին նամակէն. "Խնդրին գործնական բնոյթ տալու համար" կը պահանջուի որ "շահագրգիռ մարմինները մշակեն համապատասխան ծրագիր, որը մասնաւորապէս ընդի միասնականացման գործընթացի փուլերը, անհրաժեշտ միջոցառումները, դրանց կատարման ժամկէտները եւ պատասխանատուները, դրամաւորման ծաւալն ու աղբիւրները, կանխատեսուող վերջնական արդիւնքները ու դրանց հետեւանքները մշակութային, բաղաքական ու բարոյական առումներով":

Նախարարին ներկայացուցած այս կէտերը գործնական անհրաժեշտ հարցեր են, որոնց պատասխան չտրուած՝ պետութիւնը չի կրնար դասական ուղղագրութեան վերադարձի որոշում տալ: Հայաստանեան ուղղագրութեան ջատագովները ամէնէն աւելի կը ծանրանան մէկ կէտի վրայ, թէ դասական ուղղագրութեան վերադառնալու պարագային՝ հարկ է հսկայական ծախսեր կատարել, այսինքն՝ անմիջապէս բոլոր դասագրքերը, Հայաստանի մէջ 80 տարիներու ընթացքին տպուած ամբողջ գրականութիւնը, պետական պաշտօնական բոլոր թուղթերը, եւլն. վերատպել, բոլոր փողոցներու անուններուն ցուցատախտակները սրբագրել, բոլոր դպրոցներուն դասարաններուն եւ դասանիւթերուն համար բաւարար նոր ուսուցիչներ պատրաստել դասական ուղղագրութեամբ, եւլն., եւլն.: Ուստի, կը հետեւցնեն, որ ներկայ Հայաստանի աղքատ կառավարութեան համար անիրագործելի առաջարկ է դասականի վերադարձը:

Ինծի համար, ինչպէս ես կը պատկերացնեմ դասական ուղղագրութեան վերականգնումը, մասնաւոր ծախքեր չեն յառաջանար եւ այդ առարկութիւնները անիմաստ են, բայց այդ հարցերը մէջտեղ նետուած են եւ նախարարը պէտք է անոնց պատասխանը գտնէ, որպէսզի կարենայ որոշում տալ: Նախարարին կողմէ այդ կէտերը նշելը յուսադրիչ նշան է, որ ան անկեղծութեամբ կը մօտենայ խընդրին. այլապէս եթէ ան հակառակ ըլլար դասական ուղղագրութեան, չէր յիշեցներ մեզի այդ նիւթերը եւ յանկարծ ժողովի ընթացքին դժուարութիւնները մէջտեղ հանելով՝ անկարելի կը դարձնէր դասականին ի նպաստ որեւէ որոշում:

Բայց ահա ձեր պատասխանը նախարարին այդ պահանջքին. "Խորհրդաժողովին մասնակցող մտաւորականները, որոնք ո՛չ տնտեսագէտ են, ո՛չ քաղաքագէտ, ո՛չ ալ անպայման մանկավարժ, որոնք չեն ճանչնար Հայաստանի ներքին կարգն ու սարքը... ինչպէ՞ս կրնան 'խնդրին գործնական բնոյթ' տալ: Խորհրդաժողովին մասնակցող մտաւորականներու դերը կրնայ ըլլալ միայն ուղղագրութեան մասին խորհրդածել իրարու հետ եւ ... իրենց եզրակացութիւնը առաջարկի ձեւով ներկայացնել պետութեան" (ընդգծումը ձեզմէ): Եւ դեռ կ'աւելցնէք՝ "Ձեր վերոնշեալ պահանջքը իր տարողութեամբ չատ գերիվեր է մտաւորականներու կարելիութիւններէն եւ այն կարծիքը կը յառաջացնէ թէ մասնաւոր կերպով ներկայացուած է, բոլորը խրտչեցնելու համար": Ուրեմն ձեր այս խօսքերով դուք իսկ անխմաստ կը դարձնէք առաջարկուած խորհրդաժողովը, որ սակայն միակ եւ ուղիղ միջոցն է իրագործելու համար ձեր այնքան նուիրումով հետապնդած նպատակը (դասական ուղղագրութեան վերականգնումը):

Այնուհետեւ չատ կարեւոր կը համարիք որ ուղղագրութեան համար ծրագրուած խորհրդաժողովէն առաջ արդէն կառավարութիւնը ջնջէ 1922 Մարտ 4ի դեկրետը, որուն կարեւորութիւնը սակայն ես չեմ տեսներ: Եւ ի՞նչպէս կարելի է նման բան մը ջնջել առանց տեղը ուրիշ բան մը դնելու: Այդ հնարաւոր է միայն խորհրդաժողովէն վերջ, երբ այդ ուղղութեամբ արդէն որոշում գոյացած ըլլայ:

2բ) Ձեր մէջբերումը նախարարին նամակէն. "Հայաստանի եւ Սփիւռքի միջեւ մշակութային, կրթական, լեզուական եւ ուղղագրական տարբերութիւնների հետեւանքով յառաջացած անջրպետը մեղմացնելու նպատակով ՀՀ հանրակրթական դպրոցների միջին եւ բարձր դասարաններում աւանդել գրաբար եւ արեւմտահայ

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ Վ. ՕՍԿԱՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

«Ազդակ»ի խղճակից Ճոմալի Իօնալ եզիպտոսի մէջ հարցազրոյց մը ունեցած է Հայաստանի Արտաքին նախարար Վարդան Օսկանեանի հետ: Խիստ հետաքրքրական հարցազրոյց մըն է, որու ընթացքին Վ. Օսկանեան չատ յստակ դաղափարներ կը պարզէ Կարսի համաձայնագիրը ճանչնալու, Թուրքիոյ եւ Հայաստանի յարաբերութիւնները բնականոն դարձնելու, Ղարաբաղեան հարցը լուծելու, ցեղասպանութիւնը ճանչնալու նիւթերուն չուրջ:

Առաջին հարցումը կը վերաբերի Կարսի համաձայնագրին: Թուրքիոյ Վարչապետ Էրտողան անցեալները ըսած էր որ Հայաստան կը մերժէ ճանչնալ Կարսի համաձայնագիրը, մինչդեռ Հայաստանի Արտաքին նախարարը զարմանքով կը դիմաւորէ այդ պնդումը եւ կ'ըսէ որ Հայաստանի ո՛չ մէկ պաշտօնական իր բերնէն այդպիսի բան հնած է, թէ Հայաստան չարունակութիւնն է Խորհրդային Միութեան եւ թէ Խորհրդային Միութեան չրջանին կնքուած բոլոր համաձայնութիւնները Հայաստանի կողմէ ընդունելի են, որքան ատեն որ անոնց տեղ նոր համաձայնութիւն մը չի կնքուիր:

Գալով այն հարցումին թէ Թուրքիա կրնա՞յ միջնորդի դեր կատարել Ղարաբաղեան հարցի մէջ, Վարդան Օսկանեան կը յիշեցնէ թէ Ղարաբաղի հարցը միայն Ադրբեջանի հողամասերը բռնագրաւելու հարց չէ, այլ քաղաքական կարգավիճակի հարց է եւ կախեալ է հողային ազդակնե-

---

լեզու, նաեւ արեւմտահայ եւ սփիւռքահայ գրականութիւն, լիարժէք ծրագրով":

"Շատ ճիշդ կողմնորոշում մըն է ասիկա" կ'ըսէ եւ կը խօսի ձեր փարիզի 'Մաշտոց' Միութեան եւ Երեւանի 'Սփիւռք' կեդրոնի հետ միասնաբար 12 դպրոցներու մէջ (նոյնինքն նախարարի հրամանով) փորձարկած արեւմտահայ դրականութեան ծրագրի մասին, որ "մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է", եւ կ'աւելցնէք "կրկնակի է մեր ուրախութիւնը, որ մեր փորձը դրական ընդունելութիւն դտած է եւ պետութիւնը կը ծրագրէ այս փորձնական դասընթացքը ընդհանրացնել", դիտողութիւններ կ'ընէք 10րդ դասարանի համար պատրաստուած արեւմտահայ դրականութեան ուրիչ դասագրքի մը մասին եւ կը չարունակէք՝ "Ամէն պարագայի, դրական կը դտնենք հայերէնի ուղղագրութեան ճակատագիրը որոշելու նպատակով Սփիւռքի եւ Հայաստանի հայագէտներուն հետ խորհրդաժողով կազմակերպելու ձեր որոշումը, ինչպէս նաեւ Հայաստանի հանրակրթական դպրոցներուն մէջ արեւմտահայ լեզու եւ դրականութիւն աւանդելու ձեր մտադրութիւնը": Եւ այսքանով կը գոհանաք, մինչ այստեղ հարկ էր ջերմօրէն ողջունել եւ մեծապէս գնահատել նախարարի այդքան յուսադրիչ ծրագիրը:

Աղնիւ Տիկին, դասական ուղղագրութիւնը վերականգնելու ձեր երազը իմ ալ մեծ երազս է, եւ այդ ուղղութեամբ կատարած ձեր աշխատանքը իրապէս կը գնահատեմ, բայց ձեր "Բաց Նամակ"ը՝ դրուած անցեալի յուսախաբութիւններու ազդեցութեան տակ եւ տարուած ձեր մեծ եռանդէն՝ հոգեխօսական սխալ մըն է, որ այս այնքան կարեւոր հարցին մէջ դրժբախտաբար միայն ժխտական դեր կրնայ կատարել:

Նախարարին նամակին մէջ ես քննադատելի ոչինչ կը տեսնեմ, ան միայն գնահատանքի արժանի է: Առանձին, միայն ուղղագրութեան հարցին նուիրուած խորհրդաժողովը դրական եւ յուսադրիչ ծրագիր մըն է, իսկ "ՀՀ հանրակրթական դպրոցների մէջին եւ բարձր դասարաններուն աւանդել դրաբար եւ արեւմտահայ լեզու, նաեւ արեւմտահայ եւ սփիւռքահայ դրականութիւն, լիարժէք ծրագրով", եթէ իրականանայ, արդէն գործնական մեծ քայլ մըն է, որ կարող է երաչխաւորել դասական ուղղագրութեան վերադարձը: Ուստի, մեզի կը մնայ ուրախութեամբ ողջունել նախարարին նամակը եւ քաջալերել ու զօրավիգ կանգնիլ առաջարկուած ծրագիրներուն:

Հ. Պ. Գ.

Վիէննա, 2005 Յունուար 22

րէ եւս: Ղարաբաղը պատմական տեսակէտէ հայկական հողամաս է, հոգ չէ թէ Խորհրդային չրջանին այդ հողամասը զրուեցաւ Ադրբեջանի հակակչռին տակ: Իսկ Թուրքիա չի' կրնար միջնորդի դեր կատարել, որովհետեւ այս երկիրը բացէ ի բաց կը յայտարարէ, թէ ինքը կողմ է Ղարաբաղեան խնդրին մէջ: Եթէ Թուրքիա Հայաստանի հետ բնականոն յարաբերութիւններ հաստատէ, այնուհետեւ չատ կարեւոր դեր կրնայ կատարել որպէս միջնորդ:

Թուրք թղթակիցը կը հարցնէ նաեւ թէ Օսկանեան ի՞նչ կը մտածէ ցեղասպանութեան պնդումներու հարցի չուրջ, Հայերու նպատակը հողային հատուցում պահանջե՞լ է:

Այս հարցումին որպէս պատասխան, Օսկանեան կը յանձնարարէ նայիլ քարտէսին: Թուրքիոյ աչխարհագրութիւնը, տնտեսութիւնն ու բնակչութիւնը մէկտեղն են: Իսկ Հայաստան փոքրիկ եւ աղքատիկ երկիր է: Արտաքին քաղաքականութեան մէջ Հայաստան հողային պահանջատիրութեան կամ հատուցման ակնկալութիւն չունի, միայն կը ջանայ ապահովել որ ցեղասպանութիւնը միջազգային հանրութեան եւ Թուրքիոյ կողմէ ճանաչուած դառնէ: 1915ին կատարուածը բացայայտ ցեղասպանութիւն է: Թուրքերը այս նիւթին չուրջ տարբեր կերպ կը մտածեն: Թողունք որ ամէն մարդ այս նիւթին չուրջ ազատօրէն կարենայ վիճաբանիլ: Պէտք չէ մտահոգուիլ, երբ Հայերու կողմէ այս հարցը միջազգային հրապարակ հանուի: Թուրքերն ալ կրնան լոպիի նմանօրինակ աչխատանք տանիլ: Բայց Հայաստան ցեղասպանութեան ճանաչումը երբէք նախապայման չնկատեց Թուրքիոյ հետ յարաբերութիւնները բանալուելու հարցի մէջ: Այս հարցը պէտք է լուծուի երկխօսութեամբ: Բայց դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատելը նախապայման մըն է մեր միջեւ: Եթէ յարաբերութիւններ պիտի չունենանք, ի՞նչպէս պիտի լուծենք մեր հարցերը:

Ուրիչ հարց մըն ալ հետեւեալն է. Օսկանեան կը մտածէ՞ արդեօք թէ Թուրքիա Եւրոմիութեան անդամակցելու համար պիտի ընդունի Հայաստանի պնդումները:

Հայաստանի Արտաքին նախարարը կը պատասխանէ որ ցեղասպանութիւնը եւ սահմաններու բացումը երկու տարբեր հարցեր են: Առաջինը՝ նախապայման չէ, չի խանգարեր յարաբերութիւնները, թայց երկրորդը՝ նախապայման է: Ո՛չ մէկը կրնայ պնդել թէ երկու երկիրներ կրնան բնական յարաբերութիւններ ունենալ, եւ-

ՓԻՆՈՇԷ ՓԱԽՈՒՍՏԻ ՆՈՐ ՃԱՄԲԱՑ ԿԸ ԳՏՆԷ՞

Այս անգամ այնպէս կը թուի թէ հարցումին պատասխանը ժխտական է, բաւական հիմնաւոր ձեւով: Մանաւանդ, ամէն մարդ համոզուած է որ միլիոնատէր ոճրագործը պիտի չկարենայ երեւակայական իր հիւանդութիւններուն ետին պահելով: Կատարուած բազմաթիւ ճապկոմներէ ետք, Հարաւային Ամերիկայի մէջ անհետացեալ իր Շիլիի Գերագոյն ատեանին վճիռը որով պատասուր Ս. Կիւզման կը վարձորուէր դատելու բռնակալը:

Ծանօթ է որ դլխաւոր ամբաստանութիւնը առընչուած է «Գոնտոր» անուանուած գործողութեան որով ինքը առեւանգում եւ սպանութիւն մը կատարուած էր Հարաւային Ամերիկայի և հարաւային երկիրներու զինուորական ոստիկանութեան միջեւ գաղտնի գործակցութեամբ մը: Այդ գործակցութեան ձեռնարկուած էր 1970ական Թուականներուն, նպատակ ունենալով մաքրագործելու ընդդիմադիրները: Կը կարծուի որ առնուազն երեք հազար զոհ խլած է ան:

Շիլիի արդարութեան իչխանութիւնները մերժած են անոր պաշտպան փաստաբանութիւնը առարկութիւնը թէ ան չէր կրնար տակաւ դատավարութեան մը, իր մարմնական եւ մտային անկարողութեան պատճառով: Այդ պատճառաբանութիւնր օգտակար եղած էր 2001-ին, երբ դատաւորը կատեցուցած էր դատը: Այս անգամ Գերագոյն ատեանը որոշած է թէ մարդն դատաւոր Կիւզմանի գործն է նախկին բռնատիրոջ մտաւոր առողջութեան մասին վճիռ արձակել: Անոր փաստաբանները չեն ըսած թէ ինչ մարտավարութեան կը դիմեն դատին ընթացքին, բայց կը կարծուի որ պիտի պնդեն Փինոչէի մտաւոր անկարողութեան վրայ, անընդունելի նկատելով դատը: Ատկէ զատ, Փինոչէ տեղեկացած է այլ մտահոգիչ լուրի մը. իր բռնակալութեան չրջանին գաղտնի ոստիկանութեան ղրկուած, իր ստորագրութիւնը կրող փաստաթուղթ մը գտնուած է. ըստ տուժողներու փաստաբանին, ատիկա փաստ է թէ Փինոչէ այդ գաղտնի ոստիկանութեան ղեկավարն էր: Այդ հանգամանքով ալ լաւատեղեակ էր այդ կազմակերպութեան արարքներուն: Մնաց որ Փինոչէ իր հարցաքննութեան ընթացքին դատաւոր Կիւզմանի յայտարարած էր թէ ինք այդ օրերուն ժամանակ չունէր երկրորդական հարցերով զբաղելու:

Բռակալը, որքան ալ զարմանալի ըլլայ, ունի իր համակիրները: Անոնք կ'ըսեն թէ զարհուրած են Գերագոյն ատեանին վճիռին, պնդելով որ հետաքննութեան ենթարկուիլ կրնայ վատթարացնել անոր առողջական վիճակը ու փութացնել մահը: Այսուհանդերձ, երկու կարեւոր ազդակ կայ Փինոչէի դէմ. առաջինը Ուաչինկթընի մէկ դրամատան մէջ ունեցած միլիոնները ուսումնասիրութեան յանձնուիլն է. երկրորդը՝ իրեն հետ կատարուած հարցազրոյցի մը սփռումը: Այդ հարցազրոյցին ընթացքին բռնակալը այնքան տրամաբանութիւն, մտքի պայծառութիւն ցուցաբերած է որ իր փաստաբանները բաւական ճարտարութեան պէտք պիտի ունենան համոզելու համար թէ ան ցնդած է, ևլն.:

թէ իրենց միջեւ սահմանները փակ են: Ահա թէ ինչու Հայաստան սահմաններու հարցը Եւրոմիութեան օրակարգին կը բերէ: Թուրքիա կրնայ 10-15 տարի վերջ Եւրոմիութեան անդամակցիլ, բայց Հայաստան այսքան երկար պիտի չսպասէ: Կը հաւատանք որ սահմանները աւելի առաջ պիտի բացուին, կ'ըսէ Օսկանեան:

Գալով այն հարցումին թէ Թուրքիոյ Հայերը ցեղասպանութեան հարցին մէջ տարբեր կերպ կը մտածեն, Օսկանեան ընդհանրապէս կը յիչեցնէ թէ Սփիւռքահայերը այս խնդրին մէջ բնականաբար աւելի եռանդուն աչխատանք կը տանին, որովհետեւ անոնք ցեղասպանութեան զոհերու զաւակներն են: Բայց Հայաստանն ալ տարբեր չի մտածեր այս խնդրին մէջ:

Ցեղասպանութեան հարցը այլեւս պատմաբաններու պարպաբանումին յանձելի հարց ալ չէ, կ'ըսէ նախարար Օսկանեան: Պատմաբաններն ու ակադեմականները այս նիւթի չուրջ իրենց վերջին խօսքը արտասանած են եւ բանակցութեանց սեղանները վրայ այսուհետեւ ո՛չ մէկը իր կարծիքը կը փոխէ: Այս կէտին մէջ Թուրք կառավարութիւնը չարժման պէտք է անցնի: Ինչո՞ւ վախնալ այսպիսի քանավէճէ մը, աչխարհի վրայ կան բազմաթիւ երկիրներ, որոնք ապրած են նմանօրինակ հարցեր, սակայն կրցած են իրարու հետ պահել բնականոն յարաբերութիւններ:

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲԱՆ

(ՎԷՊ՝ ՊԷՋՃԵԱՆ ԱՄԻՐԱՑԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

ԱՐԱ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Բ.

ՊԷՋՃԵԱՆ ՊԱՂԱՏԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԻ ՄԷՋ ՍՈՎ

– Փաչա, Գրիգոր խալֆան կեսարիա աքսորուեր է...:

– Այս արքունի բաղնիքին չինուիլը ուչանալու համար վէհապետը բարկացած այդ հրամանը արձակեց: Գիտեմ պիտի ուզես պինքը փրկել, բայց կը թելադրեմ քիչ մը սպասել որպէսզի մէկ կողմէ Սուլթանին զայրոյթը անցնի, միւս կողմէ ալ բաղնիքին չինուիլը աւարտի:

– Ճիշդ է, ճիշդ է, ըսաւ Գաղազ:

– Գիտե՞ս, Սուլթանը այս միջոցին սրտնեղած է, պատրուակ կը փնտռէ բար կանալու համար:

– Ինչո՞ւ:

– Երկրին մէջ ցորենի պակասը զգալիօրէն աւելցած է: Մնացած ալիւրն ալ բաժնեցինք: Մնաց հացը սկսաւ դժուար դտնուիլ:

– Աստուած մեծ է, ըսաւ Յարութիւն եւ հրաժեչտ առաւ:

Երբ տուն հասաւ, անհամբեր իրեն ըսպասող Վարդուհիի հաւաստիք տուաւ թէ չուտով կը վերադառնայ հայրը: Գրիգոր Պալեանը ազատելու ծրագիրը մտքին մէջ պատրաստ էր:

Վարդուհի մեկնեցաւ: Գաղազ նստաւ եւ նամակ մը գրեց Գրիգոր Պալեանի:

"Սիրելի Ամիրա, մի մտահոգուիր, ես կը զբաղիմ քեզ ժամ առաջ ընտանիքիդ մօտ դարձնելու համար: Հոն չատ լաւ տեսակէտ մասնաւոր ապուխտ պատրաստել տուր եւ ինծի ղրկէ: Ընտանիքիդ մասին մի խորհիր: Սիրով եւ կարօտով՝ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ":

Դեռ հազիւ նամակը վերջացած, պալատէն թիկնապահ մը ներս մտաւ:

– Ամիրա, վեհափառ Սուլթանը կ'ուզէ քեզ տեսնել անմիջապէս:

Արքունի կառք նստաւ Պէզճեան եւ քիչ վերջ արդէն Սուլթան Մահմուտի դէմ կը գտնուէր:

– Աբթին, չատ նեղուած եմ: Իսթանպուլի ժողովուրդս սովէ կը տառապի: Ցորեն չկայ, ալիւր չկայ, ի՞նչ պիտի ընենք:

Ցարութիւն արդէն մտքին մէջ չինած էր ծրագիրը: Այս այն ծրագիրն էր որ այսօր ալ բարգաւաճ ու ելմտապէս զօրաւոր երկիրներու բռնած ճամբան է:

– Ազատ ձգենք ցորենի եւ ալիւրի առեւտուրը վեհափառ տէր:

– Ի՞նչպէս:

– Եթէ մայրաքաղաք ցորեն եւ ալիւր բերելը եւ վաճառորդներուն ուզած գինով ծախելը ազատ թողունք չատ կու գայ եւ սով չի մնար:

– Ի՞նչ կ'ըսես Աբթին

– Փորձենք վեհափառ, եւ վստահ եմ թէ կը յաջողինք:

– Պիտի փորձեմ:

Աչքերնիս երկու ամիս չէր անցած եւ Իսթանպուլի մէջ ցորենի եւ ալիւրի պակասը չէր մնացած:

Պէզճեան գոհ էր առնելով բարի լուրերը, բայց հիւանդութիւնը ապրելք կ'ըլլար դուրս ելլելուն:

Գրիգոր ամիրայէն ապուխտը եկած էր եւ քանի մը օր առաջ ղրկած էր Սուլթան Մահմուտի:

Երբքիչ մը կազդուրուած զգաց, ուզեց ներկայանալ Սուլթանին:

– Աբթին, գիտէի անհանգիստ ըլլալդ եւ անոր համար լուր չղրկեցի: Վստահ էի թէ երբ քիչ մը ուժդ գտնէիր ինծի պիտի գայիր:

– Այսօր լաւ կը զգամ վեհափառ տէր:

– Աբթին, մայրաքաղաքս սովէ փրկեցիր: Կերած հացդ քեզի հէլալ ըլլայ:

Ցետոյ վայրկեան մը կեցաւ եւ չարունակեց.

– Ապուխտ ղրկած էիր: Որքան լաւ էր, չնորհակալ եմ: Ո՞ւրկէ զտար այդքան լաւ ապուխտը:

– Վեհափառ տէր, ես չզտայ, այլ ձեր ծառան Գրիգոր խալֆա իր Գայսէրիի աքսորավայրին մէջ յատկապէս ձեզի համար պատրաստել տուեր է, ինծի ղրկեց որպէսզի ձեզի ուղարկեմ:

Սուլթան Մահմուտ հասկցաւ Գազազի նպատակը:

– Լաւ, լաւ, ֆէրման կ'ընեմ թող վերջ գտնէ Գրիգոր խալֆայի աքսորը եւ դառնայ Իսթանպուլ արքունի ճարտարապետութեան պլուխը: Իսկ դուն Աբթին հոգ տար առողջութեանդ:

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

ԱՁՁ ՆԱՒԼԸԳԱԲՈՒԻ ՑԻՄԱՐԱՆՈՑԸ

Իսթանպուլի հիւանդանոցին ամէն տարի Ս. Համբարձման տօնին կատարուած տարեկան սեղանը եւ հաւաքոյթը սովորութիւն մըն է եւ սկսած է դեռ ներկայ հիւանդանոցը չհիմնուած, Նաւլըզաբուի յիմարանոցի չրջանին:

Նաւլըզաբուի Ս. Յովհաննէս եկեղեցին տակի նկուղը յիմարանոց էր այդ օրերուն եւ յիմարները ամէնէն նախնական ձեւով կը խնամուէին առհասարակ չղթայի զարնուած եւ հակառողջական պայմաններու տակ:

(Շար. 85)

(Շար. Ա. էջէն)

ած էին ամբողջական ընկերնկուամբ" : Ժագ Շիրաք ալ, որու ելոյթը ամբողջութեամբ հրատարակուած է Լը Մոնտի մէջ (Յունուար 28), ընդունեցաւ նոյնիսկ Ֆրանսայի յանցանքը : Ան կը չեչտէր ի մէջ այլոց · – "Ամէն տարիքի, ամէն դասակարդի, ամէն ծագումի Հրեաներ, դուք որ այնքան նպաստած էք մեր ներկրկին, մեր մշակոյթին, մեր քաղաքակրթութեան, նպիներու ոճրային խենթութեան ձեռքն անցած, ձեր զաւակները, ձեր ընտանիքները, ձեր հայրենակիցները կը յիշեմ ձեզ : Ձեր յիշատակը, Ֆրանսայի համար, ցաւէն աւելի է : Գիտակցութիւնն է յանցանքի մը : Պատասխանատուութիւն մըն է" :

Իսրայէլի համար, սակայն, յանցաւոր են նաեւ դաշնակիցները, որոնք գիտակցաբար անտեսեցին կատարուածը եւ հարկ եղած ռմբակոծութիւնները չըրին քարուքանդ ընելու համար Աուշվից տանող ճամբաներն ու երկաթուղիի գիծերը :

***

Շոա երբայերէն կը նշանակէ "բնաջնջում", "քանդում" եւ օրէ օր աւելի կը գործածուի Եւրոպայի Հրեաներուն բնաջնջման համար : Աւելի երկդիմի կը նկատուի ողջակէզը (holocaust) որ յունարէն "ամբողջովին հրկիզուած" կը նշանակէ, կը գործածուի Ամերիկա, բայց կ'ոգեկոչէ նաեւ Աստուծոյ առջեւ զոհաբերութեամբ Հին Կտակարանին մէջ :

***

Եւրոպական Խորհրդարանը "կը զզուշացնէ նոյնանման ցեղասպանութիւններու դէմ", Յունուար 27ի իր նիստին քուէարկուած բանաձեւով մը, ուր դիմում մը կայ նաեւ անդամ Պետութեանց որ "ամբապնդեն հակահրէութեան եւ ցեղասպանութեան դէմ պայքարը, մասնաւորաբար երիտասարդներու մօտ, քաջալերելով տեղեկութիւնը եւ դասաւանդումը զոր պէտք է քաղել Ողջակէզէն" :

Երեսփոխանները կը գտնեն որ "Աուշվիցի ոճիրները պէտք է մնան յետագայ սերունդներու յիշողութեան մէջ, որպէս զգուշացում մը նոյնանման ցեղասպանութիւններու դէմ" : Կ'ուզեն որ Յունուար 27ը հռչակուի "Ողջակիզումի ոգեկոչման եւրոպական Օր" եւ թէ ան տեղ գտնէ դպրոցական ծրագրերուն մէջ որպէս հիմնական տարր եւ թէ Եւրոպայի բոլոր դպրոցներուն մէջ : "Բ. Աչխարհամարտի պատմութիւնը ներկայացուի հարկ եղած պատմական ճշդրտութեամբ" :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇԱՐՈՆ կը խորհի որ "պատմական ելք մը կարելի է Պաղեստինցիներուն հետ" : Այս յայտարարութիւնը ըրած է Յունուար 27ին Երուսաղէմի մէջ : Շեչտած է նաեւ թէ քաջալերական նշաններ դիտած է, բայց հարկ է սուգել :

ԻՐԱՔի մէջ, Յունուար 28ին, կացութիւնը միշտ լարուած կը մնար եւ նոր զոհեր կային : Վերջին 24 ժամերու ընթացքին 29 Իրաքցիներ մեռած էին որոնց մէջ բազմաթիւ ոստիկաններ : Գլխաւոր թշնամին կը նկատուի Ալ-Զարքաուի, որ ենչպէս Պէն-Լատէն, դեռ կը փնտռուի : Ընտրութիւնները սկսած են արտասահման, բայց, միշտ վախ մը կայ :

ՎԱՏԻԿԱՆի եւ Սպանիոյ կառավարութեան միջեւ լուրջ տարակարծութիւններ ծագած են եւ Ս. Աթոռը կը քննադատէ Զափաթերոյի կառավարութեան թոյլտուութիւնը բարոյական զեռնի վրայ : Կրօնքի հանդէպ արհամարհանք մը կը նկատուի : Զափաթերո Պապին ելոյթը "չափազանցուած" նկատած է :

ՆԱՒԱՏՒԱՀ ՊՈՒՇ, մամուլի իր ասուլիսին մէջ, խոստովանած է նաեւ թէ երկու լրագրողներ վճարուած էին, որպէսզի լաւ բաներ ըսեն իր մասին : Մէկը՝ կրթականի զեռնի վրայ, միւսն ալ՝ ամուսնութիւնը պաշտպանելու համար : Պուշ բացէ ի բաց ըսած է – "Մեր ծրագիրը պէտք է ի վիճակի ըլլայ ոտքի կենալու իր միջոցներով : Նախարարներէս կ'ակնկալեմ որ վերջ տան այդ գործելակերպին" : Երդում ալ արած է որ Սպիտակ Տունը լուր չունէր : Ամսուն սկիզբը նու·էս· էյ· թուտէյ երեւան հանած էր որ կրթական նախաբարութիւնը 241 հազար տոլար վճարած էր լրագրող Ա. Ուիլիըմսին, որպէսզի բարեխօսէ կառավարական ծրագրին մասին, Ուաշինկթընի Փոսթ ալ յայտնաբերած էր որ ուրիշ հրապարակագիր մըն ալ 41·500 տոլար ստացած էր գովքը հիւսելու համար ամուսնութեան :

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

ԿԻՐԱԿի, Յունուար 30
ԵՐՐՈՐԴ ԿԻՐԱԿի ԶԿՆի ԾՆՆԴԵԱՆ ՈՒԹՕՐԵԻՑ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այսօր, Ղեւոնդեանց Քահանայէն յառաջիկայ ժամին առիթով (Երեքշաբթի, Փետրուար 1), ի ժամու Սրբոյ Պատարագին, ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ պիտի կատարուի վան յիշատակին երանելի հոգւոյն Փարիզի Շրջանին մէջ ծառայած վախճանեալ հոգեւորական սպասաւորներուն – Հայրապետական Պատուիրակ, Առաջնորդ, Հովիւ :

Պատարագի աւարտին, ժամը 13·30ին Գերեզմանօրհնէքը պիտի կատարուի Փարիզեան Շրջանի տարբեր քաղաքներուն մէջ հանդչող վախճանեալ հոգեւորականներուն :

Ջերմապէս կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այդ օր պատարագին եւ աղօթել Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ծառայութեամբ վաստակեալ՝ վախճանեալ իր հոգեւորական առաջնորդներուն եւ հովիւներու համար :

ԴԻՒԱՆ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱԽԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՓԱՐԻՋ. – Տիկին Սիլվա Սերոբեան 100 Եւրօ :

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Փետրուար 1: Ցօն Ղեւոնդեանց Քահանայէն

Սկիզբ պաշտամանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին :

Յաւարտ պատարագի Գերեզմանօրհնէք հանդուցեալ հոգեւորականներու :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Փետրուար 3: Ցօն Սրբոց Վարդանանց Զօրավարացն Մերոյ՝ 1036 Վկայիցն , որք կատարեցաւ ի Մեծի Պատերազմին (451 թուին) "Վասն Հաւատոյ եւ Հայրենեաց" :

Այսօր անուանակոչութեան տօնն է Նորին Սուրբ Օծութիւն Տէր Տէր Գարեգին Բ. Ծայրագոյն Պատրիարքին եւ Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց :

Սկիզբ պաշտամանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին :

Ի ժամու պատարագին, աղօթիւք եւ բարեմաղթութեամբք "Հայրապետական Մաղթանք" կը կատարուի Վեհափառ Հայրապետի արեւշատութեան համար :

Ծանօթ· – Պետական տնօրինութեամբ, բոլո՛ր Հայերը (դպրոցական, աշակերտ, պաշտօնեայ եւ ուրիշներ) այսօր կրնան բացակայիլ իրենց զբաղումներէն՝ իրենց կրօնական պարտաւորութիւններուն համար :

ՇԱԲԱԹ, Փետրուար 5: Ցօն Կոստանդնուպոլոյ Սրբոյ Ժողովոյն (381 ամիս) հաբիւր եւ յիսուն հայրապետացն :

Ժամը 16·30ին Երեկոյեան Ժամերգութեան ընթացքին կը վարադուրեն Սուրբ Սեղանը (Խորանը) :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Ա. ՅԱԿՈԲ – ԼԻՈՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Փետրուար 3: Ցօն է Վարդանանց Զօրավարացն Մերոյ Հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն որք կատարեցան ի Մեծի Պատերազմին :

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի :

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆԾ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

***

ՊՕՄՈՆ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի "Նայիրի" մասնաճիւղը կը նշէ Վարդանանց Տօնը,

Հինգշաբթի, Փետրուար 3, ժամը 15ին *տեղւոյն եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :*

Ջերմ մթնոլորտ :

Այս առթիւ հրաւիրուած են բոլոր ընկերուհիները եւ համակիրները բաժակ մը թէյի չուրջ, ինչպէս նաեւ այդ օրուան պատշաճ կարկանդակներով :

Saberatours
Sevan Voyages
OFFRES 2005
à votre service pour toutes destinations dans le monde !
à l'Occasion du 90ème Anniversaire du Génocide Arménien
Pélerinage à Deir Ezzor
avec une Messe de Commémoration
Circuit accompagné du 21 au 28 Avril 2005
1190 €*
• Avion Vols Directs
• Hôtel ★★★★
• Pension Complète
• Visites guidées de Damas, Palmyre et Alep
* Hors Taxes d'aéroport.

SABERATOURS
→ 11, RUE DES PYRAMIDES 75001 PARIS
TEL 01 42 96 10 10 - FAX 01 42 96 18 77
saberatours@selectour.com
SEVAN VOYAGES
→ 48, COURS DE LA LIBERTÉ 69003 LYON
TEL 04 78 60 13 66 - FAX 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com
WASTEELS VOYAGES
→ 67, LA CANEBIÈRE 13001 MARSEILLE
TEL 04 95 09 30 60 - FAX 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr
EREVAN
→ 32-38, RUE HANRABEDOUTIAN EREVAN
TEL 52 55 55 - FAX 56 40 30
sabera@arminco.com

ԵՐԿԻՐ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ
ORGANISATION TERRE ET CULTURE

DINER DE SOUTIEN
ET PRESENTATION DES PROGRAMMES

ARMÉNIE, ARTSAKH, DJAVAKHK, KESSAB, IRAN DU NORD

Avec partie artistique

Samedi 5 février à 19 heures

GRAND HOTEL CHATEAU PERRACHE,
12 Cours Verdun-Rambaud, LYON IIIe

Réservations : laisser nom, adresse, téléphone au 04 78 52 01 20
ou au 04 72 36 84 92.

l'Association MACHTOTZ
pour la défense de la langue arménienne
organise

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau
pour non-arménophones

NOUVELLE SESSION : 12 Février - 25 juin 2005

L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Panossian
par sa METHODE AUDIOVISUELLE

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans, qui veulent être capables de s'exprimer dans les situations de tous les jours, ainsi que de lire et écrire l'arménien.

Stage de 50 heures, le samedi matin de 9h à 12h, à Paris.
(Absentéisme exclu)

2) Les cours de 2e, de 3e et de 4e niveaux continuent,
Les nouveaux élèves sont acceptés après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL
POUR LES NON-ARMENOPHONES
Méthode audiovisuelle de Mme H. KALFAYAN-PANOSSIAN
3 volumes en couleur + un coffret de 4 cassettes audio
(2 heures d'enregistrement). 87 Euros + 8 Euros de port.

Pour tous ces cours et le manuel ,
RENSEIGNEMENTS, INSCRIPTIONS: 01 47 50 97 51

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry

SOIREE «TETOUYOV KEUFTES»
au profit de son école hebdomadaire
Le samedi 5 février à 20h30
à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Peguy
93190 Livry Gargan
Réservations avant le 1er février
auprès de Madeleine : 01 43 83 87 68
ou Nilva : 01 42 36 33 73

ԼՈԹՕ

Մարսէյլ - Պուլվար Օտտոյի "Լէոլա Սասունի" մանաճիւղի լոթոն կիրակի, Փետրուար 13, ժամը 15ին "Տրնկ Փափէն" սրահին մէջ, Պուլվ· Օտտոյի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ թաղը :

«ՊԷՕՐԷԿ»Ի ԵՐԵԿՈՑԹ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէսինի Աբշալոմ Զամալեան մանաճիւղին տարեկան «պէօրէկ»ի հաւաքոյթը, Շաբաթ, Փետր· 5, ժամը 20ին, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան սրահը :

Գեղարուեստական յայտագիրը կը ներկայացնէ երգչուհի Վերոնիք :

Մանակցութիւն՝ 17 Եւրօ, ներառեալ վիճակահանութեան երկու տոմս :

Արձանագրուելու համար դիմեցէք Ռոզին, հեռաձայնելով՝ 04·78·49·19·44 թիւին :